

Ra 'Ra'yo Testamento

Mezquital Otomi New Testament

Contents

NSAN MATEO	1
NSAN MARCO	55
NSAN LUCA	89
NSANJUA	147
RA ECHO	188
RA ROMANU	240
RÁ MŪDI RA CORINTIO	263
RÁ ÑOHO RA CORINTIO	286
RA GALATA	301
RA EFESIO	310
RA FILIPENSE	318
RA COLOSENSE	324
RÁ MŪDI RA TESALONICENSE	329
RÁ ÑOHO RA TESALONICENSE	333
RÁ MŪDI RA TIMOTEO	336
RÁ ÑOHO RA TIMOTEO	342
RA TITO	346
RA FILEMÓN	349
RA EBREO	351
RA SANTIAGO	368
RÁ MŪDI RA PEDRO	374
RÁ ÑOHO RA PEDRO	381
RÁ MŪDI RA XUUA	385
RÁ ÑOHO RA XUUA	391
RÁ HÑU RA XUUA	392
RA JUD	393
RA APOCALIPSI	395

Ra 'Ra'yo Testamento

New Testament in Otomi, Mezquital (MX:ote:Otomi, Mezquital)

Language: Otomi, Mezquital

Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

c2535503-1fde-5e64-9200-e45ccf5a044e

ISBN: 978-1-5313-0513-0

NSAN MATEO

RA MAÇA HOGA T'ØDE NÚ'À BI 'YOFO NSAN MATEO

Yá mudi ja'i de ra Jesucristo

(Lc. 3:23-38)

1 Nurá mudi nuna t'ofoná ma da ma to'o gue'ú yá mbøxita ra Jesucristo. 'Na de gue'ú ndu ra Davi ne ndu ra Abrá.

² Ra Abrá bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Isaac, y ra Isaac bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Cobo, y ra Cobo bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Judá co ma'ra yá cu. ³ Ra Judá co rá 'behñá rá thuhu ra Tamar bi me'tsa yoho yá t'ú yá thuhu ra Fare ne ra Sara. Y ra Fare bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Esrom, y ra Esrom bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Aram. ⁴ Y ra Aram bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Aminadab, y ra Aminadab bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Naasón, y ra Naasón bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Salmón. ⁵ Y ra Salmón co rá 'behñá rá thuhu ra Raab bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Boos, y ra Boos co rá 'behñá rá thuhu ra Rut bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Obed, y ra Obed bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Isaí. ⁶ Y ra Isaí bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Davi nú'á bi ndá de ya me Israel. Y ra ndá Davi bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Salomó, y nurá nana ra Salomó go gue'á mrá 'behñá hmaha ndu ra Uría.

⁷ Y ra Salomó bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Roboam, y ra Roboam bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Abías, y ra Abías bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Asa. ⁸ Y ra Asa bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Josafa, y ra Josafa bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Joram, y ra Joram bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Usía. ⁹ Y ra Usía bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Jotam, y ra Jotam bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Acás, y ra Acás bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Ese-

quía. ¹⁰ Y ra Esequía bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Manase, y ra Manase bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Amón, y ra Amón bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Josía. ¹¹ Y ra Josía bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Jeconía co ma'ra yá cu. Y nuya pa'ú mi ts'ixa nts'ahni ya me Israel pa ja ra hnini Babilonia.

¹² Ha nuya pa'ú ra Jeconía bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Salatiel, y ra Salatiel bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Sorobabel. ¹³ Y ra Sorobabel bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Abiu, y ra Abiu bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Eliaquim, y ra Eliaquim bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Asor. ¹⁴ Y ra Asor bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Sadoc, y ra Sadoc bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Aquim, y ra Aquim bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Eliud. ¹⁵ Y ra Eliud bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Eleasar, y ra Eleasar bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Matán, y ra Matán bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Cobo. ¹⁶ Y ra Cobo bi me'tsa 'nará t'ú rá thuhu ra Jose nú'á to'o rá dame ra Maria. Y ra Maria go gue'a rá nana ra Jesu nú'á bi thu'mbabi nehe ra Cristo nú'á rá 'mehni Ajuá pa e da ndá.

¹⁷ Y de gatho yá mbøxita, yá danga xita ne yá xita'a, desde ra Abrá asta ra Davi mi 'ret'amagoho'ú. Nepu yá mbøxita, yá danga xita ne yá xita'a, desde ra Davi asta nu mi ts'ixa nts'ahni ya me Israel pa ja ra hnini Babilonia mi 'ret'amagoho ya xita. Y yá mbøxita, yá danga xita ne yá xita'a, desde mi ts'ixa nts'ahni asta bi 'mui ra Jesucristo mi 'ret'amagoho ya xita.

Rá 'bui ra Jesucristo

(Lc. 2:1-7)

¹⁸ Y nunabya go guehna ra 'bede de rá 'bui ra Jesucristo: Ra Maria xqui t'adi pa da nthatui ra Jose, pe himbi 'muhui 'bestho. Nepu nu'á bi nda'thi co rá ts'edi rá Maça Ndahi Ajuá. ¹⁹ Pe ra Jose mrá hoja'i hangue himbi ne da 'betua rá tsa ra

Maria co ya ja'i, mi ne da hyepu mant'a-guitho pa ya hinxá nthatuihma. ²⁰ Nu'á bi beni gue ya hinda nthatui ngue'a bi badi gue ya mi da'thi'a. Pe Ajuá bi mehna 'nará enxé pa bi zofó dega t'i ne bi ñembabi:

—Nu'i nogue Jose rá t'u'i ra ndá Davi, oguí beni gui hyepu. Oguí tsu gui nthatui ra Maria, ngue'a nu'á da'thi pe co rá ts'edi ra Măca Ndăhi. ²¹ Nu'á ma da me'tsa 'nara zi bātsi, y nura zi bātsi'a gui hñu'mbabi drá thuhu ra JESU, ngue'a go gue'a ma da pøhø yá ja'i de yá ts'oqui.

²² Bi njabu pa bi nja ngu nú'a xqui mąnga 'na de nuyá 'mehni Ajuá maya'bu gue bi ñena:

²³ 'Nara nxutsi ma da nda'thi da 'mu rá bātsi
ne da thu'mbabi rá thuhu Emanuel.
Nú'a ra thuhu'a rí bōni da ñena, Ajuá 'bui con guecju.

²⁴ Nepu bi nuhu ra Jose, ne bi nthatui ra Maria ngu nú'a xqui xipa rá enxé Ajuá. ²⁵ Pe himbi hñuxui asta himbi 'múi rá mudi t'u, ne bi hñu'mbabi rá thuhu ra Jesu.

'Raya badi e bi c'a'tsa ra zi bātsi

2 Nú'u ya pa mrá ndá ra Erode, gue'bu bi 'múi ra Jesu ja ra hnini Belé de ra hai Judea. Ne de nuya pa'u 'raya hoga badi bi ñehe de yabu ya hai ngue mbøxyadi. Bi ñehe'u ne bi zøhø ja ra hnini Jerusale. ² Nepu bi ñani'u bi ñena:

—¿Habu de guecua di 'bui rá ndá ya xodyo nú'a ja guehya xa 'múi? Ngue'a stá hanthe 'nara tsø de bøxyadi y dí pahe gue go gue'a 'nara nt'udi gue xa 'múi 'nara ndá, hangue stá ehehe pa ga nsundahe'a.

³ Y nu mi 'yøde ra ndá Erode njabu, xi bi ntsu ne bi du rá múi, ne gatho ya me Jerusale bi ntsu nehe, ne bi du yá múi. ⁴ Ra ndá Erode 'bestho bi zohna ya ndá gá macja ne ya xahnate de rá ley ra Moise pa bi 'yambabi'u te mi mąnga yá

he'mi, habu dí 'múi ra Cristo nú'a ma da ndá. ⁵ Y nu'ú bi ñembi:

—Ma da 'múi Belé de ra hai Judea, ngue'a njabu bi 'yofo rá 'mehni Ajuá gue bi ñena:

⁶ Nú'ahu gyá menguhu Belé de ra hai Judá,

ma'na xa t'e'ts'a ri nsuhu de gatho ma'ra ya hnini de ra hai Judá,

ngue'a de gue'ahu ma da bōnga 'nara ndá

nú'a da supa rá hnini Ajuá nú'a rá thuhu Israel.

⁷ Nu'bú ra Erode bi ñaseui 'ramats'u ya badi ne bi 'yambabi'u ha'mu xqui hyanda ra tsø. ⁸ Nepu bi ñembi:

—Rí maha Belé, 'yohu gui ñanihu xá hño habu di 'bui ra bātsi, y nu xcrí tsuhu güi penjü gui xicaguihu pa ga ma ga nsundaga nehe.

⁹ Y nu mi 'yøde nú'a bi mąnga ra ndá, nu'ú bi ma. Nepu nú'a ra tsø xqui hyan-t'u mbøxyadi mi 'bet'o de gue'u mi utua ra 'ñu asta himbi tsøni habu mi 'bui ra zi bātsi ja bi 'maini ra tsø. ¹⁰ Nepu ya badi bi hyanda ra tsø bi 'mai ja 'nara zi ngu, ne xi bi johya'u. ¹¹ Y bi yut'i'u ja ra ngu ne bi hyanda ra zi bātsi co ra Maria nurá nana'a, ne bi ndandiñahmu'u pa bi nsunda ra zi bātsi, ne bi xo'tsa yá 'me'tsi mi hña, ne bi umba ya 'baha dega oro ne ra t'uts'i ne 'nara ñani mi yuni xá cühi mrá thuhu ra mirra. ¹² Ha nuya badi bi xipabi Ajuá dega t'i gue hinda mengui'u pa da xipabi ra Erode habu xqui zadi ra zi bātsi. Hangue nu'ú bi pacua ra 'ñu pa bi mengui ja yá hai.

Ra Jose bi zixa ra bātsi co rá nana pa Egipto

¹³ Nu mi menga ya badi, Ajuá bi mehna 'nará enxé pa bi zofó ra Jose dega t'i ne bi ñembi:

—Nangui ne tsixa ra zi bātsi co rá nana, pøñhu yabu de guecua. Rí maha ja ra hai Egipto gui 'ba'tuahu ra ndá Erode

ngue'a nu'a ma da hyonga ra zi batsi pa da hyo, y ja bá 'buhuni asta hinga xi'a'i giini penja.

¹⁴Nu'bú ra Jose bi nangui 'bestho ra xuui'a ne bi zixa ra zi batsi co rá nana pa bi ma Egipto. ¹⁵Y ja bá 'buhni'u asta himbi du ra Erode. Hangue bi nja ngu nú'a xqui manganá rá 'mehni Ajuá gue Ajuá bi 'ñena: "Dá penpa ra noya ma T'u pa da bõni de Egipto."

Ra nda Erode bi manda da tho ya t'uca ts'unt'u nú'u mi 'bu Belé

¹⁶Nepu ra Erode xi bi bõ rá cue nts'edi ngue'a xqui hyat'a ya badi. Hangue bi manda da tho gatho ya zi batsi nú'u mi 'bui gatho rá nguni Belé, nú'u mi pe'tsa yo njeya pa rí gai, ngue'a xqui xipa ya badi gue ya mi pe'tsa ngu yo njeya de xqui hyanda ra tsø. ¹⁷Y bi njabu ngu nú'a xqui manganá ra Jeremía rá 'mehni Ajuá ne bi 'ñena:

¹⁸Bi nt'øde ya dangá ts'oni ja ra hai de Ramá ne ya hmafi, ngue'a ra Raque xqui thopabi gatho yá zi batsi,

hangue mi zoni ne himbi za to bi hyo'ti.

¹⁹Nepu ya de bi du ra Erode, nu'bú Ajuá bi mehna ma'na'qui 'nará enxé pa bi zofo ra Jose dega t'i nuni Egipto, ne bi 'ñembi:

²⁰—Nangui ne tsixa ra zi batsi co rá nana ne rí maha ja ri haihu Israel ngue'a ya xa du nú'a to'o mi hongá ra zi batsi pa xa hyo hmaha.

²¹Nu'bú nu'a bi nangui bi zixa ra zi batsi co rá nana y bi mengui pa ja yá hai Israel. ²²Pe ra Jose bi 'yøde gue ra Arquelao rá t'u ra Erode go mrá mpøte de rá 'befi rá dada ne bi nda ja ra hai Judea, hangue mi tsu da zõni ja nú'a ra hai'a. Nu'bú Ajuá bi xipi dega t'i gue da ma ja ra hai Galilea. ²³Y bi zõni'u bi 'muhni ja 'nara hnini rá thuhu Nasare, pa bi njabu ngu nú'a xqui manganá 'rayá 'mehni Ajuá

gue ra Jesu ma da t'embabi gue ra me Nasare.

Ra Xuua Xi'tsate mi zofo ya ja'i ja ra mbonthi

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

3 'Mefa bi mudi ra Xuua Xi'tsate bi zofo ya ja'i ja 'nara mbonthi nuni Judea. ²Ne mi xipa ya ja'i mi ena:

—Ntsø'mhu ne ñobrihu ngue'a ra nda de mahets'i ya 'bestho xa 'ñepu pa da nda.

³Nura Xuua go gue'a ra ja'i xqui manganá ra badi Isafia maya'bu gue ma da 'ñehe, ne bi 'ñena:

'Nara ja'i ma da ña nts'edi ja ra mbonthi ne ma da 'ñena:

"Hocuahú xá hño rá 'ñu ra zi Hmu, juanhú gatho ya ts'aca'ñu."

⁴Y nu'a mrá he ra Xuua, mri hñe dega xicameyo, ne mri ngut'a 'nara ngut'i dega xifri. Y numrá hñuni'a, mi tsi ya hoga nc'oto ne ya t'afi dega sefi. ⁵Y xi mi tsõni ndunthi ya ja'i habu mi 'bu'a pa da 'yøde nú'a mi man'a, nuya me Jerusale ne gatho ya me Judea, ne gatho nuya ja'i mi 'bui ja rá nthets'i ra dathe Jordá. ⁶Nepu ra Xuua mi xi'tsa ya ja'i ja ra dathe Jordá nú'u mi njuani de yá ts'oqui.

⁷Y ndunthi ya fariseo ne ya saduceo mi tsõni habu mi xi'tsate ra Xuua. Nu'ú mi t'embi gue ya fariseo ne ya saduceo po nú'a ra jamfri mi pe'tsi'u. Ora bi hyanda ra Xuua mi tsõnini'u bi 'ñembabi:

—¡Nú'ahu gyá ts'o'muihu gui njahu ngu ya zate qu'eña! ¿Hanja xcá ehehuá? ¿Ha gui ne gui 'ba'tuabihu hmaha rá cue Ajuá xa 'ñepu? ⁸Mahyoni gui 'yøthu nú'a xá hño pa da hnequi gue xi majuañi ya xcá ntsø'mhu de ri ts'oquihu. ⁹Ogrí 'ñets'ihu gui 'ñeñhu gue ngue'a yá t'u'a'ihu ra Abrá hinda ma da zú'ahu rá cue Ajuá. Ngue'a nuga dí xi'ahu gue Ajuá tsa da 'yøt'e asta nuya ya do nehe da nja'i

y da nt'u de ra Abrá. ¹⁰Y dí xi'ahú gue nubya ya 'bui 'na to'o hā ra t'égui pa da zecua yá 'yu ya za. Gatho nú'u ya za hingui unga yá hoga fruta da ts'equi pa da thøt'a ja ra tsibi. ¹¹Nuga dí xi'ts'a'ihu co ra dehe ngue'a ya gá ntsø'mhu de ri ts'o-quihú, pe xa 'ñepu ma'na bra 'befa de gueque nú'a to'o ma da xi'ts'a'ihu co ra Maça Ndahi nú'a ma da 'múi ja ri corasohú ne xi di ja rá ts'edi ngu ra tsibi. Nú'a bra 'befa de guecagui xi ma'na ja rá ts'edi y hindí 'ñepcagui nixi ga hā't-suabi yá thiza. ¹²Y nu'á hā, go gue'a tsa da mica ra trigo ne da munts'a nú'a xá hño pa da mē'tsi, y nura paha da 'ueque pa da tsat'a ja ra tsibi nú'a hinhya'mu ma da huet'i.

Rá sistehe ra Jesu

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³Mefa ra Jesu xqui 'ñehe de Galilea pa mri ma ja ra dathe Jordá habu mi 'bu ra Xuua pa da nxistehe'a. ¹⁴Pe ra Xuua himi ne da xi'tsa ra Jesu, ne bi 'ñembi:

—¿Ha xcá ehe pa go ga xi'ts'a'i? Nu'i go rí 'ñepi gui xiscagui.

¹⁵Nepu ra Jesu bi dadi bi 'ñembi:

—Go da xiscaguigue pa njabu ga ø'tu-abihú gatho yá hmanda Ajuá.

Nu'bú ra Xuua bi xi'tsa ra Jesu. ¹⁶Y nu mi uadi bi nxistehe, bi bøts'e de ja ra dehe, nepu bi xogui mahets'i ne bi hyanda rá Maça Ndahi Ajuá bá cai ngu 'nara zi domitsu ne bi 'ñe bi zøhø ja gue'a. ¹⁷Y bi nt'øde 'nara noya de mahets'i ne bi 'ñena:

—Nuni go guehni ma hmāça T'u, ne xi dí hopa rá 'múi.

Ra ts'ondahi mi xaxa ra Jesu

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

4 Nepu rá Maça Ndahi Ajuá bi zixa ra Jesu ja ra 'yo'mtha pa ja da ntheuini ra ts'ondahi pa da japi hmāhā da 'yøt'a 'nara ts'ot'øt'e.

²Nuni ja bi beheni ra Jesu hinte bi zi ñote ma pa ne ñote xuui, ne 'mefa bi zø ra thuhu. ³Nepu de gue'a bi zøni ra ts'ondahi há mi 'bui'a, ne bi mudi bi xaxi ne bi 'ñembabi:

—'Bu go gue'e rá T'u'i Ajuá, japa nuya ya do da nthuhme xā.

⁴Pe nu'á bi dati ne bi 'ñembabi:

—Xa nt'ofu ja ra Maça T'ofu gue ra ja'i hingue hønse po ra thuhme da 'múi, gatho nú'a mā Ajuá go gue'a umba rá te ra ja'i.

⁵Nepu ra ts'ondahi bi zixa ra Jesu ja ra maça hnini Jerusale, ne bi pø'tsa maña ja ra ndanija. ⁶Ne bi 'ñembabi:

—'Bu xi majuani rá T'u'i Ajuá, 'yenga ra sagui pa nja'ti, ngue'a xa nt'ofu ja ra Maça T'ofu ne ena njaua: Ajuá da pehna yá enxē pa da su'a'i ne da mip'a ri 'ye

pa njabu hingui tsama'ñu ri ua nu xcri tsønga ja ra hai.

⁷Nepu ra Jesu bi 'ñembabi'a:

—Xa nt'ofu nehe ja ra Maça T'ofu: "Oguí xaxa Ajuá ri Hmu pa gui 'ñena gue da max'a'i."

⁸Nepu ma'na'qui ra ts'ondahi bi zixa ra Jesu ja 'nara t'øhø xi mrá hñets'i pa bi yopa xaxi, ne bi 'ñutuabi gatho ya hnini de rá nguni ra ximhai con gatho yá hño nú'a mi ja. ⁹Y bi 'ñembi:

—Gatho nuyú ya hnini guí handi ga 'ra'i 'bu gui ndandiñahmu ne gui nsundagui.

¹⁰Nepu ra Jesu bi 'ñembi:

—'Uegue de gueque Satá. Xa nt'ofu ja ra Maça T'ofu gue Ajuá ri Hmu go gue'a gui nsunda, ne hønse'a gui pepabi.

¹¹Nepu ra ts'ondahi 'bestho bi 'uegue de ra Jesu, ne bi zø yá enxē Ajuá bi umbabi te da zi.

Ra Jesu bi mudi rá 'befi nuni Galilea

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹²Mefa bi 'yøde ra Jesu gue ra Xuua Xi'tsate mi ofadi. Nu'bú nu'á 'bestho

bi mengui pa ja ra hai Galilea. ¹³Y ja bá 'buhni ja ra hnini Nasare. Nepu de guehni bi ma bá 'bu Ncapernau guetbu ja rá ñani ra ndehe habu mi ja yá hai ra Sabuló ne ra Neftalí. ¹⁴Y bi njabu ngu nú'a xqui mangan ra badi Isaia de nú'a ra hai'a ne bi 'ñena:

¹⁵De yahyadi de ra dathe Jordá ja jani rá hai ra Sabuló ne rá hai ra Neftalí, ja thohnitho ra 'ñu rí ma pa ja ra ndehe, ja guehni ra hai Galilea habu 'bui ndunthi ya ja'i nú'u hingyá xodyo.

¹⁶Y nuya mengu de nú'a ra hai'a xqui 'medi hmaha ja 'nara danga 'bexuui, pe nubyá ha, ya bi nja ra hyats'i ja nú'a ra hai'a.

Njabu gue'a xqui mangan ra badi Isaia.

¹⁷Desde ya pa'u ra Jesu bi mudi bi zofo ya ja'i ne bi 'ñembabi:

—Ntsò'mhu ne ñobrihu ngue'a ya xa zòhò ra Ndá de mahets'i pa da ndá.

Ra Jesu bi zofo goho ya mehua pa dyá nxadi'a

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸Y ra Jesu mi 'yo ja ra ñanga ndehe Galilea y bi hyandi mi 'yoni yoho ya 'ñòhò mri ncu, 'na de gue'u rá thuhu ra Simu nú'a bi thu'mbabi nehe ra Pedro, ha nu'a ma'na rá thuhu ra Andre, nú'ú mi ent'a yá xit'a ja ra ndehe ngue'a myá mehua. ¹⁹Nepu ra Jesu bi zofo'u ne bi 'ñembi:

—Bá ehú tɛngaguihu y ga u't'a'ihu gui mpehuahu dega ja'i.

²⁰Nu'bú 'bestho nu'ú bi zopu yá xit'a nepu bi deni.

²¹Y bi 'ño 'na tui'u nepu bi hyandi mi 'yoni má yoho ya 'ñòhò mri ncu, 'na rá thuhu ra Cobo y nu ma'na rá thuhu ra Xuua yá t'u ra Sebedeo, mi o mbo ra motsa co yá dada mi pò'ta yá xit'a. De guehni ra Jesu bi zofo'u. ²²Nepu 'bestho bi zohni'u yá motsa ne yá dada ne bi dena ra Jesu.

Ra Jesu mi xahna ndunthi ya ja'i

(Lc. 6:17-19)

²³Nu'bú ra Jesu bi ma bá gat'i gatho rá nguni Galilea y mi cut'a ja yá nija ya mengu de guehni pa mi xahni, y mi hacuabi gatho nu'araza ra hñeni mi pe't-si'u, y mi 'yo mi zofo'u mi embi gue ya xqui zòhò ra Ndá de mahets'i pa da ndá. ²⁴Y bi ntanga ra noya gatho ja ra hai Siria, y bá ts'impabi gatho ya da'thi nú'u mi pe'tsa nu'araza ra hñeni ne nú'u mi pe'tsa ya ts'ondahi ne nú'u xqui 'be yá mfeni ne nú'u mi doua, y gatho mi øthe'a. ²⁵Y ndunthi ya ja'i bi dena ra Jesu, ya me Galilea, ya me Decapoli, ya me Jerusale, ya me Judea, ne ya me ri'nandi ra dathe Jordá.

Ra Jesu bi nxahnte ja 'nara t'òhò

5 Ha nu mi hyanda ra Jesu gue ndunthi ya ja'i mi 'ñoui, nu'bú nu'á bi 'uegue de gue'u ne bi bòxa ja 'nara t'òhò ne ja bá hudini'a. Nepu bi zonga yá nxadi ne ja bi munts'iuini. ²Y ra Jesu bi mudi bi xahni'u ne bi 'ñembi:

Nú'u to'o di johya

(Lc. 6:20-23)

³—Njapi nú'u to'o hingui 'ñets'i ja yá mfeni; nú'ú go gue'u ma da 'mui habu ri manda Ajuá, ne da hñani'u gatho ya japi nú'u yá meti Ajuá.

⁴Njapi nú'u to'o tu yá mui; nú'ú go gue'u ma da thu'mba yá mui.

⁵Njapi nú'u to'o tsetatho gatho nú'a te epabi; nú'ú go gue'u ma da t'umbabi ra ximhai pa go dyá meti'u.

⁶Njapi nú'u to'o ne da 'yòt'e nú'a xá hño con gatho yá mui; nú'ú go gue'u da umba Ajuá ngu nú'a ne'u.

⁷Njapi nú'u to'o ja yá nthecate; nú'ú ma da zutua rá nthecate Ajuá nehe.

⁸Njapi nú'u to'o xá nt'axi yá mfeni; nú'ú ma da hyanda Ajuá.

⁹Njapi nú'u to'o utua yá miqu'eiuu hanja da 'múi te rá entho; nú'ú go gue'u ma da thu'mbabi dyá batsi Ajuá.

¹⁰Njapi nú'u to'o thogui ya nt'utsate ngue'a øt'e nú'a xá hño; nú'ú go gue'u ma da 'múi habu ri manda Ajuá, ne da hñani'u gatho ya japi nú'u yá meti Ajuá.

¹¹Ha nu'ahú Ajuá da jap'a'ihú ora tsañ'ahú ya ja'i ne utsa'ihú ne ju'ts'ahú ya nc'uamba ngue'a guí tengaguihú.

¹²Xi da johyahú ngue'a Ajuá ma da 'ra'ahú 'nara danga thaḥa nuni mahets'i. Njabu nehe bi t'utsa yá 'mehni Ajuá nú'u mi 'bui ante de gue'ahú.

Nu'ahú guí njahú ngu ra u ne ra ñot'i pa ya meximhai

(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

¹³Nu'ahú guí njahú ngu ra u ri cæqui habu t'á'tsi, ngue'a guí utuahú ra hoga nt'udi ri miqu'eihú. Ha nu'bu ra u di otho rá 'ñu, nu'bu çhanja strá çuhi 'bu? Nu'a ga øthú, ga føthubu pa da net'a ya ja'i ngue'a hinte ri muui.

¹⁴Nu'ahú guí njahú ngu 'nara ñot'i grí yo'tuahú ri miqu'eihú. Nja ngu 'nara hnini bí tø maña de 'nara t'øhø hinda za da t'agui, njabu nu'ahú nehe, hinda za gui 'ñaguihú ra hoga'múi. ¹⁵Nehe 'bu ga tsøguehú 'nara ñot'i ne ga co'mhú co 'nara caho, nu'bu hinte da yot'i. Pe nu'bu ga tøtehú habu ga tøtehú, nu'bu há, da yot'i gatho mbo ra ngu. ¹⁶Nehe njahubu gui udihú 'nara hoga'múi ja yá thandi ri miqu'eihú pa da hyant'a ri hoga'muihú, ne njabu nu'ú da nsunda Ajuá ra Dada nú'a bí 'bui mahets'i.

Ra Jesu bi ma de rá ley ra Moise

¹⁷Oguí beñhú gue stá ehe pa ga huata ra ley nú'a bi zogui ra Moise, nixi pa ga huata nú'a bi 'yofo ma'ra yá 'mehni Ajuá ma Dada. Nuga stá ehe pa ga øt'e gatho nú'a bi 'yofo'u, ne pa ga xi'ahú te rí bonga nú'a bi 'yofo'u. ¹⁸Xi majuani dí xi'ahú gue hinda nhuata mahets'i ni

ra ximhai asta gue'bu hinda t'øt'e gatho nú'a mangu ra Maça T'ofu, ni 'nara noya ni 'nara letra hinda ma da gotho. ¹⁹Nu'a tó'o hinda 'yøt'a gatho nuya hmanda mangu ra Maça T'ofu, masque nú'u xi ya t'uca hmanda, ne njabu nehe da 'ñutua ma'ra ya ja'i pa hinda 'yøt'e, nú'a ra ja'i'a hinte ma da muui ja rá hmanda Ajuá. Pe nu'a tó'o da 'yøt'a gatho nuya ya hmanda ne njabu da 'ñutua ma'ra ya ja'i pa da 'yøt'e, nú'a ra ja'i'a ma da muui ja rá hmanda Ajuá. ²⁰Dí xi'ahú, oxqui ma gui øthú ngu øt'a ya fariseo ne ya xahnate de ra ley, nú'ú hu yá mui gue øt'a gatho nú'a mangu ra ley pe ya yohmi, ngue'a njabu hinda za gui 'buhú ja rá hmanda Ajuá.

Ra Jesu bi ma de ra cue

(Lc. 12:57-59)

²¹Ya xa t'u't'ahú ngu nú'a xqui t'u-tuabi ndu ri xitahú maya'bu, gue oxqui hñotehú, ngue'a nu'a tó'o hote ma da duxa ra ts'oqui ne pe'tsi te da dadi. ²²Pe nuga dí xi'ahú gue nu'a tó'o da bø rá cue co rá miqu'eiuu, nú'a ya bi duxa ra ts'oqui ne pe'tsi te da dadi. Ne nu'a tó'o da zanga rá miqu'eiuu ne da 'ñembi gue ra 'bemfeni, nú'a ya bi duxa ra ts'oqui ne pe'tsi te da dadi ja ra ts'utbi. Y nu'a tó'o ri utsa rá miqu'eiuu ne ni pa dí hyandi ne da 'ñembi gue hinte rá fadi, nú'a ma dí gut'i ja ra nidu habu bí zø ra tsibi pa nzantho.

²³'Bu 'na de gue'ahú gui hampahú 'nara 'baha Ajuá ja ra nija ne ja gui beñhúni gue xcá tsø'tuahú rá mui 'nari miqu'eihú, ²⁴ja da tsohúni hmaha ri 'bahahú ne penjú rí maha gui 'yaphú ra pumbate ri miqu'eihú, ne nu'bu há, bá e gui umfu ri 'bahahú Ajuá.

²⁵Nu'bu 'nari ncontrahú da ñap'ahú ne da zix'ahú ja ra ts'utbi, cohú 'nara cohi ja ra 'ñu pa ya hingui tsøñhú ja ra nzaya, ngue'a nu'bu gui tsøñhúni da manda'a da jo'ahú fadi. ²⁶Majuani dí

xi'ahũ gue hinda za gui põnhũ de ra fadi asta hingui juthũ gatho ra thai nú'a guí tuhũ.

Ra Jesu bi ma de ra nts'inga medinthati

²⁷ Ya xa t'u't'ahũ ngu nú'a xqui t'utuabi ndu ri xitahũ maya'bu, gue oxqui nzinga medinthatihũ. ²⁸ Pe nuga dí xi'ahũ gue nu'a t'ó'o da hyanda 'nara 'behñã ne da hyøque, ya bi duxa ra ts'oqui, ja ra uenda ya bi zinga 'nara medinthati masque hõnse te bi beni de gue'a.

²⁹ 'Bu nuri dahũ ra 'ñei da ja'ahũ gui 'yøthũ 'nara ts'oqui, ma'na xá hño gui hñãihũ ne gui fõthubũ pa hingui 'yøthũ 'nara ts'oqui. Ngue'a ma'na xá hño da 'medi 'na xeni de ri ndo'yohũ que da t'ent't'a gatho ri ndo'yohũ ja ra nidu. ³⁰ 'Bu nuri 'yehũ ra 'ñei da ja'ahũ gui 'yøthũ 'nara ts'oqui, ma'na xá hño gui hyecjũ ne gui fõthubũ pa hingui 'yøthũ 'nara ts'oqui. Ngue'a ma'na xá hño da 'medi 'na xeni de ri ndo'yohũ que da t'ent't'a gatho ri ndo'yohũ ja ra nidu.

Ra Jesu bi ma de ra nxuni

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ Ya xa t'u't'ahũ ngu nú'a xqui t'utua ndu ri xitahũ maya'bu, gue nu'a t'ó'o da hyepũ rá 'behñã mahyoni da hoca 'nara he'mi dega nxuni. ³² Pe nuga dí xi'ahũ gue nu'a t'ó'o da hyepũ rá 'behñã ne hinxa dimba 'nara ts'oqui xa 'yøt'e co ma'na ra ja'i, nu'bu nurá dame'a ri japi da 'yøt'a 'nara ts'oqui 'bu da hñuxui ma'na ra 'ñõhø. Nehe nura 'ñõhø to'o da nthatui nura 'behñã'a, ya ra zinga medinthati.

Ra Jesu bi ma de nú'u ri jura

³³ Nehe ya xa t'u't'ahũ ngu nú'a xqui t'utua ndu ri xitahũ maya'bu, gue oxqui jurahũ nú'a hingo majuani, ngue'a nú'a guí jurahũ ja rá thandi Ajuã pe'tsi te gui

'yøthũ. ³⁴ Pe nuga dí xi'ahũ, oxqui jurahũ de 'na ni de ma'na, nixi por mahets'i ngue'a ja bí 'bũhni Ajuã, ³⁵ nixi po ra ximhai ngue'a ja guecua net'a Ajuã, nixi por Jerusale ngue'a go gue'a rá maça hnini ra Ndã de mahets'i. ³⁶ Nixi gui jurahũ po ri ñãxuhũ, ngue'a hinda za gui japhũ ni 'nari stãhũ da t'axqui o da po'tsi. ³⁷ Hingue mahyoni gui jurahũ. 'Bu gui mañhũ ra hñã hã, nu'bu hina hina, ngue'a 'bu gui jurahũ go bí ehe de ra ts'ondãhi.

Ra Jesu bi ma gue hingui ho to da 'ñecate

(Lc. 6:29-30)

³⁸ Ya xa t'u't'ahũ ngu nú'a xqui t'utua ndu ri xitahũ maya'bu, gue nu'a t'ó'o da zemba rá da 'na, nehe'a da ts'emba rá da, y nu'a t'ó'o da do'tua 'narã ts'i 'na, nehe'a da tho'tua 'narã ts'i. ³⁹ Pe nuga dí xi'ahũ, oxqui nø'tuabihũ ya ts'o'mui. Nu'bu da me't'ahũ ri hmihũ ra 'ñei, umfũ nehe ra ngahã da me't'ahũ. ⁴⁰ 'Bu 'nara ja'i da ne da ñap'a'i pa da hñan'a ri pahnihũ, umfũ ri pat'ihũ nehe. ⁴¹ 'Bu 'nara ja'i da ne da tu't'ahũ 'nara 'bats'i pa gui 'yohũ 'na kilometro, hñã'tsuahũ ma'na kilometro. ⁴² 'Bu 'nara ja'i te da 'ya'ahũ, umfũ, ne 'bu 'nara ja'i da ne te gui hmiphũ, oxqui cõmbahũ, hmiphũ.

Madihũ nú'u to'o ri ʔtsa'ihũ

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ Ya xa t'u't'ahũ ngu nú'a xqui t'utua ndu ri xitahũ maya'bu, gue gui madihũ ri miqu'eihũ ne gui ʔtsahũ nú'u to'o ri ʔtsa'ihũ. ⁴⁴ Pe nuga dí xi'ahũ gue gui madihũ nú'u to'o ri ʔtsa'ihũ. 'Yaphũ Ajuã da japi nú'u to'o tsañ'ahũ. 'Yø'tu-ahũ ra hño nú'u to'o ʔtsa'ihũ, ne 'ya-pabihũ Ajuã po nú'u to'o nõñ'ahũ ne ec'ahũ. ⁴⁵ Ngue'a nu'bu gui øthũ njabũ, nu'bu hã, grí hñats'ihũ Ajuã ra Dada bí 'bui mahets'i nú'a to'o ri japi da bõxa ra hyadi pa ya hoja'i ne pa ya ts'o'mui,

ne ri japi da 'uqi pa ya hoja'i ne pa ya ts'o'mui. ⁴⁶ 'Bu grí madihu hõnse nú'u to'o ri ma'ahũ, ne nu ma'ra ya ja'i higrí madihu, hinte ma thaha ma gui hñanihũ. ¿Ha gue hingui ot'a njabu ya ts'o'mui gá ja'i nehe? ⁴⁷ 'Bu hõnse ri cuhũ guí zenguahũ ne nu ma'ra ya ja'i hingui umfũ ra nzengua, ¿te ma hño guí øthũ 'bu? ¿Ha gue hingui ot'a njabu nehe nú'u hingyá gamfri? ⁴⁸ Mahyoni gui hñoja'ihũ con gatho ri miq'eiũ, ngu Ajuã ra Dada bí 'bui mahets'i ra hoja'i con gathoguihũ.

Ra Jesu bi ma de ya hoga 'befi

6 'Yøthũ ya hoga 'befi, pe oguí øthũ pa gui põnga ri hmihũ, ngue'a 'bu gui øthũ njabu, hinte ma thaha da 'ra'ahũ Ajuã ra Dada nú'a bí 'bui mahets'i. ² Hangué ora guí uñhũ 'nara mfats'i pa ya hyoya, oguí xiphũ ma'ra te xcá øthũ ngu øt'a ya 'ñets'i. Nú'ú ne dra zant'ua ra trompeta ja yá thandi, ja ya nija ne ja ya tai pa da põnga yá hmi. Xi majuaní dí xi'ahũ gue nu'u øt'a njabu ya bi hñanga yá thaha, hangue ya hinte ma thaha tømí. ³ Pe nu'ahú, 'bu gui uñhũ 'nara mfats'i pa ya hyoya, osti paði ri 'yehũ ra ngaha te pe ri 'ñeihũ. Pasehehũ, oto xqui petuahũ. ⁴ Ha masque mant'agui gui unga ri mfats'ihũ, pahũ gue Ajuã ra Dada handi te xcá øt'ehũ mant'agui, y nu'á ma da gu't'ahũ, pe hinda gu't'ahũ mant'agui.

Ra Jesu bi 'ñudi hanja da t'apa Ajuã

(Lc. 11:2-4)

⁵ Ora guí aphũ Ajuã, oxqui 'yaphũ ja yá thandi ya ja'i ngu øt'a ya 'ñets'i pa da põnga yá hmi. Nu'ú ri ho da 'yapa Ajuã má 'bai ja ya nija ne ja ya tai. Xi majuaní dí xi'ahũ, ya bi hñanga yá thaha, hangue ya hinte ma thaha tømí. ⁶ Pe nu'ahú, ora guí aphũ Ajuã, cuthũ mbo ri nguhũ ne gui cot'a ri gostihũ, ne njabu ha, gui 'yaphũ Ajuã ra Dada nú'a 'bui habũ hindi

hnequi. Y nu'á da 'yøde nú'a guí aphũ mant'agui, ne ma da gu't'ahũ, pe hinda ma da gu't'ahũ mant'agui.

⁷ Ora guí aphũ Ajuã, oxi xqui yop-tahũ ya noya ngu øt'a nú'u ma'ra ya ja'i hingyá gamfri, ngue'a nu'ú hu yá mui gue 'bu da 'yøt'a njabu, Ajuã da 'yøde ne da umbabi nú'a adi'u. ⁸ Pe nu'ahú oxqui ma gui njahubũ ngu øt'e'u, ngue'a Ajuã ra Dada ya paði te øt'ahũ ra 'bedi. ⁹ Nu'ahú 'yaphũ Ajuã njaua:

Ma zi Dada'ihe guí 'bui mahets'i, drá nsunda ri maça thuhu.

¹⁰ Bá ehe gui ndã,

ne dá t'øt'a ri paha nuua ja ra ximhai ngu bí t'øt'e nubũ mahets'i.

¹¹ 'Racje te ga tsihe nubya rapaya.

¹² Ne pungaguihe ma thaihe ngu dí pumbahe nehe nú'u to'o tucje.

¹³ Ne oxqui hocje ga øthe ya ts'oqui. Ñangaguihe de ra nts'o,

ngue'a go gue'e grá ndã, ne ja ri ts'edi ne ri nsunda pa nzantho. Njabũ gue'a.

¹⁴ Nu'bu gui pumbahũ nú'u to'o øt'ahũ ra nts'o'mui, Ajuã ra Dada bí 'bui mahets'i nehe ma da pun'a ri ts'oquihũ. ¹⁵ Pe 'bu hingui pumbahũ nú'u to'o øt'ahũ ra nts'o'mui, nu'bú nixi Ajuã ra Dada hinda pun'a'ihũ ri ts'oquihũ nehe.

Ra Jesu bi ma de ra ayuno

¹⁶ Ora grí ayunahũ, oguí øt'ehũ co ra dumui ngu øt'a ya 'ñets'i pa da faði gue ri ayuna. Majuaní dí xi'ahũ gue ya bi hñanga yá thaha, hangue ya hinte ma thaha tømí. ¹⁷ Pe nu'ahú, ora grí ayunahũ, eca ri ñaxuhũ ne xuca ri hmihũ ngu xcá nzaihũ, ¹⁸ pa hinda faði ua grí ayunahũ. Hõnse Ajuã ra Dada nú'a 'bui habũ hindi hnequi, go gue'a da baði nú'a guí øt'asehehũ. Nu'á go handi nú'a guí øthũ mant'agui, y ma da gu't'ahũ, pe hinda ma da gu't'ahũ mant'agui.

Pe'tsa ri hñohu nuni mahets'i

(Lc. 12:33-34)

¹⁹Oguí nehú gui pe'tshú ndunthi ya hño nuua ja ra ximhai habú da zip'ahu ya zu'ue ne da dec'ahú ra mboxcua ne da bep'ahú ya be. ²⁰Pe'tsa ri hñohu nuni mahets'i habú bí jo'o ya zu'ue, ne otho ra mboxcua, nixi ya be hinda za da yut'ini da bep'ahú. ²¹Ngue'a habú guí pe'tsa ri hñohu, ja guehni oda ri mfenihu.

Ra ñot'i de ma ndo'yohu

(Lc. 11:34-36)

²²Nuri dahú go gue'u di yot'a gatho ri ndo'yohu. Hangué nu'bu ri dahú 'bui xá hño, nu'bu di yot'a xá hño gatho ri ndo'yohu. ²³Pe nu'bu ri dahú hingui 'bui xá hño, nu'bu gatho ri ndo'yohu 'bui ja ra 'bexuui. Nehe guí njahubu guí 'buhu ja ra 'bexuui 'bu hinguí huxa ri thandihu xá hño ja Ajuá.

Hingui tsa to da mepa yoho ya hmu

(Lc. 16:13)

²⁴Hinda za gui pephu yoho ya hmu, ngue'a njabu 'na grí utsahu ha nu ma'na guí madihu, y 'na de gue'u guí pephu xá hño ha nu ma'na hina. Njabu nehe hinda za gui pephu Ajuá 'bu hõnse oda ri mfenihu ya hño de ra ximhai.

Ajuá su gatho yá batsi'a

(Lc. 12:22-31)

²⁵Hangué dí xi'ahu oguí tu ri muihu 'bu otho te gui tsihu ne 'bu otho te gui hyehu, ngue'a ma'na ri muui da 'yoda ri mfenihu Ajuá que da 'yoda ri mfenihu nú'a te gui tsihu ne nú'a te gui hyehu. ²⁶Hyanthmahú ya zi ts'int'su, nu'ú hingui pot'i nixi xofo ni pe'tsa yá 'me'tsi, pe Ajuá ra Dada go gue'a umbi te da zi'u. Xihma'ihu, ¿ha gue hingue ma'na gyá madihu que gue'u? ²⁷¿To'o 'na de gue'ahu tsa gui japhu ma'na strá hñets'i

ri ndo'yohu co ri mfenisehehu? Jo'o ni 'na.

²⁸Nu'bu, ¿hanja guí tu ri muihu 'bu otho te gui hyehu? Hyanthu hanja gra nhye ya zi dõni 'bai ja ra mbonthi y jo'o to'o ri jamasu. Nu'ú hindi mpefi nixi tu yá mui. ²⁹Dí xi'ahu gue nixi ra nda Salomó masque mi he ya hoga he ne xi mi jababi, pe hints'u mi hnequi mahotho'a ngu ya zi dõni. ³⁰'Bu Ajuá heta ya dõni de ra mbonthi nú'u xá nc'amibya pe dixudi ya da 'yot'i nepu da ts'at'i, xi nu'ahu, ¿hanja hinguí camfrihu gue Ajuá ma'na da jamasu'ihu que ya dõni?

³¹Hangué odi tu ri muihu guí 'ñeñhu: “¿Te ga tsihubya? o ¿te ga hehubya?”

³²Ngue'a nuya 'ñagamfri nzantho tu yá mui 'bu othobi te da zi ne te da hye. Pe nu'ahu odi tu ri muihu, ngue'a Ajuá ra Dada bí 'bu mahets'i ya go pa'a te gatho øt'ahu ra 'bedi. ³³Hyoñhu 'met'o hanja da za gui 'buhu xá hño ja rá hmanda Ajuá ne gui 'yohu ngu nú'a ri ho'a, y njabu Ajuá hinda 'be't'ahu gatho nú'a te guí hoñhu. ³⁴Hangué oguí tu ri muihu de nú'a te da 'ñe'ahu dixudi, nguetho nu'bu gui pahmahu te 'be gui thohu dixudi, nu'bu ma'na da du ri muihu, ngue'a hyastho dí thohu te dí thohu.

Oguí 'yohu ri miqu'eihu

(Lc. 6:37-38, 41-42)

7 Oguí 'yohu ri miqu'eihu pa njabu hinto da 'yø'a'ihu nehe. ²Ngue'a 'bu guí 'yohu ri miqu'eihu, nu'bu Ajuá ma da hñap'ahu nguenda de gatho nú'a ri 'ñøtehu ne hinda yo rá mui'a de gue'ahu. ³Nu'ahú guí 'yohu de nú'a øt'a ri miqu'eihu, ¿hanja hingo guí jama-suhu nú'a te guí øtqu'ehu? Nu'ahú go guí hanthu nura t'uca paxi o ja rá da ri miqu'eihu, ¿hanja hingo guí hanthu nú'a ra xeca za o ja ri dahú? ⁴¿Hanja da za gui 'ñemfu ri miqu'eihu: “Hoqui ga hap'a ra paxi o ja ri da,” 'bu hingo xcá hahu 'met'o nú'a ra xeca za o ja

ri dahú? ⁵Nu'ahú gyá 'ñets'ihú, go da hñáihú 'met'o nú'a ra xeca za o ja ri dahú, pa njabú ma'na gui hyanthú xá hño pa gui hñamfú nú'a ra paxi o ja rá da ri miq'u'eihú.

⁶Oxqui umfú ra maça noya nú'u ya ja'i hingui pa da su, ngue'a nu'ú nja ngu ya zate tsat'yo ne da 'yø't'ahú ra nts'o'mú, nehe nja ngu ya ts'udi ts'on-
tho nú'a t'umbi.

'Yadihú ne da t'a'ahú

(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷'Yadihú ne da t'a'ahú. Hyonihú ne gui tsúdi. Oxqui tsaya gui 'yapabihú Ajuá y nu'á ma da 'yøde ri nt'adihú. ⁸Ngue'a nu'a tó'o adi da t'umbabi, ne nu'a tó'o honi da zúdi, y nu'a tó'o apabi Ajuá da 'yøtua rá nt'adi.

⁹¿To'o 'na de gue'ahú nú'ahú gyá dadahú 'bú ri batsihú da 'ya'ahú 'nara thuhme y go gui umfú 'nara do? Jo'o.

¹⁰¿O 'bú da 'ya'ahú 'nara huá y go gui umfú 'nara qu'eña? Hina ¿ngue há?

¹¹Tsatho nu'ahú xi gyá ts'o'múihú pe guí pahú gui umfú te da zi xá hño ri batsihú, xihma Ajuá ra Dada bí 'bui mahets'i, ¿ha gue hinda 'ra'ahú gatho nú'a xá hño 'bú gui apabihú?

¹²Nu'a guí nehú da 'yø't'ahú ya ja'i, 'yø'tuahú njabú nehe'u. Guehna mąnga njabú nú'a bi 'yofo ra Moise ne nú'a bi 'yofo nú'u ma'ra yá 'mehni Ajuá.

Cuthú ja ra ts'i'ma gosthi

(Lc. 13:24)

¹³Cuthú ja ra gosthi nú'a xá nts'i'mi pa grí maha habú ja ra te pa nzantho. Ngue'a nu'u tó'o cut'a ja ra gosthi xá nguni gue'u rí ma ja ra nidu, y nura 'ñu de nú'a ra gosthi'a xi rá nguni, y ndunthi to'o cut'a ja nura gosthi'a. ¹⁴Pe xi rá nts'i'mi nura gosthi habú cut'i nú'u to'o rí ma ja ra te, y nura 'ñu de nú'a ra gosthi'a xi rá nts'i'mi, ha ts'utho nú'u to'o cut'a ja nura gosthi'a.

Ya 'bai gá za fadıtho po yá fruta

(Lc. 6:43-44)

¹⁵Jamasuhu hinda ts'oc'a ri mfenihú nú'u ri 'ñet'a mefi de Ajuá, nú'u ma da 'ñepú pa da ne da hya'ahú, ngue'a nu'ú ri 'ñet'a hoja'i ne ri 'yo ngu ya zi deti, pe de mbo yá mfeni nja ngu ra dumanthuhu gá mi'ño. ¹⁶Nu'ahú ma gui pahú to'o'u ngue'a da hnequi ja yá ts'o'befi øt'e'u. Ngue'a nuya ts'o'mú hingui tsa da 'ñudi ya hoga 'befi, nja ngu ya xin'mini hingui tsa da unga ya obxi, ne ya 'bint'o hingui tsa da unga ya igo. ¹⁷Gatho ya hoga 'bai gá za unga ya hoga fruta, pe nuya ts'o 'bai gá za hingui tsa da unga ya hoga fruta. ¹⁸Y 'nara hoga 'bai gá za hingui tsa da unga nú'a hingrá hoga fruta, nixi nú'a hingrá hoga 'bai gá za hingui tsa da unga ya hoga fruta. ¹⁹Y gatho nuya 'bai gá za hingui unga ya hoga fruta ma da ts'et'i ne da ts'at'i. ²⁰Y njabú ma gui pahú to'o gue'u ri 'ñet'a mefi de Ajuá co nuyá ts'o'befi di øt'e'u.

Hinga gatho ya ja'i ma da yut'a habú bí manda Ajuá

(Lc. 13:25-27)

²¹'Bui ndunthi to'o engagui: “Ma zi Hmu'i, ma zi Hmu'i”, pe nu'ú hinda za da yut'a mahets'i habú bí manda Ajuá ma Dada 'bú hinda 'yø'tua rá paha'a. ²²Nu sta zø rá ngats'i ra pa ndunthi ma da 'ñengagui: “Ma zi Hmu'ihe, ma zi Hmu'ihe, nuje dá xañhe ri noya, ne co ri ts'edigue dá eñhe ya ts'ondahi, ne co ri ts'edigue dá øthe ndunthi ya dąnga nt'udi.” ²³Pe nuga ma ga thatuabi'u ne ga embabi: “Hinstá pa'agahú, 'uehú de gueque nú'ahú gyá ts'o'ja'ihú.”

Ra 'bede de yoho ya 'ñøhø bi hyoca 'ra 'nayá ngu

(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴Nu'a tó'o da 'yøde nuya ya noya dí xi'ahú ne da 'yø'te njabú, nú'a ri

nhyecuau'i 'nara ja'i xi bi nja rá mfeni bi hyoca rá ngu ja ra medo. ²⁵Ne 'mefa bi da ndunthi ya da'ye, bi zø ya nzøthe, bi nja ndunthi ya bunthi, pe nurá ngu'a himbi yøt'e ngue'a xqui hyoca ja ra medo. ²⁶Pe nu'a tó'o da 'yøde nuya ya noya ne hinda 'yøt'e, nú'á ri nhyecuau'i 'nara ja'i nú'á bi 'ñiotho rá mfeni bi hyoca rá ngu ja ra 'bomu. ²⁷Ne 'mefa bi da ndunthi ya da'ye, bi zø ya nzøthe, bi nja ndunthi ya bunthi, nepu nurá ngu'a bi yøt'e ne bi 'medi gatho.

²⁸Ha nu mi uadi ra Jesu bi mangua nuya ya noya, nuya ja'i xi bi 'yø nts'edi de nú'a xqui xipabi'u, ²⁹ngue'a mi zoffo'u co rá ts'edi Ajuá, hingue ngu mi øt'a ya xahnate de ra ley.

Ra Jesu bi 'yøthe 'na mi henga ra lepra

(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

8 Nu mi gai ra Jesu de ja ra t'øhø habu mi utuate, xi bi dena ndunthi ya ja'i. ²Ne bi nthu'i 'nara ja'i mi tsu 'nara hñeni rá thuhu ra lepra nú'a tsit'atho ra ngø. Nura ja'i'a bi ndandiñahmu ja rá ua ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Ndada, 'bu gui nehma, da za gui 'yøthegui.

³Nu'bú ra Jesu bi hñuxa rá 'ye ne bi 'ñembi:

—Haha dí ne ga øthe'i, y ya gá ñani.

Y ngu bi uadi bi mangua njabu, 'bestho bi ñani ra da'thi. ⁴Nepu ra Jesu bi 'ñembi:

—Oto xqui ma gui xipi. Rí ma ja ra nija ha, pa da hyant'a ra macja, ne gui unga ri 'baha nú'a bi manga ra Moise, pa njabu da badi ya ja'i gue ya xcá ñani.

Ra Jesu bi 'yøthebi 'nará 'bego 'nara ndá gá soldado me Nroma

(Lc. 7:1-10)

⁵Nepu ra Jesu bi yut'i ja ra hnini Ncapernau y ja bi nthuini 'nara ndá gá sol-

dado de ra hai Nroma. ⁶Y nura ndá'a bi bantebi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Ndada, 'nama 'bego bi nts'onate ne hingui tsa da 'ñani, ne xi ts'i'ti.

⁷Nu'bú ra Jesu bi datuabi ne bi 'ñembi:

—Maha, ma ga øthe.

⁸Nu'bú nura ndá gá soldado bi datuabi ne bi 'ñembi:

—Hina, hiní 'ñepcagui gui cut'a mbo ma ngu. Nugui nu'a dí padi gue hønse co ri noya gui ma, numa 'bego da ñani. ⁹Ngue'a nugui 'bui to'o ri mandagui nehe, pe nequi drí manda. Dí pe'tsa ya soldado ja ma hmanda, y 'bu ga emba 'na de gue'u: “Rí mani”, da ma, o 'bu ga emba ma'na: “Bá ehe”, nu'á da 'ñehe. Ha nu'bu ma 'bego ga embi: “Pe nuna 'befina”, nu'á da mefi.

¹⁰Mi 'yøde njabu ra Jesu xi bi 'yø ndunthi ne bi 'ñembabi nú'u mri deni:

—Majuani dí xi'ahu, nugui hinstá tsudi ni 'nara me Israel nú'a xi di ja rá jamfri ngu nura jamfri pe'tsa nuna 'ñøhøni. ¹¹Dí xi'ahu gue ndunthi ya ja'i maxøgue ra ximhai nú'u hingyá me Israel ma da yut'a mahets'i habu bí manda Ajuá ne da hñu ja ra mexa mahyegui co ra Abrá, co ra Isaac, ne co ra Cobo. ¹²Pe ya me Israel nú'u rí 'ñepa hmaha da hñu ja ra mexa, Ajuá hinda ma da hopi da yut'a mahets'i. Nu'a ma da nja, ma da mehni'u ja ra 'bexuui, y nuni ja di zohmani ne ja di gusthmani yá ts'i.

¹³Nepu ra Jesu bi 'ñemba ra ndá gá soldado:

—Rí ma ri ngu ngue'a nuri jamfri xa muui ndunthi, ne xa njabu ngu xcá ne.

Y nurá 'bego ra ndá gá soldado 'bestho bi ñani nura ora'a.

Ra Jesu bi 'yøthebi rá to ra Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴'Mefa de gue'a ra Jesu bi ma ja rá ngu ra Pedro, y ja mi 'benini rá to ra Pedro mi umba ra nzø. ¹⁵Nepu ra Jesu

bi hñu'tsua rá 'ye y 'bestho bi tsaya ra nzø mi tsudi. Nepu 'bestho bi nangui ra 'behña ne bi hyocui te bi zi'ü.

Ra Jesu bi 'yøthe ndunthi ya da'thi

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶ Ya de mi put'a nde ra Jesu bá ts'im-pabi ndunthi ya da'thi, 'ra mi pe'tsa ya ts'ondahi. Y co 'nada ra noya bi ma bi 'yenga nú'ü ya ts'ondahi mi pe'tsi'ü, ne bi 'yøthe gatho nú'ü to'o mi hñeni. ¹⁷ Gatho nuya bi 'yø't'a ra Jesu pa bi nja ngu nú'a xqui mangan maya'bü ra badi Isaiá ja ra Maca T'ofu bi 'ñena: "Nu'á go gue'a bi hñaga ma hñeniü, ne bi hñasca gatho ma üguiü."

Yoho ya ja'i to'o mi ne da dena ra Jesu

(Lc. 9:57-62)

¹⁸ Ne 'mefa bi hyanda ra Jesu ndunthi ya ja'i xqui the'tsi'a. Nu'bú nu'á bi 'ñemba yá nxadi:

—Maha ri'nandi ra ndehe.

¹⁹ Y ante da ma'ü, 'nara xahnate de ra ley bi joni habü mi 'bai ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Xahnate, nugui dí ne ga ten'a'i pa habü gatho gui ma ga ma nehe.

²⁰ Ra Jesu bi datui bi 'ñembi:

—Ya haho ja yá hñado, ne ya ts'int'sü ja yá 'bafi, pe Nú'a To'o bi e bi Nja'i otho ni habü da me rá ñaxu.

²¹ Nepu 'na de yá nxadi ra Jesu bi 'ñembi:

—Ma zi Hmu'i, 'raca nsequi ga ma ga agui ma dada, nepu ga pengui ga ten'a'i.

²² Ra Jesu bi datui bi 'ñembi:

—Bá ehe tengagui, tsopu nú'ü xa du go dá 'yagui nú'ü yá mi'ñagamfriui.

Ra Jesu bi japi bi tsaya ra bunthi

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ Nepu de gue'a ra Jesu bi bøxa ja ra motsa co yá nxadi pa bi ma ri'nandi ra ndehe. ²⁴ Ne de mi 'yo'ü ja ra ndehe mi damfri'ü bi nja 'nara danga bunthi xi

nts'edi asta mi ne da punts'a ra motsa ne mi tont's'a ra dehe pa mbo. Ha nura Jesu mi aha. ²⁵ Nu'bú yá nxadi 'bestho bi ma bá ats'i ne bi 'ñembi:

—Ma zi Hmu'ie, ñangaguihe ngue'a ya ma da mpunts'a ra motsa mbo ra dehe.

²⁶ Y nu'á bi 'ñembabi'ü:

—¿Pa te guí tshü? ¿Ha gue otho ri jamfriü?

Nu'bú ra Jesu bi 'mai pa bi zai ra bunthi ne ra ndehe. Y 'bestho ra ora'a bi ntsaya. ²⁷ Nu mi hyanda njabu yá nxadi xi bi 'yø ne mi 'ñembi'ü:

—¿Te ma ts'edi haní gue asta ra ndahi ne ra dehe øtua rá noya!

Ra Jesu bi 'yemba ya ts'ondahi yoho ya 'ñøhø myá me Gadara

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Nepu bi zonga ra Jesu ri'nandi ra ndehe co yá nxadi ja 'nara hai rá thuhu Gadara, y ja bi nthuini yoho ya 'ñøhø bi bonga habü mi ja ya nt'agui. Nú'ü ya 'ñøhø'ü mi pe'tsa ya ts'ondahi xi xmá nts'o, ha xi mi pite ndunthi, nixi mi tsa to da 'ranga nú'a ra 'ñu'a habü mi 'bü'ü. ²⁹ Nuya 'ñøhø'ü bi ña nts'edi ne bi 'ñemba ra Jesu:

—¿Te guí hongua habü dí 'bue nú'i Jesu rá T'ü'i Ajuá? Hingui tsøta ra ora pa gui huatcahe, nu'bú ¿hanja xcá ehe gui xaxcahe?

³⁰ Guetbu de guehni mi 'yoni 'na tax'o ya ts'üdi mi ñuni. ³¹ Y ya ts'ondahi bi 'yapa nsequi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—'Bü ma gui 'yenje de guecua, 'racje nsequi ga cuthe ja nuyü ya ts'üdi bí 'yoni.

³² Nu'bú ra Jesu bi 'ñembi:

—Haha, rí maha, ja da bá cuthuni.

Nu'bú 'bestho ya ts'ondahi bi bøni de nú'ü yoho ya 'ñøhø ne bi ma bá cut'a ja ya ts'üdi. Nepu nura ora'a gatho ya ts'üdi bi nest'ihí bi hñø't'a ja 'nara ma'ye pa bi ma bá zo ja ra ndehe y gatho bi jat'i.

³³Y nuya mapps'udi bi nest'ihi co ra ntsu asta bi zonga ja ra hnini ne bi xipa ya ja'i te bi 'yø'tua ra Jesu nú'ú yoho ya 'ñøhø xqui 'yembabi'ú ya ts'on-dahi. ³⁴Nu'bú gatho ya mengu de nú'a ra hnini'a bi ma bá c'a'tsa ra Jesu pa bi 'yapa ra favo da ma de guehni pa da ma ma'na ra hnini.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara da'thi himi tsa da 'ñani

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

9 Nu'bú ra Jesu bi yopa bøxa ja ra motsa ne bi 'raxa ri'nandi ra ndehe pa bi yopa menga ja rá hai. ²Mi zonga rá hai bi ts'i'tsua 'nara 'ñøhø mrá ts'onate himi tsa da 'ñani ne xqui t'ents'a ja 'nara 'bebo. Y nu mi hyanda ra Jesu gue xi mi ja yá jamfri nú'ú ya ja'i to'o mi ndude ra da'thi, nu'bú bi 'ñembabi ra da'thi:

—Ma zi t'ú'i, johyabya ngue'a ya stá pun'a'i ri ts'oqui.

³Nu'bú nu 'raya xahnate de ra ley mi 'buhni bi mudi bi benga ya ts'omfeni ne mi 'ñémbi 'na ngu ma'na: “Nuna 'ñøhøni ri 'ñet'a Ajuá.” ⁴Ra Jesu bi batho nú'a mi beñ'ú y bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí beñ'ú nú'ú ya ts'omfeni de guequi? ⁵Pa guequi hinte rá hñei ga pumba yá ts'oqui nuna 'ñøhø nixi pa ga embi: “Nangui ne 'ño”. ⁶Pe pa gui pahú gue Nú'a To'o e bi Nja'i ja rá ts'edi nuua ja ra ximhai pa da pumba yá ts'oqui ya ja'i, ma ga øt'a njaua pa gui pahú.

Nepu bi 'ñemba nú'a ra da'thi:

—Nangui, juxa ri mfidi rí ma ri ngu.

⁷Nu'bú ra da'thi 'bestho bi nanguí bi ma rá ngu. ⁸Y mi hyanda ya ja'i nú'a bi nja, nu'ú xi bi 'yø, ne bi xøcambeni Ajuá ngue'a nú'á xqui umba ra ts'edi 'nara ja'i pa bi 'yøt'e njabu.

Ra Jesu bi zofo ra Mateo pa drá nxadi

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹Nepu ra Jesu bi ma de guehni y bi hyanda 'nara 'ñøhø rá thuhu ra Teo mrá

nguxboja mi hudi ja rá mexa. Y ra Jesu bi 'ñembabi:

—Bá ehe tengagui.

Nepu ra Teo 'bestho bi 'mai ne bi deni'a.

¹⁰Nepu ra Jesu bi ma ja rá ngu ra Teo ne ja bi hñudini bi ñuniui yá nxadi co ma'ra ya 'ñatsa nguxboja ne ma'ra ya ts'oja'i xqui zøniini. ¹¹Y mi hyanda ya fariseo gue ra Jesu bi hñuhui bi ñuniui ya ts'oja'i, nu'bú nuya fariseo'ú bi 'yambabi yá nxadi ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Xi ri xahnatehú ¿hanja ri ñuniui gatho nuyú ya ts'oja'i?

¹²Nu mi 'yøde ra Jesu bi mangu njabu ya fariseo, nu'bú bi 'ñembabi:

—Nura ja'i hinte ma hñeni pe'tsi hingui øt'a ra thoni pa ra 'ñethi, pe nu'ú tó'o ri hñeni há, hongra ra 'ñethi. ¹³Rí ma gui nxadihú pa gui pahú te mangu ja ra Maca T'ofu nu habú bi 'ñena Ajuá: “Nugui ma'na dí ne gui mpe'tsuahú ra nthecate 'na ngu 'na que gui tsincahú ya mbo'ni pa gui hyohú gui 'bahaguihú.” Nugui hinstuá ehe pa ga zofo ya hoja'i, nugui stuá ehe pa ga zofo ya 'yøt'ats'oqui pa da ñobri'ú.

Ra Jesu bi t'ambabi de ra ayuno

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴Nepu de gue'a yá nxadi ra Xuua Xi'tsate bi 'ñehe bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja nuje ne ya fariseo dí ayunahe ndunthi ya i'qui, ha nuri nxadigúe hinhya'mú ri ayuna'ú?

¹⁵Y ra Jesu bi 'ñembi:

—'Bú da nja 'nara nthati ne ra navio da mbitabi yá amigo, nuyá amigo rí 'ñepi da johyauí ra navio ne hinda du yá mui. Nehe numa nxadi nja ngu nuyá amigo ra navio. Pe sta zø ra pa ga ma de guecua, nu'bú há, da za da ayuna ma amigo co ya dumui.

¹⁶Hinxá hño da 'bø'ta 'nara zedutu co 'nara 'ra'yo dutu, ngue'a 'mefa da

nunts'a ra 'ra'yo dutu ne da gut'a ra ze-dutu, nepu njabu ma'na da ntunga ra ze-dutu. ¹⁷ Nehe hinxá hño da sit'a ra vinu ja 'nara zebota, ngue'a nu'bu di tsedi ra vinu, nu'bu da ntunga ra zebota ne nú'a te di po da mfani ne ma'na da ts'oca ra zebota. Hangué mahyoni da sit'a ra vinu ja 'nara 'ra'yo bota pa njabu masque xi di ja rá ts'edi ra vinu, hinda ntunga ra bota.

Bi ñani rá t'ixu ra Jairo, nehe bi ñani nú'a ra 'behña bi ñamba rá he ra Jesu

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Ngu bi uadi bi mangua njabu ra Jesu, bi zohø habu mi 'bui'a 'nara nda de ja yá nija ya xodyo, ne bi ndandiñahmu ne bi 'ñembi:

—Dá e ga xi'i gue ja ts'u rí du ma t'ixu. Hangué dí banteli gui ma gui hñu'tsua ts'u ri 'ye pa da yopa nte.

¹⁹ Nu'bu ra Jesu 'bestho bi ma co yá nxadi ne bi meui nú'a ra nda'a. ²⁰ Y de mi 'yo'u ja ra 'ñu mi pani 'nara 'behña mi hena 'nara hñeni mi xo'tua ya ji y ya mi pe'tsa 'ret'amayoho njeya mi njabu. Nu'á bi joni ja rá xutha ra Jesu pa bi ñambabi rá he. ²¹ Ngue'a mi bense ja rá mfeni nura 'behña'a ne mi ena: "Dí camfri gue 'bu hønse ga thambabi rá ñani rá he ga ñani 'bestho de ma hñeni." ²² Ha ra Jesu bi mpants'i bi hyandi ne bi 'ñembi:

—Ma zi t'ixu'i, johyabya ngue'a co ri jamfri xcá ñani.

Y nura 'behña 'bestho bi ñani ra ora'a.

²³ Nepu bi zonga ra Jesu co yá nxadi ja rá ngu nú'a ra nda ja xqui du rá t'ixu. Y mi 'buhni ya me'mda mi pe'mda, ne ndunthi ya ja'i xi mi zoni. ²⁴ Y ra Jesu bi 'ñemba ya ja'i:

—Pøñhu ts'u pa thi. Nura nxutsi aha, hingue xa du.

Pe ya ja'i mi thentho ra Jesu. ²⁵ Pe ngu bi bøni'u pa thi, ra Jesu bi yut'i habu mi 'benga ra nxutsi ne bi mipa rá 'ye, nepu

nu'á 'bestho bi nangui. ²⁶ Y gatho nú'a ra hai de guehni bi ntunga ra noya de nú'a ra nxutsi xqui yopa nte de ra du.

Ra Jesu bi 'yøthe yoho ya goda

²⁷ Nepu nu mi ma ra Jesu de guehni, yoho ya goda bi deni'a ne bi ña nts'edi'u bi 'ñena:

—iNú'i rá T'u'i ra nda Davi, pescahe ra nthecate!

²⁸ Pe ra Jesu bi thotho ne bi ma bá cut'a ja 'nara ngu, ha nuya goda bi deni'a y bi yut'i'u nehe. Nepu ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—¿Ha guí camfrihu gue da za ga øthe'ihu?

Nu'ú bi 'ñembi:

—Haha, Ndada, da za.

²⁹ Nu'bu ra Jesu bi hñu'tsua rá 'ye ja yá da'u ne bi 'ñembi:

—Dá njabu ngu nú'a xcá camfrihu.

³⁰ Y 'bestho ra ora'a bi xogui yá da'u. Nepu ra Jesu bi hñu'mba ra hña ne bi 'ñembi:

—Oxqui ma gui mañhu to'o bi 'yøthe'ihu.

³¹ Pe nu mi bøni de guehni'u bi xipa gatho nuya mengu de guehni gue go ra Jesu xqui 'yøthe'u.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara gone

³² Y ngu bi bonga ya goda de guehni, bá ts'impa ra Jesu 'nara gone mi pe'tsa 'nara ts'ondahi. ³³ Nepu ra Jesu bi 'yemba nú'a ra ts'ondahi mi pe'tsa nura gone, ne nu'á 'bestho bi za bi ña. Nuya ja'i xi bi 'yø, ne mi 'ñembi'u 'na ngu ma'na:

—Masque núju go guecju rá hninigu-ihu Ajuá, pe hinhya'mu stá hanthu 'nara nt'udi xi ra dangui ngu nú'a stá hanthuya.

³⁴ Pe nuya fariseo bi 'ñena'u:

—Nuní hanpa rá ts'edi ra nda de ya ts'ondahi pa enga ya ts'ondahi.

Ra Jesu xi bi hueca ya ja'i

³⁵Nura Jesu mi 'yo gatho ja ya danga hnini ne ya t'uca hnini, ne mi cut'a ja ya nija pa ja mi utuateni, ne mi øthe gatho ya da'thi, ne mi zofo ya ja'i mi embi gue ya xqui zøhø ra Ndā de mahets'i pa da ndā. ³⁶Y mi hyanda ra Jesu gatho nuya ja'i, xi bi huequi'u ngue'a 'ñena ya zi deti jo'o to'o da su y mi tu yá mui ngue'a himi pađi to'o da deni'u. ³⁷Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Majuani dí xi'ahú, nuua xi ja ndunthi ra sofo pe jo'o ya mēfi. ³⁸Hangue 'yapabihú Ajuá nú'a to'o rá meti nuna ra 'befi pa da mehna ya mēfi da guxa nuna sofoṇa.

Ra Jesu bi zohna nú'u 'ret'amayoho yá nxadi

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

10 Nu'bú ra Jesu bi zohna nú'u 'ret'amayoho yá nxadi xqui huahni, ne bi umba ra ts'edi'u pa da 'yenga ya ts'ondāhi ne da 'yøthe gatho ya hñeni.

²Nuya guehya yá thuhu nú'u 'ret'amayoho yá apostol xqui hñuts'i: rá madi ra Simu nú'a bi hñu'mbabi drá thuhu ra Pedro, ne ra Andre rá cu, ne ra Cobo, ne ra Xuua rá cu, di yoho'u yá t'u ra Sebedeo. ³Nepu ra Lipe, ne ra Tolo, ra Toma, ne ra Teo nú'a mra ngxboja, ne nú'a ma'na ra Cobo rá t'u ra Alfeo, ne ra Lebeo nú'a bi thu'mbabi nehe ra Tadeo. ⁴Nepu nú'a ma'na ra Simu nú'a xqui 'ñouyi ya cananista, ne ra Juda Iscariote nú'a to'o bi da ra Jesu.

Ra Jesu bi mehna yá nxadi pa da zofo ya ja'i

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵Nu'bú gatho nú'u 'ret'amayoho yá nxadi ra Jesu bi mehni ne bi 'ñembabi:

—Nubyá oxqui ma gui zohu nú'u hinyá me Israel, nixi ya me Nsamaria.

⁶Rí maha go da bá zohu ya me Israel nú'u go gue'u rá hnini Ajuá xa 'medi ngu ya zi deti. ⁷Rí maha gui umfu nt'øde gue ya xa zøhø ra Ndā de mahets'i pa da ndā. ⁸'Yøthehu nú'u to'o di tsu ra lepra, ne nú'u di pe'tsa ma'ra ya hñeni, ne japhu da nte ma'na'qui nú'u xa du, ne 'yembahú ya ts'ondāhi nú'u to'o di pe'tsi. Ngu stá 'ra'athohu nuna ts'edina, njabú nehe ma gui fats'ithohohu ya ja'i.

⁹Oxqui ma gui haxhu ra boja pa ja ra 'ñu, nixi ra t'axi nixi ra oro nixi ra cobre. ¹⁰Ne oxqui haxhu ni 'nara 'bats'i, ni ri mponga dutuhu ni ri mponga zexthihu nixi ri bordohu, ngue'a ra mēfi rí 'ñepi da t'umbabi nú'a te ø'tua ra 'bedi.

¹¹Ne nu xcrí tsønhu ja 'nara danga hnini o 'nara t'uca hnini, gui hyoñhu 'nara ja'i nú'a dra hoja'i, ne ja gui 'buhuni ja rá ngu'a asta hingui pøñhu de nú'a ra hnini'a. ¹²Y nu xcrí cøthu ja nú'a ra ngu'a, gui 'yapabihú Ajuá da japi nuya mengu de nú'a ra ngu'a. ¹³Bu nuya mengu de nura ngu'a da 'ra'ahú ntsaya, nu'bú Ajuá ma da japi'u. Pe nu'bu hinda 'ra'ahú ntsaya, Ajuá hinda ma da japi'u. ¹⁴Bu ni 'nara mengu de nú'a ra hnini'a hinda gamfri nú'a gui xiphu ne hinda hñuxa nt'øde, nu'bú pøñhu de nú'a ra ngu'a o de nú'a ra hnini'a ne gui fe'ma ri uahu pa da hyø nú'a ra hai xa nthu'ti de nú'a ra hnini'a. ¹⁵Majuani dí xi'ahú, ra pa de ra ngaxhmai nú'a ra hnini hinda hñuxa nt'øde nú'a gui xiphu, ma'na ma da ndangui yá ts'oqui nura hnini'a que ra hnini Sodoma ne Gomorra.

Ya nt'utsate ne ya nts'o'mui

¹⁶Nubyá dí pehn'a'ihú gui maha gui 'yohu ngu ya zi deti madetho ja ya zate. Hangue xi da nsuhú ngu 'nara qu'eña, pe ogui øthu ra nts'o'mui, njahú ngu 'nara zi domitsu hingui øt'a ra nts'o'mui. ¹⁷Ne xi da nsuhú, ngue'a ya ja'i ma da zix'ahú ja ya ts'atbi, ne ma da zix'ahú ja yá nija'u pa ja dí nap'a'ihuni. ¹⁸Nú'ú ma da

zix'ahũ ja ya ts'utbi y asta ja ya danga nda po rá nguecagui. Hangué njabũ da za gui damajuanihũ de guecagui ja yá thandi ya nda ne nú'u hingyá me Israel. ¹⁹Nu sta ts'ix'ahũ nts'ahni, osta ma da du ri muihũ de nú'a te ma gui mañhũ, nixi gui beñhũ 'met'o nú'a ma gui mañhũ, ngue'a nura ora ma gui ñahũ, Ajuã go da 'ra'ahũ ya noya. ²⁰Nu'ahũ hingo ma gui ñasehũ; nurá Maça Ndahi Ajuã ra Dada go gue'a ma da xi'ahũ te ma gui mañhũ.

²¹Nuya pa'u nuya ja'i ma da 'ñutsaseui yá cu ne da da pa da tho. Ya dada ma da da yá batsi y ya batsi ma da nø'tua yá dada, ne da da pa da tho nehe.

²²Gatho ya meximhai ma da utsa'ihũ ngue'a guí mañhũ ma noya. Pe nu'a tó'o da zeti asta rá ngats'i, nú'á go gue'a da mpøhø. ²³Nu'bu da t'utsa'ihũ ja 'nara hnini, pøñhũ de guehni, rí maha ma'na ra hnini. Majuani dí xi'ahũ, hingri juatho gui 'yohũ gatho ya hnini de ra hai Israel ha Nú'a To'o bi e bi Nja'i ya da yopa zøhø ma'na'qui.

²⁴'Nara xahnate ma'na ja rá nsu que rá nxadi; 'nara hmu ma'na ja rá nsu que rá 'bego. ²⁵Nura nxadi mahyoni da thogui ngu tho rá xahnate, nehe ra 'bego mahyoni da thogui ngu tho rá hmu. Nja ngu 'nara dada 'bu da t'embabi gue go ra Beelsebú, nu'bu ya mengu rá ngu da t'embabi'u mahyegui nehe.

To'o mahyoni gui tsuhũ

(Lc. 12:2-9)

²⁶Hangué dí xi'ahũ oxqui tsuhũ nú'a ma gui thoguihũ. Masque 'bu te da t'ø't'a'ihũ mant'agui, pe rá ngats'i ra pa ja ma da hnequini gatho nú'a te xa t'ø't'ahũ, ngue'a gatho nú'a te t'ø't'e mant'agui ma da fadi. ²⁷Nú'a dí u't'a'ihũ sehe mant'agui ma gui utuahũ gatho ya ja'i. Nehe nú'a dí xi'asehũ zi njante ma gui mañhũ nts'edi pa da 'yøde gatho ya ja'i. ²⁸Oxqui tsuhũ to'o da hyo'ahũ,

ngue'a nuri almahũ hinda za to da hyop'ahũ. Nu'a tó'o mahyoni gui tsuhũ, nu Ajuã, ngue'a nu'á ha, tsa da mehn'a ri almahũ ne ri ngøqu'eihũ ja ra nidu.

²⁹Nuya zi ts'int's'u hints'u ri muui asta 'ba yoho por ñodmi, ne hingui tagui tuse'u 'bu hingo rá paha Ajuã ra Dada. ³⁰¿Xihma'ihũ? Nu'ahũ ma'na grí muuihũ ja rá thandi Ajuã, ngue'a asta nuri stahũ 'mede. ³¹Hangué oxqui ma gui ntsuhũ, ngue'a ma'na grí muuihũ que ya zi ts'int's'u.

Nú'u to'o damajuani de ra Jesu ja yá thandi ya ja'i

(Lc. 12:8-9)

³²Nu'a tó'o ma da damajuani de guequi ja yá thandi ya ja'i, nequi nehe ma ga damajuani de gue'a ja rá thandi ma Dada bí 'bui mahets'i. ³³Pe nu'a tó'o da ncøni de guequi ja yá thandi ya ja'i, nequi nehe ma ga xipa ma Dada nú'a bí 'bui mahets'i gue himbi ne bi gamfrigui.

Ma da hegue ya ja'i po rá ngue ra Jesu

(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴Oguí hu ri muihũ gue ngue'a stá ehe ya hinda nja ra tuhni ja ra ximhai; nu'á ma da nja ngue'a stá ehe. ³⁵Nuya t'u da nø'tua yá dada, ne ya t'ixu da nø'tua yá nana, ha nuya ts'ihue da nø'tua yá suegra. ³⁶Y njabũ nuyá ncontra ya ja'i ma da bønse de ja yá ngu'u.

³⁷Nu'a tó'o ma'na go ri maði rá dada o rá nana que guecagui, nú'á hinda za da dengagui. Nehe nu'a tó'o ma'na go ri maði rá t'u o rá t'ixu que guecagui, ne'a hinda za da dengagui. ³⁸Nehe nu'a tó'o hinda 'ñei pa da dengagui masque da tho ya nt'atsate ne ya 'betsa, nú'á hinda za da dengagui. ³⁹Nu'a tó'o ri maði rá te nuua ja ra ximhai, ma da 'bedi rá te pa nzantho, pe nu'a tó'o da dengagui masque da du po rá nguequi, ma da zudi rá te pa nzantho.

Ya hoga thaha de mahets'i

(Mr. 9:41)

⁴⁰ Nu'u tó'o da 'ra'ahu ntsaya, go guequi ri 'raca ntsaya. Ha nu'u tó'o da 'raca ntsaya, go ri umba ntsaya ma Dada nú'a to'o bá pencagui. ⁴¹ Nu'a tó'o da umba ntsaya 'nará 'mehni Ajuá, ma da hñanga ra thaha nehe ngu ma da hñani 'nará 'mehni Ajuá. Ha nu'a tó'o da umba ntsaya 'nara ja'i ngue'a øte Ajuá, ne'a ma da hñanga ra thaha ngu nú'a ma da hñani nú'a øte Ajuá. ⁴² Nú'ahu ma nxadi'ihu, 'bu tó'o da 'ra'ahu mađi ts'u ra dehe gui tsihu ngue'a ma nxadi'ihu, majuani dí xi'ahu gue nura ja'l'a hinda ma da 'bedi rá thaha.

Ra Xuua Xi'tsate bi mehna yoho yá nxadi pa bá c'a'tsa ra Jesu

(Lc. 7:18-35)

11 Nu mi uadi ra Jesu bi xipabi te ma da mefi nú'u 'ret'amayoho yá nxadi, nú'a bi ma ja ya hnini de nú'a ra hai'a pa da manga ra maca noya.

² Y de mi ofadi nura Xuua Xi'tsate bi 'yøde de nú'a mi øt'a ra Jesu. Nu'bú bi mehna yoho yá nxadi nú'u mri 'ñoui pa da 'yambabi'a, ³ ne bi 'ñembi:

—¿Ha go gue'i rá 'mehni'i Ajuá nú'a dí tømhe, o ga tømhe ma'na da 'ñepu?

⁴ Ra Jesu bi dađi ne bi 'ñembi:

—Rí maha gui xiphu ra Xuua de nú'a guí ødehu ne nú'a guí hanthu. ⁵ Bá xiphu gue ya goda xo yá da, ya doua ri 'yo, ya gogu øde, nu'u tsu ra lepra ñani, nu'u xa du ri yopa nte, ha nuya zi hyoya nehe øde ra maca noya. ⁶ Njapi nú'a to'o camfri gue go guecagui rá 'mehngui Ajuá.

⁷ De mi menga yá nxadi ra Xuua Xi'tsate, ra Jesu bi mudi bi xipa ya ja'i de rá 'befi ra Xuua, ne bi 'yø'tua ya nt'ani bi 'ñembabi:

—Xi de gá maha ja ra mbonthi, ¿te rá 'be uá hanthuni? ¿Ha gue uá hanthu 'nara 'ñøhø mi otho rá ts'edi 'ñena 'nara

dox'o ri ndudetho ra ndahi? Hina ¿ngue ha? ⁸ Nu'bú, ¿te rá 'be ma uá hanthu? ¿Ha gue uá hanthu 'nara 'ñøhø xqui hye 'raya dutu mahotho? Hina ¿ngue ha? Ngue'a nu'u tó'o pepa ya nda nuua ja ra ximhai, go gue'u 'bui ja yá danga ngu ya nda ne go gue'u ri nhye xi xá hño. ⁹ Nu'bú, ¿te rá 'be gá ma uá hanthu? ¿Ha gue hingue 'nará 'mehni Ajuá? Haha, 'nará 'mehni Ajuá. Y hingue hønse gue'a rá 'befi'a. ¹⁰ Nura Xuua Xi'tsate go gue'a bá ehe bá 'bet'o de guequi, ne gue'a xqui ma Ajuá ma Dada ja ra Maca T'ofu ne bi 'ñena:

Nugui dí pèhna 'na to'o ri 'bet'o de gue'i pa da hyoc'a ri 'ñu.

¹¹ Xi majuani dí xi'ahu de gatho nuya ja'i xa 'mèiua ja ra ximhai xa njo'o ni 'na di ja rá nsu ngu ra Xuua Xi'tsate, pe nu'a tó'o xa yut'a ja rá hmada Ajuá, ma'na xa njapi que ra Xuua.

¹² Nu mi mudi bi nxi'tsate ra Xuua, nú'a bi dama nupa yá mfeni ya ja'i pa da dama ñobri pa da yuthma'u ja rá hmada Ajuá. Y nu'u tó'o øt'a ra ts'edi pa da yut'i, cut'i ja rá hmada Ajuá.

¹³ Ngue'a nu mi zøhø ra Xuua, gue'bu bi nja ngu nú'a xqui manga ra Moise ne ma'ra yá 'mehni Ajuá nú'bu mi ma gue da 'ñehe ra Nda de mahets'i pa da nda. ¹⁴ Nehe bi mañ'u gue ra bađi Elía mi pe'tsi da yopa mengui, y ya bi njabu ngu nú'a xqui mañ'u ngue'a ra Xuua go gue'a rá mpøte ra Elía. Camfrihu nú'a dí xi'ahu. ¹⁵ Nu'a tó'o pe'tsa ra paha da gamfri nuya ya noya dí xi'ahu, dá gamfri.

¹⁶ ¿Ngu to'o ga hyecuabihu nú'u ya ja'i hingui camfrigui? Nu'ú ri nhyecuauí ya batsi nú'u hu ja ra tai 'ñeni ne pe'mda, ne ri ntsuhui ma'ra yá mibatsiui. ¹⁷ Ne embabi: “Nuje dá mpe'mdahe ne hingá ne gá neihi. Dá maha ja ra nt'agui dá nzonihe, pe nu'ahu nixi himbi du ri muihu. Nu'bú ¿te guí nehu?” Njabutho nehe nú'u ya danga ja'ibya, nú'ú ni 'nara

t'øt'e hingui ho. ¹⁸ Nura Xuua Xi'tsate mi t'embu gue mi pe'tsa ra ts'ondahi ngue'a hinto mri ñuniui nixi mri ntsiui ya tix-fani. ¹⁹ Nepu 'mefa de ra Xuua bi zø Nú'a To'o bi e bi Njã'i, nu'á ha, to'oraza ri ñuniui ne ri ntsiui, hangue ya ja'i bi 'ñena: "Ndi, nuni ra 'ñøhø xi ra ts'o'yo y ra tix-fani, xi ri ñuniui ne xi ri ntsiui ya tix-fani ne ya ts'oja'i." Pe nugui dí xi'ahu gue nuya ja'i beni njabu, hinte yá fadi'u, ngue'a ri hnequitho nú'u to'o pe'tsa ra mfadi, ngue'a ri hnequitho ja yá 'befi.

Ya hnini dega ts'o'yøde

(Lc. 10:13-15)

²⁰ Nepu ra Jesu bi ma nehe de nú'u ya hnini habu xqui thogui xqui 'yøt'a ya danga nt'udi. Y bi zui nú'u ya ja'i de nuya hnini'u ngue'a himbi ntsø'mi de yá ts'oqui masque bi hyanthma'u rá ts'edi Ajuã. Bi 'ñembi:

²¹ —¡Huecate'ihu nú'ahu gyá menguhu Corasí ne gyá me Betsaidahu! Ma xi dra castiga'ihu ngue'a masque xcá hyanduahu rá ts'edi Ajuã pe hincá ñobrihu de ri ts'oquihu. 'Bu nuya me Tiro ne ya me Sidó xqui hyanthmahã'u gatho nú'a xcá hyanthu'bya, nú'á xa ntsø'ma hmaã de yá ts'oqui, ne xa hñehma'u dega dumui ne xa ncoxa ra 'bospí.

²² Hangue dí xi'ahu gue nú'a ra pa de ra ngaxhmai ma'na dya dangui ri ts'oquihu que ra hnini Tiro ne ra hnini Sidó. ²³ ¡Huecate'ihu nú'ahu gyá menguhu Ncapernau! Guí hu ri muihu gue ra dangui ri nsuhu, pe hina, ngue'a ma gui nhuatihu ngue'a hincá ñobrihu de ri ts'oquihu. 'Bu nuya me Sodoma xqui hyanthmahã nuya ya danga nt'udi ngu nú'a xcá hyanthu'bya, nu'bú hinxra huatihma, di jatho nú'a ra hninihma. ²⁴ Hangue dí xi'ahu gue nú'a ra pa yá ngats'i ya pa ma'na dya dangui ri ts'oquihu que ra hnini Sodoma.

Bá ehü pa gui tsayahü

(Lc. 10:21-22)

²⁵ Nepu ra Jesu bi 'yapa Ajuã rá Dada ne bi 'ñena:

—Dí xøcambeni'i ma Dada'i nú'i grá Ndã de mahets'i ne de ra ximhai. Dí 'ra'a njamãdi ngue'a xcá utua ri noya nú'u to'o hingyá bamhya, y nu'u tó'o ya bamhya ne ya 'ñets'i himbi zo yá mfeni.

²⁶ Y gatho nú'a xcá øt'e go gue'a ri paha, ma Dada'i.

²⁷ 'Mefa ra Jesu bi 'ñemba yá nxadi:

—Ma Dada bi 'racagui gatho ra mfadi. Jo'o to'o patca ma mfeni, hønse ma Dada bí 'bui mahets'i, nú'á ha, go gue'a patca ma mfeni. Nehe jo'o to'o xa batua rá mfeni ma Dada, hønse nuga ha, ngue'a go gueque rá T'ugui, nehe nú'u to'o stá huahni, ne'u patuabi rá mfeni ma Dada ngue'a go stá utuabi'u. ²⁸ Bá ehü gatho nú'ahu grí mpefihu ne xi grí nduhu pa ga tsuc'a ri 'bats'ihu pa gui tsayahü. ²⁹ Ngu 'nara nt'ei dega ndamfri thu'tsua ra yugo pa da t'ei, njabu nehe nu'ahu gui hñãñhu nú'a ra yugo ga hu'ts'ahu pa da za ga u't'ahu ma hoga'mui, pa da za gui nhyoja'ihu nehe ngugui, ngue'a nuga drá hoja'i y hindrá 'ñets'i, y njabu ya hinda zabi'ihu nixi da du ri muihu. ³⁰ Ngue'a nura yugo dí hu'ts'ahu hinda uñ'ahu, y nú'a ra 'bats'i dí tu't'ahu hingui ma gui tsamahñhu.

Ya nxadi bi doca ya ngahã gá trigo ra pa dega tsaya

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

12 'Nara pa ra Jesu co yá nxadi bi 'ranga ja 'nara uatrigo. Y nura pa'a mi nsabdo, y gue'a ra pa dega tsaya. Ne nuya nxadi mi tsu ra thuhu hangue bi müdi bi docua yá ngahã ya trigo pa bi zi'u. ² Y mi hyanda njabu ya fariseo bi 'ñemba ra Jesu:

—¿Hanja øt'a njabu ri nxadi? Nuyú hindí 'ñepi da 'yøt'a njabu nú'a ra pa dega tsaya.

³Pe ra Jesu bi ðatuabi'u bi 'ñembi:

—¿Ha hinxá hñe'thu habu ma de nú'a bi 'yøt'a ra Davi nú'bu mi tsu ra thuhu co nú'u mri 'ñoui? ⁴Nu'á bi yut'a mbo rá nija Ajuá ne bi zi nú'u ya thuhme xqui njapi. Ha nú'á ne nú'u mri 'ñoui hingo mri 'ñepa hmáha xa zi nura thuhme'a, hønse ya macja ha. ⁵¿Ha hinxá hñe'tihu nehe ja rá ley ra Moise gue nuya macja di mpefi ja ra ndanija masque ya pa dega tsaya pe hinte ma ts'oqui øt'e? ⁶Ha nuga dí xi'ahu gue 'bucua nú'a to'o ma'na ja rá nsu que ra ndanija. ⁷Mahyoni gui pahu te rí bonga nuya ya noya bi manga Ajuá ma Dada ja ra Maca T'ofone ne bi 'ñena: “Nuga ma'na dí ne gui mpe'tsuahu ra nthe cate 'na ngu 'na que gui tsinc-ahu ya mbo'oni pa gui hyohu gui 'bahaguihu.” 'Bu gri pahmahu te rí bonga nuya ya noya, nu'bú hinxá ñapamahu nú'u hinte ma ts'oqui tu. ⁸Nú'a To'o bi e bi Nja'i go gue'a pe'tsa ra ts'edi pa da manda masque ra pa dega tsaya.

'Nara 'ñøhø xqui 'yot'a 'nará 'ye

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹Y ra Jesu bi thogui de guehni ne bi ma bá cut'a ja ra nija. ¹⁰Y ja mi 'buhni 'nara 'ñøhø xqui 'yot'a 'nará 'ye. Y nuya fariseo mi 'buhni bi 'yamba ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue rí 'ñepi gui 'yøthe 'nara ja'i nura pa dega tsaya?

Nu'ú mi ambabi njabu pa da ñapamah'a.

¹¹Pe ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—¿To'o 'na de gue'ahu gri pe'tshu 'nara zi deti, nepu da zo ja 'nara o'tsi ne hingui hñaihu ngue'a ra pa dega tsaya? Pe'tsi gui hñaihu. ¹²¿Ha gue hingue ma'na di muui 'nara ja'i que 'nara deti? Hangue mahyoni ga øthu ya hoga 'befi masque ra pa dega tsaya.

¹³Nepu ra Jesu bi 'ñembabi nú'a ra 'ñøhø to'o xqui 'yot'a rá 'ye:

—Haua ri 'ye.

Nu'bú nu'á bi tunga rá 'ye, nepu 'bestho bi ñani ne bi gohi ngu mi nja nú'a ma'na rá 'ye. ¹⁴Nu'bú ya fariseo bi bøni de guehni pa bi 'ñu'ti hanja da za da hyohma ra Jesu.

Ra baði Isaía xqui ma de ra Jesu

¹⁵Pe nu'á bi baþho te mi beni'u ne bi ma de guehni y bi dena ndunthi ya ja'i. Y mi øthebi gatho nú'u to'o mi hñeni. ¹⁶Ne bi hñu'mba ra hña ya da'thi nú'u xqui 'yøthe gue hinto da xipabi de nú'a xqui 'yøtuabi'u. ¹⁷Bi manga ra Jesu njabu pa bi nja ngu nú'a xqui manga ra baði Isaía gue Ajuá bi 'ñena:

¹⁸Guehna ma hoga 'mehni stá pehni ne guehna ma hmadi ne xi dí hopa rá 'mui.

Ga umbabi ma Maca Nðahi pa da zofogatho ya ja'i 'bu ja rá nguni ra ximhai,

pa da baði'u gue ma ga ha'mba nguenda.

¹⁹Nu'á hinto ma da ntsanoyau, nixi to'o ma da ma'tiui ja ya 'ñu.

²⁰Ma hoga 'mehni ma da nupa yá mfeni nú'u to'o hints'u tsedi yá jamfri, ngu 'ñena 'nara dox'o xa dehmi,

ne ma da me'tsua ra nthe cate nú'u to'o ja xa gamfri, ngu 'ñena 'nara t'uca ñot'i hints'u di yot'atho.

Ne ma da 'ñudi ra hoga'mui asta hinda 'medi ra nts'o'mui.

²¹Y ya ja'i de gatho rá nguni ra ximhai ma da gamfribi rá noya'a.

Bi t'embabi ra Jesu gue mi hanpa rá ts'edi ra nda de ya ts'ondahi

(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²²Nepu ra Jesu bá ts'impabi 'nara ja'i mrá gone ne mrá goda ngue'a mi pe'tsa 'nara ts'ondahi, y nu'á bi 'yembabi. Y 'bestho ra ora'a bi za bi ña ne bi hyandi.

²³ Hangué gatho ya ja'i mi 'bahni xi bi 'yø ne bi 'ñémbabi'ú 'na ngu ma'na:

—¿Ha go guehni rá t'ú ra ndá Davi nú'a to'o xqui mehni Ajuá pa da ndá 'bú?

²⁴ Y nu mi 'yøde ya fariseo bi mąnga ya ja'i njabú, nu'bú nu'ú bi 'ñémse'ú:

—Nuní hingue co rá ts'edise engá ya ts'ondáhi, nuní hanpa rá ts'edi ra Beelsebú nú'a ra ndá de ya ts'ondáhi.

²⁵ Pe ra Jesu bi batuatho yá mfeni'ú ne bi 'ñémbabi:

—Nu'bú 'nara hnini da hyegue ne da ntunsehe, nu'bú da 'metho nú'a xa me-fi'ú. Ha nu'bú 'nara 'mui da ntunsehe, hinda za da 'mui xá hño, da nhuata ra 'mui. ²⁶ Xi ra ts'ondáhi, ¿hanja da za da 'yenga rá mits'ondáhiui? Hinda za, ngue'a nu'bú njabú da 'ñiotho yá ts'edi 'na ngu 'na ne da nhuati gatho. ²⁷ Guí eñhú gue nuga dí engá ya ts'ondáhi co rá ts'edi ra ndá de ya ts'ondáhi. Xi ri 'meh-nihú, ¿con to'o rá ts'edi engá ya ts'ondáhi 'bú? Go dá xi'ahú'ú. ²⁸ Nuga dí engá ya ts'ondáhi co rá ts'edi rá Maca Ndahi Ajuá ma Dada, hangue njabu pahú gue ya xa zøhø ra Ndá de mahets'i pa da ndá.

²⁹ Hinda za da yút'a 'nara be ja rá ngu 'nara ja'i nú'a xi dí o rá ts'edi 'bú hingue 'met'o da mihi ne da du'ti pa da bepi nú'a te pe'tsi.

³⁰ Nu'ú tó'o hingui 'yo con gueque, nú'ú di utsagui. Nehe nu'ú tó'o hingui faxqui ga munts'a ma sofo, nú'ú go xantho.

³¹ Dí xi'ahú gue gatho ya ts'oqui øt'a ya ja'i ne gatho ya ts'one mañ'ú, ma dra pumbabi'ú. Pe nu'a tó'o da zamba rá Maca Ndahi Ajuá, nura ja'i'a hindra pumbabi. ³² Nu'a tó'o da zani Nú'a To'o bi e bi Nja'i, nu'á dra pumbabi, pe nu'a tó'o da zanga ra Maca Ndahi hindra pumbabi nixi nubya ni pa nzantho.

Ya 'bai gá za faditho po yá fruta

(Lc. 6:43-45)

³³ 'Nara hoga 'bai gá za unga ya hoga fruta, ha 'nara ts'o 'bai gá za unga ya ts'o fruta. Hangué njabú da za gui padihú nda'a ra hoga 'bai gá za y nda'a hingrá hoga 'bai gá za. ³⁴ Nu'ahú xi gyá ts'o'muihú guí njahú ngu ya qu'eña tsate. ¿Hanja da za gui mañhú ya hoga noya 'bú guí beñhú ya ts'omfeni? Ngue'a nú'a guí beñhú ja ri mfenihú go gue'a guí mañhú nehe. ³⁵ Nu'a tó'o benga ya hoga mfeni mąnga ya hoga noya, ha nu'a tó'o benga ya ts'omfeni mąnga ya ts'onoya. ³⁶ Nuga dí xi'ahú gue gatho nú'a te gui mañhú ne hingui jamasuhú, pe'tsi te gui thadihú nura pa'a ma da thap'ahú nguenda. ³⁷ Ngue'a Ajuá go gue'a ma da hñap'ahú nguenda de gatho nú'a guí mañhú, ne ja ma da hnequini tengu ri hñoja'ihú ne tengu ri nts'o'muihú.

Ya ts'oja'i adi 'nara nt'udi

(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸ Nepu 'raya xahnate de ra ley ne ya fariseo mi 'buhni bi 'ñémbabi ra Jesu:

—Xahnate, dí nehe gui 'ñutcahe 'raya nt'udi pa ga pahe ua xi majuani go xpá meñ'a'i Ajuá.

³⁹ Nu'bú ra Jesu bi datuabi ne bi 'ñémbi:

—Nu'ahú gyá ts'oja'ihú ne gyá 'ñagamfrihú hangue guí adihú 'nara nt'udi gui hyanthú pa gui camfrihú. Pe nuga, hinga ma ga u't'a'ihú ni 'nara nt'udi. Hønse nda'a da t'u't'ahú, nú'a ra nt'udi de ra Joná rá 'mehni Ajuá. ⁴⁰ Nu'á bi 'yo hñu pa ne hñu xuui mbo rá mui 'nara dąnga huá. Njabú nehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da 'mui hñu pa ne hñu xuui mbo ra hai. ⁴¹ Ha 'mefa bi ma ra Joná bá zofo ya ja'i de ra hnini Ninive, ha nu'ú 'bestho bi ntsø'mi de yá ts'oqui. Ha nubya 'bucua 'na to'o ma'na xi ja rá nsu que ra Joná,

pe nu'ahũ hinxcá camfrihũ. Hangué ja rá ngats'i ra pa ma xi da ñap'a'ihũ ya me Ninive, ngue'a masque xcá hyanduabihũ rá ts'edi Ajua pe hinxcá camfrihũ. ⁴²Nehe nú'a ra 'behña mrá ndá de ra hai Arabia mi 'yøde gue ra Salomó xi mi ja ndunthi rá mfadi. Nú'a bá ehe bi c'a'tsi'a masque xi nts'edi mi yabu rá hai, pa da 'yøde nú'a mi mañ'a. Pe nubyá 'bucua 'na to'o ma'na xi ja rá nsu que ra Salomó, pe nu'ahũ hinxcá camfrihũ. Hangué ja rá ngats'i ra pa ma da ñap'ahũ nú'a ra 'behña'a ngue'a masque xcá hyanduabihũ rá ts'edi Ajua pe hinxcá camfrihũ.

Ra Jesu bi ma 'nara 'bede de ra ts'ondahi bi mengui

(Lc. 11:24-26)

⁴³Nepũ ra Jesu bi 'ñena:

—Nu'bu 'nara ts'ondahi da bonga de ja 'nara ja'i, nura ts'ondahi'a 'yo haburaza ja ya mbonthi honi hmaha habu da 'mui, pe hingui tsudi. Nu'bu ma da mans'e'a ne da 'ñena: ⁴⁴“Pøde ma ga pengui habu dá pøni pa ja ga yopa 'buhni.” Ha nu stí mengui'a da zadi nú'a ra 'ñøhø ne guet'atho rá mfeni ngu bi zogui ra ts'ondahi, nu'bu nja ngu 'nara ngu xa 'bast'i ne xá nt'axi pe hinto 'bui. ⁴⁵Nu'bu nú'a ra ts'ondahi'a da ma da tsi má yoto ya ts'ondahi nú'u ma'na xi strá nts'o que gue'a, nepũ da yut'a ja nú'a ra 'ñøhø nú'a mi guet'atho rá mfeni. Nu'bu nú'a ma'na strá nts'o rá mfeni que rá mudi. Hangué nú'ahũ gyá ts'oja'ihũ ma gui njahubu nehe 'bu hingui ñobrihũ.

Rá nana ne yá cu ra Jesu

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶Y de mi utuate ra Jesu, bi zøhø rá nana ne yá cu mi 'bai møte ra ngu habu mi utuate'a ne mi ne da ñaui'a. ⁴⁷Nu'bu 'nara ja'i bi 'ñemba ra Jesu:

—'Bacua møte ri nana co ri cu hoñ'i gui ñaui 'na.

⁴⁸Pe nura Jesu bi datuabi nú'a to'o bi xipabi njabu ne bi 'ñembi:

—¿To'o ma nanaga, ne to'o ma cuga?

⁴⁹Nepũ co rá 'ye bi 'ñudi yá nxadi ne bi 'ñena:

—Nuya go guehya ma nana ne ma cu.

⁵⁰Nu'a tó'o ø'tua rá paha ma Dada bí 'bui mahets'i, go gue'a ma cu ne ma nju ne ma nana.

Ra 'bede de ra mot'i

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

13 Nepũ ra pa'a ra Jesu bi bøni de nú'a ra ngu habu mi 'bui, ne bi ma bá hudi ja ra ñanga ndehe. ²Nepũ bi ma ndunthi ya ja'i bá c'a'tsi'a, nu'bu nú'a bi bøxa ja 'nara motsa ne ja bi hñudini, ne gatho ya ja'i bi gohini ja ra ñanga ndehe. ³Nepũ bi metuabi'u 'raya 'bede pa bi 'ñutuabi. Nurá mudi ra 'bede bi mede, bi ma de 'nara mot'i ne bi 'ñena:

—'Nara mot'i bi ma da mpot'a ja rá huahi. ⁴Y nu mi mudi bi mpot'i, bi dagui 'raya zi nda ja ra 'ñu. Y nuya nda'u bi zi ya ts'int'su. ⁵Y nu ma'ra ya nda bi dagui ja ya 'bodo habu mi otho ndunthi ra hai, y nuya nda'u 'bestho bi fòt'se ngue'a hinxmá pidi ra hai. ⁶Y nu mi pat'a ra hyadi bi huixqui ne bi 'yot'i ngue'a mi otho yá 'yu. ⁷Nu ma'ra ya nda bi dagui mbo ja ya 'mini, ne mi te ya 'mini bi xumi ne bi hyo nú'a xqui 'bot'i. ⁸Ha nu ma'ra ya nda bi dagui ja ra hoga hai, y nú'u ya nda'u xi bi c'onts'i xá hño ne bi hogui, 'raya 'bai bi unga 'na nthebe ya nda, nu ma'ra ya 'bai bi unga hñu'rate, ha nu ma'ra ya 'bai bi unga 'natema'ret'a ya nda. ⁹Nu'a tó'o pe'tsa ra paha da 'yøde nuya ya noya dí ma, dá 'yøde.

Hanja ra Jesu bi zofu ya ja'i dega 'bede

(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰Nepũ yá nxadi bi joni habu mi hudi ra Jesu pa bi 'yambabi ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí zofo ya ja'i njabu co nú'u ya 'bede?

¹¹ Ra Jesu bi datuabi'u ne bi 'ñembi:

—Nuga dí mangan njabu ngue'a nuyú hinguí tsa da zo yá mfeni nú'a dí ma de hanja ri nda Ajuá, nú'a hinxqui fadi ma'met'o. Ngue'a nuyú hinxá t'umba ra mfadi pa da badi, pe nu'ahu ha, xa t'a'ahu ra mfadi pa gui pahú. ¹² Y nu'ahu ma'na ma gui pahú ngue'a xa t'a'ahu ra mfadi, nja ngu xa hma gue nu'a tó'o jababi, ma'na ma da me'tsi, ha nu'a tó'o othobi, ma da thacuabi nú'a ts'u pe'tsi.

¹³ Nuyú dí petuabi njabu ngue'a ja yá thandi pe hinguí handi, ja yá nt'ode pe hinguí ode, ne ja yá mfeni pe hinte yá fadi. ¹⁴ Hangué bi njabu ngu nú'a xqui manga ra badi Isaia maya'bu ne bi 'ñena: Ma gui 'yodehu pe hinda zo ri mfenihu. Ma gui hyanthu pe hinguí ma gui padihu te rí bõni nú'a guí hanthu.

¹⁵ Ngue'a xi xa megui ri mfenihu, ne hinguí ne gui hñuxhu nt'ode nú'a guí odehu,

ne hinguí ne gui pahú nú'a guí hanthu.

Nu'ahu hinguí ne gui hanthu,

nixi guí 'yodehu,

nixi guí pahú,

ngue'a hinguí ne gui ntsø'mhu pa ga pun'a ri ts'oquihu.

Nuna guehna bi manga ra badi Isaia de ya 'ñagamfri ja'i.

¹⁶ Pe nu'ahu xa jap'ahu Ajuá, ngue'a xcá hyanthu co ri thandihu, ne xcá 'yøhu co ri nt'odehu. ¹⁷ Xi majuaní dí xi'ahu gue ndunthi yá 'mehni Ajuá nú'u mi 'bui maya'bu ne ma'ra ya hoja'i mi nehma'u xa hyandi ngu nú'a guí hanthubya, pe himbi za bi hyandi'u. Ne mi nehma da 'yøde nuya ya noya guí ødehubya, pe himbi za bi 'yøde'u.

Ra Jesu bi ma te rí bonga nura 'bede de ra mot'i

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ Nubyá 'yøhu xá hño te rí bonga nú'a ra 'bede stá xi'ahu de ra mot'i. ¹⁹ Nu'u ya nda bi dagui ja ra 'ñu go gue'u ngu nú'u to'o bi 'yøde ra noya de hanja ri nda Ajuá ne himbi zo yá mfeni. Nu'bú bi yat'a ra ts'ondahi ja yá mfeni pa bi pu'tua gatho nú'a xqui bahma'u. ²⁰ Nu'u ya nda bi dagui ja ra 'bodo go gue'u ngu nú'u to'o bi 'yøde ra maça noya ne 'bestho bi gamfrihma co 'nara johya, ²¹ pe hinxqui ze yá jamfri, hangué nu mi tho ya ts'othogui ne ya nt'utsate po rá ngue ra maça noya, nu'ú 'bestho bi 'uegue. ²² Nu'u ya nda bi dagui ja ya 'mini go gue'u ngu nú'u to'o bi 'yøde ra maça noya pe 'bestho bi 'be yá jamfri ne bi 'uegue ngue'a nsøctho mi oda yá mfeni ra boja ne ma'ra ya t'øt'e de ra ximhai. ²³ Pe nu'u ya nda bi dagui ja ra hoga hai go gue'u ngu nú'u to'o bi 'yøde ra maça noya ne bi zo yá mfeni, ne xi bi zedi yá jamfri. Nu'bú go gue'u xi bi unga ra sofo nja ngu ya nda, 'ra bi unga 'na nthebe, ha nu ma'ra bi unga hñu'rate, ha nu ma'ra bi unga 'natema'ret'a.

Ra 'bede de ya ts'ondapo ja ra huahi dega trigo

²⁴ Nepu ra Jesu bi metuabi'u ma'na ra 'bede ne bi 'ñembi:

—Nurá hmanda ra Nda de mahets'i nja ngu 'nara mot'i bi mot'a ra trigo ja rá huahi. ²⁵ Pe nu mi 'ñaha yá mefi, bi zø 'nará ncontra'a ne bi mo'tua 'raya ts'ondapo ja rá huahi. Nepu de gue'a 'bestho bi ma. ²⁶ Ha nu mi føxa ra trigo, nehe bi føxa ya ts'ondapo. ²⁷ Nepu ya 'bego bi ma bá ambabi ra mehuahi ne bi 'ñembi: “Ndada, ¿ha gue hingo ra trigo gá pot'a ja ri huahi? ¿Hanja go bi c'onts'a nehe 'raya ts'ondapo?” ²⁸ Nu'bú ra mehuahi bi datuabi yá 'bego bi 'ñembabi: “Zai

'nama ncontra to'o bi mot'a nú'ú ya ts'ondapo." Nu'bú ya 'bego bi 'ñemba ra mehuáhi: "¿Ha guí ne ga ma ga c'ú'tshe nú'ú ya ts'ondapo?"²⁹ Nu'bú bi dadi ra mehuáhi bi 'ñena: "Hina, oxqui ma gui c'ú'tshu ya ts'ondapo, ngue'á nu'bu gui c'ú'tshu ya ts'ondapo, ¿xi'bu gui c'ú'tshu nehe ra trigo?"³⁰ Hophu da te mahyegui, cabo gue nú'á ra pa de ra sofo ga 'bepa ya xofo da hyets'i 'met'o nú'ú ya ts'ondapo, ne da du'ti pa da tsat'i, ha nura trigo da munts'i pa da me'tsa ja ra troha."

Ra 'bede de ra nda gá mostasa

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Nepu ra Jesu bi metuabi'ú ma'na ra 'bede ne bi 'ñembi:

—Rá hmada Ajuá mahets'i nja ngu 'nara nda dega mostasa nú'á bi mot'a 'nara ja'i ja rá huáhi.³² Nú'á ra nda'á ma'na xi ra zi lotsi de gatho ma'ra yá nda ya ndapo, pe nu sta nte'á, ma'na ra dangui de gatho ma'ra ya ndapo, ne da nte xi ra dangui ngu 'nara 'bai gá za, y asta ja da hyocni yá 'bafi ya ts'int's'ú.

Ra 'bede de ra nzoi

(Lc. 13:20-21)

³³ Nepu bi xipa ma'na ra 'bede bi 'ñembi:

—Nurá hmada Ajuá mahets'i nja ngu 'nara 'behñá bi hyoca ra thuhme ne bi 'yents'ua ra nzoi nú'á ri japi da nets'i ra thuhme, ne mi ngu 'nate kilo ra arina bi mant'i, ne masque 'na zi tuqui bi japi, pe bi nets'i gatho.

Ra Jesu bi zofo ya ja'i dega 'bede

(Mr. 4:33-34)

³⁴ Gatho nú'á mi xipa ya ja'i ra Jesu bi xipabi dega 'bede.³⁵ Hangue bi njabu ngu nú'á xqui mंगा 'nará 'mehni Ajuá maya'bu bi 'ñena:

Ma ga petuabi 'raya 'bede ya ja'i, pa ga utuabi nú'á hinto xa badi desde bi mudi ra ximhai.

Ra Jesu bi ma te rí bonga ra 'bede de ya ts'ondapo ja ra huáhi dega trigo

³⁶ Nepu ra Jesu bi 'ñedi ya ja'i pa da ma ja yá ngu, y nehe'á bi ma ja nú'á ra ngu habu mi 'bui. Nepu yá nxadi bi ma bá tsudi ne bi 'ñembabi:

—Xi da xicje xá hño te rí bonga nú'á ra 'bede de ya ts'ondapo bi foxa ja ra huáhi.

³⁷ Nu'bú ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'ú:

—Nú'á ra mehuáhi bi mot'a ra trigo ja rá huáhi go gue'á Nú'á To'o bi e bi Nja'i.³⁸ Ha nura huáhi go gue'á ra ximhai, ha nura trigo go gue'ú nú'ú 'bui ja rá hmada Ajuá, ha nuya ts'ondapo go gue'ú nú'ú otua rá hmada ra ts'ondahi.

³⁹ Nura ncontra to'o bi mot'a ya ts'ondapo go gue'á ra ts'ondahi. Ha nura pa de ra sofo go gue'á rá ngats'i ra ximhai, ha nu'ú ya xofo go yá enxé Ajuá.⁴⁰ Nja ngu ya xofo da 'ueca ya ts'ondapo pa da tsat'i, njabu nehe ja rá ngats'i ra ximhai ya enxé da 'ueca nú'ú ya ja'i otua rá hmada ra ts'ondahi.⁴¹ Nú'á To'o bi e bi Nja'i ma da mehna yá enxé pa da 'ueca gatho ya 'yot'ats'oqui ne gatho ya ts'o'mui gá ja'i pa hinda yut'a mahets'i.⁴² Nu'ú ma da t'equé pa da thot'a ja ra tsibi nú'á ma da nzø pa nzantho, y nuni ja di zohmani ne ja di gusthmani yá ts'i.⁴³ Nepu nu'ú tó'o 'yo xá hño ja rá thandi Ajuá ma da yot'i'ú ngu 'nara danga ñot'i nuni mahets'i habu bí manda'á. Nu'á tó'o pe'tsa ra paha da 'yøde nuya ya noya dí ma, dá 'yøde.

Ra 'bede de ra boja t'agui

⁴⁴ Rá hmada ra Nda de mahets'i nja ngu ra boja xa t'agui mbo ja ra hai, y nura boja'á bi dini 'nara ja'i ne bi yopa go'mithoni ma'na'qui. Nu'bú nu'á co ra johya bi dama pa gatho nú'á te mi pe'tsi pa da danga nú'á ra hai habu xqui dinga ra boja.

Ra 'bede de 'nara perhla xi di muui ndunthi

⁴⁵ Nehe rá hmanda ra Ndá de mahets'i nja ngu 'nara duqui nú'a mi tuca ya hoga t'axa do yá thuhu ya perhla. ⁴⁶ Nu mi zudi 'nara hoga perhla xi mi muui ndunthi, nu'bú nu'á bi dáma pa gatho nú'a te mi pe'tsi pa bi danga nú'a ra perhla'a.

Ra 'bede de ya huá ja ra xit'a

⁴⁷ Nehe rá hmanda ra Ndá de mahets'i nja ngu 'nara xit'a bi t'ent'a ja ra ndehe ne bi gu 'rama'naño ya huá. ⁴⁸ Y nu mi ñuts'i ra xit'a, ya mehúa bi hñai pa ja ra ñanthe. Ne bi hñudi'u pa bi huahna ya hoga huá pa bi yat'a ja ra 'bøts'e; ha nu'u himyá hoga huá bi føtbu. ⁴⁹ Ma da njabu nehe ja rá ngats'i ra ximhai, ma da 'ñehe ya enxé pa da 'ueca ya ts'o'mui de ja ya hojá'i. ⁵⁰ Ne nú'u ya ts'o'mui ma da thøt'a ja ra tsibi nú'a ma da nzø pa nzantho, y nuni ja di zohmani ne ja di gushmani yá ts'i.

Ya ndaxjua t'øt'e ne ya 'ra'yo t'øt'e

⁵¹ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi: —¿Ha gue xa zo ri mfenihu gatho nú'a stá xi'ahú?

Nu'bú nu'ú bi dátuabi ne bi 'ñembi:

—Haha, ma zi Hmu'ihe.

⁵² Nu'bú nu'á bi 'ñembabi'u:

—Xá hño 'bu. Nubyá da za gui 'ñudihu hingue hønse nú'a bi mąnga ra Moise ne ma'ra yá 'mehni Ajuá, pe nehe da za gui 'ñudihu ma 'ra'yo nt'utuate dí u't'a'ihu de hanja ri ndá Ajuá, gui njahu ngu 'nara dada de 'nara ngu juqui nura ora honi gatho nú'a te xa me'tsa maya'bu ne ja guehya.

Ra Jesu mi 'buhni Nasare

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ Ha nu mi uadi ra Jesu bi mąnga nuya ya zi 'bede, bi ma de guehni. ⁵⁴ Ne bi ma pa ja rá hai'a, y de mi 'buhni mi

pa ja ra nija de guehni pa mi xahna ya ja'i. Y nu'ú xi bi 'yø ne bi 'ñena:

—¿Habú xuá padi nú'a ra mfadi pahni? ¿Ne há xqui bahni 'bu nuya ya dąnga nt'udi øt'e? ⁵⁵ ¿Ha gue hingo guehni rá t'u nú'a ra yaxi? ¿Ha gue hingo guehni rá t'u ra Maria? ¿Ha gue hingo guehni rá cu ra Cobo ne ra Jose, ne ra Simu ne ra Juda? ⁵⁶ ¿Ha gue hingyá menguua yá nju nehe? ¿Habú xuá bądini gatho nú'a ma ne gatho nú'a øt'e?

⁵⁷ Y ya ja'i de guehni mi ø yá cue con gue'a ne himbi ne bi gamfri. Hangue nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—'Nará 'mehni Ajuá haburaza ri 'yo ri hnumansu, pe ja rá haise hina, nixi ja rá ngu.

⁵⁸ Hangue ra Jesu himbi 'yøt'a ndunthi ya dąnga nt'udi de guehni ngue'a ya ja'i himbi ne bi gamfri.

Ra Xuua Xi'tsate bi thecua rá ñaxu

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

14 Ha nuya pa'u ra ndá Erode bi 'yøde de gatho nú'a te mi øt'a ra Jesu. ² Ne bi 'ñembabi yá mfsats'i:

—Nura 'ñøhø'a go gue'a ra Xuua Xi'tsate xa yopa nte, hangue pe'tsa ra ts'edi pa da 'yøt'a nuya ya nt'udi.

³ Ra Erode bi bengá njabu ngue'a 'na'qui bi gu ra Xuua bi du'ti ne bi got'a fadi ngue'a ra Xuua mi hacua hmaha ra Erode gue hinda zimba rá 'behña rá cu nú'a rá thuhu ra Lipe, ha nura 'behña rá thuhu ra Erodía. ⁴ Ngue'a ra Xuua xqui 'ñemba ra Erode:

—Hindí 'ñepi gui 'buhui ra Erodía.

⁵ Hangue ra Erode bi bø rá cue ne mi nehma da hyo ra Xuua, pe himbi za bi hyo'a ngue'a mi tsu ya ja'i ngue'a mi camfri'u gue ra Xuua go 'nara hoga bądi. ⁶ Pe 'na'qui bi t'umba rá pa ra Erode, ne nurá t'ixu ra Erodía bi nei ja yá thandi gatho nú'u mi 'buhni, y ra Erode xi bi hoga rá hnei. ⁷ Hangue bi ñatuabi da um-

babi gatho nú'a go da 'yadi. ⁸ Nu'bu' nú'a ra nxutsi bi 'ñembabi ra Erode:

—Dí ne gui 'racagui rá ñaxu ra Xuua Xi'tsate ja 'nara manza.

Gue'a bi 'yadi'a ngue'a njabu ya xqui xipabi rá nana nú'a ra nxutsi.

⁹ Nu'bu' ra Erode xi bi du rá mui, pe himbi za bi gombi ngue'a njabu xqui ña-tuabi ne xqui 'yøde nú'u mi huhuini ja ra mexa. ¹⁰ Nu'bu' bi manda da thecua rá ñaxu ra Xuua nú'a mi jot'a fadi. ¹¹ Nepu bá tha ra ñaxu ja 'nara manza pa bi t'umbabi nú'a ra nxutsi, ne nu'á bi hñá'tsuabi rá nana.

¹² Nepu yá nxadi ra Xuua bi ma ja ra fadi habu mi jot'i hmaha'a pa bi du'tsuabi rá ngøqu'ei pa bi ma bá agui. Nepu bi ma'u bá xipa ra Jesu.

Ra Jesu bi 'uinga thogui cut'a 'mo ya ja'i

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Ha nu mi 'yøde ra Jesu de nú'a xqui nja, nu'á bi bøxa ja 'nara motsa bi 'ranga ja ra ndehe pa gá ma ja 'nara mbonthi habu mi jo'o ra ja'i. Pe ya ja'i bi 'yøde gue xqui ma ra Jesu, hangue nu'ú bi ma 'ñioua desde ja ya hnini pa bi ma bá c'a't-si'a. ¹⁴ Ha mi zonga ja ra mbonthi ra Jesu bi hyanda xica ja'i ya mi 'buhni, hangue nu'á bi huequi'u ne bi 'yøthe gatho nú'u mi hñeni. ¹⁵ Y nu mi nde bi joni yá nxadi ra Jesu habu mi 'bai'a ne bi 'ñembabi:

—Pehna nuyu ya ja'i da ma ja ya hnini pa da dai te da zi, ngue'a nuua habu dí 'buhu go ra mbonthi, ¿te ga umfu da ziyu? ne ya 'yo rí nde nehe.

¹⁶ Nu'bu' ra Jesu bi dātuabi'u ne bi 'ñemi:

—Hingo mahyoni ga pehni da dai te da ziyu. Go da umfu te da zi.

¹⁷ Nu'bu' nuya nxadi bi dadi ne bi 'ñena:

—Høñse cut'a ya thuhme ne yoho ya hua dí hahe, hinda uadi pa gathoyu.

¹⁸ Nu'bu' ra Jesu bi 'ñemi'u:

—Bá hanchahuu.

¹⁹ Nepu bi japabi ya ja'i da hñudi ja ya zi 'bot'ei. Ne mri hñá nú'u cut'a ya thuhme ne nú'u yoho ya hua, bi nøts'e pa mahets'i bi 'yapabi Ajuá da japi. Ne bi hyeca ya thuhme, ne bi umba yá nxadi pa bi hyecua ya ja'i. ²⁰ Gatho ya ja'i bi ñuni ne bi niña'u. Y gatho nuya zi xeni bi bongui bi hmunts'i ne bi ñuxa 'ret'a-mayoho ya 'bøts'e. ²¹ Mi ngu cut'a 'mo ya 'ñøhø nú'u bi ñuni, y nuya 'behña ne ya bātsi himbi ma 'mede.

Ra Jesu bi 'ño maña ra ndehe

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² Nepu ra Jesu bi 'bepa yá nxadi da yut'a ja ra motsa pa da 'met'o'u pa ri'nandi, ha nu'á bi gohni pa bi 'ñedi ya ja'i. ²³ Y nu mi uadi bi 'ñehui ya ja'i bi bøxa ja ra t'øhø pa bá apabi Ajuá 'nambuse. Y ya bi nxuui mi 'buhnitho sehe'a. ²⁴ Ha nura motsa habu mi pa yá nxadi ya mi pa madetho ra ndehe, ne xi mi fet'a nts'edi ra bunthi ja ra ndehe, ne mi ne da mpunts'i'u. ²⁵ Ne himi hats'itho ra Jesu mi 'yo maña ja ra dehe pa bi ma bá tsudi yá nxadi. ²⁶ Ne nu mi hyanda ya nxadi ra Jesu mi 'yo maña ja ra dehe, nu'ú xi bi ntsu ne bi 'ñena:

—¡Ay! ¡Ndi hyanthu 'nara pite!

²⁷ Pe ra Jesu 'bestho bi 'ñembabi'u:

—Oguí tshu, go guecagui.

²⁸ Nu'bu' ra Pedro bi dadi ne bi 'ñemi:

—Ma zi Hmu'i, nu'bu xi go gue'a'i, 'bepcagui ga 'yo maña ja ra dehe pa ga mabu habu guí 'yo.

²⁹ Nu'bu' ra Jesu bi 'ñembabi:

—Bá ehe 'bu.

Ra Pedro bi gai de ra motsa ne bi müdi bi 'ño maña ja ra dehe pa bi ma hmaha habu mi 'yo ra Jesu. ³⁰ Pe nu mi hyanda ra bunthi bi ntsu, nepu bi müdi bi yui ja ra dehe, nu'bu bi mafi ne bi 'ñena:

—Ma zi Hmu'i, faxcagui pa hinga jat'i.

³¹ Nu'bu' ra Jesu 'bestho bi mipa rá 'ye ne bi 'ñembabi:

—Xi ts'utho ri jamfri. ¿Pa te gá ntsu?

³² Nepu nu'ú bi bōxa ja ra motsa ne 'bestho bi tsaya ra bũnthi. ³³ Ne de ya mi 'bui mbo ra motsa, ya nxadi bi nsunda ra Jesu, bi ndandiñahmu ne bi 'ñena'ú:

—Xi majuañi go gue'i rá T'ú'i Ajuá.

Ra Jesu bi 'yøthe ya da'thi nuni Genesare

(Mr. 6:53-56)

³⁴ Nepu bi zōñ'ú ja ra hai Genesare ri'-nandi de ra ndehe. ³⁵ Ha nu mi hyanda ya mengu de guehni gue bi zōnga ra Jesu ja yá hai'ú, nu'ú nu'ú bi dāma xanga ra noya pa bi sipa gatho ya ja'i de nú'a ra hai'a. Nepu bá ts'impabi ra Jesu ndunthi ya da'thi. ³⁶ Ne nuya da'thi mi adi hōnse qué da danbabi rá he, y gatho nú'ú to'lo bi 'yøt'a njabu 'bestho bi ñani.

Hanja gra nts'oca ya ja'i

(Mr. 7:1-23)

15 Nu'ú 'raya xahnate de ra ley ne 'raya fariseo xqui 'ñehe de Jerusale pa da c'a'tsa ra Jesu, ne bi 'yam-babi 'nara nt'ani bi 'ñembi:

²—¿Hanja nuyú ri nxadi hingui øt'e ngu mi øt'a ndu ma xitahu? Ngue'a nuyú hingui xú'ye 'met'o pa da ñuni.

³ Y ra Jesu bi ðatuabi'ú ne bi 'ñembi:

—Nequi ma ga an'ahu 'nara nt'ani. ¿Hanja go guí øthu nú'ú ri nzaihu ne hingo guí øtuabihu yá hmanda Ajuá? ⁴ Ngue'a Ajuá bi manda njaua ne bi 'ñena: “Umba ra t'equ'e'i ri dada ne ri nana ne su'ú.” Nehe bi 'ñena: “Nu'a tó'lo da zanga rá dada ne rá nana, nu'a p'e'tsi da du.” ⁵ Pe nu'ahú guí eñhu gue xá hño to'lo da 'ñemba rá dada o rá nana: “Ya hinda za ga fax'a'i, ngue'a nú'a ma stá 'ra'ahma, ya stá ña'tuabi Ajuá ga umbi.” ⁶ Hangue guí eñhu gue njabu hinguá hyoni da jamasu rá dada o rá nana 'na. Hangue hingui øthu nú'a ri manda Ajuá, go guí øt'asehu nú'a go ri nzaihu. ⁷ Nu'ahu xi gyá yohmihu. Hangue ma-

juani nú'a xqui manga ra baði Isafa de gue'ahu ne bi 'ñena:

⁸ Nuna ra hninañ ri xocambenigui dega netho,

pe nuyá mfeni go bí 'yo yabu de guequi.

⁹ Hinte ri muui yá søcambeni nú'a øt'e, ngue'a nu'ú yá nt'utuante udi'ú go de yá mfenise, ne mañ'ú gue go stá utua'ú.

¹⁰ Nepu ra Jesu bi zofo ra hmuntsja'i ne bi 'ñembi:

—Hñuxhu nt'øde xá hño ne dá zo ri mfenihu nú'a ma ga xi'ahu: ¹¹ Hingue co nú'a te cut'a ja rá ne ra ja'i ri nts'oqui, pe co nú'a te pōnga ja rá ne, con gue'a ha, ri nts'oqui.

¹² Mefa yá nxadi bi joni habu mi 'bai ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue hingui padi gue xi bi bø yá cue ya fariseo co nuya noya gá ma?

¹³ Pe ra Jesu bi ðatuabi yá nxadi ne bi 'ñembi:

—Gatho nú'ú ya ndapo hingo bi mot'a numa Dada bí 'bui mahets'i, ma dra c'ú'tsi. ¹⁴ Hyehubu ya fariseo dí 'yobu co yá ngoda, nu'ú ri zi yá migodau. Nu'bu 'nara goda da guhna rá migodau, da ma ri yoho'ú da zoui mahyegui ja ra o'tsi.

¹⁵ Ra Pedro bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Xicje te rí bōnga nú'a ra 'bede gá ma de hanja ri nts'oca 'na.

¹⁶ Ra Jesu bi ðaði bi 'ñembi:

—¿Ha gue ni gue'ahu hingui tsoda ri mfenihu? ¹⁷ ¿Ha hingui pahú gue gatho nú'a guí tsihu rí ma ja ri muihu ne thoguitho? ¹⁸ Pe nu'bu guí beñhu ya ts'omfeni, go gue'ú da bōnga ja ri nehú, y nú'a go gue'a da ja'ahu gui nts'oquihu. ¹⁹ Ngue'a ja yá ne ya ja'i ja guehni pōnga yá ts'omfeni, ngu ra nthote, ra nzinga medinthati, ra nt'eja'i, ra mfe, ra nt'e'tsate, ra nts'ante. ²⁰ Gatho nuyá ha, go guehya ri japi da nts'oca ra ja'i. Pe nu'a tó'lo hingui xú'ye 'met'o pa da ñuni, hingo gue'a 'nara ts'oqui øt'e.

**'Nara 'behñā himrá
me Israel bi gamfri ra Jesu**

(Mr. 7:24-30)

²¹ Nepu ra Jesu bi ma de guehni pa ja ra hai guetbu ra hnini Tiro ne Sidó.

²² Ne ja bá nthuini 'nara 'behñā mrá me Canaán y himrá me Israel. Mi mafi ne mi ena:

—Huegagui nú'i Ndada, rá T'u'i ra nda Davi. 'Nama t'ixu pe'tsa 'nara ts'ondāhi ne xi nts'edi.

²³ Pe ra Jesu hinte bi dadi. Nu'bu ya nxadi bi joni habu mi 'bai ra Jesu ne bi bantebi bi 'ñembi:

—Pehni dá ma, ngue'a xi mafua møte ja ma xuthahe.

²⁴ Ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembi'ú:

—Nuga xpá 'bencagui hønse pa ga munts'a ya me Israel nja ngu ya zi deti xa 'medi.

²⁵ Nepu nú'a ra zi 'behñā bi ndandiñāghmu ja yá ua ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Faxcagui, Ndada.

²⁶ Nu'bu ra Jesu bi datuabi bi 'ñembi:

—Hindí 'ñepi da thamba yá thuhme ya bātsi pa go da t'umba ya tsat'yo.

²⁷ Nu'bu ra 'behñā bi dadi ne bi 'ñena:

—Majuani guí ma, Ndada, pe nuya tsat'yo tsi ya xeca thuhme nú'u tagui de ja yá mexa yá hmu.

²⁸ Nu'bu ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembi:

—Nu'i naná, xi ra dangui ri jamfri, dá njabu ngu nú'a xcá 'yadi.

Nu'bu nura t'ixu nura 'behñā'a 'bestho bi ñani nura ora'a.

Ra Jesu bi 'yøthe ndunthi ya da'thi

²⁹ Ra Jesu bi ma de guehni ne bi zøni ja rá ñani ra ndehe Galilea. De guehni bi bøxa mañā ra t'øhø ne ja bá hudini'a. ³⁰ Y bi mani ndunthi ya ja'i mi zi ya doua, ya do'yε, ya goda, ya gone, ne ndunthi ma'ra ya da'thi. Gatho'u bi t'egui ja rá ua ra Jesu ne nu'á bi 'yøthe'u.

³¹ Hangu nura hmuntsja'i mi 'buhni xi bi 'yø nu mi 'yøde bi ñā ya gone, ne mi hyandi bi nxøgue yá 'yε ya do'yε, ne bi 'ño ya doua, y ya goda bi hyandi. Hangu ra hmuntsja'i bi xøcambeni Ajuá nú'a xøcambeni ya me Israel.

**Ra Jesu bi 'uinga thogui
goho 'mo ya ja'i**

(Mr. 8:1-10)

³² Nepu ra Jesu bi zohna yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Xi drí hueca nuyū ya ja'i ngue'a pe'tsa hñu pa drí 'ñohu ha hinte xa ziyū. Hindí ne da mayū co ra thuhu, ngue'a xi'bu da uent'a má 'ñu.

³³ Nepu yá nxadi bi 'ñemba ra Jesu:

—Xi nuua ja ra mbonthi çhabu ga tsuhua ra thuhme pa ga 'uiñhu gatho nuyū ya ja'i xi ri ndunthi?

³⁴ Nu'bu ra Jesu bi 'yambabi'u ne bi 'ñembi:

—çHangu ya thuhme guí pe'tshu?

Nu'ú bi dadi ne bi 'ñena:

—Hønda yoto ya thuhme dí pe'tshe ne 'raya t'uhua.

³⁵ Nu'bu ra Jesu bi japa ya ja'i da hñudi. ³⁶ Ne mri hñā nú'u yoto ya thuhme ne nú'u ya t'uhua, nepu bi umba njamadi Ajuá, nepu bi heque bi umba yá nxadi pa da hyecua ya ja'i. ³⁷ Gatho bi ñuni ne bi niñā, y gatho nuya xeni bi bongui bi hmunts'i ne bi ñuxa yoto ya 'bøts'e. ³⁸ Mi ngu goho 'mo ya 'ñøhø nú'u bi ñuni, y nuya 'behñā ne ya bātsi himbi ma 'mede. ³⁹ Nepu ra Jesu bi 'ñehui ya ja'i, ne bi bøxa ja ra motsa pa bi ma ja ra hai Magdala.

**Ya fariseo ne ya saduceo mi adi da
t'utua 'nara danga nt'udi**

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

16 Ya fariseo ne ya saduceo bi ma'u bá hongā ra Jesu pa da xaxi. Ha nu mi zadi bi xipabi da 'ñutuabi 'nara nt'udi pa da gamfri'u ua xi xqui 'ñehe'a

de mahets'i. ²Nu'bu ra Jesu bi dadi ne bi 'nembu'.

—Nu'ahu 'bu guí hanthu xa thenga mahets'i dega nde, nu'bu guí eñhu: “Xudi ma da hñoga pa.” ³Y nu'bu guí hanthu dega xudi xa thenga ya guui, nu'bu guí eñhu gue ma da nja ra banti 'ye. 'Nagyá yohmihu, çhanja go guí pa guí hyanthu mahets'i pa guí pahu te 'be ma da nja hyastho, y hanja hingo guí huxhu nguenda de ya nt'udi nú'u xqui 'ñehe de mahets'i pa guí pahu gue ra Nda de mahets'i ya xa zohø? ⁴Nu'ahu gyá ts'oja'ihu xcá 'ueguehu de Ajuá, hangue guí adihu 'nara nt'udi guí hyanthu pa guí camfrihu. Pe nuga hinga ma ga u't'a'ihu 'nara nt'udi ngu nú'a guí adihu. Nura nt'udi ma guí hyanthu, hønse de ra Joná rá 'mehni Ajuá.

Ha nu mi uadi ra Jesu bi manga njabu, nu'á bi 'uegue de gue'u ne bi ma de guehni.

Ra nzoi de ya fariseo

(Mr. 8:14-21)

⁵Nepu ra Jesu ne yá nxadi bi 'raxa ja ra ndehe pa ri'nandi, y yá nxadi bi pumfri da hñats'i te da zi'u. ⁶Ne ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Jamasthu de yá nzoi ya fariseo ne ya saduceo.

⁷Nu'bu nu'ú bi 'ñémse'u 'na ngu 'na:

—Nuní bi manga njabu ngue'a hindá hahu ra thuhme pa ga tsihu.

⁸Ha nura Jesu bi badi nú'a mi man'u ne bi 'ñembabi:

—Nu'ahu xi ts'utho ri jamfrihu. çHanja guí tu ri muihu de nú'a te guí tsihu? ⁹çHanja hingo tso ri mfenihu nú'a dá xi'ahu? çHa hinguí beñhu nú'u cut'a ya thuhme dá hecuabi nú'u cut'a 'mo ya 'ñøhø, ne hangu bi bongui xa?

¹⁰Nehe çha gue hinguí beñhu nú'u má yoto ya thuhme dá hecuabi nú'u má goho 'mo ya 'ñøhø, ne hangu bi bongui xa? ¹¹çHanja hingo bi zo ri mfenihu de

ra nzoi dá xi'ahu? Hindá xi'ahu de ra thuhme ngu guí beñhu. Dá xi'ahu gue guí jamasthu de yá nzoi ya fariseo ne ya saduceo.

¹²Nu'bu ha, ja bi zo yá mfeni'u gue ra Jesu mi xipabi da jamastu de yá nt'utuate ya fariseo ne ya saduceo, hingo mi xipabi de yá nzoi ya thuhme.

Ra Pedro bi ma gue ra Jesu go gue'a ra Cristo

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³Mi zongüi yá nxadi ja ra hai guetbu Cesarea de Filipino, ra Jesu bi 'yambabi'u bi 'ñembabi:

—Xi ya ja'i çte ma de Nú'a To'o bi e bi Nja'i, to'o gue'a ena?

¹⁴Nu'ú bi dadi bi 'ñena:

—'Ra ena gue go gue'a'i grá Xuua Xi'tsate, ma'ra ena gue go gue'a'i grá badi Elía, ha nu ma'ra ena gue go gue'a'i grá Jeremía o 'na de gue nú'u ma'ra yá 'mehni Ajuá.

¹⁵Nepu bi yopa 'yambabi'u ma'na'qui ne bi 'ñembabi:

—Xi'ahu, çto'o guí beñhu go gueque?

¹⁶Ra Pedro bi dadi ne bi 'ñena:

—Nu'i go gue'a'i grá Cristo nú'i bá peñ'a'i Ajuá pa guí ndá, ne go rá T'u'i Ajuá nú'a te.

¹⁷Nu'bu ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'i Simu rá t'u'i ra Joná, xa jap'a'i ma Dada bí 'bui mahets'i, ngue'a go bi xi'asehe'a to'ogui, hingo bi xi'a'i 'nara ja'i. ¹⁸Nubyá dí xi'i gue grá Pedro, ne nuri thuhu rí bøni da 'ñena 'nara do. Ne nu'i guí nja ngu ra do habu ma ga hoca ma nija. Y numa nija ma'na ma da nja rá ts'edi que ra du. ¹⁹Nu'i go ma ga hux'a'i ngu grá hñansoqui pa guí xocua ra gosthi to'o da yut'a ja rá hmanda Ajuá, pa njabu nu'a guí 'yøt'a nuua ja ra ximhai, gue'a rí t'øt'e mahets'i, ne nu'a guí ma gue hinda t'øt'e nuua ja ra ximhai, gue'a hinda t'øt'e nehe nuni mahets'i.

²⁰ Nu' bú nu' á bi hñu'mba ra hñá yá nxadi gue hinda mañ'u gue go mi gue'a ra Cristo nú'a bá pehna Ajuá pa da ndá.

Ra Jesu bi ma de rá du

(Mr. 8:31-9:1; Lc. 9:22-27)

²¹ Desde gue'bu ra Jesu bi mudi bi xipabi yá nxadi gue mi mahyoni da ma'a pa Jerusale nuni habu mi pe'tsi da sufri ja yá 'ye ya ndaxjua ndá ne ya ndá gá macja ne ya xahnate de ra ley. Nehe bi xip'u gue mi pe'tsi da du'a, pe rá hñupa mi pe'tsi te da yopa nte. ²² Nu' bú ra Pedro bi njuquiui ra Jesu 'nambu, ne bi mudi bi zui ne bi 'ñembi:

—Hina, ma zi Hmu'i, Ajuá hinda ne gui thogui njabu.

²³ Nu' bú ra Jesu bi mpunts'i ne bi 'ñemba ra Pedro:

—¡Uegue de gueque nu'i Satá! Ngue'a nu'i guí ne gui hñagagui ga ø'tua rá paha ma Dada. Nura mfeni guí beni go yá meti ya ja'i, hingo rá meti Ajuá.

²⁴ Nu' bú ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Nu'a tó'o ne da dengui pa dua nxadi, hingui tsa da 'yøt'a rá paha sehe. Nú'á mahyoni da 'ñei pa da dengagui masque da tho ya nt'utsate ne ya 'betsa.

²⁵ Ngue'a nu'a tó'o mađi rá te ne hinda zeta ya nt'utsate, nú'á da 'bedi rá te pa nzantho, ha nu'a tó'o da zeta ya nt'utsate po rá ngueque, nu'á ma da zadi rá te pa nzantho. ²⁶ ¿Ne te di muui 'nara ja'i 'bu drá meti gatho nú'a te ja ja ra ximhai ne nu'á go da 'medi? Ngue'a ni 'na de nuya hñø'u hinda za da pøhøbi rá te. ²⁷ Nu'a Tó'o bi e bi Nja'i ma da yopa 'ñehe co rá nsunda rá Dada, ne ma da tsi yá enxé. Y nú'a ra pa'a ma da gu'tuabi 'na ngu 'na ngu tengu nú'a xa 'yøt'e. ²⁸ Xi majuañi dí xi'ahu gue 'ra de gue'ahu hingui ma gui tuhú asta hingui hyanduahu rá nsunda ra Ndá de mahets'i Nú'a bi e bi Nja'i.

Bi mpadi rá 'bai ra Jesu

(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

17 Nurá 'rato ma pa ra Jesu bi zixa ra Pedro, ra Cobo, ne ra Xuua rá cu, ne bi ma ja 'nara t'øhø xá hñets'i pa da 'museuini. ² Nu' bú nu' á bi hyanda ra Jesu bi mpadi, nurá hmi'a xi bi yot'i ngu ra hyadi y rá he xi xmá nt'axi ngu 'nara ñot'i. ³ Ne 'bestho ra ora'a ya nxadi bi hyandi bi zøhø ndu ra Moise ne ndu ra Elía nú'u myá 'mehni Ajuá ne bi ñaui ra Jesu. ⁴ Nu' bú ra Pedro bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma zi Hmu'i, xi xá hño ga 'buhua. 'Bu gui nehma, ga hoca hñu ya zi ja'tsi, 'na pa gue'e, 'na pa ra Moise, ha nu ma'na pa ra Elía.

⁵ Y de mi ñá ra Pedro bi go'mi'u 'nara t'axaguui mri huexqui, y nu ja ra guui'a bi nt'øde 'nara noya bi 'ñena:

—Nuni go guehni ma hmáca T'u, ne xi dí hopa rá 'múi. 'Yødehú nú'a da mañi.

⁶ Y nu mi 'yøde ya nxadi nuna noyana xi bi ntsu, ne co ra ntsu bi dagui ma'memfo. ⁷ Nu' bú ra Jesu bi joni pa bi dani'u ne bi 'ñembi:

—Nanjú, oguí tsuhú.

⁸ Y nu mi guxa yá da ya nxadi, ya hønse ra Jesu bi hyandi mi 'bahni sehe.

⁹ Ha nu mi gai'u de ja ra t'øhø ra Jesu bi hñu'mba ra hñá yá nxadi bi 'ñembi:

—Oto ma gui xiphú de nú'a gá hyanthu bi nja, asta nú'a ra pa da yopa nte Nú'a To'o bi e bi Nja'i, nu' bú ha, gue'bu gui mañhu.

¹⁰ Nu' bú yá nxadi bi 'yambabi ne bi 'ñembi:

—¿Hanja enga ya xahnate de ra ley gue 'met'o ma da 'ñehe ra Elía ne 'mefa da 'ñehe Nú'a To'o ma da 'ñe de Nja'iuá?

¹¹ Nu' bú ra Jesu bi dađi:

—Xi majuañi ra Elía ma da 'ñehe pa da hyocua yá mfeni ya ja'i. ¹² Pe nubyá dí xi'ahu gue ra Elía ya bi 'ñehe, pe himbi gamfri ya ja'i ua go mi gue'a, y nu' á

bi 'yø'tuabi gatho nú'a go bi ne ya ja'i. Nehe ya ja'i ma da jabu Nú'a To'o bi e bi Nja'i, ngue'a nu'ú ma da 'yø'tuabi ra 'ñu'a.

¹³ Nu'bu'á ya nxadi bi badi gue mi xi-pabi de ra Xuua Xi'tsate.

**Ra Jesu bi 'yøthe 'nara
bašja'i mrá ndusehe**

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Nepu mi zonga ra Jesu co yá nxadi habu mi 'bu ra hmuntsja'i, bá ehe 'nara 'ñøhø bi ndandiñahmu habu mi 'bu ra Jesu ne bi 'ñembi:

¹⁵ —Ndada, huega ma t'u ngue'a ra ndusehe ne xi nts'edi. Ndunthi ya 'mi'qui tso ja ra tsibi ne tso ja ra dehe. ¹⁶ Hangué por gue'a stá tsimpabi ri nxadi pa da 'yøthe hmaha, pe nuyú hinxa za xa 'yøthe.

¹⁷ Nu'bu'á ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—¡Nu'ahú 'nagya' ñagamfrihu ne 'nagya' ts'oja'ihu! ¡Asta ha'mu gui camfrihu! ¡Asta ha'mu ma ga tse't'a'ihu ri 'múihu! Bá tsincahuua xa.

¹⁸ Nu'bu'á ra Jesu bi zui ra ts'ondahi, ne 'bestho bi bøni de nú'a ra ts'unt'u'a, ne nu'á bi ñani 'bestho.

¹⁹ 'Mefa ya nxadi bi ñaseui ra Jesu 'nambu ne bi 'ñembi:

—¿Hanja nuje himbi za dá eñhe nú'a ra ts'ondahi?

²⁰ Ra Jesu bi dadi bi 'ñembi:

—Ngue'a 'na tquí ri jamfrihu. Xi majuaní dí xi'ahú gue nu'bu gri pe'tshmahu ri jamfrihu masque ngu drá ndanguí 'nara zi nda gá mostasa, nu'bu'á asta da za gui 'ñembahmahu nuna t'øhø da mponi de guecua pa rí ma ma'na lado, y 'bestho da mponi de habu ja. 'Bu di ja ri jamfrihu, da za gui 'yøthu gatho nú'a go gui nehú. ²¹ Pe pa da bønga ya ts'ondahi ngu nú'a dá eni, mahyoni gui 'yaphu Ajuá ne gui ayunahú.

Ra Jesu bi yopa ma de rá du

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Ne de ya mi 'buhni ra Jesu nuni Galilea bi 'ñemba yá nxadi:

—Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da t'ent'ua ja yá 'ye ya ja'i, ²³ nepu nu'ú ma da hyo. Pe rá hñupa'a ma da yopa nte.

Pe mi 'yøpya'u xi bi du yá múi nts'edi.

Ra Jesu bi gut'a ra boja pa ja ra nija

²⁴ Nu mi zonga ra Jesu co yá nxadi ja ra hnini Ncapernau, nú'u to'o mi cobra ra boja de ra nija bi 'ñe bi 'yamba ra Pedro bi 'ñembi:

—Xi ri xahnatehu, ¿ha gue hingui jut'a ra boja pa ra nija?

²⁵ Ra Pedro bi dadi ne bi 'ñembi:

—Haha, jut'i.

Nepu ra Jesu co yá nxadi bi yut'a mbo ra ngu habu mi nzai mi oxí'u. Y ra Jesu bi 'yambabi ra Pedro bi 'ñembi:

—Nu'i Pedro, xi nú'a ra boja ri cobra nú'u ya nda de ya hnini, ¿ha gue go ri cobrabi nú'u ja te yá njauí o nú'u hinte yá njauí?

²⁶ Ra Pedro bi 'ñembabi ra Jesu:

—Nú'u hinte yá njauí go gue'u ri cobrabi.

Nu'bu'á ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:

—Nu'bu'á nú'u ja te yá njauí ya nda hingui jut'i. ²⁷ Pe pa hinda bø yá cue nú'u to'o cobra ra boja, grí ma ja ra ndehe, hñaxa ri ansuelo ne 'yent'a ja ra dehe, y nurá múdi ra huá gui ju, xocua rá ne, y ja gui hñahni nú'a ra boja rí 'ñepi ga juthu.

Nú'a to'o ma'na ma da nja rá nsu

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

18 Ha nuya pa'u yá nxadi bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¿To'o ma dra dangui nuni mahets'i habu bí manda Ajuá?

² Nu'bu'á ra Jesu bi ma'ta 'nara zi bati ne bi 'ba'ma madetho de gue'u, ³ ne bi 'ñembabi yá nxadi:

—'Bu hingui pata ri 'mũihũ ne gui njahũ ngu nuna ra zi b̂atsi, nu'bú hinda za gui cũthũ mahets'i habũ bí manda Ajuá ma Dada. ⁴Nu'á tó'o ne dra ðan-gui nuni mahets'i habũ bí manda Ajuá, mahyoni da nt'ũqui ngu nuna ra zi b̂atsi hingerá 'ñets'i. ⁵Ha nu'á tó'o da umba ntsaya 'na ngu nuna ra zi b̂atsi de ma thuhuga, ja ra uenda go guecagui ri 'raca ntsaya.

**Ra Jesu bi mā gue ga nsuhũ
pa hinga øthũ ya ts'oqui**

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶Nu'á tó'o da 'yu'ta 'na de gue nuya ya zi b̂atsi camfrigui, nura ja'i'á ma'na xá hño dra ts'ũtua 'nara do strá hñũ ja rá 'yuga ne da thøt'a ja ra dehe. ⁷¡Huecate ra meximhai ngue'á xi ja ya nt'ũ'-tate! Nzantho ma da nja ya nt'ũ'tate, pe ¡huecate ya 'yu'tate!

⁸Hangue nu'bu 'nari ua o 'nari 'ye da ja'i' gui 'yøt'a 'nara ts'oqui, ma'na xá hño h̄yegui ne 'yembũ. Ngue'á ma'na xá hño gri doua o gri do'ye gui tsønga mahets'i habũ bí ja ra te pa nzantho que dri xøgue gatho ri ndo'yo ne da t'ent'a'i ja ra nidu habũ zø ra tsibi nú'á hinhya'mu da huet'i. ⁹Nehe nu'bu 'nari da da ja'i' gui 'yøt'a 'nara ts'oqui, ma'na xá hño hñai ne 'yembũ. Ngue'á ma'na xá hño dri 'bedi 'nari da gui tsønga mahets'i habũ bí ja ra te pa nzantho que dri xøgue ri da ne da t'ent'a'i ja ra nidu habũ zø ra tsibi.

Ra 'bede de 'nara zi deti xqui 'medi

(Lc. 15:3-7)

¹⁰Jamasuhũ hingui ʉtsahũ nuyũ ya zi b̂atsi, ngue'á nzantho 'bui yá enxeyũ ja rá thandi ma Dada bí 'bu mahets'i. ¹¹Nú'á To'o bi e bi Nja'i bá ehe pa da pøhø nú'ũ xa 'medi.

¹²Te guí beñhũ 'bu 'nara ma'yo pe'tsa 'na nthebe ya deti ne da 'medi 'na de gue'ũ, ¿ha gue hingue da zohmani ja ra t'øhø nú'ũ goho'rate ne 'ret'amagato ya

deti pa da ma da hyonga nú'á ma'na xa 'medi? ¹³Y nu sta zũdi, nu'bú nú'á ra ma'yo xi da johya ngue'á bi zũdi nú'á 'nará deti xqui 'medi, y nixi hingui oda rá mfeni nú'ũ goho'rate ne 'ret'amagato hinxá 'medi. ¹⁴Njabũ nehe nuri Dadahũ bí 'bui mahets'i hingui ne da 'medi ni 'na de gue nuya ya zi b̂atsi.

Ra mpunbi de ya cu

(Lc. 17:3)

¹⁵Nubyá ma ga xi'ahũ, nu'bu 'nari cu da 'yøt'a'i 'nara ts'ocate, grí ma gui c'a'tsi ne gui ñaseui. 'Bu da 'yøde nú'á gui xipi, nu'bú ya xcá yopa māhui ri cu. ¹⁶Pe nu'bu hinda 'yøt'a'i, nu'bú tsixa yoho o hñũ ya cu pa da 'yøde nú'á ma gui māñhũ, pa njabũ nú'ũ go gue'ũ da za da damajuani. ¹⁷Ha nu'bu nú'á ra cu'á hinda 'yøte nú'ũ yoho o hñũ gui tsits'i, nu'bú xipabi gatho ya gamfri ja ra ni-ja. Y nu'bu nixi con gue'ũ hinda 'yøte'á, nu'bú dá t'øt'a ra uenda gue ya hingerá gamfri ne dá thandi ngu 'nara daga 'yøt'ats'oqui.

¹⁸Xi majuani dí xi'ahũ gue nu'á gui 'yøthũ nuua ja ra ximhai, gue'á rí t'øt'e mahets'i, ne nu'á gui māñhũ gue hinda t'øt'e nuua ja ra ximhai, gue'á hinda t'øt'e nehe nuni mahets'i.

¹⁹Nehe ma ga xi'ahũ gue nu'bu yoho de gue'ahũ gui 'yøthũ 'nara cohi nuua ja ra ximhai de nú'á ma gui 'yadihũ, nu'bú da 'ra'ahũ ma Dada bí 'bui mahets'i nú'á gui 'yadihũ. ²⁰Ngue'á nu habũ di 'bu yoho o hñũ di xøcambenigui, nuni ja dí 'buhni madetho de gue'ũ.

²¹Nu'bú ra Pedro bi joni habũ mi 'bai ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, ¿hangu ya 'mi'qui mahyoni ga pumbabi 'nama mi'quei'be 'bu da 'yøtca 'nara ts'ocate? ¿Ha gue asta rá yoto 'mi'qui?

²²Ra Jesu bi ðadi ne bi 'ñembi:

—Hindí eñ'i gue hønse yoto 'mi'qui gui pumba ri mi'queiui, nuga dí eñ'i

gue asta hñu'rate ma 'ret'a 'mi'qui ya yoto pe'tsi gui pumbi, ne ya nixi gui 'yøthø ra uenda rá ndunthi ya 'mi'qui gui mpumbahu.

Ra 'bede de ra ts'o'bego himbi me'tsa ra nthecate

²³Nubyá ma ga xi'ahø 'nara 'bede. Nura Ndà de mahets'i nja ngu 'nara hmu bi 'ñæt'uendauí yá 'bego. ²⁴Y nu mi mædi ra hmu da 'yøt'a ra uenda, bi zønga 'nará 'bego xi mi tupabi ndunthi ra boja. ²⁵Ha nura 'bego'a himi tsa da gu'tuabi nú'a mi tupabi rá hmu, hangue ra hmu bi manda da 'ba nura 'bego co rá 'behña ne yá bætsi ne gatho nú'a te mi pe'tsi pa dra jo'tsuabi rá boja. ²⁶Nu'bú nura 'bego'a bi ndandiñahmu ja rá ua rá hmu ne bi bantebi bi 'ñembi: "Yøtca ra mate gui tøbgagui ne ga ju't'a'i gatho nú'a dí tu'a'i." ²⁷Nu'bú ra hmu bi yo rá mæi de rá 'bego, bi pumba gatho nú'a mi tupi, ne bi hyegui bi ma. ²⁸Ha nu mi ma de guehni nura 'bego'a bi nthæui 'nará mi'begoui nú'a mi tupa 'na zi tuquitho ra boja. Bi dæma mihi ne bi mædi bi mi'tua rá 'yuga ne bi 'ñembi: "Nubyá ma gui jutqui gatho nú'a guí tuqui." ²⁹Nu'bú nú'a rá mi'begoui mi tupabi, bi ndandiñahmu ja rá ua'a ne bi bantebi bi 'ñembi: "Yøtca ra mate gui tøbgagui ne ga ju't'a'i gatho nú'a dí tu'a'i." ³⁰Pe nu'á himbi ne, bi zixa fadi asta himbi gu'tua gatho rá boja nú'a mi tupi. ³¹Nu'bú nu mi hyanda ma'ra yá mi'begoui xi bi u yá mfeni'u ne bi ma bá xipabi yá hmu de gatho nú'a xqui hyandi'u. ³²Nu'bú ra hmu bi zohna nú'a ra nduthai xqui pumbabi ne bi 'ñembi: "Nu'i, 'na xi grá ts'o-ja'i. Gatho nú'a ra boja nguí tucagui go dá pun'a'i ngue'a gá bantegui ga tøp'a'i. ³³¿Ha gue himri 'ñep'a'i nehe xcá yo ri mæi co ri mi'begoui ngu dá yo ma mæiga con gue'e?" ³⁴Nu'bú nura hmu co rá cue bi manda da ts'ixa fadi nú'a ra ts'o'mæi

gá 'bego pa da hna'mbabi asta hinda gu'tua gatho nú'a mi tupa rá hmu.

³⁵Nehe njabø ma Dada bí 'bø mahets'i ma da 'yøt'e con gue'ahø 'bø hingui pumbabihø nuri miq'u'eihø 'bø da 'yøt'a'ihø 'nara ts'ocate.

Ra Jesu bi ma de ra nxuni

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

19 Nu mi uadi ra Jesu bi mænga nuya noyaya, bi bøni de guehni Galilea ne bi ma ri'nandi ra dathe Jordá pa habø mi o 'na xeni rá hai Judea. ²Ne xi bi dæni ndunthi ya ja'i ne ja bá øtheni ndunthi ya da'thi.

³Nepø ya fariseo bi ma bá c'a'tsa ra Jesu pa da xaxi ne bi 'ñembabi:

—¿Ha gue po nu'araza ra t'øt'e da za da nxungüi rá 'behña 'nara 'ñøhø?

⁴Ne ra Jesu bi datuabi ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue hincá hñe'thø ja ri leyhø gue Ajuá go gue'a bi hyoca ra 'ñøhø ne ra 'behña desde rá mædi? ⁵Nehe ma gue ra 'ñøhø da 'uegue de rá dada ne rá nana pa go da 'muhui rá 'behña, y de ri yoho'u da 'natho. ⁶Hangue dí xi'ahø gue nu'ú di 'natho, hingue di yoho. Hangue nu'a da pehna Ajuá, hinda za go da 'ueca 'nara ja'i.

⁷Ya fariseo bi 'ñembabi ra Jesu:

—Nu'bú ¿hanja ra Moise bi manda da thoca 'nara t'ofø dega nxuni pa da za da hyepø rá 'behña 'nara 'ñøhø?

⁸Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—Ra Moise bi unga nsequi da njabø ngue'a xi xá me ri corasohø, pe Ajuá desde rá mædi hingá njabø mi ne'a. ⁹Nuga dí xi'ahø gue nu'a tó'o da nxungüi rá 'behña ne hinxá dimba 'nara ts'oqui xa 'yøt'e co ma'na ra ja'i, nu'bú nurá dame nú'a ra 'behña 'bø da nthatui ma'na ra 'behña, nu'bú ya bi 'yøt'a 'nara ts'oqui. Nehe nú'a to'o da nthatui nú'a ra 'behña xa thepø, nú'a ra 'ñøhø ya ra zinga medinthati.

¹⁰Nu'bú yá nxadi bi 'ñembabi ra Jesu:

—Nu'bu njabu, ma'na xá hño hinda nthata 'na 'bu.

¹¹ Bi dadi ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Pe hinda za gatho da 'yot'a njabu, hõnse nú'u to'o xa 'mui pa hinda nthati.

¹² 'Bui 'raya 'ñõhõ hingui tsa da nthati ngue'a desde bi 'mui ya mi njabu. Nehe 'bui ma'ra ya 'ñõhõ hingui tsa da nthati ngue'a nu'ú 'mefa ja xa njabu. Ne 'bui ma'ra ya 'ñõhõ hingui nthati ngue'a ma'na ri ho da mepabi Ajuá to'o ra Ndá de mahets'i. Nu'a tó'o tsa da hñani nuna ts'ofona, dá hñani.

Ra Jesu bi japa ya batsi

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³ Nepu bá ts'impabi 'raya zi batsi ra Jesu pa da hñuxa yá 'ye ja gue'u ne da 'yapa Ajuá da jap'u. Pe nuyá nxadi bi zui nú'u to'o mri zi ya zi batsi. ¹⁴ Nu'bu ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Hophu da 'ñehe ya zi batsi, oguí hacuabihu da 'ñe da zucagui, ngue'a gatho nú'u to'o 'bui ja rá hmanda Ajuá go gue'u nja ngu nuya ya zi batsi.

¹⁵ Y nu mi uadi ra Jesu bi hñuxa yá 'ye ja ya zi batsi, nu'á bi ma de guehni.

'Nara basja'i mrá rico bi ñaui ra Jesu

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶ 'Mefa bi 'ñe 'nara basja'i pa da 'yot'-tua 'nara nt'ani ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Nu'i Xahñate, 'nagra hoja'i, ¿te 'be da za ga ø't'e pa da za ga pe'tsa ra te pa nzantho?

¹⁷ Bi dadi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¿Hanja guí engui gue drá hoja'i? Hõnse Ajuá go gue'a ra hoja'i. Pe nu'bu guí ne gui pe'tsa ra te pa nzantho, 'yot'a gatho nú'a ri manda Ajuá.

¹⁸ Bi dadi ra basja'i ne bi 'ñena:

—¿Te ma hmanda'u?

Ra Jesu bi 'ñembi:

—Oxqui hñote, oxqui nzinga medinthati, oxqui mpe, oxqui juxa ya nc'uamba. ¹⁹ Umba ra t'equ'e'i ri dada

ne ri nana ne su'u, maði ri miq'u'eiu ne gui su ngu grí nsu sehe.

²⁰ Bi dadi ra basja'i ne bi 'ñembi:

—Desde stá mbatsi stá ø't'a gatho nuya guí xiqui. Xibya, ¿te ma'na ri 'bedi ga ø't'ebya?

²¹ Nepu ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'bu guí ne gui 'bui xá hño, grí ma bá pa gatho nú'a guí pe'tsi ne hecua ya hyoya, pa njabu da za guí hñanga 'nari danga thaha nuni mahets'i. Nepu bá ehe gui tengagui.

²² Nu mi 'yode njabu nú'a ra basja'i bi ma xi mi tu rá mui ngue'a xi mrá rico.

²³ Nu'bu ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Xi majuani xi xá hñei da yut'a 'nara rico ja rá hmanda Ajuá. ²⁴ Xi majuani dí xi'ahu gue ma'na xá hñei da yut'a 'nara rico ja rá hmanda Ajuá que da thogui 'nara cameyo ja rá gu 'nara 'yofri.

²⁵ Y nu mi 'yode njabu ya nxadi xi bi 'yø ne bi 'ñena:

—Nu'bu njabu, ¿to'o ja da za da mpøhø?

²⁶ Ha ra Jesu bi nhyandui yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Co yá mfenise ya ja'i hingui tsa da mpøhø, pe co rá ts'edi Ajuá ha, hinte rá hñei.

²⁷ Nepu ra Pedro bi 'ñembi:

—Nu'i guí paði gue nuje stá tsoguihe gatho nú'a te ndí pe'tshe pa ga ten'ahe. Nu'bu ¿te ma thaha ma ga hñhe 'mefa?

²⁸ Nu'bu ra Jesu bi 'ñembabi:

—Xi majuani dí xi'ahu gue nurá ñoho ra 'mui nu sta yopa 'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i pa da manda co rá nsunda, nu'bu gue'bu nú'ahu xcá tengaguihu ma da thux'ahu gui mandahu nehe nú'u 'ret'a-mayoho ya 'mui de Israel. ²⁹ Y gatho nú'u to'o xa zogui yá ngu o yá cu o yá nju o yá dada o yá nana o yá 'behña o yá batsi o yá hai po rá nguecagui, nu'ú ma da hñanga ma'na nthebe rá ndunthi de nú'a xa zogui, ne ma da 'mui pa nzantho. ³⁰ Ha nu'u tó'o ya danguihya, nura

pa'a ma da notsi'u, ha nu'u tó'o ya not-sibya, nura pa'a ma da ndangui'u.

**Ra 'bede de 'raya mefi bi
yut'a mi xudi, ma'ra mi nde
ma pa, ha nu ma'ra mi nde**

20 Nurá hmanda Ajuá ma ga hyecuahu ngu 'nara me ua'obxi. Nura me ua'obxi'a xi mi pe'tsa ndunthi ya ua'obxi. Ne 'nara pa xi 'nitho bi ma bi hyonga 'raya mefi. ²Y bi gohui ra cohi nuya mefi gue da gu'tuabi nú'a taha 'nara memapa. Nepu bi mehni da mpefi ja yá ua'obxi. ³Y mi nzunga gu'to bi ma ma'na'qui bá hongá ma'ra ya mefi ne bi zudi 'raya ja'i mi 'bahni ja ra tai mi otho yá 'befi. ⁴Ne bi 'ñembabi: “¿Ha hinguí ne gui faxcahu ra 'befi ne ga ju't'ahu nú'a rí 'ñepi gui tahu?” Nepu nu'ú bi meui 'bestho. ⁵Nepu mi nde ma pa nura 'ñohø bi ma ma'na'qui bá hongá ma'ra ya mefi, nepu ngu nzunga hñu bi yopa ma ma'na'qui bá tsi ma'ra ya mefi ne bi ncohui da gu'tui nú'a rí 'ñepi. ⁶Ngu nzunga cut'a bi ma ma'na'qui ne bi nthuui ma'ra ya ja'i mi otho yá 'befi ne bi 'ñembabi: “¿Hanja guí bathuua gatho ra pa? ¿Ha gue otho ri 'befihu?” ⁷Nu'ú bi dadi ne bi 'ñembi: “Ngue'a hinto xa 'racje ra 'befi.” Nura hmu bi 'ñembabi: “Nu'bú faxcahu ra 'befi nepu ga ju't'ahu nú'a rí 'ñepi gui tahu.” ⁸Ha nu mi yu ra hyadi nura hmu bi 'ñemba ra 'betri: “Zohna gatho ya mefi, ne gatho gui ju'tuabi maxøgue 'na pa. Ju'tuabi 'met'o nú'u bi yut'a 'mefa, nepu 'mefa gui ju'tuabi nú'u bi yut'a rá müdi.” ⁹Ha nu mi zohø nú'u xqui yut'a ra 'befi nzunga cut'a nde, nu'ú bri ju'tuabi maxøgue 'na pa. ¹⁰Ne mi zohø nú'u xqui yut'a ra 'befi desde mi xudi, nu'ú mi hu yá müi gue ma xa dāha ma'na ndunthi, pe nu'ú bri ju'tuabi mahyegui ngu nú'u xqui yut'a mi nde. ¹¹Y nu mi hñanga yá thaha, xi bi bø yá cue co ra hmu, ¹²ne bi 'ñembi: “Núyá bi

yut'a 'mefa ne hønse 'na ora bi mpefi ne gá ju'tuabi ngu nú'a dí tãhe, ha nuje xi stá mpehe gatho ra pa co ra pahyadi.” ¹³Nu'bú ra hmu bi 'ñembabi 'na de gue'u: “Xi'ague, ¿ha gue dí ø't'a 'nara nts'o'mui? ¿Ha gue hindá cohü ra cohi gue ga ju't'a nú'a taha 'nara memapa? ¹⁴Hñaxa nú'a rí 'ñe'a'i y grí ma. Nuga dá ju'tuabi núyü bi yut'a 'mefa ngu nú'a gá taha ngue'a dá ne dá ø't'e njabu. ¹⁵¿Ha go ma gui hñagaguigue nú'a ga ne ga ø't'e co ma boja? ¿Hanja grí hyøcuabi rá thaha ri mimefiui ngue'a nuga drá hoja'i con guehyu?” ¹⁶Ngue'a nu'u dri 'befa go gue'u dya müdi, y nu'u ya müdi go gue'u da 'mefa. Ndunthi da ts'ofu, pe ts'utho nú'u xa thahni.

Ra Jesu bi yopa ma de rá du

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷Nepu ra Jesu bi ma pa Jerusale, ne de má 'ñu bi 'ueque 'nambu nú'u 'ret'a-mayoho yá nxadi pa bi umba nt'øde ne bi 'ñembi:

¹⁸—Pahu gue nu xcrá tsøñhu Jerusale, ja ma dra juni Nú'a To'o bi e bi Nja'i, ne dra t'ent'ua ja yá 'ye ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley, ne nu'ú ma da hyøxa ra thai pa da tho. ¹⁹Nepu ma da 'yent'ua ja yá 'ye nuya ja'i hingyá xodyo pa da 'yø'tua ra nt'eni ne da 'na'mbi, ne da pont'i, ne ja da duni, pe rá hñupa ma da yopa nte'a ma'na'qui.

**Rá naná ra Cobo ne ra Xuua
bi 'yapa 'nara favo ra Jesu**

(Mr. 10:35-45)

²⁰Nepu rá naná ra Cobo ne ra Xuua yá t'u ra Sebedeo, bá 'ñoui yá t'u habu mi 'bai ra Jesu ne bi ndandiñahmu pa da 'yadi nú'a mi beni da 'yadi nú'a ra 'behña. ²¹Nu'bú ra Jesu bi 'ñemba nura 'behña:

—¿Te rá 'be guí ne gui 'yadi?

Nepu ra 'behña bi dadi bi 'ñena:

—Dí ne gue nuya yoho ma t'ú da hñudi con gue'e nu xcrí nda, 'na da hñudi ja ri 'ñei ha nu ma'na ja ri ngaha.

²² Nu'bú ra Jesu bi datuabi nú'a ra 'behñá ne bi 'ñemba ra Cobo ne ra Xuua:

—Nixi guí pahú nú'a guí ahú. ¿Ha guí hanthú gui tsethu ya ts'othogui ngu nú'a ma ga tsetiga?

Nu'ú bi dadi:

—Haha, da za ga tsethe nehe.

²³ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—Xi majuani ma gui thohú nehe ya ts'othogui ngu nú'ú ma ga thoguiga, pe nu'a guí nehú gue gui hñudihú ja ma 'ñei ne ja ma ngaha, hingo tsa ga mangá. Numa Dada ha, go gue'a tsa da ma ne padi to'o ma da umbabi nuya hudi'ú.

²⁴ Nu mi badi nú'ú má 'ret'a ya nxadi de nú'a te xqui 'yadi nú'ú má yoho ya nxadi mri ncu, nu'bú bi bə yá cue'ú co nú'ú yoho mri ncu. ²⁵ Nepu ra Jesu bi zofo yá nxadi ne bi 'ñembi:

—Guí pahú gue nuya nda de ja ya hnini, nu'ú go ri dama 'ñexasé pa da manda gatho ya ja'i, nehe nuyá mfat-s'i'ú ø't'e njabu nehe. ²⁶ Pe nu'ahú oxqui njahubú. Ngue'a 'bu 'na de gue'ahú gui nehú gui ndanguihú, mahyoni gui 'me-gohú. ²⁷ Ha nu'a tó'o ne gue go dra madi de gue'ahú, nu'á go gue'a mahyoni da 'mego. ²⁸ Gui njahú ngu Nú'a To'o bi e bi Nja'i, nú'á himbá ehe pa da 'ñe ya 'bego, nu'á bá ehe pa go bi 'mego, ne pa da unga rá te pa da pumba yá ts'oqui ya ja'i.

Ra Jesu bi 'yøthe yoho ya goda

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Y de mi bonga de Jericó ra Jesu co yá nxadi, xi ndunthi ya ja'i bi deni'ú. ³⁰ Y de má 'ñu mi huhni yoho ya zi goda. Ha nu mi 'yøde'ú gue mi pani ra Jesu, bi mafi ne bi 'ñembabi:

—Nu'i Ndada, rá T'ú'i ra nda Davi, huegaguihe.

³¹ Ya ja'i bi go'tuabi yá ne pa ya hinda sigui da mafi hmaha. Pe nu'ú ma'na xi mi mafi ne mi ena:

—Nu'i Ndada, rá T'ú'i ra nda Davi, huegaguihe.

³² Nu'bú ra Jesu bi 'mai ne bi 'ñembabi:

—¿Te 'be guí ne ga ø't'ahú?

³³ Nu'ú bi dadi ne bi 'ñena:

—Dí ne gui xoga ma dahe, Ndada.

³⁴ Nu'bú ra Jesu xi bi huequi'ú, ne bi hñu'tsua ya 'ye ja yá da, ne nu'ú 'bestho bi xo yá da ne bi hyandi. Nepu nu'ú bi deni'a.

Ra Jesu bi yut'a Jerusale

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

21 Nu mi zoni ra Jesu co yá nxadi nuni Betfagué ja rá ua ra t'øhø 'bo Olivo ya mi guetbu pa Jerusale, nú'á bi mehna yoho yá nxadi da 'met'o, ² ne bi 'ñembabi'ú:

—Rí maha pa nuna t'úca hnini bí jani. Ha nu xcrí tsønhuni ma gui tsuhuni 'nara zi burru di thadni ne dri zi rá batsi. Xcrí tsuhú güi xo'thu ne güi tsincahú gatho yoho. ³ 'Bu di 'bupu 'na, ne da nja te da xi'ahú, 'ñembabihú njaua: “Ra zi Hmu bí honi.” Nu'bú nura ja'i 'bestho da ho'ahú güi tsincahú.

⁴ Gatho bi njabu pa bi nja ngu xqui manga rá 'mehni Ajuá bi 'ñena:

⁵ Rí maha Jerusale nú'a ra hnini thu'm-babi nehe gue rá thuhu Sion, ne xiphú ya mengu de guehni:

“Ndi hyanthú bra 'ñehni ri Ndahú, e da zu'ahú,

ne hingrá 'ñets'i ngue'a bra tøgue 'nara zi t'ubru rá batsi 'nara burru nú'a ya pa ra ndu.”

⁶ Nu'bú yá nxadi bi ma ne bi 'yøt'a nú'a xqui 'bepabi. ⁷ Nepu bá tsimpabi nú'a ra zi burru mri 'ñoui rá batsi. De guehni ya nxadi bi xi'tsua yá pat'i'ú, nepu ra Jesu bi tøgue. ⁸ Y nura hmunts-ja'i, 'ra mi hanca yá pat'i pa mi pøgue

ja ra 'ñu, ha nu ma'ra mi tot'a ya 'yeza pa mi pøgue nehe ja ra 'ñu. ⁹Ne ndunthi mri 'bet'o ne ndunthi mi 'befa, mi mafi'ua ne mi ena:

—¡Xá nsunda rá 'ñehe rá T'ua ra nda Davi! ¡Ajuá da japi núni xpá mehni pa da nda ja guecju! ¡Xá nsunda Ajuá bí 'bui mahets'i!

¹⁰Y ngu bi yut'a ja ra hnini Jerusale xi bi nthøxni ya ja'i ne mri 'ñembabi'ua 'na ngu 'na:

—¿To'oni 'ba?

¹¹Nu'bú nú'ua to'o mi deni, bi dadi ne bi 'ñena:

—Nuni go guehni ra Jesu rá 'mehni Ajuá ne ra me Nasare de Galilea.

Ra Jesu bi 'yenga nú'ua mri mpa mbo ra ndanija

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹²Nepu ra Jesu bi yut'a ja ra ndanija, ne bi 'yeni gatho nú'ua to'o mri mpa ne mri ntai, ne bi punts'ua yá mexa ya mpataboja, ne bi punts'ua yá thuhni ya ma domitsu. ¹³Y bi 'ñembabi:

—Xa nt'ofu gue ma ngu ra ngu dega sòcambeni, pe nu'ahú xcá 'yot'athohu ra ngu dega mfe.

¹⁴Ne mi 'buhni 'raya goda ne ya doua ja ra ndanija. Nú'ú bi joni habu mi 'bai ra Jesu, y nu'á bi 'yøthe'ua, ne bi ñani. ¹⁵Ha nuya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley bi hyanda nuya danga t'øt'e bi 'yot'a ra Jesu. Ne bi 'yøde nuya batsi mi mafi ja ra ndanija ne mi eñ'ua: “¡Xá nsunda rá 'ñehe rá T'ua ra nda Davi!” Nu'bú nuya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley xi bi bø yá cue'ua. ¹⁶Ne bi xipabi ra Jesu bi 'ñembi:

—¿Ha gue hinguí øde nú'a te mangu nuyu ya batsi?

Nu'bú ra Jesu bi datuabi'ua ne bi 'ñembi:

—Haha, dí øde. Xi nu'ahu ¿ha gue hincá hñe'thu ja ra Maca T'ofu habu ena njaua?:

Asta ya batsi ne ya 'uene nú'ua tsutho, Ajuá bi 'yot'e pa bi xocambeni'a xi xá hño.

¹⁷Nu'bú ra Jesu bi zoguini ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley, ne bi ma Betania pa ja bá oxini.

Ra Jesu bi japi bi 'yot'a 'nara 'bai gá igo

(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸Rá hyax'a bi menga pa Jerusale, ne de má 'ñu bi za ra thuhu. ¹⁹Y ja rá hyo ra 'ñu bi hyandi mi 'bahni 'nara 'bai gá igo, ne bi ma pa habu mi 'bai pa bi hyonga 'raya igo pa da zihma, pe hinte mi tøgue ni 'na, hønse yá xi mi c'amtho. Nu'bú bi 'ñembabi ra 'bai gá igo:

—Hinhya'mu ma da nøgue ri igo.

Y 'bestho nura ora'a bi 'yot'a nú'a ra 'bai gá igo. ²⁰Y nu mi hyanda ya nxadi nú'a xqui nja, xi bi 'yø ne bi 'ñemba ra Jesu:

—¿Hanja 'bestho bi 'yot'a nuna 'bai gá igo?

²¹Ra Jesu bi datuabi ne bi 'ñembi:

—Xi majuaní dí xi'ahu, 'bu xi gri pe't-shu ndunthi ra jamfri ne hingri dühuhu, nu'bú da za gui 'yøthu ya t'øt'e ngu núna dá øt'e. Nehe da za gui 'ñemfu nuna ra t'øhø da mponi rí ma pa ja ra ndehe, ne da mponi. ²²Gatho nú'a gui 'yadihu ne guí camfrihu, gatho da za gui hñañhu.

Ra Jesu bi t'ambabi te ma nsequi mi ha

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³Nepu ra Jesu bi yut'a ma'na'qui ja ra ndanija Jerusale, ne bi nxahnate. Y nura ora mi xahnate, bi joni habu mi 'bai'a yá ndaxjua nda ya xodyo ne ya nda gá macja, ne bi 'yambabi:

—¿To'o rá 'mehni'i pa gui 'yot'a nuya ya t'øt'eya? ¿To'o bi 'ra'a nsequi pa gui 'yot'a njabu?

²⁴Nu'bú ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'ua:

—Nequi ma ga ø't'ahũ 'nara nt'ani. Nu'bu gui xicjũ, nequi ga xi'ahũ to'lo rá 'mehngui pa dí øt'a njaua. ²⁵ Xi nú'á ra sistehe mi øt'a ra Xuua Xi'tsate, xi'á ¿to'lo go bá pehn'a, Ajuá o ya ja'i?

Nu'bu nú'á bi mudi bi 'ñámbase'u ne mri 'ñémbabi:

—¿Te ga thatuahũbya? Nu'bu ga emfu gue Ajuá go bá pehni, nu'bu nú'á da 'ñengaguihũ: “Nu'bu ¿hanja hinga camfrihu nú'á mi mañ'a?” ²⁶ Ha nu'bu xi ga emfu gue ra Xuua go bá pehna ya ja'i, nu'bu nú'á da nja te da 'yøtcahu, ngue'a gathø'u beni gue ra Xuua go mrá 'mehni Ajuá.

²⁷ Nu'bu ya ndá gá macjá ne ya ndaxjua ndá bi dätuabi ra Jesu ne bi 'ñiemi:

—Hindí pahe.

Nu'bu rá Jesu bi 'ñémbabi:

—Nequi hinga xi'ahũ to'lo bá pencagui pa dí øt'a nuya ya t'øt'e.

Ra 'bede de yoho ya t'u bi 'behna 'befi

²⁸ Nepũ ra Jesu bi yopa 'ñémbabi ya ndá gá macjá:

—¿Te guí nuhmaguehũ? 'Nara 'ñøhø mi pe'tsa yoho yá t'u, ne bi 'ñémba 'na de gue'u: “Rí ma ra 'befibya ja ra uá'obxi.”

²⁹ Nu'bu nura t'u'á bi dádi ne bi 'ñena: “Hina, papá, hinga ma.” Pe 'mefa bi ntsø'msø ne bi ma ra 'befi. ³⁰ Nepũ ra dada bi 'ñémbabi nú'á ma'na rá t'u: “Rí ma ra 'befibya ja ra uá'obxi.” “Haha, papá, ga ma”, bi 'ñémbi. Pe nixi himbi ma. ³¹ Hangué de ri yoho ya t'u, ¿nda'a gue'a bi 'yøtua nú'á bi 'bepabi rá dada?

Bi dádi ya ndá gá macjá ne bi 'ñena:

—Nú'á ra t'u bi mehna rá mudi.

Nu'bu rá Jesu bi 'ñémbabi'u:

—Xi majuañi dí xi'ahũ gue ya daga 'yøt'ats'oqui ne ya ts'ojá'i go gue'u ri 'bet'o que gue'ahũ pa da yut'a ja rá hmada Ajuá. ³² Ngue'a ra Xuua Xi'tsate bi 'ñeche bi 'ñu't'ahũ ra hñoja'i, pe nu'ahũ hinga ne gá camfrihu nú'á bi

mañ'a. Pe nuya daga 'yøt'ats'oqui ne ya ts'ojá'i, nu'ú ha, bi gamfri nú'á bi mangua ra Xuua ne bi 'ñøbri'u. Pe nu'ahũ masque gá hyanthu bi 'ñøbri'u, pe hinga ne gá 'ñøbrihu y nixi gá camfrihu nú'á bi mañ'a.

Ra 'bede de ya ts'omëfi

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ Nepũ ra Jesu bi yopa 'ñémba ya ndá gá macjá:

—'Yøhũ ma'na ra 'bede ma ga xi'ahũ: Mi 'bũ 'nara 'ñøhø xi mi pe'tsa ndunthi ya hai, y nuya hai'u ja bi gaxni ndunthi ya obxi ne bi guts'i. Nepũ ja bi hyocni yoho ya ngu, 'na pa habũ da the'ma ra ngui gá obxi, ha nu'á ma'na pa ra dø'ma huahi.

Y nepũ bi umba hñandi yá uá'obxi 'rayá mëfi. Nepũ nú'á bi ma yabũ. ³⁴ Ha nu mi nja ra nthuqui, nura me uá'obxi bi mehna 'rayá 'bego pa da c'a'tsa ya hyanthuahi pa da hñanga nú'á made mri 'ñepabi. ³⁵ Pe nú'u ya hyanthuahi bi gũmpa yá 'bego ra me uá'obxi, 'na bi na'mbabi, nu ma'na bi hyo, ha nu ma'na bi tædo. ³⁶ Nepũ rá 'ñø'qui, ra me uá'obxi bi mehna ma'na ndunthi yá 'bego, pe nehe'u bri jabũ ngu bi t'ø'tuabi nú'u yá mudi.

³⁷ Rá ngats'i ra me uá'obxi bi mehnase rá t'u ne bi 'ñena: “Numa t'u ha, ma da t'øte.” ³⁸ Pe nu mi hyanda ya hyanthuahi nura t'u, nu'ú bi 'ñémbi 'na ngu 'na: “Nuni go guehni ma da ts'ocua bi ya hai. Maha ga hohũ pa go ga cohũ nuya hai.” ³⁹ Nu'bu ya hyanthuahi bi gũ ra t'u ne bi gũqui de ra uá'obxi, ne bi hyo.

⁴⁰ Xi nura me uá'obxi, ¿te ma da 'yø'tuabi nú'u ya hyanthuahi nu sta yopa mengui ja rá hai?

⁴¹ Nu'bu ya ndá gá macjá bi dádi ne bi 'ñena:

—Ra me uá'obxi hinda hueca nuya ts'ojá'i. Ma da hyo'u, y nuya uá'obxi ma da umba hñandi ma'ra yá mëfi. Ne nu'ú

ha, ma da umba ra me ua'obxi made nú'a rí ñepabi.

⁴² Nu'bu ra Jesu bi ñembabi ya nda gá macja:

—Ha gue hincá hñe'thu ja ra Maca T'ofu nú'a mi manganá rá 'mehni Ajuá ma'met'o ne bi ñena:

Nú'a ra do bi fòthmabu 'na lado nuya hyöngu,

nubyá go ra müdi do de rá nija Ajuá. Y nuse'a go bi megui nura do'a pa da hyö rá nija,

ne dí hanthu gue xi rá nsunda nú'a bi 'yøt'e.

⁴³ Hangué dí xi'ahu gue ma da than'ahu nú'a ra ts'edi guí pe'tshu pa guí cuthmahu ja rá hmada Ajuá, ne ma go da t'umbabi ma'ra ya ja'i nú'u to'o ma da 'yøt'ua nú'a da 'bepabi Ajuá. ⁴⁴ Nu'a tó'o da feltsa nura do'a da cuent'ua yá ndo'yo, y nu'a tó'o da ze'mi da qu'e'ti.

⁴⁵ Y nu mi 'yøde ya nda gá macja ne ya fariseo nuya ya noyaya, nu'ú bi unga nguenda gue go mi sipabi'u. ⁴⁶ Hangué nu'ú mi ne da guhma ra Jesu, pe mi tsu ya ja'i ngue'a nuya ja'i mi beni gue ra Jesu go 'nará 'mehni Ajuá.

Ra 'bede de ra nthati

22 Ra Jesu bi yopa zofu ya nda gá macja ne ya ndaxjua nda, ne bi xipa ma'na ra 'bede, ne bi ñembi:

²—Ra Nda de mahets'i ma ga hycuahü ngu 'nara nda bi 'yøt'a 'nara ngo ngue'a bi nthata rá t'u. ³ Bi mehna yá 'bego pa da tsi nú'u mi thø'mi da 'mu ja ra ngo. Pe nu'ú himbi ne bi 'mühni. ⁴ Nepu nú'a ra nda bi mehna ma'na'qui ma'ra yá 'bego ne bi ñembi: “Bá xiphu nú'u to'o dí tømhe gue ya stá hñocje, ne ya stá hohe ya ndamfri ne ma'ra ya hnoca mbo'oni. Ya gathu xa nthoqui, 'ñemfu da ñehe ra ngo.” ⁵ Pe nú'u to'o mi thø'mi hingo bi jamasu nú'a bi xipa nuya 'mehni, 'na bi mada ra 'befi ja yá huahi, ha nu ma'na bi ma da nu rá 'befi

ja ra hnini, ⁶ ha nu ma'ra bi gumpa yá 'mehni ra nda, bi na'mbi nepu bi hyo.

⁷ Ha nu mi badi ra nda nú'a te xqui t'ø'-tuabi yá 'mehni, xi bi bø rá cue. Hangué nu'á bi mehna yá soldado pa bi hyo nú'u ya hyote, nepu bi ts'a'tuabi yá hnini'u. ⁸ Nepu ra nda bi ñembabi yá 'bego: “Ya ja gathu pa ra ngo, pe nú'u to'o ndí tøm'i himbi ne bi 'ñehe, bi nts'oc'baha.

⁹ Hangué nubyá grí maha ja ya da'ñu, ne bá tsihu gathu nú'u guí tshuhü.”

¹⁰ Nu'bu bi ma ya 'bego bá munts'a gathu nú'u bi zadi ja ya 'ñu, ya ts'o'mui ne ya hoja'i. Njabu bi ñuxa nura danga ngu habu bi nja ra ngo.

¹¹ Nu'bu ra nda bi yut'a mbo habu mi ja ra ngo pa bi zengua nú'u xqui zøhø. Ne bi hyanda 'na mi 'bühni nú'a hinxqui hye ra he dega ngo. ¹² Hangué nu'á bi ñembabi: “Amigo, ¿hanja gá cut'iuua hinga he nú'a ra he dega ngo?” Pe nu'á hinte bi dadi. ¹³ Nu'bu ra nda bi ñembabi yá 'bego: “Tha'tuahü yá ua ne yá 'ye nuna ja'i, ne bá fòthü møte ja ra 'bexuui pa ja dí nzonini ne ja dí gustri yá ts'i.”

¹⁴ Nu mi uadi ra Jesu bi metuabi ra 'bede'u bi ñembi:

—Ngue'a ndunthi da ts'ofu, pe ts'utho nú'u xa thahni.

Ra Jesu bi ma de ra boja nú'a adi ya nda de ya hnini

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ Nu'bu nu mi 'yøde ya fariseo nuya noyaya, nu'ú bi njuqui pa bi mambi hanja da za da xaxa ra Jesu dega noya.

¹⁶ Nu'bu bi mehna yá mfats'i'u mahyegui co 'rayá mfats'i ra nda Erode pa bá ø'tua 'nara nt'ani ne bi ñembi:

—Xahnate, dí pahe gue nu'i guí manga nú'a majuani, ne guí udi xi xá hño rá noya Ajuá, ne hinto guí tsu, nixi guí huahna ya ja'i. ¹⁷ Hangué dá e ga an'ahé te guí xicje, ¿ha gue xá hño ga juthe nú'a ra boja adi ra nda Cesa, o hina?

¹⁸Pe ra Jesu bi batuatho yá ts'om-feni'u, hangue bi 'ñembi:

—Nu'ahú 'nagya yohmihu, ¿pa te guí xaxcahú? ¹⁹'Ñutcahúa nú'a ra boja adi ra nda Cesa.

Nu'bú nu'ú bi 'ñutuabi nú'a ra boja mi adi. ²⁰Ha ra Jesu bi hyandi bi 'ñembabi:

—¿To'o rá c'oi núna huxcua ja ra boja, ne te rá 'be mangua?

²¹Ha nu'ú bi dadi ne bi 'ñena:

—Rá c'oi ra nda Cesa.

Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—Umfu ra nda Cesa nú'a rí 'ñepabi'a, y nehe umfu Ajuá nú'a rí 'ñepabi.

²²Nu mi 'yøde njabu'u, xi bi 'yø nts'edi. Nepu bi zohni ra Jesu, bi ma'u.

Ya saduceo bi 'yamba ra Jesu de rá ñoho ra te

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³Nú'a ra pa'a, bi zøhø habu mi 'bu ra Jesu 'raya saduceo nú'u mi camfri gue hinda yopa nte nú'u xa du. Nu'ú bi 'yam-babi ra Jesu ne bi 'ñembi:

²⁴—Xahnate, ra Moise bi ma gue 'bu 'nara 'ñøhø da du ne hinda zogui ni 'nará bati, nu'bú 'na de gue nú'u yá cu nú'a ra 'ñøhø bi du da nthatuí nú'a ra 'behña bi gohi sehe pa da pøtua rá 'bai ndu rá cu, ne da me'tsua ya bati pa da thu'mbabi rá thuhu ndu rá cu. ²⁵Nuje dá pahe yoto ya 'ñøhø mri ncu, nu'a rá mudi bi nthati pe 'mefa bi du, ne himbi zocuabi ni 'nara bati. Nepu 'mefa nurá 'behña bi nthatuí 'nará cu ndu rá dame. ²⁶Nehe bi du nú'a rá ñoho ra 'ñøhø, nehe nú'a rá hñu, ne bi njabu gatho nú'u yoto ya 'ñøhø bi nthatuí 'nadra 'behña, ne 'mefa bi uadi bi du 'rama'na gatho nú'u yoto. ²⁷Y rá ngat-s'i bi du ra 'behña nehe. ²⁸Nu'bú xi sta yopa nte gatho nú'u xa du, ¿to'o xi majuaní drá 'behña nú'a ra 'behña bi nthatuí gatho nú'u yoto ya 'ñøhø mri ncu?

²⁹Nu'bú ra Jesu bi datuabi ne bi 'ñembi:

—Xi xá nts'o ri mfenihu ngue'a hingui pahu ra Maça T'ofu nixi rá ts'edi Ajuá.

³⁰Ngue'a nura pa da yopa nte nú'u xa du, ya hinda ma da nthati ya ja'i, ngue'a nu'ú ma da nja ngu ya enxe nú'u bí 'bui mahets'i. ³¹Pe de nú'a rá ñoho ra 'mui, ¿ha gue hincá hñe'thu nú'a bi manga Ajuá ne bi 'ñena?'. ³²“Nuga go rá Ajuágui ra Abrá, ne ra Isaac, ne ra Cobo.” Ajuá gue'a ra Ajuá de nú'u te, hingue de nú'u xa du. Hangue ra Abrá ne ra Isaac ne ra Cobo bí te ja rá thandi Ajuá.

³³Ne nu mi 'yøde ya ja'i nurá nt'utuete ra Jesu, xi bi 'yø.

Ra hmanda nú'a ma'na ra dangui

(Mr. 12:28-34)

³⁴Nu mi badi ya fariseo gue ra Jesu xqui go'tua yá ne ya saduceo, nu'bú bi munts'i'u pa da nu te da 'yøt'e. ³⁵Nepu 'na de gue'u mrá xahnate de ra ley bi ma bá xaxa ra Jesu, bi 'yø'tua 'nara nt'ani ne bi 'ñembi:

³⁶—Xahnate, ¿nda'a gue'a ra hmanda ma'na ra dangui de gatho nú'u ya hmanda huxa ja ra ley?

³⁷Ha ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembi:

—“Mađi Ajuá ri Hmu con gatho ri mui, con gatho ri ts'edi, ne con gatho ri mfeni.” ³⁸Nuna go guehna xi ra dangui ne ra mudi hmanda. ³⁹Y nurá ñoho ra hmanda ngut'atho, nú'a ena gui mađi ri miqu'eiui ne gui su ngu grí nsu sehe. ⁴⁰Ne gatho nú'a bi manga ra Moise ja ra ley, ne nú'a bi manga ma'ra yá 'mehni Ajuá, ne nuya yoho ya danga hmanda, go ri 'natho.

¿Ha gue ra Cristo go rá t'u ra nda Davi?

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹De mi 'buhnitho ya fariseo, ra Jesu bi 'yø'tuabi 'nara nt'ani nehe, ⁴²ne bi 'ñembabi:

—Xi'ahú, ¿te xi guí mañhú de ra Cristo rá 'mehni Ajuá nú'a ma da ndá? ¿To'lo guí emfú gue rá t'u'a?

Ya fariseo bi dadi ne bi 'ñena:

—Rá t'u ra ndá Davi.

⁴³ Nepu ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Nu'bú ¿hanja ra Davi po rá ts'edi ra Maça Ndahi bi ma gue ra Cristo go gue'a rá Hmu? Ngue'a ra Davi bi 'ñena:

⁴⁴ Ajuá ra Dada bi 'ñembabi ma zi Hmu: “Bá ehe gui hñudiua ja ma 'ñei asta hinga tsiñ'a'i gatho ri ncontra pa da gohi'u de nja'ti ri ua.”

⁴⁵ Ha nu'bu go drá t'uhma ra Davi nura Cristo, nu'bú ¿hanja bi 'ñenga ra Davi gue go rá Hmu?

⁴⁶ Nu'bú ya fariseo himbi za te bi dadi, y desde ra pa'a ya ni 'na de gue'u himbi za bi 'yø'tua ma'ra ya nt'ani ra Jesu.

Ra Jesu bi ma de yá ts'o'befi ya fariseo ne ya xahnate de ra ley

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

23 Nepu ra Jesu bi zofu yá nxadi ne ra hmuntsja'i ne bi 'ñembabi:

²—Nubya ya fariseo ne ya xahnate de ra ley u't'a'ihu te rí bõni da manga ra ley nú'a bi 'yofu ra Moise. ³ Hangue gatho nú'a da xi'ahú'u 'yø'tehu, ne ostí ma da zabi'ihu gui 'yø'thu. Pe nehe oxqui tenbahu yá ts'o'befi'u. Nu'a udi'u gue'a xá hño, pe nu'ú hingo ø't'e nú'a udi'u. ⁴ Nu'ú tutua ya ja'i ya 'bats'i xi xá hñu, pe nu'ú ni ts'u yá mfats'i. ⁵ Nu'ú ø't'a yá 'befi ja yá thandi ya ja'i pa da pønga yá hmi, asta cueta ya t'ofu ja yá de ne tsuta ya pants'a xifri ja yá 'ye y ja xa nt'ofoni 'raya xeni de ra Maça T'ofu, ne nuyá he ma'na xá ma de yá he ma'ra ya ja'i pe yá nt'et-s'itho. ⁶ Nu'ú de ja 'nara ngo ri ho da hñudi ja ya mudí hudi pa da ñuni, ne ri ho da hñudi ja ya hoga hudi nuni ja yá nija pa da t'e'tsua yá nsu. ⁷ Nu'ú ri ho dra zenjua ja ra tai co ndunthi ra t'equ'eí, ne ri ho da t'embabi gue go gue'u xi ya hoga xahnate.

⁸ Pe nu'ahú oxqui hohu to'lo da 'ñe't-s'a ri nsuhú da 'ñeñ'ahú gue go gyá xahnatehu, ngue'a gatho'ihu grí ncuhu, ne 'natho ri xahnatehu 'bui, y nú'á go gue'a ra Cristo nú'a to'lo bá pehna Ajuá pa da nda. ⁹ Y nixi nú'u to'lo xahn'a'ihu nuua ja ra ximhai, oxqui emfu gue go gue'u ri dadahu, ngue'a 'natho ri Dadahu 'bui, y nú'á go gue'a bí 'bui mahets'i. ¹⁰ Y nixi oxqui ma gui hohu da t'eñ'ahú gue go gyá ndahu, ngue'a 'natho ri ndahu 'bui, y nú'á go gue'a ra Cristo nú'a to'lo bá pehna Ajuá pa da nda. ¹¹ 'Bu 'na de gue'ahu da ne to'lo da ndangui, mahyoni go gue'a dri 'begohu. ¹² Ngue'a nu'a tó'o ri 'ñexas-ebya, 'mefa da ua rá nt'ets'i, pe nu'a tó'o hingrá 'ñets'ibya, 'mefa go ma da t'e'tsua rá nsu ja rá thandi Ajuá.

¹³ ¡Nú'ahú xahnatehu de ra ley ne nú'ahú gyá fariseohu, 'nagýá yohmihu, huecate'ihu ngue'a ma xi dra castiga'ihu! Xcá co'thu ra gosthi pa hinto da yut'a ja rá hmanda Ajuá, nixi guí cuthu, ha nixi guí hophu to'lo da yut'i.

¹⁴ ¡Nú'ahú xahnatehu de ra ley ne nú'ahú gyá fariseohu, huecate'ihu ngue'a ma xi dra castiga'ihu! Xi grí xadihmahu ja ri nijahu ja yá thandi ya ja'i 'ñena hinte guí ø'thu, pe 'nagýá yohmihu ngue'a guí hanbahu yá ngu ya 'bente viuda, hangue Ajuá ma'na ma da castiga'ihu.

¹⁵ ¡Nú'ahú xahnatehu de ra ley ne nú'ahú gyá fariseohu, 'nagýá yohmihu, huecate'ihu ngue'a ma xi dra castiga'ihu! Nu'ahú grí mahua grí mahuni guí hoñhu ya ja'i pa gui 'ñutuabihu nú'a ri jamfrihu, y nu'bu ya bi gamfri'ihu, nu'bú ma'na guí ts'ocuahú yá mfeni, ne ma'na ya gá 'yenthú ja ra nidu ngu nú'a habu grí maha nehe.

¹⁶ ¡Nu'ahú guí ne gui 'ñuhmahu ra 'ñu, pe nixi guí pahú habu grí maha nehe, huecate'ihu ngue'a ma xi dra castiga'ihu! Ngue'a guí eñhu gue 'bu 'nara ja'i da jura po ra nija, hinte ri muui nú'a bi

jura. Pe 'bũ da jura po ra oro nú'a ja mbo ra nija, nu'bú ha, guí eñhũ gue ri muui nú'a bi jura. ¹⁷ ¡Nagyá 'bemfenihũ, ya xcá 'behũ ra 'ñu! ¿Nda'a ma'na ri muui, ra nija o nú'a ra oro ja mbo ra nija? Ra nija gue'a ma'na ri muui, ngue'a ja xra japini ra oro. ¹⁸ Nehe guí eñhũ gue 'bũ to'o da jura po ra ata hinte ri muui nú'a bi jura. Pe nu'bũ da jura por nú'a ra 'baha xa thuxa ja ra ata, nu'bú ha guí eñhũ gue ri muui nú'a bi jura. ¹⁹ ¡Nagyá 'bemfenihũ, ya ma'na xcá 'behũ ra 'ñu! ¿Nda'a ma'na ri muui, ra ata o nú'a ra 'baha xa thuxni ja ra ata? Ra ata gue'a ma'na ri muui ngue'a ja bri japini nú'a ra 'baha'a. ²⁰ Hangué nu'a tó'o ri jura po ra ata, hingue hõnse po ra ata ri jura, nehe ri jura po gatho nú'a ra 'baha xa thuxni nehe. ²¹ Ne nu'a tó'o ri jura po ra nija, hingue hõnse po ra nija ri jura, nehe ri jura po Ajuá ngue'a nu'a ja 'bũhni'a. ²² Nu'a tó'o ri jura po mahets'i, hingue hõnse po mahets'i ri jura, nehe ri jura po rá hudi Ajuá ne por guese Ajuá ngue'a go gue'a rá hudi'a.

²³ ¡Nú'ahũ xahnatehũ de ra ley ne nú'ahũ gyá fariseohũ, 'nagyá yohmihũ, huecate'ihũ ngue'a ma xi dra castiga'ihũ! Nu'ahú guí 'uecjũ 'ret'a de ra bexo pa Ajuá de nú'a guí tãhũ 'bũ guí pahũ ra zi xãc'ri, o ra zi ani, o ra zi cominu. Pe hingo guí øthũ nú'a ma'na mahyoni ngu m̃anga ra ley, hinguí udihũ ra hoga'muĩ, nixi otho ri nthecatehũ, ne hinguí øthũ nú'a guí m̃ãñhũ. ²⁴ Nu'ahú guí ne gui 'ñuhmahũ ra 'ñũ, pe nixi guí pahũ habũ grí maha nehe. Nu'ahú guí njahũ ngu 'nara ja'i nú'a faxes ra t'afi pa hinda tho ya t'uca zu'ue, pe sta zi, tut'atho ya d̃anga zu'ue, y nixi bi za te 'be bi dut'i.

²⁵ ¡Nú'ahũ xahnatehũ de ra ley ne nú'ahũ gyá fariseohũ, 'nagyá yohmihũ, huecate'ihũ ngue'a ma xi dra castiga'ihũ! Guí njahũ ngu ra xut'a vaso ne

ra xut'a manza, x̃quĩ hõnse de thi ha nu de mbo xi rá nts'o. Njabũ mbo ri mfenihũ nehe hinxá nt'axi ngue'a gyá ndustehũ ne gyá ts'o'yohũ. ²⁶ 'Nagyá godahũ. Hychubũ 'met'o ya ts'omfeni pa njabũ strá nt'axi'ihũ ne pa da za gui 'yøthũ nú'a xá hño.

²⁷ ¡Nú'ahũ xahnatehũ de ra ley ne nú'ahũ gyá fariseohũ, 'nagyá yohmihũ, huecate'ihũ ngue'a ma xi dra castiga'ihũ! Guí njahũ ngu ya pantyo xi xá nt'axi de thi ne ri hnequi mahotho, pe mbo xi rá d̃ama nts'o. ²⁸ Hangué nu'ahú guí njahũ nehe ngue'a guí 'ñet'a hojã'ihũ pe guí beñhũ ya ts'omfeni ne gyá yohmihũ.

²⁹ ¡Nú'ahũ xahnatehũ de ra ley ne nú'ahũ gyá fariseohũ, 'nagyá yohmihũ, huecate'ihũ ngue'a ma xi dra castiga'ihũ! Guí jamasubihũ yá pantyo nú'ũ yá 'mehni Ajuá xa du, ne guí cãthũ mahotho nuyá pantyo nu ma'ra ya hojã'i xa du. ³⁰ Ne guí eñhũ: "Nu'bũ ya gra 'bũh-mahe nuya pa'ũ, nu'bú hinstá faxhe ndu ma xitahe pa xa hyopa nú'ũ yá 'mehni Ajuá." ³¹ Hangué nu'ahú guí m̃ansehũ gue go gue'a'ihũ gyá t'ũhũ de nú'ũ to'o bi hyopa yá 'mehni Ajuá. ³² Hangué nú'a hingo bi juata ndu ri xitahũ, ma go gui juadi gui 'yøthũbya.

³³ ¡Nu'ahú guí njahũ ngu ya qu'eña, hingui ma gui c'othũ de ya d̃anga ugui nú'ũ ma gui thohũ ja ra nidu! ³⁴ Ma ga pehn'ahũ ma'ra ya 'mehni ne ma'ra ya b̃amhya ne ma'ra ya xahnate. 'Ra de gue'ũ ma gui hyohũ, nu ma'ra ma gui tsuthũ ja ra pont'i, ha nu ma'ra ma gui na'mbabihũ ja ri njahũ, ne hinhyabũ ma gui hophũ da 'muĩ'ũ. ³⁵ Y njabũ ma go gui juthũ nehe de nú'ũ ya hojã'i xa tho, bi m̃udi co ra Abé asta ra Sacaría nú'a mrá t'ũ ra Berequía. Nura Sacaría go gue'a gá hyohũ mbo ri njahũ guetbũ ja ra ata. ³⁶ Xi majuañi dí xi'ahũ gue nu'ahú ma go gui tuxhũ gatho nuya thaiya.

**Ra Jesu bi du rá mui
po ya me Jerusale**

(Lc. 13:34-35)

³⁷ Nu'ahú me Jerusale, guí tedohu ne guí hophu yá 'mehni Ajuá nú'ú bí pehn'ahú. ¡Hangu ya i'qui dá ne ga munts'ahma'ihu ngu 'nara zi òni huixa yá zi t'ú'ni, pe nu'ahú hinga nehú! ³⁸ Nu'bú nuri nguhú ma da gose. ³⁹ Ngue'a dí xi'ahú gue ya hingui ma gui yopa hyandgaguihu asta hinga yopa pengui. Nu'bú ha, nu'ahú ma gui 'ñeñhu: "Xá nsunda nú'a to'o bá pehna Ajuá pa da ndá ja guecju."

**Ra Jesu bi ma gue da
nhuata ra ndanija**

(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

24 Nepu ra Jesu bi bõni de ra ndani-ja, ne ya mi 'ba'ñu'a yá nxadi bi e bi zúdi pa bi 'ñutuabi gathu nuya ngu de ra ndanija. ² Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'ú:

—Xi majuani dí xi'ahú, gathu nuya nguyú ma da nhuati ne hinda ma da gohi ni 'nara do mañá co ma'na rá midoui.

Ya nt'udi ante rá uadi ra ximhai

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ De guehni bi ma ra Jesu co yá nxadi pa ja ra t'òhò 'bo Olivo, ne ja bá huhni ra Jesu. Nepu bi joni yá nxadi pa bi 'yamba she'a ne bi 'ñembi:

—Dí ne xi gui xicje ha'mu ma da nja nú'a gá ma, ne te ma nt'udi ma ga hanthe pa ga pahe gue ya ma gui yopa penguiua ma'na'qui, ne pa ga pahe ha'mu rá uadi ra ximhai.

⁴ Nu'bú ra Jesu bi dátuabi ne bi 'ñembi:

—Jamasuhu oto sti ma da hya'ahu.

⁵ Ngue'a ma da 'ñehe ndunthi nú'ú to'o di ñá de ma thuhu ne di eñ'ú: "Nugui go drá Cristo bá pencagui Ajuá pa ga ndá." Y njabu ma da hyat'a ndunthi ya

ja'i. ⁶ Nehe ma gui 'yòdehu da hma de ya tuhni nú'ú ya ja, ne nú'ú hingui jatho. Pe nu'ahú osti ma da du ri muihu, ngue'a pe'tsi te da njabu. Pe hingo gue'a rá uadi ra ximhai ngue'a ri 'betho ma'ra te da nja. ⁷ Ngue'a ma da ntuhna ya hnini co ma'ra ya hnini. Ma da nja ra danga thuhu ne ya danga hñeni, ne ma da nja ya mbimhai haburaza. ⁸ Y gathu nuya dumuiya, guehya ya mudi uguí.

⁹ Nú'ú hingyá gamfri ma da gu'ahu da nap'ahu o da hyo'ahu, ne toraza da utsa'ihu ngue'a xcá camfriguíhu. ¹⁰ Ha nuya pa'ú ndunthi ma da 'bedi yá jamfri, ne ma da 'ñutsa 'na ngu ma'na, ne ndunthi ma da da yá miqu'eiui. ¹¹ Y ma da 'mu ndunthi ya hyate badi, da 'ñena gue go xuá mehna Ajuá, ne ma da hyat'a ndunthi ya ja'i. ¹² Ndunthi ya ja'i ma da 'bedi ra hmate ngue'a ma'na xi ma da ndanguí ra ts'oqui gathu ja ra ximhai. ¹³ Pe nu'a tó'o hinda 'uegue de Ajuá, nú'a go gue'a ma da mpòhò. ¹⁴ Ma da nt'òde ra noya gue ra Ndá de mahet-s'i ma da 'ñehe pa da ndá. Nuná ma da nt'òde ja gathu rá nguni ra ximhai pa njabu da 'yòde gathu ya ja'i de gathu ya hnini. Nepu de gue'a ja dí uadi ra ximhai.

¹⁵ Ra Dañe nú'a mrá 'mehni Ajuá bi 'y- ofo de nú'a ra ts'ot'òt'e ma da nja mbo ja ra ndanija de Jerusale pa da nts'onga ra ndanija. —Nu'a tó'o da hñe'ta nuna t'o-foná mahyoni da badi xá hño te ma.— Ha nu xcrí hyanthu da t'òt'a njabu mbo ra ndanija, nu'bú njabu gui pahú gue ya bi zò ra ora. ¹⁶ Nu'bú nu'ahu me Judeahu, ma gui 'bathu grí maha ja ya t'òhò. ¹⁷ Y 'bu grí 'yohú ja rá patio ri nguhú, oxqui ma gui cuthu 'met'o pa te gui hñaxhu, ngue'a mahyoni gui dama maha. ¹⁸ 'Bu grí 'yohú ra 'befi ja ya huahi, oxqui penjú ja ri nguhú pa gui hñaxa ri hehu. ¹⁹ Huecazite nú'ú ya 'behña di da'thi ne dya nzú nuya pa'ú. ²⁰ 'Yaphu Ajuá gue nú'a ra pa xcrí

'bathu, hindi ta ya tse nixi dra pa dega tsaya. ²¹Ngue'a nuya pa'u ma da nja ndunthi ya ts'othogui nú'u hinhya'mu xa hnequi desde bi mudi ra ximhai, ne nixi hinda ma da yopa nja ma'na'qui. ²²Ajuu ma da 'yot'e pa hinda njabu ndunthi ya pa, ngue'a nu'bu da njabu ndunthi ya pa, nu'bu da du gatho. Pe po rá ngue ya gamfri, Ajuu ma da 'yot'e pa da thogui 'bestho nú'u ya pa dega ts'othogui.

²³Nu'bu 'na to'o da 'ñeñ'ahu gue nuua ja 'bucua ra Cristo nú'a bá pehna Ajuu pa da nda, o bí 'bui ringuehni, oxqui ma gui camfribihu. ²⁴Ngue'a ma da 'mui 'raya ja'i da 'ñena gue go di gue'u ra Cristo nú'a bá pehna Ajuu pa da nda, ne ma da 'mu ma'ra ya hyate badi. Nú'ú ma da 'ñudi ndunthi ya danga nt'udi ne da 'yot'a ya t'ot'e 'ñena xi majuani pa da hyat'a ya ja'i, ne da nehma'u da hyat'a ya gamfri nehe. ²⁵Ya stá 'bet'o'ihu ra noya de nú'a ma da nja, hangue ostí ma da tha'ahu. ²⁶Hangue 'bu da t'eñ'ahu gue ra Cristo bí 'bui ja ra mbonthe, oxqui ma gui mahani. O 'bu da t'eñ'ahu: "Ndi bá ehú ja 'bucua mbo ra ngu", oxqui ma gui camfribihu. ²⁷Ngue'a nurá yo'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i xcrá thamfrihu da dama zohø ne da hnequi gatho ja ra ximhai nja ngu 'nara huei ri yot'a mbøxhyadi ne asta yuhyadi. ²⁸Nuya pa'u ma da nja ngu ya pada ri munts'i habu 'beni nú'a te xa du.

Ra Jesu bi ma hanja ma da yopa mengui ja ra ximhai

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹Ngu da thogui nuya pa'u dega ts'othogui, 'bestho ma da 'mexuui ra hyadi, ne ra zana hinda ma da yot'i. Ya tsø ma da dagui de mahets'i, y mahets'i ma da huat'i nts'edi. ³⁰Nepu ma da hnequi 'nara nt'udi nuni mahets'i de rá yo'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i, ne gatho ya ja'i de ra ximhai ma da nzoni nu stí

hyandi da zohø, nu sta 'ñehe ja 'nara guui con gatho rá ts'edi ne co rá nsunda pa da e da nda. ³¹Ma da nt'øde 'nara trompeta, nepu Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da mehna yá enxe gatho ja rá nguni ra ximhai pa da munts'a gatho nú'u xa huahni'a.

³²'Yøhu nuna ra 'bede de ra igo: Nu xcrí hyanthu gue ya ja yá 'roho ne ya ja yá xi, nu'bu gui pahú gue ya ma da zohø ya pa dega pahyadi. ³³Hangue nu xcrí hyanthu da nja gatho ngu nú'a dí xi'ahu, pahú gue Nú'a To'o bi e bi Nja'i ya ma dua yopa pengui. ³⁴Xi majuani dí xi'ahu gue gatho nuya ma da mudi da nja ante da du nuya ja'i 'buihya ja ra ximhai. ³⁵Mahets'i ne ra ximhai ma da uadi da thogui, pe numa noya hinhya'mu da uadi, ma da nja pa nzantho.

³⁶Ni 'na hinto padi ra pa nixi ra ora nurá yo'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i, nixi nú'a, nixi ya enxe bí 'bu mahets'i hingui padi, hønse ma Dada ha, go padi ha'mu da 'ñehe.

³⁷Ha nu sta yopa 'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i, ma da nja ngu nú'u ya pa de ra Noé. ³⁸Nuya pa'u ante da ñuxa ra dehe ja ra ximhai, ya ja'i mi ñuni mi tsithe ne mi øt'anthati ngu xi yá nzaí. Mi øt'a njabu asta nú'a ra pa bi yat'a ra Noé ja ra danga motsa nú'a xqui hyoqui. ³⁹Nepu mi damfri'u bi ñuxa ra dehe ja ra ximhai ne bi jat'i gatho nú'u ya ts'oja'i. Ma da njabu nehe nú'a ra pa rá yo'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i. ⁴⁰Nuya pa'u, 'bu yoho ya 'ñøhø di 'yo ra 'befi 'nadbú ja ra huahi, sta damfri da ts'ixa 'na de gue'u, ha nu ma'na da gohni. ⁴¹'Bu yoho ya guni di 'bu 'nadbú, sta damfri da ts'ixa 'na de gue'u, ha nu ma'na da gohni.

⁴²Hangue ndø'mhu, ngue'a hingui pahú ha'mu ma da zohø ri Hmuhu. ⁴³Ya gui pahú, 'bu 'nara me ngu di pahma te ma ora da zohø 'nara be, nu'bu hinda 'ñaha'a pa hinda hopa ra be da xocua rá ngu pa da bepabi. ⁴⁴Hangue ne'ahu

xi da ndø'mhū, ngue'a xcrí thāmfrihū da zøhø Nú'a To'o bi e bi Njā'i.

Ra hoga 'bego ne ra ts'o'bego

(Lc. 12:41-48)

⁴⁵ Nu'a tó'o ra hoga 'bego ne xi ra ho-
ja'i tsa da t'ent'ua rá 'ye rá ngu rá hmu,
nehe da t'ent'ua rá 'ye ya 'bego nú'u ho-
qui te da ts'i ora mahyoni. ⁴⁶ Nu'bú xi da
johya nú'a ra hoga 'bego nu sta zøhø rá
hmu da zædi di øt'a ngu nú'a rí 'ñehe.
⁴⁷ Xi majuani dí xi'ahū, nura hmu'a ma
da hñuxa dega 'betri nú'a ra 'bego pa da
supa gatho nú'a te pe'tsi. ⁴⁸ Pe xi'bu nura
'bego'a da bõni dra ts'o'mui y da beni
gue rá hmu hinga 'bestho da ðama men-
gui, ⁴⁹ nepu nu'á da müdi da na'mba yá
mi'begoui, ne da ma da ñuniui ne da nt-
siui ya tixfani. ⁵⁰ Ha sta ðāmfri da zøhø
rá hmu nú'a ra ora hindi tøm'i. ⁵¹ Nu'bú
nura hmu'a ma xi da ncue co nurá 'be-
go'a, hangue da umba 'nara ðanga cas-
tigo, ne da mehna habu 'bu ya yohmi pa
ja dí nzonini ne ja dí gustrí yá ts'i.

Ra 'bede de 'ret'a ya nxutsi

25 Nurá yo'ñehe ra Ndā de mahet-
s'i ma ga hyecuahū ngu ra 'bede
de 'nara nthāti bi nja. 'Ret'a ya nxutsi
bi hñāxa yá ñot'i dega aceite pa bi ma
bá thādi nú'a ra 'ñøhø mi ma da nthāti.
² Ha de nú'u 'ret'a ya nxutsi, cut'a xqui
hñoqui co yá ñot'i, pe nú'u má cut'a
hinxqui hñoqui. ³ Ha nú'u cut'a hinxqui
hñoqui, himbi hñāxa ndunthi ra aceite
pa da xit'a ja yá ñot'i. ⁴ Pe nu'u má cut'a
xqui hñoqui hā, bi ñu'tsa yá ñot'i co ra
aceite, nehe bi hñāxa 'nara xito mi ñut-
s'i pa sta thegue nú'a mi po ja ra ñot'i da
xit'a ma'na. ⁵ Hinga 'me bi zøhø nú'a mi
ma da nthāti, hangue gatho nú'u 'ret'a
ya nxutsi bi zū ra t'ahā ne bi 'ñāhā. ⁶ Y
ngu made ra xuui bi nt'øde 'nara hmafi
ne bi t'emba ya nxutsi: “¡Ya xa 'ñecua
núni ma da nthāti, bá ehū gui thādihū!”
⁷ Nu'bú 'bestho bi nuhu gatho nú'u 'ret'a

ya nxutsi ne bi müdi bi tsøgue yá ñot'i.
⁸ Ha nú'u cut'a hinxqui hñoqui, 'bestho
bi 'ñembabi nú'u má cut'a xqui hño-
qui: “Xecje ts'u ri zi aceitehū ngue'a ya
huet'atho ma ñot'ihe.” ⁹ Ne nú'u ya nx-
utsi xqui hñoqui bi ðatuabi nú'u má cut'a
ne bi 'ñembi: “Hina, hinga xē'ahe, xi'bu
ga njahebū ngu'ahū. Ma'na xá hño grí
maha gui tañhū habu bí 'ba. Bá tañhū
pa gue'ahū.” ¹⁰ Pe de bi ma'u da danga
ra aceite, nura ora'a bi zøhø nú'a mi
ma da nthāti. Nu'bú nú'u cut'a ya nx-
utsi xqui hñoqui bi meui ne bi yat'ui'u
mbo habu mi ma da nja ra ngo dega
nthāti. Nepu 'bestho bi jot'a ra gosthi.
¹¹ Ha 'mefa bi zøhø nú'u ma'ra ya nx-
utsi ne bi 'ñeñ'u: “¡Xogaguihe ra gosthi,
zi Hmu, xogaguihe!” ¹² Pe nú'a to'o mi
ma da nthāti bi ðatuabi'u ne bi 'ñembi:
“Xi majuani dí xi'ahū gue hindí pa'ahū
to'o'ihū.”

¹³ Nu'bú ra Jesu bi 'ñena:

—Hangue nu'ahū hñocju ne xi da
ndø'mhū, ngue'a hinguí pahū te ma pa
ni te ma ora ma da zøhø Nú'a To'o bi e
bi Njā'i.

Ra 'bede de 'nara hmu bi zocua ra boja yá 'bego

¹⁴ Nehe rá yo'ñehe ra Ndā de mahets'i
ma ga hyecuahū ngu rá 'bede 'nara hmu
co yá 'bego. Nú'a ra hmu ya mi 'ba'ñu
da ma ja ma'na ra hai yabū, ne bi zohna
'rayá nzai 'bego pa bi zocuabi rá boja pa
da xu de da pengui.

¹⁵ Na de gue'u bi zocuabi cut'a 'mo,
ma'na bi zocuabi yo 'mo, ha nu'a ma'na
bi zocuabi 'na 'mo. Ngu rá ndāngui rá
mfadi cada 'na, gue'a rá ndunthi ra bo-
ja bi ts'ocuabi. nepu ra hmu bi gu rá
'ñu bi ma. ¹⁶ Nú'a ra 'bego xqui ts'ocuabi
cut'a 'mo, nu'á bi ma bi pūnts'a nura
boja'a ne bi ðahā má cut'a 'mo. ¹⁷ Ha
nu'a tó'o xqui ts'ocua yo 'mo mbexo, bi
pūnts'a nú'a ra boja'a, ne bi ðahā má yo
'mo. ¹⁸ Pe nu'a tó'o xqui ts'ocua 'na 'mo

mbexo, nu'á bi ma bá xei 'nara o'tsi ne bi 'yagui nú'a ra boja xqui zocuabi rá hmu.

¹⁹ Bi thogui ndunthi ya pa, nepu bi zohø ra hmu bi 'ñut'uendaui yá 'bego.

²⁰ Bi zohø 'met'o nú'a xqui ts'ocua cut'a 'mo, ne bi umba rá hmu nú'a má cut'a

'mo xqui dahá de nú'a xqui ts'ocuari, ne bi 'ñembabi: “Gá tsogagui cut'a 'mo, pe

nubyá jaua nuna má cut'a 'mo stá taha de nú'a gá tsogagui.” ²¹ Nu'bu ra hmu

bi dadi ne bi 'ñena: “Xi xá hño ri 'befi. Nu'i xi 'nagra hoga 'bego. Nubyá ma ga

tsoc'a'i ma'na ndunthi ra boja pa gui japi da xu, ngue'a xi xcá padi xcá japi da xu

nú'a 'na tui dá tsoc'a'i. Nubyá bá ehe pa ga johyahü.” ²² Mefa bi zohø nú'a

to'o xqui ts'ocua yo 'mo, ne bi 'ñemba rá hmu: “Gá tsogagui yo 'mo, pe nubyá

jaua nuna má yo 'mo stá taha de nú'a yo 'mo gá tsogagui.” ²³ Nu'bu ra hmu

bi dadi ne bi 'ñembabi: “Xi xá hño ri 'befi. Nu'i xi 'nagra hoga 'bego. Nubyá

ma ga tsoc'a'i ma'na ndunthi ra boja pa gui japi da xu, ngue'a xi xcá padi xcá japi

da xu nú'a 'na tui dá tsoc'a'i. Nubyá bá ehe pa ga johyahü.” ²⁴ Pe nu mi zohø

nú'a ra 'bego xqui ts'ocua 'na 'mo, nu'á bi 'ñembabi rá hmu: “Nuga dí padi gue

xi grí japa ri 'bego da mpefi nts'edi ne guí xofo habu hingo xcá pot'i, ne guí

munts'a ra trigo habu hingo xcá piqui. ²⁵ Hangué nuga dá tsu'i, xi'bu ga tuxa

ra thai, hangué dá ma dá agui ri boja ja ra hai. Pe nubyá jaua nuna gá tsogagui.”

²⁶ Bi dadi ra hmu ne bi 'ñembabi: “Nu'i 'nagra ts'o'mui ne 'nagra dahñe 'bego,

'bu guí beni gue dí xofo habu hingo stá pot'i ne dí munts'i habu hingo stá piqui,

²⁷ nu'bu çha gue himi tsa xcá nu te xcá 'yøt'e pa xa xu ma boja dá tsoc'a'i pa

xa t'acagui rá taha ma boja núbya dá tsøhø?” ²⁸ Nepu ra hmu bi 'ñembabi nú'u

to'o mi 'ñoui: “Hñambabihü nú'a ra boja dá tsocuari nuni ra dahñe 'bego, ne umfu

nú'a to'o pe'tsa 'ret'a 'mo. ²⁹ Ngue'a nu'a tó'o pe'tsi, ma'na ma da t'umbabi pa asta

da bonguabi. Pe nu'a tó'o ts'utho pe'tsi, nu'á da thambabi nú'a ts'u pe'tsi pa ya

hinte da me'tsi. ³⁰ Hangué nú'a ra 'bego hinte rá 'befi, ma'na xá hño juhü ne 'yen-

thü ja ra 'bexuui pa ja dí nzonini ne ja dí gustri yá ts'i.”

Ra Jesu ma da hña'mba nguenda ya ja'i de ra ximhai

³¹ Nu sta 'ñehe pa da nda Nú'a To'o bi e bi Nja'i, ma da 'ñoui gatho yá enxé, ne

ma da hñudi ja rá maça hudi con gatho rá nsunda. ³² Nuni ja ma da munts'ini

gatho ya ja'i de gatho rá nguni ra ximhai, y nura Nda ma da 'ueca 'na ngu 'na,

ngu øt'a ya ma'yo co ya zi deti ne ya t'axi. ³³ Nu'á ma da 'ba'ma ja rá 'ñei

gatho ya zi deti, ne nu ja rá ngaha ja ma da 'bam'ni gatho ya t'axi. ³⁴ Nu'bu

ma da 'ñembabi nú'u di 'bai ja rá 'ñei: “Bá ehü nu'ahü xa jap'ahü ma Dada.

Ma gui cuthübya nuni mahets'i habu bí manda ma Dada nuni habu xqui thoqui

pa gue'ahü de ante da thoca ra ximhai. ³⁵ Dí 'ñepi gui cuthüni ngue'a nú'bu mi

tsuca ra thuhu, go gue'ahü gá 'racju te dá tsi. Ne nú'bu mi tsuca ra nduthe,

go gue'ahü gá 'racju ra dehe dá tsi. Ne nú'bu ndí ne'ñu, go gue'ahü gá 'racju

ntsaya dá oxí. ³⁶ Ne nú'bu mi otho te ga he, go gue'ahü gá 'racju te dá he. Ne

nú'bu ndrí hñeni ne dá ofadi, go gue'ahü gá ma gá c'ascahu.” ³⁷ Nu'bu nú'u to'o

xa 'yøt'e xá hño ma da dadi ne da 'ñena: “Ma zi Hmu'ihe, çha'mü dá hant'ahe gue

mi tsu'a ra thuhu nepu dá 'ra'ahe te gá tsi? O çha'mü dá hant'ahe gue mi tsu'a

ra nduthe nepu dá 'ra'ahe ra dehe? ³⁸ O çha'mü dá hant'ahe gue ngrí ne'ñu nepu

dá 'ra'ahe ntsaya gá oxí? O çha'mü dá hant'ahe gue mi otho te gui hye, nepu dá

'ra'ahe te gui hye? ³⁹ O çha'mü dá hant'ahe ngrí hñeni o nguí ofadi nepu dá ma

dá c'a'ts'ahe?” ⁴⁰ Nu'bu ra Nda da datuabi ne da 'ñena: “Xi majuani dí xi'ahü

gue nu'bu gá faxhü 'na de guehyü ma cu

hinte mri muui ja yá thandi ya ja'i, pahú gue go guecagui gá faxcahú."

⁴¹ Nepu ra Nda da ñembabi nú'u di 'bai ja rá ngaha: "Nu'ahu 'uehu de gueque. Nu'ahu xa za'ahu rá cue Ajua, grí maha pa ja ra nidu habu zø ra tsibi pa nzantho, nuni habu xa thoqui pa ra ts'ondahi ne yá ts'o'ensex. ⁴² Ngue'a mi tsuca ra thuhu pe nu'ahú hinga 'racju te dá tsi. Ne mi tsuca ra nduthe pe nu'ahú hinga 'racju ra dehe dá tsi. ⁴³ Ne nú'bu ndí ne'ñu, nu'ahú hinga 'racju ntsaya dá oxi. Ne mi otho te ga he pe nu'ahú hinga 'racju te dá he. Ne nú'bu ndí hñeni ne ndí ofadi, nu'ahú hinga ma gá c'ascahu." ⁴⁴ Nu'bu nú'u ya ts'oja'i ma da dadi ne ma da ñena: "Ma zi Hmu'i, ¿ha'mu dá hant'ahe mi tsu'a ra thuhu o ra nduthe, o ngrá ne'ñu, o bi ñotho te gui hye o gá hñeni o gá ofadi, nepu hindá fax'ahe?" ⁴⁵ Nepu ra Nda da datuabi ne da ñembi: "Xi majuaní dí xi'ahu, nu'bu hinga faxhu 'na de nuyú ma zi cu hinte mri muui pa ja ri thandihu, pahú gue go guecagui hingo gá faxcahú." ⁴⁶ Nu'bu nuya ts'oja'i ma da ma pa ja ra nidu habu da 'múi pa nzantho. Ha nu'u tó'o xa 'yot'e xá hño ma da yut'a mahets'i habu bí ja ra te pa nzantho.

Ya nda gá xodyo bi 'ñu'ti pa hanja da za da gu ra Jesu

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

26 Nu mi uadi ra Jesu bi mangu gatho nuya noyaya, bi ñembabi ya nxadi:

²—Ngu guí pahú gue hõnse yo pa ri 'bedi pa da t'ot'a ra ngo dega pascua, ne nuya pa'u gue'bu ma dra da Nú'a To'o bi e bi Nja'i pa dra pont'i ne da tho.

³ Ne nura pa'a bi mangu njabu ra Jesu, nuyá ndaxjua nda ya xodyo ne ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley, bi munts'i'u ja rá ngu ra Caifá nú'a to'o xi mrá danga nda gá macja. ⁴ Nuni ja guehni bi 'ñu'ti'u pa hanja da za da hy-

at'a ra Jesu pa da za da gu ne da hyo.

⁵ Ne bi bense'u bi ñembi'u:

—Nubyá hinga ma ga øthu núna dí beñhu ga øthu ngue'a ra ngo, pa hinda ñunts'a ya ja'i.

'Nara 'behña bi go'tsua ja rá ñaxu ra Jesu 'nara hoga ñani

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Ha nura Jesu mi 'buhni ja ra t'uca hñini Betania ja rá ngu ra Simu nú'a to'o xqui ñani de ra lepra nú'a ra hñeni tsit'atho ra ngo. ⁷ Ha ra Jesu mi hudi ja ra mexa, ne de gue'a bi zonga 'nara 'behña mi ha 'na ngu ra zi xito xqui thoqui de 'nara hoga do rá thuhu ra alabastro, mi po 'nara dehe xi mi yuni xá cñhi ne xi mri muui ndunthi, ne bi go'tsua ja rá ñaxu ra Jesu nú'a ra dehe'a. ⁸ Ha nu mi hyanda ya nxadi nú'a mi øt'a nú'a ra 'behña'a, bi bø yá cue ne bi ñena:

—¿Hanja bri fantho nuna dehe xi rá madi? ⁹ Nuna deheni xa za xa 'ba hmaha, ngue'a ri muui ndunthi ra boja, ne xa t'umba hmaha 'nara mfats'i ya hyoya.

¹⁰ Nu'bu ra Jesu bi 'yode nú'a mi mañ'u ne bi ñembabi:

—¿Hanja guí mañhu njabu de nú'a bi 'yot'a nuni ra zi 'behña? Nuní xa 'yot'a 'nara hño pa guequi. ¹¹ Oguí hyøcju nú'a xa goxcagui, ngue'a nuya hyoya ma guí 'buhu nzantho con gue'u, pe nugui hinga nzantho ma ga 'bui con gue'ahu. ¹² Nuní bi goxcagui nú'a ra dehe yuni xá cñhi pa nu xcrá nt'agui. ¹³ Xi majuaní dí xi'ahu gue haburaza de ra ximhai da hmangu ma noya, nehe da hma de nú'a xa 'yotcagui nuni ra zi 'behña pa 'nara feni de guehni.

Ra Juda bi pa ra Jesu

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ Nepu 'na de gue nú'u 'ret'amayoho ya nxadi mrá thuhu ra Juda Iscariote bi ma bá c'a'tsa ya nda gá macja, ¹⁵ y nu'a bi ñembabi'u:

—¿Hangu guí 'racja pa ga da'a'ihu ja ri 'yehu ra Jesu?

Nu'bú 'bestho ra ora'a bi gohui'u 'nara cohi, ne ya nda gá macja bi umbabi ra Juda Iscariote 'natema'ret'a ya t'axboja. ¹⁶Y desde ra pa'a ra Juda mi honi hanja da za da da ra Jesu ja yá 'ye'u.

**Ra nt'oxi nú'a bi zi ra Jesu co
yá nxadi ante da du**

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23;
Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹⁷Nepu bi dat'a ya pa de 'nayá ngo ya xodyo, gue'a ra ngo de ya thuhme nsi ra nzoi. Y nú'a ra mudi pa de ra ngo, yá nxadi ra Jesu bi ma bá tsudi pa bi 'yam-babi ne bi 'ñembi:

—¿Habú guí ne ga hocje ra hñuni dega pascua?

¹⁸Ha ra Jesu bi datuabi ne bi 'ñembabi:

—Rí maha ja ra hnini bá c'a'tshu 'nara 'ñohø ne gui 'ñembabihu: “Bá pencahe ra Xahnete gue ga xi'ahé njaua ngu nú'a bá ma: Ya ma da dat'a ma ora, ne pe'tsi te ga øthe ra hñuni dega pascua co ma nxadi ja ri ngu.”

¹⁹Nu'bú ya nxadi bi 'yøt'e ngu nú'a xqui 'bepabi ra Jesu, hangue nu'ú ja bá hocni ra hñuni dega pascua.

²⁰Nu mi nxuui ra Jesu bi hñudi ja ra mexa con gatho nú'u 'ret'amayoho yá nxadi. ²¹Ha de mri ñuñ'u, ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Xi majuañi dí xi'ahu gue 'na de gue'ahu ma gui dagaguihu.

²²Nu'bú gatho yá nxadi bi du yá mui, ne nu'ú 'na ngu 'na bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Ma zi Hmu'i, ¿ha gue go guecagui?

²³Y ra Jesu bi datuabi'u ne bi 'ñembabi:

—Nú'a to'o drí ñu'mebya ja 'nadra manza, nú'a go gue'a ma da dagagui. ²⁴Nú'a To'o bi e bi Nja'i ya 'yo ra 'ñu pa da t'øt'e ngu nú'a manga ra Maca

T'ofu, pe huecate nú'a ra ja'i to'o ma da da'a. Ma'na xá hño hinxa 'mähma nú'a ra ja'i'a.

²⁵Nepu ra Juda nú'a to'o mi ma da da ra Jesu bi 'yambabi ne bi 'ñembi:

—Xahnete, ¿ha gue go guecagui?

Ra Jesu bi datuabi ne bi 'ñembi:

—Haha, go nu'i.

²⁶Nura ora mri ñuni'u, ra Jesu bi gu ra thuhme, bi 'yapa Ajuá rá Dada da japi, ne bi heque, nepu bi umbabi yá nxadi, ne bi 'ñembabi:

—Tsihu nuna thuhme, nuna go guehna ma ndo'yo.

²⁷Nepu bi gu ra vaso nú'a mi po ra vinu, ne bi umba njamadi Ajuá rá Dada, nepu bi umba yá nxadi ne bi 'ñembi:

—Tsihu nuna vinu grí gathohu.

²⁸Nuna go guehna ma ji ma da mfani pa da put'a yá ts'oqui gatho ya ja'i. Nehe go guehna ra seña de ra 'ra'yo cohi. ²⁹Pe dí xi'ahu gue ya hinga ma ga yopa tsi ma'na'qui nuna ra vinu dega obxi con gue'ahu nuua ja ra ximhai. Ma ga yopa tsi ma'na ra 'ra'yo vinu con gue'ahu, pe nuni mahets'i habu bí manda ma Dada.

**Ra Jesu bi ma gue ra
Pedro mi ma da gøni'a**

(Mr. 14:26-31; Lc.
22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰Ha nu mi uadi bi duta 'nara jahña, bi ma'u pa ja ra t'øhø 'bo Olivo. ³¹Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Nura nxuuihya gatho'ihu ma da du ri muihu ne ma gui tsogasehuua. Ngu'e'a Ajuá ma Dada manga njaua ja ra Maca T'ofu: “Ma ga ho ra ma'yo, y nuyá deti ri su'a ma da nxani haburaza,” njabu ena. ³²Hangué nugui ma da thogagui, pe nu xcrá yopa nte, ma ga 'bet'o de gue'ahu pa Galilea.

³³Nu'bú ra Pedro bi datuabi ne bi 'ñembi:

—Masque gatho ma'ra da 'uegue de gue'a'i, pe nugui hinhya'mu ga 'uegue de gue'a'i.

³⁴ Ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:

—Xi majuani dí xi'a'i gue núbya dí nxuui ma gui cõngagui hñu'qui ante da mafi ra me'nja.

³⁵ Nu'bú ra Pedro bi dadi ne bi 'ñena:

—Masque ga tuui mahyegui pe hinhya'mu ga cõñ'a'i.

Y gatho ma'ra ya nxadi bi ma njabu nehe.

Ra Jesu mi apabi Ajuá rá Dada nuni Getsemani

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶ Nepu ra Jesu bi zõhõni co yá nxadi ja nú'a ra luga rá thuhu Getsemani, ne bi 'ñembabi'u:

—Cohua, nugui ma ga thogui má ts'u ringuehni pa ga apabi Ajuá ma Dada.

³⁷ Nu'bú nu'á bi zixa hñu yá nxadi, ra Pedro ne nú'u yoho yá t'u ra Sebedeo, bi thogui má ts'u ringuehni. De guehni ra Jesu bi mudi bi ntsø'mi ne xi bi du rá muí. ³⁸ Ne bi 'ñembabi nú'u hñu yá nxadi:

—Xi tu ma muíga asta dí ne ga tu co ra dumuí. Cohua, oxqui ahah, ma ga aphu Ajuá mahyegui.

³⁹ Y ra Jesu bi thogui má ts'u de habu bi gohi yá nxadi, nepu bi me rá hmi ja ra hai, ne bi 'yapa Ajuá rá Dada ne bi 'ñembi:

—Ma Dada'i, nu'bu da zahma, dá thoguitho nuna ts'othogui ma ga thogui, pe nu'bu hina, 'yøt'e nú'a go ri pahague, hingo nú'a go ga nega.

⁴⁰ Nu'bú ra Jesu bi mengui pa habu xqui gohi nú'u hñu yá nxadi, ne nu'á bi zudi mi aha, hangue ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:

—¿Ha gue hinxá za xcá tsethu ra t'aha madi 'na ora mahyegui con guequi?

⁴¹ Nuhuhu ne 'yaphu Ajuá pa gui tsethu ya ts'othogui. Xi majuani dí xi'ahu gue

ri mfenihu ja rá ts'edi, pe nuri ndo'yohu otho rá ts'edi pa gui tsethu.

⁴² Ra Jesu bi menga ma'na'qui habu xqui 'yapa Ajuá rá mudi, ne bi 'ñena ma'na'qui njaua:

—Ma Dada'i, 'bu hinda za da thoguitho nú'u ya ts'othogui ma ga thogui, nu'bú 'yøt'e nú'a go ri pahague.

⁴³ Nepu ra Jesu bi yopa mengui ma'na'qui habu xqui zogui nú'u hñu yá nxadi, ne bi zudi mi aha ne nixi mi tsa da zøt'a yá da ngue'a xi mi tsetdi ra t'aha. ⁴⁴ Nu'bú ra Jesu bi zoguini'u ma'na'qui, ne nu'á bi yopa menga rá hñu'qui pa habu mi apabi Ajuá, ne guet'atho ya noya bi ma ngu nú'u xqui man'a.

⁴⁵ Nepu bi yopa menga ma'na'qui pa habu xqui zogui nú'u hñu yá nxadi ne bi 'ñembabi'u:

—Nubyá ha, dá zu ri t'ahahu ne tsayahú xá hño. Ya bi zø ra ora gue ya ma dra da ja yá 'ye ya 'yøt'ats'oqui Nú'a To'o bi e bi Nja'i. ⁴⁶ Nanju maha, ngue'a ya xa 'ñepu nú'a to'o ma da dagagui.

Bri ju nts'ahni ra Jesu

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Ts'a ra ora mi manga njabu ra Jesu, bi zõhø ra Juda 'na de nú'u 'ret'amayo oho ya nxadi, mbra 'ñoui ndunthi ya ja'i, 'ra mbra hña ya huai ha nu ma'ra mbra hña ya za. Nuya ja'i'u bá pehna yá ndaxjua nda ya xodyo ne ya nda gá macja. ⁴⁸ Ra Juda nú'a to'o xqui pa ra Jesu ya xqui umba 'nara seña nuya ja'i ne xqui 'ñembabi:

—Nú'a gui hyanthu ga tsu'tsuabi rá hmi, nú'a go di gue'a, ne gui dama juhú.

⁴⁹ Nu'bú ra Juda bi ma bá tsudi ra Jesu. Nepu bi zenjua ne bi 'ñembi:

—¡Ajuá da jap'a'i, Xahnete!

Ne 'bestho bi zøt'si. ⁵⁰ Nu'bú ra Jesu bi datuabi ne bi 'ñembi:

—Xi'ague, ¿te rá 'be xqui 'ñeque?

Nu'bú ya ja'i 'bestho bi gu ra Jesu pa bi zixa nts'ahni.

⁵¹ Y ngu bri ju ra Jesu, 'na de gue nú'u mri 'ñoui'a bi c'o'tsa rá mahuai ne bi hyecua 'nará gu 'nará 'bego ra ndá gá macja. ⁵² Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi nú'a mi há ra mahuai:

—Pe'tsa ri huai ja rá nt'o, ngue'a gatho nú'u to'o hote co ra huai, co ra huai dí tho nehe. ⁵³ Nugui da zahma ga apa ma Dada dua pengagai ya 'motho gá enxe, y nu'á dua pencahma 'bestho. ⁵⁴ Pe nu'bú, ya hinda za da nja ngu nú'a mangan ra Maça T'ofu nú'a ena gue mahyoni ga thogui ngu nú'a dí thoguiba.

⁵⁵ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi ya ja'i:

—¿Sague drá be pa e gui jugaguihu co ya huai ne ya za? Hyastho ndí 'bui ja ra nija pa ndí xahn'a'ihu ne hinhya'mu gá jugaguihu. ⁵⁶ Pe pe'tsi gatho da njabu pa da nja ngu nú'a bi mangan yá 'mehni Ajuá ja ra Maça T'ofu.

Nu'bú gatho yá nxadi bi hyehni ra Jesu ne bi 'bat'i'u.

Ra Jesu ja yá thandi ra hmunts'a ndá gá xodyo

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55,
63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Nu'bú nú'u to'o xqui gu ra Jesu bi zits'i pa habu mi 'bui ra danga ndá gá macja nú'a mrá thuhu ra Caifá, nehe ja xqui munts'ini nuya xahnate de ra ley ne ya ndaxjua ndá. ⁵⁸ Ha nura Pedro mi 'be-fatho zi yabu mri dena ra Jesu, bi zoni asta ja rá patio rá ngu ra danga ndá gá macja. Nuni ja bi gohni'a habu mi 'bui ya gunts'ahni pa da hyandi'a te da t'ò'-tua ra Jesu.

⁵⁹ Ha nuya ndá gá macja ne ya ndaxjua ndá mahyegui con gatho ma'ra ya ndá gá xodyo mi honi to'o da manbabi ra Jesu masque dega nc'uamba, pa da za da tho. ⁶⁰ Pe himbi za te bi ts'utuabi, masque ndunthi ya ja'i bi gu'tsua ya nc'uamba. ⁶¹ Pe 'mefa bi 'muhni yoho ya c'uamba ja'i bi 'ñena:

—Nuna 'ñòhòni bi 'ñena gue da za da yò'tuabi rá nija Ajuá ne rá hñupa da za da yopa 'ba'ma ma'na'qui.

⁶² Nu'bú nura danga ndá gá macja bi 'mai ne bi 'ñemba ra Jesu:

—¿Ha gue hinte gui thadi? ¿Ha gue majuaní nú'a hma de gue'i?

⁶³ Pe ra Jesu hinte bi dadi. Nu'bú nura danga ndá gá macja bi 'ñembabi:

—De rá thuhu Ajuá nú'a te, xi da xicje, ¿ha gue go gue'i grá Cristo rá T'u'i Ajuá bá pehn'a'i pa gui ndá?

⁶⁴ Nu'bú ra Jesu bi datuabi ne bi 'ñena:

—Haha go guecagui, ngu nú'a gá ma. Nehe dí xi'ahu gue nuya pa xa 'ñepu ma gui hyanthu Nú'a To'lo bi e bi Nja'i ma da hñudi ja rá 'ñei Ajuá nú'a ja rá ts'edi. Y nehe ma gui hyanthu dua ehe ja ya guui.

⁶⁵ Nu'bú nura danga ndá gá macja bi danga yá he ngue'a bi beni gue ra Jesu xqui ñama'ñu de Ajuá, ne bi 'ñena:

—Nuna 'ñòhòni ri 'ñet'a Ajuá. ¿Te ga 'bepu ma'ra to'o da xicju de guehni? Ya gá 'yøsehu nú'a te bi ma. ⁶⁶ ¿Te guí mañhu?

Ha nu'u ma'ra bi dadi ne bi 'ñena:

—Nuní go 'nara danga nduthai, hangue rí 'ñepi da tho.

⁶⁷ Nu'bú 'ra de gue'u bi zo'tsuabi rá hmi ne bi na'mbi, ha nu ma'ra bi me'ti, ⁶⁸ ne bi 'ñembabi:

—Nu'i guí ena gue go gue'i grá Cristo xuá mehn'a'i Ajuá pa gui ndá. Nu'bú, 'bu grá badi, xicje xa, ¿to'o nú'a bi nap'a'i?

Ra Pedro bi gonga ra Jesu

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62;
Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Nura ora'a, ra Pedro mi huhnitho ja ra patio, nepu 'nara nxutsi mrá 'bego bi ma bá tsudi'a ne bi 'ñembabi:

—Ne'i go gue'i nguí 'ñoui ra Jesu nú'a ra me Galilea, ¿ha ngue há?

⁷⁰ Ha nura Pedro bi ncòni de ja yá thandi gatho ya ja'i mi 'buhni ne bi 'ñena:

—Nixi dí p̄adi nú'a guí ma.

⁷¹ Nep̄u nu'á ya mi pa ja ra gosthi, ne ma'na ra nxutsi mrá 'bego bi hyandi'a ne bi 'ñembabi nú'ú ma'ra ya ja'i mi 'bahni:

—Nuna dameni mri 'ñoui ra Jesu me Nasare nehe.

⁷² Nep̄u ra Pedro bi yopa nc̄oni ma'na'qui, ne bi jura bi 'ñena:

—Nixi stá p̄adi nú'a ra 'ñoh̄o guí ma.

⁷³ 'Mefa bi joni ya ja'i hab̄u mi 'bai'a ne bi 'ñembabi:

—Xi majuani ne'a'i go gue'i 'na de gue'ú, ngue'a mfata ri noya gri ña.

⁷⁴ Nu'úbú ra Pedro bi m̄udi bi jura ne bi ntsante ne bi 'ñena:

—Hindí pa nú'a ra 'ñoh̄o guí mañhu.

Y 'bestho nura ora'a bi mafi ra menja.

⁷⁵ Nu'úbú ra Pedro bi zo rá mfeni de nú'a xqui xipa ra Jesu ne xqui 'ñembi: “Nu'i ma gui c̄ongagui h̄nu'qui ante da mafi ra menja.” Nu'úbú ra Pedro bi b̄oni pa thi ne xi bi nzoni con gatho rá m̄ui.

Ra Jesu bi ts'ixa hab̄u mi ja rá ts'utbi ra Pilato

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

27 Nurá hyax'a gatho yá ndaxjua ndá ya xodyo ne ya ndá gá macja bi gohi 'nara cohi pa hanja da za da hyo ra Jesu. ² Nep̄u bi du'ti'ú pa bi zits'i bá ent'ua ja rá 'ȳe ra Poncio Pilato nú'a to'o mrá ndá de Judea.

Rá du ra Juda

³ Ra Juda nú'a to'o xqui da ra Jesu, nu mi hyandi'a gue ma da tho ra Jesu, xi bi du rá m̄ui ne bi ma bá co'tsua yá boja nuya ndá gá macja ne ya ndaxjua ndá, nú'a 'natema'ret'a ya t'axboja xqui t'umbi. ⁴ Ne bi 'ñena:

—Nugui stá øt'a 'nara d̄anga ts'oqui, ngue'a stá da 'nara 'ñoh̄o nú'a hinte tu, ma da tho, da manga rá ji.

Nep̄u nu'ú bi d̄adi ne bi 'ñembi:

—¿Nu'á te go tsa ga pa'cahe de gue'a? Nu'á go rí ma ri uendague.

⁵ Nu'úbú ra Juda bi f̄ota nú'a ra boja mbo ra nija, nep̄u bi ma bá nz̄udise dega 'yuga pa bi nhyo sehe.

⁶ Nu'úbú nuya ndá gá macja bi munts'a nú'a ra boja'a ne bi 'ñeñ'ú:

—Nuna bojana h̄ingui tsa ga uthu ja ra 'me'tsboja de ra nija, ngue'a guehna 'nara njut'i de rá ji 'nara ja'i.

⁷ Nep̄u bi go 'nara cohi gue con gue nura boja'a da dañ'ú 'nara hai rá thuhu ra Hai dega Hyoca Traste, pa ja da t'aguini ya nz̄oh̄oja'i. ⁸ Hangue asta mapaya nura hai'a rá thuhu ra Hai dega Ji. ⁹⁻¹⁰ Njabu bi nja ngu nú'a xqui m̄anga ra b̄adi Jeremía bi 'ñena: “Bri ju nú'a 'natema'ret'a ya t'axboja pa bi thanga 'nara hai nú'a mrá meti 'nara hyoca traste. Njabu bi 'b̄epcagui Ajuá ga øt'e. Ngue'a ya me Israel bi 'ñena gue nú'a ra ja'i'a da 'ba po 'natema'ret'a ya t'axboja.”

Ra Jesu bi 'mai ja rá thandi ra Pilato

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Ra Jesu ya mi 'bahni ja rá thandi ra Pilato nú'a to'o mrá ndá de Judea. Ha ra Pilato bi 'ñani, bi 'ñembabi:

—¿Ha go gue'i grá d̄anga Ndá de ya xodyo?

Ha ra Jesu bi d̄atuabi:

—H̄aha go guecagui, ngu nú'a gá ma.

¹² Nep̄u ya ndá gá macja ne ya ndaxjua ndá bi ñapabi ra Jesu, pe nu'á hinte bi d̄adi. ¹³ Nu'úbú ra Pilato bi 'ñembabi ra Jesu:

—¿Ha h̄ingui øde gatho nú'a te h̄ma de gue'i?

¹⁴ Pe ra Jesu hinte bi d̄atuabi. Por guehna ra Pilato xi bi 'ȳo.

Ra Jesu bi secuabi gue da tho

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25;
Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Nú'a ra nz̄ai de Judea gue ra ndá pe'tsi da hyegui 'nara 'yofadi nú'ú go da huahna ya ja'i nú'ú ya pa de rá ngo ra

pascua. ¹⁶Ha nuya pa'u mi ofadi 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Barraba nú'a xqui t'øde ndunthi de gue'a ngue'a xi mrá ts'oja'i. ¹⁷Y nu'bú nura ora bi munts'a ya ja'i, ra Pilato bi 'yambabi'u ne bi 'ñembi:

—¿To'o guí nehu ga hegui, ra Barraba o nuni ra Jesu t'embi ra Cristo ra nda?

¹⁸Ngue'a ra Pilato mi paði hanja ya nda gá xodyo xqui zi'tsuabi ra Jesu ngue'a mi tsu da hñanbabi'a yá nsu.

¹⁹Ha nu de mi huhni ra Pilato ja rá hudi, nurá 'behña bá penpa ra noya ne bi 'ñembi: “Ote xqui ma gui hñøt'e de gue nú'a ra hoga ja'i'a, ngue'a manxuui dá 'uipa 'nará t'i xi xá nts'o.”

²⁰Pe ya nda gá macja ne ya ndaxjua nda bi 'yu'ta gatho ya ja'i pa da 'yadi'u gue go da thegui ra Barraba, ne go da tho ra Jesu. ²¹Nu'bú ra Pilato bi 'yambabi ma'na'qui ya ja'i ne bi 'ñembi:

—¿Nda'a de ri yoho guí nehu ga hegui?

Nu'bú ya ja'i bi daði ne bi 'ñena:

—Nura Barraba.

²²Hangue ra Pilato bi yopa 'yambabi'u ne bi 'ñembi:

—Nu'bú ¿te ga øt'e co nuni ra Jesu xa thu'mbi ra Cristo ra nda?

Nu'bú ya ja'i bi daði ne bi 'ñena:

—¿Manda da tho ja ra pont'i!

²³Nu'bú ra Pilato bi 'ñembabi'u:

—¿Pe te ma ts'oqui xa 'yøt'ni?

Pe nu'ú ma'na xi mi mafi nts'edi mi ena:

—¿Manda da tho ja ra pont'i!

²⁴Nu mi hyanda ra Pilato gue ma'na 'yo mri ñunts'i ya ja'i ne himi tsa te da 'yøt'e'a, nu'bú bi manda da thampa ts'u ra dehe, ne bi nxu'ye ja yá thandi gatho ya ja'i, ne bi 'ñena:

—Nugui hingo ma ga thadi de nurá ji ma da manga nuna ra hoga 'ñøhø nu stí du. Nu'ahu ya go guí pahu te ma gui thadihu.

²⁵Nu'bú bi daði gatho ya ja'i ne bi 'ñena:

—¿Nuje ne gatho ma batsihe ma go ga thadihe de nú'a ra ji ma da mfani!

²⁶Nu'bú ra Pilato bi hyegui ra Barraba, ne bi manda bri fet'a ra Jesu, nepu bi 'yent'uabi'a ja yá 'ye yá soldado pa da hyo'u.

²⁷Nu'bú ya soldado bi zixa ra Jesu pa habu mi 'bui ra danga ts'utbi, ne ja bá cot'athoni gatho ya soldado. ²⁸Nepu bi møque'u ne bi hyetuabi 'nara thenga he. ²⁹Ne bi hñu'tsuabi ja rá ñaxu 'nara corona dega 'mini xqui 'bet'e, ne bi 'yent'ua ja rá 'ye ra 'ñei 'nara ts'ut'o. Nepu bi ndandiñahmu'u ja rá thandi'a, ne mi ø-tuatho ra nt'eni mi embi:

—¿Bui pa nzantho, nu'i ri t'equ'ei rá Nda'i ya xodyo!

³⁰Nepu bi zots'i'u ne bi hñamba nú'a ra ts'ut'o mi o ja rá 'ye ne con gue'a bi na'mba ja rá ñaxu. ³¹Nepu de mi uadi'u bi 'yøt'ua ra nt'eni ra Jesu, bi møcuabi nú'a ra thenga he xqui hyetuabi, nepu bi yopa hyetua nú'u yá dutu xi mi he. Nepu bi zits'i'u pa da pont'i ja ra pont'i pa ja dí duni.

Ra Jesu bri thøta ja ra pont'i

(Mr. 15:21-32; Lc.

23:26-43; Jn. 19:17-27)

³²Ne de má 'ñu bi ntheu'i'u 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Simu mrá me Cirene. Nepu nú'a ra 'ñøhø'a bri japi bi duxa nú'a ra pont'i habu mi ma da ts'uta ra Jesu.

³³Njabu bi zøni ja ra luga rá thuhu Golgota nú'a rí bøni da 'ñena Ñaxmadu.

³⁴Nuni ja bá t'umbabini ra Jesu ra vinu xqui nthants'i co 'nara ndapo xi xmá nju, pe mi za gue xmá nju himbi ne bi zi.

³⁵Nu mi uadi ya soldado bi pont'a ra Jesu, nu'bú nu'ú bi rifabi yá dutu pa bi hñegue'u. Njabu bi nja ngu nú'a xqui manga rá 'mehni Aju'a nú'a bi 'ñena: “Nú'ú bi rifagui ma dutu pa bi hñegue'u.” ³⁶Nepu ya soldado ja bi hñu-dini pa bi su ra Jesu. ³⁷Y xqui t'ofu ja ra pont'i maña de ja rá ñaxu nda'a ra

ts'oqui xqui 'yøt'e ngu mi mañ'u pa ja bi duni. Y nú'a xqui t'ofoni mi ma gue nu'á go ra Ndá de ya xodyo.

³⁸Nehe bri pont'a yoho ya be habu bri pont'a ra Jesu, 'na ja rá 'ñei, ne nú'a ma'na ja rá ngaha. ³⁹Y nú'u to'o mi thoguini mi but'a yá ñaxu ne mi xaxi, ⁴⁰mi embabi:

—Nú'i xcá ma gue gui yø'ta ra nija, nepu rá hñupa gui yopa 'ba'mi, mpøhø de gue'ase, ne cai de ra pont'i 'bu xi majuani go gue'i rá T'u'i Ajuá.

⁴¹Nehe ya ndá gá macja ne ya xahnate de ra ley, co ya fariseo ne ya ndaxjua ndá mi nonga ra Jesu ne mi 'ñémse'u:

⁴²—Ma'ra ha, bi za bi pøhø, pe nubyani hinda za da mpøhø sehe. Nu'bu go xi guehmani yá Ndá ya me Israel, dá gaibya de ra pont'i pa ga camfrihu.

⁴³Nuni xa hñuxa rá jamfri ja Ajuá, hangue dá ñambya Ajuá 'bu gue xi majuani Ajuá ri maði, cabo xa xicsehuni ne xa 'ñena gue go guehni rá T'u'i Ajuá.

⁴⁴Nehe nú'u yoho ya be xcrí pont'i mahyegui co ra Jesu bi xaxi'u nehe.

Ra Jesu bi du

(Mr. 15:33-41; Lc.

23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵Y ngu mi 'net'yoho ra hyadi, bi maði bi 'mexuui gatho ra ximhai ne asta mi nzanga hñu nde ja bi yopa hnequi ma'na'qui. ⁴⁶Ne nura ora'a ra Jesu bi ñá nts'edi ne bi 'ñena:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —Rí bøni da 'ñena, ma Dada'i, ma Dada'i, ¿hanja xcá hyegaseua?

⁴⁷Nu'bu' 'ra de gue nú'u mi 'buhni bi 'yøde ne bi 'ñena'u:

—Nuni ra 'ñøhø ma'ta ndu ra baði Elía.

⁴⁸Nu'bu' 'na de gue nú'u mi 'buhni 'bestho bi nest'ihi bá ha 'nara zi sponja ne bi pobo co ra ju'tsa vinu. De guehni bi tøta ja 'nara ts'ut'o, nepu bi go'tsuabi ja rá ne. ⁴⁹Pe nu ma'ra bi 'ñena:

—Tsopu, ma ga nuhu ua da zø ra Elía pa da ñani.

⁵⁰Nu'bu' bi yopa ñá nts'edi ma'na'qui ra Jesu, nepu ra ora'a 'bestho bi du.

⁵¹Nura ora'a bi xø nú'a ra dutu mi naxa mbo ra ndanija pa mi cot'a habu xi xmá nsunda, bi mudi de maña pa rí ga'ti. Ne xi bi nja 'nara mbimhai nts'edi y asta bi xø ya do. ⁵²(Nehe bi xoxa ya nt'agui ne bi yopa nte ndunthi ya gamfri nú'u ya xqui du. ⁵³Ne nu de ya xqui yopa nte ra Jesu, nu'bu' nú'u xqui bønga de ja ya nt'agui, bi 'ño ja ra hnini Jerusale habu bá handa ndunthi ya ja'i.)

⁵⁴Ngu bi du ra Jesu, ra ndá gá soldado ne yá mfsats'i nú'u mi su'a bi za'u ra mbimhai ne bi hyanda gatho nú'u te bi nja, hangue xi bi ntsu'u ne bi 'ñena:

—Xi majuani nuni ra 'ñøhø go mi guehni rá T'u'i Ajuá.

⁵⁵De zi yabøtho mi 'bahni ndunthi ya 'behña mi handa nú'a te bi nja. Nuya 'behña'u go gue'u xqui mepabi ra Jesu ne xqui 'ñou de Galilea. ⁵⁶'Ra de gue'u, ra Maria Magdalena, ne ra Maria nurá ña-ñá ra Cobo ne ra Jose, ne rá ñana nú'u yoho yá t'u ra Sebedeo.

Ra Jesu bi t'agui

(Mr. 15:42-47; Lc.

23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷De ya mi ma da yu ra hyadi 'nará nxadi ra Jesu mrá me Arimatea mrá thuhu ra Jose ne xi mrá rico, ⁵⁸bi ma bá c'a'tsa ra Pilato pa bi 'yapa nsequi da ma da 'yacuabi rá ndo'yo ra Jesu. Nu'bu' ra Pilato bi manda da t'umbabi nsequi pa da ma da 'yagui. ⁵⁹Nu'bu' ra Jose bi ma bá tumpa rá ndo'yo ra Jesu, ne bi mant'i co 'nara t'axa dutu. ⁶⁰Nepu bi ma bá agui ja ra nt'agui nú'a xqui hyoqui'a ja 'nara hñado pa go xa nt'aguini hmaha'a. Nepu bi got'a ra nt'agui co 'nara danga do, ne bi ma'a. ⁶¹Ne guetbu ja ra nt'agui mi huhni ra Maria Magdalena ne nú'a ma'na ra Maria.

Ya nsute ja rá nt'agui ra Jesu

⁶²Rá hyax'a, ya xqui thogui nú'a ra pa de ra nthoqui, bi ma ya nda gá macja ne ya fariseo bá c'a'tsa ra Pilato, ⁶³ne bi 'ñembi:

—Nú'i ma nda'ihe, dí beñhe gue nú'a ra hyate 'ñohø nú'bu mi tetho bi 'ñena gue rá hñupa mi ma da yopa nte. ⁶⁴Hangue dí nehe gui pèhna to'o da su ra nt'agui hñu pa, pa hinda 'ñehe yá nxadi dega xuui ne da be. Nu'bu há, nuya nxadi ma da 'ñembabi ya ja'i gue xa yopa nte'a, ne ma'na strá nts'o nuna nc'uambana de nú'a rá mudi.

⁶⁵Bi dadi ra Pilato ne bi 'ñena:

—Ma ga 'ra'ahu ya soldado gui tsixhu pa gui suhu xá hño ra nt'agui asta habu da za.

⁶⁶Nu'bu nuya nda gá macja co ya fariseo bi ma bá su ra nt'agui ne bi hñu't-sua 'nara seyo ra do, ne bi zohni'u ya soldado pa bi su.

Ra Jesu bi yopa nte de ra du

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

28 Rá hyax'a de ya xqui thogui ra pa dega tsaya ne ya mi fudi da hyats'i de ra mudi pa de ra semana, ra Maria Magdalena ne ma'na ra Maria bi ma da c'a'tsa ra nt'agui. ²Y nura ora'a bi nja 'nara danga mbimhai, ngue'a bá cai 'nara enxe de mahets'i, ne ngu bi zøhø habu xqui t'agui ra Jesu, bi 'yent'a nú'a ra do xqui jot'a ra nt'agui, nepu bi hñudi'a maña de nura do'a. ³Nura enxe'a xi mri yot'i ngu 'nara huei, ne nurá he xi xmá nt'axi ngu ra tse. ⁴Y nu mi hyanda ya soldado njabu, nu'ú bi umba ra nhuat'i co ra ntsu ne bi dagui bi hødu. ⁵Nu'bu ra enxe bi zofo nú'u ya 'behña ne bi 'ñembi:

—Oguí tsuhu. Nuga dí padi gue guí hoñhu ra Jesu nú'a bi tho ja ra pont'i. ⁶Nu'á ya jo'oua, ngue'a ya bi yopa nte ngu nú'a xqui mañ'a. Bá ehu gui hyanthu

habu mi t'agui. ⁷Nepu grí maha 'bestho bá xiphu yá nxadi'a gue nu'a ya bi yopa nte, ne nubyá ya bi 'met'o'a pa Galilea, nuni ja ma grí hyanthuni ma'na'qui. Pa gue'a dá ehe ga xi'ahu.

⁸Nu'bu bi ma hnest'ihí nú'u yoho ya Maria, ngu ts'u mi tsu y ngu ts'u mi johya. Bi ma'u pa bá xipa ya nxadi nú'a bi mangu ra enxe. ⁹Ne nura ora mi 'yo ra 'ñu'u mi damfri bi ntheuí ra Jesu ne nu'a bi zengua'u. Nu'bu nu'ú bi joni habu mi 'bai pa bi nsunda'u, ne bi hyupabi yá ua. ¹⁰Nu'bu ra Jesu bi 'ñembabi:

—Oguí tsuhu. Grí maha gui xiphu nú'u ma cu da ma pa Galilea ne ja grá nth'e'beni'u ma'na'qui.

Ya soldado bi xipabi ya nda gá macja nú'a xqui nja

¹¹De ya xqui ma nú'u ya 'behña, 'ra de gue nú'u ya soldado mri su ra nt'agui bi ma pa ja ra hnini pa bá xipa ya nda gá macja de gatho nú'a te xqui nja. ¹²Nu'bu ya nda gá macja bi 'ñu'tiui ya ndaxjua nda pa da umbabi'u ndunthi ra boja ya soldado pa da mangu 'nara nc'uamba, ¹³ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu pe'tsi te gui mañhu gue de mi nxuui gá ahahú, hangue nura ora'a nuyá nxadi ra Jesu bi zøhø ne bi du't-sua'u rá ndo'yo. ¹⁴Ha nu'bu da nja ra pa da badi ra nda de núna xa nja, odi tu ri muíhu, ngue'a nuje go ma ga ñahe con gue'a.

¹⁵Nu'bu ya soldado bi hñanga ra boja, nepu bi ma'u bi 'yøt'e ngu nú'a xqui sipabi. Hangue asta mapaya nuya xodyo camfri gue xi bi njabu ngu nú'a ra nc'uamba bi mangu ya soldado.

Ra Jesu bi umba yá 'befi yá nxadi

(Mr. 16:14-18; Lc.

24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶Nu'bu nú'u 'ret'ama'ra ya nxadi bi ma pa Galilea nuni ja ra t'øhø habu xqui xipabi ra Jesu da ntheuí. ¹⁷Y ngu bi

hyant'ụ ra Jesu xi bi nsunda, masque 'ra de gue'ụ hints'ụ mi camfri. ¹⁸ Nu'bu' ra Jesu bi joni pa habụ mi 'bui'ụ ne bi 'ñembi:

—Gatho ra ts'utbi xa t'endgagui ja ma 'ye pa ga nda nuni mahets'i ne nuua ja ra ximhai. ¹⁹ Hangue grí maha bá zo-

fohụ gatho ya ja'i nú'ụ 'bui ja rá nguni ra ximhai pa dua nxadi nehe'ụ, ne xi'tshu'ụ de rá thuhu ra Dada, ne de ra T'ụ, ne de ra Māca Ndahi. ²⁰ Nehe 'ñutuabihụ'ụ da 'yøt'e gatho ngu nú'ạ stá 'bep'a'ihụ. Y nuga nzantho ma ga 'bui con gue'ahụ asta rá uadi ra ximhai. Njabụ gue'ạ.

NSAN MARCO

RA MAÇA HOGA T'ØDE NÚ'Á BI 'YOFO NSAN MARCO

Ra Xuua Xi'tsate mi zofo ya ja'i ja ra mbonthe

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9,
15-17; Jn. 1:19-28)

1 Rá maça hoga t'øde ra Jesucristo rá T'ü Ajuá bi müdi njaua:

²Ra bádi Isaía bi 'yofo nuya ya noya ya maya'bu gue Ajuá bi xipabi da 'yofo: Ndi, nuga drá Ajuá dí pehna ma 'mehni pa da 'met'o de gue'e pa da hyoc'a ri 'ñu.

³Nuna ra 'mehni go guehna ma da ñá nts'edi ja ra mbonthe ne da 'ñembabi ya ja'i njaua:

“Hyocju ra 'ñu pa da tho ma Hmuñu, ne juañhu ya ts'aca'ñu.”

⁴Y nu mi 'ñehe ra Xuua Xi'tsate bi njabu ngu nú'a xqui mangan Ajuá, bi 'mu ja ra mbonthe ne mi xipa ya ja'i mi ena: “Ñobrihu ne nxistehehu y Ajuá da pun'ahu ri ts'oquihu.” ⁵Ha gatho nuya ja'i mi 'bu ja ra hnini Jerusale ne gatho rá nguni de ra hai Judea mi pa habu mi 'bu ra Xuua pa mi øde'u nuya noya mi mañ'a ne pa mri njuani de yá ts'oqui ja rá thandi Ajuá. Y ra Xuua mi xi'tsi'u ja ra ðathe Jordá.

⁶Y nú'á mi nhye dega xicameyo, ne mi ngut'a 'nara ngut'i dega xifri. Mi tsi ya hoga nc'oto ne ra t'afi dega sefi. ⁷Y mi zofo ya ja'i ne mi embabi'u:

—Ya xa 'ñepu bra 'befa de gueque 'na to'o ma'na ja rá ts'edi de gueque nú'a hindí 'ñepcagui ngugui ga xo'tua yá nthasthi yá thiza. ⁸Xi majuani nuga dí xi'ts'a'ihu co ra dehe, pe nu'á ma da xi'ts'a'ihu co ra Maça Nðahi.

Rá sistehe ra Jesu

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹Y nú'bu mi xi'tsate ra Xuua, bi 'ñehe ra Jesu de ra hnini Nasare de ra hai Galilea ne bi ma ja ra ðathe Jordá, ne ja bá xi'tsini ra Xuua. ¹⁰Y ngu mi bøxa ra Jesu de ja ra dehe habu xqui nxistehe, bi hyandi bi xogui mahets'i y bá cai rá Maça Nðahi Ajuá ngu 'nara zi domitsu, ne bi zøhø ja gue'a. ¹¹Nepu bi nt'øde 'nara noya de mahets'i ne bi 'ñena:

—Go gue'e ma hmaça T'u'i, ne xi dí hop'a ri 'müi.

Ra Satá mi xaxa ra Jesu

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹²Nu'bú 'bestho ra Maça Nðahi bi zixa ra Jesu ja ra mbonthe. ¹³Y nuni ja bá 'buhni ñote ma pa habu mi 'bu ya mbanga zu'ue. Ne ra Satá mi xaxa ra Jesu pa da nts'ocjhmaha. Y nu mi uadi nú'u ñote ma pa, ya enxe bá hampi te da zi.

Ra Jesu bi müdi rá 'befi nuni Galilea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴Ha nú'bu mi jot'a fadi ra Xuua, ra Jesu bi zøhø ja ra hai Galilea, ne mi mangan ra hoga noya gue ya xa zøhø ra Nða de mahets'i xpá e pa da nda de guecua ja ra ximhai. ¹⁵Ne mi ena:

—Ya bi zø ya pa ne 'bestho ma da nda de guecua ra Nða de mahets'i, hangue ñobrihu ne camfrihu ra maça noya.

Ra Jesu bi zofo goho ya mehuá pa dyá nxadi'a

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶'Nara pa mi 'yoni ra Jesu ja ra ñanga ndehe Galilea ne ja bá handri ra Simu ne ra Andre rá cu mi ent'a yá xit'a ja ra ndehe pa da mpehuá ngue'a nu'ú myá mehuá'u. ¹⁷Nu'bú ra Jesu bi 'ñembi'u:

—Bá ehü, tengaguihu y nuga ga u't'ahu gui mpehuahu dega ja'i.

¹⁸ Hangue nu'ú 'bestho bi zohni yá xit'a ne bi dena ra Jesu.

¹⁹ Nepu ra Jesu bi thogui má ts'u ringuehni ne bi hyanda ra Cobo ne ra Xuua yá t'u ra Sebedeo mi o mbo ra motsa mi p'ota yá xit'a. ²⁰ Nu'ú bi zofo'u, y nu'ú bi zohni yá dada ja ra motsa co yá 'bego ne bi deni'u ra Jesu.

'Nara 'ñohø mi pe'tsa 'nara ts'ondahi
(Lc. 4:31-37)

²¹ Nepu bi ma'u ja ra hnini Ncapernau, ne nu mi dat'a nsabdo ra pa dega tsaya, ra Jesu bi yut'a ja ra nija ne mi xahna ya ja'i. ²² Ha nu'ú bi 'yø de nú'a mi ma ngue'a mi xahni'u ngu 'na to'o mi ha ra ts'edi pa da t'øt'e nú'a ma, y hingue ngu nú'u ya xahnate de yá ley'u. ²³ Ne ja xqui zohni ja yá nija'u 'nara 'ñohø mi pe'tsa 'nara ts'ondahi, ne nu'ú bi mafi bi 'ñena:

²⁴ —Nu'i Jesu grá me Nasare, ¿te ma gui 'yøtcahe? ¿Ha gue xcá ehe pa gui huatcahe? Dí pahe to'o'i, nu'i go gue'e rá Maca T'u'i Ajuá.

²⁵ Nu'ú ra Jesu bi zui nura ts'ondahi ne bi 'ñembi:

—¡Co'ta ri ne, pøni de nuna ra 'ñohø!

²⁶ Nepu nura ts'ondahi bi japa nú'a ra 'ñohø da nduse, ne bi mafi nts'edi, ne bi bøni de gue'a. ²⁷ Hangue gatho ya ja'i bi 'yø ne bi 'ñemse'u 'na ngu ma'na:

—¿Te rí bonga nuna? ¿Te ma 'ra'yo nt'udibyaná? ¿Te ma ts'edi hani? ¡Ngue'a nuní 'bepa ya ts'ondahi da bøni y nu'ú øtuabi!

²⁸ Hangue haburaza ja ra hai Galilea xi bi dama 'ño ra noya de nú'a xqui 'yøt'a ra Jesu.

**Ra Jesu bi 'yøthebi
rá to ra Simu Pedro**

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Y mi bonga ra Jesu de ra nija bi ma ja rá ngu ra Simu ne ra Andre nú'u mi 'ñoui, bi meui'u ra Cobo ne ra Xuua. ³⁰ Ha nurá to ra Simu mi 'beni mi umba

ra nzø, ne nu'ú 'bestho bi xipa ra Jesu gue mi hñeni'a. ³¹ Nu'ú ra Jesu bi ma bi gats'i de 'nará 'ye, bi 'ba'mi, ne 'bestho ra ora'a bi tsayabi ra nzø, nepu nú'a ra 'behña bi umbabi te da zi'u.

Ra Jesu bi 'yøthe ndunthi ya da'thi
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Ha nura pa'a de mi nde bá ts'impabi ra Jesu gatho nú'u to'o mi hñeni ne nuto mi pe'tsa ya ts'ondahi. ³³ Y gatho ya ja'i de ra hnini bi munts'a ja ra gosthingu habu mi 'bu ra Jesu. ³⁴ Y nu'ú bi 'yøthe ndunthi ya ja'i to'o mi pe'tsa 'rama'na'ño ya hñeni, ne bi 'yeni ndunthi ya ts'ondahi, ne himi hopi da ña ya ts'ondahi ngue'a nu'ú mi padi to'o'a.

Ra Jesu bi zofo ya ja'i nuni Galilea
(Lc. 4:42-44)

³⁵ Rá hyax'a ra Jesu bi nangui hamxuditho ne bi bøni bi ma ja ra mbonthi ne ja bá apabini Ajuá rá Dada. ³⁶ 'Mefa bi ma ra Simu ne nú'u to'o mi 'ñoui, bi ma bá honi'a. ³⁷ Y nu mi zudi'a bi 'ñembi:

—Ndunthi ya ja'i hoñ'a'i.

³⁸ Pe ra Jesu bi 'ñena:

—Maha ja ya t'uca hnini nú'u ja nthet-s'i de guecua pa ga zofo'u nehe, ngue'a pa gue'a stá ehe.

³⁹ Nu'ú bi ma gatho ja rá nthets'i ra hai Galilea, ne ra Jesu bi zofo ya ja'i ja yá nija, ne bi 'yenga ya ts'ondahi.

**Ra Jesu bi 'yøthe 'na
mi henga ra lepra**

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ 'Nara 'ñohø mi tsu 'nara hñeni rá thuhu ra lepra nú'a tsit'atho ra ngø, bi 'ñehe bi ndandiñahmu ja rá thandi ra Jesu ne bi bantebi bi 'ñembi:

—Nu'bu gui nehma, nu'í ja ri ts'edi pa gui 'yøthegui de nuna hñeni tsuqui.

⁴¹ Nu'ú ra Jesu bi huequi ne bi hñu't-suabi rá 'ye ne bi 'ñembabi:

—Haha dí ne, y ya gá ñani.

⁴²Ha nu mi m̄anga ra Jesu njabu, nu habu xqui 'ya, 'bestho bi 'yostho ne bi 'm̄ai xi xá h̄no rá ndo'yo. ⁴³⁻⁴⁴Nu'bú ra Jesu bi h̄nu'mba ra h̄n̄a ne bi 'ñembi:

—Jamasu gue ni 'na hinto gui xipi. H̄onse nu'á dí ne, grí ma ja ra nija gui 'ñudi ja ra mac̄a ne ja guehni ma gui unga ra 'baha nú'á bi m̄anga ra Moise da t'uni, y njabu da f̄adi gue ya xcá ñani de ri h̄neni.

Nepu bi 'bepa nú'á ra 'ñoh̄o da ma. ⁴⁵Pe nu mi ma nú'á ra 'ñoh̄o bi m̄adi bi xipa gatho ya ja'i nú'á xqui t'ø'tuabi ne xi bi 'yonga ra 'bede. Hangue ra Jesu ya himi tsa da yut'a ja ya hnini pa da zofo ya ja'i ngue'á xi xqui munts'a ndunthi. Ne hangue nu'á mi 'bũitho ja ya mbonthi, y nehe mi pani ndunthi ya ja'i de haburaza pa mi c'a'tsi'á.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara ts'onate himi tsa da 'ñani

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

2 Ne mi thogui 'raya pa ra Jesu bi mengui pa Ncapernau, y ya ja'i bi 'yøde gue xqui z̄oni'á ja nú'á ra ngu habu xqui mihi'á. ²Hangue 'bestho ndunthi ya ja'i bi ma habu mi 'bu'á y asta himbi 'ñeni gatho mbo ja ra ngu. Hangue 'ra mi 'baitho m̄ote ra gosthi, y ra Jesu mi xipabi ra mac̄a noya. ³Nepu bi z̄oh̄o 'raya ja'i y goho de gue'u mbra ndude 'nara ts'onate. ⁴Y himbi za bi yut'i'u habu mi 'bu ra Jesu ngue'á xqui munts'ini ndunthi ya ja'i. Hangue bi b̄ox'u mañ̄a, bi x̄ø'tsa 'nara xeni de ra x̄ungu pa bi c̄a'ma ra ts'onate co rá 'bebo asta habu mi 'bai ra Jesu. ⁵Nu'bú ra Jesu bi b̄adi gue nu'ú xi mi ja yá jamfri hangue bi 'ñemba ra ts'onate:

—Ma t'ú'i, dí pun'a'i gatho ri ts'oqui.

⁶Ha mi huhni 'raya xahnate de ra ley, ne mi bense njaua ja yá mfeni'u: ⁷“¿Hanja m̄anga njabuni gue ri 'ñet'a Ajuá? Ngue'á h̄onse Ajuá go gue'á tsa da punga ya ts'oqui, y hinto ma'na.” ⁸Pe ra

Jesu 'bestho bi b̄atho nú'á mi beñ'u ne bi 'ñembi'u:

—¿Hanja gui beñhu njabu? ⁹¿Nda'á ma'na hinxá h̄nei pa ga xipa ra ts'onate: “Dí pun'a'i ri ts'oqui”, o ga embabi: “‘Bai, juxa ri mfidi ne 'yo’”? ¹⁰Nde, pa gui pah̄u gue Nú'á To'o bi e bi Nja'i pe'tsa ra ts'edi ja ra ximhai pa da pumba yá ts'oqui ya ja'i, ma ga ø't'a njaua:

Nu'bú bi 'ñemba ra ts'onate:

¹¹—Dí xi'a'i, 'bai, juxa ri mfidi ne grí ma ri ngu.

¹²Nu'bú 'bestho bi 'mai ra ts'onate, ne bi guxa rá mfidi ne bi b̄oni ja yá thandi gatho ya ja'i. Hangue nu'ú xi bi 'yø ne bi nsunda Ajuá ne bi 'ñena'u:

—Ni 'na'qui hinstá hanthu 'nara t'ø't'e ngu núna stá hanthubya.

Ra Jesu bi zofo ra Leví pa drá nxadi

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³Nepu ra Jesu bi yo mengui ja ra ñanga ndehe ne ja bá munts'ini ndunthi ya ja'i ne ja guehni bi xahni'u. ¹⁴Nepu bi ma de guehni'á, ne 'mefa bi hyanda ra Leví rá t'u ra Alfeo mi hudi ja rá mexa mi pe rá 'befi dega nguxboja. Ne bi 'ñembabi:

—Bá ehe tengagui.

Nu'bú ra Leví bi 'mai bi deni'á.

¹⁵Ne 'na'qui ra Jesu ne yá nxadi mi huhni ja rá ngu ra Leví mi ñungüi ya 'ñatsa nguxboja ne ma'ra ya ts'oja'i to'o himi ø't'e ngu nú'á m̄anga rá ley ra Moise. Gatho mi huhuini'u ngue'á ndunthi de gue'u xqui deni'á. ¹⁶Nu'bú 'raya xahnate de ra ley ne 'raya fariseo nú'u ya ja'i to'o nts'edi jamasu rá ley ra Moise, bi hyanda ra Jesu mi ñungüi ya nguxboja ne nú'u ma'ra ya ts'oja'i. Hangue nu'ú bi 'yambabi yá nxadi ra Jesu bi 'ñembi:

—¿Hanja di ñungüi núyu ya 'ñatsa nguxboja ne núyu ma'ra ya ts'oja'i?

¹⁷Pe ra Jesu bi 'yøde nú'á mi mañ'u ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'u tó'o 'yo má hño hingui hongá ra medico, pe nu'u tó'o di hñeni hã. Nuga stá ehe pa ga zofo ya 'yot'ats'oqui pa da ñobri, hingue stá ehe ga zofo nú'u ot'e xá hño.

Ra Jesu bi t'ambabi de ra ayuno

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸Nara 'mi'qui mri ayuna yá nxadi ra Xuua ne yá nxadi ya fariseo, bi 'ñehe 'raya ja'i bi c'a'tsa ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja nuyá nxadi ra Xuua ne yá nxadi ya fariseo di ayuna'u, pe nuri nxadigue hingui ayuna?

¹⁹Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—¿Ha gue dí 'ñepi da ayuna nuya ja'i to'o xa ts'ohna ja 'nara nthati? Hina. Nu'ú da ñuni xá hño ngue'a 'bu'u co nú'a to'o ma da nthati rá 'behñã. Mientra 'bu'u co ra navio hindí 'ñepi da ayuna. ²⁰Pe ma da zø ra pa gue sta ðamfri'u da ts'ixa ra navio, nu'bú hã, gue'bu da ayuna nú'u yá amigo'a.

²¹Hindí 'ñepi da 'bø'ta 'nara zedutu co 'nara 'ra'yo dutu, ngue'a nura 'ra'yo dutu'a da gut'a nura zedutu y ma'na da ntuni. ²²Nixi hingui tsa da sit'a ra 'ra'yo vinu ja 'nara zebota, ngue'a ra 'ra'yo vinu da fõca ra zebota, y njabu da ts'oca ra bota y da mfanga ra vinu. Ma'na xá hño da sit'a ra 'ra'yo vinu ja 'nara 'ra'yo bota pa njabu hinte da ja.

Ya nxadi bi doca ya ngahã gá trigo ra pa dega tsaya

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³Nara sabdo ra pa dega tsaya ra Jesu bi thogui co yá nxadi ja 'raya huãhi, y nuyá nxadi bi mudi bi doca ya ngahã dega trigo. ²⁴Hangue ya fariseo bi 'ñemba ra Jesu:

—Ndi, ri nxadi thoca ya ngahã gá trigo, y nubyá go ra pa dega tsaya, y ra ley ma gue hinda t'ot'e njabu.

²⁵Nu'bú ra Jesu bi ðadi ne bi 'ñena:

—¿Ha hinxá hñe'thu nú'a bi 'yot'a ra Davi ne nú'u mi 'ñoui nú'bu mi zø ra thuhu y mi otho te da zi'u? ²⁶Nu'á bi yut'a ja rá nijã Ajuã ne bi zi nuya thuhme xqui thuxni ja rá thandi Ajuã, ne bi umba nú'u to'o mi 'ñoui pa da ziui. Y nuya thuhme'u himrí 'ñepi to'oraza da zi, hõnse ya macja. Bi t'ot'a njabu nuya pa'u nú'bu mrã ndamacja ra Abiatar. Y hingrá ts'oqui nú'a bi 'yot'a ra Davi.

²⁷Nehe ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Ra pa dega tsaya bi thuts'i pa rá hño ya ja'i, hingo bi thoca ya ja'i pa da 'mui ja rá hmanda ra pa dega tsaya. ²⁸Hangue Nú'a To'o bi e bi Nja'i hã ra ts'edi pa da manda masque ra pa dega tsaya.

'Nara 'ñõhø xqui 'yot'a 'narã 'ye

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

3 Ra Jesu bi yut'a ma'na'qui ja ra ni-ja, ne xqui zõnini 'nara 'ñõhø xqui 'yot'a 'narã 'ye. ²Y ya fariseo mi aca ra Jesu ua da 'yõthebi rá 'ye nura pa dega tsaya, pa da za da ñapabi. ³Nu'bú ra Jesu bi 'ñemba nú'a ra 'ñõhø xqui 'yot'a rá 'ye:

—Bá ecua, 'bai ja yá thandi ya ja'i.

⁴Nepu bi 'yamba ya fariseo ne bi 'ñembi:

—¿Ha dí 'ñepi 'nara ja'i da 'yot'a 'nara hño ra pa dega tsaya, o da 'yot'a nú'a hinxá hño? ¿Ha gue xá hño da ñamba rá te 'nara ja'i, o da hyo'a?

Pe ya fariseo hinte bi ðatuabi. ⁵Nu'bú ra Jesu bi bø rá cue, ne bi du rá mui ndunthi ngue'a nuya fariseo'u himi ja yá nthecate. Hangue bi 'ñemba ra da'thi:

—Tunga ri 'ye.

Y nu'á bi 'yot'a njabu ne 'bestho bi ñanga rá 'ye. ⁶Nu'bú bi bønga ya fariseo ne bi ma bá c'a'tsua yá mfats'i ra ndã Erode pa bi 'ñu'ti'u hanja da za da hy-ohma'u ra Jesu.

**Ndunthi ya ja'i mi 'bui ja
ra ñanga ndehe**

⁷Pe nura Jesu bi ma ja ra ñanga ndehe co yá nxadi, ne bi deni'a ndunthi ya ja'i me Galilea. ⁸Nehe mi deni'a ya me Judea, ne ya me Jerusale, ne ya me Idumea, ne ya me Tiro, ne ya me Sidó co nú'u ya me ri'nandi ra d'athe Jordá. Mi ehe da c'a'tsi'a ngue'a xqui 'yøde'u de nú'u ya d'anga nt'udi mi øt'e. ⁹Ha ra Jesu bi xipa yá nxadi gue da dat'a 'nara motsa guetbu ja ra ñanga ndehe, ngue'a xi xmá nts'i'mi ja ra hmunts'i co rá ndunthi ya ja'i. ¹⁰Ra Jesu xqui 'yøthe ndunthi ya da'thi, hangue ringue'a gatho nú'u to'o mri hñeni mri 'ñent'i pa da zúdi da dani'a. ¹¹Y nu'u tó'o mi pe'tsa ya ts'ondahi, mi hyanda ra Jesu bi ndandiñah-mu'u ja rá thandi, ne mi mafi mi ena'u:

—Nu'i go gue'e rá T'u'i Ajuá.

¹²Nu'bú ra Jesu bi 'bepabi nú'u ya ts'ondahi gue hinda xipa ya ja'i mi to'o'a.

**Ra Jesu bi zohna nú'u
'ret'amayoho yá nxadi**

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³Nepu ra Jesu bi bøxa ja 'nara t'øhø ne bi zohna nú'u to'o xqui huahni, ne nu'ú bi ma bá munts'ini con gue'a. ¹⁴Y nu'á bi hñuxa 'ret'amayoho ya nxadi pa da 'ñoui, ne pa da mehni da zofo ya ja'i. ¹⁵Ne bi umba ra ts'edi pa da 'yøthe ya da'thi ne da 'yenga ya ts'ondahi. ¹⁶Y nuya guehya yá thuhu nú'u 'ret'amayoho yá nxadi: ra Simu nú'a 'mefa bi thu'mbabi ra Pedro; ¹⁷ra Cobo ne ra Xuua yá t'u ra Sebedeo nú'u bi thu'mbabi ya Boanerge nú'a ne da 'ñena xi ja yá ts'edi ngu ra ngani. ¹⁸Bi thuts'i nehe ra Andre, ra Lipe, ra Tolo, ra Teo, ra Toma, ra Cobo rá t'u ra Alfeo, ra Tadeo, ne ra Simu nú'a xqui 'ñoui nú'a ra hmunts'i rá thuhu ya cananista, ¹⁹ne ra Juda Iscariote nú'a to'o bi da ra Jesu.

**Ra Jesu bi t'embabi gue mi hampa rá
ts'edi ra nda de ya ts'ondahi**

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

Nu mi gai ja ra t'øhø ra Jesu ne yá nxadi bi yut'i'u ja nú'a ra ngu xqui mihi. ²⁰Nu'bú bi yopa munts'a ma'-na'qui ndunthi ya ja'i asta himi tsa da ñunga ra Jesu ne yá nxadi. ²¹Nepu bi 'yøde nuya mengu rá ngu ra Jesu gue hinte xqui zi'a, hangue bi 'ñehe'u pa da zits'i'a ngue'a mi eñ'u gue xqui 'be rá mfeni.

²²Nehe 'raya xahnate de ra ley xqui 'ñehe de Jerusale mi 'ñembi'u:

—Nuni ra Jesu pe'tsa ra Beelsebú nú'a ra nda de ya ts'ondahi, ne hampa rá ts'edi'a pa da 'yenga nú'u ma'ra yá mits'ondahiui.

²³Hangue ra Jesu bi ma'ta nuya xahnate'u pa bi xipa 'nara 'bede ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue da za ra ts'ondahi da 'yenga yá mits'ondahiui? ²⁴Nu'bú 'nara hnini da hegue sehe, da nhuata gatho ra ts'utbi. ²⁵Y nu'bu 'nara 'múi da 'ñutsa 'na ngu ma'na, hinda za da 'múi 'nad-bu'u. ²⁶Y nu'bu ra ts'ondahi da ntuhni co yá mits'ondahiui, nu'bú da nhuata yá ts'utbi'u.

²⁷Nixi hinto da za da yut'a ja rá ngu 'nara 'ñøhø nú'a xi o rá ts'edi, ne da bepabi nú'a te pe'tsi nu'bu hingue 'met'o da du'ti. Njabu ha, da za da bepabi.

²⁸Majuani dí xi'ahu, gatho ya ts'oqui ne ya ts'one da za dra punbabi ya ja'i, ²⁹pe nu'a tó'o da ñama'ñu de nú'a øt'a ra Maça Nda'hi, otho rá pumbate, ne da duxa rá ts'oqui pa nzantho.

³⁰Bi ma njabu ngue'a ya xahnate de ra ley ya mi ñama'ñu de rá 'befi ra Maça Nda'hi, ngue'a xqui mañ'u gue ra Jesu mi pe'tsa 'nara ts'ondahi.

Rá nana ne yá cu ra Jesu

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Ne 'mefa bi zøhø rá nana ra Jesu co yá høcu, bi 'mai'u møte ne bi mehni to da tsi'a. ³² Ne ndunthi ya ja'i xqui munts'i ja ra ngu ne mi huhni ja rá nthets'i ra Jesu. Nepu ra 'mehni bi xipabi ne bi 'ñembi:

—'Bahni ri nana ne ri cu møte bí tøp'a'i.

³³ Ha nu'á bi ðadi:

—¿To'o ma nanaga, ne to'o ma cuga?

³⁴ Nu'bú bi nhyani ne bi hyanda gatho nú'u mi huhni ja rá nthets'i ne bi 'ñena:

—Nuyu go guehyu ma nana ne ma cu.

³⁵ Ngue'a nu'u tó'o da 'yø'tua rá paha Ajuá, go gue'u ma cu, ma nju ne ma nana.

Ra 'bede de ra mot'i

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

4 Ra Jesu bi yopa müdi da xahna ya ja'i ja ra nana ndehe, ne ja bi thet-s'ini ndunthi ya ja'i, hangue nu'a bi 'yø't'e, bi bøts'e bi hñudi ja 'nara motsa mbo ja ra dehe, ne gatho ra hmuntsja'i bi gohi ja ra nana ndehe. ² Ne mi utua ya ja'i ndunthi ya t'ø't'e co ya 'bede, ne bi 'ñembabi'u:

³—'Yødehu núna ma ga xi'ahu de 'nara mot'i. ⁴ De nu mi xanga ya nda, 'ra bi zo ja ra 'ñu y ya ts'int's'u bi 'ñehe bi gondi. ⁵ Ma'ra ya nda bi zo ja ra 'bodo habu xmá nxini ra hai hangue bi ðama fòts'e. ⁶ Pe nu mi nzø ra hyadi bi huixqui ne bi 'yot'i'u ngue'a mi otho ndunthi yá 'yu. ⁷ Ma'ra ya nda bi zo ja ya 'bo'bini, y ya 'bini bi ðama nte ne bi xumi nú'u ya nda xqui fòts'e, hangue bi 'yot'i ne himbi hogui. ⁸ Pe nu ma'ra ya nda bi zo ja ra hoga hai, bi fòts'e ne bi nte, ne bi unga yá sofo, 'ra bi unga 'natema'ret'a ya nda, ma'ra bi unga hñu'rate, ha nu ma'ra asta bi unga 'na nthebe ya nda.

⁹ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Nu'a tó'o ja rá nt'øde pa da 'yøde, dá 'yøde núna dí ma.

Te rí bõni nuya nt'udi

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Y nu de ya xqui ma ra hmuntsja'i, nu'bú nú'u 'ret'amayoho yá nxadi ne nú'u ma'ra xqui gohi, bi 'yambabi'u ra Jesu bi 'ñembi:

—¿Te ne da ma nú'a ra 'bede gá xicje?

¹¹ Y nu'á bi 'ñembabi'u:

—Go rá paha Ajuá gui pahu nú'a himi fadi maya'bu de hanja ri manda Ajuá, pe nu'u ma'ra ya ja'i nú'u hingui dena Ajuá ma da 'yøde co ya 'bedetho. ¹² Ma da nja ngu manga ra Maça T'ofu, gue masque da hyandi'u, pe hinda zo yá mfeni, masque xi da 'yøde, pe hinda badi'u, hangue hinda ma da ñobri pa hindra pumbabi yá ts'ouqui.

Ra Jesu bi ma te rí bõnga nura 'bede de ra mot'i

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ Nehe bi 'ñembabi'u:

—¿Ha gue himbi zo ri mfenihu nuna ra 'bede de ra mot'i? Nu'bú ¿hanja da za gui pahu ma'ra ya 'bede nú'u ma ga xi'ahu? ¹⁴ Nu'a ra mot'i go gue'a to'o manga ra maça noya. ¹⁵ Y nu'u ya nda bi zo ja ra 'ñu go gue'u to'o bi 'yøde ra maça noya, y ra Satá 'bestho bi 'ñehe bi patua yá mfeni pa da pumfri nú'a ra maça noya xqui sipabi. ¹⁶ Ha nu'u ya nda bi zo ja ra 'bodo go gue'u to'o bi 'yøde ra maça noya y 'bestho bi ðama gamfri y ne xi bi johya. ¹⁷ Pe ngu nú'u bi 'ñotho yá 'yu, go gue'u to'o camfri 'raya zi patho, ne sta tho ya nt'atsate o ya ts'othogui po rá ngue ra maça noya, nu'bú 'bestho da 'uegue'u. ¹⁸ Ha nu'u ya nda bi zo ja ya 'bo'bini go gue'u to'o bi 'yøde ra maça noya, ¹⁹ pe nu'á ri ho ndunthi ya ts'ojohya de ra ximhai, ne beni hanja da za da me'tsa ndunthi ya t'ø't'e ne da ðaha ndunthi ra boja. Hangue nuya ya ts'on-

c'at'i hingui hopi da te yá jamfri, ne nú'a bi 'yøde da 'meditho. ²⁰ Ha nu'ũ ya nda bi zo ja ra hoga hai bi unga yá sofo, 'ra bi unga 'natema'ret'a ya nda, ne ma'ra bi unga hñu'rate, ha nu ma'ra 'na nthebe, nu'ú go gue'ũ to'o bi gamfri ra maça noya ne xi bi hnequi yá hoga 'befi.

Ra 'bede de ra ñot'i

(Lc. 8:16-18)

²¹ Ra Jesu bi yopa zofo ra hmuntsja'i ne bi 'ñembabi:

—Hinto da tsøgue 'nara ñot'i ne da ye'mba 'nara 'bòts'e o da ja nja'ti de ra fidi. Hina, dra tøte habũ da nøgue pa da yot'i xá hño. ²² Njabũ nehe nú'a ja mant'aguibya, 'mefa ma da hnequi, ne nú'a hingui tsa da fadibya, 'mefa ma da fadi. ²³ Nu'a tó'o ja rá nt'øde pa da 'yøde, dá 'yøde núna dí ma.

²⁴ Nehe bi 'ñembi'ũ:

—Ngu t'ena, co nura t'eni guí eñhũ, con guet'atho ma da t'eñ'ahũ, y asta ma'na da thu'ts'a'ihũ ri t'eni'ũ. Hangue dí xi'ahũ, jamasuhũ hanja gui 'yødehu nú'a dí ma, ngue'a nu'bũ gui jamasuhũ, ma da zo ri mfenihũ, pe nu'bũ hingui jamasuhũ, hinda za gui pahũ. ²⁵ Ngue'a nu'a tó'o da baði nú'a dí ma, ma'na da t'umbabi ra mfaði, pe nu'a tó'o hinxa baði, nú'a ma da thacuabi nú'a ra mfaði pe'tsi.

Ra 'bede de ra nda nú'a 'yo rá te

²⁶ Nehe bi xipabi'ũ:

—Rá hmanda Ajuã nja ngu 'nara 'ñøhø pot'a ya nda. ²⁷ Y nú'a ra mot'anda'a ahã dega xuui ne nangui dega xudi bí c'a'tsa rá 'bot'i. Ne nú'a ra 'bot'i'a da fòts'e ne da nte, pe nú'a ra 'ñøhø hingui paði hanja xa njabũ. ²⁸ Ra hai øt'e pa da fòts'e, da nte, da hneca rá 'bai, ne 'mefa da bø yá daxi. ²⁹ Ne ya sta ñats'i, 'bestho nura mot'i'a da ma da xofo ngue'a ya bi zø ra pa dega sofo.

Ra 'bede de ra nda dega mostasa

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ Nepũ ra Jesu bi 'ñena:

—Ma ga xi'ahũ ma'na ra 'bede ri nhyecuauí rá hmanda Ajuã. ³¹ Rá hmanda Ajuã nja ngu 'nara nda dega mostasa, nú'a ma'na go ra zi notsi de gatho ma'ra ya nda. ³² Pe nu sta 'bot'a nú'a ra nda, ma'na da nte ne da ntungui que gatho ma'ra ya ndapo, ne da nja yá danga 'yeza asta ya ts'int'sũ da za da nøhni.

Ra Jesu bi zofo ya ja'i dega 'bede

(Mt. 13:34-35)

³³ Ra Jesu mi xipabi'ũ ra maça noya co ndunthi ya 'bede asta habũ bi za bi zo yá mfeni'ũ. ³⁴ Mi zofo ya hmuntsja'i co ya 'bedetho nú'ũ ri nhyecuauí rá hmanda Ajuã, pe nu'bũ mi 'buseui yá nxadi mi xipabi'ũ te rí bøni nú'ũ ya 'bede xqui xipabi'ũ.

Ra Jesu bi japi bi tsaya ra bũnthi

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Y nu mi put'a ra nde ra pa'a, ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Ma ga 'raxhũ ri'nandi ra ndehe.

³⁶ Hangue bi 'ñedi'a de ra hmuntsja'i, ne nu'a ne yá nxadi bi gũ ra motsa habũ mi o'a pa da 'rax'ũ ri'nandi, ne ma'ra ya ja'i bi deni'ũ co ya t'ũca motsa. ³⁷ Y ya de mi 'yo'ũ ja ra ndehe, bi mu 'nara danga bũnthi ne mi tonts'a ra dehe ja ra motsa asta mi ne xa ñuxhma. ³⁸ Ha ra Jesu mi ahã ja ra ts'at'a motsa ne xqui 'yents'a rá ñaxu ja 'nara nthuhña, ne yá nxadi bi ma bá a, ne bi 'ñembabi:

—¡Xahnate! 'Matho hinguí tu ri mui gue ma ga cuihũ ja ra dehe.

³⁹ Nu'bũ ra Jesu bi nangui ne bi zui ra bũnthi, ne bi 'ñemba ra ndehe:

—¡'Butho!

Y 'bestho bi tsaya ra bunthi ne ya himbi 'ñani ra ndehe. ⁴⁰Nu'bu' ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—¿Hanja guí tsuhu? ¿Ha gue otho ri jamfrihu?

⁴¹Nu'bu' nuyá nxadi'a bi 'yø'u, ne mi 'ñémse'u 'na ngu ma'na:

—¿Te ma ts'edi hani 'bu? ngue'a asta ra ndahi ne ra ndehe øtuabi.

Ra Jesu bi 'yemba ya ts'ondahi 'nara 'ñøhø me Gadara

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

5 Nepu ra Jesu ne yá nxadi bi zøni ja ra hai Gadara de ri'nandi ra ndehe.

²Y ra Jesu bi gai de ra motsa, y 'bestho bi nthèui 'nara 'ñøhø xqui 'ñehe de habu ja ya nt'agui ne mi pe'tsa ya ts'ondahi.

³Nura 'ñøhø'a ya xi ja mi 'buhni ja ya nt'agui, ne hinto mi tsa da zami masque dra that'i co ya cadena. ⁴Ndunthi ya 'mi'qui xcri that'i co ya cadena ja yá 'ye ne ja yá ua, pe nu'á mi c'uctho ne mi øt'e ya xenitho, ne hinto mi ja rá ts'edi pa da zami. ⁵Ma pa ra xuui mi 'yo ja ya t'øhø ne ja ya nt'agui ne nzantho mi mafi ne mi ntseni sehe co ya do. ⁶Pe nú'a ra 'ñøhø mi hyanda ra Jesu de yabu, bi nest'ihi bi ma bá tsudi ne bi ndandiñahmu. ⁷Nepu bi mafi nts'edi ne bi 'ñena:

—Nu'i Jesu, rá T'u'i Ajuá de mahets'i, ¿te 'be guí ne con guecje? Dí bante'ihe ja rá thuhu Ajuá gue ote xqui ma guí 'yøtcahe.

⁸Bi ma njabu ngue'a ra Jesu ya xqui 'ñembabi:

—¡Nu'ahu ts'ondahihü, pønñu de nuna ra 'ñøhø!

⁹Nepu ra Jesu bi 'yambi:

—¿Te rá hu'ahu?

Y nu'ú bi dadi bi 'ñena:

—Xa thu'mgahe ya 'motho ngue'a xi dí ndunthihe.

¹⁰Nepu nuya ts'ondahi'u xi bi bantebi ra Jesu gue hinda 'yeni de ra hai Gadara.

¹¹Ne guetbu ja ra t'øhø mi 'yoni 'nara

danga taxo ya ts'udi mi ñuni. ¹²Hangue nú'u ya ts'ondahi bi bantebi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Racje nsequi ga ma ga cutheni ja ya ts'udi.

¹³Nu'bu' ra Jesu bi umba nsequi bi ma'u pa bi yut'a ja ya taxo ts'udi. Y nuya taxo ts'udi'u bi nest'ihi bi nhyøt'a ja ra ndehe ne bi jat'i'u. Ne nú'a ra taxo mi ngu yo 'mo.

¹⁴Nu'bu' nú'u ya mapps'udi bi nest'ihi bi ma'u pa mbo ra hnini ne gatho rá nthets'i pa mi xipa ya ja'i de nú'a te xqui nja. Nepu ndunthi ya ja'i bi 'ñehe pa da hyandi te xqui nja. ¹⁵Nú'ú bi zøhø habu mi 'bui ra Jesu ne mi 'buhni nehe nú'a ra 'ñøhø to'o mi pe'tshma ya ts'ondahi, ne bi hyandi'u mi huhni, ya mi he rá dutu ne ya mi ja rá mfeni. Nu'bu' xi bi 'yø'u ngue'a nu'ú mi padi gue nura 'ñøhø'a xi mi pe'tsa ndunthi ya ts'ondahi hmaha.

¹⁶Nepu nuya ja'i to'o xqui hyandi te bi tho ya ts'udi ne ra 'ñøhø to'o mi pe'tsa ya ts'ondahi, bi metuabi ma'ra, ne xi bi 'ño ra 'bede. ¹⁷Hangue ya me Gadara bi mudi bi bantebi ra Jesu gue da bøni de guehni.

¹⁸Y nu mi yopa bøxa ra Jesu ja ra motsa, ra 'ñøhø nú'a to'o mi pe'tsa ya ts'ondahi bi bantebi'a gue da hopi da meui. ¹⁹Pe ra Jesu himbi hopi, bi 'ñembi:

—Grí ma ri ngu ne bá xipa gatho ri ja'i de gatho nú'u ya t'øt'e xa 'yøt'a'i Ajuá ngue'a bi huec'a'i.

²⁰Hangue bi ma nú'a ra 'ñøhø nuni ja ra hai Decápoli ne ja bi 'muhni bi xipa ya ja'i de nú'a te xqui 'yøtuabi ra Jesu, ne gatho to'o bi 'yøde xi bi 'yø'u.

Bi ñani rá t'ixu ra Jairo, nehe bi ñani nú'a ra 'behña bi damba rá he ra Jesu

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹Ra Jesu ne yá nxadi bi yopa 'raxa ma'na'qui pa ri'nandi ra ndehe, ne ja bi mani 'nara hmuntsja'i pa bá tsudi'a ja

ra ñanga ndehe habu bi zohø. ²²Nehe bi zonini 'nara 'ñohø mrá thuhu ra Jairo y mi gue'a 'na de nuya nda de ja yá nija'ü. Y nu mi hyanda ra Jesu bi ndandiñahmu ja yá ua'a. ²³Nepu bi bantebi bi 'ñembi:

—Ma zi t'ixu ya ma da du. Maha pa gui hñu'tsua ri 'ye pa nu'á da ñani y hinda du.

²⁴Hangue ra Jesu bi meui'a, ne 'nara danga hmunts'i bi deni ne xi xmá nts'i'mi. ²⁵Nehe mi pani 'nara 'behña mi xo'tua ya ji, ya mi pe'tsa 'ret'amayo-oho njeya mi tsu nura hñeni'a. ²⁶Xqui degue gatho rá boja ja ya medico y ni ts'ü hinxqui zamahño, ma'na mi 'yo mri za'ye. ²⁷Nú'a ra 'behña'a xqui 'yøde nú'a mi øt'a ra Jesu, hangue bi deni ja ra hmuntsja'i, bi joni ne bi dambabi rá he. ²⁸Ngue'a mi bense'a gue masque hõnse rá he da dambabi, nu'á da ñani. ²⁹Y nu mi dambabi rá he, 'bestho bi tsaya ra ji, ne bi za gue ya xqui ñani de rá hñeni. ³⁰Y ra Jesu 'bestho bi batho gue co rá ts'edi xqui ñanga 'nara da'thi, hangue bi ñegui ne bi 'ñena:

—¿To'o xa dangagui ma he?

³¹Pe yá nxadi bi 'ñembabi:

—Guí handi gue ra hmuntsja'i ri ts'ip'a'i ne guí ena gue to xa dañ'a'i.

³²Nu'bú ra Jesu bi nhyani ja gatho ra hmuntsja'i pa da badi to'o xqui dambabi rá he. ³³Y nura 'behña'a ya mi padi te xqui nja, hangue bi joni co ndunthi ra ntsu ne mi huat'i'a, nepu bi ndandiñahmu ja yá ua ra Jesu ne bi xipabi te xqui ja'a. ³⁴Nepu ra Jesu bi 'ñembi:

—Ma zi t'ixu'i, ya guí 'bui xá hño ngue'a xi xcá camfrigui. Grí ma te rá 'ñentho ne ya hinda ma da yopa menga ri hñeni.

³⁵Y de mi ñqui ra Jesu nura 'behña, bi zohø 'nara 'mehni xqui 'ñehe de rá ngu nú'a ra nda de ra nija, ne bi 'ñembi:

—Ya bi du ri t'ixu. ¿Pa te gui xuhña ra xahnate gui tsixa ja ri ngubya?

³⁶Pe ra Jesu ngu mi 'yøde nú'ü ya noya bi mangan ra 'mehni, bi 'ñemba ra Jairo:

—Odi tu ri mui, hõnse xi da camfrigui.

³⁷Nepu bi zixa ra Pedro, ra Cobo ne ra Xuua rá cu ra Cobo, ne himbi hopa ma'ra ya ja'i da deni. ³⁸Y nu mi zoni'ü ja rá ngu nú'a ra nda, bi hyandi mi 'buhni ndunthi ya ja'i mi mantho ne xi mi zoñ'ü. ³⁹Nu'bú ra Jesu bi yut'a ja ra ngu ne bi 'ñemba ya ja'i:

—¿Hanja guí zoñhu ne guí manthohu? Nura nxutsi ahatho, hingue xa du.

⁴⁰Pe ya ja'i bi dentho. Nu'bú ra Jesu bi 'bepa gatho ya ja'i da bøni de ra ngu, nepu bi zixa rá nana ne rá dada ra nxutsi, ne co nú'ü mi 'ñoui bi yut'a habu mi 'beni. ⁴¹Y bi mipa rá 'ye, ne bi 'ñembi:

—Talitha, cumi. —Nura noya'a ne da 'ñena: Ma zi t'ixu'i, dí xi'a'i gui nangui.

⁴²Nepu 'bestho bi nangui ne bi 'ño. Hangue ya ja'i xi bi 'yø nts'edi. Y nú'a ra nxutsi'a mi pe'tsa 'ret'amayoho njeya. ⁴³Pe ra Jesu bi hñu'mba ra hña gatho nú'ü mi 'buhni gue ni 'na hinto da xipi de nú'a xqui 'yøt'a. Nepu bi manda gue da t'umba te da zi nú'a ra nxutsi.

Ra Jesu mi 'buhni Nasare

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

6 Ra Jesu bi bøni de guehni bi ma ja rá hai, bi meui yá nxadi. ²Ne ja ra pa dega tsaya bi yut'a ja ra nija pa bi nxahnate, ne ndunthi nú'ü to'o mi øde, mi 'yø ne mi ena:

—¿Habü xa badi nú'a mani? ¿To'o xa umbabi ra danga mfadi? ¿Habü xpá hña nú'a ra ts'edi pa da 'yøt'a nú'ü ya danga nt'udi øt'e? ³Nuni go guehni ra yaxi, nurá t'ü ra Maria, ne go yá cu ra Cobo, ra Jose, ra Juda ne ra Simu, ne yá nju 'bucua con guecju.

Ne nu'ü mri 'yøtho, himbi gamfri. ⁴Hangue ra Jesu bi 'ñembabi'ü:

—'Nará 'mehni Ajuá da t'umba ra t'e-quei habu hingó rá hai, ha nu go rá hai

hinto umba ra t'equ'e*i*, nixi ya mengu rá ngu.

⁵Ra Jesu himbi za bi 'yøt'a ndunthi ya nt'udi ja rá hai ngue'a hinto mi ne da gamfri. Hønsø bi hñuxa yá 'yø ja ts'utho ya da'thi pa bi ñani'u. ⁶Y nu'á bi 'yø ngue'a ni 'na tuqui himbi ne bi gamfri nuya ja'i, ne bi bøni de guehni bi ma ja ma'ra ya t'uca hnini pa da xahna ya ja'i.

**Ra Jesu bi mehna yá
nxadi pa da zofo ya ja'i**

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷Mefa ra Jesu bi zohna nú'u 'ret'a-mayoho yá nxadi ne bi umba ra ts'edi pa da 'yemba ya ts'ondahi to'o di pe'tsi. Nepu bi mehni'u dega yoho. ⁸Ne bi xipabi'u gue hinte da hñats'i pa ja ra 'ñu, nixi yá 'røza, nixi nú'a te da zi, ni ra boja, hønsø yá bordo ha. ⁹Nehe bi xipi gue da di'ta yá thiza ne da hñaxa 'nada ra pat'i.

¹⁰Nehe bi 'ñembabi:

—Nu xcrí tsøñhu ja 'nara ngu, ja gui 'bøthuni asta hingui pøñhu de nú'a ra hnini'a. ¹¹Y nu'bø gui tsøñhu ja 'nara hnini ne hinto da 'ra'ahø ntsaya nixi da 'yøde nú'a gui mañhu, nu'bú pøñhu de guehni. Y de xcrí pøñhu, gui huat'a ri thizahu pa hingui hñaxhu nixi ra hai de nura hnini'a, y njabu da baði'u de nú'a xa 'yøt'u. Majuani dí xi'ahø gue nu sta zø ra pa da nja ra nsuca uenda, nura pa'a ya mengu de guehni ma'na ma da ncastiga que ya mengu de ra ts'ohnini Sodoma ne Gomorra.

¹²Mi uadi bi mangua ra Jesu njabu, yá nxadi bi ma de guehni pa da zo ya ja'i pa da ñobri'u de yá ts'oqui. ¹³Ne mi eni ndunthi ya ts'ondahi, ne mi co'tsua ra aceite ya da'thi ne mi ñani'u.

Ra Xuua Xi'tsate bi thacua rá ñaxu

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴Ha nuya pa'u habøraza xi xqui nt'øde de nú'u ya danga t'øt'e mi øt'a ra

Jesu, asta ra nda Erode bi zo rá gu nehe. Hanguè bi 'ñena:

—Go gue'a ra Xuua Xi'tsate ya xa yopante de ra du, hangue nubya ma'na ja rá ts'edi pa da za da 'yøt'a nuya danga nt'udi.

¹⁵Ma'ra ya ja'i mi ena:

—Go gue'a ra baði Elfa.

Y nu ma'ra mi ena:

—Go gue'a 'nará 'mehni Ajuu ngu nú'u mi 'bui maya'bø.

¹⁶Ha nu mi 'yøde ra nda Erode njabu, bi 'ñena:

—Gue'a ra Xuua nú'a dá tacua rá ñaxu ne ya xa yopante ma'na'qui.

¹⁷Bi beni njabu ngue'a xqui mehni to bi gu ra Xuua pa bi got'a fadi, ngue'a xqui hñacuabi hmaha gue hinda 'yøt'e drá 'behña ra Erodía, ngue'a ra Erodía mrá 'behña ra Lipe nú'a to'o mrá cu ra Erode. ¹⁸Ra Xuua xqui hñacuahma ra Erode ne xqui 'ñembabi:

—Hingui ho gui tsimba rá 'behña ri cu.

¹⁹Hanguè ra Erodía xi bi øtsa ra Xuua ne mi ne to da gats'i pa da hyo, pe himi tsa, ²⁰ngue'a ra Erode mi su ra Xuua pa hinte da t'øtuabi, ngue'a mi paði gue mrá hoja'i ne xmá nt'axi rá mfeni hangue mi pe'tsua ra t'equ'e*i*. Ne mi ho da 'yøde nú'a mi ma, pe himi tso rá mfeni nú'a mi øde hangue himi paði te da beni. ²¹Pe bi zø ra pa bi nja ngu nú'a mi ne ra Erodía. Nu mi da rá pa ra Erode bi 'yøt'a 'nara ngo ne bi 'ñehe gatho yá mfats'i ne ya nzaya ne ya t'uca nda to'o mi manda ra hai Galilea. ²²Nuni ja ra ngo bi yut'a rá t'ixu ra Erodía ne bi nei ja yá thandi'u. Ha ra nda Erode ne nú'u to'o mi huhui ja ra mexa bi hopa rá hnei. Hanguè ra Erode bi 'ñemba ra nxutsi:

—'Yacagui gatho nú'a gui ne y ga 'ra'a'i.

²³Ne bi jurabi ne bi ña'tuabi da umbi asta made de habu gatho mri manda 'bø da 'yadi. ²⁴Nepu bi bønga ra nxutsi ne

bá amba ra Erodía nurá nana'a ne bi 'ñembi:

—¿Te ga adi 'bu?

Y rá nana bi 'ñembi:

—Xipi da 'ra'i rá ñaxu ra Xuua Xi'tsate.

²⁵ Nu'bú nu'á bi dāma mengui ja ra ndā ne bi 'ñembi:

—Dí ne gui 'racagui nubya 'bestho rá ñaxu ra Xuua Xi'tsate ja 'nara manza.

²⁶ Nu'bú ra ndā bi du rá mui nts'edi.

Pe ya xqui jurabi nú'a ra nxutsi ne xqui 'yøde gatho to'o mi huhuini ja ra mexa, hangue mi pe'tsi te da 'yøt'e nú'a xqui ma.

²⁷ Hangue bi dāma mehna 'nara soldado pa da hñampa rá ñaxu ra Xuua.

²⁸ Nepu nú'a ra soldado bi ma ja ra fadi bá tacua rá ñaxu ra Xuua, ne bi 'yents'a ja 'nara manza pa bá hampa ra nxutsi, nepu ra nxutsi bi hñā'tsua rá nana.

²⁹ Y nu mi 'yøde yá nxadi ra Xuua bi ma ja ra fadi pa bi du'tsua rá ndo'yo pa bá agui'ua.

Ra Jesu bi 'uinga thogui cut'a 'mo ya ja'i

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Nú'ua 'ret'amayoho yá nxadi ra Jesu xqui mehni da ma da zofo ya ja'i, 'mefa bá pengui de habu xqui ma, ne bi munts'i'ua habu mi 'bui ra Jesu, ne bi xipi gatho te xqui 'yøt'e'ua ne nú'a xqui 'ñudi'ua.

³¹ Nu'bú ra Jesu bi xipabi'ua: —Maha ga 'ueguehu 'nambu sehe pa ga ntsayahu.

Mi mangua njabu ngue'a ndunthi ya ja'i mi pa y mi tsøhø habu mi 'bui'ua ne mi otho ra pongui pa da ntsaya nixi pa da ñuni.

³² Hangue bi ma'ua co 'nara motsa pa bi 'rani ri'nandi habu hinto mi 'bui.

³³ Pe ndunthi ya ja'i bi hyandi mi ma'ua ne bi hyandatho'ua ra Jesu habu rí zøni, hangue nu'ua ne ndunthi de nú'ua mi 'bu ja ya t'uhnini bi nest'ihí bá gat'i ja rá hyo ra ndehe ne go rá mudi bi zøn'ua.

³⁴ Y nu mi zønga ra motsa ja ra ñanga ndehe, bi gai ra Jesu ne bi hyanda nú'a ra hmuntsja'i

xqui zønini, ne xi bi huequi'ua ngue'a mi ngu ya deti jo'o yá ma'yo, hangue nu'á bi mudi bi xahni'ua ndunthi ya t'øt'e.

³⁵ Ha nu de ya mi nde, ya nxadi bi joni habu mi 'bai ra Jesu ne bi 'ñembabi: —Ya bi nde ne nuua habu dí 'buhu go ra mbonthi.

³⁶ Xipa ya ja'i da ma da dai te da zi ja ya ngu ne ja ya hnini nú'ua ja guetbu de guecua, ngue'a otho te da ziuayua.

³⁷ Pe ra Jesu bi dadi:

—Go da umfu te da ziyu.

Nu'bú ya nxadi bi 'ñembi:

—¿Ha gue ga mahe ga tañhe yo nthebe denario dega thuhme pa ga 'uiñheyu?

³⁸ Pe ra Jesu bi 'yambabi'ua ne bi 'ñembi: —¿Hangu ya thuhme guí hahu? Nuhu xa.

Y nu mi hyandi'ua bi 'ñembabi:

—Nsøcta cut'a ya thuhme ne yoho ya zi hua dí hage.

³⁹ Nu'bú ra Jesu bi xipa ya ja'i da 'yøt'a ya t'uca hmunts'i ne da hñudi'ua ja ra 'bot'ei.

⁴⁰ Hangue bi 'yøt'a ya t'uca hmunts'i dega nthebe ne dega ndenthebe, ne bi hñudi'ua.

⁴¹ Nu'bú ra Jesu bi gu nú'ua cut'a ya thuhme ne nú'ua yoho ya hua, ne bi nøts'e mahets'i ne bi umba njamadi Ajuá rá Dada.

⁴² Nepu bi hyeca ya thuhme ne bi hyecua yá nxadi pa da umba ya ja'i, ne bi xeni nú'ua yoho ya hua pa bi thecua gatho nú'ua ya hmuntsja'i.

⁴³ Y gatho bi ñuni asta bi niña'ua.

⁴⁴ Nepu bi hmunts'a gatho ya xeca thuhme ne ya xeca hua nú'ua bi bongui, ne bi ñuxa 'ret'amayoho ya 'bøts'e.

⁴⁵ Ha mi ngu cut'a 'mo ya 'ñøhø nú'ua bi ñuni, y nuya 'behña ne ya batsi himbi ma 'mede.

Ra Jesu bi 'ño mañā ra ndehe

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Nepu ra Jesu bi xipa yá nxadi gue da 'met'o'ua co ra motsa pa ri'nandi pa rí mani ja ra hnini Betsaida, y nu'á bi gøhini mi edi ya ja'i pa da ma ja yá ngu.

⁴⁶Y mi uadi bi 'ñedi'a, bi bøxa ja ra t'òhø pa bá apabi Ajuá rá Dada. ⁴⁷Y ya mi 'mexuui ra pa'a ra motsa ya mi 'yo made-tho ra ndehe, ha nura Jesu mi 'butriho ja ra t'òhø sehe. ⁴⁸Y bi hyanda yá nxadi gue ya xqui zabi'u de mi 'yonga ra motsa ngue'a mi tsedi ra bunthi ne himi hopi da 'ño. Y nurá hyax'a hamxuditho ra Jesu bi ma pa ri'nandi mi 'yotho maña ja ra dehe, ne mi ma da tho'tshma yá nxadi. ⁴⁹Pe yá nxadi bi hyandi mi 'yo maña ja ra dehe ne xi bi mafi'u ngue'a mi hu yá mui gue mi 'nara pite. ⁵⁰Ri gatho'u bi hyandi ne xi mi tsu'u. Pe ra Jesu 'bestho bi zofo ne bi 'ñembi'u:

—¡Oguí tsuhú, go gueque, oguí tu ri muihú!

⁵¹Nepu bi bøxa ja ra motsa con gue'u ne 'bestho bi ntsaya ra bunthi, hangue yá nxadi xi bi 'yø nts'edi. ⁵²Himi paði'u te ma ts'edi mi ha, nixi xqui zoda yá mfeni hanja xqui japi da xu ya thuhme, ngue'a xma me yá coraso'u.

Ra Jesu bi 'yøthe ya da'thi nuni Genesare

(Mt. 14:34-36)

⁵³Nu mi 'rats'i'u pa ri'nandi bi zøni ja ra hai Genesare ne ja bi dat'ni yá motsa. ⁵⁴Y ngu bi gai'u de ra motsa, ya ja'i 'bestho bi baði gue go mi gue'a ra Jesu. ⁵⁵Nepu nu'ú bi dama ma ja ya ngu gatho rá nthets'i nura hai'a pa bá tsi ya da'thi co yá 'bebo ne bi ts'its'i pa habu xqui t'òde mi 'bu ra Jesu. ⁵⁶Y haburaza mi pa'a ja ya danga hnini o ja ya t'uca hnini, ya ja'i mi tsi ya da'thi mi pegui ja ya 'ñu, ne ora mi thohni ra Jesu mi bantebi ya ja'i gue da hopa ya da'thi da dambabi masque hønse rá ñani rá he. Ne toraza mi thambabi, 'bestho mi ñani de yá hñeni.

Hanja gra nts'oca ya ja'i

(Mt. 15:1-20)

7 'Raya fariseo ne 'raya xahnate de ra ley nú'u xqui 'ñehe de Jerusale

bi munts'i ne bi ma bá c'a'tsa ra Jesu. ²Ne bi hyandi gue 'rayá nxadi ra Jesu bi ñuni nsinque xqui nxu'ye ngu yá nza-i'u, hangue bi ñama'ñu'u. ³(Ngue'a ya fariseo ne gatho ma'ra ya xodyo xi xqui nzai da nxu'ye ante da ñuni ngue'a njabu yá nzai ndu yá xita, y nu'bu hinda nxu'ye ngu yá nzai hinda ñuni. ⁴Ne 'bu ora da menga tai'u, 'bu hinda nxu'ye hinda ñuni. Nehe mi ja ma'ra yá nzai nú'u xqui 'ñutu ndu yá xita: da xut'a yá ntsi, nuya 'bada ne nuya ts'øe dega bøja, ne da me'tsa yá mfiði pa da gohi strá nt'axi. Ngue'a mi hu yá mui'u gue co nú'u ya t'òt'e mi øt'e da t'axca yá mfeni ja rá thandi Ajuá.) ⁵Hangue nuya fariseo ne ya xahnate de ra ley bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¿Hanja nuyú ri nxadi hingui øt'e ngu yá nzai ndu ma xitahu maya'bu? Nuyú ri ñuni masque hinxa nxu'ye.

⁶Nu'bu ra Jesu bi datuabi'u:

—Nu'ahu gyá yohmihu. Ra baði Isaía bi ma de gue'ahu maya'bu gue Ajuá bi 'ñena njaua:

Nuna hnini ri nsundagui hønse dega noyatho,

pe nuyá mfeni go bi 'yo yabu de gueque.

⁷Nu'ú xocambenigui pe hinte ri muui yá søcambeni,

nguetho nu'u yá hmanda ri manda'u go yá hmandase, ne mañ'u gue go stá 'bepca'u.

⁸Xi majuañi ngu bi manga ra Isaía de gue'ahu, ngue'a nu'ahu xcá tsocuahú yá hmanda Ajuá pa go grí denbahú yá hmanda ndu ri xitahu. Nu'ahu nu'a ri 'befihu, hønse ra nsut'a 'bada ne ma'ra ya ntsi, y ma'ra ya t'òt'e de ra nt'axqui.

⁹Nehe bi 'ñembabi'u:

—Guí hu ri muihú gue xá hño nú'a xcá tsocuahubu yá hmanda Ajuá pa go guí ø'tuahú yá nzai ndu ri xitahu. ¹⁰Nura Moise bi 'ñena: “Umba ra t'equ'e'i ri dada ne ri nana ne gui su'u”, ne “nu'a tó'o da zanga rá dada o rá nana dá tho.” ¹¹Pe

nu'ahũ guí eñhu gue xá hño to'o da xipa rá nana ne rá dada njaua: “Nuna ra bo-ja ndí 'ra'ahũ hmaha, nubya go ma ga umba Ajuá ngue'a ra Corbán.” (Ra Corbán rí bõni da 'ñena 'nara 'baha xa t'equa pa Ajuá.)¹² Y njabũ guí emfũ ya ja'i gue ya hinte da umba yá dada ne yá nana, ne ya hinda su'ũ.¹³ Njabũ guí pumfrithohũ nú'a bi ma Ajuá, ne hõnse go guí ø'tu-ahũ yá nzai ndu ri xitahũ, y nehe njabũ guí utua ri batsihũ. Ne ndunthi ma'ra ya t'øt'e guí øthũ mahyegui ngu nuna.

¹⁴ Nu'bü ra Jesu bi yo zofo ra hmunts-ja'i ma'na'qui ne bi 'ñembi'ũ:

—Yødehũ guí gathohũ ne dá zo ri mfenihũ nuna ma ga ma.¹⁵ Nu'a cut'a ja rá ne ra ja'i hingo gue'a japi da nts'oqui, pe nú'a põni de rá mfeni ha, go gue'a japi da nts'oqui.¹⁶ Nu'a tó'o ja rá t'øde pa da 'yøde, dá 'yøde nuna dí ma.

¹⁷ Nepũ bi 'uegue'a de ra hmuntsja'i, ne bi yut'a ja ra ngu nú'a xqui mihi, y nuni ja bi 'yambani sehe yá nxadi te rí bõnga nú'a xqui xipa ya ja'i.¹⁸ Nu'bü ra Jesu bi 'ñembabi'ũ:

—¿Ha gue ne'ahũ hinte ri fadihu? ¿Ha hinguí pahũ gue hingue nú'a da zi ra ja'i go gue'a da japi da nts'oqui?¹⁹ Ngue'a nú'a ts'i cut'atho ja rá mui 'na, ne põni ne hingui ts'ocua rá mfeni.

Njabũ bi mangan ra Jesu gue xá hño da ts'i gatho ya nzaqui.²⁰ Nepũ bi 'ñena:

—Nu'a ri japi da nts'oca ra ja'i, nú'ũ ya ts'omfeni beni.²¹ Ngue'a de ja rá ts'omfeni 'na, ja bí ehni gatho nuya ya ts'ot'øt'e: ra nts'inga medinthati, ra nt'e'behña, ra nthote,²² ra mfe, ra ts'on-c'at'i, ra nts'o'mui, ra nthate, ra nts'o'yo, ra nts'ante, ra nt'ets'i, ne nú'ũ to'o ri hyøcua nú'a te pe'tsa ma'na, ne nú'ũ hingui padi nda'a ra hño nda'a ra 'ñũ.²³ Gatho nuya ya ts'oqui bí ehe de yá ts'omfeni ya ja'i, ne go guehya japi da nts'oqui.

'Nara 'behña himrá me Israel bi gamfri ra Jesu

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Nepũ ra Jesu bi bõni de guehni ne bi ma ja ra hai guetbũ ra hnini Tiro ne Sidó. Ne ja bá cut'ini ja 'nara ngu, y himi ne to xa baði hmaha, pe 'bestho bi fatho.²⁵ Ha guetbũ de guehni mi 'buhni 'nara 'behña nú'a mi pe'tsa 'nara t'ixu gue mi pe'tsa 'nara ts'ondahi. Ne bi 'yøde gue xqui zõhni ra Jesu, hangue nu'á 'bestho bi ma bá c'a'tsi ne bi ndandiñahmu ja yá ua'a.²⁶ Nura 'behña'a himrá me Israel ngue'a mrá me Sirofenicia. Nu'á bi bantebi ra Jesu pa da 'yemba ra ts'ondahi nú'a mi pe'tsa rá t'ixu.²⁷ Pe ra Jesu bi 'ñembabi:

—'Met'o mahyoni ga ø'tua ra hño ya me Israel, ngue'a nu'bu 'met'o ga ø'tua ra hño ya 'ra'ñoja'i ngu'i, nu'bü ga nja ngu nú'a to'o hamba yá hñuni ya batsi pa da umba ya tsat'yo.

²⁸ Nu'bü nú'a ra 'behña bi datuabi ne bi 'ñembi:

—Majuani nú'a guí ma Ndada, pe ya tsat'yo tømtho nja'ti de ra mexa pa da guxa ya hangui nú'ũ da dagui de habũ ri ñuni ya batsi.

²⁹ Nu'bü ra Jesu bi datuabi:

—Xcá thadi xá hño, hangue pengui, grí ma ri ngu ne bá nu ri t'ixu gue ya xa bõnga ra ts'ondahi de gue'a.

³⁰ Y nu mi zõnga rá ngu nú'a ra 'behña, bi zadi rá t'ixu mi 'benga ja rá fidi ne ya xqui bõnga ra ts'ondahi de gue'a.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara gogu

³¹ Nepũ ra Jesu bi ma de guehni habũ mi 'bũ guetbũ ra hnini Tiro, ne bi gat'a ja ra hnini Sidó ne bi thogui ja ra hai Decapoli pa bi yo menga ja ra ndehe Galilea.³² Ne nuni ja bá ts'impani 'nara 'ñøhø mrá gogu ne mrá 'bane, y nú'ũ to'o mri zi'a bi bantebi ra Jesu da hñuxa rá 'ye ja gue'a pa da ñani.³³ Nu'bü ra

Jesu bi gũca nú'a ra da'thi 'nambu de ra hmuntsja'i, ne bi dint'ua yá dedo ja yá gu, nepu bi zots'i yá dedo ne bi damba rá jane nú'a ra 'ñøhø. ³⁴Nepu bi nøt-s'e pa mahets'i bi 'yenga rá nga'tsi ne bi 'ñembi:

—¡Efata! —nú'á ne da 'ñena: ¡Dá xogui ri gu ne ri ne!

³⁵Y 'bestho bi xo yá gu ne bi za bi 'yøde xá hño, ne bi tuqui rá jane ne bi za bi ña xá hño. ³⁶Ha ra Jesu bi hñu'mba ra hña ya ja'i gue hinto da xipi, pe nu'ú ma'na bi ma bá 'yonga ra 'bede. ³⁷Y ma'na xi mri 'yø ya ja'i ne bi 'ñena'u:

—Gatho nú'a øt'e xi xá hño, asta japi ya gogu da 'yøde, ne ya gone da ña.

Ra Jesu bi 'uinga thogui goho 'mo ya ja'i

(Mt. 15:32-39)

8 Ja nuya pa'u xi bi munts'a ndunthi ya ja'i ma'na'qui, ne mi otho te da zi'u, hangue ra Jesu bi zofu yá nxadi ne bi 'ñembabi:

²—Xi dí hueca nuya ya ja'i ngue'a ya xa 'múi hñu pa con gueque ne otho te da zi. ³Bu ga pehni da ma yá ngu njabutho co ra thuhu, xi'bu rí umba ra hødu má 'ñu ngue'a 'ra xqui 'ñehe de yabu.

⁴Pe yá nxadi bi 'ñembabi:

—¿Hanja da za ga 'uiñhu nuyu ya ja'i gue nuua habu dí 'buhu go ra mbonthi?

⁵Nu'bu ra Jesu bi 'yambabi yá nxadi ne bi 'ñembi:

—¿Hangu ya thuhme guí hahu?

Nu'ú bi datbi ne bi 'ñembi:

—Høse yoto.

⁶Nu'bu ra Jesu bi xipa ya ja'i da hñudi. Nepu bi gu nú'u yoto ya thuhme ne bi umba njamadi Ajuá rá Dada. Nepu bi hyeque ne bi umba yá nxadi pa da xenbabi ya hmuntsja'i. ⁷Nehe mi ha'u 'raya t'uca hua ne bi umba ra Jesu. Nepu nu'á bi 'yapa Ajuá da japi, ne bi xipa yá nxadi da umba ya ja'i ya zi xeca hua. ⁸Y gatho ya ja'i bi ñuni asta xi bi niña. Nepu ya

nxadi bi munts'a ya xeni nú'u bi bongui y bi ñuxa yoto ya 'bøts'e. ⁹Ha mi ngu goho 'mo ya 'ñøhø nú'u bi ñuni, y nuya 'behña ne ya bati himbi ma 'mede. Nepu ra Jesu bi 'ñedi'u. ¹⁰Ne nu'á 'bestho bi bøxa ja ra motsa co yá nxadi ne bi 'rats'i bi ma ja ra hai Dalmanuta.

Ya fariseo mi adi da 'utua 'nara nt'udi dega milagro

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹Nepu 'raya fariseo bi ma bá tsudi ra Jesu ne bi mudi bi xaxi, ne bi xipi gue da 'yøt'e pa da hnequi 'nara nt'udi de mahets'i pa da hyandi'u ua xi majuañi mra 'mehni Ajuá. ¹²Nu'bu ra Jesu xi bi 'yenga 'nara nga'tsi ne bi 'ñena:

—¿Hanja nú'ahu guí 'buhu mapaya guí ahu ga øt'a 'nara nt'udi? Xi majuañi dí xi'ahu gue nuga hinga u't'ahu ni 'nara nt'udi.

¹³Nu'bu nu'á 'bestho bi zohni'u ne bi yopa bøxa ja ra motsa pa bi ma ri'nandi ra ndehe.

Ra nzoi de ya fariseo

(Mt. 16:5-12)

¹⁴Ha nuyá nxadi xqui pumfri da hña'xa 'raya thuhme, hønse 'natho mi hña'u ja ra motsa. ¹⁵Nepu ra Jesu bi zofu'u ne bi 'ñembi:

—Jamahu de yá nzoi ya fariseo ne rá nzoi ra Erode.

¹⁶Nu'bu yá nxadi bi 'ñemse'u 'na ngu 'na:

—Nuní xicju njabu ngue'a hindí hahu ra thuhme.

¹⁷Pe ra Jesu bi batho te mi beñ'u ne bi 'ñembabi'u:

—¿Hanja guí 'ñemfu gue otho ra thuhme? ¿Ha gue nsøtho'a oda ri mfenihu? ¿Ha gue hingui tsoda ri mfenihu de nú'a ra ts'edi dí pe'tsi? Xi xá me ri corasohu. ¹⁸Ja ri dahu pe hinguí hanthu, ne ja ri guhu pe hinguí øhu, nixi guí beñhu nú'a stá øt'e co nú'u ya

tuhme. ¹⁹ Xi nú'bu ndá xeni nú'u cut'a ya tuhme ne dá 'uinga cut'a 'mo ya ja'i, ¿hangu ya 'bòts'e gá xeca tuhme bi bongui xa?

Y nu'ú bi dadi bi 'ñena:

—'Ret'amayoho 'bòts'e.

²⁰ Nepu bi 'ñena:

—Nehe xi nú'bu ndá xeni nú'u yoto ya tuhme ne dá 'uinga goho 'mo ya ja'i, ¿hangu ya 'bòts'e gá xeca tuhme bi bongui xa?

Y nu'ú bi 'ñena:

—Yoto 'bòts'e.

²¹ Nu'bu ra Jesu bi 'ñembi'u:

—¿Y ne njabu hinxa zoda ri mfenihu de nuna ra ts'edi dí hña?

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara goda nuni Betsaida

²² Nu'bu ra Jesu ne yá nxadi bi zoni ja ra hai Betsaida, ne ja guehni bá ts'impabi 'nara goda, y nú'u to'o bá tsi bi bantebi gue da hñuxa rá 'ye ja gue'a pa da ñani.

²³ Nu'bu ra Jesu bi cuhna ra goda pa bi guca môte de ra hnini, ne bi go'tsuabi rá jini ja yá da, ne bi hñuxa yá 'ye ja gue'a, ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue ja te guí handi?

²⁴ Y nu'á bi zot'a yá da ne bi 'ñena:

—Dí handa ya ja'i di 'yo pe di hnequi ngu ya za.

²⁵ Nu'bu ra Jesu bi yopa hñu'tsua yá 'ye ja yá da nú'a ra goda, ne nu'á bi ñani ne xi bi hyandi xá hño gatho. ²⁶ Nepu ra Jesu bi mehni da ma rá ngu, ne bi hñacuabi gue hinda yut'a ja ra hnini pa hinda xipa ya ja'i de guehni.

Ra Pedro bi ma gue ra Jesu go gue'a ra Cristo

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ 'Mefa ra Jesu bi ma co yá nxadi ja ya t'uca hnini nú'u mi ja guetbu ra dahni Cesarea de Filipino. Y de má 'ñu nú'a bi 'yamba yá nxadi ne bi 'ñembi:

—¿Ha hingá øhu ya ja'i ma to'oguiga?

²⁸ Nu'bu nu'ú bi dadi ne bi 'ñena:

—'Ra ena gue go gue'e grá Xuua Xi'tsate, ma'ra ena grá badi Elía, ha nu ma'ra ena gue go gue'e 'na de nú'u ma'ra yá 'mehni Ajuá nú'u mi 'bui maya'bu.

²⁹ Nu'bu ra Jesu bi 'yambi'u ne bi 'ñembi:

—Xi'ah, ¿te guí mañhu de gueque?

Y ra Pedro bi dadi ne bi 'ñembi:

—Nu'i go gue'e grá Cristo xpá meñ'a'i Ajuá pa gui ndá.

³⁰ Nu'bu ra Jesu bi hñu'mba ra hña gue hinda xipa ma'ra ya ja'i mi to'o'a.

Ra Jesu bi ma de rá du

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Nepu ra Jesu bi mudi bi xipabi yá nxadi nú'a ma da t'ø'tuabi, ne bi 'ñembi'u:

—Nú'a To'o bi e bi Nja'i pe'tsi ma da sufri ndunthi. Ya ndaxjua ndá ne ya ndá gá macja ne ya xahnate de ra ley ma da utsa asta da hñu yá mui da hyo, pe rá hñupa da yopa nte de rá du.

³² Bi xipi'u co ya noya hinxá hñei, hangue ra Pedro bi guqui 'nambu ne bi mudi bi zui pa hinda 'yøt'e njabu.

³³ Nu'bu ra Jesu bi mpunts'i ne bi hyanda gatho yá nxadi ne bi zui ra Pedro bi 'ñembi:

—'Uegue de gueque, nu'i guí hampa rá ts'edi ra Satá hangue guí xica njabu! Ngue'a nu'í hinguí ma ngu nú'a manga Ajuá, nu'í guí øt'a nú'a go yá paha ya ja'i.

³⁴ Nepu bi zohna yá nxadi ne ya ja'i ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'a tó'o da ne da dengagui, hinda za da 'yøt'e nú'a go rá paha sehe. Mahyoni da dengagui masque da tho ya nt'ut-sate ne ya 'betsa asta rá du. ³⁵ Nu'a tó'o da ñanga rá te por hinda dengagui, nú'a ma da 'bedi rá te. Pe nu'a tó'o da 'ñei pa da du po rá ngueque ne po ra maca noya, nú'a da zø rá te pa nzantho. ³⁶ ¿Te rá 'be da daha 'nara ja'i 'bu da me'tsa gatho

ya hño de ra ximhai, y ne da 'medi rá te? Otho. ³⁷Ngue'a ni 'na de nuya hño'u hinda za da pøhøbi rá te. ³⁸Nu'a tó'o da gongagui ne da ntsa da manga ma noya ja yá thandi ya 'yot'ats'oqui gá ja'i ne ya 'ñagamfri, 'mefa necagui ma ga mā gue hindí paði'a nehe nu xcrá yopa pengaua. Nura pa'la ma ga 'ño'be ya enxε, ne ga hnequi co rá nsunda Ajuā ma Dada.

9 Nehe ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Xi majuañi dí xi'ahú, 'ra de gue'ahu guí 'buhua gri tethohú ma gui hyanduahú rá ts'edi ra Ndá de mahets'i sta 'ñehe.

Bi mpadi rá 'bai ra Jesu

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

²Rá 'rato ma pa, ra Jesu bi zixa ra Pedro, ra Cobo ne ra Xuua, ne bi ma sehe'u ja 'nara t'øhø xá hñets'i. Y ne de guehni ja bi mpadini rá 'bai ra Jesu ja yá thandi'u. ³Nurá he xi bi huexqui ne xi bi t'axqui ngu ra tse, y jo'o ni 'nara meni nuua ja ra ximhai da japi da t'axca 'nara he ngu'a. ⁴Nepu de guehni nuyá nxadi bi hyandi'u gue mi ñaui'a ndu ra Elía ne ndu ra Moise nú'u myá 'mehni Ajuā. ⁵Hangué nura Pedro bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma Xahnate'i, ipøde xá hño ga 'buhua! Xi'bu ga hocje hñu ya zi ja'tsi, 'na pa gue'e, ma'na pa ra Moise, ha nu ma'na pa ra Elía.

⁶Nuya nxadi xi bi ntsu, hangué ra Pedro ngu bi 'be rá mfeni ne himi pa nú'a mi mā. ⁷Nepu bi go'mi'u 'nara guui, ne de guehni ja ra guui bi nt'øde 'nara noya bi 'ñena:

—Nuna guehna ma hmāca T'u. 'Yøhu nú'a mā.

⁸Y 'mefa ya nxadi bi hyandi gue ya mi jo'oni nú'u ma'ra, hønse ra Jesu mi 'baseni.

⁹Y nu mi gai'u de ra t'øhø, ra Jesu bi hñu'mba ra hñá nú'u hñu yá nxadi, ne bi 'ñembi:

—Oto xqui ma gui xiphu de nú'a xcá hyanthu asta hinda yopa nte de rá du Nú'a To'o bi e bi Nja'i.

¹⁰Hangué nú'u hñu ya nxadi hinto bi xipabi de nú'a xqui hyant'u. Pe nu'ú mri 'ñámbi 'na ngu ma'na, ne mi eñ'u:

—¿Te rí bonga nú'a ra noya bi 'ñena gue asta hinda yopa nte'a de rá du?

¹¹Nu'bú nu'ú bi 'yambabi'a ne bi 'ñembabi:

—¿Janja enga ya xahnate de ra ley gue 'met'o ma da 'ñehe ra Elía nepu ja da 'ñehe ra Cristo nú'a rá 'mehni Ajuā pa da e da nda?

¹²Nu'bú nura Jesu bi daði ne bi 'ñembabi'u:

—Haha, go rá mudi ma da 'ñehe ra Elía pa da zofo ya ja'i da ñobri de yá ts'oqui ja rá thandi Ajuā, nepu ja da 'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i. ¿Xi te manga ja ra Māca T'ofu de Nú'a To'o bi e bi Nja'i? Nu'a mā, mā gue ma da tho ya ugui ne da t'utsa. ¹³Pe de nú'a gá 'yangahu de ra Elía, dí xi'ahú gue ya xa zøhø'a, y nuya ja'i bi 'yø'tuabi nú'a go bi ne'u, ngu xa nt'ofu ja ra Māca T'ofu njabu bi t'ø'tuabi'a.

Ra Jesu bi 'yemba 'nara ts'ondahi 'nara ts'unt'u

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴Nu de ya xqui menc'u de ja ra t'øhø y ya mi ma da zøhø habu mi 'bui nú'u ma'ra ya nxadi, bi hyanda 'nara danga hmuntsja'i xqui got'atho nú'u ma'ra ya nxadi, ne mi 'bahuini ya xahnate de ra ley mri ntsanoyau'u. ¹⁵Ha nu mi hyanda ya ja'i bi zonga ra Jesu, himi padi te da beñ'u, ne bi nest'ihi bi ma bá zengua. ¹⁶Ha nura Jesu bi 'yambabi yá nxadi ne bi 'ñembi:

—¿Te ma noya nguí mañhu con guehyu?

¹⁷Nepu 'nara ja'i nú'a mi 'ba ja ra hmuntsja'i bi daði ne bi 'ñena:

—Ma Xahnate'i, dra zin'aaua 'nama t'u pe'tsa 'nara ts'ondahi xa japi xa ngone. ¹⁸Y nura ora da 'ñambabi ri japi da dagui haburaza, ne asta ri gust'a yá ts'i ne ents'a ra fugui ja rá ne, y ya xi xa papa rá mui. Ya stá xipa ri nxadi pa da 'yembahmá nura ts'ondahi'a, pe nuyá hinxa za xa 'yembabi.

¹⁹Nu'bú nura Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—¡Gyá 'ñagamfrihu! ¿Asta ha'mu gui camfrihu? ¿Asta ha'mu ma ga tse't'a ri 'muihu? Bá tsincahuua nú'a ra ts'unt'u.

²⁰Nu'bú nu'ú bi zi'tsuabi nú'a ra ts'unt'u, ha nura ts'ondahi nu mi hyanda ra Jesu mi 'bahni, bi japa nú'a ra ts'unt'u bi dagui ne mi tani ne mi ents'a ra fugui ja rá ne. ²¹Nu'bú ra Jesu bi 'yamba rá dada nú'a ra ts'unt'u ne bi 'ñembi:

—¿Hangu pe'tsi de xa mudi njani?

Ha nu'á bi 'ñena:

—Desde mi notsi ya mi njani. ²²Ndunthi ya 'mi'qui ra ts'ondahi hot'a ja ra tsibi o ja ya mothe pa da hyo hmaha. Hangué 'bu da za te gui 'yø'tuahma, huegahe gui faxcahe.

²³Nepu ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'i guí ena: 'Bu da za. 'Bu ja ri jamfri ha, gatho da za.

²⁴Nu'bú rá dada nú'a ra ts'unt'u bi dadi nts'edi ne bi 'ñena:

—¡Dí camfri, pe faxcagui pa ma'na ga camfri!

²⁵Nu'bú ra Jesu bi hyandi gue ra hmuntsja'i mi 'yo rí ts'i'mi'a, hangue nu'á 'bestho bi 'ñembabi ra ts'ondahi:

—Nú'i ts'ondahi go xcá japi xa ngone ne xa ngogu nuna ts'unt'u, pe nubyá nuga dí 'bep'a'i gui pøni de guehni ne hinhya'mu gui yopa cut'a ma'na'qui.

²⁶Nepu nú'a ra ts'ondahi bi mafi, ha nú'a ra ts'unt'u bi 'ñamba ra nduse ma'na'qui, y ra ora'a bi bonga ra ts'ondahi. Ha nú'a ra ts'unt'u mi 'beni 'ñena xqui du. Ne ndunthi ya ja'i bi 'ñena gue xqui du. ²⁷Pe ra Jesu bi mipa rá 'ye pa bi gut-s'i'a, nepu nura ts'unt'u 'bestho bi 'mai.

²⁸Y nu mi yut'a ra Jesu ja ra ngu nú'a xqui mihi, yá nxadi bi 'yambabi ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja himbi za dá eñhe nú'a ra ts'ondahi?

²⁹Nu'bú nu'á bi 'ñembabi'u:

—Ya ts'ondahi ngu nú'a dá enibya, nu'ú da za da 'yeni 'na, pe mahyoni da ayuna 'na ne da 'yapabi Ajuá con gatho rá mui.

Ra Jesu bi yopa ma de rá du

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰Nepu nu'ú bi bøni de guehni, bi gat'i ja ra hai Galilea, y ra Jesu himi ne to xa badi ua mi 'yoni, ³¹ngue'a mi xahna yá nxadi, mi embabi'u:

—Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da t'ent'ua ja yá 'ye ya ja'i, ha nu'ú ma da hyo, pe rá hñupa ma da yopa nte de rá du.

³²Pe nuyá nxadi himbi badi te mri bonga nuya noya bi xipabi'u, ne mi tsu da 'yambabi.

Nú'a to'o ma'na ma da nja rá nsu

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³Nepu bi yopa mengui'u pa Ncapernau ne bi yut'i mbo ja ra ngu nú'a xqui mihi. Nu'bú ra Jesu bi 'yambabi yá nxadi ne bi 'ñembi:

—¿Te rá 'be nguí mañhu má 'ñu?

³⁴Pe nu'ú hinte bi dadi, gue'a de má 'ñu mi ntsanoyase'u ne mri 'ñambi to'o 'na de gue'u da ua'a da ma. ³⁵Nu'bú ra Jesu bi hñudi ne bi zofo nú'u 'ret'amayoho yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Nu'a tó'o da ne da ndangui, osta ma da 'ñets'i. Nu'a da 'yø't'e, dá mepa nú'u ma'ra.

³⁶Nepu bi 'ba'ma 'nara zi batsi made-tho de yá nxadi, nepu bi dets'i ne bi 'ñembabi'u:

³⁷—Nu'a tó'o da umba ntsaya de ja ma thuhu 'nara zi batsi ngu núna drí dets'i, ja ra uenda go 'raca ntsaya. Y nu'a tó'o

'raca ntsaya, ja ra uenda go umba ntsaya Ajuá ma Dada nú'a to'o bá pencaguiua.

**Nu'u tó'o hingui utsaguihú,
go gue'u 'bui con guecju**

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Nu'bú ra Xuua bi 'ñembi:

—Ma Xahnate'i, stá hanthe 'nara ja'i gue de ri thuhu mi enga ya ts'on-dáhi, y nuje dá haçuahe gue ya hinda 'yot'a njabú, ngue'a nura ja'i'a hingui 'yo 'nadbú con guecju.

³⁹ Pe ra Jesu bi dadi:

—Oguí haçuahú, ngue'a nu'a tó'o da 'yot'a 'nara nt'udi de ma thuhuga, nu'á hinga 'bestho ma da pata rá mfeni nixi da ñama'ñú de gueque. ⁴⁰ Ngue'a nú'u hingui utsaguihú, go gue'u 'bui con guecju. ⁴¹ Ha nu'a tó'o da 'ra'ahú mádi ts'u ra zi dehe de ja ma thuhu ngue'a guí tengahú, nura ja'i'a ma da hñanga rá thaha.

**Ra Jesu bi ma gue ga nsuhú
pa hinga øthu ya ts'oqui**

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Nu'a tó'o da ts'ocua rá mfeni 'na de gue nuya ya zi batsi xa gamfrigui, nú'a ra ja'i'a ma'na xá hño da ts'utua ja rá 'yuga 'nara do strá hñú ne dra thot'a ja ra ndehe. ⁴³ Nu'bú 'nari 'ye ja'a'i gui 'yot'a 'nara ts'oqui, ma'na xá hño hyequi, ngue'a ma'na xá hño gui cut'a habú bí ja ra te pa nzantho co 'nada ri 'ye, que di ja yoho ri 'ye ne gui ma ja ra nidu habú hinhya'mú ma da huet'a ra tsibi. ⁴⁴ Y nuni ja bí 'buhni nehe ya zu'ue nú'u da zipa yá ngø nú'u to'o da zønini, ne bí zø ra tsibi pa nzantho. ⁴⁵ Ha nu'bú 'nari ua ja'a'i gui 'yot'a 'nara ts'oqui, ma'na xá hño hyequi, ngue'a ma'na xá hño gui cut'a habú bí ja ra te pa nzantho co 'nada ri ua, que di ja yoho ri ua ne gui ma ja ra nidu habú hinhya'mú ma da huet'a ra tsibi. ⁴⁶ Y nuni ja bí 'buhni nehe ya zu'ue nú'u da zipa yá ngø nú'u to'o

da zønini, ne bí zø ra tsibi pa nzantho. ⁴⁷ Ha nu'bú 'nari da ja'a'i gui 'yot'a 'nara ts'oqui, ma'na xá hño hñai, ngue'a ma'na xá hño gui cut'a habú bí manda Ajuá co 'nada ri da, que di ja yoho ri da ne gui ma ja ra nidu habú hinhya'mú ma da huet'a ra tsibi. ⁴⁸ Y nuni ja bí 'buhni nehe ya zu'ue nú'u da zipa yá ngø nú'u to'o da zønini, ne bí zø ra tsibi pa nzantho.

⁴⁹ Ngue'a gathoi'hú mahyoni gui tsethú ya ts'othogui ne hingui 'yothú nú'a go ri hnesehú, pa njabú gui pøñhú xá hño ja rá thandi Ajuá. Ma gui njahú nehe ngu ya 'baha nú'u t'umbabi Ajuá, nú'ú pe'tsi da dá ja ra tsibi pa da hogui ne t'u'tsua ra u. ⁵⁰ Xá hño ra u, pe nu'bú ya da 'be rá hño, ¿hanja da za da cuqui? Hingui tsa. Nu'ahú njahú ngu ra hoga u, 'yothú xá hño, ne 'buhú co 'nara hoga'mui 'na ngu 'na.

Ra Jesu bi ma de ra nxuni

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

10 Nepu ra Jesu bi bonga de Ncapernaú, ne bi 'ño ja ra hai Judea ne ja ra hai ri'nandi ra dathe Jordá. Y nehe ja guehni bi munts'ni ndunthi ya ja'i, ne ra Jesu bi mudi bi xahni ngu mrá nza-i'a. ² Nu'bú bi jonga 'raya fariseo pa da xaxi, hangue bi 'yamba 'nara nt'ani bi 'ñembabi:

—¿Ha gue ja ra nsequi da hyepu rá 'behñá 'nara 'ñøhø?

³ Nu'bú ra Jesu bi 'yambabi'u nehe, ne bi 'ñembabi:

—Xi ra Moise, ¿te bi xi'ahú de gue'a?

⁴ Y ya fariseo bi dadi ne bi 'ñena:

—Nura Moise bi unga nsequi gue da thoca 'nara t'ofó dega nxuni, ne njabú há, da za da nxungüi rá 'behñá 'nara 'ñøhø.

⁵ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Nura Moise bi unga nsequi gue da t'ot'a njabú ngue'a nu'ahú xi xa megui ri corasohú. ⁶ Pe desde rá mudi himi njabú, ngue'a ra Maça T'ofó ena gue Ajuá “bi

hyoca ra 'ñøhø ne ra 'behñā". ⁷ "Hangue 'nara 'ñøhø da zopu rá dada ne rá nana pa go da 'muhui rá 'behñā, ⁸ y de ri yoho, ya da 'natho." Njabu manga ra Maca T'ofu. Hangue nú'a ra 'ñøhø ne nú'a ra 'behñā ya ri 'natho, hingue ri yoho. ⁹ Hangue nú'u xa pehna Ajuá, ni 'nara ja'i hinda za da 'ueque'u.

¹⁰ Y nu mi menci'u pa ja ra ngu habu xqui mihi, yá nxadi ra Jesu bi 'yambi'u nehe de ra nxuni. ¹¹ Hangue nu'a bi 'ñembabi'u:

—Nu'a tó'o da hyepu rá 'behñā ne da nthatui ma'na, ya bi 'yot'a 'nara ts'oqui ngue'a xa hyepu nú'a rá mudi 'behñā xa nthatui. ¹² Ha nu'bu 'nara 'behñā da hyepu rá dame ne da nthatui ma'na ra 'ñøhø, ya bi 'yot'a 'nara ts'oqui ngue'a xa hyepu nú'a rá mudi dame xa nthatui.

Ra Jesu bi japa ya bātsi

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Mefa, bi ts'i'tsua ya bātsi ra Jesu pa da hñuxa rá 'ye ja gue'u pa da japi. Pe nuyá nxadi bi mudi bi guui nú'u to'o mri zi ya bātsi. ¹⁴ Pe nu mi hyanda ra Jesu gue mi øt'a njabu yá nxadi, nu'a bi bø rá cue ne bi 'ñembabi'u:

—Oguí haçuahü ya zi bātsi da 'ñe da zucagui, ngue'a nu'u tó'o da 'müi ja rá hmanda Ajuá, mahyoni da nja ngu nuya ya zi bātsi. ¹⁵ Xi majuani dí xi'ahü, nu'a tó'o hinda nja ngu 'nara zi bātsi pa da 'müi ja rá hmanda Ajuá, hinda za da yut'a ja rá hmanda Ajuá.

¹⁶ Nepu ra Jesu bi dexa ya zi bātsi ne bi hñuxa yá 'ye ja gue'u ne bi 'yapabi Ajuá rá Dada da japi'u.

'Nara basja'i mrá rico bi ñāui ra Jesu

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷ Y de ya mi 'ba'ñu ra Jesu, bi zøhø 'nara 'ñøhø mbra nest'ihi, ne bi ndandiñahmu ja yá ua'a ne bi 'ñembabi:

—Nu'i Xahnate, 'nagrá hoja'i, ¿te 'be da za ga øt'e pa da za ga tsu ra te pa nzantho?

¹⁸ Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí engagui drá hoja'i? Hønse 'natho to'o ra hoja'i, y nú'a go gue'a Ajuá. ¹⁹ Ya guí paði nda'u gue'u ya hmanda: "Oxqui ntsinga medinthati, oxqui hñote, oxqui mpe, oxqui ju'tsua ya ne'uamba ri miq'u'eui, oxqui hat'a ri miq'u'eui, umba ra t'equ'ei ri dada ne ri nana ne su'u."

²⁰ Nu'bú nú'a ra 'ñøhø bi daði ne bi 'ñena:

—Xahnate, gatho nuya hmandaya stá øt'e desde stá mbātsi.

²¹ Nu'bú ra Jesu bi hyandi dega hmate ne bi 'ñembabi:

—'Natho nú'a grí 'bedi gui 'yot'e. Guí ma gui pa gatho nú'a guí pe'tsi ne gui hyecuabi ya hyoya. Njabu ha, da za gui hñānga ya hoga hño de mahets'i. Nepu gui ehe gui tengagui ne gui tseta gatho nú'a da 'ñe'a'i asta ri du.

²² Pe nu mi 'yøde'a nú'u ya noya bi xipa ra Jesu, xi bi du rá müi y bi ma njabu co ra dumüi, ngue'a xi mrá rico.

²³ Nu'bú ra Jesu bi mpunts'i ne bi hyanda yá nxadi, nepu bi 'ñembabi'u:

—¿Xi rá hñei da yut'a 'nara rico ja rá hmanda Ajuá!

²⁴ Ha nuyá nxadi himi paði te da beni de nú'a xqui mañ'a. Hangue nu'a bi yopa xipa ma'na'qui ne bi 'ñembi:

—Ma zi t'u'ihu, ¿xi rá hñei da yut'a ja rá hmanda Ajuá nú'u to'o hu yá müi gue co nú'a te pe'tsi ma da mpøhø! ²⁵ Ma'na hinxá hñei da thogui 'nara cameyo ja rá gu 'nara 'yofri que 'nara rico da yut'a ja rá hmanda Ajuá.

²⁶ Hangue nuyá nxadi'a ma'na himi paði te da beni, ne mri 'ñembabi 'na ngu ma'na:

—Nu'bu njabu, ¿to'o ja da za da mpøhø?

²⁷ Nu'bu ra Jesu bi nhyandui'u ne bi 'ñembi:

—Ya ja'i hingui tsa da mpøhø sehe, pe co rá mfats'i Ajuá ha, ngue'a pa Ajuá hinte rá hñei.

²⁸ Nepu de gue'a bi dadi ra Pedro ne bi 'ñembabi:

—Nuje stá tsohebú gatho nú'a te ndí pe'tshe pa dá ten'ahe.

²⁹ Nu'bu ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—Xi majuani dí xi'ahu, nu'u tó'o da zogui yá ngu, yá cu, yá nju, yá dada, yá nana, yá batsi, ne yá hai po rá ngueque ne po rá ngue ra maça noya, ³⁰ nu'ú ma da hñanga núbya mapaya 'na nthebe de nú'a te xa zogui, ngu yá ngu, yá cu, yá nju, yá nana, yá batsi, yá hai, masque co ndunthi ra nt'utsate, y nepu rá ñoho ra 'múi ma da hñanga 'nara hoga te pa nza-ntho. ³¹ Pe nu'u tó'o ya danguibya, nura pa'a ma da notsi'u, ha nu'u tó'o ya not-sibya, nura pa'a ma da ndangui'u.

Ra Jesu bi yopa ma de rá du

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Nura Jesu bi ne ra 'ñu co yá nxadi pa bi ma Jerusale. Y nú'a go bi 'met'o'a de gue'u, y nu'ú himi padi te da beni de gue'a. Hangué nu'ú ngu mi tsu, ne mri 'befatho de gue'a. Nepu nura Jesu bi 'ueca 'nambu nú'u 'ret'amayoho yá nxadi pa bi yopa xipabi gatho nú'a mi ma da thogui'a. ³³ Ne bi 'ñembabi'u:

—Nubya drá maha Jerusale, ne dí ne ga 'ra'ahu nt'øde de Nú'a To'o bi e bi Nja'i. Nú'a ma dra da de guehni ja yá 'ye ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley, ne nu'ú ma da 'ye'mbi da hyo, ne ma da 'yent'uabi ja yá 'ye nú'u hingyá xodyo pa da hyo'a. ³⁴ Nu'ú ma da 'yø'tua ra buhla ne da na'mbi ne da zots'i, nepu ja da hyo'a. Pe rá hñupa ma da yopa nte de rá du.

Ra Cobo ne ra Xuua bi 'yadi 'nara favo (Mt. 20:20-28)

³⁵ Nepu nura Cobo ne ra Xuua nú'u yá t'u ra Sebedeo bi joni ja ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Xahnate'ihe, dí ne gui øtcahe ra mate gui 'racje nú'a ma ga a'a'ihe.

³⁶ Nu'bu nu'á bi datuabi'u ne bi 'ñembabi:

—¿Te rá 'be guí ne ga øt'ahu?

³⁷ Y nu'ú bi 'ñena:

—Dí nehe ga hudihe 'na ja ri 'ñei, 'na ja ri ngaha, nu xcri hñudi ja ri hudi de ri ts'utbi.

³⁸ Pe ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Nixi hinguí pahú nú'a guí ahú. 'Bu guí ahú njabu, ¿ha guí hanthu gui tsethu ya ts'othogui ngu nú'u ma ga thoguiga, ne gui tsethu ya uguí ngu nú'u ma ga tsetca?

³⁹ Ha nu'ú bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Haha, ga tsethe.

Nu'bu ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Majuani ma gui tsethu ya ts'othogui ne ma gui tsethu ya uguí ngu nú'u ma ga tsetca. ⁴⁰ Pe nuga hingo ma ga huancá to'o ma da hñudi ja ma 'ñei ne ja ma ngaha. Numa Dada go gue'a padi to'o ma da hñudini.

⁴¹ Pe nu mi 'yøde nú'u má 'ret'a ya nxadi gue ra Cobo ne ra Xuua mi adi da hñuhui ra Jesu, nu'ú bi bø yá cue ngue'a hanja go mi adi da hñuhni'u. ⁴² Nu'bu ra Jesu bi zohna yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Guí pahú xá hño gue nuya danga nda de guecua ja ra ximhai ri manda gatho yá hnini, ne nú'a go da mañ'u go gue'a da t'øt'e. ⁴³ Pe nu'ahu oxqui ma gui 'yøthu njabu. 'Bu 'na de gue'ahu guí ne gui ndanguihu, mahyoni go gui pepu nuyu ma'ra. ⁴⁴ Ne nu'bu 'na de gue'ahu guí ne gui ndahu de nuyu ma'ra, mahyoni go gui 'megohu. ⁴⁵ Nú'a To'o bi e bi Nja'i, nu'á hinxpá 'ñehe pa go da 'bepabi, nu'á xpá 'ñehe pa go da 'mego ne

pa da unga rá te pa da gu'tua gatho yá ts'loqui ya ja'i.

Ra Jesu bi 'yøthe ra Bartimeo mrá goda

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ Nepu ra Jesu bi zonga Jericó co yá nxadi, ne 'bestho bi bõni de guehni ne bi deni 'nara hmuntsja'i. Y nuni ja ra ñanga 'ñu mi huhni 'nara goda mrá thuhu ra Bartimeo mrá t'ua ra Timeo, mi huhni mi peti. ⁴⁷ Y nu mi 'yøde gue go mi gue'a ra Jesu me Nasare nú'a ya mi ma da thohni, nu'bu nú'a bi mudi bi mafi ne bi 'ñena:

—jNu'i Jesu, rá T'ua'i ndu ra nda Davi, huegagui!

⁴⁸ Pe ndunthi ya ja'i bi zui ne bi 'ñembabi da go'ta rá ne. Pe nu'á ma'na xi mi mafi nts'edi mi ena:

—jNu'i rá T'ua'i ndu ra nda Davi, huegagui!

⁴⁹ Mi 'yøde ra Jesu 'bestho bi 'mai, ne bi mehni to da tsimpa nú'a ra goda. Y nu'ú bá ma'ti'a ne bi 'ñembabi:

—Bai bá ehe, ogui tu ri mui, bí tɔp'a'i 'na.

⁵⁰ Nu'bu nú'a 'bestho bi hñaca rá pat'i ne bi dama 'mai bi ma bá tsu ra Jesu.

⁵¹ Y ra Jesu bi 'ñembabi:

—¿Te 'be gui ne ga ø't'a'i?

Ha nura goda bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Ma Xahnate'i, dí ne ga yopa handi ma'na'qui.

⁵² Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—Grí ma, co ri jamfri ya xcá ñani.

Y 'bestho ra ora'a bi za bi hyandi, ne bi dena ra Jesu.

Ra Jesu bi yut'a Jerusale

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

11 Ra Jesu ne yá nxadi ya mi ma da zonga Jerusale, ne mi 'yo guetbu de Betfage ne Betania, nehe guetbu ra t'øhø 'bo Olivo, hangue ra Jesu bi mehna yoho yá nxadi pa da 'met'o, ² ne bi 'ñembabi'ua:

—Grí maha ja nuni ra t'uca hnini bí jani, ne nu xcri tsøñhuni gui tsuhu 'nara zi burru di that'i nú'a hinto xa tøguetho. Bá xo'thu ne bá tsincahuua. ³ Ha nu'bu to'o da 'yañ'ahu ne da 'ñeñ'ahu hanja gui øthu njabu, 'ñembabi'ua: “Ra zi Hmu bí honi, nepu 'mefa ma ga yopa tsin'ahe ma'na'qui,” gui 'ñembabi'ua njabu.

⁴ Nu'bu nú'ua yoho yá nxadi bi ma ja nú'a ra t'uca hnini, ne ja bá tsuhni 'nara zi burru mi that'a møte ja 'nara gosthi ja rá hyo ra 'ñu, ne bá xo'ti'ua. ⁵ Y mi 'bahni 'raya ja'i bi 'ñembabi'ua:

—¿Te gui japhu nú'a ra burru gui xo'thu?

⁶ Ha nuya nxadi bi dadi ngu xqui xipa ra Jesu, hangue nú'ua ya ja'i bi hyopi bi zits'i. ⁷ Nepu nu'ú bá tsimpa ra Jesu nú'a ra burru, y bi hñaca yá pat'i'ua pa bi xi't-sua ra burru pa bi tøgue'a. ⁸ Nepu ra hmuntsja'i bi hñaca yá pat'i pa bi mø ja ra 'ñu, ha nu ma'ra mi toca ya 'yeza pa mi pøgue nehe ja ra 'ñu.

⁹ Y nú'ua to'o mri 'befa ne mri 'bet'o mi thø ya hmafi mi ena:

—jXá nsunda núni xpá mencahu Ajuá! jAjuá da japni! ¹⁰ jAjuá da japi núni ma da nda! Nuni go guehni ra nda xqui hñá'-tuabi ndu ma dadahu ra nda Davi. jXá nsunda Ajuá bí 'bui mahets'i!

¹¹ Nepu ra Jesu bi yut'a Jerusale ne gá yut'a ja ra ndanija, ne bi hyanda xá hño gatho nú'a mi jani mbo ra ndanija. Y coñ'a ya bi nde, nu'á bi bõni de guehni bi ma Betania co nú'ua 'ret'amayoho yá nxadi.

Ra Jesu bi zui 'nara 'bai gá igo

(Mt. 21:18-19)

¹² Y rá hyax'a ra Jesu ne yá nxadi bi bonga de Betania, y de má 'ñu bi zu ra thuhu'a. ¹³ Ne dega yabu bi hyanda 'nara 'bai gá igo mi c'amtho, hangue bi ma bá c'a'tshma ua mi tø yá igo. Pe nu mi zonini hinte bi zudi, mi 'ra'ta yá xi

ngue'a mri 'betho da nøgue. ¹⁴Hangue ra Jesu bi 'ñembabi ra 'bai gá igo:

—Hinhya'mu ma da yopa nøgue ri igo. Ha yá nxadi bi 'yøde nú'a bi ma.

**Ra Jesu bi 'yenga nú'u mri
mpa mbo ra ndanija**

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵Nepu bi yopa zõñ'u Jerusale, y ra Jesu bi yopa yut'a ja ra ndanija ne bi mudi bi 'yenga gatho nú'u mi 'buhni mri mpa ne mri ntai mbo ra nija. Bi pants'ua yá mexa nú'u ya mpatboja ne yá thuhni nú'u to'o mi pa ya domitsu. ¹⁶Ne ya himbi hopi to bi thoguini pa da hñaxa ya t'øt'e. ¹⁷Nepu nu'á bi xipabi ya ja'i ne bi 'ñembabi:

—¿Ha hinguí pahú gue xa nt'ofu ja ra Maca T'ofu ne ena: “Numa ngu rá thuhu ra ngu dega nsadi pa gatho ya hnini”? Ha nu'ahú go xcá 'yøt'athohu ra ngu dega mfe.

¹⁸Nu'bú ya xahnate de ra ley ne ya ndá gá macja bi 'yøde nú'a bi mangua ra Jesu, hangue nu'ú bi 'ñu'ti pa da hyohma'a, ngue'a mi tsu'u da hñanba yá nsu, ngue'a gatho ya ja'i xi mri ho nú'u ya noya mi udi'a. ¹⁹Ha nu mi put'a ra nde, ra Jesu ne yá nxadi bi bonga de guehni Jerusale.

Ra 'bai gá igo bi 'yot'i

(Mt. 21:20-22)

²⁰Ha nurá hyax'a de mi xudi bi thoguini ma'na'qui habu mi 'bai nú'a ra igo xqui zui ra Jesu, ne bi hyandi'u gue ya xqui 'yot'i gatho, asta yá 'yu. ²¹Ra ora'a ra Pedro bi bengá nú'u ya noya xqui mangua ra Jesu, ne bi 'ñembabi'a:

—Ma Xahnate'i, handi, nuna 'bai gá igo gá xipi gue ya hinhya'mu ma da yopa nøgue yá igo, ya xa 'yot'i.

²²Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Camfrihu Ajuá. ²³Xi majuani dí xi'ahu gue 'bu to'o ja ndunthi rá jamfri ne hinda duhu, da za da 'ñembabi

nuna ra t'øhø gue da mponi dí ma ja ra ndehe, ne da njabu ngu nú'a da 'yadi.

²⁴Hangue nuga dí xi'ahu gue nu'a gatho gui 'yaphu Ajuá ra Dada, camfrihu gue nu'á xa 'yøt'ahu ri t'adihu, y nú'a gui 'yaphu da 'ra'ahu. ²⁵Pe ora gui 'yaphu'a, 'bu to xa 'yøt'ahu 'nara nts'o'mui, pumbahu, pa njabu Ajuá ra Dada bí 'bui mahets'i da pun'a ri ts'oquihu nehe nú'a xcá 'yøthu. ²⁶Ngue'a nu'bu hingui pumbahu nú'u to'o xa 'yøt'ahu 'nara nts'o'mui, Ajuá ra Dada bí 'bui mahets'i hinda pun'a ri ts'oquihu nehe.

Bi t'ambabi ra Jesu te ma nsequi mi ha

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷Nepu bi yopa mengui'u pa Jerusale, y ra Jesu bi yopa yut'a ja ra ndanija, ne bi joni habu mi 'bai'a ya ndá gá macja ne ya xahnate de ra ley ne ya ndaxjua ndá.

²⁸Nepu nu'ú bi 'yambabi ne bi 'ñembabi:

—¿To'o rá hmanda'a pa gui 'yøt'a nuya ya t'øt'eya? ¿O to'o xa 'ra'a nsequi?

²⁹Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—Dí ne ga an'ahu 'nara nt'ani nehe. Nu'bu gui xicaguihu, necagui ga xi'ahu to'o rá hmanda'a pa dá øt'a njabu. ³⁰¿Xi to'o bi hñuxa ra Xuua pa bi nxi'tsate? ¿Ha gue Ajuá o ya ja'i?

³¹Nu'bú nu'ú mri 'ñémse 'na ngu ma'na:

—Nu'bu ga emfu gue go Ajuá bi hñuxa ra Xuua, nu'bú nuní da 'ñenjü gue hanja hindá camfrihu nú'a mi mañ'a. ³²Ha nu'bu ga emfu gue go ya ja'i xa hñuts'i, xi'bu da bø rá cue ra hnini.

Mi mañ'u njabu ngue'a mi tsu ya ja'i, ngue'a gatho'u mi ena gue nura Xuua go mi gue'a 'nará 'mehni Ajuá. ³³Hangue nu'ú bi dadi ne bi 'ñembabi ra Jesu:

—Hina hindí pape.

Nu'bú ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Nu'bú nixi gueque hinga xi'ahu nehe to'o rá hmanda pa dá øt'a njabu.

Ra 'bede de ya ts'omfeŋi

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

12 Ra Jesu bi sigui bi ñaui ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley ne ya ndaxjua nda, ne bi mudi bi xipa 'raya 'bede, ne bi ñembabi:

—'Nara pa 'nara 'ñohø bi gaxa 'raya 'bai gá obxi, ne bi guts'i xá hño. Ne bi hyoqui habu da sit'a ra ngui gá obxi nú'a da the'mi, ne bi hyoca 'nara nthø'ma ua'obxi xi rá hñets'i.

Nepu nú'a ra ua'obxi'a bi umba nhyandi 'raya ja'i, ha nú'a ra me ua'obxi bi bõni bi ma yabu ya hai. ²Ha nu mi zohø ra pa de ya xqui da ya obxi, ra me ua'obxi bi mehna 'nara 'bego pa ma da c'a'tsa nú'u to mi ha nhyandi ra ua'obxi pa da hyeca nú'a ra sofo ya xqui guts'i.

³Pe nú'u to'o mi ha nhyandi ra ua'obxi bi gu nú'a ra 'bego bi na'mbi ne bi co'tsi bi mengui, hinte bi umbabi de ra sofo.

⁴Nu'bu nura me ua'obxi bi mehna ma'na rá 'bego, pe nú'u ya hyanthuahi bi mfats'i bi tedo nú'a ra 'bego asta bi zembra rá ñaxu, ne bi xipa ndunthi ya ts'onoya, ne himbi umba nú'a mri 'ñepabi rá hmu.

⁵Nepu ra me ua'obxi bi yopa mehna ma'na rá 'bego, pe nú'u ya hyanthuahi bi gu nú'a ra 'bego ne bi hyo. Nepu 'mefa ra me ua'obxi bi mehna má ndunthi ya 'bego. Pe 'ra de gue'u bi hna'mbabi, ha nu ma'ra bi tho.

⁶Y ya xi rá ngats'i bi mense rá hmaça 'ra t'u, ne bi ñena: “Nuga dí paði gue nu'bu ga pense ma t'u, nuya hyanthuahi ma da me'tsua ra t'equ'ei.” ⁷Pe nu mi hyanda ya hyanthuahi gue bi zonga rá t'u ra me ua'obxi, nu'ú bi 'ñu'ti ne bi 'ñémse'u: “Go guehni ma da gohui yá hai rá dada. Pe ma ga hohu pa njabu go da gocju ya hai.” ⁸Hangué nu'ú bi gumpa rá t'u nú'a ra me ua'obxi bi hyo'u ne bá fõta mõte de ra ua'obxi.

⁹¿Pe te guí beñhu ma da 'yõt'a nú'a ra me ua'obxi co nú'u ya ts'o hyanthuahi?

Nu'á 'nara pa ma da zohø ne ma da hyo gatho nú'u ya ts'o hyanthuahi ne go ma da umba nhyandi ma'ra ya ja'i nura ua'obxi'a.

¹⁰¿Ha gue hincá hñe'thu ja ra Maça T'ofò habu enga njaua?:

Nú'a ra do bi fõtuhma 'na lado nuya hyõngu,

nubya gue'a ra mudi do de rá nija Ajuá.

¹¹Y nuse'a go bi megui nura do'a pa da hyø rá nija, ne dí hanthu gue xi rá nsunda nú'a bi 'yõt'e.

¹²Nepu nuya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley ne ya ndaxjua nda bi beñ'u gue da guhma ra Jesu pa da got'a fadi ngue'a bi baði'u gue nu'á mi ña de gue'u ora mi xipa ra 'bede de ya ts'o hyanthuahi. Pe nu'ú mi tsu te da 'yõt'ua'bi'u nú'u ya hmuntsja'i mi 'buhni, hangue bi zohni ra Jesu ne bi ma'u.

Ra Jesu bi ma de ra boja nú'a adi ya nda de ya hnini

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³Nepu nu'ú bá pehna 'raya fariseo ne 'rayá mfats'i ra nda Erode pa da xaxa ra Jesu pa da nu ua te da zutuabi pa njabu da za da ñapabi. ¹⁴Nepu nuya 'mehni bi zohø habu mi 'bui'a ne bi ñembabi:

—Xahnate, dí pahe gue go gue'e guí mangua majuani ne hinguí ø'tua ncaso nú'a mangua ya ja'i ne hinguí pata ri noya pa da ma'a'i ya ja'i, ngue'a nu'i guí udi xá hño nú'a ri ho Ajuá da t'õt'e. Dí ne guí xicaguihe, ¿ha gue xá hño ga ju'tuabihe ra boja ra nda Cesa o hina? ¿Ha gue ga ju'tuahe o hina?

¹⁵Pe ra Jesu 'bestho bi batua yá ts'omfeni nuya ja'i'u, hangue bi ñembabi'u:

—Nuga dí paði te rá 'be guí beñhu con gueque. Bá hanchahuu 'nara boja pa ga handi.

¹⁶Nu'bu nu'ú bá hanpabi'a nú'a ra boja mi adi. Y nu mi hyandi nú'a ra boja bi 'yambabi'u ne bi ñembi:

—¿To'o rá c'oi ne to'o rá thuhu núna tócuja ra boja?

Y nu'ú bi dadi ne bi 'ñena:

—Rá c'oi ra nda Cesa ne go rá thuhu'a.

¹⁷ Nu'bú bi dadi ra Jesu ne bi 'ñembabi'x:

—Nu'a rá uenda ra nda Cesa gui umbabihũ ra nda Cesa, ha nu'a rá uenda Ajuá go da umbabihũ Ajuá.

Y nu mi 'yøde'x gue bi dadi njabũ, xi bi 'yø'x.

Ya saduceo bi 'yamba ra Jesu de rá ñoho ra te

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Nepũ nu mi uadi ra Jesu bi ñaui ya fariseo ne yá mfsats'i ra nda Erode, bi zøhø 'raya saduceo nú'x to'o camfri gue hinto ma da yopa nte de ra du. Bi 'ñehe pa bi 'yamba 'nara nt'ani'a, ne bi 'ñembabi:

¹⁹ —Xahmate, ra Moise bi zogui nt'ofog ue 'bũ 'nara 'ñøhø da du ne da zogui rá 'behña, pe 'bũ ni 'nara bñtsi hinda zocuabi, nu'bú nurá cu de nú'a ra 'ñøhø bi du mahyoni da nthatui rá 'bepo, pa nu'bũ da me'tsa 'nara bñtsi, da thu'mbabi rá thuhu ngu rá thuhu nú'a ndu rá mudi dame nú'a ra 'behña, pa njabũ hinda 'medi rá thuhu nú'a ra 'ñøhø xa du. ²⁰ Nde nu'bú, 'na'qui mi 'bui yoto ya 'ñøhø mri ncu. Nepũ nú'a mada bi nthati, pe bi du ne himbi zocuabi ni 'nara bñtsi. ²¹ Nepũ nú'a rá ñoho ra cu bi nthatui rá 'bepo, nepũ ne'a bi du ha nixi gue'a ni 'nara bñtsi himbi zocuabi nehe. Y rá hũu bi njabũ nehe. ²² Ne bi njabũ gatho nú'x yoto ya cu bi du pe ni 'na de gue'x himbi zocuabi ni 'nara bñtsi. Nepũ rá ngats'i, bi du ra 'behña nehe. ²³ ¿Xi de stí yopa nte de ra du nú'x yoto ya 'ñøhø, nda'a de gue'x xi drá dame nú'a ra 'behña'a? ngue'a gatho nú'x yoto bi nthatui de guecua ja ra ximhai.

²⁴ Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'x:

—Nixi guí pahũ nú'a guí mañhũ ngue'a hinguí pahũ nú'a manga ja ra Maca T'ofog ne nda'a rá ts'edi Ajuá.

²⁵ Ngue'a nu sta yopa nte gatho nú'x ya ja'i xa du, ya hinda ma da nthata ya 'ñøhø nixi ya 'behña, ngue'a nuni mahet-s'i gatho ya ja'i ma da 'mũ ngu ya enx.

²⁶ Nehe, pa gui camfrihũ gue ma da yopa nte nú'x xa du, ma ga ben'ahũ nú'a bi 'y- ofo ra Moise ja nú'a ra xeni habũ ma de nú'a ra ndapo mi zø, ne ja guehni Ajuá bi zofo ne bi 'ñembi: “Nuga go guecagui rá Ajuagui ra Abrá, ne ra Isaac, ne ra Cobo.” Njabũ xa nt'ofog. ²⁷ Pe Ajuá go gue'a ra Ajuá de nú'x te, hingo ra Ajuá de nú'x xa du. Hangue dí pahũ gue nura Abrá ne ra Isaac ne ra Cobo masque ya jo'oua'x pe bí ja yá te'x. Hangue nu'ahũ hinte ri fadihũ.

Ra hmanda nú'a ma'na ra dangui

(Mt. 22:34-40)

²⁸ Nehe xqui zøhni 'nara xahmate de ra ley ne bi 'yøde mi ñaui ra Jesu ya saduceo, ne bi 'yøde gue ra Jesu xqui dadi xá hño nú'x ya nt'ani xqui t'ø'tuabi. Hangue ne'a bi uat'i pa bi 'yamba 'nara nt'ani ne bi 'ñembabi:

—¿Nda'a ra hmanda ma'na ra dangui de gathog?

²⁹ Nu'bú nura Jesu bi datuabi ne bi 'ñembi:

—Ma ga xi'i nú'a ra hmanda ma'na ra dangui de gathog ne ena: “Hñuxhũ nt'øde nú'ahũ me Israelhũ, Ajuá ma Zidadahũ hønse 'nathog. ³⁰ Y nú'a gue'a mahyoni gui madihũ con gathog ri muihũ ne con gathog ri mfenihũ ne con gathog ri ts'edihũ.” Nuna guehna ra mudi hmanda ma'na ra dangui de gathog. ³¹ Ha nuna ma'na ngú'athog ena njaua: “Madi ri miqu'eiu ne gui su ngu grí nsusehe.” Othog ma'ra ya hmanda ma'na ya dangui de núya dí xi'a'i.

³² Nepũ nú'a ra xahmate de ra ley bi 'ñena:

—Xahnate, majuañi nú'a gá ma gue Ajuá hõnse 'natho ne jo'o ma'na. ³³Haha xá hño to da mađi Ajuá con gatho rá mui, con gatho rá mfeni, con gatho rá ts'edi, ne da mađi rá miqu'eiui da su ngu ri nsuse 'na. Gue'a ma'na xá hño que nú'a da hyo ya mbo'oni 'na ne da tsat'i pa da 'bahabi Ajuá.

³⁴Nu'bú ra Jesu bi 'yõde gue nú'a ra 'ñhõ xqui dađi co 'nara hoga mfeni, hangue bi 'ñembi:

—Ya ts'utho grí 'bedi pa gui cut'a ja rá hmanda Ajuá.

Y ya hinto bi rezga bi 'yõ'tua ma'ra ya nt'ani ra Jesu.

**¿Ha gue ra Cristo go
rá T'u ra ndá Davi?**

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵Ha nu de mi xahnate ra Jesu ja ra ndañija bi 'ñena:

—¿Hanja enga ya xahnate de ra ley gue ra Cristo ma dí 'ñehe de ja yá ja'i ndu ra ndá Davi? ³⁶Nura Maça Ndahi bi 'bepa ndu ra ndá Davi bi 'yofo nuya ya noya ja ra Maça T'ofõ habu ena njaua: Ajuá ra Dada bi 'ñembabi ma zi Hmu: “Bá ehe gui hñudiua ja ma 'ñei asta hinga tsiñ'a'i gatho ri ncontra pa da gohi'u de nja'ti ri ua.”

³⁷Ha nu'bú go drá t'uhmá ra Davi nura Cristo, nu'bú ¿hanja bi 'ñenga ra Davi gue go rá Hmu?

Y nura hmuntsja'i xi bi ho nú'a te mi mangá ra Jesu.

**Ra Jesu bi ma de yá ts'o'befi
ya xahnate de ra ley**

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸Ha nu de mi xahna ya ja'i ra Jesu bi 'ñembabi:

—Jamasuhú pa hingui 'yõthú ngu nú'a øt'a ya xahnate de ra ley. Nu'ú ri ho da hye yá he xi xá ma, ne ri ho'u da zengua ya ja'i co ra t'equ'e'i ora 'yo'u ja ra tai.

³⁹Ha nu ja yá nija'u ri ho da hñudi ja ya mudi hudi, ne ri ho da t'ini rá mudi ja ya ngo. ⁴⁰Nehe xi øt'a yá nsadi co ndunthi ya noya, qué pa da hñamba yá ngu ya viuda nsinque da zo yá mfeni ya ja'i. Nuya xahnate'u ma da hñanga yá castigo ma'na ra dangui.

**'Nara viuda xi mrá zi hyoya bi uni
'nara 'baha ja ra ndañija**

(Lc. 21:1-4)

⁴¹Nepu ra Jesu bi hñudi habu mi ja ya 'me'tsboja ja ra ndañija pa mi handa nú'u ya ja'i to'o mi ent'ini yá ofrenda. Ha mi handa ndunthi ya rico mi unga yá danga ofrenda. ⁴²Nepu bi zõhø 'nara viuda xi mrá zi hyoya, ne bi 'yent'ni yoho ya zi boja dega cobre nú'u hints'u mri muui. ⁴³Hangue nura Jesu bi ma'ta yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Xi majuañi dí xi'ahú gue nuna zi hyoya viuda ma'na xa unga 'nara ofrenda xi ra dangui ja rá thandi Ajuá que gatho nú'u to'o ma'na xa 'yent'a ndunthi yá ofrenda ja ya 'me'tsboja. ⁴⁴Ngue'a gatho nú'u ma'ra to'o xa unga yá ofrenda xa uni de nú'a ya xa bonguabi, pe nuna zi hyoya viuda thogui 'nara danga hñoya pe xa unga gatho nú'a xqui me'tsi pa da dai te da zi hmaha.

**Ra Jesu bi ma gue da
nhuata ra ndañija**

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

13 Ha nu mi bõnga ra Jesu de ja ra ndañija, 'na de nuyá nxadi bi 'ñembabi:

—¿Ma zi Xahnate'i, hyanthmague hangu rá hño nuyú ya danga ngu xa thoqui co nuyú ya data do!

²Nu'bú ra Jesu bi dađi ne bi 'ñena:

—Nubya guí hanthú hangu yá ndangui nuyú ya ngu, pe nuga dí xi'ahú gue ma da zø ra pa da yõ't'e gatho, ne ni 'nara do hinda ma da gohi di ntøque co rá midoui.

Ya nt'udi ante rá uadi ra ximhai

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³Nepu ra Jesu bi ma ja ra t'øhø 'bo Olivo nú'a ri nhyandui ra ndanija, ne ja bi hñuhni'a. Ha nura Pedro ne ra Cobo ne ra Xuua ne ra Andre bi ñaseui 'nambu ne bi 'ñembabi:

⁴—Dí ne gui xicje ha'mu ma da yøt'e nuna nija y te ma nt'udi ma da hnequi nu sta nja nú'a guí ma.

⁵Hangue nura Jesu bi mudi bi xipabi'u ne bi 'ñembabi:

—Jamasuhu hinda ma da hya'ahu ya c'uamba ja'i de nú'a ma da xi'ahu.

⁶Ngue'a ndunthi de gue'u ma da 'ñehe y da bepca ma thuhu ne da 'ñena: “Nuga go gueque drá Cristo xpá mencagui Ajuá pa ga ndá.” Njabu nu'ú ma da hyat'a ndunthi ya ja'i pa da gamfribi'u nú'a da mañ'u.

⁷Ma gui 'yøhu nehe de nú'u ya danga tuhni ya di ja, ne de nú'u ma da nja. Pe nu'ahu nu xcrí 'yøhu, oxqui ma gui tshu, ngue'a mahyoni da njabu, pe hingo di gue'a ya rá ngats'i ra pa.

⁸Ngue'a ma da ntuhna ya hnini co ma'ra yá mihniniui, ne ya ndá co ma'ra yá mindaui, ne ma da nja ya mbimhai haburaza, ne da nja ra danga thuhu, ne xi da nja ya ñunts'i. Nuya go guehya ya mudi ts'othogui ma da nja.

⁹Hangue nsuhu, ngue'a ma da hnap'ahu mbo ja ya nija, ne da ts'ix'ahu ja ya ts'utbi ne ja ya gobierhnu ne ja ya danga ndá ngue'a guí camfriguihu. Y ja yá thandi'u ma gui dahú majuani de gueque. ¹⁰Y mahyoni da nt'ode ma noya gatho ja rá nguni ra ximhai, nepu ja da nja ra ngaxhmai. ¹¹Pe nu sta zø ra ora da ts'ix'ahu pa dra da'ahu ja yá 'ye ya ts'utbi, oxqui ma gui tu ri muihu nú'a te rá 'be gui thadihu, nixi gui beñhu 'met'o nú'a te ma gui mañhu, ngue'a nura ora'a go Ajuá ma da xi'ahu hanja gui thahu, ne gue'a gui mañhu.

Ngue'a hingo ma gui ñasehu, nura Maca Ndañi ma go da ñá'a. ¹²Nu'u tó'o 'bu yá cu ma da da pa da tho, ha nuya dada ma da da yá batsi, ha nuya batsi asta ma da ñapa yá dada nehe pa da tho. ¹³Gatho ya ja'i ma da utsa'ihu ngue'a guí camfriguihu. Pe nu'u tó'o da zeta gatho nuya ya ts'othogui asta rá ngats'i, go gue'u da mpøhø.

¹⁴Ma da njabu ngu nú'a bi mangu maya'bu ra Dañe rá 'mehni Ajuá. Ma da hnequi nú'a xi strá nts'o ne dra ts'omba rá ndanija Ajuá. (Dá zo ri mfenihu nú'a guí he'thubya.) Ha nu xcrí hyanthu nú'a ra ts'oja'i sta 'mai habu hindí 'ñepi da 'mai, nú'ahu gri 'buhu Judea gui 'bathu 'bestho ja ya t'øhø. ¹⁵Nura pa'a sta njabu, nu'a tó'o di 'yo ja rá patio de rá ngu odi cut'a mbo pa da hñaxa nú'a te mahyoni ja ra 'ñu. ¹⁶Y nu'a tó'o di 'yo ja rá huahi dri mpefi nú'a ra ora'a, odi pa ja rá ngu pa da hñaxa rá pat'i. ¹⁷¡Huecate nú'u ya 'behña di da'thi ne nú'u dya nzu nuya pa'u, ngue'a pa gue'u xi strá hñei pa da 'bat'i! ¹⁸Yaphu Ajuá gue nura pa'a hindya pa dega tse. ¹⁹Ngue'a nuya pa'u ma da nja ya danga ts'othogui nú'u hinhya'mu xa nja desde bi hyoca ra ximhai Ajuá, ne de gue'a ya hinhya'mu ma da yopa nja ma'na'qui ngu nú'u ma da nja ya pa'u. ²⁰Hangue Ajuá bi beni gue hingá ndunthi ya pa ma da njabu, ngue'a nu'bu hina, hinto da zeti. Pe po rá ngue nú'u xa huahni, nu'á bi beni gue ma'na xá hño ts'utho ya pa ma da njabu.

²¹Ha nuya pa'u 'bu to da 'ñeñ'ahu: “Bá e gui hyanthu 'bucua ra Cristo bá pehna Ajuá pa da ndá”, o 'bu to da 'ñeñ'ahu: “Maha ringuehni habu bí 'bu ra Cristo”, oxqui camfribihu. ²²Ngue'a ma da 'mui ndunthi ya hyate ja'i, 'ra da 'ñena gue go di gue'u dya Cristo bá pehna Ajuá pa da ndá, nu ma'ra da 'ñena gue dyá 'mehni Ajuá pa da ñá de gue'a. Nu'ú ma da 'yøt'a ndunthi ya danga nt'udi ne da nehma da hyat'a nú'u xa huahna Ajuá nehe. ²³Pe

nu'ahú beñhú xá hño de nú'a dí xi'ahú ne nsuhú. Oxqui hophú to da hya'ahú.

Ra Jesu bi ma hanja ma da yopa mengui ja ra ximhai

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴Nú'u ya pa sta thogui nuya ya ts'othogui, ra hyadi ma da 'mexuui, ne ra zana ya hinda ma da yot'i. ²⁵Ya tsø ma da dagui de mahets'i y gatho nú'a te bí ja mahets'i da mbi. ²⁶Nepu Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da thandi da 'ñehe xi strá nsunda ja ya guui con gatho rá danga ts'edi. ²⁷Nepu da mehna yá enxé pa da munts'a gatho nú'u to'o xa thahni nú'u di 'bui gatho rá nguni ra ximhai.

²⁸Nu'ahú ora guí hanthú ra 'bai gá igo ya da bøhø yá 'roho, nu'bú guí pahú gue ya xa 'ñepu 'bestho ra pahyadi. ²⁹Njabu nehe nu xcrí hyanthú sta nja nuya ya ts'othogui, pahú gue rá ngats'i ra ximhai ya 'bui guetbu. ³⁰Xi majuañi dí xi'ahú, gue nuya ja'i 'buihya hinda ma da du asta hinda mudi da nja gatho ngu nú'a dí xi'ahú. ³¹Mahets'i ne ra ximhai da uadi da thogui, pe numa noya hinda uadi da thogui, pe'tsi da njabu ngu nú'a stá ma.

³²Hinto padi ra pa nixi ra ora ha'mu da nja ra ngaxhmai, nixi ya enxé de mahets'i hinguí padi, nixi rá T'u Ajuá, hønse Ajuá ra Dada go gue'a pase.

³³Hangue ndø'mhú nzantho ne 'yaphu Ajuá, ngue'a hinguí pahú ha'mu da zø ra ora. ³⁴Nuga dí nja ngu 'nara 'ñøhø ma da ma yabu ya hai, pe ante da ma, da 'yent'ua ja yá 'ye yá 'bego gatho nú'a te pe'tsi, ne cada 'na de gue'u da xipabi te da mefi, ha nura nsugosthi da t'umbabi ra 'befi pa da ndø'mi nu sta mengui'a. ³⁵Hangue nu'ahú nzantho ndø'mhú nehe, ngue'a hinguí pahú ha'mu ga pengui, ua dega xudi o dega nde o made ra xuui o 'na hmafi ra menja. ³⁶Ngue'a xi'bu xcrí thamfrihu ga tsøhø ne ga tsu'ahú gri ahahú. ³⁷Núna dí xi'ahúbya, guehna dí xipabi nehe gatho ma'ra pa da ndø'mi'u.

Ra nt'u'ti pa dra ju ra Jesu

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

14 Mri 'bedi nsøca yo pa pa ra ngo nú'a rá thuhu ra pascua, ne nú'a ra ngo dega ts'ithuhme nsinque rá nzoi. Ha ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley ya mi nu hanja da za da hyat'a ra Jesu pa da gu da hyo. ²Ne bi 'ñémbabi'u:

—Hinga øthu núna dí beñhú de ra pa dega ngo, xi'bu da bø yá cue ya ja'i ne da ñunts'i'u.

'Nara 'behña bi go'tsua 'nara hoga ñuni ja rá ñaxu ra Jesu

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³Ha nuya pa'u ra Jesu bi 'muhni Betania ja rá ngu ra Simu nú'a to'o xqui ñani de ra lepra nú'a ra hñeni tsit'atho ra ngø. Mi huhni ra Jesu ja ra mexa mri ñuni, nepu bi zøhø 'nara 'behña bra hña 'na ngu ra zi xito xqui thoqui de 'nara hoga do rá thuhu ra alabastro, mi po 'nara hoga ñuni xi xmá madi mrá thuhu ra nardo. Ha nú'a ra 'behña bi do'tsua rá 'yuga nú'a ngu ra zi xito, ne bi xi'tsuabi ja rá ñaxu ra Jesu nú'a ra ñuni'a. ⁴Nepu 'ra de nú'u mi 'buhni bi bø yá cue ne mri 'ñémbabi 'na ngu ma'na:

—¿Hanja bi 'yøt'a njabu nuna 'behña hønse bi manitho nuna hoga ñuni?

⁵Nu'bu xa 'ba hmaha xa muui ngu hñu nthebe denario, y nú'a ra boja'a xa za xa thecuahma ya hyoya.

Njabu bi mangua nú'u to'o mi ñama'ñu de nú'a ra 'behña.

⁶Nu'bú nura Jesu bi 'ñémbabi'u:

—Ote guí xiphu. ¿Pa te guí ñama'ñuhú de guehni? Xá hño nú'a xa 'yøtcagui.

⁷Ngue'a nuya hyoya nzantho ma da 'mui con gue'ahú, ne nu'araza ra pa gui ne gui umfu 'nara mfats'i, da za gui umfu. Pe nuga hinga nzantho ma ga 'bucua con gue'ahú pa gui 'yøtcahu ra hño. ⁸Nuna zi 'behña bi 'yøt'e nú'a xa zupa rá ts'edi,

xa goscagui ja ma ndo'yo nuna ra hoga ññni pa ma nt'agui.

Bi 'ñienga ra Jesu njabuŋ gue'a nu'ú ya myá nzaí mi jo'tsua nuna hoga ññni nú'u xa du. ⁹Nepu ra Jesu bi 'ñena:

—Xi majuaŋi dí xi'ahu, haburaza da hmanga ra maca noya, da hma de nuna xa 'yotca nuna zi 'behña pa 'nara feni de guehni.

Ra Juda bi pa ra Jesu

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰Nepu nura Juda Iscariote 'na de nú'u 'ret'amayoho yá nxadi ra Jesu, bi ma bá ñaui ya nda gá macja pa da dapabi'u ra Jesu. ¹¹Ha nu mi 'yode ya nda gá macja njabu, xi bi johya'u ne 'bestho bi ña'tuabi ra boja. Hangué nu'á xi mi 'yo rá mfeni hanja da 'yot'e'a pa da da ra Jesu.

Ra nt'oxi nú'a bi zi ra Jesu co yá nxadi ante da du

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23;
Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹²Ra mudi pa de ra ngo dega ts'ithuhme nsi rá nzoi gue'bu mi tho ya t'uca deti pa ra ngo dega pascua. Ha nura pa'a ya nxadi bi 'ñembabi ra Jesu:

—¿Habu guí ne grá hñocje pa ga tsihu ra nt'oxi de ra pascua?

¹³Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi yoho yá nxadi:

—Grí maha ja ra hnini ne ja ma grí nthehuni 'nara 'ñohø di ha 'na xoni ra dehe, ne nú'á go gue'a gui teñhu'a. ¹⁴Ne nura ngu habu da yut'i'a, gui 'ñemfu nú'a ra me ngu: “Bá pencahe ra Xahnate ne bi xicje ga xi'ahe njaua: ¿Habu ja ra ngu xcá 'uegagui pa ga tsihe ra nt'oxi de ra pascua co ma nxadi?” ¹⁵Y nu ja rá tøn-gu'a ma da 'ñu't'ahu 'nara danga ngu. Nuni ja jani gatho nú'a te ma ga hoñhu, ne ja gui hyocjuni nú'a te ga tsihu.

¹⁶Hangué nú'u yoho ya nxadi bi ma de guehni pa ja ra hnini y bi zudi'u ngu xqui xipabi ra Jesu. Y ja bi hyocni'u ra nt'oxi de ra pascua.

¹⁷Y ya de mi put'a ra nde bi zonga ra Jesu con gatho nú'u 'ret'amayoho yá nxadi ja nú'a ra tøngu'a. ¹⁸Nepu ya de mi huhni mri ñuni mahyegui co yá nxadi, bi 'ñena:

—Majuani dí xi'ahu, nú'ahu guí 'buhua guí nt'oxihu con gueque, 'na de gue'ahu ma gui dagaguihu.

¹⁹Ha nuyá nxadi xi bi du yá mui, ne 'rama'na de gue'u mi ambabi ra Jesu ne mi embabi:

—¿Ha gue go guecagui?

²⁰Nepu ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—'Na de gue nú'ahu guí 'ret'amayohohu ma nxadi'ihu guí tuhuhubya habu dí tuhuga, 'na de gue'ahu ma gui dagaguihu. ²¹Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da thogui gatho ngu nú'a xa t'ofu ja ra Maca T'ofu, pe jhucate nú'a ra 'ñohø to'o ma da da'a! Ma'na xá hño nixi xa 'muhma.

²²Ha nu de mri ñuni'u, ra Jesu bi gu ra thuhme ne bi umba njamadi Ajuá rá Dada, bi hyeque ne bi umba yá nxadi, ne bi 'ñembabi:

—Na, tsihu, nuna go guehna ma ndo'yo.

²³Nepu bi gu 'nara vaso mi po ra vinu, bi umba njamadi Ajuá ma'na'qui ne bi umbabi yá nxadi pa bi zi gatho'u. ²⁴Ne bi 'ñembabi'u.

—Nuna go guehna ma ji ma ga fani pa da mudi ra 'ra'yo cohi, nú'a ma da mfeni pa gatho ya ja'i. ²⁵Majuani dí xi'ahu gue ya hinga ma ga yopa tsi ra vinu dega obxi de guecua. Nu'á ma ga yopa tsi ma'na'qui asta nú'a ra pa grá 'buhu nuni habu bí manda Ajuá ma Dada, gue'bu grá yopa tsi, pe ma'na'ño.

**Ra Jesu bi ma gue ra
Pedro mi ma da gøni'a**

(Mt. 26:30-35; Lc.
22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Nepu nu'á bi duta 'nara jahña, y de guehni bi ma pa ja ra t'øhø 'bo Olivo.

²⁷ Nepu ra Jesu bi 'ñembabi'x:

—Nura nxuuihya gatho'ihx ma da du ri muihx ne ma gui 'uehx de gueque. Ma da nja ngu bi manga Ajuá ma Dada ja ra Maça T'ofø habu ena: “Ma ga ho ra ma'yo, y nuyá deti da nxani,” njabu bi 'ñena. ²⁸ Pe nu xcrá yopa nte de ra du, nuga ma ga 'bet'o de gue'ahx pa grá ma Galilea.

²⁹ Nepu ra Pedro bi 'ñembabi:

—Masque gatho nuyx ma'ra da 'uegue, pe nuga hinga 'uegue de gue'e.

³⁰ Nu'bu' ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:

—Majuani dí xi'a'i, nubya dí nxuui ma gui cøngagui hñu'qui ante rá yo hmafi ra menjá.

³¹ Nepu ra Pedro xi bi nja rá nøt'e bi 'ñena:

—Masque da thogagui, pe nuga hinga cøn'a'i.

Y gatho nú'x ma'ra ya nxadi guet'atho mi mañ'x nehe.

**Ra Jesu mi apabi Ajuá
nuni Getsemani**

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Nepu bi ma'x ja 'nara luga rá thuhu Getsemani, ne ra Jesu bi 'ñembabi 'ra de yá nxadi:

—Ja da hñuhua, nuga grá maua ga apabi Ajuá ma Dada.

³³ Y bi zixa ra Pedro, ra Cobo ne ra Xuua pa bi meui. Nu'bu' nu'á bi mudi xi bi du rá mui de nú'a ma da thogui. ³⁴ Ne bi 'ñembabi nú'x yá nxadi bi zits'i:

—Xi dí tu ma muiga asta dí ne ga tagui ga tu. Ja da tømhuua ne oxqui ma gui ahx.

³⁵ Ha nu'á bi thogui má ts'x de habu bi gohi'x, ne bi ndandiñahmu, ne bi megui rá hmi ja ra hai pa bi 'yapabi Ajuá gue nu'bu' xa zahma hinxá thoguihma nuya ya ts'othogui. ³⁶ Y bi 'ñena:

—Ma Dada'i, hinte xá hñei pa nú'a gui ne gui 'yøt'e. 'Yøt'e pa hinga thogui nuya ya ts'othogui. Pe oxqui øt'a ngu nú'a go dí nega, 'yøt'a ngu nú'a ri maça pahague.

³⁷ Nepu mi mengui bi zudi nú'x hñu yá nxadi xqui do'ma ra t'aha, ne bi 'ñembabi ra Pedro:

—Nu'i nuge Simu, çhanja xcá aha? çHa gue hinxá za xcá 'yapa Ajuá 'na ora con gueque? ³⁸ Oxqui ahax, 'yaphu ndunthi Ajuá pa stí 'ñepu ya ts'othogui gui tsethu. Ngue'a guí behmahx ne ja ri pahax pe nuri ndo'yohx otho rá ts'edi.

³⁹ Nepu bi yopa ma ma'na'qui pa bá apabi Ajuá co nú'x ya noya bi manga ra mudi. ⁴⁰ Nepu de mi yopa mengui bi zudi yá nxadi xqui yopa do'ma ra t'aha, ne nixi himi tsa da zøt'a yá da, ne ya himi paði te da daði'x. ⁴¹ Ha nu mbá penga rá hñu'qui bi 'ñembabi yá nxadi:

—Nubyá ha, ahax xá hño, ne tsayahx, ngue'a ya bi zø ra ora gue Nú'a To'o bi e bi Nja'i dra da ja yá 'ye ya 'yøt'ats'oqui. ⁴² Ya nanju, maha. Ya xa 'ñepu nú'a to'o ma da dagagui.

Bri ju nts'ahni ra Jesu

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Ts'a ra ora mi manga njabu ra Jesu, 'bestho bi zøhø ra Juda, 'na de nú'x 'ret'amayoho yá nxadi, ne mbra 'ñoui 'nara hmuntsja'i, 'ra mi ha ya mahuai, ne nu ma'ra mi ha ya za, xqui mehna ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley ne ya ndaxjua nda pa da gu ra Jesu. ⁴⁴ De má 'ñu ra Juda xqui 'ñembabi nú'x ya ja'i mbra 'ñoui:

—Ma ga 'ra'ahx 'nara seña. Nú'a ra 'ñøhø ga tsu'tsua rá hmi go dí gue'a ra Jesu. 'Bestho gui juhx, ne gui tsixhx, oxqui thøhx.

⁴⁵ Y ngu bi zøhø ra Juda habu mi 'bai ra Jesu, 'bestho bi joni ne bi 'ñembabi: —Ma Xahnete'i.

Y nura ora'a bi zu'tsua rá hmi. ⁴⁶ Nepu nú'a ra hmuntsja'i 'bestho bi gu nts'ahni ra Jesu.

⁴⁷ Ra ora'a 'na de gue nú'u mi 'ñoui ra Jesu bi gūca rá mahuai ne bi dacuabi rá gu 'nará 'bego ra nda gá macja. ⁴⁸ Nepu nura Jesu bi 'ñembabi nú'u ya ja'i to'o xqui gu'a:

—¿Sague drá be pa e gui jugaguihu co ya huai ne ya za? ⁴⁹ Nuga hyastho ndí 'bui ja ra ndanija con gue'ahu ndí utuate ne hingá jugaguihu. Pe pa da njabu ngu nú'a xa t'ofu maya'bu ja ra Maca T'ofu hangue gue'a guí øthu njabubya.

⁵⁰ Nepu gathu yá nxadi bi ma hnest'ihí bi zopuse ra Jesu.

'Nara ts'unt'u bi nest'ihí nsinque rá he

⁵¹ Pe 'nara ts'unt'u xqui tét'atho 'nara dutu mi dena ra Jesu. Nepu ya ja'i mi nehma da gu'a, pe hina ngue'a hønse rá dutu bi mipabi. ⁵² Hangue nu'a bi zopu rá dutu ne bi ma hnest'ihí nsinque rá dutu.

Ra Jesu ja yá thandi ra hmunts'a nda gá xodyo

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Nepu ra Jesu bi ts'its'i habu mbi 'bu ra danga nda gá macja, ne bá munts'ni gathu ma'ra ya nda gá macja ne ya ndaxjua nda ne ya xahnete de ra ley. ⁵⁴ Ha nura Pedro mri dena ra Jesu dega yabutho, nepu bi yut'l'a ja rá patio rá ngu ra danga nda gá macja, ne ja bi hñuhni co ya gunts'ahni mi mpa'ta ja ra tsibi.

⁵⁵ Ha nuya nda gá macja ne gathu ra hmunts'a nda gá xodyo mi ne da hyo ra Jesu, hangue nu'a mi hongu yoho ya tes-tigo nú'u 'nat'a da ma pa da ñapabi pa

ya da 'ye'mbi da hyo, pe himbi nthe yá noya nú'u ya testigo. ⁵⁶ Ndunthi ya ja'i mi ju'tsua ya n'cuamba ra Jesu, pe 'ra-ma'na'ño nú'a mi mañ'u. ⁵⁷ Ra bi 'mai ja yá thandi ya nda ne mi mañ'u 'nara n'cuamba bi 'ñena:

⁵⁸ —Nuje stá øhe xa manga njaua: “Ma ga yø'ta nuna ra ndanija bi hyoca ya ja'i, pe rá hñupa ya stá 'ba'ma ma'na nú'a hingá nthoqui co yá 'ye ya ja'i.”

⁵⁹ Pe nixi nú'u to'o mi manga njabu himbi nthe yá noya.

⁶⁰ Nu'bú ra danga nda gá macja bi 'mai ne bi 'yambabi ra Jesu:

—¿Ha hinte guí thadi de nú'a gá øde bi hma de gue'e? ¿Ha gue majuaní nú'a bi hma?

⁶¹ Pe ra Jesu ni 'nara noya hinte bi dadi. Hangue ra danga nda gá macja bi yopa 'yambi bi 'ñembabi:

—¿Ha gue go gue'e grá Cristo rá T'u'i Ajuá nú'a xá nsunda xpá meñ'a'i pa gui nda?

⁶² Nu'bú ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Haha go gueque. Ne ma gui hyanthu Nú'a To'o bi e bi Nja'i da hñudi ja rá 'ñei Ajuá nú'a ja rá ts'edi. Nepu ma gui hyanthu da yopa menguiua ja ya guui.

⁶³ Hangue nu mi 'yøde njabu ra danga nda gá macja bi danga yá he ngue'a go gue'a 'nara seña gue pa gue'a ra Jesu xqui ñama'ñu de Ajuá. Nepu bi 'ñena:

—¿Pa te ga 'bepubya ma'ra to'o da e da mamababi? ⁶⁴ Nu'ahú ya gá 'yøhu nú'a bi ma gue nuní ri 'ñet'a Ajuá. Xibya, ¿te guí beñhu de nú'a xa mani?

Ne gathu nú'u mi 'buhni bi 'ñena:

—Rí 'ñepi da tho.

⁶⁵ Nepu 'ra de gue'u bi mudi bi zots'i ra Jesu. Ne bi go'mbabi rá hmi ne xi mi na'mbi, ne bi 'yambabi'u bi 'ñembabi:

—Nú'i grá badi, ¡xicjebya to'o bi nap'a'i!

Nehe ya gunts'ahni mi faste mi na'mbabi.

Ra Pedro bi gonga ra Jesu

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62;
Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Ha nura Pedro mi 'bu nja'ti ja ra patio. Nepu bi zohø 'nara nxutsi mrá 'bego ra danga nda gá macja, ne bi uat'a ja ra tsibi. ⁶⁷ Nepu bi hyandi gue mi 'bahni ra Pedro mri mpa'ti, xi bi nu'ti xá hño, nepu bi 'ñembabi:

—A, go gue'e nehe nguí 'ñoui ra Jesu me Nasare, ¿ha ngue ha?

⁶⁸ Pe ra Pedro bi ncøni ne bi 'ñena:

—Hina, nixi dí paði to'o'a, ne nixi dí paði nú'a guí ma.

Nepu bi bøni bá 'ba ja ra gosthi. Y nura ora'a bi mafi ra menja. ⁶⁹ Ha nú'a ra nxutsi bi yopa nu'ta ma'na'qui ra Pedro, nepu bi yopa 'ñemba nú'u ya ja'i mi 'bahni:

—Nuni ra 'ñohø go guehni 'na de nú'u mri 'ñoui ra Jesu.

⁷⁰ Ra ora'a ra Pedro bi yopa ncøni ma'na'qui. Ne 'mefa nú'u ya ja'i mi 'bahni bi 'ñembabi:

—Xi majuañi go gue'e 'na de nú'u mri 'ñoui ra Jesu, ngue'a ne'i grá me Galilea ngue'a mfaþho ora guí ña.

⁷¹ Nepu ra Pedro bi mudi bi ntsante ne bi jura bi 'ñena:

—Hindí paði to'o nú'a ra 'ñohø guí mañhø.

⁷² Y 'bestho ra ora'a bi mafi ra menja rá ño'qui. Nu'bú ra Pedro 'bestho bi beni de nú'a xqui xipabi ra Jesu gue xqui 'ñembi: “Ante rá yo hmafi ra menja, ya xcá cøngagui hñu'qui.” Nu'bú ra Pedro xi bi du rá mui ne bi nzoni.

Ra Jesu bi 'mai ja rá thandi ra Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc.
23:1-5; Jn. 18:28-38)

15 Nurá hyax'a xi 'nitho ya nda gá macja ne ya ndaxjua nda ne ya xahnate de ra ley, ne gatho ra hmunts'a nda gá xodyo bi munts'i 'nadbø pa bi

go 'nara cohi'u te da 'yøt'e co ra Jesu. Nepu bi dat'i'u bi zits'i bá ent'ua ja rá 'yø ra nda Pilato. ² Nu'bú ra nda Pilato bi 'yamba ra Jesu bi 'ñembi:

—¿Ha go gue'e grá Nda de ya xodyo? Ha nura Jesu bi daði:

—Haha, gue'a ngu nú'a xcá ma.

³ Ha nuya nda gá macja xi mi ñapabi'a.

⁴ Hanguè ra Pilato bi yopa 'yambabi ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue hinte guí thaði de gatho nú'a xcá 'yøde xa mañ'u?

⁵ Pe ra Jesu hinte bi daði. Hanguè ra Pilato xi bi 'yø.

Ra Jesu bi secuabi gue da tho

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25;
Jn. 18:38-19:16)

⁶ Tat'a jeya ra Pilato mri nzai da hyegui 'nara 'yofadi pa nú'u ya pa de ra ngo, y nzantho mi hegui nú'a go da 'yadi nú'u ya ja'i mi 'yo ja ra ngo.

⁷ Ha xqui njot'a fadi 'raya ja'i ngue'a xqui 'ñøt'atuhni pa da 'yenga ya nda de ra hnini ne xqui nhyote'u. Y 'na de gue'u mrá thuhu ra Barraba. ⁸ Nu'bú bi munts'a ya ja'i habu mi hu ra Pilato pa da 'yadi da thøgue 'nara 'yofadi ngu yá nzai. ⁹ Nu'bú ra Pilato bi 'yambabi'u ne bi 'ñembi:

—¿Ha guí ne ga hec'a'ihø nuni t'embi ra Nda de ya xodyo?

¹⁰ Bi 'ñani njabu ra Pilato ngue'a mi paði gue co yá cue ya nda gá macja bi gu ra Jesu ne bi dapabi, ngue'a nu'a xi ya mi deni ndunthi ya ja'i. ¹¹ Pe nuya nda gá macja bi 'yu'ta ya ja'i pa bi 'yadi dra thegui ra Barraba. ¹² Nu'bú nura Pilato bi yopa 'yamba ya ja'i ne bi 'ñembabi:

—Nu'bú, ¿te 'bø guí adihø ga øtua ra Jesu nuni guí emfø ra Nda de ya xodyo?

¹³ Nu'bú ya ja'i 'ra gá mafitho bi 'ñena:

—Dá 'bont'i pa ja da duni!

¹⁴ Nu'bú ra Pilato bi yopa 'yambabi'u ne bi 'ñembabi:

—¿Te ma ts'oqui xa 'yøt'ni?

Pe nuya ja'i ma'na xi mri mantho ne mi en'ua:

—jDí ahe dra 'bont'!

¹⁵ Nu'bú ra Pilato pa da pønga rá hmi co yá ja'i, bi hyegui ra Barraba, ne bi manda bri fet'a ra Jesu, nepu bi 'yent'ua ja yá 'ye yá soldado pa da zits'i ma da pont'a ja ra ponza.

¹⁶ Hangué ya soldado bi zixa ra Jesu ja ra patio de ra ts'utbi, y ja bi munts'ni gatho ya soldado. ¹⁷ Nepu nu'ú bi hyete ra Jesu co 'nara thenga he ngu nú'ua he ya nda, ne bi met'a ya 'bini pa bi hoca 'nara corona, ne bi hñu'tsua ja rá ñaxu. ¹⁸ Ha mi ø'tua ra nt'eni'a ne mi zengua mi embabi:

—j'Bui pa nzantho, nú'i ri t'equ'ei rá Nda'i ya xodyo!

¹⁹ Ne mi na'mbabi rá ñaxu co 'nara ts'ut'o ne mi tsots'i. Nepu mri ndandiñahmu pa mri ndane'ua, 'ñena xi majuani mi numansu. ²⁰ Nepu mi uadi bi 'yø'tua ra nt'eni bi møcuabi ra thenga he, ne bi yo hyetuabi nú'ua xi myá he. Nepu bi zits'i'ua pa da pont'i.

Ra Jesu bri pont'i

(Mt. 27:32-44; Lc.

23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ De mi bønga de ja ra hnini bi ntheu'ua má 'ñu 'nara 'ñøhø xqui 'ñe ja ra mbonthi. Nura 'ñøhø'a mrá thuhu ra Simu mrá me Cirene ne go mrá dada ra Jandro ne ra Rufo. Ha nuya soldado bi japa nú'a ra 'ñøhø da ndudebi rá ponza ra Jesu.

²² De guehni bi ts'ixa ra Jesu ja 'nara luga rá thuhu Golgota nú'a rí bøni da 'ñena Ñaxmadu. ²³ Nepu ya soldado bi umbahmā ra vinu xqui nthants'ui ra mirra, pe nu'á himbi ne bi zi. ²⁴ Nepu nu'ú bi pont'a ja ra ponza. Nepu bi nhyegue 'ra 'na nú'ua yá he, ne nu ma'na rá he bi ma ra taha to'o da dāha.

²⁵ Ne ngu mi nzunga guto xudi nura ora bri pont'i'a. ²⁶ Nuyá nza'i'ua, da thøta

'nara t'ofø ja ra ponza de nú'a xa 'yø'ta nú'a ra ja'i pa hanja bi t'e'mbi bi tho. Hangué ja rá ponza ra Jesu bi thøte gue go ra Nda de ya xodyo. ²⁷ Nehe ja bri pont'ni mahyegui con gue'a yoho ya be, 'na ja rá 'ñei, nu ma'na ja rá ngaha. ²⁸ Hangué bi njabu ngu nú'a xqui t'ofø ja ra Maça T'ofø habu ena: "Nu'á bi thandi ngu 'nara daga 'yø'tats'øqui."

²⁹ Ha nuya ja'i nú'ua mi thohni nu'araza mi xipa ra Jesu, ne mi but'a yá ñaxu ne mi embi:

—jHaha! ne gue nu'i gá ena gue ma gui yø'ta ra ndanija nepu rá hñupa gá ena gue xcá yopa 'ba'ma ma'na'qui, ³⁰ mpøhø sehe ne cai de nú'a ra pont'i xa.

³¹ Ne ya nda gá macja mi ø't'a buhlatho de ra Jesu mi 'ñémbi'ua:

—Nuní mi ena gue mi pøhø ya ja'i, pe nubyá hingui tsa go da mpøhø sehe. ³² Bu xi majuani go guehni ra Cristo nú'a go rá Nda ya me Israel, dá gaibya de ra pont'i xa. Nu'bu ga hanthe da gai, nu'bú ha, ga camfrihu nú'a mi mani.

Ne nú'ua xqui mpont'uini mahyegui mi ñama'ñu'ua nehe de gue'a.

Ra Jesu bi du

(Mt. 27:45-56; Lc.

23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Nepu ngu nde ma pa bi 'mexuui maxøgue ra ximhai, ne asta ngu nzunga hñu nde ja bi yopa hnequi ma'na'qui. ³⁴ Y nura ora'a, ra Jesu bi ña xi nts'edi ne bi 'ñena:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —nú'a rí bøni da 'ñena: Ma Dada'i, ma Dada'i, ¿hanja xcá hyegaseheua?

³⁵ Ne 'raya ja'i mi 'bahni bi 'yøde nú'a mi ma, ne bi 'ñena:

—'Yøhu, nuní ma'ta ndu ra badi Elía.

³⁶ Nepu 'nara 'ñøhø bi nest'ihi bi pobo 'nara esponja co ra ju'tsa vinu ne bi tøta ja 'nara ts'ut'o, ne bi umba ra Jesu pa da zut'i. Y nura 'ñøhø'a bi 'ñembabi ya ja'i:

—Ga tømhu ga nuhū ua da zø ra Elía da ca'mi de ja ra pont'i.

³⁷ Nepu ra Jesu bi dø 'nara hmafi xi nts'edi ne bi du. ³⁸ Y nura ora'a bi xø nú'a ra danga dutu mi naxa mbo ra ndani-ja pa mi juti nú'a habu ma'na xi xmá nsunda, ne bi xøgue maña asta bi zonga nja'ti. ³⁹ Ha nú'a ra nda gá soldado mi 'bahni guetbu habu xqui 'bont'a ra Jesu bi hyanda xá hño hanja bi du'a, ne bi 'ñena:

—Xi majuañi go mi guehni rá T'u Ajuá.

⁴⁰ Ne mi 'bahni nehe 'raya 'behña mi handatho de yabu, 'ra de gue'u go mi gue'a ra Maria Magdalena, ne ra Salomé, ne ma'na ra Maria rá nana ra Jose ne ra Cobo nú'a mbatsi de nú'a ma'na ra Cobo. ⁴¹ Nú'u ya 'behña'u xqui dena ra Jesu nú'bu mbi 'bu Galilea, ne go gue'u mi pepi. Nehe mi 'bahni ndunthi ma'ra ya 'behña nú'u xqui 'ñoui ra Jesu pa Jerusale.

Ra Jesu bi t'agui

(Mt. 27:57-61; Lc.

23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Nura pa'a bri pont'a ra Jesu, go mi 'nara pa dega nthoqui, ngue'a rá hyax'a go ra sabdo ra pa dega tsaya. ⁴³ Hangue 'bestho nura pa'a, ya mi ma da yu ra hyadi, bi ma ra Jose nú'a mrá me Arimatea bá nu ra nda Pilato, ne bi yut'i nsinque ra ntsu pa bi 'yapa nsequi da zucuá rá ndo'yo ra Jesu de ja ra ponza pa da duts'i ma da 'yagui. Nú'a ra 'ñohø'a mi ja rá nsu ne xi mrá fadi ngue'a go mrá nda nehe de ra hmunts'a nda gá xodyo. Ne'a nehe mi tømtho ha'mu da zøhø rá 'mehni Ajuá pa da nda. ⁴⁴ Pe ra Pilato mi hu rá mui gue hinxqui dutho, hangue nu'a bi zohna ra nda gá soldado pa bi 'yambi ua ya xqui du. ⁴⁵ Y nu mi xipi gue ya xqui du, nu'bú ra Pilato bi umba nsequi ra Jose da duts'i. ⁴⁶ Nu'bú ra Jose bi danga 'nara hoga t'axa dutu. Nepu bi

zucuá rá ndo'yo ra Jesu de ja ra ponza, ne bi mant'a ja nú'a ra dutu, ne bi duts'i ma bá agui ja 'nara nt'agui nú'a xqui se'ti ja 'nara medo. Nepu bi got'i co 'nara danga xingdo. ⁴⁷ Y ra Maria Magdalena y ma'na ra Maria rá nana ra Jose bi hyandatho'u habu bi t'acuabi rá ndo'yo ra Jesu.

Ra Jesu bi yopa nte de ra du

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

16 Y de mi nde nú'a nsabdo, ya xqui thogui nú'a ra pa dega tsaya, ra Maria Magdalena ne ra Salomé ne nú'a ma'na ra Maria rá nana ra Jose bi danga 'raya hoga ñuni pa xa go'tsuah-ma ja rá ndo'yo ra Jesu. ² Y nurá hyax'a ndomingo xi 'nitho nú'a ra mudi pa de ra semana, bi ma'u pa da c'a'tsa ra nt'agui, ne bi zøñ'u pøxhyadi. ³ Ne de má 'ñu mri 'ñámbabi 'na ngu ma'na mi eñ'u:

—¿Ha hindi 'buhni 'bu to'o da punts'a ra do pa da xogahu ra gosthi nt'agui?

⁴ Pe nu mi zøni'u bi hyandi gue ya xqui t'ent'a nú'a ra danga do xqui jot'a ra gosthi nt'agui. ⁵ Nepu nu'ú bi yut'a mbo ra nt'agui ne bi hyanda 'nará enxe Ajuá mi hnequi ngu 'nara basja'i mi huhni ngue yá 'ñei'u, ne mi he 'nara t'axa he xi xmá ma. Nu'bú nu'ú xi bi ntsu. ⁶ Ha nura enxe bi 'ñembabi'u:

—Oguí tshu. Nuga dí pañi gue guí hoñhu ra Jesu me Nasare nú'a bri pont'i. Xi jaua habu bi 'begui, pe ya jo'oua ngue'a ya xa yopa nte ma'na'qui. ⁷ Rí maha bá xipabihu ra Pedro ne nú'u ma'ra yá nxadi gue nu'a ma da 'met'o pa Galilea, ne ja ma dí nthuini'u ngu bi xipi.

⁸ Nepu nú'u ya 'behña bi bøni de guehni ja ra nt'agui bi ma hnest'ihi, ne asta mri huat'i co ra ntsu. Ne hinto bi xipabi nú'a xqui hyandi ngue'a xi mi 'ñouitho ra ntsu.

**Ra Maria Magdalena bi hyanda ra
Jesu xqui nangui de ra du**

(Jn. 20:11-18)

⁹Xudi'a ndomingo ya xqui yopa nte ra Jesu de ra du, go rá mudi bi nthuei ra Maria Magdalena nú'a to'o xqui 'yembabi yoto ya ts'ondahi. ¹⁰Nepu nura Maria bi ma bá c'a'tsa ya nxadi ne bi zadi mi tu yá mui mi zoni, ne bi xipabi'u gue ya xqui hyanda ra Jesu. ¹¹Pe mi 'yode ya nxadi bi mangua ra Maria Magdalena gue ra Jesu ya xqui yopa nte ne ya xqui nthuei, pe nu'ú himbi gamfri.

Ra Jesu bi ñaui yoho yá nxadi

(Lc. 24:13-35)

¹²Nepu 'mefa ra Jesu xqui mpata rá 'bai bá nthuei yoho yá nxadi nú'u mri ma pa ja ra mbonthi. ¹³Nepu nú'u yoho ya nxadi bi dama mengui pa bá xipa nú'u ma'ra gue nu'ú xqui nthuei ra Jesu. Pe nixi njabu himbi gamfri'u.

Ra Jesu bi umba yá 'befi yá nxadi

*(Mt. 28:16-20; Lc.
24:36-49; Jn. 20:19-23)*

¹⁴Nepu 'mefa ra Jesu bi zoni habu mi 'bui nú'u 'ret'ama'ra yá nxadi ora

mri ñuni'u. Ne bi zui'u ngue'a hinxqui gamfri bi nú'u to'o xqui xipi gue nu'á ya xqui yopa nte ne xqui ñaui'u. ¹⁵Nepu bi 'ñembabi'u:

—Rí maha ja gatho rá nguni ra ximhai bá xiphu gatho ya ja'i nuna ra maça noya. ¹⁶Nu'a tó'o da gamfri ne da nxistehe da mpøhø, pe nu'a tó'o hinda gamfri hinda mpøhø, da 'medi pa nzantho. ¹⁷Y nu habu di 'bui ya gamfri, ma da 'yøt'e'u nuya ya nt'udi: De ma thuhu da 'yenga thi ya ts'ondahi; ma da ña'u ma'ra ya 'ra'yo hñaqui; ¹⁸ne nu'bu da mihi 'nara qu'eña, o da zi 'nara 'ñethi nú'a hote, hinte da ja'u; nu'ú da hñuxa yá 'ye ja ya da'thi ne da ñani.

Ra Jesu bi ma mahets'i

(Lc. 24:50-53)

¹⁹Mi uadi bi ñaui yá nxadi ra Zidada Jesu, nu'á bi ts'ixa pa mahets'i, ne bá hudi'a ja rá 'ñei Ajuá rá Dada. ²⁰Ha nuyá nxadi bi nxani bi ma haburaza bi mangua ra maça noya. Ne ra Zidada Jesu nú'a xqui ma mahets'i go gue'a mi fats'i'u mi øt'a ya danga nt'udi pa njabu bi jamfri nú'a ra maça noya mi mañ'u. Njabu gue'a.

NSAN LUCA

RA MAÇA HOGA T'ØDE NÚ'A BI 'YOFO NSAN LUCA

Ya mudi noya bi 'yofo Nsan Luca

1 Nu'i nda Teofilo, ya guí p̄adi gue ndunthi to'o ya xa 'yofo de gatho nú'a te xa nja de guec̄jua. ²Nú'a bi 'y- ofo'u ma mahyegui ngu nú'a m̄anga nú'u to'o mi 'ñoui ra Jesu desde ra mudi ne xa xic̄ju de rá maça noya'a. ³Hangue necagui dí ofo nehe de nú'a stá p̄adi. Stá 'ñani xá hño desde ra mudi, ne dí ofo 'ramats'u. Stá beni xá hño ga ofo pa ga pehn'abu, ⁴pa njabu gui p̄adi gue xi ma- juani nú'a xa si'a'i.

'Nara enx̄e bi ma de rá 'bui ra Xuua Xi'tsate

⁵Ha nuya pa'u mrá nda ra Erode de ja ra hai Judea, ne ja nú'a ra hai'a mi 'buhni 'nara mac̄ja mrá thuhu ra Sacaría nú'a mi mpefi co ya mac̄ja nú'u myá thuhu ya Abías ngue'a nehe'a mrá Abías. Ha nura 'behña ra Sacaría mrá thuhu ra Sabe nú'a xqui 'ñehe desde yá ja'i ndu ra mac̄ja nú'a mrá thuhu ra Aarón. ⁶Nura Sacaría ne rá 'behña mi 'bui xá hño ja rá thandi Ajuá ne mi ø'tua gatho yá hman- da'a nú'u huts'i ja ra Maça T'ofu, ne himbi thimbabi'u ni 'nara ts'oqui. ⁷Pe ni 'nara b̄atsi hinxqui me'tsi'u ngue'a ra Sabe himi tsa da me'tsa ra b̄atsi, ne ya xi myá daqu'ei'u.

⁸Ha nura Sacaría co ma'ra yá mimac- j̄ai nú'u mi mpehui mahyegui, bi dat'a ra pa da yut'a ja ra ndanj̄a pa da x̄o- cambeni Ajuá. ⁹Ne nu'á bi 'yøt'e ngu yá nz̄ai pa da b̄adi to'o da zo rá thuhu pa da yut'a mbo ra nija da tsat'a ra t'uts'i, y nura Sacaría go gue'a bi zo rá thuhu. ¹⁰Ha nura ora mi tsat'a ra t'uts'i mbo ra nija, nura hmuntsj̄a'i mbi 'ba thi de ra ni-

ja mi apabi Ajuá ngue'a mi gue'a ra ora de ra nsadi. ¹¹Ts'a mi tsat'a ra t'uts'i ra Sacaría, mi damfri bi hyanda 'nara enx̄e mi 'bahni ja rá hyo ra ata habu t'exa ra njuspi ngue rá ngah̄a ra Sacaría. ¹²Ha nu mi hyandi gue mi 'bahni ra enx̄e nixi mi p̄adi te da 'yøt'e co ra ntsu. ¹³Ha nura enx̄e bi 'ñembabi'a:

—Sacaría, oguí tsu, ngue'a dá e ga xi'i gue nuri nsadi xuá 'yøde Ajuá. Nubyá, nuri 'behña ma da me'ts'a'i 'nari t'u, y nu'á ma gui hñu'mbabi rá thuhu dra Xuua. ¹⁴Ne nu'i ma xi gui johya ndunthi de ri t'u, ne ndunthi ya ja'i ma da johya nu sta 'm̄ui'a. ¹⁵Ngue'a nu'á ma da nja rá nsu ja rá thandi Ajuá, y hinhya'mu ma da zi ra vinu gá obxi nixi ma'ra ya vinu, ne ante da 'm̄ui ya di hanpa rá ts'edi ra Maça Ndahi. ¹⁶Y nu'á ma da zofu ya me Israel pa ndunthi de gue'u da ño- bri de yá ts'oqui ne da yopa x̄ocambeni Ajuá ma'na'qui. ¹⁷Ne nu'á go di gue'a ma da 'met'o de ra Zidada, nehe ma da t'umba rá ts'edi ngu nú'a bi t'umba ra b̄adi Elía, pa da umba 'nara ts'ofu ya dada pa da yopa mahui yá t'u, ne da zofu ya ts'o'yøde gá ja'i pa da nhyoga'yøde'u. Ne nu'á ma da zo ya ja'i pa stí ñe ra Zi- dada da gamfri'u.

¹⁸Ha nura Sacaría bi 'ñembabi ra enx̄e:

—¿Hanja da za ga camfri de nú'a guí xicagui, gue nugui ne ma 'behña ya dyá daqu'ei'be?

¹⁹Ha nura enx̄e bi 'ñembabi:

—Nugui drá Grabie, duí 'bui ja rá thandi Ajuá pa dí pepabi, hangue nu'á xuá mencagui pa e ga xi'a'i nuya ya hoga noya ja juadi dá xi'i. ²⁰Hangue nubyá dí xi'i nehe, ma gui ngone, hinda za gui ña asta hinda 'm̄ui ri t'u pa ja da za gui yopa ña ma'na'qui, ngue'a hinxcá camfrigui nú'a stá xi'a'i. Pe nu'á ma da njabu ngu nú'a stá xi'a'i, ne nú'u ya pa'u bi m̄anga Ajuá, gue'a ra pa da njabu.

²¹Ha nú'u ya ja'i mi 'bai thi mi tømtho da bonga ra Sacaría, ha nu'á

xqui ya'a mbo ra ndanija, hangue nu'ú himi pa te da beni. ²² Ha nu mi bonga ra Sacaría himi tsa da ñaui nú'ú mi tøm'a thi. Nu'bú nu'ú bi batho gue nu'á xqui hyandua 'nará thedi Ajuá nuni mbo ra nija. Y nu'á mi ñaui ya ja'i pe dega señatho ngue'a xqui ngone.

²³ Ha nu mi uadi nú'ú ya pa de rá 'befi ra Sacaría ja ra ndanija, bi ma'a pa ja rá ngu. ²⁴ Ne hints'ú ya'a ya pa ra Sabe bi müdi bi nda'thi, y himbi bonga de ja rá ngu cat'a zana. Nu'á mi benga ja rá mfeni ne mi ena: ²⁵ "Ajuá co rá nhyoja'i xa 'yøtcagui njaua pa ya hinda nongagui ya ja'i."

'Nara enxé bi ma de rá 'bui ra zi Jesu

²⁶ Ha de rá 'rato zana Ajuá bá yopa pehna ra enxé Grabie pa bá ehe ja ra t'uca hnini nú'a rá thuhu Nasare de ra hai Galilea, ²⁷ pa bá c'a'tsa 'nara nxutsi mrá thuhu ra Maria. Nú'a ra nxutsi'a ya xqui t'adi pa da nthatui 'nara 'ñhø mrá thuhu ra Jose nú'a xqui 'ñehe desde yá ja'i ndu ra nda Davi. ²⁸ Ha nura enxé bi yut'a ja rá ngu ra Maria ne bi zenjua bi 'ñembabi:

—'Ajuá xa ma'a'i ne 'bui con gue'i, ne ma'na xa jap'a'i que gatho ma'ra ya 'behña!

²⁹ Ha nu mi hyanda ra enxé'a ne mi 'yøde bi xipa nuya ya noya, ngu bi ntsu ne himbi badi te mri bonga nú'a bi xipi. ³⁰ Ha nura enxé bi 'ñembabi:

—Maria, ogui tsu, ngue'a Ajuá xi ri ma'a'i ne xa huahn'a'i. ³¹ Ne nubya ma gui nda'thi ma gui pe'tsa 'nari t'ú, ne gui hñu'mbabi rá thuhu dra JESU. ³² Y nu'á ma da me'tsa 'nara dangá nsu, ngue'a nu'á go di gue'a drá T'ú Ajuá bí 'bú mahets'i. Y nu Ajuá go gue'a ma da hñuts'i dega nda ja ra hnini Israel ngu bi nda ra Davi nú'a 'na de yá xita maya'bú. ³³ Ne nu'á ma da nda ja ra hnini Israel pa nza_ntho, y hinhya'mú da ua rá hmanda.

³⁴ Nu'bú ra Maria bi 'ñembabi ra enxé:

—¿Hanja da za da njabu gue nugui hinstá nthatatho?

³⁵ Ha nura enxé bi 'ñembabi:

—Ra Maça Ndahi da 'ñehe da zu'a'i ne rá ts'edi Ajuá bí 'bui mahets'i da 'ñehe da gop'atho ngu 'nara guui. Hangue nu sta 'múi nú'a ra zi batsi go di gue'a drá maça T'ú Ajuá. ³⁶ Ne ri prima ra Sabe masque guí handi ya ra daqu'ei pe ma da me'tsa 'nará t'ú nehe. Mi hmá gue nu'á himi tsa da me'tsa ra batsi, pe nubya ya ø'ta 'rato zana da'thi. ³⁷ Ngue'a pa Ajuá otho ni 'nara t'øt'e xá hñei pa gue'a.

³⁸ Nepu ra Maria bi 'ñembabi ra enxé:

—Rá 'begogui Ajuá, dá 'yøt'a ngu xcá xicagui.

Mi uadi bi manga ra Maria njabu, ra enxé bi ma 'bestho.

Ra Maria bi c'a'tsa ra Sabe

³⁹ De nuya pa'ú mi menga ra enxé, bi dama ma ra Maria ja 'nara hnini mbi ja ja ra t'øhø de ra hai Judea, ⁴⁰ pa rí zonga ja rá ngu ra Sacaría. Y mi zoni bi yut'i bi zenjua ra Sabe. ⁴¹ Y nu mi 'yøde ra Sabe bi nzenjuate ra Maria, 'bestho ra ora'a bi 'ñanga ra batsi mbo rá múi ra Sabe, y ra Sabe bi hñanga ra Maça Ndahi. ⁴² Ne bi ña nts'edi ne bi 'ñemba ra Maria:

—Ajuá xa jap'a'i que gatho ma'ra ya 'behña, nehe xa jap'a'i batsi. ⁴³ Nugui hindí 'ñepcagui e da zongagui rá nana ma Zidadahu. ⁴⁴ Ngue'a nu ndá øde gá nzenjuate, numa batsi co ra johya bi dama 'ñani mbo ma múi. ⁴⁵ Ajuá da jap'a'i ngue'a xcá camfri nú'a bi xi'a'i, ngue'a ma da njabu ngu nú'a xa xi'a'i.

⁴⁶ Nepu bi 'ñena ra Maria:

Nugui xi drí xøcambeni ma zi Hmu con gatho ma múi,

⁴⁷ ne xi ri johya ma coraso de nú'a xa 'yøtcagui Ajuá ma Pøhøte.

⁴⁸ Ngue'a nugui 'nará zi hyoya 'begogui Ajuá, masque njabu pe nu'á xa huancagui.

Desde nabya ya ja'i ma da 'ñengagui gue
Ajuá xa japcagui.

⁴⁹ Ajuá nú'a xi ja rá ts'edi xa 'yotca nuya
ya danga t'ot'e,
y xi rá nsunda rá thuhu'a.

⁵⁰ Nu'á nzantho ma da nja rá ntheate pa
gatho nú'u to'o da 'yote'a.

⁵¹ Ne nu'á xa 'yot'a ya danga 'befi co rá
danga ts'edi,
ne xa dapa gatho nú'u to'o mri 'ñexa
sehé.

⁵² Ne xa hñacua yá nsu gatho nú'u to'o
xi mi ja yá danga nsu,
ne go xa guxa ya zi hyoaya.

⁵³ Ne gatho nú'u to'o mi othobi, bi
t'umbabi,

ha nu'u tó'o mi jabi, bi 'ñothobi.

⁵⁴ Ne bi maxa ra hnini Israel nú'u pepabi,
ne himbi pumfri da huequi'u.

⁵⁵ Xa 'yot'a njabu ngu xqui ña'tuabi ndu
ma dadahu ra Abrá ne gatho yá ja'i,
gue hinhya'mu ma da pumfri da
huequi'u.

Gue'a gatho bi manga ra Maria.

⁵⁶ Y ra Maria bi gohuini ra Sabe ngu
hñu nzaná ja rá ngu'a, ne 'mefa bi menga
pa ja rá ngu.

Rá 'bui ra Xuua Xi'tsate

⁵⁷ Nepu bi zø ra pa bi 'mui rá t'u ra
Sabe. ⁵⁸ Ne nu'bú gatho yá 'nangu ne
nú'u mi ja te yá njauí bi ma bá c'a'tsi
pa bi johyauí ngue'a bi 'yode'u gue Ajuá
xi xqui japi'a pa bi 'mu rá batsi. ⁵⁹ Ha
nurá hñato ma pa bi thu'tsua ra seña ja
rá ndo'yo ra batsi ngu yá nzai'u, ne ja mi
'buhni ma'na'qui yá 'nangu ne nú'u mi
ja te yá njauí. Ne mi beni'u xa hñu'm-
babi dra Sacaría nehe ngu rá thuhu rá
dada. ⁶⁰ Pe nurá nana himbi ne, hangue
bi 'ñena:

—Hina, hinga hu'mbabi'u njabu,
ngue'a ma da thu'mbabi dra Xuua.

⁶¹ Ne bi t'embabi ra Sabe:

—¿Hanja ma da thu'mbabi njabu gue
ni 'nari ja'ihu hingrá thuhu ra Xuua?

⁶² Nepu bi t'utua ra seña ra Sacaría
nda'a ra thuhu mi ne'a da hñu'mbabi
ra batsi. ⁶³ Nepu nu'á ngue'a xqui ngone
hangue bi 'yadi 'na xeni ra xithe, ne ja bi
'yofoni gue nura batsi drá thuhu ra Xuua.
Y gatho ya ja'i xi bi 'yø ngue'a bi hñu'm-
babi njabu. ⁶⁴ Y ra ora'a 'bestho bi za bi
yopa ña ra Sacaría, ne bi mudi bi xocam-
beni Ajuá. ⁶⁵ Y gatho nú'u yá 'nangu xi
bi ntsu, ne gatho ja ya t'ohø de Judea
habu mi 'bu ya ja'i bi 'ño ra 'bede de
nú'a xqui nja. ⁶⁶ Ne gatho nú'u to'o mi
paí mi 'yo yá mfeni'u ne mri 'ñámbabi
'na ngu ma'na, ne mi ena'u:

—¿Te ma nsu ma da t'umbabi nú'a ra
batsi'a 'bu?

Mi manga njabu'u ngue'a Ajuá mi
japi'a co rá ts'edi.

Ra Sacaría bi nsunda Ajuá

⁶⁷ Nura Sacaría rá dada ra batsi mi
hanpa rá ts'edi ra Maca Ndahi bi manga
'raya noya ngu Ajuá bi 'ñutuabi da ma,
ne bi 'ñena:

⁶⁸ Xá nsunda Ajuá ma zi Hmuhu núju
dyá me Israelhu,
ngue'a nuya pabya ma da 'ñehe 'na
to'o da pøhøguihu núju go rá
hñinigiuihu'a.

⁶⁹ Nuya pabya ma dua pencahu 'nara
Pøhøte nú'a xi ja rá ts'edi.

Nu'á ma da 'ñehe desde yá ja'i ndu ra
nda Davi nú'a mrá 'bego Ajuá.

⁷⁰ Gue'a bi ñatcaguihu Ajuá ngu nú'a
bi manga yá maca 'mehni'a desde
maya'bu.

⁷¹ Bi ñatcahu gue da ñangaguihu de ma
ncontrahu ne de gatho nú'u to'o ri
utsaguihu.

⁷² Nehe mi ma gue mi ma da me'tsua ra
ntheate ndu ma xitahu,
ne hinhya'mu mi ma da pumfri nú'a ra
maca cohi xqui gohui'u.

⁷³ Guehna ra cohi bi 'yot'a Ajuá co ndu
ma dadahu ra Abrá,

⁷⁴gue mi ma da ñangaguihu de ma ncontrahu

pa ga pepabihu'a nsinque 'nara ntsu,

⁷⁵ne ga 'yohu xá hño ne ga 'buhu xá nt'axi ja rá thandi'a gatho ya pa de ma tehu.

⁷⁶Y ra Sacaría bi 'ñemba rá batsi:

Nu'i ma zi t'u'i, go gue'i ma drá 'mehni'i Ajuá bí 'bu mahets'i,

ngue'a go ma gui 'bet'o de ra Zidada pa gui hocua rá 'ñu'a.

⁷⁷Nu'i go ma gui zopabi rá hnini Ajuá pa da bađi'u ra Pøhøte ne da mpøhø'u, ne da zadi ra pumbate de yá ts'oqui.

⁷⁸Ngue'a Ajuá xa mescahu ra hmäte ne ra nthecate,

hangue nu'á ma da mencahu 'nara hyats'i desde mahets'i pa go gue'a da yotca ma mfenihu,

⁷⁹nehe pa da yo'tua yá mfeni gatho nú'u 'bu ja ra 'bexuui ne nú'u rí ma ja ra 'ñu dega du.

Hangue nu'á ma da 'ñehe pa da yotcahu 'nara 'ñu xá hño pa grá 'buhu te rá 'ñenthó.

Nuna guehna bi mąnga ra Sacaría.

⁸⁰Y nura zi Xuua 'yo mri te'a ne 'yo mi umba ra ts'edi ra Maça Nđahi. Ne bá 'bui ja ra mbonthi asta bi zø ra pa bi müdi bi zofo ya me Israel.

Rá 'bui ra Jesucristo

(Mt. 1:18-25)

2 De nuya pa'u, nura dąnga nda Augusto Cesa bi manda da t'opabi yá thuhu gatho ya ja'i de maxøgue ra hai habu mra nda'a, pa da 'bede'u. ²Gue'bu mra gobierhnu ra Cirenio ja ra hai Siria nú'bu bi nja nuna ra müdi padro. ³Gatho ya ja'i mi pe'tsi da menga ja yá hnini cada 'na habu myá mengu, pa da t'opabi yá thuhu'u. ⁴Hangue ra Jose bi bõnga de ja ra hnini Nasare de ra hai Galilea pa bi ma ja ra hnini Belé de ja ra hai Judea, gue'a ja mra menguni ndu ra nda Davi, ha nura Jose ja xqui 'ñehni de ja yá ja'i

ra Davi. ⁵Bi ma ja ra hnini Belé pa da t'opabi yá thuhu'u, bi meui ra Maria nú'a xqui 'yadi pa da nthatui, ha nu'á ya mi da'thi de rá batsi. ⁶Ha de mbi 'bui'u ja ra hnini Belé, bi zø ra pa da 'mui rá batsi ra Maria. ⁷Ha de guehni bi 'mu rá müdi t'u, bi mant'i co yá 'mant'i, ne bi megui habu mi ja 'nara hñunga mbo'ni, gue'a ya mi otho habu da t'umba ntsaya'u.

'Raya ma'yo bi c'a'tsa ra zi Jesu

⁸Ne de guehni guetbu de ra hnini Belé mi 'buhni 'raya ma'yo ja ra mbonthi mi su yá deti dega xuui. ⁹Nepu nu'ú mi damfri bi hyandua 'nará enxé Ajuá, ne 'nara dąnga hyats'i bi yot'a gatho rá nthets'i habu mi 'bui'u, y ra ora'a xi bi ntsu'u. ¹⁰Pe nura enxé bi 'ñembabi'u:

—Oguí tsuhu, gue'a drá 'ñehe ga xi'ahu 'raya hoga noya nú'u pa xi gui johyahú nu'ahu ne gatho ma'ra ya ja'i.

¹¹Ngue'a nubya xa 'mui ja rá hnini ndu ra nda Davi 'nara Pøhøte pa gue'ahu, y nú'á go gue'a ra Cristo ra zi Hmu bá 'behni pa da nda. ¹²Y po má nseña gui tsuhu ra batsi xa 'bant'i co yá 'mant'i ne xa 'begui habu ja 'nara hñunga mbo'ni.

¹³Y de mi uadi bi mąnga njabu nura enxé'a, mi damfri'u bi hyanda ma'ra ya enxé de mahets'i mi hnequi mahyegui con gue'a, mri xocambeni Ajuá ne mi eñ'u:

¹⁴¡Drá nsunda Ajuá bí 'bu mahets'i, ne dá 'mui co 'nara hoga'mui ya meximhai nú'u xa zutua rá hmäte'a!

¹⁵Nepu nu mi menga ya enxé pa mahets'i ya ma'yo bi müdi bi 'ñembabi 'nangu ma'na:

—Maha Belé, ma ga c'a'tshu te xuá nja de guehni de nú'a xa xicaguihu rá enxé Ajuá.

¹⁶Nepu nu'ú bi ma hnest'ihi, y bi zoni bi zadi'u ra Jose ne ra Maria co rá batsi nú'a mi 'beni ja 'nara hñunga mbo'ni. ¹⁷Y nú'u ya ma'yo mi hyanda ra batsi, bi müdi bi mede gatho nú'a xqui xi-

pabi ra enxɛ de gue'a. ¹⁸ Ha gatho nú'ɥ bi 'yøde xi bi 'yø de nú'a mi mañ'ɥ. ¹⁹ Pe nura Maria xi mi pe'tstho ja mbo rá mfeni nuya ya noya pa da benthó. ²⁰ Nepu nuya ma'yo bi mengui xi mri xø-cambeni Ajuá por gatho nú'a xqui 'yøde ne xqui hyandi, ngue'a nu'ú xqui zadi ngu nú'a xqui sipabi'ɥ.

Ra zi Jesu bri dapa ja rá 'ye Ajuá

²¹ Ne rá hñato ma pa de xqui 'mu ra bɔtsi, bi thu'tsua ra seña ja rá ndo'yo ngu yá nzai'ɥ. Ne bi thu'mbabi ra JESU ngue'a gue'a xqui xipabi ra enxɛ ra Maria desde ante da nda'thi de gue'a.

²² Y nu mi ua yá pa ra Maria bi nt'axqui pa da yopa yut'a ja ra nija ma'-na'qui ngu xqui 'yofó ra Moise ja ra ley, nepu ra Jose ne ra Maria bi zixa ra zi bɔtsi pa ja ra ndanija Jerusale pa dí dapa bi ja rá 'ye Ajuá. ²³ Bi 'yøt'a njabu'ɥ ngue'a xqui t'ofó ja rá ley Ajuá gue gatho nú'ɥ ya mudi bɔtsi da 'mu ne 'bu dya ts'unt'ɥ gue'ɥ mahyoni da t'eque pa Ajuá. ²⁴ Nehe bi ma'ɥ ja ra ndanija pa bi hñá'tsuabi ra 'baha Ajuá, ngue'a njabu ena ja rá ley Ajuá gue 'bu 'nara 'behñá da 'mu rá bɔtsi, mahyoni da zixa yoho ya zi joñ'o o yoho ya zi domitsu pa ja dí hyopabini Ajuá dega 'baha.

²⁵ De nuya pa'ɥ, mi 'bu 'nara 'ñøhø nuni Jerusale mrá thuhu ra Simiu. Nú'á xi mi 'yo xá hño ja rá thandi Ajuá, ne mi tøm'i da hyanda ra Ñante nú'a to'o ma da ñani ya me Israel, ne nurá Maça Ndahi Ajuá mi 'bui con gue'a. ²⁶ Ne go gue'a xqui xipabi Ajuá gue hinda du asta hinda hyanda ra Cristo nú'a xqui ma Ajuá ma dua pehni. ²⁷ Nu'á xqui ma ja ra ndanija ngue'a ra Maça Ndahi xqui tsits'i, y ra ora'a mi 'buhni mbo, bi yut'a ra Jose nehe co ra Maria mri zi ra zi t'uca Jesu pa e da 'yent'ua ja rá 'ye Ajuá ngu xqui manga rá ley Ajuá. ²⁸ Nepu de guehni ra Simiu bi zinga ra t'uca 'uene

ne bi 'yents'a ja yá 'ye ne bi xøcambeni Ajuá bi 'ñena:

²⁹ Nu'i Ajuá ma Dada'i, ya da za gui tsixcagui de guecua, ya bi hñu ma mu

ngue'a ya stá handi xa njabu ngu nú'a gá xicagui.

³⁰ Ya stá handi co ma da ra Pøhøte,

³¹ nuna xcuá pehni pa da pøhø gatho ya ja'i.

³² Nuna go guehna ngu 'nara ñot'i pa da yo'tua yá mfeni gatho nú'ɥ hingyá me Israel,

y po rá guehna ma da nja rá nsu ri hnini Israel.

³³ Ha nura Jose ne ra Maria rá nana ra Jesu mi 'yøde nú'ɥ ya noya mi manga ra Simiu de ra t'uca 'uene, nú'ú xi bi 'yø'ɥ. ³⁴ Nepu nura Simiu bi 'yapa Ajuá da japi'ɥ. Ne bi 'ñembabi ra Maria rá nana ra Jesu:

—Nuna 'uene xuá 'behni pa da pøhø ndunthi ya me Israel, pe ndunthi de gue'ɥ ma da utsa ne da 'medi'ɥ. ³⁵ Y njabu po rá ngue ri t'ɥ ma da hnequi gatho nú'a beni ja yá mfeni cada 'nara ja'i. Y pa gue'i ma gui thogui 'nara danga dumui ngue'a ma da t'utsa'i ri t'ɥ.

³⁶ Ne mi 'bu 'nara 'behñá mrá thuhu ra Ana nú'a mi ñá co rá ts'edi rá Maça Ndahi Ajuá. Y nú'a ra 'behñá'a mrá t'ixu 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Fanuel, xqui 'ñehe desde yá ja'i ndu ra Aser. Y nu'á ya xi mrá zi daqu'ei. Nú'bu xi mrá bɔtsa nxutsitho bi nthati, ne nsøcta yoto njeya bi 'muhui rá dame. ³⁷ Y ya mi øt'a goho'rate ma goho njeya xqui mviuda. Nu'á himi pøni de ja ra nija, ngue'a nza ntho mi pepabi Ajuá ma pa ra xuui, mri ayuna ne xi mi apabi Ajuá. ³⁸ Ora mi 'buhni ra Jose ne ra Maria co ra t'uca'ue ne mbo ra ndanija, ra ora'a bi yut'a ra Ana nehe, ne bi umba njamadi Ajuá. Nepu bi mudi bi xipabi de ra zi bɔtsi nú'ɥ to'o gatho mi tøm'a ra Ñante nú'a to'o da ñanga ra hnini Jerusale.

Ra zi Jesu bi menga ja ra hnini Nasare

³⁹ Nepu mi uadi ra Jose ne ra Maria bi 'yot'a gatho ngu nú'a xqui manda ja rá ley Ajuá, bi menga pa ja yá hnini Nasare de ja ra hai Galilea. ⁴⁰ De guehni ra batsi mri 'yo rá te, ne 'yo mri nja rá ts'edi, ne 'yo mri nja rá mfadi, y Ajuá mi japabi ndunthi'a.

Ra zi Jesu mi 'buhni ja ra ndanija

⁴¹ Tat'a jeya mi pa ra Jose ne ra Maria pa da nu ra ngo de ra pascua nuni Jerusale. ⁴² Y de mi juata 'ret'amayoho njeya ra Jesu, bi ma ri hñu'u pa Jerusale pa da nu ra ngo ngu myá nzai'u. ⁴³ Y nu mi ua ra ngo, bá penga ra Jose ne ra Maria, ha nura Jesu bá cohi de guehni Jerusale nsinque bi bá rá nana ne ra Jose. ⁴⁴ Nu'ú mi hu yá mui gue mbra 'ñoui ma'ra ya ja'i nú'u bá pengui ja ra ngo. Bi 'ño maxøgue 'na pa ra 'ñu, asta ja 'mefa bi 'ñani'u ra batsi, bi 'ño bi 'yambabi nú'u mi ja te yá njau ne yá mpadi. ⁴⁵ Pe himbi zudi'u de guehni, hangue bi yopa mengui'u pa Jerusale pa dua honi.

⁴⁶ Nepu rá hñupa bi zudi mi 'buhni mbo ja ra ndanija mi huhni madetho de ya xahnate de ra ley mi østho nú'a te mi mañ'u nepu nu'á mi ø'tua ya nt'ani'u. ⁴⁷ Gatho nú'u ya ja'i to'o mi øde nú'a mi mañ'a xi mri 'yø ngue'a xi mi ja rá mfadi'a ne mi thadi xá hño nú'u ya nt'ani mi t'ø'tuabi nehe. ⁴⁸ Y nu mi hyanda rá nana ne ra Jose gue mi huhni co ya xahnate de ra ley, himi padi te da beñ'u. Y nurá nana bi 'ñembabi:

—Ma zi t'u'i, ¿hanja xcá 'yotcahe njabu? Nugui ne ri dada go dí hoñ'ahe co ndunthi ra dumui.

⁴⁹ Pe ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—¿Pa te gui jacju guí hongaguihu? ¿Ha hinguí pahu gue nugui mahyoni ga pepa rá 'befi ma Dada?

⁵⁰ Pe nu'ú nixi mi padi te mri bonga nú'u ya noya bi xipabi'u.

⁵¹ Nepu de guehni bi meui rá nana ne ra Jose bi menc'u pa ja ra hnini Nasare, ne nu'á bi sigui bi 'yotua yá ts'ofu'u. Ha nurá nana mi pe'stho ja rá mfeni gatho nú'a te bi nja co rá t'u. ⁵² Y nura Jesu 'yo mri te rá mfadi ne rá ndangui, ne Ajuá xi bi hopa rá 'mui'a, ne ya ja'i nehe.

Ra Xuua Xi'tsate mi zofo ya ja'i ja ra mbonthi

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

3 De ya xqui nda 'ret'amacut'a njeya ra danga nda Tiberio Cesa nú'a mi 'bu Nroma ne mra nda ja ndunthi ya hai de ra ximhai, nehe gue'bu mra nda ra Poncio Pilato nuni ja ra hai Judea, nehe mra nda ra Erode nuni ja ra hai Galilea, nehe mra nda nurá cu ra Erode nú'a mra thuhu ra Lipe nuni ja ra hai Iturea ne ja ra hai Traconite, nehe mra nda ra Lisania nuni ja ra hai Abilinia. ² Gue'bu myá danga nda gá macja ra Anás ne ra Caifá. Ha de nura jeya'a Ajuá bi umba ya noya ra Xuua nú'a mra t'u ra Sacaría de mbi 'bu ja ra mbonthi, pa da zo ya ja'i. ³ Nu'bu ra Xuua bi ma gatho rá nthet-s'i ra dathe Jordá, ne mi embabi ya ja'i gue da ñobri de yá ts'oqui ne da nxistehe pa njabu Ajuá da pumbabi yá ts'oqui'u. ⁴ Nú'á njabu bi zofo ya ja'i gue da hñoqui'u ja yá mfeni pa nu sta zø ra zi Hmu da gamfri'u, hangue bi njabu ngu nú'a xqui 'yofo ra badi Isaía ja ra Maça T'ofu nu habu ena:

Ma da nt'ode 'nara ja'i da ña nts'edi ja ra mbonthi ne ma da 'ñena:

“Hocuahú xá hño rá 'ñu ra zi Hmu, juanhú gatho ya ts'aca'ñu.

⁵ Gatho ya hñe dra hñu'tsi, ne dra tunga ya ndants'i, ne dra yø'ta ya t'øhø,

ne dra juana ya nonts'a'ñu, ne da thoqui gatho habu hindi 'bui xá hño.

⁶ Y gatho ya ja'i da hyandi te xa 'yot'a Ajuá pa da mpøhø'u.”

⁷ Nepu mi pa ya ja'i mi c'a'tsa ra Xuua pa da xi'tsi'u, y nu'a mi embabi'u:

—iGyá ts'oja'ihu ngu ya zate qu'eña!
¿Ha guí hu ri muihu gue ngue'a xcá ehua ya xcá 'ba'tuahú rá cue Ajuá xa 'ñepu? ⁸ Mahyoni gui 'yohú xá hño pa da hnequi gue majuani xcá ñobrihu de ri ts'oquihu. Oxqui ma gui 'ñexhu gui 'ñeñhu: “Nuje ma dadahe ndu ra Abrá, hangue hinte ga jahe.” Ngue'a nugui dí xi'ahú gue Ajuá da za da japi da nja'i nuya ya do pa dyá t'u ra Abrá. ⁹ Dí xi'ahú gue 'bui guetbu Ajuá, ngu 'na to'o há ra t'égui pa da zecua yá 'yu ya za. Gatho nú'u ya za hingui unga yá hoga fruta ma da ts'et'i ne da thot'a ja ra tsibi. Njabu Ajuá ma da hyot'ahú ja ra nidu 'bu hingui ñobrihu ne gui 'yohú xá hño.

¹⁰ Nepu nuya ja'i bi 'yamba ra Xuua ne bi 'ñembabi:

—Nu'bú ¿te mahyoni ga øthebya?

¹¹ Nu'bú ra Xuua bi 'ñembabi:

—Nu'a tó'o pe'tsa yoho yá pahni, dá umba 'na nú'a to'o othobi. Ha nu'a tó'o pe'tsa te da zi, mahyoni da ñohui nú'a to'o othobi.

¹² Nehe bi ma bá c'a'tsa ra Xuua 'raya 'ñatsa nguxbojá. Nú'ú bi ma da nxistehe nehe, ne bi 'yambabi ra Xuua ne bi 'ñembabi:

—Xahnate, xi nuje, ¿te mahyoni ga øthe?

¹³ Ha nura Xuua bi 'ñembabi:

—Nu'a mahyoni gui 'yothu, cobrahu ngu nú'a mangan ra ley, oguí cømbahú yá bojá ya ja'i.

¹⁴ Nehe 'raya soldado bi 'ñembabi ra Xuua:

—Xi nuje, ¿te mahyoni ga øthe?

Ha nura Xuua bi 'ñembabi:

—Oto guí pepabihu, ne oguí pihu ya ja'i co nú'a ra nsu xa t'a'ahú, nixi gui hyøxhu ra thai ya ja'i. Nu'a gui 'yothu, johyahú co nú'a guí tahahú, oguí nehu ma'na.

¹⁵ Ha nuya ja'i himi padi te da beni de ra Xuua, ua go mi gue'a ra Cristo nú'a xqui hma da 'behni pa da nda, ua hina. ¹⁶ Nepu nura Xuua bi 'ñembabi:

—Nugui dí xi'ts'a'ihu co ra dehe, pe bra 'befa ma'na nú'a to'o ma da xi'ts'a'ihu co ra Maca Ndahi ne asta ngu di faspí co rá ts'edi. Nú'a ma'na ja rá ts'edi de guequi ne hiní 'ñepcagui ngugui ga xo'tuabi yá nthasthi de yá zesthi. ¹⁷ Nu'a nja ngu 'nara mefi ya o ja rá 'ye ra pala pa da mica ra trigo, y nu stí uadi da miqui'a, da munts'i da me'tsi, ha nura paha da gat'a ja ra tsibi. Njabutho nehe nú'a bra 'befa de guequi ma da munts'a nú'u di 'yo xá hño pa da 'mui con gue'a, ha nu'u hindi 'yo xá hño ma da hyot'a ja ra tsibi.

¹⁸ Njabu ne co ma'ra ya hoga ts'ofu ra Xuua mi utua ya ja'i de ra maca hoga t'ode. ¹⁹ Y nú'bú gue'bu bi zui'a ra nda Erode ngue'a xqui zimbabi rá 'behña rá cu nú'a mrá thuhu ra Lipe, ne xqui 'yot'a ma'ra ya t'ot'e xá nts'o. ²⁰ Pe nura Erode himbi ne bi ntsø'mi. Nu'a bi 'yot'e, bi 'yot'a ma'na ra t'ot'e xi xá nts'o, bi gu ra Xuua ne bi got'a fadi.

Rá sistehe ra Jesu

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Pe ante dra ju ra Xuua da jot'a fadi, bi ma ra Jesu habu mi xi'tsate'a pa da nxistehe'a nehe. Ne ts'a mi apabi Ajuá ra Jesu, bi xogui mahets'i, ²² y nurá Maca Ndahi Ajuá bá cai ngu 'nara domitsu bi zøhø ja gue'a. Ne bi nt'ode 'nara noya de mahets'i bi 'ñena:

—Nu'i go gue'i ma hmaca T'u'i, xi drí johya de gue'i.

Yá mudi ja'i de ra Jesucristo

(Mt. 1:1-17)

²³ Ra Jesu mi pe'tsa ngu 'natema'ret'a njeya nu mi muta rá 'befi. Ne mi t'ena gue nurá dada'a go mrá Jose. Ha nurá dada ra Jose mrá thuhu ra Elí, ²⁴ ha nurá dada ra Elí mrá thuhu ra Matat,

ha nurá dada ra Matat mrá thuhu ra Leví, ha nurá dada ra Leví mrá thuhu ra Melqui, ha nurá dada ra Melqui mrá thuhu ra Jana, ha nurá dada ra Jana mrá thuhu ra Jose nehe, ²⁵ ha nurá dada nú'a ma'na ra Jose mrá thuhu ra Matatía, ha nurá dada ra Matatía mrá thuhu ra Amós, ha nurá dada ra Amós mrá thuhu ra Naum, ha nurá dada ra Naum mrá thuhu ra Esli, ha nurá dada ra Esli mrá thuhu ra Nagai, ²⁶ ha nurá dada ra Nagai mrá thuhu ra Maat, ha nurá dada ra Maat mrá thuhu ra Matatía nehe, ha nurá dada nú'a ma'na ra Matatía mrá thuhu ra Semei, ha nurá dada ra Semei mrá thuhu ra Jose nehe, ha nurá dada nú'a ma'na ra Jose mrá thuhu ra Judá, ²⁷ ha nurá dada ra Judá mrá thuhu ra Joana, ha nurá dada ra Joana mrá thuhu ra Resa, ha nurá dada ra Resa mrá thuhu ra Sorobabel, ha nurá dada ra Sorobabel mrá thuhu ra Salatiel, ha nurá dada ra Salatiel mrá thuhu ra Neri, ²⁸ ha nurá dada ra Neri mrá thuhu ra Melqui nehe, ha nurá dada nú'a ma'na ra Melqui mrá thuhu ra Adi, ha nurá dada ra Adi mrá thuhu ra Cosam, ha nurá dada ra Cosam mrá thuhu ra Elmodam, ha nurá dada ra Elmodam mrá thuhu ra Er, ²⁹ ha nurá dada ra Er mrá thuhu ra Josué, ha nurá dada ra Josué mrá thuhu ra Elieser, ha nurá dada ra Elieser mrá thuhu ra Jorim, ha nurá dada ra Jorim mrá thuhu ra Matat nehe, ³⁰ ha nurá dada nú'a ma'na ra Matat mrá thuhu ra Leví nehe, ha nurá dada nú'a ma'na ra Leví mrá thuhu ra Simiu, ha nurá dada ra Simiu mrá thuhu ra Judá nehe, ha nurá dada nú'a ma'na ra Judá mrá thuhu ra Jose nehe, ha nurá dada nú'a ma'na ra Jose mrá thuhu ra Jonán, ha nurá dada ra Jonán mrá thuhu ra Eliaquim, ³¹ ha nurá dada ra Eliaquim mrá thuhu ra Melea, ha nurá dada ra Melea mrá thuhu ra Mainán, ha nurá dada ra Mainán mrá thuhu ra Matata, ha nurá dada ra Matata mrá thuhu ra

Natán, ³² ha nurá dada ra Natán mrá thuhu ra Davi, ha nurá dada ra Davi mrá thuhu ra Isaí, ha nurá dada ra Isaí mrá thuhu ra Obed, ha nurá dada ra Obed mrá thuhu ra Boos, ha nurá dada ra Boos mrá thuhu ra Salmón, ha nurá dada ra Salmón mrá thuhu ra Naasón, ³³ ha nurá dada ra Naasón mrá thuhu ra Aminadab, ha nurá dada ra Aminadab mrá thuhu ra Aram, ha nurá dada ra Aram mrá thuhu ra Esrom, ha nurá dada ra Esrom mrá thuhu ra Fare, ha nurá dada ra Fare mrá thuhu ra Judá nehe, ³⁴ ha nurá dada nú'a ma'na ra Judá mrá thuhu ra Cobo, ha nurá dada ra Cobo mrá thuhu ra Isaac, ha nurá dada ra Isaac mrá thuhu ra Abrá, ha nurá dada ra Abrá mrá thuhu ra Taré, ha nurá dada ra Taré mrá thuhu ra Nacor, ³⁵ ha nurá dada ra Nacor mrá thuhu ra Serug, ha nurá dada ra Serug mrá thuhu ra Ragau, ha nurá dada ra Ragau mrá thuhu ra Peleg, ha nurá dada ra Peleg mrá thuhu ra Eber, ha nurá dada ra Eber mrá thuhu ra Sala, ³⁶ ha nurá dada ra Sala mrá thuhu ra Cainán, ha nurá dada ra Cainán mrá thuhu ra Arfaxad, ha nurá dada ra Arfaxad mrá thuhu ra Sem, ha nurá dada ra Sem mrá thuhu ra Noé, ha nurá dada ra Noé mrá thuhu ra Lamec, ³⁷ ha nurá dada ra Lamec mrá thuhu ra Matusale, ha nurá dada ra Matusale mrá thuhu ra Enoc, ha nurá dada ra Enoc mrá thuhu ra Jared, ha nurá dada ra Jared mrá thuhu ra Maalaleel, ha nurá dada ra Maalaleel mrá thuhu ra Cainán nehe, ³⁸ ha nurá dada nú'a ma'na ra Cainán mrá thuhu ra Enós, ha nurá dada ra Enós mrá thuhu ra Set, ha nurá dada ra Set mrá thuhu ra Adá, ha nurá Dada ra Adá, go gue'a Ajuḡ bí 'bu mahets'i, ngue'a go bi hyoqui'a.

Ra ts'ondāhi mi xaxa ra Jesu

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

4 Mi uadi bi xistehe ra Jesu bi ma de guehni ja ra dāthe Jordá mi ḡnpana

rá ts'edi ra M̄aca Nd̄ahi. Nep̄a ra M̄aca Nd̄ahi bi zits'i ja 'nara mbonthi. ²Ne ja bá 'buhni ñote ma pa. Y de guehni bi z̄o ra ts'ond̄ahi hab̄u mi 'bui'a pa da xaxi pa xam̄a xa ts'ocuahm̄a rá mfeni'a. Ne nura Jesu hinte xqui zi de nú'u ñote ma pa'u, ja 'mefa bi z̄u ra thuhu. ³Nep̄a de mi z̄u ra thuhu'a, ra ts'ond̄ahi bi 'ñembabi:

—'B̄u go gue'i rá T'u'i Ajuá, japabi x̄a da nthuhme nuna ra do.

⁴Ha nura Jesu bi d̄adi ne bi 'ñembabi:

—Xa nt'of̄o ja ra M̄aca T'of̄o hab̄u ena njaua: “Hingue h̄onse po ra thuhme da za da 'm̄u ra ja'i, gatho nú'a m̄a Ajuá go gue'a umba rá te ra ja'i.”

⁵Nep̄a de guehni ra ts'ond̄ahi bi z̄ixa ra Jesu ja 'nara t'òh̄o xi xm̄a h̄nets'i pa bi 'ñutua gatho ya hnini de max̄ogue ra ximhai, y 'bestho ra ora'a bi hnequi gatho ya hnini. ⁶Y nura ts'ond̄ahi bi 'ñemi:

—Nugui da za ga 'ra'a gatho ra ts'edi ne gatho ra d̄anga nsu de nuya ya hnini, ngue'a go xa t'entc'a ma 'ye gathoȳu, y nugui da za ga umbabi to'o go ga nega. ⁷H̄onse 'b̄u gui ndandiñahmu ne gui nsundagui, gatho go da 'yo ri 'yeȳu.

⁸Pe nura Jesu bi d̄adi ne bi 'ñembabi:

—'Uegue de guequi, nu'i Satá. Ngue'a xa nt'of̄o ja ra M̄aca T'of̄o gue Ajuá ri Hmu go gue'a gui nsunda, ne h̄onse'a gui pepabi.

⁹Nep̄a de guehni ra ts'ond̄ahi bi z̄ixa ra Jesu ja ra hnini Jerusale ne bi p̄ò'tsa asta xi mañ̄a ra ndanija ne bi 'ñembabi:

—'B̄u go gue'i rá T'u'i Ajuá, 'yenga ra sagui pa rí ga'ti x̄a. ¹⁰Cabo xa nt'of̄o ja ra M̄aca T'of̄o hab̄u ena:

Ajuá dua p̄ehna yá enxe pa da su'a'i.

¹¹Ne da mip'a ri 'ye

pa njab̄u hingui tsama'ñ̄u ri ua nu xcrí ts̄onga ja ra hai.

¹²Nu'bú ra Jesu bi d̄adi ne bi 'ñena:

—Nehe xa nt'of̄o ja ra M̄aca T'of̄o hab̄u ena: “Oguí xaxa Ajuá ri Hmu pa gui 'ñena gue da max'i.”

¹³Y nu mi uadi ra ts'ond̄ahi bi 'yòt'a gatho ngu nú'a xqui 'ye'mbi pa xa hyathm̄a ra Jesu, nu'á bi 'uegue de ra Jesu 'raya pa.

Ra Jesu bi futa rá 'b̄efi nuni Galilea

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴De guehni ra Jesu bi menga pa ja rá hai Galilea mi hanpa rá ts'edi ra M̄aca Nd̄ahi, y bi 'ño rá 'bede'a ja gatho rá nḡuni nura hai'a. ¹⁵Y nú'á mi cut'a ja ya nija pa mi utuate, ne gatho ya ja'i mi e'tsua rá nsu'a.

Ra Jesu mi 'buhni Nasare

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶Nep̄a nura Jesu bi ma pa Nasare nú'a ra hnini hab̄u xqui nte'a. Y ra pa dega tsaya bi yut'a ja ra nija ngu mrá nzai'a, ne ja bi 'maini pa da h̄ne'ta ra M̄aca T'of̄o. ¹⁷Ne bi t'umbabi nú'a ra t'of̄o xqui 'yofo ra badi Isaía, y de mi tungui'a bi hyonga nú'a ra xeni hab̄u ena njaua:

¹⁸Nurá M̄aca Nd̄ahi Ajuá 'bui con guequi, ngue'a Ajuá xa h̄nuxcagui pa e ga xipa ra hoga nt'òde nú'u ya hyoya, ne xuá pencagui pa ga hu'mba yá m̄ui nú'u to'o tu yá m̄ui, ne pa e ga p̄onga nú'u to'o o nts'ahni de ja ra ts'oqui,

ne pa ga japi da xo yá da ya goda, ne pa e ga ñanga nú'u ri sufri de nú'a t'ò'tuabi,

¹⁹ne pa e ga m̄a gue nú'bya mapaya ya xa z̄o ra pa pa Ajuá da p̄oh̄o ya ja'i po rá hm̄ate.

²⁰Nep̄a mi uadi ra Jesu bi h̄ne'ta nuya ya noya, bi mants'a ra M̄aca T'of̄o, ne bi umba nú'a ra maste de ra nija. Y bi h̄nudi'a, y gatho nú'u xqui munts'ni ja ra nija xi mi nu'ti'a. ²¹Nep̄a nu'á bi mud̄i bi zofo'u ne bi 'ñembabi'u:

—Nubyá ya bi njab̄u ngu nú'a ja juadi dá he'ta ja ra M̄aca T'of̄o.

²² Y gatho nú'ú mi 'búhni xi mri 'yø de nú'ú ya hoga noya mi mǎnga ra Jesu, ne xi mi ñamahnø'ú de gue'a. Ne mi 'ñém-babi'ú 'na ngu ma'na:

—¡Conque go guehni rá t'ú ra Jose!

²³ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'ú:

—Dí pǎdi xá hño gue nu'ahú ma gui 'ñengaguihú: “'Bú xi majuǎni grá medico, 'ñøthése.” Y nehe ma gui 'ñengaguihú: “'Yøt'e nehe de guecua ja ma haihú ngu nú'a stá øhe xcá 'yøt'a Ncapernau.”

²⁴ Ne de gue'a bi sigui bi ñǎ ra Jesu bi 'ñembabi'ú:

—Xi majuǎni dí xi'ahú gue ni 'nará 'mehni Ajuǎ hingui hmǎdi de ja rá haise.

²⁵ Dí xi'ahú gue nuya pa'ú mi 'bú ra bǎdi Elía mi 'bú ndunthi ya viuda nehe ja ra hnini de Israel. Y nuya pa'ú hinxqui 'uǎi hñu njeya made, hangue xi xqui nja 'nara dǎnga thuhu ja gatho nuna ra hai. ²⁶ Pe nu Ajuǎ himbi mehna ra Elía pa da t'ini ja yá ngu nú'ú ya viuda mi 'bú ja ya hnini de Israel. Ajuǎ bi mehni'a ma'nambu ja rá ngu 'nara viuda nú'a mi 'bú ja ra t'uca hnini Sarepta gueta ra dǎnga hnini Sidó.

²⁷ Nehe de nuya pa'ú mi 'bú ra bǎdi Eliseo, ndunthi ya me Israel mi hena ra lepra, pe ni 'na de gue'ú himbi ñǎni de nú'a ra hñeni'a, hønse ra Naamán nú'a mrá me Siria, nsøc'a go gue'a bi ñǎni de ra lepra mi tsudi.

²⁸ Nu mi 'yøde nuya ya noya gatho nú'ú xqui munts'ni mbo ra nija bi bø yá cue'ú. ²⁹ Ne bi 'mai'ú bi gúca ra Jesu de ja yá hnini'ú, ne bi zits'i ja rá hyo ra hnini habú mi ja 'nara ma'ye, y de guehni mi nehma'ú xa fote pa rí ga'ti.

³⁰ Pe nura Jesu bi 'rantho madetho de ra hmuntsja'i ne bi ma.

'Nara 'ñøhø mi pe'tsa 'nara ts'ondǎhi

(Mr. 1:21-28)

³¹ Nepú nura Jesu bi ma Ncapernau ma'na ra hnini de ra hai Galilea, ne ja bá xahnani ya ja'i nura pa dega tsaya.

³² Y gatho ya ja'i xi mri 'yø de nú'a mi udi'a ngue'a mi zote co 'raya noya xi mi pe'tsa ndunthi ra ts'edi.

³³ Y nuni ja ra nija habú xqui munts'i'ú xqui zøhø 'nara 'ñøhø mi pe'tsa 'nara ts'ondǎhi. Nepú nu'á bi dø 'nara hmafi ne bi ñǎ nts'edi bi 'ñena:

³⁴ —Nu'i Jesu grá me Nasare, hyegaguiheua. ¿Hanja xcuá ehe pa hønse e gui juatcaguihe? Ngue'a nugui dí pǎdi to'o'i, go gue'i rá Maça T'ú'i Ajuǎ.

³⁵ Nura ora'a ra Jesu bi zǎi nú'a ra ts'ondǎhi ne bi 'ñembi:

—¡Co'ta ri ne, pøni de nuna ra 'ñøhø!

Nepú nura ts'ondǎhi bi føma nú'a ra 'ñøhø de ja yá thandi ya ja'i, nepú bi bønga ra ts'ondǎhi bi ma nsingue te bi 'yø'tuabi nú'a ra 'ñøhø'a. ³⁶ Y gatho ya ja'i bi ntsu ne mri 'ñém-babi 'na ngu ma'na:

—¡Xi te ma ts'edi hǎni gue co nuyá noya ri 'bepa ya ts'ondǎhi da bøni, y nu'ú øte!

³⁷ Y gatho rá nthets'i nú'a ra hai'a bi 'ño ra 'bede de nú'a bi 'yøt'a ra Jesu.

Ra Jesu bi 'yøthebi rá to ra Simu Pedro

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ Nepú ra Jesu bi bøni de guehni ja ra nija ne bi ma ja rá ngu ra Simu. Ne mi 'benga rá to ra Simu xi mi umba ra nzø nts'edi. Nepú bri bǎntebi ra Jesu gue da nu nura da'thi'a. ³⁹ Nu'bú ra Jesu bi ma bá nu, bi ndoqui ne bi japa ra nzø da ntsaya. Y 'bestho ra ora'a bi tsayabi ra nzø, ne bi nanga nú'a ra 'behñǎ pa bi hyocui te da zi'ú.

Ra Jesu bi 'yøthe ndunthi ya da'thi

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰ Ngu bi yú ra hyadi nú'a ra pa'a, gatho to'o mi hena nu'araza ra hñeni bi ts'ixa habú mbi 'bú ra Jesu. Nepú nu'á mi huxa yá 'ye ja 'rama'na ya da'thi, y gatho mi ñǎni 'bestho. ⁴¹ Nehe ndunthi

ya da'thi nú'u mi pe'tsa ya ts'ondāhi mi embabi, ne asta mi mafi'u mi ena:

—Nu'i go gue'i rá T'u'i Ajuá.

Pe nura Jesu mi tsui nú'u ya ts'ondāhi ne himi hopi da ñá, ngue'a nu'ú mi pađi gue go mi gue'a ra Cristo nú'a bá pehna Ajuá pa da ndá.

Ra Jesu bi zofo ya ja'i nuni Galilea

(Mr. 1:35-39)

⁴²Rá hyax'a 'nitho ra Jesu bi bōni de ra hnini Ncapernau bi ma ja 'nara mbonthi habu hinto mi 'bui. Pe nuya ja'i xi bi 'ño bi hyoni'a asta xi bi zōni habu mi 'bui'a, ngue'a nu'ú himi ne da hyegui da ma'a. ⁴³Pe nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—Mahyoni ga ma ga umba ra hoga nt'ode ma'ra ya hnini gue ya xa zø ra Ndá de mahets'i pa da ndá, ngue'a pa gue'a xúa 'bencagui pa ga e ga ma.

⁴⁴Njabu mi 'yo ra Jesu ne mi cut'a ja ya nija nuni Galilea pa mi unga ra hoga nt'ode.

Bi ñuxa ya motsa co ya hua

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

5 'Nara pa ra Jesu mi 'bu ja rá hyo ra ndehe de Genesare, y nuni bi zōni ndunthi ya ja'i ne bi munts'i habu mi 'bui'a, asta mri ts'i'mi'a ngue'a nu'ú mi ne da 'yøtua rá noya Ajuá. ²Nepu nura Jesu bi hyanda yoho ya motsa gueta rá hyo ra ndehe hinto mi oni, ngue'a nú'u ya mehua mi cūni xqui bōni de guehni pa da menga yá xit'a ja rá hyo ra ndehe. ³Nepu nura Jesu bi yat'a ja 'na de nú'u ya motsa nú'a mrá meti ra Simu, ne bi 'yapa ra mate ra Simu da 'yet'a ra motsa má ts'u mbo ra dehe, ngue'a xi mi ts'i'ma ya ja'i. Y bi hñudi ra Jesu mbo ra motsa ne desde guehni bi yopa zofo ya ja'i. ⁴Y de mi uadi bi zofo ya ja'i bi 'ñembabi ra Simu:

—'Yet'a ra motsa pa habu ma'na strá hñe ra dehe, ne ja gui cāthūni ri xit'āhu pa gui mpehuahu.

⁵Ha nura Simu bi dađi ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Xahnate'i, stá 'yoheua gatho ra xuui, stá mpehuāhe pe hinte stá juhe. Pe nubyá go guí xicje gue ga cathe ma xit'āhe ja ra dehe, ma ga cathe.

⁶Ha nura Simu ne nú'u ma'ra mi oui mbo ra motsa bi gat'a yá xit'a co mbo ra dehe, y mi hñai xi bá ñuts'i co ya hua asta bi mađi bi ntūnihmā co yá hñu ya hua. ⁷Nepu nu'ú bi 'ñutua ra seña nú'u ma'ra yá compa mbi o ja ma'na ra motsa pa e da mats'i. Y nu'ú bá ehe 'bestho ne bi ñu'tsa nú'u yoho ya motsa co ya hua, asta mi ne da yui ja ra dehe co yá hñu ya hua. ⁸Y nu mi hyanda ra Simu njabu, bi ndandiñahmu ja rá ua ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Hini 'ñepqui ga 'ñoui, ngue'a nugui 'nadrá 'yøt'ats'oqui.

⁹Bi 'ñena njabu ngue'a ngu xi bi ntsu ngue'a bi gu ndunthi ya hua, ne gatho nú'u ma'ra mi oui mbo ra motsa ngu bi ntsu nehe'u. ¹⁰Ne nú'u ma'ra mri mfaxui ra Simu ja ra 'behua, go ra Cobo ne ra Xuua nú'u yá t'u ra Sebedeo, gatho ne'u ngu xi bi ntsu. Pe nura Jesu bi 'ñembabi ra Simu:

—Oguí tsu, ngue'a desde nubya ma ga 'ra'a'i ma'na ri 'befi pa gui mpehua dega ja'i.

¹¹Nu'bú nu'ú bi 'yet'a yá motsa pa asta ja rá ñani ra ndehe ne ja bi zohni yá motsa con gatho yá mpefi dega 'behua, nepu nu'ú bi dena ra Jesu bi meui.

Ra Jesu bi 'yøthe 'na mi hena ra lepra

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹²'Nara pa mi 'yo ra Jesu ja 'nara hnini, ne ja mi 'buhni 'nara 'ñøhø mi hena ra lepra, ne xi mi tsi'ti. Y nu mi hyanda ra Jesu, bi ma bá tsudi ne bi ndandiñahmu ne asta bi megui rá hmi ja ra hai, ne bi 'ñembabi:

—Nú'i ri t'equ'ei Ndada, 'bu gui nehma, da za gui 'yøthegui.

¹³ Nepu nura Jesu bi hñu'tsua rá 'ye, ne bi 'ñembabi:

—Haha, dí ne ga øthe'i. Y nubyá ya xcá ñani.

Y nu mi uadi bi manga njabu, 'bestho ra ora'a bi ñani de nú'a ra hñeni. ¹⁴ Ha nura Jesu bi hñu'mba ra hñá gue hinto da xipabi de nú'a xqui 'yø'tuabi, ne bi 'ñembabi:

—Høse nu'a mahyoni gui 'yø't'e, rí ma bá 'ñudi ja ra macja pa da hyandi gue ya xcá ñani. Ne unga ri hñá'ti ngu nú'a bi manda ra Moise, gue'a 'nara seña pa da hyanda ya ja'i gue ya xcá ñani.

¹⁵ Pe ma'na mri ntunga ra 'bede de nú'a mi øt'a ra Jesu, ne nzantho mi munts'a ya ja'i pa da 'yøde nú'a mi mañ'a ne pa da 'yøthebi yá hñeni. ¹⁶ Ha nura Jesu njat'a mi 'uesehé habu mi jo'o ya ja'i pa mbi apabi Ajuá rá Dada.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara da'thi himi tsa da 'ñani

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ 'Nara pa ra Jesu mi xahna ya ja'i, ne mi huhni 'raya fariseo ne 'raya xahnate de ra ley xqui 'ñehe de Jerusale ne de haburaza ma'ra ya hnini de ra hai Judea ne de Galilea. Y ra Jesu mi hanpa rá ts'edi Ajuá pa mi øthe gatho ya da'thi.

¹⁸ Nepu bi zøhø 'raya 'ñøhø mri du 'nara da'thi xqui 'yents'a ja 'nara 'bebo. Nú'a ra da'thi'a himi tsa da 'ñani ngue'a mi tuda rá ndo'yo. Y nú'u to'o mri du mi ne da cu'ta mbo ja ra ngu asta habu mi 'bu ra Jesu pa da 'yøthe'a. ¹⁹ Pe himbi zudi habu da yut'i'u ngue'a xi mi ja ra nts'i'mi. Hangue bi bøxa mañá ra ngu, y bá heca 'na xeni ra techo pa bi za bi ca'ma ra da'thi co rá 'bebo pa habu mi 'bai ra Jesu mbo ra ngu madetho de ra mundo ja'i. ²⁰ Ha nu mi hyanda ra Jesu gue nu'ú mi ja yá jamfri, bi 'ñembabi ra da'thi:

—'Yøde, nuri ts'oqui ya stá pun'a'i.

²¹ Nepu nuya xahnate de ra ley ne ya fariseo nú'u mi huhni bi 'ñense ja yá mfeni'u: “¿Hanja nuni ra 'ñøhø ri 'ñet'a Ajuá? Ngue'a jo'o ma'na to'o da unga ra pumbate de ya ts'oqui, hønse Ajuá.”

²² Pe nura Jesu bi batua yá mfeni'u, hangue bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí beñu njabu? ²³ ¿Nda'a ma'na hinxá hñei ga embi, ri ts'oqui ya stá pun'a'i, o ga embi, nangui rí ma? ²⁴ Pe pa gui pahu gue Nú'a To'o bi e bi Nja'i ja rá ts'edi de guecua ja ra ximhai pa da unga ra pumbate de ya ts'oqui, ma ga øt'a njaua:

Nu'bú bi 'ñembabi ra da'thi:

—Nangui, juxa ri 'bebo, rí ma ri ngu.

²⁵ Hangue 'bestho nú'a ra ora'a ra da'thi bi nangui ja yá thandi gatho nú'u mi 'buhni, ne bi guxa rá 'bebo ne bi ma rá ngu mri xøcambeni Ajuá. ²⁶ Y gatho ya ja'i xi mri 'yø de nú'a xqui nja y mri xøcambeni Ajuá'u. Ne xi mi tsu'u de nú'a xqui hyandi ne mi ena'u:

—Nubya stá hanthu 'raya danga t'øt'e nú'a hinhya'mu stá hanthu xa nja.

Ra Jesu bi zofo ra Leví pa drá nxadi

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷ 'Mefa de gue'a ra Jesu bi bøni ne bi hyanda 'nara nguxboja rá thuhu ra Leví mi hudi ja rá mexa. Nepu bi 'ñembabi:

—Bá ehe, tengagui.

²⁸ Nu'bú ra Leví bi 'mai 'bestho ne bi zohni rá 'befi, ne bi dena ra Jesu bi meui.

²⁹ Ne 'mefa, ra Leví bi 'yø'tua 'nara danga ngo ra Jesu ja rá ngu, y bi zøhni ndunthi ma'ra ya nguxboja nehe, nehe bi zøhni ma'ra ya ja'i ne bi hñudi ja ra mexa mahyegui con gue'u. ³⁰ Nepu nuya fariseo ne 'raya xahnate de ra ley nú'u myá fariseo nehe, bi mudí bi ñama'ñu de yá nxadi ra Jesu ne bi 'ñembabi'u:

—¿Hanja grí ñuñhu ne grí ntsihu co nuyu ya 'ñatsa nguxboja ne ma'ra ya 'yøt'ats'oqui?

³¹ Pe nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Nu'ú tó'o 'bui xá hño ne hindri hñeni, hingui hongra ra 'ñethi, pe nu'ú tó'o ri hñeni ha, honi to'o da 'yøthe. ³²Nugui stuá ehe pa ga zofo ya 'yøt'at-s'oqui pa da ñobri de yá ts'oqui, hingue stuá ehe pa ga zofo nú'ú to'o beni gue 'bui xá hño ja rá thandi Ajuá.

Ra Jesu bi t'ambabi de ra ayuno

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³Nepu nu'ú bi 'yø'tua ma'na ra nt'ani ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja ri ayuna ne ri ora ndunthi nú'ú yá nxadi ra Xuua ne yá nxadi ya fariseo, ha nuri nxadigue nzantho ri ñuni ne tsithe?

³⁴Nepu nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'ú:

—¿Ha gue da za gui japhu da ayuna nú'ú 'bu ja 'nara ngo dega nthati 'bu 'buhntho ra navio con gue'ú? Hina, hinda za. ³⁵Pe ma da zø ra pa da ts'i't-suabi ra navio, ya hinda 'mui con gue'ú, nu'bu há, gue'bu ma da ayuna'ú nehe.

³⁶Nehe bi xipabi ma'na ra 'bede bi 'ñembabi:

—Ni 'nara ja'i hingui henga rá 'ra'yo he pa da mø'ta rá zèhe. Nu'bu to'o da 'yøt'a njabu, nu'bu da ts'onga rá 'ra'yo he, y nehe nura xeca 'ra'yo dutu hinda hogui xá hño ja nura zèhe. ³⁷Nehe nixi hinto xit'a ra 'ra'yo vinu ja 'nara zèb-ota, ngue'á nura 'ra'yo vinu da fõca ra zèbota, y njabu da ts'oca ra bota y da mfanga ra vinu. ³⁸Hangue mahyoni da sit'a ra 'ra'yo vinu ja 'nara 'ra'yo bota pa njabu hinte da ja ra vinu nixi ra bota. ³⁹Nu'á tó'o tsi nú'á ra vinu ya pe'tsa ya pa xa thoqui, hinda ne da zi ra 'ra'yo vinu, ngue'á ena gue ma'na xá cuhi nú'á ya pe'tsa ya pa xa thoqui.

Ya nxadi bi doca ya ngaha gá trigo ra pa dega tsaya

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

6 'Nara pa dega tsaya ra Jesu mi 'ñoui yá nxadi bi 'ranga ja 'raya huahi habu xqui 'bot'a ra trigo. Ha nuyá nxadi mi tocuá yá ngaha ne mi taqui mi tsi. ²Nepu 'raya fariseo bi hyandi ne bi 'yambi bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí øthu nú'á hingui ho da t'ø't'e núbya ra pa dega tsaya?

³Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'ú:

—¿Ha hinxá hñe'thu ja ra Maça T'ofò habu ma de nú'á bi 'yøt'a ndu ra Davi co ma'ra yá compa nú'bu mi zø ra thuhu'ú?

⁴Ma gue nú'á bi yut'a ja rá nija Ajuá pa bi hñaxa nú'ú ya thuhme xqui thuxa ja rá thandi Ajuá, ne bi zi'á ne bi umbi bi zi gatho nú'ú ma'ra yá compa mri 'ñoui. Ha nú'ú ya thuhme'ú hõnse ya macja mri 'ñepi da zihma.

⁵Nehe ra Jesu bi 'ñembabi'ú:

—Nú'á To'o bi e bi Nja'i há ra ts'edi pa da manda masque ra pa dega tsaya.

'Nara 'ñøhø xqui 'yot'a 'nará 'ye

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶Nepu ma'na ra pa dega tsaya ra Jesu bi yut'a ja ra nija ne bi mudi bi nxahnate. Ne mi 'buhni 'nara ts'onate xqui 'yot'a rá 'ye ra 'ñei. ⁷Ha nuya xahnate de ra ley ne ya fariseo mi aca ra Jesu pa da hyandi ua da 'yøthe nú'á ra 'ñøhø ra pa dega tsaya, pa njabu xa za hanja xa ñapabi. ⁸Pe nu'á bi batuatho yá mfeni'ú, ne bi 'ñembabi nú'á ra 'ñøhø xqui 'yot'a rá 'ye:

—'Bai ne bá e gui 'ba madetho habu da hyant'a'i gatho.

Ha nú'á ra 'ñøhø 'bestho bi 'mai ne bi ma bá 'ba madetho habu bi za bi thandi xá hño. ⁹Nepu nura Jesu bi 'ñembabi nú'ú ya xahnate de ra ley ne ya fariseo:

—Ma ga ø't'a'ihu 'nara nt'ani: ¿Nda'á ja ra nsequi da t'ø't'e ra pa dega tsaya, ra

hñoja'i o ra nts'o'mui? ¿Ha gue da za da t'øthe 'nara da'thi o da theputho?

¹⁰ Nepu nu'á bi neta gatho nú'u mi 'bahni ne bi 'ñembabi nú'a ra 'ñohø:

—Tunga ri 'ye.

Y nú'a ra 'ñohø bi tunga rá 'ye nú'a xqui 'yot'i, ne 'bestho ra ora'a bi ñani nú'a rá 'ye'a. ¹¹ Nepu ya fariseo ne ya xahnate de ra ley mi 'bahni xi bi bø yá cue ne bi mudi bi 'ñambi 'na ngu ma'na te da za da 'yø'tua ra Jesu.

Ra Jesu bi huahna 'ret'amayoho yá apostol

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹² Ja nuya pa'u bi bõxa ra Jesu ja 'nara t'øhø pa bá apabi Ajuá rá Dada, y ja guehni bá ora'a gatho ra xuui. ¹³ Nepu rá hyax'a 'nitho bi zohna gatho yá nxadi, ne bi huahna 'ret'amayoho de gue'u pa bi hñuts'i dega apostol. ¹⁴ Ha nuya guehya yá thuhu'u: ra Simu nú'a bi thu'mbabi nehe ra Pedro; ne ra Andre rá cu ra Pedro; ra Cobo ne ra Xuua, ne ra Lipe ne ra Tolo, ¹⁵ ne ra Teo ne ra Toma, ne nú'a ma'na ra Cobo rá t'u ra Alfeo; ne ma'na ra Simu nú'a xqui 'ñoui ya cananista; ¹⁶ ra Juda nú'a rá cu ra Cobo; ne ra Juda Iscariote nú'a to'o 'mefa bi da ra Jesu.

Ra Jesu mi xahna ndunthi ya ja'i

(Mt. 4:23-25)

¹⁷ Nepu nura Jesu bá cai de ja ra t'øhø bra 'ñoui nú'u 'ret'amayoho yá apostol, ne bi zøhø'u ja 'nara 'batha habu xqui munts'a ndunthi ma'ra yá nxadi ne ndunthi ya ja'i nú'u myá me Jerusale ne ma'ra ya hnini de ra hai Judea, ha nu ma'ra xqui 'ñehe de ra hnini Tiro ne de Sidó de ja rá hyo ra ndehe. Nuya ja'i'u bá ehe pa bi 'yøde nú'a mi manga ra Jesu ne pa bi 'yøthebi yá hñeni. ¹⁸ Ne mi embabi ya ts'ondahi nú'u to'o mi pe'tsi. ¹⁹ Y gatho ya ja'i xi mi nehma da danga ra Jesu, ngue'a nu'á co rá ts'edi mi haca gatho ya hñeni.

Nú'u to'o ri japa Ajuá ne nú'u to'o hini japi

(Mt. 5:1-12)

²⁰ Nepu nura Jesu bi hyanda yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Nú'ahu gyá hyoyahu, xa jap'a'ihu Ajuá ngue'a xa 'ra'ahu gatho ya japi nú'u ja habu ri manda'a.

²¹ Nú'ahu guí thohubya ra thuhu, xa jap'a'ihu Ajuá ngue'a hinte ma da 'be't'ahu.

Nú'ahu guí tu ri muhubya, xa jap'a'ihu Ajuá, ngue'a ma da hñup'a ri muhu pa xi guí johyahu.

²² Ajuá da jap'ahu nu stí utsa'ihu ya ja'i, ne nu stí 'yeñ'ahu co ya nt'utsate, ne stí zañ'a'ihu asta ni pa dí 'yø't'a ri thuhuhu, ngue'a nu'á ma da beni gue xá nts'o'ahu po rá ngue Nú'a To'o bi e bi Nja'i. ²³ Nú'u ya pa xcrí thohu njabu, xi da johyahu ngue'a ma guí hñañhu 'nara thaha xi ra dangui nuni mahets'i. Nú'u ya ja'i ma da 'yø't'a'ihu njabu, njabu nehe bi 'yø't'a ndu yá xita co nú'u yá 'mehni Ajuá mi 'bui maya'bu.

²⁴ Pe huecate nú'u to'o xi ri johyabya co ya hño de guecua ja ra ximhai, pe rá ngats'i ya hinda ma da johya co nuya hño pe'tsi.

²⁵ Huecate nú'u to'o hingui tho ra thuhubya, ngue'a 'mefa ha, ma da tho ra thuhu.

Huecate nú'u to'o xi ri johyabya, ngue'a 'mefa ma xi da nzoni'u co ra dumui.

²⁶ Huecate nú'u to'o xi t'e'sua yá nsu masque hingui øt'e xá hño. Nu'u tó'o e't-sua yá nsu, njabu nehe bi 'yø't'a ndu yá xita'u co ya hyate badi maya'bu.

Madi ri ncontrahu

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ Pe nú'ahu guí øcaguihu, dí xi'ahu gue guí madi ri ncontrahu, ne 'yø'tuahu ra hño nú'u to'o ri utsa'ihu. ²⁸ 'Yaphu

Ajuá da japi nú'u to'o tsañ'ahú, ne 'yaphú Ajuá pa nú'u to'o ñama'ñú de gue'ahú. ²⁹Ha nu'bu to'o da 'ra'ahú 'nara mpe'ti ja ri hmihú, umbahú ma'na lado ri hmihú pa da me't'ahú nehe, oguí nø'tuahú. Ha nu'bu to'o da hñan'a ri pat'ihú, pø ri pahniú nehe, gui umfu da hñats'i. ³⁰Ha nu'bu to'o da 'ya'a'ihú, umfu, o nu'bu da hñan'ahú 'nara t'ø't'e dri metihú, oxqui hambabihú. ³¹Nu'a guí nehú da 'yø't'ahú ya ja'i, 'yø'tuahú njabú nehe'u.

³²Nu'bu nu'ahú grí maðihú hønse to'o ri ma'a'ihú, hinte ri muui nú'a guí øthú, ngue'a asta ya ts'o'mui gá ja'i øt'a njabú nehe. ³³O nu'bu guí ø'tuahú ra hño hønse nú'u to'o ø't'ahú ra hño, nixi gue'a hinte ri muui nú'a guí øthú, ngue'a asta ya ts'o'mui gá ja'i øt'a njabú nehe. ³⁴Ha nu'bu guí hmiphú ri bojahú hønse nú'u to'o guí pahú da gu't'a'ihú, hinte ri muui nú'a guí øthú njabú, ngue'a asta nuya ts'o'mui gá ja'i øt'a njabú nehe, hmipabi yá mits'o'muiuí nú'u to'o tø'mi'u da gu'tuabi. ³⁵Pe nu'ahú maði ri ncontrahú, ne gui 'yø'tuahú ra hño, ne gui hmihú nú'a dra mi'ahú nsinque gui tø'mhú dra jo'ts'ahú. Ngue'a 'bu gui øthú njabú, nu'bú ha, ma gui hñanga 'nari danga thahahú. Y njabú ha, grí hñaxhú Ajuá bí 'bui mahets'i, ngue'a nu'á ra hoja'i co ya ts'o'mui ne co nú'u otho yá jamaði. ³⁶Hangué nu'ahú pe'tsuahú ra nthe cate gatho ya ja'i ngu øt'a Ajuá ra Dada.

Oguí 'yøhú ri miqu'eihú

(Mt. 7:1-5)

³⁷Oguí 'yøhú ri miqu'eihú de nú'a te øt'e, ngue'a Ajuá handatho nú'a te guí øthú nehe. Nixi oguí nonga ri miqu'eihú, ngue'a Ajuá go gue'a ma da hñap'ahú nguenda de gatho nú'a te guí øthú. Pumbabihú de nú'a ø't'ahú ya ja'i, y Ajuá da pun'a'ihú nehe. ³⁸Ø'tuahú ra hño

ri miqu'eihú, ne Ajuá da 'yø't'ahú ra hño nehe. Co nú'a ra t'eni xcá 'yembahú ma'ra, con gue'a ra t'eni ma da 'yen'ahú Ajuá nehe. Hangué nu'bu gui ø'tua ndunthi ya hño ri miqu'eihú, Ajuá ma da co'ts'ahú ma'na ndunthi.

³⁹Nepu nu'á bi xipabi'u 'nara 'bede ne bi ñembabi:

—¿Ha gue da za 'nara goda da guhna ma'na rá migodauí? ¿Ha gue hinda daguiuí mahyegui?

⁴⁰Ne bi ñembabi nehe:

—Ni 'nara ja'i nú'a ja ri nxadi, ma'na di paði que rá xahnate, pe nu sta uadi da nxadi xá hño, nu'bú ha, da nja rá mfaði ngu rá xahnate nehe.

⁴¹¿Hanja guí handua rá ts'oqui ri cu, nja ngu 'nara zi paxi o ja rá da'a, ne hanja hingo guí handa nú'a ra danga ts'oqui nja ngu 'nara xeca za o ja ri dague? ⁴²Ne ¿hanja da za gui ñembabi ri cu: “Hocagui ga hap'a ra paxi o ja ri da”, ne hanja hingo guí handa nú'a ra xeca za o ja ri dague? ¡Nu'i 'nagrá yohmi! hñai 'met'o nú'a ra za o mbo ri da, pa njabú da za gui hyanda xá hño ne gui hñá'mba ra paxi o mbo rá da ri cu.

Ya 'bai gá za faðitho po yá fruta

(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

⁴³Ni 'nara hoga 'bai gá za hingui tsa da unga ya ts'o fruta, nixi 'nara ts'o 'bai gá za hingui tsa da unga ya hoga fruta.

⁴⁴Gatho ya 'bai gá za faðitho po yá fruta, nda'a xá hño, y nda'a hingui ho. Ngue'a nura 'bai gá 'mini hingui tsa da unga ya igo, nixi ya cam'yo hingui tsa da unga ya obxi. ⁴⁵Njabú nehe 'nara hoja'i nzantho øt'a nú'a xá hño, ngue'a nzantho benga ya hoga mfeni. Ha nura ts'o'mui gá ja'i nzantho øt'a nú'a hinxá hño, ngue'a ja rá mfeni nzantho beni xá nts'o. Njabú nehe nú'a ma, bí ehe de ja rá mfeni.

**Ra 'bede de yoho ya 'ñøhø bi
hyoca 'ra 'nayá ngu**

(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ ¿Hanja nzantho guí engaguihø: “Ma zi Hmu'ihe, ma zi Hmu'ihe”, ne hinguí øthø nú'a dí xi'ahø? ⁴⁷ Nu'a tó'o da 'ñehe da 'yøde nú'a dí ma ne da 'yøt'e, ma ga xi'ahø to'o ri nhyecuauí. ⁴⁸ Nu'á ri nhyecuauí 'nara 'ñøhø nú'a bi xe'ta habø da hyocua rá ua rá ngu asta bi zædi ra medo, ne ja bi hyocni rá ngu. Ne nu mi 'uá ya dæ'ye ne bi zø ya nzøthe bi 'rani habø mi ja rá ngu, pe nú'a ra ngu'a himbi hyømi ngue'a xqui thocua rá ua ja ra medo. ⁴⁹ Pe nu'a tó'o da 'yøde nú'a dí ma ne hinda 'yøt'e nú'a dí 'bepabi, ri nhyecuauí nú'a ra 'ñøhø bi tøta rá ngu mañá ja ra haitho, himbi 'yacua rá ua mbo ra hai, y nu mi zøhø ya nzøthe co rá ts'edi bi hyøma nú'a ra ngu'a, y bi nhuati gatho.

**Ra Jesu bi 'yøthebi 'nará 'bego 'nara
ndá gá soldado me Nroma**

(Mt. 8:5-13)

7 Mi uadi ra Jesu bi zofo ya ja'i bi yopa ma ma'na'qui pa ja ra hnini Ncapernau. ² De guehni mbi 'bø 'nara ndá gá soldado me Nroma, mi 'bøhui 'nara ts'unt'u xi mrá hmaði 'bego, y nu'á mi tsædi 'nara hñeni asta mi nedu. ³ Pe nu mi 'yøde nú'a ra ndá gá soldado mi hma de ra Jesu, bi mehna 'raya ndá me Israel pa da 'yapa ra maþe da 'ñehe da 'yøthebi nú'a rá 'bego mri hñeni. ⁴ Ha nu mi zøni'u habø mi 'bøi ra Jesu bi bantebi con gatho yá mæi da mæui'u ne bi 'ñembabi:

—Nú'a ra ndá gá soldado bá pencahe rí 'ñepi gui fats'i, ⁵ ngue'a xi ri maði ndunthi ma ja'i hø y asta bi manda nehe bi thoga ma nijahø.

⁶ Hangué nura Jesu bi mæui'u. Pe nu ya de mi ma da zønga ja ra ngu, nú'a ra

ndá gá soldado bi mehna 'rayá amigo ne bi 'ñembabi:

—Rí maha ua xipabihø ra Jesu njaua: Nú'i ri t'equ'ei Ndada, ya ogrí xuhña, ngue'a nugui hiní 'ñepcagui ngugui gui cut'a ja ma ngu. ⁷ Hangué nixi dá ne dá masebø pa ga tsi'a'i. Nu'a dí a'a'ibya, hønse gui ma gue da ñanga ma 'bego y dí camfri gue da ñani. ⁸ Dí camfri gue 'bestho da njabø ngu nú'a gui ma, ngue'a nugui dí 'bøi nehe ja yá hmanda ma ndá, ne dí pe'tsa ma soldado nehe ja ma hmanda. 'Bø ga embabi 'na de gue'u: “Rí ma”, nu'á da ma. Ha nu'bø ga embabi ma'na: “Bá ecua”, nu'á dua ehe. Ha nu'bø dí 'bepabi 'nara 'befi ma 'bego, nu'á da mæfi.

⁹ Ha nu mi 'yøde njabø ra Jesu xi bi 'yø nú'a bi mænga nú'a ra ndá gá soldado. Ne bi mpænts'i ne bi xipa nú'a ra hmuntsja'i mri 'ñoui, ne bi 'ñembabi'u:

—Xi majuani ni 'nara menguuu Israel hinstá tsædi xi di ja rá jamfri ngu nú'a ra 'ñøhø'a masque hingrá me Israel.

¹⁰ Ha nu mi menga nú'u ya 'mehni ja rá ngu ra ndá gá soldado, bi zædi nú'a ra 'bego ya xqui ñani.

**Ra Jesu bi japi bi yopa
nte rá t'u 'nara viuda**

¹¹ Mefa de gue'a ra Jesu mri ma ja 'nara hnini rá thuhu Naín ne mri 'ñoui yá nxadi ne ndunthi ma'ra ya ja'i. ¹² Pe ante da zønga ja ra hnini bi hyandi mi pani 'nara 'behña mrá viuda xqui du rá 'ra t'u y mri ma nt'agui y nehe mi pani con gue'a 'nara hmuntsja'i. ¹³ Y nu mi hyanda ra zi 'behña nura Jesu, xi bi huequi ne bi 'ñembabi:

—Oguí zoni.

¹⁴ Nepø bi dast'i'a habø mi pa nú'u to'o mri du, ne bi hñuxa rá 'ye ja ra caha, y nú'u to'o mri du bi gohi bi 'mai. Ha nura Jesu bi 'ñembabi nú'a xqui du:

—Ts'unt'u, nugui dí xi'a'i: ¡Nangui!

¹⁵ Nepu nú'a xqui du bi nangui ne bi hñudi ne bi mudi bi ña. Y nura Jesu bi dapabi rá nana. ¹⁶ Ha nu mi hyanda njabu gathu ya ja'i, xi bi ntsu'u, ne bi mudi bi nsunda Ajuá ne mi ena'u:

—Nará danga 'mehni Ajuá xa zohø ja guecaguih.

Nehe mi ena'u:

—Ajuá xuá mehni pa e da maxa rá hnini.

¹⁷ Y gathu ja ra hai Judea ne gathu ma'ra ya hnini nú'u mi ja ja rá nthets'i, bi fadi nú'a xqui 'yøt'a ra Jesu.

**Ra Xuua Xi'tsate bi mehna yoho yá
nxadi pa bá c'a'tsa ra Jesu**

(Mt. 11:2-19)

¹⁸ Ha de mi ofadi ra Xuua, bi 'yøde de gathu nú'a xqui 'yøt'a ra Jesu ngue'a go xqui xipabi nuyá nxadi sehe'a. Nepu bi zohna yoho de gue'u ¹⁹ pa bi mehni pa dua ambabi ra Jesu ua xi majuani go mi gue'a ra Cristo xqui mehna Ajuá pa da nda, o mahyoni da dø'ma ma'na. ²⁰ Nu'bú nuyá 'mehni ra Xuua bi ma bá c'a'tsa ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Ra Xuua Xi'tsate bá pencaheua pa ga an'ahe ua xi go gue'i grá Cristo rá 'mehni'i Ajuá xcuá ehe pa gui nda, o mahyoni ga tømhe ma'na.

²¹ Y nura ora mi zonga yá 'mehni ra Xuua, ts'a ra ora'a ra Jesu mi øthe ndunthi ya da'thi, ne mi enga ya ts'on-dahi, ne mi øthe ndunthi ya goda nehe.

²² Hangué nu'á bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—Rí maha ne ua xipabihu ra Xuua nú'a ja juadi gá hyanthu ne gá 'yøhu. Xi-pabihu gue nuya goda xa yopa hyandi, nuya doua xa ñio, ha nú'u hena ra lepra xa ñani, ha nuya gogu xa 'yøde, ha nú'u xqui du xa yopa nte, ha ya hyoya xa 'yøde ra maca noya nú'a mā de ra mpøhø. ²³ Nehe xipabihu gue xi njapi nú'a to'o hinda u rá mfeni de nú'a dí øt'e, dá gamfri hā gue Ajuá go xuá mencagui.

²⁴ Ha nu mi menga nú'u yá 'mehni ra Xuua, ra Jesu bi mudi bi 'yambabi ya ja'i de ra Xuua ne bi 'ñembabi:

—¿To'o gá ma uá hanthu ja ra mbonthi? ¿Ha gue uá hanthu 'nara ja'i mi otho rá ts'edi ngu ra xithi mri ndudetho ra ndahi? Hina ¿ngue ha? ²⁵ Nu'bú, ¿to'o uá hanthu? ¿Ha gue 'nara 'ñøhø mi he 'raya dutu xi mahotho? Hina, ngue'a guí pahū gue nuya 'ñøhø he ya dutu xi mahotho ne pe'tsa ndunthi ya hño, nu'ú 'bu ja yá ngu ya nda. ²⁶ Nu'bú, ¿to'o uá hanthu? ¿Ha gue 'nará 'mehni Ajuá? Haha, majuani uá hanthu 'nará 'mehni Ajuá, pe hingue hønse gue'a rá 'befi'a. ²⁷ Nura Xuua go gue'a rá 'mehni Ajuá nú'a manga ja ra Maca T'ofu gue mi ma da 'ñehe ne ena njaua:

Dí pehna 'nama 'mehni pa da manga ra 'bet'o noya de gue'i, pa da hyoc'a'i ri 'ñu.

²⁸ Nugui dí xi'ahu gue hinxa 'mū ma'na ra ja'i ma'na ra dangui rá nsu que ra Xuua Xi'tsate. Pe nu'a tó'o da yut'a ja rá hmanda Ajuá nuua ja ra ximhai ma'na ma da njapi que ra Xuua.

²⁹ Nu mi uadi bi manga ra Jesu njabu, nu'bú nú'u to'o xqui hñanga ra sistehe de ra Xuua, y asta 'raya 'ñatsa nguxboja nehe, gathu'u bi mā gue nú'a øt'a Ajuá xá hño. ³⁰ Pe nuya fariseo ne ya xahnate de ra ley mi e'ta ja yá xutha nú'a mi ne da 'yøt'a Ajuá con gue'u pa da pumba yá ts'oqui'u, hangue nixi hinxqui ne xqui hñanga ra sistehe nú'a mi øt'a ra Xuua.

³¹ Nepu nura Jesu bi 'ñembabi ya ja'i:

—¿To'o ga hyecuaga nuya ya ja'i himbi ne bi gamfri ra Xuua ha nixi hingui ne da gamfrigui nehe? ³² Nuyú rí hñats'i nú'u ya batsi hudi ja ra tai 'ñeni ne ma'ta yá mibatsiui ne embi: “Dá pe ma thūzahe, pe hingá neiū. Dá tuthe ya thuhu dega dumui, pe nixi gue'a hingá nzoniū.” ³³ Hangué nú'ahu gyá 'ñagamfriū grí hñaxhu nú'u ya batsi'u ngue'a pa gue'ahu otho 'nara t'øt'e nú'a grí

hohu. Ngue'a gá hyanthu ra Xuua bi zohø, ne himi pa mi ñunga ja ya ngo ha nixi himi tsi ra vinu, hangue nu'ahu guí emfu gue mi pe'tsa ra ts'ondahi. ³⁴ Nepu de ra Xuua bi zohø Nú'a To'o bi e bi Nja'i, xi ri ntsiui to'o ri ntsiui, ne xi ri ñungüi to'o ri ñungüi, pe nu'ahu guí emfu gue xi ra ts'o'yo ne ra tixfani ne ri ntsiui nú'a ya 'ñatsa ngxboja ne ma'ra ya ts'oja'i. ³⁵ Pe nugui dí xi'ahu gue nu'u tó'o pe'tsa ra hoga mfadi, go gue'u padi gue gatho xá hño nú'a øt'a Ajuá co rá danga mfadi'a.

Ra Jesu bi ñungüi 'nara fariseo rá thuhu ra Simu

³⁶ 'Na de ya fariseo bi zohna ra Jesu ja rá ngu pa da ñungüi. Nu'bú ra Jesu bi ma y mi zoni'a bi hñudi ja ra mexa. ³⁷ Y ja nú'a ra hnini'a mi 'buhni 'nara 'behña xi mrá 'yøt'ats'oqui, y nu mi badi gue xqui zohni ra Jesu ja rá ngu nú'a ra fariseo pa ja da ñunini, bi ma bá c'a'tsi, ne bi hñaxa 'na ngu ra xito xqui thoqui de 'nara hoga t'axa do rá thuhu ra alabastro, mi po 'nara ñuni xi mi yuni xá cuhi. ³⁸ Nura 'behña'a bi dast'a ja yá ua ra Jesu, bi nzoni ne bi xixa yá guida ja yá ua ra Jesu, nepu bi o'tuabi co yá stá, nepu bi zø'tsuabi, ne bi go'tsuabi nú'a ra hoga ñuni mi hã. ³⁹ Y mi hyanda nú'a ra fariseo xqui zohna ra Jesu ja rá ngu, bi benga ja rá mfenise ne mi ena: "Bu xi majuani dra badi nuna ra 'ñohø, nu'bú di pahma gue nuni ra 'behña tha'tua yá ua, guehni 'nara ts'o'behña." ⁴⁰ Ha nura ora'a ra Jesu bi 'ñembabi nú'a ra fariseo: —Nu'i nугue Simu, dí ne ga xi'a'i 'nara noya.

Ha nura fariseo bi 'ñembabi:

—Xicagui, ma Xahnate'i.

⁴¹ Nepu nura Jesu bi 'ñembabi:

—Mi 'bu yoho ya 'ñohø mi tupa ra boja ma'na ra 'ñohø to'o mi hmi ra boja, y 'na de gue'u mi tupabi cat'a nthebe ya t'axboja, ha nu ma'na mi tupabi made

nthebe. ⁴² Ha nu'ú himi tsa da gu'tua rá boja nú'a to'o xqui mipabi. Hangue nú'a ra 'ñohø mri hmi ra boja bi pumbabi'u, ya himbi cobrabi. Hangue nubyá xicagui, ¿to'o 'na de gue nú'u yoho ya 'ñohø bri pumbabi yá thai ma'na ma da madi nú'a to'o mi hmi ra boja?

⁴³ Ha nura Simu bi dadi ne bi 'ñena:

—Dí enga nú'a ra 'ñohø ma'na mi tu ndunthi.

Y ra Jesu bi 'ñembabi:

—Majuani nú'a gá ma.

⁴⁴ Nepu ra Jesu bi hyanda nú'a ra 'behña ne bi 'ñembabi ra Simu:

—De dá tsøcua ja ri ngu hincá 'raca ni ts'u ra dehe pa ga xuca ma ua, pe ndi, hyanda nuna 'behña, bi xuga ma ua co yá guida, ne bi otcagui co yá stá. ⁴⁵ Nu'i hincá tsusqui, pe nuna ra 'behña hingui tsaya tsusca ma ua. ⁴⁶ Nu'i ni ra aceite hincá cosca ja ma ñaxu, pe nuna ra 'bente 'behña xa goscagui ja ma ua 'nara ñuni yuni xi xá cuhi. ⁴⁷ Hangue dí xi'a'ibya gue nuna ra 'behña ya xra pumbabi gatho nú'u yá ts'oqui xi ndunthi xqui 'yøt'e, y hangue por gue'a xi ja ndunthi rá hmate. Pe nu'a tó'o xra pumba yá ts'oqui masque beni gue hints'u mi tu ndunthi, go gue'a otho ndunthi rá hmate.

⁴⁸ Nepu ra ora'a ra Jesu bi 'ñembabi nú'a ra 'behña:

—Ya stá pun'a'i gatho ri ts'oqui.

⁴⁹ Ha gatho nú'u ma'ra ya ja'i mi huhni bi mudi bi 'ñémse'u ne mi ena:

—¿Xi to'obya nuna ra 'ñohø gue asta yá ts'oqui ya ja'i da da pumbabi, ena?

⁵⁰ Ha nura Jesu bi 'ñembabi nura 'behña:

—Co nú'a ri jamfri guí pe'tsi ya xcá mpohø, ha nubyá rí ma te rá 'ñentho.

'Raya 'behña mi faxa ra Jesu

8 'Mefa de gue'a ra Jesu bá 'yo ja ndunthi ya danga hnini ne ja ndunthi ya t'uca hnini mi zofo ya ja'i ne mi xi-

pabi'u ra hoga nt'ode gue ya xa zø ra Nda de mahets'i pa da nda. Ne mri 'ñoui nú'u 'ret'amayoho yá nxadi. ²Ne mri 'ñoui nehe 'raya 'behña nú'u xqui 'yøthebi yá hñeni ne ma'ra nú'u xqui 'yenba ya ts'ondahi. 'Na de gue'u mrá thuhu ra Maria Magdalena nú'a xqui t'embabi yoto ya ts'ondahi. ³Nehe mi 'ñoui ra Juana nú'a mrá 'behña 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Chusa nú'a 'namrá danga maste ra nda Erode. Mri 'ñoui'u nehe ra Sana ne ma'ra ya 'behña nú'u mi faxa ra Jesu ne yá nxadi de nú'a mi tsupa yá ts'edi'u.

Ra 'bede de ra mot'i

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴Y ndunthi ya ja'i bi bøni de yá hnini pa da ma dua c'a'tsa ra Jesu. Y nu mi hyandi bi munts'a ndunthi ya ja'i bi mudi bi xipa 'nara 'bede ne bi 'ñembabi:

⁵—'Nara pa 'nara mot'i bi ma ja rá huahi pa da mpot'i. Y nu mi xanga ya nda, 'ra bi zo ja ra 'ñu y bi 'rani ya ja'i bi net'i, ne bi zi ya ts'int's'u. ⁶Ha nu ma'ra bi zo ja ya 'bodo habu mi otho ndunthi ra hai. Y nu mi c'ont's'i bi 'yot'i 'bestho ngue'a mi otho ra xaha. ⁷Ha nu ma'ra bi zo habu mi ja ya 'mini, ha nu mi c'ont's'i bi 'yot'i ngue'a bi xumi ya 'mini ne bi hñacua yá te. ⁸Ha nu ma'ra bi zo habu xi xmá hño ra hai, ne nu mi hogui'u bi unga 'nara hoga sofo, ne cada 'nara 'bai bi unga asta 'na nthebe ya nda.

Y nu mi uadi bi mąnga ra Jesu njabu, bi yopa ña nts'edi ne bi 'ñembabi ya ja'i:

—Nu'a tó'o ja rá t'ode pa da 'yøde, dá 'yøde nuna dí ma.

Hanja ra Jesu bi zofu ya ja'i dega 'bede

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹Nepu nuyá nxadi bi 'yambabi ra Jesu te mri bonga nuna 'bede bi ma. ¹⁰Ha nu'a bi datuabi'u bi 'ñembabi:

—Nu'ahu xa 'ra'ahu Ajuá ra hoga mfađi pa gui pahu nú'a hinxqui fađi

ma'met'o de hanja ri manda'a. Pe nuyu ma'ra ya ja'i dí zofu co ya 'bede pa da hyandi pe hinda badi te 'be'a, y da 'yøde pe hinda zo yá mfeni te rí bøni.

Ra Jesu bi ma te rí bonga nura 'bede de ra mot'i

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹Nuna 'bede ja juadi dá ma rí bøni da 'ñena gue nura nda gue'a ra maça noya. ¹²Ha nu'u ya nda bi zo ja ra 'ñu go gue'a nú'a to'o øde ra maça noya, ne da 'ñehe ra ts'ondahi da pu'tua rá mfeni pa hinda gamfri y njabu hinda za da mpøhø. ¹³Ha nu'u ya nda bi zo ja ra 'bodo go gue'a nú'a to'o øde ra maça noya ne hani co 'nara johya ne 'ñena xi camfri, pe hingui camfri con gatho rá mui, hangue nu sta 'ñepa ya ts'othogui da 'uegue. ¹⁴Ha nu'u ya nda bi zo ja ya 'mini go gue'a nú'a to'o øde ra maça noya, pe da mpumfri po rá ngue yá 'befi ne de nú'a te gatho pe'tsi, ne ngue'a di denda ya t'øt'e de ra ximhai, y njabu da 'bedi nú'a xqui 'yøde, nja ngu nú'u ya nda himbi unga ra sofo. ¹⁵Ha nu'u ya nda bi zo ja ra hoga hai go gue'a nú'a to'o øde ra maça noya ne da 'yøt'e con gatho rá mui ngu nú'a ri ho Ajuá, ne da ze rá jamfri, y go gue'a nja ngu nú'u ya nda bi unga ra hoga sofo.

Ra 'bede de ra ñot'i

(Mr. 4:21-25)

¹⁶Ra Jesu bi mąnga ma'na ra 'bede ne bi 'ñena:

—Jo'o 'nara ja'i da tsøgue 'nara ñot'i ne da ye'mba 'nara caha o da hñuxa rí ga'ti de ra mfiđi pa hinda yot'i. Nu'a da 'yøt'e, da tsøgue ra ñot'i ne da tøte habu da tøte pa da yot'a gatho mbo ra ngu, ne pa njabu handa ya ja'i sta yut'i. ¹⁷Njabu nehe gatho nú'a t'aguibya, 'nara pa ma da hnequi ja ra ñot'i, ne gatho nú'a hingui fađibya, 'nara pa ma da fađi.

¹⁸Hangue jamasuhu pa gui 'yødehu xá hño nú'a dí xi'ahu, ngue'a nu'a tó'o

pe'tsa rá mfádi ne da bádi da su, nu'á ma'na ma da t'umbabi ndunthi, pe nu'á tó'o hingui su rá mfádi, da pumfri nú'a ts'u pádi.

Rá nana ne yá cu ra Jesu

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ Nepu de mi xahna ya ja'i ra Jesu, bi zòhò rá nana ne yá cu, pe himbi za bi thogui pa habu mbi 'bui'a ngue'a xi xqui munts'ini ndunthi ya ja'i. ²⁰ Ne bi t'embabi ra Jesu:

—Bi zò ri nana ne ri cu y 'bahni thi bí tòp'a'i gui ñaui 'na.

²¹ Pe nura Jesu bi dádi ne bi 'ñembabi:

—Nu'u tó'o øde ra maça noya ne da 'yøt'a nú'a ma, nú'ú go gue'u ma nana ne ma cu.

Ra Jesu bi japi bi tsaya ra bunthi

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² 'Nara pa ra Jesu bi bõxa ja 'nara motsa co yá nxadi ne bi 'ñembabi'u:

—Maha pa ri'nandi ra ndehe.

Y bi ma'u. ²³ Y de mi pa ja ra ndehe bi zù ra t'ahá ra Jesu ne bi 'ñahá. Y mi ðamfri'u bi nja 'nara ðanga bunthi ja ra ndehe, y bi mudi bi mo ra dehe ja ra motsa asta mi ne xa yui'u. ²⁴ Nepu nuyá nxadi bi ma bá a ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¡Ay, ma zi Xahnate'ihe, ya ma ga cuihu ja ra dehe!

Nu'bú ra Jesu 'bestho ra ora'a bi nan-gui ne bi zui ra bunthi ne ra dehe, y 'bestho bi ntsaya gatho. ²⁵ Nepu ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—¿Te bi ja co ri jamfrihu?

Ha nu'ú xi bi ntsu ne bi 'yø de nú'a bi 'yøt'a ra Jesu, ne mri 'ñembabi'u 'na ngu ma'na:

—¿Te ma ts'edi hani 'bu, gue asta ra bunthi ne ra dehe zofo, y nu'ú øte?

Ra Jesu bi 'yemba ya ts'ondahi 'nara 'ñòhò me Gadara

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ Nepu de gue'a bi 'rats'i de ra ndehe ne bi zonga ja 'nara hai ja rá hyo ra ndehe habu rá thuhu Gadara nú'a ri nhyanduitho ra hai Galilea. ²⁷ Ha nu mi gai ra Jesu de ja ra motsa, 'bestho 'nara 'ñòhò mrá menguni e bi zúdi. Nú'a ra 'ñòhò'a ya mi øt'a ndunthi ya pa mi pe'tsa 'raya ts'ondahi, ne himi he ra dutu, nixi mi 'bui ja 'nara ngu ngue'a nzantho mi 'bui ja ya nt'agui. ²⁸ Y nu mi hyanda ra Jesu, bi e bi ndandiñahmu ja yá ua ne bi mafi nts'edi bi 'ñena:

—Nu'i Jesu, rá T'u'i Ajuá bí 'bu mahets'i, ¿hanja grí nhyøt'e con guequi? Dí bante'i gue oxqui ma gui 'yengagui de guecua.

²⁹ Bi mąnga njabu ngue'a ra Jesu ya mi fúdi mri 'bepabi ra ts'ondahi da bõni de nú'a ra 'ñòhò. Ndunthi ya 'mi'qui ra ts'ondahi xqui gu nú'a ra 'ñòhò ne mi ø-tua nú'a go mi ne. Ha nuya ja'i ora mi handa njabu, da gu ne da ðat'i co ya cadena ja yá ua ne ja yá 'ye, pe nu'á mi c'ucta nú'u ya cadena, y ra ts'ondahi mi japi da bõnga yabu ja ya mbonthi. ³⁰ Ha ra Jesu bi 'yambabi nú'a ra 'ñòhò ne bi 'ñembabi:

—¿Te rá hu'i?

Nu'á bi dádi ne bi 'ñena:

—Drí ndunthihe.

Bi mąnga njabu ngue'a xi mi pe'tsa ndunthi ya ts'ondahi. ³¹ Ha nú'u ya ts'ondahi bi bantebi ra Jesu gue hinda mehna ja ra nidu. ³² Nu de guehni mi 'yoni 'na ðanga taxo ya ts'údi mri ñuni ja ra t'òhò, hangue ya ts'ondahi bi bantebi ra Jesu gue da umba nsequi da ma da yut'a ja nuya ts'údi'u, y nu'á bi umba nsequi'u. ³³ Ra ora'a ya ts'ondahi bi bõni de nú'a ra 'ñòhò ne bi ma gá yut'a ja ya ts'údi, ne gatho ya ts'údi bi nest'ihi gá ma gá hñøt'a ja ra ndehe, ne bi jat'i'u.

³⁴ Y nu mi hyanda njabu nú'ú to'o mi taca ya ts'údi xi bi ntsu'ú, ne bi ma hnest'ihi bá 'yonga ra 'bede ja ra hnini ne haburaza de nú'á te xqui nja. ³⁵ Y gatho ya ja'i bi ma da hyanda nú'á xqui nja. Y nu mi zonga habu mi 'bu ra Jesu, ja bi zuhni'ú nú'á ra 'ñòhò mi pe'tsa ya ts'on-dáhi mi huhni ja yá ua ra Jesu, ya mi he yá dutu ne ya xi mi ja rá mféni. Y gatho ya ja'i xi bi ntsu. ³⁶ Nepu nú'ú to'o xqui hyanda nú'á xqui nja bi xipabi'ú hanja xqui 'bui xá hño nú'á ra 'ñòhò'á. ³⁷ Y nu mi bádi njabu gatho ya me Gadara bi bantebi ra Jesu da bõni de guehni ngue'á xi xqui ntsu'ú. Hangue nura Jesu bi yopa bõxa ja ra motsa ne bi ma de guehni. ³⁸ Nepu nú'á ra 'ñòhò xqui t'emba ya ts'ondáhi bi bantebi xa meuihma ra Jesu, pe ra Jesu bi 'ñembabi:

³⁹ —Hina, hinga tsix'a'i, cohiua, pengui rí ma ri ngu, ne xipabi ya ja'i nú'á xa 'yòt'a'i Ajuá.

Hangue nu'á bi mengui ne bi múdi bi metuabi ya ja'i ja gatho nú'á ra hnini de nú'á xqui 'yòt'ua ra Jesu.

Bi ñani rá t'ixu ra Jairo, nehe bi ñani nú'á ra 'behña bi damba rá he ra Jesu

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ Nu mi yopa menga ra Jesu pa ri'-nandi ra ndehe, ya ja'i xi bi johya mi hyandi'á, ngue'á nu'ú mi tømtho'á.

⁴¹ Nepu bi zòhni 'nara 'ñòhò mrá thuhu ra Jairo mrá ndá de ra nija de guehni. Ne bi ndandiñahmu ja yá ua ra Jesu ne bi bantebi gue da meui pa ja rá ngu, ⁴² ngue'á mi nedu rá t'ixu. Hõnse gue'á mrá t'ixu'á, ne mi pe'tsa 'ret'amayoho njeya. Hangue ra Jesu bi meui, y nu mi ma, bi dena ndunthi ya ja'i asta mri ts'i'mi'á.

⁴³ Y ja nura hmuntsja'i'á mi pani nehe 'nara 'behña ya mi pe'tsa 'ret'amayoho njeya mi xo'tua ya ji, y ya xqui degue gatho nú'á mi pe'tsi pa mri 'ñòthema, pe hinxqui za to xqui 'yòthe'á. ⁴⁴ Nura

'behña'á gá yu ja rá xutha ra Jesu pa bi damba rá ñani rá he. Y nura ora'á 'bestho bi ñani, y ya himbi sigui bi xo'tua ya ji.

⁴⁵ Nepu nura Jesu bi 'ñani ne bi 'ñena: —¿To'o nú'á bi danga ma he?

Gatho ya ja'i bi dádi bi 'ñena:

—Hinto xa duñ'a'i.

Ha nura Pedro ne nú'ú ma'ra yá minxadiui bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma zi Xahnate'ihe, guí handi gue ndunthi ya ja'i ri ts'ip'a'i ne ent'a'i, ha guí ena gue to'o bi duñ'a'i.

⁴⁶ Ha nura Jesu bi 'ñena:

—Dí pádi bri thungagui, ngue'á dá tsa dá øthe 'nara ja'i co ma ts'edi.

⁴⁷ Nu mi hyanda nú'á ra 'behña gue ra Jesu xqui batho gue xqui thunba rá he, nu'bú nu'á bá ehe bi ndandiñahmu ja yá ua'á, ne asta mri huat'i co ra ntsu. Ne de ja yá thandi nuya ja'i bi má pa te xqui duni'á, ne bi má gue ora mi damba rá ñani rá he, ra ora'á bi tsayabi nú'á ra hñeni mi tsúdi. ⁴⁸ Nu'bú nura Jesu bi 'ñembabi nú'á ra 'behña:

—Ma zi t'ixu'i, co ri jamfri xcá ñani. Y nubyá rí ma te rá 'ñenthó.

⁴⁹ Y de mi ñá ra Jesu, bi zòhò 'nara 'mehni xqui 'ñe ja rá ngu ra Jairo nú'á mrá ndá ja ra nija, ne bi 'ñembabi:

—Ri t'ixu ya bi du, ya oguí xuhña ra Xahnate.

⁵⁰ Y nu mi 'yòde njabu ra Jesu bi 'ñembabi ra Jairo:

—Oguí tu ri mui, hõnse gui camfrigui y nuri t'ixu ma ga da'a'i di 'bui xá hño.

⁵¹⁻⁵³ Y nu mi zõni'ú ja rá ngu ra Jairo, ndunthi ya ja'i ya xqui munts'ini mi zoni ne mri mantho ngue'á xqui du ra nxutsi. Pe nura Jesu bi 'ñembabi'ú:

—Oguí zoñhu, ngue'á nura nxutsi hinxa du, ahatho.

Pe nu'ú himbi gamfri nú'á bi mangua ra Jesu, bi nthetho. Nepu ra Jesu himbi hopa ma'ra to'o bi yut'iuu habu mi 'benga ra nxutsi, hõnse ra Pedro ne ra Cobo ne ra Xuua ne rá dada nú'á ra nx-

utsi ne rá nana, go gue'u bi hopi bi yut'i.
⁵⁴ Nepu nura Jesu bi mipa 'nará 'ye nú'a
 ra nxutsi ne bi 'ñembabi nts'edi:

—Zi nxutsi, nangui.

⁵⁵ Y 'bestho ra ora'a nú'a ra nxutsi bi
 yopa nte ne bi nangui. Nepu ra Jesu bi
 manda gue da t'umbabi te da zi. ⁵⁶ Ha
 nurá dada rá nana xi bi 'yø, y ra Jesu bi
 hñu'mba ra hña gue hinto da xipi de nú'a
 xqui nja.

**Ra Jesu bi mehna nú'u
 'ret'amayoho yá nxadi**

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

9 Ra Jesu bi munts'a nú'u 'ret'amay-
 oho yá nxadi pa bi umba ra ts'edi
 pa da 'yemba nu'araza ra ts'ondahi nuya
 ja'i, ne da 'yøthebi yá hñeni. ² De guehni
 bi mehni'u pa da 'yøthe gatho ya da'thi
 ne da mangan ra hoga nt'øde gue ya bi
 zø ra Ndá de mahets'i pa da ndá. ³ Ne bi
 'ñembabi'u:

—Ote xqui haxhu pa ja ra 'ñu, oxqui
 haxhu ri bordohu, nixi 'nara buxa, nixi
 nú'a te gui tsihu, nixi ra boja, nixi ri
 mponga dutuhu. ⁴ Y nu'a ra ngu habu da
 t'a'ahu ntsaya, ja gui 'buhani asta nú'a
 ra pa'a gui yopa ju ri 'ñuhu. ⁵ Y nu'a ra
 hnini habu hinda ne da t'a'ahu ntsaya,
 pøñhu de guehni, ne huathu ra hai nú'a
 di tu ri uahu, y nú'a gue'a 'nara seña gue
 ya hingo guí thadihu de yá ts'oqui'u.

⁶ Y mi uadi bi xipa ra Jesu te da
 'yøt'e'u, bi nxani'u bi ma haburaza ya
 hnini, bi mangan ra hoga nt'øde y mi
 øthebi yá hñeni ya ja'i haburaza mi
 tsøñ'u.

Ra Xuua Xi'tsate bi thecua rá ñaxu

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Ra ndá Erode bi zo rá gu nú'a mi øt'a
 ra Jesu, ne himi padi te da beni'a, ngue'a
 'rama'nal'ño mi mangan ya ja'i. 'Ra mi ena
 gue mi gue'a ra Xuua Xi'tsate xqui yopa
 nte de ra du, ⁸ ha nu ma'ra mi ena gue
 mi gue'a ra badi Elía xqui yopa nte ma'-

na'qui, ha nu ma'ra mi ena gue mi gue'a
 'na de gue nú'u ma'ra yá 'mehni Ajuá mi
 'bu maya'bu xqui yopa nte de ra du. ⁹ Y
 nura ndá Erode bi 'ñena:

—Conque go nucse dá manda bi
 thecua rá ñaxu ra Xuua. Nu'bú ¿to'o nú'a
 xi ja ndunthi rá 'bede?

Y ra ndá Erode xi mi ne da hyandi'a.

**Ra Jesu bi 'uinga thogui
 cut'a 'mo ya ja'i**

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Nu mi menga yá nxadi ra Jesu, bi
 xipabi'a gatho nú'a xqui 'yøt'e'u. Nepu
 ra Jesu bi zits'i bi meui'u ja 'nara luga
 habu mi jo'o ya ja'i gueta ra hnini Bet-
 saida. ¹¹ Pe mi badi ya ja'i gue mi pani'a,
 bi deni'u. Pe ra Jesu himbi co'tsi'u, nu'a
 bi 'yøt'e, bi mudi bi xipabi de hanja ri
 manda Ajuá, ne mi øthe gatho nú'u mri
 hñeni.

¹² Ne de mi nde nú'a ra pa'a, nú'u
 'ret'amayoho yá nxadi bi ma bá tsudi ra
 Jesu ne bi 'ñembabi:

—Da za gui pehna ya ja'i da ma ja ya
 hnini ne ja ma'ra ya luga hinga yabu pa
 dua honi habu da ntsaya ne da hyoni te
 da zi, ngue'a nuua habu dí 'buhu otho ni
 'nara ngu y nixi te da ts'i.

¹³ Pe nura Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'ahu go da umfu te da ziyu.

Nepu nu'ú bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Otho te ga umfe, hønse cut'a ya
 thuhme drí hñáhe, ne yoho ya zi hua, o
 ga mahe ga tambahe te da zi ri gathoyu.

¹⁴ Xi mi ndunthi ya ja'i, sehe ya 'ñøhø
 ngu mi cut'a 'mo. Pe nura Jesu bi 'ñem-
 babi yá nxadi:

—'Ñehu dá hñudi ya zi hmunts'i ngu
 dega nde nthebe.

¹⁵ Njabu bi 'yøt'e'u, ne bi hñudi gatho.

¹⁶ Ha nura Jesu bi gu nú'u cut'a ya
 thuhme ne nú'u yoho ya hua, ne bi nøt-
 s'e pa mahets'i bi 'yapa Ajuá rá Dada
 da japi. Nepu bi hyecuabi bi umbabi yá
 nxadi pa da hyecuabi ya ja'i. ¹⁷ Gatho

ya ja'i bi ñuni ne xi bi niña. Nepu bi hmunts'a ya seca thuhme xqui bongui y bi ñuxa 'ret'amayoho ya 'bòts'e.

**Ra Pedro bi ma gue
ra Jesu go gue'a ra Cristo**

(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

¹⁸ 'Nara pa ra Jesu bi 'uehuise yá nxadi ne bi 'yapabi Aju'a. Nepu bi 'yambabi yá nxadi bi 'ñembabi:

—¿Te guí øhu manga ya ja'i de guequi? ¿Xi to'ogui, ena?

¹⁹ Ha nu'ú bi ðadi ne bi 'ñembabi:

—'Ra ena go gue'i grá Xuua Xi'tsate, ha nu ma'ra ena go gue'i grá ðadi Elía, ha nu ma'ra ena go gue'i 'na de nú'u ma'ra yá 'mehni Aju'a mi 'bu maya'bu ne xa yopa nte de ra du.

²⁰ Nepu nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—Pe xi nu'ahu, ¿to'o guí mañhu gue go guequi?

Nu'bu ra Pedro bi ðadi ne bi 'ñena:

—Nu'i go gue'i grá Cristo xuá pehn'a'i Aju'a pa gui nda.

Ra Jesu bi ma de rá du

(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30-9:1)

²¹ Pe nura Jesu bi hñu'mba ra hña'u gue hinto da xipabi mi to'o'a. ²² Ne bi 'ñembabi:

—Nú'a To'o bi e bi Nja'i pe'tsi da thogui ndunthi ya ts'othogui, y ya ndaxjua nda ne ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley ma da utsa ne hinda ma da gamfri, ne ma da hyo'u. Pe rá hñupa ma da yopa nte ma'na'qui de ra du.

²³ Nepu 'mefa bi zofa ra hmuntsja'i xqui munts'ni ne bi 'ñembabi:

—Nu'a tó'o da ne da dengagui pa dua nxadi, odi øt'a nú'a go rá paha sehe, mahyoni 'nara pa ngu 'nara pa da zeta gatho nú'a da 'ñepabi asta rá du, ne dá dengagui. ²⁴ Ngue'a nu'a tó'o ne da su rá te ma da 'bedi, pe nu'a tó'o da unga rá te po rá nguequi, nú'a ma da me'tsa rá te pa nzantho. ²⁵ ¿Te ri muui 'bu 'nara

ja'i drá meti gatho ra ximhai y nura ja'i'a da 'medi pa nzantho? ²⁶ Ngue'a nu'a tó'o da ntsa da ña de guequi ne da ntsa da manga ma noya, necagui nehe núgui dá e dá nja'i, ma ga ma gue hindí pa-ca'a nu xcrá yopa pengaua pa ga nda co rá nsunda ma Dada ne de ya maca enxe. ²⁷ Xi majuaní dí xi'ahu gue 'ra de gue'ahu guí 'buhua, hingui ma gui tuhu asta hingui hyanduahu rá nsunda ra Nda de mahets'i.

Bi mpadi rá 'bai ra Jesu

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Rá hñato ma pa'a de xqui manga ra Jesu njabu, bi bøxa ja 'nara t'øhø pa da 'yapabi Aju'a rá Dada, ne bi zixa ra Pedro, ra Cobo ne ra Xuua. ²⁹ Y de mri ora'a, bi mpadi rá hmi, ha nuyá dutu xi bi t'axqui asta mri huexqui. ³⁰ Y de guehni bi hneca yoho ya 'ñøhø mri 'bahni mi ñauí, y go mi gue'a ndu ra Moise ne ndu ra Elía. ³¹ Ne nu'ú xqui go'ma 'nara hyats'i habu mi 'bai, ne mi ña'u de hanja mi ma da du ra Jesu de guehni ja ra hnini Jerusale. ³² Nura Pedro ne nú'u mri 'ñoui xi mi tsuhma ra t'aha'u, pe bi ma ra t'aha nu mi hyanda nura hyats'i mi hnequi ja ra Jesu, ne bi hyandi mi 'bahni nú'u yoho ya 'ñøhø con gue'a. ³³ Y nú'u yoho ya 'ñøhø de ya mi ma da edi ra Jesu, nu'bu ra Pedro bi 'ñembabi:

—Ma zi Xahnate'i, ¡xá hño ga 'buhua! Te guí ma, ga hocje hñu ya zi ja'tsi, 'na pa gue'i, 'na pa ra Moise, ha nu'a ma'na pa ra Elía.

Pe nura Pedro himi padi nú'a mi ma. ³⁴ Y nura ora ts'a mi manga njabu'a, bi øhø 'nara guui bi go'ma habu mi 'bai'u. Y nu mi go'ma ra guui'u, xi bi ntsu. ³⁵ Nepu de ja ra guui bi nt'ode 'nara noya bi 'ñena njaua:

—Nuni go guehni ma hmaca T'u. 'Yøhu nú'a da xi'ahuni.

³⁶Y nu mi uadi bi nt'øde nú'a ra noya, bi hyandi'u gue ya hønse ra Jesu mi 'baseni, y nu'ú ya hinte bi ma, y nuya pa'u hinto bi xipabi de nú'a xqui hyandi'u.

Ra Jesu bi 'yemba 'nara ts'ondahi 'nara ts'unt'u

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷Rá hyax'a bá cai'u de ja ra t'øhø, y de guehni bi ma ndunthi ya ja'i pa bá c'a'tsa ra Jesu. ³⁸Nepu 'nara 'ñøhø mi pani ja ra hmuntsja'i bi ña nts'edi ne bi 'ñembabi ra Jesu:

—Xahnate, 'yøtca ra mate e gui nutca ts'u ma t'u, ngue'a hønseñá dí pe'tsi, ³⁹y pe'tsa 'nara ts'ondahi ri japi da mafi, ne da ntani ne da ndu sehe, ne ri japi asta da 'yents'a ra fuguí rá ne. Nts'edi xi ri uni, y xi xá hñei da døgue. ⁴⁰Ya dá xipahma ri nxadi da 'yembahma, pe hinxa za xa 'yembabi.

⁴¹Nu'bú nura Jesu bi 'ñena:

—¡Nu'ahu 'nagyá 'ñagamfrihu ne gyá ts'oja'ihu! ¡Asta ha'mu ma ga tse't'a ri 'ñajamfrihu!

Nepu bi 'ñembabi nú'a ra 'ñøhø:

—Bá tsincaua ri t'u.

⁴²Pe nu mi ts'i'tsua ra Jesu nú'a ra ts'unt'u, ra ts'ondahi bi fomi pa ja ra hai ne bi japi bi ntani ne bi ndu sehe. Pe nura Jesu bi 'yenga nú'a ra ts'ondahi, ne 'bestho nú'a ra ora'a bi ñani nú'a ra ts'unt'u, ne bi yopa dapa rá dada. ⁴³Y gatho ya ja'i xi bi 'yø de nú'a rá danga ts'edi Ajuá xqui hnequi.

Ra Jesu bi yopa ma de rá du

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

De nuya pa'u xi mri 'yø ya ja'i de gatho nú'a xqui 'yø't'a ra Jesu, nu'á bi 'ñembabi yá nxadi:

⁴⁴—'Yøhu xá hño núna ma ga xi'ahu ne oxqui pumfrihu: Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma dra da ja yá 'ye ya ja'i pa da 'yø'tua nú'a go da ne'u.

⁴⁵Pe nuyá nxadi himbi baði te mri bonga nú'a bi xipabi'u, ngue'a himi tsa da zo yá mfeni'u. Ne nu'ú mi tsu da 'yambabi te mri bonga nú'a xqui xipabi'u.

Nú'a to'o ma'na ma da nja rá nsu

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶Nepu nuya nxadi bi mudi mri 'ñám-babi 'na ngu ma'na to'o de gue'u mi ma da ua'a da ma. ⁴⁷Pe nura Jesu bi batho de nú'a mi beni'u hangue nu'á bi ma'ta 'nara zi bātsi bi 'ba'ma ja rá hyo'a, ⁴⁸ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'a tó'o de ma thuhu da numansu 'nara zi bātsi ngu nuna, nugui go ri numansugui, y nu'a tó'o ri numansugui, go ri numansu nú'a to'o bá pencagui. Ngue'a nu'a tó'o hinda 'ñets'i, nú'á go gue'a da ndanguí rá nsu.

Nu'u tó'o hingui utsaguihu, gue'u 'bui con guecju

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹Nepu nura Xuua bi 'ñembabi'a:

—Ma zi Xahnate'i, stá hanthe 'nara 'ñøhø de ri thuhu enga ya ts'ondahi, y nuje stá haçuabihe ngue'a nu'á hingui 'yo con guecju.

⁵⁰Pe nura Jesu bi 'ñembabi'a:

—Oguí haçuahu, ngue'a nu'u tó'o hingui utsaguihu, go rí maxcaguihu.

Ra Jesu bi zui ra Cobo ne ra Xuua

⁵¹De ya mi ma da zø ra pa da yopa mengui ra Jesu pa mahets'i, 'na mfenitho bi gu ra 'ñu bi ma pa Jerusale. ⁵²Ne bi mehna to'o bi 'met'o pa da ma ja 'nara hnini de ra hai Nsamaria pa da hyoni habu da 'ñoxi'u. ⁵³Pe nuya mengu de guehni himbi ne bi umba ntsaya'u ngue'a mri njuá'ñu pa Jerusale. ⁵⁴Pe nu mi baði njabu ra Cobo ne ra Xuua nú'u yoho de yá nxadi, bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'ihe, zha hingui ne ga adihu dua cai ya tsibi de mahets'i pa da

tsat'a nuna hnini ngu nú'a bi 'yot'a ndu ra badi Elfa?

⁵⁵ Mi mangan njabu'u, nura Jesu bi nu'ti ne bi zui bi 'ñembabi:

—Nu'ahú, nixi guí pahú te ma ndáhi guí hanpahu rá ts'edi pa guí mañhu njabu. ⁵⁶ Nú'a To'o bá e bi Nja'i, himbá ehe pa da hñacua yá te ya ja'i, nú'a bá ehe pa da pøhøbi.

Nepu nu'ú bi thogui pa ma'na ra t'uca hnini.

'Raya ja'i to'o mi ne da dena ra Jesu

(Mt. 8:19-22)

⁵⁷ Y de guehni má 'ñu 'nara 'ñøhø bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma zi Hmu'i, dí ne ga ten'a'i haburaza gui ma.

⁵⁸ Ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Nuya haho ja yá hñado, ha nuya ts'int's'u ja yá 'bafi, pe Nú'a To'o bá e bi Nja'i otho nixi rá ngu pa habu da ntsaya.

⁵⁹ Nepu bi 'ñembabi ma'na ra 'ñøhø:

—Bá ehe ga me pa dua nxadi'i.

Ha nu'á bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, dí ne gui 'raca nsequi ga ma ga agui 'met'o ma dada, nepu ga pengui ga ten'a'i.

⁶⁰ Nu'bu nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Tsopu nú'u xa du da 'ya yá mi'ñagamfriui, pe nu'i bá ehe pa gui ma gui mangan ra hoga noya gue ya xa zøhø ra Ndá de mahets'i pa da nda.

⁶¹ Nepu bi 'ñembabi ra Jesu ma'na ra 'ñøhø:

—Ma zi Hmu'i, necagui dí ne ga ten'a'i, pe 'raca nsequi 'met'o ma ga edi pa mengu de ja ma ngu.

⁶² Pe nura Jesu bi 'ñembabi:

—'Bu 'nara uafri heca 'nara the ne da ñegui, nurá the ya hinda ma manjuantho. Njabu nehe nu'a tó'o ø'tua rá 'befi Ajuá ne da beni gatho nú'a bi zogui, hinte ri muui pa ja rá hmanda Ajuá.

Ra Jesu bi mehna má hñu'rate ne 'ret'a yá nxadi

10 Nepu 'mefa ra Jesu bi huahna má hñu'rate ne 'ret'a yá nxadi pa bi mehni dega yoho da 'met'o'u pa ja ya hnini habu mi ma da thogui'a. ² Ne bi 'ñembabi:

—Xi majuani dí xi'ahu, xi ndunthi ra sofo pe ts'utho ya xofo. Hangué 'yaphu Ajuá nú'a to'o rá meti ra sofo dua pehna ndunthi ya mefi pa da gu'tsua rá sofo. ³ Y nubyá nu'ahu ma ga pehn'a'ihu gui maha ngu ya zi deti madetho de ya mi'ño, hangue xi da nsuh. ⁴ Ne oxqui haxhu ni 'nari buxahu, nixi ri bojahu, nixi ri ponga zestihú. Ne oxqui 'baihu gui nzenjuatehu 'met'o ja ri 'ñuh. ⁵ Ora gui cuthu ja 'nara ngu gui nzenjuatehu njaua: “Ajuá da jap'ahu pa gui 'buhu te rá 'ñenthó.” ⁶ Ha nu'bu ya mengu de nura ngu'a ne da 'mu 'nara hoga'mui, nu'bu Ajuá da japi'u ngu gá xiphu. Ha nu'bu hina, Ajuá hinda japi'u. ⁷ Nu habu da t'a'ahu ntsaya, ja gui cohuni ne nu'ú da 'uiñ'ahu, ngue'a 'nara mefi rí 'ñepi da t'umbabi te da zi ne gatho nú'a te honi. Y ja gui 'buthuni, oxqui 'yohu dega nengu. ⁸ 'Bu gui tsøñhu ja 'nara hnini ne da t'a'ahu ntsaya, tsihu gatho nú'a da t'a'ahu. ⁹ 'Yøthehu ya da'thi nú'u di 'buhni, ne xiphu ya mengu de guehni gue ra Ndá de mahets'i ya xa 'ñepu pa da nda. ¹⁰ Pe nu'bu gui tsøñhu ja 'nara hnini ne hinda t'a'ahu ntsaya, 'bahu habu da 'yøde'ihu ya ja'i de guehni ne gui 'ñemfu'u: ¹¹ “Ma ga huathe ma uae pa da hyø nú'a ra hai xa ncueta de nuna ri hninihu, ngue'a hincá camfriguihe nú'a stá xi'ahe. Pe pahú xá hño gue ra Ndá de mahets'i ya xa 'ñepu pa da nda, y nuje ya hindí tháhe de ri ts'oquihu.” ¹² Dí xi'ahu gue nura pa de ra nthanguenda ma'na ma da ndangui rá castigo nura hnini'a que ra hnini Sodoma nú'a bi huata Ajuá.

Ya hnini dega ts'o'yode

(Mt. 11:20-24)

¹³ ¡Huecate'ihu nú'ahú gyá menguhu Corasí, ne nú'ahú gyá me Betsaidahú! Ngue'a nu'bu ya mengu de ra hnini Tiro ne de ra hnini Sidó xa hyanthmaha nuya milagro xcá hyanthúbya, nú'ú xa ñobrihma'ú de yá ts'oqui ne xa hñehmá co ya he dega dumú, ne xa ncoxhma ra 'bospi dega ntsø'mi. ¹⁴ Pe nura pa'a sta thap'ahú nguenda, ma'na ma da ndangui ri castigohú que ra hnini Tiro ne Sidó. ¹⁵ Ha nú'ahú gyá menguhu Ncapernau, guí hu ri muíhú gue rí 'ñep'ahú gui maha mahets'i, pe hina, ngue'a nu'ahú ya xa t'ep'a'ihú pa gui maha ja ra nidu.

¹⁶ Nepu bi xipabi yá 'mehni:

—Nu'a tó'o da 'yode nú'a gui mañhú, go øtcagui, y nu'a tó'o hinda 'yode nú'a gui mañhú, hingo øtcagui, y nu'a tó'o hingui øtcagui, hingui øta nú'a to'o bá pencagui.

Nú'u hñu'rate ne 'ret'a ya 'mehni bi mengui co ndunthi ra johya

¹⁷ Nepu nu de bá penga nú'u hñu'rate ne 'ret'a yá 'mehni bi zøhø co ndunthi ra johya ne bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma zi Hmu'ihe, asta ya ts'ondahi xa 'yøtcahe, ngue'a stá eñhe'ú de ri thuhu.

¹⁸ Ha nura Jesu bi 'ñembabi'ú:

—Haha, majuani dá handa ra Satá bá tagui de mahets'i ngu 'nara huei. ¹⁹ Y nugui stá 'ra'ahu ra ts'edi pa gui nethú ya qu'eña ne ya penzu, ne pa gui tapabilihú gatho rá ts'edi ra ts'ondahi, nsingue te da 'yøt'ahú. ²⁰ Pe ogrí johyahú ngue'a xa 'yøt'ahú ya ts'ondahi, johyahú ngue'a nuri thuhuhú bí nt'ofu nuni mahets'i.

Ra Jesu xi bi johya co rá ts'edi ra Maca Ndahi

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ra ora'a ra Jesu xi bi johya co rá ts'edi ra Maca Ndahi ne bi 'ñena:

—Ma Dada'i, go grá Nda de mahets'i ne de gatho ra ximhai, dí xøcambeni'i ngue'a xcá utuabi ri noya núyú nja ngu ya zi batsi, y hingo xcá utuabi ya bamhya ne ya nimfeni. Y nu'i ma Dada'i, xcá 'yøt'a njabú ngue'a gue'a ri paha'a.

²² Mi uadi bi mangan ra Jesu njabú bi 'ñena:

—Ma Dada xa 'yentc'agui gatho ja ma 'ye. Hinto patcagui ma 'múi, hønse Ajuá ma Dada go gue'a patca ma 'múi. Ne hinto patua rá 'múi ma Dada, hønsegui go dí padi, ne nú'u to'o stá huahni pa da badi.

²³ Ne bi mpunts'i bi hyanda yá nxadi ne bi 'ñembi 'nambu sehe'ú:

—Johyahú ngue'a guí hanthú nú'a te dí øt'e. ²⁴ Ngue'a nugui dí xi'ahú gue ndunthi yá 'mehni Ajuá ne ya nda mi 'búi maya'bu mi nehma xa hyanda ngu nú'a guí hanthúbya, pe himbi za bi hyant'ú, ne mi nehma xa 'yode ngu nú'a guí øhúbya, pe himbi za bi 'yode'ú.

Ra 'bede de 'nara me Nsamaria nú'a bi nja rá nthecate co rá miqu'eiui

²⁵ Nepu de gue'a 'nara xahnate de ra ley bi ma bá c'a'tsa ra Jesu pa da 'yøt'ua 'nara nt'ani pa da nu te da dadi'a, ne bi 'yambabi bi 'ñembi:

—Ma Xahnate'i, ¿te mahyoni ga øt'e pa ga tsudi ra te pa nzantho?

²⁶ Nu'bu ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—¿Te mangan nú'a xa t'ofu ja ra ley? ¿Te xcá padi de guí he'ti?

²⁷ Nura xahnate de ra ley bi dadi ne bi 'ñena:

—Ena njaua: Madi Ajuá ri Hmu bí 'bu mahets'i con gatho ri mfeni, con gatho ri coraso, con gatho ri ts'edi, ne con gatho ri múi, ne madi ri miqu'eiui ne gui su ngu grí nsu sehe.

²⁸ Nepu ra Jesu bi 'ñembabi:

—Gue'a majuani nú'a xcá ma. Nu'bu gatho gue'a guí øt'e, nu'bu guí tsudi ra te pa nzantho.

²⁹Pe nura xahnate de ra ley himi ne to da c'a'tsua rá nt'ani, hangue bi yopa 'yambi ne bi 'ñembabi:

—¿To'o ma miqu'e'i'be?

³⁰Nepu ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembi:

—'Nara pa 'nara 'ñohø mri ne ra 'ñu, xqui 'ñe de Jerusale pa mri ma ja ra hnini Jericó, y de má 'ñu bi daca 'raya dacate, ne bi hñambabi gatho nú'a te mi ha, asta yá dutu bi mœcuabi, ne xi bi hna'm-babi'a, ne bi ts'ohni ya mi nedu. ³¹Nepu de gue'a bi toca bi 'rani 'nara macja ja nú'a ra 'ñu'a, ne nu mi hyandi mi 'beni ja ra nenga'ñu nú'a ra 'ñohø xqui hna'mbi, nu'bú nú'a bá catatho 'na lado bi thogu-itho. ³²Nehe bi 'rani 'nara maste de ra nija nú'u t'embí ya levita, ne'a bi hyandatho nú'a ra 'ñohø mi 'beni, y nu'á bi cata 'nambu bi thotho nehe. ³³Nepu ja nú'a ra 'ñu'a bi 'rani 'nara me Nsamaria. Nu mi hyanda nú'a ra 'ñohø mi 'beni, xi bi huequi. ³⁴Nepu bi joni bá c'a'tsi, ne bi go'tsuabi ra aceite co ra vinu habu xqui ts'énbabi, ne bi du'tuabi. Nepu bi 'yents'a ja rá burru, ne bi zixa asta ja 'nara meso, ne ja guehni bi su. ³⁵Nepu rá hyax'a ante da ma de guehni nú'a ra me Nsamaria bi hñai yoho ya t'axboja ja rá buxa, ne bi umbabi nú'a ra me meso, ne bi 'ñembabi: “Dí tsoc'aua ts'u nuna 'ñohø gui su. Y nu'bú gá gasta má ts'u ra boja, nu xcrá yopa pengui ga ju't'a'i.”

³⁶Nu mi uadi ra Jesu bi manga njabu, bi 'yamba ra xahnate de ra ley ne bi 'ñembi:

—De nú'u hñu ya 'ñohø, ¿to'o 'na de gue'u mrá miqu'e'iui xi majuaní nú'a ra 'ñohø xqui thaqui?

³⁷Nepu nura xahnate de ra ley bi 'ñembabi:

—Nú'a to'o bi nja rá nthecate de gue'a. Nu'bú nura Jesu bi 'ñembabi:

—Haha, gue'a mahyoni gui 'yøt'e nehe.

Ra Marta ne ra Maria bi umba ntsaya ra Jesu

³⁸De guehni ra Jesu bi thogui rá 'ñu, nepu bi zonga ja 'nara hnini. Y nuni ja mi 'buhni 'nara 'behñá mrá thuhu ra Marta, y nu'á bi umba ntsaya ra Jesu ja rá ngu.

³⁹Ra Marta mi 'bu 'nará cu mrá thuhu ra Maria. Y nu'á bi hñudi de rí ga'ti yá ua ra Jesu pa da 'yøde nú'a mi mañ'a. ⁴⁰Pe nura Marta xi mi ja ndunthi te da mefi ja ra ngu. Ne bi dast'i habu mi 'bu ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, ¿hinguí handi gue ma cu bi zogase gatho ra 'befi? Xipabi ts'u da e da maxcagui.

⁴¹Pe nura Jesu bi 'ñembabi ra Marta:

—Marta, xi guí xona ri 'befi ne guí tu ri mui ngue'a ndunthi ri 'befi, ⁴²pe hønse 'nara 'befi mahyoni gui 'yøt'e, ngu nuna hoga 'befi xa huahna ra Maria, y hinda za to'o da hñacuabi.

Ra Jesu bi 'ñudi hanja da t'apa Ajuá

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

11 'Nara pa ra Jesu bi 'yapabi Ajuá rá Dada ja 'nara luga, y nu de mi uadi'a, 'nará nxadi bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, dí ne gui 'ñutcaguihe hanja ga apabihe Ajuá ngu mi nja ra Xuua mi utuabi yá nxadi hanja da 'yapabi Ajuá.

²Nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—Nu de xcrí 'yaphu Ajuá gui 'ñeñhu njaua:

Ma zi Dada'ihe, guí 'bui mahets'i, drá nsunda ri maça thuhu.

Bá ehe gui nda,

ne dá t'øt'a ri paha nuua ja ra ximhai ngu nú'a bí t'øt'e núbu mahets'i.

³Racje te ga tsihe núbya rapaya.

⁴Ne pungaguihe ma ts'oquihe, ngue'a necje dí pumbabihe nú'u to'o xa 'yøtcahe ra nts'o'mui.

Ne oxqui hocje ga øthe ya ts'oqui, ñan-gaguihe de ra nts'o.

⁵Nehe ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Ma ga mañhu gue 'na to'o pe'tsa 'nará 'nangu ne drá amigo, nepu ngu made ra xuui da ma ja rá ngu, ne da 'ñembabi: “Drá 'ñehe gui 'yotca ra favo gui hmica hñu ya thuhme, ⁶ngue'a ja núbya bi zohø ma'na ma amigo xqui 'ñehe de yabũ ma othogui te ga umbabi.” ⁷Nepu nu'á sta dadi mbo rá ngu da 'ñena: “Hindí honi gui zocagui, ma gosthi ya stá cot'i, ne dí huixa ma batsi, hangue hingui tsa ga nangui ga 'ra'a'i nú'a guí adi.” ⁸Pe nugui dí xi'ahũ gue hinda nangui da umbi ngue'a rá amigo, nu'á da nangui da umbi, pe ngue'a ya pa hinda sigui da 'yapa rá t'ahã. ⁹Hangue dí xi'ahũ, 'yaphũ Ajuã nú'a guí hoñhu ne da 'ra'ahũ; hyoñhu nú'a te ri 'bep'ahũ, ne gui tsudihũ; njahũ ngu 'nara ja'i bi zohø 'rota ra gosthi ne bi socuabi. ¹⁰Ngue'a nu'a tó'o da 'yadi, da t'umbabi; y nu'a tó'o da hyoni, da zudi; y nu'a tó'o da 'rota ra gosthi, da socuabi.

¹¹Nu'ahũ gyá dadahũ, 'bũ ri batsihũ da 'ya'ahũ 'nara thuhme, ¿ha gue gui umfũ 'nara do? O 'bũ da 'ya'a'ihũ 'nara hua, ¿ha gue gui umfũ 'nara qu'eña? ¹²O 'bũ da 'ya'a'ihũ 'nara mađo, ¿ha gue gui umfũ 'nara penzũ? Hina, ¿ngue ha? ¹³Nu'ahũ masque gyá 'yot'ats'oquihũ, pe guí pa gui umfũ 'nara hoga t'ot'e ri batsihũ. ¿Xihma ra Dada bí 'bui mahets'i, nú'á dua penpabi ra Maça Nđahi to'o da 'yapabi'a, ne gatho ma'ra ya hño!

Bi t'embabi ra Jesu gue mi hanpa rá ts'edi ra ndã de ya ts'ondãhi

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)

¹⁴'Nara pa ra Jesu bi 'yemba 'nara ts'ondãhi 'nara 'ñohø xqui japi da ngone. Ne de mi bonga nú'a ra ts'ondãhi, 'bestho bi za bi ñã nú'a ra 'ñohø. Ha nu mi hyanda ya ja'i njabũ xi bi 'yot'ũ. ¹⁵Pe 'ra de gue'ũ bi ñama'ñũ ne bi 'ñena:

—Nuni ra 'ñohø engã ya ts'ondãhi co rá ts'edi ra Beelsebú nú'a ra ndã de ya ts'ondãhi.

¹⁶Ha nu ma'ra mi xipabi da 'yot'a 'nara nt'udi de mahets'i, pa da 'ñudi ua xi majuani mrã 'mehni Ajuã. ¹⁷Pe nura Jesu bi batho te mi beni'ũ, hangue bi 'ñembabi:

—'Bũ 'nara hnini da hyegue ne da ntuhni sehe, nu'bú da nhuata nú'a ra hmanda mi ja. O nu'bũ 'nara ngu da ntuhni se ya mengu de ra ngu, hinda za da 'mũ 'nadbũ'ũ. ¹⁸Njabutho nehe, nu'bũ ra Satá da ntuhnui yá mits'ondãhiui, nu'bú da nhuata gatho rá ts'edi'a. Nugui dí xi'ahũ njabũ ngue'a guí eñhu gue nugui dí engã ya ts'ondãhi co rá ts'edi ra Beelsebú ra ndã de ya ts'ondãhi. ¹⁹Pe nu'bũ gue'a gra ot'e, nu'bú xi ri 'mehnihũ, ¿con te ma ts'edi engã ya ts'ondãhi? Nú'ú go dá xi'ahũ'ũ. ²⁰Nugui dí engã ya ts'ondãhi pe co rá ts'edi Ajuã, hangue pahũ gue nura Nđã de mahets'i ya xa zohø pa da ndã.

²¹Nu'bũ 'nara 'ñohø xi o rá ts'edi ne ri hñã yá arhma pa ri su rá ngu, nu'bú 'be'tsa xá hño nú'a te pe'tsa ja rá ngu. ²²Pe nu'bũ da zohø ma'na ra 'ñohø ma'na di o rá ts'edi que gue'a, nu'bú da ntãte nú'a bi zohø ne da hñambabi gatho yá arhma nú'ũ mi hu rá mũ da mats'i, ne da bepabi gatho nú'a di pe'tsa ja rá ngu pa da jameti'a ne da hyecuabi ma'ra.

²³Nu'a tó'o hingui 'bui con guequi, gue'a ri contragui, ne nu'a tó'o hingui faxqui ga munts'a ya gamfri, go gue'a xani.

Ra Jesu bi ma 'nara 'bede de ra ts'ondãhi bi mengui

(Mt. 12:43-45)

²⁴Nu'bũ 'nara ts'ondãhi da bonga de ja 'nara 'ñohø da 'ñõ haburaza ja ra mbonthi hongã ra tsaya, pe nu'bũ de guehni hindua tsudi habũ, nu'bú da beni ne da 'ñena: “Põde ga yopa pengui habũ

nduí 'bui." ²⁵ Ha nu stua yopa pengui e da zúdi nú'a ra 'ñòhò habu mbi 'bui, da zútua rá mfeni di nja ngu 'nara ngu nú'a xa thoqui xi xá hño, xa 'bast'i ne xi strá nt'axi da zúdi, pe hinto di 'buhni. ²⁶ Nepu nú'a ra ts'ondahi'a da ma dua tsi má yoto yá mits'ondahiui ma'na strá nts'o que gue'a, y da zòhò da yut'a gatho ja rá mfeni nú'a ra 'ñòhò y ja da 'muhni ri gatho'u, y njabu nú'a ra 'ñòhò'a ma'na da ts'ocua rá mfeni que rá mudí.

Xa njapi nú'u to'o ótuabi rá noya Ajuá

²⁷ Ts'a mi ñá njabu ra Jesu, 'nara 'behña mi 'buhni bi ñá nts'edi ne bi 'ñena:

—¡Xi njapi nú'a ra 'behña de habu gá 'bui, ne bi tede'í!

²⁸ Pe nura Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—¡Ma'na xa njapi nú'u to'o ótuabi rá noya Ajuá ne ót'e nú'a ma!

Ya ts'oja'i adi 'nara nt'udi

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Ya ja'i 'yo mri munts'i gatho ja rá nthets'i ra Jesu, nepu nu'a bi 'ñembabi'u:

—Ya ja'i de nuya pabya xi ya ts'oja'i, hangue adi 'nara nt'udi ga utuabi pa da badi ua xi xua pencagui Ajuá. Pe nú'a ra nt'udi adi'u hinga ma ga utui, hõnse nda'a da t'utuabi, nú'a ra nt'udi de ra badi Joná. ³⁰ Ngue'a nú'a bi tho ra Joná nú'bu mi dut'a 'nara dahua ne ja bi gohni hñu pa, mi gue'a 'nara nt'udi pa ya me Ninive gue ra Joná go mrá 'mehni Ajuá. Njabu nehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da 'mui hñu pa mbo ra hai, y nú'a go gue'a 'nara nt'udi da t'utuabi nú'u ya ja'i 'bui mapaya. ³¹ Nu stí zò ra pa de ra nsuca uenda, nura pa'a ra 'behña nú'a mrá nda de ra hai Arabia ma da 'mai ja rá thandi nú'a to'o ma da hñanga nguenda pa da ñapabi nú'u ya ja'i 'bui mapaya. Ngue'a nura 'behña'a masque xi mi yabu rá hai pe bá ehe e bi 'yòde nú'a ra mfaði

mi pe'tsa ndu ra Salomó. Pe 'bucua 'na ma'na ra dangui rá nsu que ra Salomó, pe masque njabu hinxá ne to'o xa 'yòde nú'a ma. ³² Nehe nura pa de ra nsuca uenda nú'u ya me Ninive ma da 'mai ja rá thandi nú'a to'o da hñanga nguenda pa da ñapabi nú'u ya ja'i 'bui mapaya. Ngue'a nú'u ya me Ninive ngu mi 'yòde nú'a bi mangua ra badi Joná de nú'a xqui mangua Ajuá, nu'bú nu'ú bi dama ñobri 'bestho. Pe 'bucua 'na ma'na ra dangui rá nsu que ra Joná, pe masque njabu hinxá ne to'o xa 'yòde nú'a ma.

Ra ñot'i de ma ndo'yohu

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ Jo'o 'nara ja'i to'o da tsogue 'nara ñot'i ne da 'ñagui, o da ye'mba 'nara caho. Nu'a da 'yòt'e, da tòta habu da tòte, pa da yot'a gatho mbo ra ngu pa di handi nú'u to'o da yut'i. ³⁴ Nuri dahú gue'u ngu 'raya ñot'i de ri ndo'yohu. Nu'bu ri dahú xá hño, guí hanthu habu guí 'yohu, pe nu'bu ri dahú hingui ho, hinguí hanthu habu guí 'yohu. Njabu ri mfenihu nehe, 'bu 'bui xá hño, nu'bú da za guí 'yohu xá hño ja ra ñot'i, pe nu'bu hingui 'bui xá hño, hinda za guí 'yohu xá hño ngue'a guí 'buhu ja ra 'bexuui. ³⁵ Hangue 'yòthu 'nara ts'edi pa da 'mui xá hño ri mfenihu pa da za guí 'yohu xá hño ne hingui 'buhu ja ra 'bexuui. ³⁶ Nu'bu ri mfenihu 'bui xá hño, nu'bú guí 'yohu ja ra hoga ñot'i ne guí pahu habu guí 'yohu, ngue'a ri mfenihu nja ngu 'nara ñot'i ri yot'a ri 'ñuhu.

Ra Jesu bi ma de yá ts'o'befi ya fariseo ne ya xahnate de ra ley

(Mt. 23:1-36; Mr.

12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ Nu mi uadi bi mangua njabu ra Jesu, 'nara fariseo bi zits'i pa da ñungüi ja rá ngu. Y nu mi zoni bi yut'i'u, ha nura Jesu bi hñudi 'bestho ja ra mexa. ³⁸ Ha nura fariseo xi bi 'yò mi hyandi gue ra Jesu

himbi nxu'ye 'met'o pa bi ñuni ngu myá nzai'ú. ³⁹ Nu'bu nura Jesu bi 'ñembabi'a:

—Nu'ahu fariseohu guí njahu ngu ra xut'a vaso ne ra xut'a manza, xuqui hõnse mõte ha nu mbo xi rá nts'o. Nu'ahú guí ne gui põnga ri hmihu ja yá thandi ya ja'i, pe oda ri mfenihu ranthate ne ra nts'o'mui. ⁴⁰ ¡'Nagyá 'bem-fenihu! ¿Ha hinguí pahu gue Ajuá go gue'a bi hyoca maxõgue rá 'bai ra ja'i, de thi rá ndo'yo ne de mbo rá mfeni?

⁴¹ Bá faxhu ya hyoya con gatho ri muihu, y njabu ha, da hnequi gue xá nt'axi ri mfenihu.

⁴² ¡Huecate'ihu nu'ahu fariseohu ngue'a ma xi dra castiga'ihu! Ngue'a guí 'uecju 'ret'a de ra bexo pa Ajuá de nú'a guí pahu de ra xac'ri ne ra ruda ne gatho ma'ra ya ndapo nú'u hints'u ri muui ndunthi, pe nura hño hinguí ø'tuahu ri miqu'eihu, nixi otho ri hmatehu co Ajuá. Xá hño gui umfu Ajuá nú'a rí 'ñepabi de ya t'õ'e guí pahu, pe ma'na mahyoni hinguí pumfrihu gui 'yõthu nzantho ra hño ne gui pe'tshu ra hmate co Ajuá.

⁴³ ¡Huecate'ihu nu'ahu fariseohu ngue'a ma xi dra castiga'ihu! Ngue'a nzantho guí ne gui hñuhu ja ya hoga hudi dega nsu ja ya nija, ne nzantho guí nehú dra zenjua'ihu co ndunthi ra t'equ'ei ja ya tai.

⁴⁴ ¡Nú'ahu gyá xahnatehu de ra ley, ne nú'ahu gyá fariseohu, 'nagyá yohmihu! ¡Huecate'ihu ngue'a ma xi dra castiga'ihu! Ngue'a nu'ahu guí ts'ocuahú yá mfeni ya ja'i, guí njahu ngu ya nt'agui hinguí hnequi, ha 'rani ya ja'i maña de gue'u pe nixi padi'u tengu rá nts'o mbo.

⁴⁵ Nepu bi ðadi 'nara xahnate de ra ley ne bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma Xahnate'ihe, ora guí ma njabu, guí ñama'ñu de guecje nehe núje dyá xahnatehe de ra ley.

⁴⁶ Pe nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—¡Huecate'ihu nu'ahu gyá xahnatehu de ra ley ngue'a ma xi dra castiga'ihu nehe! Ngue'a guí japhu ya ja'i da 'yõt'a 'raya t'õ'te nú'u hinguí tsa da 'yõt'e, pa guí eñhu gue njabu da za da denba rá ley Ajuá, ha nu'ahú nixi guí øtuahu nurá ley'a, ja ra uenda guí tutuahu ya ja'i 'nara 'bats'i xi rá hñu y ni ts'u hinguí faxhu da ndude.

⁴⁷ ¡Huecate'ihu ngue'a ma xi dra castiga'ihu! Ngue'a guí yopa hocuahú yá pantyo ndu yá 'mehni Ajuá nú'u bi hyose ndu ri xitahu. ⁴⁸ Njabu ri hnequi gue guí tenbathohu yá 'mui ndu ri xitahu, ngue'a nú'ú go gue'u bi hyo nuya 'mehni'u, ha nu'ahu go guí yopa hocuahú yá pantyo, hangue ri hnequi gue 'nada ri mfenihu co ndu ri xitahu.

⁴⁹ Hangué sehe Ajuá go gue'a xqui 'ñena co rá ðanga mfadi'a: “Nú'ú ma ga penpa ma 'mehni nú'u da manga ma noya, pe 'ra de gue'u ma da hyo'u, ha nu ma'ra ma da utsa'u.” ⁵⁰ Hangué nuya ja'i 'buibya, Ajuá ma da hña'mba nguenda'u de gatho yá maça ji yá 'mehni Ajuá xa mfani desde bi mudi ra ximhai, ⁵¹ desde ra Abé asta ra Sacaría nú'a bi tho mbo ra ndanija guetbu ja ra ata. Hangué nugui dí xi'ahu gue Ajuá ma da 'yambabi nú'u ya ja'i 'bui mapaya de nú'u ya hoja'i xa tho.

⁵² ¡Huecate'ihu nu'ahu gyá xahnatehu de ra ley ngue'a ma xi dra castiga'ihu! Ngue'a go ose ri 'yehu rá mfadi de ra maça noya, pe nu'ahú ni guí hophu ma'ra to'o da nehma da ðadi, ha ni gue'ahu hinguí ne gui pahu.

⁵³ Nu mi uadi bi manga njabu ra Jesu, ya xahnate de ra ley ne ya fariseo xi bi bõ yá cue con gue'a, nepu bi mudi'u xi bi 'yõt'ua ndunthi ya nt'ani, ⁵⁴ ngue'a mi ne xa 'yõde'u da ñama'ñu'a pa njabu xa za xa ñapabi'u.

**Jamasuhũ de ya ts'o nt'udi de
ya fariseo ya yohmi**

12 Nepũ de gue'a bi munts'a ya 'motho gá ja'i, y co yá ndunthi'ũ mri net'ase 'na ngu ma'na. Y nura Jesu bi mudi bi zofo 'met'o sehe yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Jamasuhũ de yá ts'o nt'utuete ya fariseo, ngue'a nu'ú xi ya yohmi, ne yá nt'utuete nja ngu ra nzoi tsini. ²Pe ma da zø ra pa da fatuabi yá nt'utuete gue xá nts'o, ngue'a gatho nú'a t'aguibyá, 'nara pa ma da hnequi, ne gatho nú'a t'øt'e mant'aguibyá, ma da zø ra pa da fadi. ³Hangue nugui dí xi'ahũ gue gatho nú'a guí mañhu mant'agui, 'mefa ma da fadi haburaza, y gatho nú'a guí mañhu dega njone 'nambu, nu'á ma da hma nts'edi pa da nt'øde haburaza.

To'o mahyoni gui tsuhũ

(Mt. 10:28-31)

⁴Nepũ ra Jesu bi 'ñembabi'ũ:

—Nú'ahũ guí 'yohũ con guequi, oxqui tsuhũ nú'a to'o da ne da hñac'a ri tehu ne 'mefa ya hinda za te da 'yøt'a'ihũ.

⁵Nugui dí xi'ahũ, gue nu Ajuã hõnse go gue'a mahyoni gui tsuh'ũ, ngue'a nu'á da za da hñac'a ri tehu, ne pe'tsa ra ts'edi pa da mehn'ahũ ja ra nidu nehe.

⁶Ya zi ts'int's'ũ hints'ũ ri muui asta 'ba cut'a por ngudmi, ¿ha ngue ha? Masque nu'ú hini muui ndunthi, pe Ajuã hinhya'mũ ri pumfri ni 'na de gue'ũ. ⁷Xihma'ihũ, gue asta ri stahũ Ajuã padi ri hangu'ũ. Hangue oguí tsuhũ, ngue'a ma'na grí muuihũ que nuya ts'int's'ũ.

**Nú'u to'o damajuani de ra Jesu
ja yá thandi ya ja'i**

(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸Ne dí xi'ahũ gue gatho nú'ũ to'o ma da manga ja yá thandi ya ja'i gue xa gamfrigui, necagui ma ga manga ja yá thandi yá enxẽ Ajuã gue majuani xa gam-

frigui. ⁹Pe nu'ũ tó'o tsu ne cõngagui ja yá thandi ya ja'i, necagui ma ga ma ja yá thandi yá enxẽ Ajuã gue nu'ú hinstá padi.

¹⁰Nu'a tó'o da ñama'ñũ de Nú'a To'o bi e bi Nja'i, Ajuã da pumbabi; pe nu'a tó'o da ñama'ñũ de ra Maça Ndahi, nu'á hinda pumbabi'a.

¹¹Nu sta ts'ix'ahũ ja yá nija'ũ o ja yá thandi ya nzaya o ja ma'ra ya nda de ya hnini, oxqui tu ri muihũ nda'a ma gui thadihũ, nixi oxqui beñhũ 'met'o nda'a ma gui mañhũ, ¹²ngue'a nura ora gui ñahũ, rá Maça Ndahi Ajuã ma da 'ñu't'ahũ nda'a rí 'ñepi gui mañhũ.

Jamasuhũ de ra nc'at'abojã

¹³Nepũ 'na de nú'a ra hmuntsja'i bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma Xahnate'i, xipa ts'ũ ma cu da 'racagui nú'a rí 'ñepqui de nú'a bi zo-gahe ndu ma dadahe.

¹⁴Pe nura Jesu bi 'ñembabi'a:

—Xi'a'i, ¿pa te guí xiqui njabu? ¿Xi to'o xa hñuxcaguiga dega nzaya o dega hyeca hai?

¹⁵Nehe bi 'ñena:

—Jamasuhũ pa hingui hyõcuahũ yá hño ra ximhai ne gui ne gui pe'tsh'ũ, ngue'a hingue po ya hño de ra ximhai ma da nja rá te ra ja'i.

¹⁶Nepũ bi xipa 'nara 'bede nú'a ra hmuntsja'i, ne bi 'ñembabi:

—Mi 'bui 'nara 'ñõhõ xi mi pe'tsa ndunthi yá hño, y nuyá hai nehe bi unga 'nara dangã sofo. ¹⁷Nepũ nú'a ra 'ñõhõ bi 'ño rá mfeni ne bi 'ñena: “¿Te ga øt-bya gue otho habũ ga pe'tsa gatho ma sofo?” ¹⁸Y nu'á bi beni ne bi 'ñense: “Ya dí padi te ma ga øt'e, ma ga yø'ta nuyũ ma troha, ne ma ga hoca ma'ra ma'na dya dangui, ne ja ga øtni gatho ma sofo ne gatho nú'a ma'na te dí pe'tsi. ¹⁹Y nu xcrã juadi ga pe'tsni gatho, nu'bú ga embabi ma te: Nubyá ha, jani gatho nú'a te gui hyoni pa ndunthi ya jeya da 'ñepũ.

Nubyá da za gui ntsaya, gui ñuni, gui ntsithe, gui johya ndunthi.” ²⁰Pe Ajuá bi ñembabi nú'a ra ññohø: “Ñagrá 'bem-feni, núbya dí nxuui ma gui tu, y gatho nú'a guí pe'tsi, ma gui tsope nixi guí padi pa to'o.” ²¹Njabutho nehe nú'a to'o xa munts'a ndunthi yá hño pa guese'a, pe nu sta du, ma da hño ya ja rá thandi Ajuá.

Ajuá ri su gatho yá batsi

(Mt. 6:25-34)

²²Nepu ra Jesu bi ñembabi yá nxadi:

—Nubyá dí xi'ahu, ogui tu ri muihu de nú'a te gui tsihu nixi nú'a te gui hyehu.

²³Ngue'a nuri tehu ma'na ri muui que ra hñuni, ha nuri ndo'yohu ma'na ri muui que ra he. ²⁴Hyanthu ya ca, nu'ú hingui pot'i nixi xofo, nixi otho yá troha, pe Ajuá go gue'a ri 'uini'u. ¡Pe nu'ahu ma'na grí muuihu que ya ca, ne ma'na grí muuihu que nu'araza ya ts'int'su! ²⁵¿To'o 'na de gue'ahu nú'a da hñuxa má ts'u rá hñets'i de rá ts'edise? Ni 'na hinda za da 'yot'a njabu. ²⁶Nu'bú ¿hanja guí tu ri muihu po ma'ra ya t'ot'e de ri tehu?

²⁷Hyanthu ya dñni hanja gra nhye. Nu'ú hingui het'i nixi pe ma'na ra 'befi, pe ma'na ri hnequi mahotho que yá hoga he ra nda Salomó masque mri hñe mahotho'a. ²⁸'Bu Ajuá heta ya ndapo nú'u 'ba ja ra mbonthi da ndombya, ne rix-udi dra c'at'si ne dra ts'at'i, xi nu'ahu, ¿hanja hingui camfrihu gue Ajuá ma'na da he't'ahu que gue'u? ²⁹Hangue odi oda ri mfenihu nú'a te gui tsihu ne nú'a te gui hyehu, ne odi tu ri muihu nú'a te ri 'be'a'ihu. ³⁰Ngue'a gatho nú'u ya ja'i hingui camfri, nzantho oda yá mfeni nú'a te da zi ne te da hye, ne tu yá mu'u 'bu te 'bepabi. Pe ri Dadahu nú'a bí 'bu mahets'i, nu'á padi xá hño te gatho ot'ahu ra 'bedi. ³¹Nu'ahu, nu'a gui 'yothu, 'met'o hyoñhu hanja da za gui 'buhu xá hño ja rá hmanda Ajuá, y nu'á da 'ra'ahu gatho nú'a te gui hyoñhu.

Pe'tsa ri hño hu nuni mahets'i

(Mt. 6:19-21)

³²Ma zi t'uca taxo deti'ihu, ogui tsihu nú'a te da 'be'a'ihu, ngue'a Ajuá ri Dadahu go gue'a rá paha pa gui 'buhu ja rá hmanda'a, ne nu'á ma da su'a'ihu. ³³Hangue pahu gatho nú'a guí pe'tshu, ne hyecuabihu ya hyoya, njabu gui ot'a ri 'me'tsihu nuni mahets'i nú'a hinhya'mu da thegue nixi da ts'oqui, ne nuni hinda za da yat'a ya be pa da bep'ahu, nixi ya zu'ue hinda zip'ahu nú'a xcá pe'tshu. ³⁴Ngue'a habu ja ri 'me'tsihu, ja guehni oda ri mfenihu.

Hñocju ne ndomhu

ngu 'raya hoga 'bego

³⁵⁻³⁶Hñocju ne ndomhu. Njahu ngu 'raya hoga 'bego di zø yá ñot'i ne tømá yá hmu sta menga ja 'nara ngo dega nthati, ha nu sta gant'a ra gosthi, nu'ú 'bestho da xocuabi. ³⁷Ma da johya ndunthi nú'u ya 'bego di nuhu sta zø yá hmu. Nugui dí xi'ahu gue nura hmu'a da mø ra mexa ne da 'ñei da 'uini. ³⁸Masque 'bu da zøhø made ra xuui o ante da hyats'i, ma da johya ya 'bego nú'u da ts'udi di nuhu. ³⁹Nehe dí xi'ahu, 'bu 'nara ja'i di pahma ha'mu da zøhø ra be ja rá ngu, nu'bú nura ja'i'a hinda 'ñaha, di su rá ngu pa hinda hyopabi ra be da yat'i da bepi. ⁴⁰Hangue ne'a'ihu ndom'ihu, ngue'a nú'a ra pa nixi gri beñhu, gue'bu xcrí thamfrihu ma dua yopa pengui Nú'a To'o bi e bi Nja'i.

Ra hoga 'bego ne ra ts'o'bego

(Mt. 24:45-51)

⁴¹Nepu ra Pedro bi 'yambi ne bi 'ñena: —Ma zi Hmu'i, xi nuna 'bede ja juadi gá ma, ¿ha gue hønse pa guecje, o pa gatho ya ja'i?

⁴²Nepu ra zi Hmu Jesu bi 'ñena:

—Xi 'nara hmu de 'nara ngu, 'bu da bñni da ma, ¿to'o da zocuabi rá 'befi pa

da su ne pa da 'uimba gatho yá mēfi? Da zocuabi 'nara hoga 'bēgo nú'a pā da su gatho, ¿ha ngue hā? ⁴³Xi da johya nú'a ra 'bēgo nu sta zø rá hmu di øt'a gatho ngu nú'a xqui zocuabi. ⁴⁴Majuani dí xi'ahū, gue nú'a ra hmu ma da hñuxa nú'a ra hoga 'bēgo pa da supa gatho nú'a di pe'tsa ja rá ngu. ⁴⁵Pe nu'bu nú'a ra 'bēgo to'o bi ts'ogui pa da supa rá 'befi rá hmu, da beni gue hi'me dua penga rá hmu, nepu nu'á da mudi da na'mbabi yá mi'bēgoui ne ya 'behñā nú'ri ri 'mēgo pa da 'uinga ya mēfi, y nu'á go xi dri ñuni ne dri nti. ⁴⁶Ha nurá hmu da zøhø nú'a ra pa'a hindi tøm'i. Nu'bu nura 'bēgo'a ma da castiga rá hmu ngu ma da ncastiga nú'u ma'ra ya ts'o'bēgo.

⁴⁷Nu'a ra 'bēgo pa'di xá hño nú'a rá hne rá hmu, ne hinda 'yøt'e, nú'á xi dra castiga co ya mfei. ⁴⁸Pe nu'a rá 'bēgo hindi pa'di xá hño tengu rá 'befi rá hmu, ne hinda mēfi xá hño, dra castiga pe hinga ndunthi ngu nú'a ma'na. Ngue'a nu'a tó'o da t'ent'ua rá 'ye ndunthi ra 'befi, go gue'a ma'na ma da th'amba nguenda. Ne nu'a tó'o da t'umbabi ndunthi pa da su, gue'a nehe ma da t'ambabi ndunthi.

**Po rá ngue ra Jesu
ma da hyegue ya ja'i**

(Mt. 10:34-36)

⁴⁹Nugui ngue'a stuá ehe nuua ja ra ximhai, ma da nja ya nt'atsate ne ya hegue po rá nguecagui, ne dí ne da njabu 'bestho. ⁵⁰Ne nugui pe'tsi ga thogui ndunthi ya ũgui ne ya ts'othogui, ne dí ne da njabu 'bestho. ⁵¹Guí hu ri muihu gue ngue'a stuá ehe hinda ma da nja ra tuhni ja ra ximhai. Hina, ngue'a por guequi ma da nja ya hegue ne ya tuhni. ⁵²Desde núbya pa dí 'ñepu, 'bu 'nara 'mūi di 'bui cat'a dya mengu, nu'ú ma da ntunse ne da hyegue po rá nguequi; 'bu di 'bui hñu nú'u hingui camfrigui, da utsa nú'u má yoho camfrigui, ha nu'bu di

'bu yoho nú'u hingui camfrigui, da utsa nú'u má hñu. ⁵³Ya dada da utsa yá t'u, ha nuya t'u da utsa yá dada. Ya nana da utsa yá t'ixu, ha nuya t'ixu da utsa yá nana. Nuya suegra da utsa yá ts'ihue, ha nuya ts'ihue da utsa yá suegra.

Ya nt'udi de te bra 'ñehe

(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴Nehe ra Jesu bi 'ñembabi ya ja'i:

—Ora gui hyanthu da njaxa ya guui lado yuhyadi, 'bestho guí eñhu gue ma da 'u'ai, y majuani da 'u'ai. ⁵⁵Ora da mudi ya panthi, guí eñhu gue ya ma da zø ra pahyadi, y majuani ya ma da njabu. ⁵⁶¡Nagyá yohmihu! 'Bestho guí huxhu nguenda nú'a ma da nja ngue'a guí hanthū nú'a ri hnequi ja ra ximhai ne mahet-s'i, pe ¿hanja hingo guí huxhu nguenda de nú'u ya nt'udi ri hnequibya pa gui pahmahu to'ogui?

Cohu 'nara cohi co ri ncontrahu

(Mt. 5:25-26)

⁵⁷¿Hanja hinguí beñhu de sehe'ihu nda'a xá hño gui 'yøthu y nda'a hina? ⁵⁸Nu'bu 'na to'o da zix'a'i pa ja ra ts'atbi, nu xcrí 'yohu ja ra 'ñu, 'ramanu gui cohui 'nara cohi de grí yosehu, pa njabu ya hinda zix'a'i ja ra nzaya, ngue'a nu'bu gui tsøñhu ja ra nzaya, nu'á da 'bepa ra polecia da zix'a'i, ha nú'a ra polecia ma da go'a fadi. ⁵⁹Y de guehni hingui pøni asta hingui jut'i gatho nú'a gri tu.

Mahyoni gui ñobrihu de ri ts'oquihu

13 De nuya pa'u bi zonga 'raya ja'i habu mi 'bu ra Jesu pa bi xipabi gue ra Pilato xqui hyo 'raya me Galilea. Nú'u ya me Galilea xqui zonga Jerusale pa da hyo 'raya mbo'ni dega hñ'a'ti pa Ajuá, nepu nura Pilato bi manda da tho'u, y nuyá ji'u bi nthants'ui yá ji ya mbo'ni. ²Y nura Jesu bi 'ñembabi:

—¿Ha guí hu ri mũihũ bi t'ø'tuabi njabũ nú'ũ ya ja'i ngue'a ma'na myá 'yøt'ats'oqui que ma'ra ya me Galilea? ³Hina. Pe nu'bu nú'ahũ nehe hingui ñobri de ri ts'oquihũ, ne'ahũ ma gui 'medihũ nehe ngu bi 'medi'ũ. ⁴Xi nú'ũ 'ret'amahñato ya ja'i bi ze'ma ra torre de Siloé, ¿ha guí hu ri mũihũ gue ma'na myá 'yøt'ats'oqui'ũ que gatho ma'ra ya me Jerusale? ⁵Hina, pe nu'bu hingui ñobrihu de ri ts'oquihũ, gatho ma gui 'medihũ nehe ngu bi 'medi'ũ.

Ra 'bede de 'nara 'bai gá igo nú'a himbi nogue yá fruta

⁶Y ra Jesu bi xipa 'nara 'bede ya ja'i ne bi ñembabi:

—'Nara 'ñøhø mi pe'tsa 'na 'bai ra igo ja rá uq'obxi, y 'nara pa bi ma bá c'a'tsi ua di tøgue yá fruta, pe hinte bi zudi. ⁷Nepũ nú'a ra me uq'obxi bi ñembabi nú'a rá mefi mi mpe ja ra uq'obxi: “Dí ne gui tseca nuna ra 'bai gá igo, ngue'a ya hñu njeya stá ehe dí handi ua di tøgue yá fruta, pe hinte stá tsudi. Hangué ¿pa te hønse xa hñanga ndunthi ra hai habu 'bai, ne hinte ri uni?” ⁸Nepũ bi ñenga nú'a ra mefi dega uq'obxi: “Pøde hina, hinga tsecjũ, ma ga fønba ra hai ne ga ũ'ti. ⁹Xamã njabũ da unga yá fruta, pe nu'bu hinda uni, nu'bú hã, ga tsecjũ.”

'Nara pa dega tsaya ra Jesu bi 'yøthe 'nara 'behñã mrá nc'ostha

¹⁰Nepũ 'nara pa dega tsaya ra Jesu mi 'bu ja 'nara nija mi xahna ya ja'i. ¹¹Ne mi 'buhni 'nara zi 'behñã mi hñeni, ya mi pe'tsa 'ret'amahñato njeya mi njabu. 'Nara ts'ondahi xqui japi da nc'ostha, nixi himi tsa da juanga rá ndo'yo ni 'na tui. ¹²Nu mi hyandi ra Jesu bi zofo ne bi 'ñembabi:

—Naná, nubyá ya xcá ñani de ri hñeni.

¹³Nepũ nu'á bi hñuxa yá 'ye ja ra zi 'behñã, y nú'a ra ora'a 'bestho bi za bi

juanga rá ndo'yo xá hño, ne bi mũdi bi xøcambeni Ajuã. ¹⁴Pe nura ndã de ra nija bi bø rá cue ngue'a ra Jesu bi 'yøthe nú'a ra zi 'behñã ha mrá pa dega tsaya ra pa'a, ne bi 'ñembabi ya ja'i:

—Dí pe'tshũ 'rato ma pa pa ga mpe-fihũ. Y nú'ũ ya pa'ũ 'bu tsu'ahũ ya hñeni, ua ehũ pa da t'øthe'ihũ. Oxqui ma go gui ehũ nú'ũ ya pa dega tsaya pa da t'øthe'ihũ.

¹⁵Nepũ ra Jesu bi ñadi ne bi 'ñembabi:

—'Nagyá yohmihũ, ¿ha gue hingui xø'thu ri ndãmfrihu o ri burruhu pa gui tsixhu da ntsithe masque ra pa dega tsaya? ¹⁶Ha nuna zi 'behñã xqui 'ñehe desde yá ja'i ndu ra Abrá, ha ra Satá xa japi xa hñeni ya øt'a 'ret'amahñato njeya, ¿ha gue hiní 'ñepabini da t'embabi nú'a pe'tsni masque ra pa dega tsaya?

¹⁷Y nu mi mangu njabũ ra Jesu, gatho nuyá ncontra mi 'buhni bi me'tsa yá tsa de nú'a bi mañ'a. Pe nu ma'ra ya ja'i mri xøcambeni Ajuã nu mi hyanda ya danga t'øt'e mi øt'a ra Jesu.

Ra 'bede de ra nda dega mostasa

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸Nehe bi 'ñena ra Jesu:

—Ma ga xi'ahũ 'nara 'bede ri nhyecuaui rá hmanda Ajuã. ¹⁹Nu'á nja ngu 'nara zi nda dega mostasa nú'a da mot'a 'nara 'ñøhø ja rá huahi. Y nu'á da nte xi dra dangui ngu 'nara 'bai gá za, y asta ja da hyocni yá 'bafi ya ts'int'sũ.

Ra 'bede de ra nzoi

(Mt. 13:33)

²⁰Nehe bi 'ñena ra Jesu:

—Ma ga xi'ahũ ma'na ra 'bede ri nhyecuaui rá hmanda Ajuã. ²¹Nurá hmanda Ajuã ri nhyehui ra nzoi nú'a bi mant'a 'nara 'behñã co ngu 'nate kilo ra arina pa da hyoca ya thuhme. Bi mant'i xá hño asta xi bi ntsini gatho ja ra arina, masque mi 'na zi tui ra nzoi.

Ra ts'i'ma gosthi

(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Ha nura Jesu bi sigui rá 'ñu pa rí ma Jerusale. Bi thogui ja 'raya danga hnini ne ya t'uca hnini pa mi xahna ya ja'i. ²³ Y 'nara ja'i bi 'yambabi ne bi 'ñembi:

—Ndada, ¿ha gue 'na tui ya ja'i nú'u ma da mpøhø?

Ha nu'á bi 'ñembabi:

²⁴ —'Yøt'a ra ts'edi gui cut'a ja ra ts'i'ma gosthi nú'a rí ma pa ja ra te pa nzantho. Nugui dí xi'a'i, gue ndunthi di nehma da yut'ini, pe ya hinda za. ²⁵ Nja ngu de stí got'a ra gosthi nú'a to'o rá meti 'nara ngu, njabu nu'ahu 'mefa ja gri ganthmahu ne gri eñhu: “Ma zi Hmu'ihe, xogahe ra gosthi.” Pe nu'á ma da dadi ne ma da 'ñeñ'ahu: “Hindí pa'a'ihu, nixi dí padi habu gyá menguhu.” ²⁶ Nepu nu'ahu ma gui 'ñembabi: “¿Hanja hinguí pacje? gue ndrí ñuñhu ne ndrí ntsithehu, ne ja ma hninihe go gue'i gá 'ñutcahe ri noya.” ²⁷ Pe nu'á ma da 'ñeñ'ahu: “Dí xi'ahu gue hindí pa'a'ihu, nixi dí padi habu xqui 'ñehu. Rí maha de guecua, gathu nú'ahu gyá 'yøt'ats'oihu.” ²⁸ Y ra ora'a ja guehni ma gui nzonihu ne ma xi da du ri muihu ndunthi nu xcrí hyanthu ndu ri mudi xitahu ra Abrá, ne ra Isaac, ne ra Cobo, ne gathu yá 'mehni Ajuá di 'buhni habu bí manda Ajuá, y nu'ahu hinda ma da tho'ahu gui cuthu, ma gui cohíhu thi. ²⁹ Ne ma dua ehe ya ja'i de haburaza maxøgue de ra ximhai, desde bøxyadi asta yuhyadi, ne desde mahuífi asta mac'anguí, y ma da yut'i'u nuni habu bí manda Ajuá ne ma dí hñudini'u ja ra mexa pa da ñuni. ³⁰ Y nura pa'a nu'u tó'o ya danguibya, ma da notsi'u, ha nu'u tó'o ya notsi'bya, ma da ndanguí'u.

Ra Jesu bi du rá mui po ya me Jerusale

(Mt. 23:37-39)

³¹ Y ja nú'a ra pa'a bi zø 'raya fariseo há mi 'bu ra Jesu ne bi 'ñembabi'a:

—Rí ma de guecua, ngue'a nura nda Erode ec'a'i da hyo'i.

³² Y nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—Rí maha bá xiphu nú'a ra c'uamba ja'i'a gue nugui nubya ne rixudi ma ga sigui ga enga ya ts'ondahi ne ga øthe ya da'thi asta hinga juata ma 'befi. ³³ Ne nu xcrá juata ma 'befi de guecua ga ju ma 'ñu ga ma pa Jerusale, ngue'a ja guehni nzantho xa thopa yá 'mehni Ajuá, hangue ja grá mani nehe.

³⁴ ¡Nú'ahu gyá menguhu Jerusale, go gue'ahu guí c'anhú co ya do gathu nuya 'mehni xuá pehn'ahu Ajuá y asta guí hohú! ¡Hangu ya 'mi'qui dá ne ga munts'ahma gathu ri batsihu, dá nja ngu 'nara zi øni munts'a yá batsi pa da huit-s'i ja yá hua, pe nu'ahu hinhya'mu gá ne gá 'yødehu! ³⁵ Pe desde nubya Ajuá ma da hyec'asehu ri nijahu. Ne dí xi'ahu gue ya hinguí yopi gui hyandgaguihu asta hinda zø nú'a ra pa gui 'ñeñhu: “Xi njapi nuni to'o xuá mehna Ajuá ma Hmu'u.”

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara 'ñøhø nú'a mi neni

14 'Nara pa dega tsaya bi ma ra Jesu da ñunga ja rá ngu 'nara nda gá fariseo, ha nu ma'ra ya fariseo mi sutho de nú'a mi øt'e. ² Ne ja guehni mi 'buhni 'nara 'ñøhø xi mi neni'a. ³ Nepu nura Jesu bi 'yambabi ya fariseo ne ya xah-nate de ra ley ne bi 'ñembabi:

—¿Te manga ja ra ley, ha gue da za da t'øthe 'nara da'thi ja ra pa dega tsaya, o hina?

⁴ Pe nu'á ni 'nara noya himbi dadi, bi hmetho. Nu'bú ra Jesu bi hñuxa rá 'ye ja nú'a ra 'ñøhø mi neni, ne bi 'yøthe ne

bi mehni da ma. ⁵ Nepu bi 'ñembabi ya fariseo:

—¿To'o 'na de gue'ahu 'bu da zo 'nari burruhu o 'nari ndamfrihu ja 'nara poso, nepu hingui hñaihu ngue'a ra pa dega tsaya?

⁶ Y nu'ú himbi za te bi dadi.

Ya mudi hudi ja 'nara ngo dega nthati

⁷ Ha ra Jesu bi hyandi mi tsøhø nú'u xqui ts'ohni ja ra hñuni ne mi huahni'u ya mudi hudi pa da hñudi ja ra mexa, nu'bu nu'á bi umbabi'u 'nara ts'ofu ne bi 'ñembabi:

⁸ —Nu'bu dra ts'ohn'a'i ja 'nara ngo dega nthati, ogui hudi 'bestho ja ya mudi hudi, xi'bu da zøhø ma'na nú'a xa ts'ohni ne ma'na dri ts'apa mfeni que gue'i. ⁹ Nepu nú'a to'o xa zohn'a'i da 'ñeñ'a'i: “Tsocuabu ra hudi nuni ma'na.” Y nú'a ra ora'a 'nara 'betsa pa gue'i, y gui 'bai ua hudi asta ja ra ñani. ¹⁰ Nu'a mahyoni gui 'yøt'e nu'bu dra ts'ohn'a'i ja 'nara hñuni, hñudi asta ja ra ñani, pa nu sta hyant'a'i nú'a to'o xa zohn'a'i da 'ñeñ'a'i: “¿Hanja asta ja gui hucua? Thogui rí ma nuni asta ja ya mudi hudi.” Y njabu ha, da hyanda nú'u ma'ra di huhni ja ra mexa gue xi ts'ap'a mfeni nehe'i. ¹¹ Nugui dí xi'ahu, nu'a tó'o ri 'ñexase de rá mfeni ma da 'be rá tsa, pe nu'a tó'o hini 'ñexase, da t'e'tsua rá nsu.

¹² Y bi 'ñembabi ra Jesu nú'a to'o xqui zohni:

—Nu'bu gui beni gui unga 'nara hñuni o 'nara nt'oxi nuua ja ri ngu, oxqui zohni hønse ri amigo, nixi ri cu, nixi hønse nú'u te ri njau, nixi nú'u ri 'nangu ja te pe'tsi, ngue'a nu'ú 'nara pa da zohn'a'i nehe, y njabu da co'ts'a'i ngu nú'a xcá 'yø'tuabi. ¹³ Nu'a gui 'yøt'e, ora gui øt'ango, zohna ya zi hyoya, ne nú'u ya zi da'thi xa nza yá ndo'yo hingui tsa da 'ñani, ne ya zi doua, ne ya zi goda. ¹⁴ Nú'u ya zi ja'i'u hinda ma da co'ts'a'i de nú'a gui 'yø'tuabi'u, pe 'mefa de rá ñoho ra 'mui nu xcrí yopa

nte con gatho nú'u ma'ra to'o xa 'yøt'e xá hño, ma gui hñanga ri thaha co ndunthi ra johya.

Ra 'bede de 'nara 'ñøhø bi 'ñøt'ango

¹⁵ Y nu mi 'yøde njabu nú'u ya ja'i mi huhni ja ra mexa, 'na de gue'u bi 'ñembabi ra Jesu:

—Tengu da johya nú'a to'o ma da hñudi da ñuni de guehni habu bí manda Ajuu.

¹⁶ Nepu nura Jesu bi 'ñembabi:

—'Nara pa 'nara 'ñøhø bi 'ñøt'ango ne bi mehna yá 'bego pa da zohna ya ja'i. ¹⁷ Nepu nu mi zø ra ora pa ra nt'oxi, bi menpa ra noya co 'nara 'bego pa bá embabi gatho nú'u xqui mbitabi: “Ya maha 'na, ya bí jabu ra mexa xa nthoqui pa gue'ahu.” ¹⁸ Pe gatho nú'u xqui mbitabi bi mudi bi 'ya ra pumbate ngue'a bi 'ñotho yá luga. Nu'a rá mudi bi sipi bi 'ñena: “Gui pungui, pøde hinda za ga ma. Ja nú'bya dá juadi dá tanga 'nara hai, y mahyoni ga ma ga c'a'tsi.” ¹⁹ Ha nu ma'na bi 'ñena: “Stá tanga cut'a nt'ei ya ndamfri, y dí adi gui pungui, hinda za ga ma, ngue'a mahyoni ma ga nu ua da mpefi xá hño.” ²⁰ Ha nu ma'na bi 'ñena: “Ja nú'bya dá juadi dá nthati, otho ma luga ga ma.” ²¹ Ha nu mi menga nú'a ra 'bego ja rá hmu, bi xipabi te gá dadi cada 'na nú'u xqui mbitabi. Nu'bu nura hmu xi bi bø rá cue ne bi 'ñembabi rá 'bego: “Rí ma ja ra tai ne ja ya 'ñu de ra hñuni ua tsincaua gatho nú'u gui tsapu, gatho ya zi hyoya ne nú'u xa nza yá ndo'yo ne hingui tsa da 'ñani, ne ya doua, ne ya goda, pa ga ñu'me'u.” ²² Ne ya 'mefa nura 'bego bi 'ñembabi rá hmu: “Ya stá øt'a nú'a gá xicagui, pe ponguitho ya hudi de ja ra mexa.” ²³ Nepu nura hmu bi 'ñembabi rá 'bego: “Nubyá rí ma ja ya da'ñu ne ya t'uca 'ñu nú'u 'ranga ja ya mbonthi, y gui ja güi tsi gatho nú'u gui tsudi pa da ñuxa nuya hudi ponguitho ja ma mexa. ²⁴ Ngue'a nugui dí ma gue

nú'u dá mbitabi ra mudi, ni 'na de gue'u hinda ñuni con guequi."

Nú'u to'o da za da dena ra Jesu

²⁵ Ndunthi ya ja'i mri dena ra Jesu, y nu'á bi mpunts'i ne bi 'ñembabi'u:

²⁶—Nu'á tó'o ne dua nxadi, mahyoni ma'na da madigui que rá dada, ne rá nana, ne rá 'behña, ne yá bātsi, ne yá cu, ne rá tese; pe nu'bu hina, hinda za. ²⁷ Ha nu'á tó'o hinda 'ñei da den-gagui masque da 'bedi gatho, hinda za ga øt'e ma nxadi'á. ²⁸ Xi'bu 'nara ja'i da beni da hyoca 'nara danga ngu, zha gue hinda beni 'met'o te gatho mahyoni pa da uadi da hyoqui? ²⁹ Pe nu'bu hinda beni 'met'o, ne 'bu hõnse bi fatua rá ua rá ngu, nepu ya hinda juati, y gatho nú'u to'o da hyandi ma da nthede de gue'a, ³⁰ ne da 'ñena: “Nuna 'ñõhõni hõnse bi mta rá 'befi, ya himbi za bi juati.” ³¹ O xi'bu 'nara nda beni da 'ñõt'atuhni co ma'na rá mindaui nú'a pe'tsa 'nate 'mo ya soldado, zha gue hinda beni 'met'o ua da za da ntate co nú'u 'ret'a 'mo yá soldado? ³² Y nu'bu da beni 'met'o gue hinda ntate, da menpa ra noya ma'na rá mindaui nú'a bra 'ñe yabutho, gue ya hinda ntunhui. ³³ Hangué nugui dí xi'ahu, toraza de gue'ahu nu'bu hingui tsogui gatho nú'a guí pe'tshu, hinda za dua nxadi'ihu.

Rá ts'edi ra u

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ Nura u xá hño, pe nu'bu ya bi 'be rá hño, zhanja da za da yopa cūqui? ³⁵ Ya hingui ho nixi pa dra thants'a ja ra hai de ya huahi, nixi pa da t'u'tua ja yá ua ya ndapo, nixi pa ni 'nara t'øt'e ya hinxá hño, hangué dra fõtbu. Nu'á tó'o ja rá t'øde pa da 'yøde, dá 'yøde nuna dí ma.

Ra 'bede de 'nara zi deti xqui 'medi

(Mt. 18:10-14)

15 Ndunthi ya 'ñatsa nguxboja ne ndunthi ma'ra ya ts'oja'i bi ma bá tsudi ra Jesu pa da 'yøde nú'a mi mañ'a. ² Hangué nuya fariseo ne ya xahnate de ra ley mi ñama'ñu de gue'a, ne mi ena: —Nuni ra 'ñõhø nzantho ñaui ya ts'oja'i ne ri ñuni con gue'u.

³ Nepu ra Jesu bi xipa 'nara 'bede, ne bi 'ñembabi'u:

⁴—Xi'bu 'na de gue'ahu 'bu gri pe'tshu 'na nthebe ya deti pe 'bu gui 'behu 'na de gue'u, zha gue hingue gui tshõni nú'u goho'rate ne 'ret'amagato pa gui maha ja ra mbonthi pa gua hoñhu nú'a xcá 'bedihu asta hingui tsahu? ⁵ Y nu xqui tsudihu'á gui 'yents'a ja ri xi'nxihu co ra johya ne gui tuxhu. ⁶ Nepu gui zoñhu gatho ri amigohu ne ri 'nanguhu ne gui 'ñembabihu: “Ma ga johyahu, ngue'a ya stá tsudi nú'a ma deti stí 'behmaha.”

⁷ Hangué dí xi'ahu, njabutho nehe 'bu 'nara 'yøt'ats'oqui da ñobri, da nja ra johya mahets'i, que nú'u goho'rate ne 'ret'amagato ya ja'i beni gue 'bui xá hño ne hu yá mui gue hinga mahyoni da ñobri.

Ra 'bede de 'nara boja xqui 'medi

⁸ O ne 'nara 'behña pe'tsa 'ret'a ya boja ne da 'bedi 'na, da tsø ra ñot'i ne da mpaxi 'ramats'u pa da hyoni asta hinda zudi. ⁹ Ha nu sta zudi'á, da zohna gatho yá mpaði ne yá 'nangu ne da 'ñembabi: “Ma ga johyahu, ngue'a ya stá tsudi nú'a ra boja stí 'behmaha.” ¹⁰ Hangué nugui dí xi'ahu, njabutho nehe 'bu 'nara 'yøt'ats'oqui da ñobri, nu'bu yá enxé Ajuá bí øt'ango nuni mahets'i.

Ra 'bede de ra nanat'u

¹¹ Ra Jesu bi 'ñena nehe:

—'Nara 'ñõhø mi pe'tsa yoho yá t'u, ¹² nepu nú'a mbātsi bi 'ñembabi rá

dada: “Papá, dí ne gui 'racagui nú'a rí 'ñepcagui de nú'a guí pe'tsi.” Nu'bú nura dada bi mudi bi hecuabi yá hño, ne bi umbabi yá t'ú. ¹³ Nepu de ya xqui thogui 'raya pa, nú'a ra t'ú mbatsi bi munts'a gatho nú'a xqui t'umbabi ne bi hñats'i, ne bi bñni de guehni, bi gu rá 'ñu bi ma pa ma'na ra hai yabú habú bá tegue gatho rá boja ja 'nara 'múi xi xmá nts'o. ¹⁴ Pe nu mi degue gatho nú'a mi ha, bi nja 'nara danga thuhu ja nú'a ra hai'a, ne nu'á bi mudi bi sufri co ra thuhu. ¹⁵ Nepu de guehni bi ma bá apa ra 'befi 'nara 'ñòhò de nú'a ra hai'a. Y nura 'ñòhò'a bi umbabi ra 'befi ne bi mehni da supa yá ts'udi. ¹⁶ Y ra ora mi ñunga ya ts'udi, nú'á mi nehma da zi nú'a mi tsi'ú, ngue'a xi mi tsu ra thuhu, pe hinto mi huequi pa da t'umbi te da zi. ¹⁷ Nu'bú nu'á bi beni rá ngu ne bi 'ñena: “Hangu ya mefi pe'tsa ma dada ja rá ngu, ne bí ja ndunthi te da ts'i, asta pongui. Y nugui, go dí 'youa ya ga tu ra thuhu. ¹⁸ Ma ga yopa penga ja rá ngu ma dada, ne ga embabi: Papá, stá øt'a 'nara ts'oqui ja rá thandi Ajuá ne ja ri thandigue. ¹⁹ Ya hiní 'ñepcagui gui 'ñengagui ri t'úgui. 'Yøtc'agui ngu 'nadrá 'begotho de gue'i; ga embabi njabú.” ²⁰ Nepu nu'á bi gu rá 'ñu ne bi menga pa ja rá ngu rá dada.

Pe ante da zøni, rá dada bi hyandi ne bi huequi, ne bi nest'ihí bá tsudi, y ngu bi nthéui, bi hyufi ne bi zu'tsi. ²¹ Nepu nura t'ú bi 'ñembabi: “Papá, stá øt'a 'nara ts'oqui ja rá thandi Ajuá ne ja ri thandigue. Ya hiní 'ñepcagui gui 'ñengagui ri t'úgui.” ²² Pe nura dada bi 'ñembabi yá 'bego: “Bá hahú 'raya he nú'ú ma'na strá hño ne hyethú, ne hñu't-suahú 'nara mfo'yé, ne ti'tuahú. ²³ Ne bá tsihú nú'a ra nocandamfri ga hohú ne ga tsihú. ¡Ma ga øthú 'nara ngo dega johya! ²⁴ Ngue'a nuna ma t'ú ndí hu ma mui gue ya xqui duhma, pe hina, y nubyá dí ja ra uenda gue ya xa yopa nte. Stí 'bedi, pe

nubyá ya dá yopa handi.” Y nu'ú bi mudi bi 'ñøt'ango.

²⁵ Hinga ya'a bi zòhò nú'a ra t'ú mada, mbi 'yo ja ra 'befi. Pe nu mi zòhò guetbú ja rá ngu, bi 'yøde mi ja ya 'be'mda ne ya hnei. ²⁶ Nepu nu'á bi ma'ta 'na de nuya 'bego pa bi 'yambabi te mi ja. ²⁷ Nepu nura 'bego bi 'ñembabi: “Ri cu xa zòhò y nuri dada bi manda bi tho ra nocandamfri ngue'a bi zòhò te rá 'ñientho ha hinte xqui ja.” ²⁸ Pe nú'a ra cu mada xi bi bø rá cue ne himi ne da yut'i. Ha nurá dada bi bñni bi bantebi pa da yut'i. ²⁹ Ha nu'á bi 'ñembabi rá dada: “Papá, guí pase hangu ya jeya stá 'buhui ne dí pep'a'i, ha hin-hya'mú stá nts'o'yøde de gue'i. Pe ni 'na'qui hincá 'raca madi 'nara zi t'axi pa ga tsi'be ma amigo. ³⁰ Pe nubyá, nú'a ri t'ú xa zòhò, xua dec'a'i ri boja co ya ts'o'behña, nu'á ha, go asta gá hyopabi ra nocandamfri.” ³¹ Nepu nurá dada bi 'ñembabi: “Ma zi t'ú'i, nu'í nzantho guí 'bui con guequi, y gatho nú'a dí pe'tsi, ri meti nehe. ³² Pe nubyá, mahyoni ga johyahú ne ga øthú 'nara ngo, ngue'a ri cu ndí hu ma mui gue ya xqui duhma, pe nubyá pa guequi dí ja ra uenda gue ya xa yopa nte. Y stí 'behmahú, pe nubyá ya dá yopa hanthú.”

Ra 'bede de 'nara 'betri mi ju ndunthi ra boja

16 Nehe ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Mi 'bui 'nara 'ñòhò xi mrá rico ne mi 'bui 'nará 'betri. Y ra hmu xqui sipabi gue nú'a ra 'betri mi jumpa ndunthi rá boja. ² Nu'bú nura hmu bi zohna nú'a ra 'betri ne bi 'ñembabi: “Xa sicagui 'raya noya de gue'i. Hangue dí ne gui dacagui ra uenda de ri 'befi, ngue'a ya hindí ne gui sigui gui pepcagui.” ³ Nepu nú'a ra 'betri bi bense ja rá mfeni, ne mi ena: “Xibya, ¿te ga øt'e? Ma hmu ma da hñaga ra 'befi, ha otho ma ts'edi pa ga pe ya hai, y ri 'raca ra 'betsa 'bu

ga mpeti. ⁴A, nubyá hã, ya dá beni te ma ga øt'e. Ma ga hongra ra modo pa da macagui nú'u to'o tupabi ma hmu, pa da 'raca nsequi ja yá ngu nura pa'á da thagagui ra 'befi de guecua." ⁵Nepu nu'á bi zohna 'rama'na nú'u to'o mi tupabi rá hmu. Nu'á ra mudi bi 'yambabi ne bi 'ñembabi: "¿Hangu guí tupabi ma hmu?" ⁶Nu'bu nu'á bi ðatuabi bi 'ñena: "Dí tupabi 'na nthebe barri ra aceite." Ha nura 'betri bi 'ñembabi: "Jaua ra he'mi habu huts'i hangu guí tupa ma hmu, y ðama hyoqui ma'na habu di ma gue hõnse nde nthebe barritho gui tu."

⁷Nepu nu'á ma'na bi 'ñembabi: "Xi'a'i, ¿hangu guí tuge?" Nu'á bi 'ñena: "Na nthebe huada ra trigo." Nepu nú'a ra 'betri bi 'ñembabi: "Nehe jaua ra he'mi habu huts'i hangu guí tupa ma hmu. Hyoca ma'na habu di ma gue hõnse goho'rate gui tu." ⁸Nepu nura hmu bi 'ñe't-sua rá nsu nú'a ra ts'o'betri ngue'a bi ðama nti rá mfeni pa bi gohi xá hño co nú'u to'o mi tu ya thai. Hangu njabu nuya meximhai xi ya nimfeni pa da gohi xá hño co yá mimeximhaiui, pe nú'u xa gamfri Ajuá hinguí øt'e njabu.

⁹Pe nugui, nu'á dí xi'ahu, masque ra boja da za da hyat'a 'na, pe nehe co nú'a ra boja'á ogyá mit'ihu, faxhu nú'u ja te øt'ua ra 'bedi, pa njabu gui ntsixhu'u, pa nu sta uadi ri tehu de guecua ja ra ximhai ne sta uadi da thogui ra boja, nu'bu ma da t'a'ahu 'nara hoga 'ñehe nu xcrí tsõnhu mahets'i habu bí ja ya hoga 'mui pa nzantho.

¹⁰Nu'á tó'o hinguí cõni masque 'na tui ra boja xa t'umbi da su, nehe hinda gõni 'bu da t'umba ndunthi ra boja pa da su. Nu'á tó'o cõni de nú'a 'na tui xa t'umbi pa da suhma, nehe da gõni 'bu da t'umba ndunthi pa da su. ¹¹Hangu nugui dí xi'ahu, 'bu gui cõnhu ya hño de nuua ja ra ximhai nú'u xa t'a'ahu pa gui suhma, ¿to'o da gamfri de gue'ahu pa da 'ra'ahu ya hño de mahets'i pa

gui suhma? ¹²Nu'bu hinguí pahu gui suhu nú'a hingrí metihu, ¿hanja da za da t'a'ahu nú'a rí 'ñep'a'ihu pa gui suhu?

¹³Ni 'nara 'bego hinda za da mepabi yoho ya hmu, ngue'a njabu da za da utsa 'na, ne go da mahui nú'a ma'na, o nzantho go di pepabi 'na, y nu ma'na hina. Njabu nehe hinguí tsa gui pepabihu Ajuá ne da 'yoda ri mfenihu ra boja.

¹⁴Ha nuya fariseo xi mi ho da me'tsa ndunthi ra boja ne mi 'buhni mi huxa nt'øde'u nú'a bi mangu ra Jesu ne xi mi enda yá thede'u. ¹⁵Ha nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu ri hnequi 'ñena 'na xi gyá hoja'ihu, pe hõnse pa gui põnga ri hmihu ja yá thandi ri miq'u'eihu, pe Ajuá pat'athohu ri mfenihu te rá 'be'a guí beñhu, hangu 'bu guí ne gui põnga ri hmihu ja yá thandi ri miq'u'eihu, hinguí tsa gui põnga ri hmihu ja rá thandi Ajuá.

Rá ley ra Moise ne ra hoga nt'øde de rá hmanda Ajuá

¹⁶Desde ante da zõhø ra Xuua Xi'tsate ya nguí pe'tsuahu rá ley ra Moise ne nú'a xqui mangu ma'ra yá 'mehni Ajuá. Y desde bi zõhø ra Xuua asta nubya xcá 'yõhu xa si'ahu ya noya dega hoga nt'øde de hanja go ri manda Ajuá, y njabu ndunthi xa 'yõt'a ra ts'edi da yut'i nu habu ri manda Ajuá.

¹⁷Masque mahets'i ne ra ximhai hinguí hei pa da uadi, pe ni 'nara noya nú'a xa t'ofa ja rá ley Ajuá hinda njabutho, pe'tsi da njabu ngu nú'a ma.

Ra Jesu bi ma de ra nxuni

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸'Bu 'nara 'ñõhø da nxungüi rá 'behña pa go da nthatui ma'na ra 'behña, nú'a ra 'ñõhø'a ya bi 'yõt'a 'nara ts'oqui. Y nu'á tó'o da nthati co 'nara 'behña xa nxungüi rá dame, ne'a ya bi 'yõt'a 'nara ts'oqui.

**Ra Jesu bi ma de 'nara 'ñohø
ra rico ne ra Lasaro**

¹⁹ Mi 'bui 'nara 'ñohø xi mrá rico, ne xi mri hñe xá hño co 'raya hoga dutu xi mahotho. Y mi øt'ango hyastho ja rá ngu co ndunthi ra nthoqui. ²⁰ Ne mi 'bui 'nara zi meti mrá thuhu ra Lasaro xi mrá hyoya, xqui hñuhni ja rá gosthingu nú'a ra rico. Ne mi tsu 'nara hñeni mi 'ya maxøgue rá ndo'yo, ²¹ ne asta ya tsat'yo mi te't-suabi habu mi 'ya. Y nú'a ra zi 'ñohø'a mi nehma xa zi nú'a mi tagui de ja rá mexa nú'a ra rico. ²² 'Nara pa bi du ra zi hyoya, y ya enxé de mahets'i bá ehe e bi zits'i pa bá 'buhui ra Abrá nuni mahets'i. Nepu 'mefa bi du nehe nú'a ra rico, ne bi t'agui. ²³ Y de mi oni nú'a ra rico ja ra nidu xi mri sufri ndunthi, nepu nu'á bi guxa yá da ne bi hyandi de yabu ra Abrá ya mi 'buhuini ra Lasaro nehe. ²⁴ Nepu nura rico bi ma'ti ne bi 'ñembabi: “Ma dada'i Abrá, dá nja ri nthe-cate de guequi, bá pehna ra Lasaro da pobo qué yá dedo co 'na zi tui ra dehe pa e da pobo qué ma jane, ngue'a xi dí sufri ndunthi nuua ja ra tsibi.” ²⁵ Ha nura Abrá bi 'ñembabi: “Amigo, beni gue nu'i nú'bu nguí 'bui ja ra ximhai xi nguí 'bui xá hño, ha nura Lasaro mi sufri ndunthi ra hño. Pe nubyá nuní 'bui xá hño de guecua, ha nu'i go guí sufribya núbu habu guí 'bui. ²⁶ Ha nixi da za da mabu ra Lasaro, ngue'a ja 'nara hñe madetho xi xá hñe. Hangue nu'u 'bucua hinda za dí mabu, ha nu'u bí 'bupu, hinda za dí 'ñe-cua nehe.” ²⁷ Nepu nú'a ra rico bi 'ñena: “Ma dada'i Abrá, nu'bú dí bante'i gui pehna ts'u ra Lasaro ja rá ngu ma dada ²⁸ habu bí 'bui má cut'a ma cu, pa da zofo pa hinda zøhø de guecua ja ra nidu, e da sufri ngu dí sufriga.” ²⁹ Pe nura Abrá bi 'ñembabi'a: “Nu'é ya bí pe'tsa nú'a bi 'yofo ra Moise ne nú'a bi 'yofo ma'ra yá 'mehni Ajuá. ¡Go dá 'yøte'u!” ³⁰ Pe nura rico bi 'ñena: “Haha majuani guí ma,

nú'i ma dada'i Abrá, pe nu'bu gui pehna 'na de nú'u xa du, nu'ú dí pa'di da 'yøte ne da ñobri.” ³¹ Pe nura Abrá bi 'ñembabi: “'Bu hingo xa 'yøte nú'a bi mangua ra Moise ne ma'ra yá 'mehni Ajuá, nixi da ne da gamfri nú'a da xipabi nú'a di yopa nte de ja ra du.”

**Ra Jesu bi ma gue ga nsuhu pa hinga
japhu da 'yøt'a ya ts'oqui ma'ra**

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

17 Ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi: —Nzantho da nja 'raya t'øt'e pa da japi da nts'oca ya ja'i, pe jhucate nú'a ra ja'i to'lo da japi da 'yøt'a 'nara ts'oqui ma'na! ² Ma'na xá hño nú'a ra ja'i'a dra ts'utuahma 'nara do strá hñu ja rá 'yuga ne dra føta ja ra ndehe, pa te hønse da japi da 'yøt'a ra ts'oqui ma'na rá miqu'eiu nú'a hinxá zeditho rá jamfri. ³ Hangue nugui dí xi'ahu gui nsuhu. Nu'bu 'nari cuhu da 'yøt'ahu 'nara nts'o'mui, zofohu, hñacuahu. Nu'bu da ñobri, pumbabihu. ⁴ Masque da 'yøt'ahu ra nts'o'mui yoto 'mi'qui de ra pa, ne 'bu da 'ñehe da 'ya'ahu ra pumbate cada ra 'mi'qui, pumbabihu.

**Ra jamfri ngu 'nara
zi nda dega mostasa**

⁵ Ha nuyá apostol ra Jesu bi 'ñembabi: —Xupca ma jamfrihe.

⁶ Nepu ra zi Hmu Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'bu xi majuani gri pe'tshu ra jamfri masque ngu 'nara zi nda dega mostasa rá ndangui, nu'bú da za gui 'ñembabihu nuna dangá 'bai gá za: “C'uts'i de habu guí 'bai ne rí ma gui nt'ut'a ja ra ndehe,” ha nura za'a da 'yøt'a'ihu co nú'a ri jamfrihu.

**'Nara 'bego rí 'ñepi da mepa rá
hmu, hingo dra 'bepi**

⁷ Ra Jesu bi 'ñembabi nehe'u:

—'Bu 'nara ja'i di 'bu 'nará 'bego xqui menga 'befi ja ra huahi o ra 'ba'yo, ¿ha

gue da t'embabi 'bestho: “Thogui hñudi gui ñuni”? ⁸Hina. Nu'á da t'embabi: “Met'o gui hoca ra nt'oxi, ne hñoquigue pa gui 'raqui te ga tsi. Nepu 'mefa gui ñunigue nehe.” ⁹¿Ha guí beñhú da t'umba njamadi ra 'bego de nú'a 'bepabi da 'yot'e? Hina. ¹⁰Njabu nehe nu xcri juahu gui pepu rá 'befi Ajuá xa 'bep'ahú, rí 'ñepi gui 'ñeñhú: “Hiní 'ñepcahe gui 'y-acje ra jamadi ngue'a 'nadyá 'begothohe ne hõnse stá pehe nú'a mri 'ñepcaguíhe ga pehe.”

Ra Jesu bi 'yøthe 'ret'a ya 'ñøhø mi tsudi ra lepra

¹¹De guehni bi thogui ra Jesu bi sigui rá 'ñu pa mri ma Jerusale, bi 'ranga madetho de yoho ya hai, 'na rá thuhu Nsamaria, ha nu ma'na Galilea.

¹²Y ya de mi ma da zonga ja 'nara zi hnini, bi bõni pa bá tsudi'a 'ret'a ya 'ñøhø mi tsudi ra lepra nú'a mi tsit'atho ra ngø, ne nu'ú bi gohi zi yabutho de gue'a, ngue'a xuá nts'uni yá hñeni. ¹³Nepu bi ma'ti'u bi 'ñembi:

—Jesu, ma zi Xahnate'ihe, dá nja ri nthecate de guecje.

¹⁴Nepu nu mi hyanda ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Rí maha ua 'ñudihú ja ya macja.

Nepu nu'ú bi ma, ne de má 'ñu bi ñani de yá hñeni'u. ¹⁵Y 'na de gue'u de mi za gue bi ñani, bi mengui mi xøcambeni Ajuá co ya hmafi. ¹⁶Ne bi ndandiñahmu ja rá ua ra Jesu ne bi megui rá hmi asta ja ra hai pa bi umba njamadi ngue'a xqui 'yøthe'a. Y nú'a ra 'ñøhø'a mrá me Nsamaria. ¹⁷Y nura Jesu bi 'ñani ne bi 'ñena:

—¿Ha gue hingue mi 'ret'a bi ñani? ¿Habú bi ma nú'u má guto? ¹⁸¿Ha gue hõnse núni hingrá me Israel bá pengui ri xøcambeni Ajuá?

¹⁹Nepu ra Jesu bi 'ñembabi nú'a ra 'ñøhø:

—'Bai rí ma, ya xcá ñani ngue'a xcá camfrigui.

Ra Jesu bi ma de rá 'ñehe rá hmanda Ajuá

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰Nepu ya fariseo bi 'yambabi ra Jesu ha'mú mi ma da zøhø rá hmanda Ajuá nuua ja ra ximhai. Nepu nu'á bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Nurá hmanda Ajuá hinga 'nara t'øt'e pa da hnequi. ²¹Nixi da za da t'eñ'ahú: “Xi jaua”, o “Bí jani”. Nurá hmanda Ajuá ya xa zøhø ne ya 'bui con gue'ahú.

²²Nepu nu'á bi 'ñembabi yá nxadi nehe:

—Ma da zøhø ra pa gui nehmahu gui hyanthu da zøhø 'bestho nú'a ra danga pa, pa gui hyanthu da yopa 'ñehe pa da ndá Nú'a To'o e bi Nja'i, pe hindi tat'atho ya pa pa gue'a. ²³Ne ma da t'eñ'ahú: “Xi 'bucua”, o “Xi bí 'buhni”. Pe oxqui pahú ma gui c'a'tshú, ne oxqui tenihú nú'u to'o da xi'ahú njabú. ²⁴Ngue'a ngu guí hanthu 'nara huei nú'a masectho da yot'i maxøgue mahets'i, ma da njabú nehe nú'a ra pa'a stua yopa pengui Nú'a To'o e bi Nja'i. ²⁵Pe mahyoni 'met'o da thogui ndunthi ya ts'othogui. Ne ma da utsa gatho ya ja'i nú'u 'bui de nuya pabya. ²⁶Ngu nú'a bi nja de nuya pa'u de mi 'bui ra Noé, ma da njabú nehe nu stua yopa ehe Nú'a To'o e bi Nja'i. ²⁷Nu'ú mri ñuni, mi tsithe, ne mi øt'a nthati ngu xi yá nzai, ne hinte mi jamasu'u asta nura pa'a bi yut'a ra Noé ja ra arca, ne mi damfri'u bi ñuxa ra dehe maxøgue ra ximhai, y gatho ya ja'i bi jat'i. ²⁸Bi njabú nehe nuya pa'u mi 'bu ra Lot. Ya ja'i mi øt'e ngu xi myá nzai, mi ñuni mi tsithe, mi mpa ne mi ntai, mi mpot'i ne mi høngu. ²⁹Pe nu de mi bonga ra Lot de ra hnini Sodoma, bi 'uá ya tsibi ne ra asufre, y bi du dega nzat'i gatho ya ja'i de nú'a ra hnini'a. ³⁰Ma da njabú nehe

nú'a ra pa'a stua yopa pengui Nú'a To'o e bi Nja'i.

³¹ De nura pa'a, 'bu 'na di 'ba ja ra patio de rá ngu, hinda yut'a mbo rá ngu pa da hñats'i nú'a te di pe'tsi. Y nu'a tó'o di 'yo ja rá huahi, ya hinda yopa menga ja rá ngu. ³² Benihá de hanja bi ndo'u rá 'behñá ra Lot ngue'a bi ñegui bi hyanda nú'a ra hnini bi zopá. ³³ Nu'a tó'o ne da su rá te, da 'bedi, pe nu'a tó'o da unga rá te po rá nguequi, nu'a ma da me'tsa ma'na ra hoga te pa nzantho.

³⁴ Nehe dí xi'ahá gue nú'a ra xuui'a 'bu yoho di 'bonga 'nadbú ja yá áhá, 'na da ts'its'i, ha nu ma'na da ts'ogui. ³⁵ 'Bu yoho ya guni di cuni mahyegui, 'na da ts'its'i, ha nu ma'na da ts'ogui. ³⁶ 'Bu yoho ya 'ñohø di 'yo ja yá 'befi 'nadbú ja ra huahi, 'na da ts'its'i, ha nu ma'na da ts'ogui.

³⁷ Nu mi 'yøde njabú ya apostol bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¿Habú ma dua nja nú'a gá ma, ma zi Hmu'ihe?

Nepú nu'a bi dadí ne bi 'ñembabi'ú:

—Nuni habú di 'beni nú'a xa du, ja ma da munts'ni ya pada pa da zi'á.

'Nara nzaya co 'nara viuda

18 Ra Jesu bi xipa 'nara 'bede yá nxadi gue mahyoni da 'yapabi Ajuá nzantho nsinque da zabi. ² Ne bi 'ñembi:

—Mi 'bui 'nara nzaya ja 'nara hnini, himi tsu Ajuá ne ni 'nara ja'i himi tsu.

³ Ne de nú'a ra hnini'a mi 'bui 'nara viuda nehe, nzantho mi pa da c'a'tsa nú'a ra nzaya pa da ñani de rá ncontra'a.

⁴ Pe bi thogui ndunthi ya pa nura nzaya himbi umba ra mfats'i nú'a ra viuda. Pe 'mefa bi 'ño rá mfenise nú'a ra nzaya ne bi 'ñena: “Masque nugui hindí tsu Ajuá, nixi 'nara ja'i hindí tsu, ⁵ pe hingo rá ngue'a ma ga øta nú'a xica ra viuda, pa hingue xi stí tsøtcatho ma mui.”

⁶ Ra zi Hmu Jesu bi 'ñena:

—Guehna bi mąnga nú'a ra ts'o nzaya.

⁷ Xihma Ajuá, ¿ha gue hinda ñani nú'u to'o xa huahni, nú'u apabi'a ma pa ra xuui? ¿Ha gue hinda mats'i 'bestho'u?

⁸ Dí xi'ahá gue há, 'bestho da mats'i. Xi sta yopa mengui Nú'a To'o e bi Nja'i, ¿ha gue da zúdi ndunthi to'o di camfri 'bu? Ya hina.

'Nara fariseo co 'na de nuya 'ñatsa nguxboja

⁹ Ra Jesu bi mąnga ma'na ra 'bede pa nú'u to'o ri 'ñets'i gue ya hoja'i ne xi ya denate, ne bi 'ñena:

¹⁰ —Yoho ya 'ñohø bi ma ja ra nija pa da 'yapabi Ajuá, 'na mrá fariseo, ha nu ma'na mrá 'ñatsa nguxboja. ¹¹ Ha nura fariseo bi 'yapabi Ajuá má 'bai ne mi ena njaua: “Dí jamadı ma Zidada'i, ngue'a nugui hindí nja ngu ya 'yøt'ats'oqui, ya be, ya ts'o'mui ne ya zinga medinthati, nixi dí nja ngu nuni ra 'ñatsa nguxboja 'bahni. ¹² Nugui dí ayuna yo'qui ra semana, ne nzantho dí 'ra'a 'ret'a centavo cada ra bexo nú'a dí taha,” njabú bi 'ñena. ¹³ Pe nú'a ra 'ñatsa nguxboja bi gohi ts'u zi yabú de ra fariseo, ne nixi bi ne bi gaxa yá da pa mahets'i ngue'a mi padi gue xi mrá nduts'oqui, pe xi mi apabi Ajuá con gatho rá mui ne mi ena: “¡Ma Zidada'i, dá nja ri nthecate de guequi, ngue'a xi majuaní nugui 'nadrá danga 'yøt'ats'oqui!”

¹⁴ Hangue bi 'ñenga ra Jesu:

—Dí xi'ahu gue nú'a ra 'ñatsa nguxboja bi zúdi ra pumbate de yá ts'oqui, ne bi menga ja rá ngu ya hinte má ts'oqui mi tu. Pe nura fariseo himbi zúdi ra pumbate de yá ts'oqui. Ngue'a nu'a tó'o ri 'ñexase, nú'a go gue'a ma da 'be rá tsa. Ha nu'a tó'o hini 'ñexase, nú'a 'mefa ma da t'e'tsua rá nsu.

Ra Jesu bi japa ya batsi

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ Bá ts'impabi ya zi batsi ra Jesu pa da hñuxa yá 'ye ne da japabi'ú. Pe nu mi hyanda njabu yá nxadi bi zui nú'ú to'o mri zi yá batsi. ¹⁶ Ha nura Jesu bi 'ñembabi'ú:

—Hophu ya batsi da e da zucagui, oguí hácuañu, ngue'a nu'ú tó'o da 'múi ja rá hmanda Ajuá, mahyoni da nja ngu nuya ya zi batsi. ¹⁷ Nehe dí xi'ahú gue nu'a tó'o hinda nja ngu 'nara zi batsi pa da 'múi ja rá hmanda Ajuá, hinda za da yut'a ja rá hmanda Ajuá.

'Nara rico bi ñani ra Jesu

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ Ne de gue'a 'nara nda de ja ra nija bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Nu'i Xahñate, 'nagra hoja'i, ¿te da za ga øt'e pa ga tsudi ra te pa nzantho?

¹⁹ Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí engagui gue drá hoja'i? Jo'o ma'na ra hoja'i, hõñse Ajuá. ²⁰ Nu'i guí paði xá hño ya hmanda de ra ley habu ena: “Oxqui ntsinga medinthati, oxqui nhyote, oxcrí mpe, ne oxqui ju't-sua ya ne'uamba ri miqu'eiu, ne umba ra t'equ'e'i ri dada ne ri nana ne su'ú.”

²¹ Ha nú'a ra 'ñøhø bi 'ñena:

—Gatho núyá stá øt'e desde ndí batsi.

²² Ha nu mi 'yøde ra Jesu njabu, bi 'ñembabi:

—Ri 'bedi guí 'yøt'a ma'na. Rí ma guí pa gatho nú'a guí pe'tsi, ne guí hecuabi ya hyoya. Njabu ha, ma grí tsudi ya hño de mahets'i. Ne bá ehe guí tengagui.

²³ Pe nu mi 'yøde njabu nú'a ra nda xi bi du rá mui ngue'a xi mrá danga rico.

²⁴ Nu mi hyanda ra Jesu gue xi bi du rá mui, bi 'ñena:

—¿Xi xá hñei da yut'a 'nara rico ja rá hmanda Ajuá! ²⁵ Ma'na hingui hei da thogui 'nara danga mbo'ni ngu ra

cameyo ja rá gu 'nara 'yofri que 'nara rico da yut'a ja rá hmanda Ajuá.

²⁶ Ha nú'ú to'o bi 'yøde nu mi manga njabu, bi 'ñena:

—Nu'bu njabu, ¿to'o'a da za da mpøhø?

²⁷ Nura Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'a jumpabi xá hñei ya ja'i, pa Ajuá otho 'nara t'øt'e strá hñei.

²⁸ Nepu nura Pedro bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'ihe, nuje stuá tsoguihe gatho nú'a ndí pe'tshe pa go stuá ten'ahe.

²⁹ Nepu ra Jesu bi 'ñembabi:

—Majuani dí xi'ahú, nu'a tó'o da zogui rá ngu, o rá dada, o rá nana, o yá cu, o rá 'behña, o yá batsi po rá ngue ra maça noya, ³⁰ nu'á ma da hñani nuua ja ra ximhai ma'na ndunthi que nú'a xa zogui, ne 'mefa ma da hñanga ra te pa nzantho nuni mahets'i.

Ra Jesu bi yopa ma de rá du

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ Y nura Jesu bi 'ueque 'nambu nú'ú 'ret'amayoho yá nxadi, ne bi 'ñembabi:

—Nubya grá maha pa Jerusale habu ma da nja ngu nú'a xa 'yofo yá 'mehni Ajuá de nú'a ma da thogui Nú'a To'o bi e bi Nja'i. ³² Ma da t'ent'ua ja yá 'ye ya ja'i nú'ú hingyá me Israel, ne nu'ú ma da 'yøt'ua ra nt'eni, ne ma da ñama'ñu de gue'a, ne ma da zots'i. ³³ Nu'ú ma da na'mbi nepu da hyo, pe nurá hñupa ma da yopa nte de ra du ma'na'qui.

³⁴ Pe nuya nxadi himi tso yá mfeni de nú'a mi xipabi ra Jesu, nixi himi tsa da baði'ú de nú'a mi mañ'a.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara goda nuni Jericó

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ De ya mi ma da zonga ra Jesu ja ra hnini Jericó, mi huhni 'nara goda ja ra 'ñu, mi peti. ³⁶ Ha nu mi 'yøde'a gue mi pani ndunthi ya ja'i, nu'á bi 'ñani te rá 'be'a xqui nja. ³⁷ Nepu nu'á bi sipabi gue

mi pani ra Jesu me Nasare. ³⁸ Nu'bu' nu'á bi ñá nts'edi ne bi 'ñena:

—¡Nu'i Jesu, rá T'u'i ra ndá Davi, dá njá ri nthecate de guequi!

³⁹ Ha nuya ja'i mri 'bet'o mi tsui ne mi embi gue da go'ta rá ne, pe nu'á ma'na mri mafi nts'edi ne mi ena:

—¡Rá T'u'i ra Davi, huegagui!

⁴⁰ Nepu ra Jesu bi gohi bi 'mai ne bi mehni to'o bá tsi. Y nu mi zohø habu mi 'bai'a, bi 'yambabi ne bi 'ñembi:

⁴¹ —¿Te guí ne ga ø't'a'i?

Ha nura goda bi dadi ne bi 'ñena:

—Dí ne ga handi, Ndada.

⁴² Y ra Jesu bi 'ñembabi:

—¡Nubya ha xa njabu ngu nú'a guí ne! Xcá ñani ngue'a xcá camfrigui.

⁴³ 'Bestho ra ora'a ra goda bi za bi hyandi, ne bi dena ra Jesu, mi xocambeni Ajuá. Y gatho nú'u ya ja'i bi hyandi njabu, ne'u bi xocambeni Ajuá nehe.

Ra Jesu co ra Saqueo

19 Nepu nura Jesu bi yat'a ja ra hnini Jericó ne mri 'yo mi thogui made ra hnini. ² Ne de guehni mi 'bu 'nara 'ñohø xi mrá rico mrá thuhu ra Saqueo, gue'a mrá ndá de nuya 'ñatsa nguxboja. ³ Nura Saqueo mi ne da hyanda ra Jesu pa da badi to'o'a, pe himi tsa ngue'a himrá he'tsa ja'i y mi 'ñoui ndunthi ya ja'i ra Jesu, hangue himi tsa da hyandi'a. ⁴ Nepu nu'á bi nest'ihi bi 'met'o bi bøxa maña ja 'nara danga 'bai gá za pa da za da hyanda ra Jesu, ngue'a ja ma dí 'rani'a. ⁵ Nu mi thogui ra Jesu de guehni, bi hyandi gue ja mi tønhi'a. Ne bi 'ñembabi:

—Nu'i Saqueo, bá dama cai, ngue'a nubya dí ne ga tsøn'a'i ja ri ngu.

⁶ Nepu nura Saqueo mant'a bi dama gai ne co ndunthi ra johya bi zixa ra Jesu ja rá ngu. ⁷ Ha nu mi hyanda njabu ya ja'i, bi mudi bi nøn'u ra Jesu ngue'a bi ma bá cut'a ja rá ngu 'nara ts'oja'i. ⁸ Nepu nura Saqueo bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma zi Hmu'i, ma ga hecua ya hyoya made de numa hño dí pe'tsi, ne 'bu to'o stá hat'i, ma ga ju'tua goho 'mi'qui de nú'a stá hat'i.

⁹ Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—Núbya rapaya xa zohø ra mpøhø nuua ja ri ngu, ngue'a ne'i xqui 'ñehe desde yá ja'i ndu ra Abrá. ¹⁰ Ngue'a Nú'a To'o bi e bi Nja'i, bá ehe pa da hyoni ne da pøhø nú'u xa 'medi.

Ra 'bede de nú'u 'ret'a ya 'bego co 'ret'a ya boja

¹¹ Nu mi uadi bi mangua ra Jesu njabu, bi mudi bi xipabi ya ja'i 'nara 'bede, ngue'a ya mi ma da zonga Jerusale y nú'u ya ja'i mi hu yá mui gue mi ma da hnequi 'bestho rá hmanda Ajuá nu stí zøni. ¹² Hangue nura Jesu bi 'ñembabi:

—Mi 'bui 'nara 'ñohø mrá t'u 'nara ndá. Nú'á bi ma yabu ja ma'na ra hnini pa da thuts'i dega ndá ja rá hai, nepu da yopa mengui pa da ndá. ¹³ Pe ante da ma'a, bi zohna nú'u 'ret'a yá 'bego pa da umbabi 'ra 'nara boja, y mahyegui rá ndunthi bi umbabi cada 'na de gue'u. Nepu bi 'ñembabi: “Yøthø ra thoni co nú'a dá 'ra'ahu pa da xu ri bojahu asta hinga pengui.” Ne bi gu rá 'ñu bi ma.

¹⁴ Pe nú'u ya ja'i de rá hai nú'u to'o mi utsa, bi mehna 'raya 'mehni pa da ma nehe habu mri ma'a pa xama hinxá thut-s'i dega ndá de yá hai'u. ¹⁵ Pe nu'á bi t'umbabi ra ts'edi pa da ndá, ne bi menga ja rá hai. Ha nu mi zohø'a bi manda bi ts'ohna gatho nú'u to'o xqui umbabi ra boja, pa da badi hangu xqui dahá cada 'na de gue'u. ¹⁶ Nu'a rá mudi bi zohø bi 'ñena: “Nú'i ri t'equ'ei Nda, nuri boja gá 'raqui xa xu má 'ret'a yá ndunthi de nú'a gá 'raqui.” ¹⁷ Ha nura ndá bi 'ñembabi: “Xá hño, xi grá hoga 'bego, xcá japi xa xu nú'a 'na tui dá 'ra'i. Nubya ma ga hux'a'i dega ndá pa gui manda 'ret'a ya hnini,” bi 'ñembi. ¹⁸ Ha nu'a ma'na ra 'bego bi 'ñena: “Nú'i ri t'equ'ei Nda, nuri boja gá

'raqui xa xu má cut'a yá ndunthi de nú'a gá 'raqui." ¹⁹ Nu'bú ra ndá bi 'ñembabi nehe: "Ne'i ma ga hux'a'i dega ndá pa gui manda cut'a ya hnini." ²⁰ Nepu bi zòhò nú'a ma'na bi 'ñembabi: "Nú'i ri t'equ'ei Nda, jaua ri boja núna gá 'raqui. Dá tu'ti ne dá pe'tsi xá hño pa hindá 'bedi. ²¹ Dá ntsu xa bø ri cue ngue'a nu'i guí japi da mpefi 'na ndunthi, ne guí ju guí pe'tsi nú'a hingo xcá pefi, ne guí xofo nú'a hinxcá pot'i." ²² Nepu nura ndá bi 'ñembabi: "Nu'i 'nagrá ts'o'bego, co nú'a ri noya gá ma gá nts'oquise. Nu'bu gá padi gue drí ja'ahu gui mpehu nts'edi ne dí ju dí pe'tsi nú'a hinstá pefi, ne dí xofo nú'a hinstá pot'i, ²³ nu'bú çhanja hingá tsogui ma boja ja ra banco pa xa xu rá thaha?" ²⁴ Nepu bi 'ñembabi nú'u ma'ra ya 'bego mi 'buhni: "Hñamfu nú'a ra boja ne umbabihu nú'a to'o bi xu 'ret'a 'mi'qui rá ndunthi ra boja." ²⁵ Pe nu'á bi 'ñembabi: "Nú'i ri t'equ'ei Nda, pe nu'á ya pe'tsa 'ret'a ya boja." ²⁶ Ha nura ndá bi dadi ne bi 'ñena: "Dí xi'ahu gue nu'a tó'o padi da xu nú'a t'umbi, da t'umbabi ma'na, pe nu'a hingui padi da xu nú'a t'umbi, da thambabi nú'a ts'u di pe'tsi. ²⁷ Ha nú'u ma ncontra himi ne gue go ga ndá, bá tsincahuua gatho, ne hyohu ja ma thandi."

Ra Jesu bi yat'a Jerusale

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ De mi uadi bi manganja njabu ra Jesu, bi thogui gá ma pa Jerusale. ²⁹ Y de ya mi ma da zonga ja ra hnini Betfage ne ra hnini Betania, gueta ra t'òhò rá thuhu 'bo Olivo, bi mehna yoho yá nxadi, ³⁰ ne bi 'ñembabi:

—Rí maha ja nuni ra hnini bí jani, ne nu xcrí tsònhuni ma gui tsuhu 'nara zi burru di that'i de guehni, nú'a hinto xa tòguetho. Gui xo'thu ne ua tsincahuua. ³¹ Nu'bu to'o da 'yan'ahu hanja guí xo'thu, 'ñembabihu: "Ma zi Hmuhe bí honi."

³² Nepu nú'u yoho yá nxadi bi ma ne bi zudi ngu xqui xipa ra Jesu. ³³ Y ts'a mi xo'ti'u, nú'u to'o myá meti bi 'ñembi:

—¿Te gui japhu ra burru guí xo'thu?

³⁴ Nepu nu'á bi dadi ne bi 'ñena:

—Ma zi Hmuhe bí honi.

³⁵ Nu'bú bi ts'i'tsuabi'a nura zi burru, ne nu mi zòni'u bi xi'tsua yá pat'i'u pa bi tògue'a. ³⁶ Ne de mri ne ra 'ñu ra Jesu, ya ja'i mi haca yá pat'i pa mi pògue ja ra 'ñu habu mi thogui'a. ³⁷ Ne nu mi donts'a ja ra t'òhò 'bo Olivo pa da gai, gatho nú'u mri deni'a bi mudu bi mafi co ra johya ne mi xocambeni Ajuá ngue'a xqui hyant'u ya danga nt'udi nú'u xqui 'yot'a ra Jesu. ³⁸ Ne mi ena'u:

—¡Njapi ra danga Nda nuni xuá menciahu Ajuá! ¡Xi rá nsunda ra hoga'mui nuni mahets'i, ne ma da njabu de guecua ja ra ximhai nehe! ¡Xi rá nsunda Ajuá!

³⁹ Nepu 'ra de nuya fariseo mi pani ja ya ja'i bi 'ñembabi ra Jesu:

—Xahnate, dí nehe gui hñacua nuyu ya ja'i grí 'ñoui, hinda mafi.

⁴⁰ Pe nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Dí xi'ahu gue nu'bu núyu da go'ta yá ne, nu'bú da za da mafi asta ya do.

⁴¹ Nu mi zòhò ra Jesu gueta ra hnini Jerusale, bi hyandi ne bi huequi ne bi nzoni, ⁴² bi 'ñena:

—¡Nu'ahu me Jerusale, 'bu di tsohma ri mfenihu gue xa zòhò ra pa pa gui mpòhòhmahu! Pe nubyá hinda za gui pahu, ngue'a xra t'ac'a ri mfenihu. ⁴³ Ma da zò ya pa xá nts'o pa gue'ahu, ngue'a nuri ncontrahu ma da go't'athohu, ne da the'ts'athohu, ne hingui c'othu de ja yá 'ye'u. ⁴⁴ Ne da hyo'ahu ne gatho ri bat-sihu, ne ma da nhuata ri hninihu, ne hinda ma da gohi ni 'nara do maña de rá midoui. Nú'a gue'a ma gui thoguihu ngue'a hingá padi gá hñañhu nuna ra mpòhò Ajuá bá pehn'ahu.

**Ra Jesu bi 'yenga nú'ú mri
mpa mbo ra ndanija**

(Mt. 21:12-17; Mr.
11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Nepu ra Jesu bi yat'a ja ra ndanija ne bi mudi bi 'yenga gatho nú'ú to'o mi 'buhni mri mpa ne mri ntai de guehni, ⁴⁶ ne bi 'ñembabi:

—Ja ra Maça T'ofu Ajuá ena njaua: “Numa ngu ra ngu pa da sɔcambenigui”; pe nu'ahú xcá 'yot'athohu ra ngu dega mfe.

⁴⁷ Hyastho ra Jesu mi 'buhni ja ra ndanija ne mi xahna ya ja'i, pe nuya nda gá macja ne ya xahate de ra ley ne gatho ya nda de ra hnini, gatho'ú mi honi hanja da za da hyo'a. ⁴⁸ Pe himi tsa da 'yot'a njabu'ú ngue'a gatho ya ja'i mi huxa nt'ode de nú'a mi mañ'a.

**Ra Jesu bi t'ambabi
te ma nsequi mi ha**

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

20 'Nara pa ra Jesu mi 'bui ja ra ndanija mi zofo ya ja'i de ra hoga nt'ode. Nepu bi zohø ya nda gá macja ne ya xahate de ra ley ne ya ndaxjua nda. ² Nepu nu'ú bi 'ñembabi:

—Dí ne gui xicje to'o xúa mehn'a'i pa gui 'yot'a nuya ya t'ot'eya, ne con te ma nsequi guí ot'a njabu.

³ Nepu nura Jesu bi 'ñembabi:

—Nequi ma ga an'ahu 'nara nt'ani:

⁴ ¿To'o xqui umba ra ts'edi ra Xuua pa bi 'yot'a ra sistehe? ¿Ha gue Ajuá, o ya ja'i?

⁵ Nu'bu nu'ú bi mudi bri 'ñambabi 'na ngu ma'na ne bi 'ñémbi:

—¿Te ga mañhubya? Nu'bu ga emfu gue Ajuá bi umba ra ts'edi, ma da 'ñengaguihu: “Nu'bu ¿hanja hingá camfrihu?” ⁶ Ha nu'bu ga emfu gue ya ja'i, nu'bu nu'ú da bø yá cue ne da hoyo de ga nc'ahni, ngue'a nu'ú beni gue ra Xuua xqui mehna Ajuá.

⁷ Nu'bu nu'ú bi 'ñembabi gue himi padi to'o xqui umba ra ts'edi ra Xuua pa mi ot'a ra sistehe. ⁸ Hangue nura Jesu bi 'ñembabi'ú:

—Nixi guequi, hinga xi'ahu con te ma nsequi dí ot'a njaua.

Ra 'bede de ya ts'omëfi

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ Nepu nura Jesu bi mudi bi xipa ya ja'i 'nara 'bede ne bi 'ñembabi:

—Mi 'bui 'nara 'ñohø xqui gaxa ndunthi ya 'bai gá obxi ja yá huahi. Y de gue'a bi umba nhyandi rá u'a'obxi 'raya hyanthuahi. Ha nu'á bi ma de guehni gá ma ja ma'na ra hai ndunthi ya pa. ¹⁰ Nu mi zohø ra pa da nja ra sofo de ya obxi, bi mehna 'nará 'bego nú'a to'o mrá me u'a'obxi pa da 'yapabi nú'a mri 'ñepabi'a. Pe ya hyanthuahi bi guui dega mfei nú'a ra 'bego ne hinte bi umbabi. ¹¹ Pe nura me u'a'obxi bi mehna ma'na rá 'bego, nehe'a bi t'ot'tua ya nts'o'mui ne bi juui dega mfei ne hinte bi t'umbabi nehe. ¹² Nepu bi mehna ma'na, pe nú'ú ya hyanthuahi bi gu bi na'mbi asta bi zeni ne bi guui'ú.

¹³ Nepu nura me u'a'obxi bi bense ja rá mfeni ne bi 'ñena: “Xibya, ¿te ga ot'e? Ma ga pehna ma hmaça t'ú, xama nu sí hyandi'ú gue go dí gue'a ma t'ú, xama da 'yote.” ¹⁴ Pe nú'ú ya ts'o hyanthuahi mi hyandua rá t'ú ra me u'a'obxi bi zohø, bi 'ñémbabi'ú: “Nuni go guehni ma da gohui yá hai rá dada, pe ma ga juhu ga hohu pa go ga cohú gatho ya hai.” ¹⁵ Hangue nu'ú bi gu nú'a ra t'ú ne bi pøni de ja ra huahi ne bi hyo'ú.

Nu'bu ra Jesu bi 'yambabi ya ja'i ne bi 'ñembabi:

—¿Te guí beñhu ma da 'yot'a nú'a ra me u'a'obxi co nú'ú ya ts'o hyanthuahi? ¹⁶ Nu'á ma da 'ñehe ne da hyo gatho'ú, ne da umbabi ya hai ma'ra ya hyanthuahi.

Nu mi 'yøde njabũ gatho ya ja'i bi 'ñena:

—¡Xama Ajuã hinda hopi da njabũ!

¹⁷ Nepũ ra Jesu bi hyandi'ũ ne bi 'ñembabi:

—Nu'bü, ¿te ne da ma nú'a huxa ja ra Maça T'ofu habũ ena njaua?:

Nú'a ra do bi fõtũ hmãhã 'na lado nuya hyøngu,

nubya gue'a ra mũdi do de rá nija Ajuã.

¹⁸ Nu'a tó'o da fe'tsa nura do'a, da 'uaca yá ndo'yo, ha nu'a tó'o da ze'mi, da qu'e'ti.

Ra Jesu bi ma de ra boja nú'a adi ya ndã de ya hnini

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

¹⁹ Ya ndã gá macja ne ya xahnate de ra ley xi mi nehma xa gu ra Jesu nura ora'a, ngue'a bi zo yá mfeni'ũ gue nú'a ra 'bede xqui mañ'a, nu'á xqui ma pa gue'ũ, pe nu'ú mi tsu ya ja'i da bø yá cue.

²⁰ Hangue bi mehna 'raya 'yacate nú'ũ mri 'ñet'a hoja'i, pa xama xa 'yøde xa ña-ma'ñũ ra Jesu, pa njabũ xa za xa ñapabi co ra gobierhnu. ²¹ Hangue nu'ú bi 'yø'tua 'nara nt'ani ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Xahnate'ihe, dí pahe gue nu'i guí ma ne guí udi nú'a xá hño, ne hinguí huahna nú'a to'lo guí ø'tua ra hño, ngue'a nu'i guí udi rá 'ñũ Ajuã nú'a majuani.

²² Dí ne gui xicaguihe, ¿ha gue rí 'ñepi ga juthe nú'a ra boja adi ra ndã Cesa, o hina?

²³ Pe ra Jesu mi pa'uatho yá ts'om-feni'ũ, bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí ne gui hyacaguihũ?

²⁴ 'Ñutcahũ 'nara boja xa. ¿To'lo rá c'oi núna tøcua, ne to'lo rá thuhuna?

Nu'bü nu'ú bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Rá c'oi ne rá thuhu ra ndã Cesa.

²⁵ Nu'bü nu'á bi 'ñembabi:

—Umfũ ra ndã Cesa nú'a rí 'ñepabi, ne umfũ Ajuã nú'a rí 'ñepabi'a.

²⁶ Pe nu'ú himbi dinba ni 'nara ts'onoya ja yá thandi ya ja'i ngu nú'a mi

ne'ũ, asta go bi 'yø'ũ de nú'a gá dadi ra Jesu, ne bi go'tatho yá ne'ũ.

Ya saduceo bi 'yamba ra Jesu de rá ñoho ra te

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ 'Mefa 'raya ja'i nú'ũ t'embu ya saduceo bi ma bá c'a'tsa ra Jesu. Nú'ú ena gue hinda ma da yopa nte nú'ũ xa du. Ne nu'ú bi 'ñembabi ra Jesu:

²⁸ —Ma Xahnate'ihe, ra Moise bi zogui nt'ofu gue 'bũ 'nara 'ñøhø da du ne da zogui rá 'behña ne himbi me'tsua ni 'nara bati, nu'bü nurá cu nú'a ra 'ñøhø bi du, mahyoni da nthatui nú'a ra 'behña bi gohise, pa 'bũ da me'tsa ya bati da thu'mba rá thuhu ngu rá thuhu ndu rá 'bet'o dame. ²⁹ 'Na'qui mi 'bui yoto ya 'ñøhø mri ncu. Nu'a rá mũdi bi nthati pe 'mefa bi du, ne ni 'nara bati himbi me'tsua rá 'behña. ³⁰ Y nura 'behña'a bi nthatui ma'na rá cu ndu rá dame, ne'a bi du, ne ni 'nara bati himbi zocuabi.

³¹ Nepũ nurá hñũ rá cu ndu rá dame bi nthatui nehe nú'a ra 'behña. Y bi njabũ 'rama'na asta bi du gatho nú'ũ yoto, ha nu gatho'ũ ni 'nara bati himbi zocuabi nú'a ra 'behña. ³² Ne 'mefa bi du nehe nú'a ra 'behña. ³³ Hangue xi de stí yopa nte de ra du'ũ, ¿to'lo 'na de gue nú'ũ yoto bi nthatui dí 'muhui mahets'i?

³⁴ Nepũ ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nuua ja ra ximhai ya 'ñøhø ne ya 'behña ri nthati. ³⁵ Pe nu sta yopa nte de ra du ne stí 'muhni mahets'i nú'ũ rí 'ñepi da 'muhni, ya hinda ma da nthati'ũ, ³⁶ ngue'a ya hinda ma da du ma'na'qui.

Ne ma da 'mũ ngu ya enxẽ, ne dyá t'ũ Ajuã ngue'a ya da yopa nte'ũ de ra du.

³⁷ Nuse ra Moise xicaguihũ ja ra Maça T'ofu gue ma da yopa nte nú'ũ xa du, ne ja guehnitho ma de nú'a ra ndapo mi zø, gue ja bi 'ñembabini Ajuã gue go gue'a rá Ajuã ra Abrá, ne de ra Isaac, ne de ra Cobo nú'ũ ya xqui du. ³⁸ Pe Ajuã hingrá Ajuã de nú'ũ xa du, go rá Ajuã de nú'ũ te.

Hangué ra Abrá ne ra Isaac ne ra Cobo bí te ja rá thandi Ajuá, ne gatho ya ja'i te ja rá thandi'a.

³⁹ Nepu 'raya xahnate de ra ley bi 'ñembabi:

—Majuani nú'a gá ma, ma Xahnate'ihe.

⁴⁰ Y de guehni ya hinte bi yopa 'yamba ma'na'qui'ú.

¿Ha gue ra Cristo go rá t'ú ra ndá Davi?

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ Ra Jesu bi 'ñembabi'ú:

—¿Hanja guí mañhu gue nú'a ra Cristo bá pehna Ajuá pa da ndá gue rá t'ú ra Davi? ⁴² Gue nura Davi bi 'ñena njaua ja ra Maca T'ofó de ya Salmo:

Ajuá ra Dada bi 'ñembabi ma zi Hmu:

“Bá e gui hñudiua ja ma 'ñei,

⁴³ asta hinga tsihn'a'i gatho ri ncontra pa da gohi'ú de rí ga'ti ri ua.”

⁴⁴ Nepu ra Jesu bi 'ñena:

—Nu'bu ra Cristo go drá t'uhma ra Davi, nu'bu ¿hanja bi 'ñenga ra Davi gue go rá Hmu?

Ra Jesu bi ma de yá ts'o'befi ya xahnate de ra ley

(Mt. 23:1-36; Mr.

12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵ Nepu ra Jesu bi zofo yá nxadi, y gatho ya ja'i bi 'yøde. Ne bi 'ñembabi:

⁴⁶ —Nsuhu, oxqui øthú ngu nú'a øt'a ya xahnate de ra ley, ri ho da 'ño co 'raya he xá ma pa da numansu ya ja'i'ú. Ne ri ho dra zenjua co ndunthi ra t'equ'e'i ja ya tai, ne ri ho da gu ya mudi hudi ja ya nija, ne go gue'ú huahna ya mudi hudi habú ja ra hñuni. ⁴⁷ Ne hanbabi nú'a pe'tsa ya viuda asta yá ngu nehe, ne pa hinda fatua yá ts'ot'øt'e'ú, øt'a yá sadi xi xá ma, pe nú'ú go gue'ú ma da hñanga 'nara castigo ma'na ra dangui.

'Nara viuda xi mrá zi hyoya bi unga 'nara 'baha ja ra ndanija

(Mr. 12:41-44)

21 Ha nura Jesu mi 'buhni ja ra ndanija ne mi handa gatho nú'ú xi mi ja ndunthi te mi pe'tsi gue mi øt'a yá boja ja ra 'me'tsboja de ra nija. ² Nehe bi hyanda 'nara viuda xi mrá zi hyoya bi 'yent'ni yoho ya zi boja dega cobre. ³ Nepu nura Jesu bi 'ñena:

—Xi majuani dí xi'ahu, gue nuna zi hyoya viuda xa unga ma'na ndunthi que nú'ú ma'ra, ⁴ ngue'a nu'ú bi uni pe de nú'ú yá mbongui, pe nuni, masque co rá zi nhyoya, bi unga gatho nú'a mi pe'tsi pa xa zihma.

Ra Jesu bi ma gue da nhuata ra ndanija

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵ Nepu bi 'yøde ra Jesu gue 'ra de nú'ú mi 'buhni mri mpede de ra ndanija, mi mañ'ú gue mri hnequi xi mahotho co 'raya hoga do xqui thoqui, ne xica t'øt'e xqui thuxni dega 'baha. Nepu ra Jesu bi 'ñembabi'ú:

⁶ —Xi majuani dí xi'ahu, gue ma da zø ra pa gatho núyú guí hanthú ma da yøt'e gatho, ne hinda gohi 'nara do maña de rá midoui.

Ya nt'udi ante rá uadi ra ximhai

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷ Nepu nu'ú bi 'yambabi ne bi 'ñembi: —Ma Xahnate'ihe, ¿ha'mu ma da nja nú'a gá ma? ¿Te ma seña ma da hnequi nu sta zø ra pa da njabu?

⁸ Nu'bu ra Jesu bi 'ñena:

—Nsuhu, oxqui hophu to'o da hya'ahu, ngue'a ma da 'ñepu ndunthi da bepca ma thuhu ne da 'ñena: “Go guequi drá Cristo, ya xa zø ra pa pa ga ndá.” Pe oxqui ma gui camfribih'ú. ⁹ Y nehe nu xcrí 'yøhu gue di ja ya tuhni haburaza ne ya ts'othogui haburaza ya

hai, oxqui ntsuhũ, ngue'a mahyoni da njabũ, pe beñhũ gue tobias hindi gue'a rá ngats'i ra ximhai.

¹⁰ Ne bi sigui bi 'ñembabi'ũ:

—Ma da ntuhna ya hnini co ma'ra yá mihniui, ne ya hai co ma'ra yá mi-haiui. ¹¹ Ne ma da nja ndunthi ya danga mbimhai ne ya danga thuhu, ne ma da nja ndunthi ya ts'o hñeni haburaza. Ha nu mañã mahets'i ma da hneca 'raya nt'udi nú'ũ asta dri unga ra ntsu.

¹² Pe ante da nja nú'a dí xi'ahũ, ma dra t'utsa'ihu ne dra ju'ahũ, ma da ts'ix'a'ihu ja ya nija, ne ma da jo'a'ihu fadi, ne ma da ts'ix'ahũ ja ya danga ndã ne ja ya gobierhnu po rá nguecagui. ¹³ Ne ja guehni ja ma gui mañhũni gue majuani xcã camfriguĩhũ. ¹⁴ Oxqui beñhũ 'met'o nú'a te ma gui mañhũ, nixi nú'a ma gui thãdihu pa gui ñãnga ri tehũ, ¹⁵ ngue'a nuguĩ go ma ga 'ra'ahũ ya noya gui mañhũ, ne ra mfãdi. Y njabũ nuri ncontra hinda za da dã'ahũ. ¹⁶ Ngue'a nuse ri dadahũ, ne ri cubũ, ne nú'ũ ma'ra ja te ri njahũ, ne ri amigohũ, go gue'ũ ma da ñãp'ahũ. 'Ra de gue'ahũ ma da tho'ahũ, ¹⁷ ne gatho ya ja'i ma da utsa'ihu po rá nguecagui, ¹⁸ pe hinda za te da 'yø't'ahũ, nixi da c'ũ't-s'ahũ ni 'nari stãhũ 'bũ hingo rá paha Ajuã njabũ. ¹⁹ Y nu'bu gui tsethũ nú'a da t'ø't'ahũ, nu'bũ gui tshũ ra te pa nzantho.

²⁰ Nu xcrí hyanthũ ra hnini Jerusale di 'bũhni ya soldado gatho ja rá nthet-s'i, nu'bũ gui pahũ gue 'bestho ma dra nhuati. ²¹ Ha nu'ũ di 'bui ja ra hai Judea mahyoni 'bestho da 'bat'i ja ya t'øhø, ha nu'ũ tó'o di 'bui mbo ra hnini Jerusale, mahyoni 'bestho da bõni. Ha nu'ũ tó'o di 'yo thi de ra hnini, ostí ma da mengui da yũt'i. ²² Ngue'a nuya pa'ũ ma da hnequi rá cue Ajuã ne ma da nja ya ts'othogui ngu nú'a manganã ra Macã T'ofõ. ²³ ¡Huecate nú'ũ ya 'behãã di da'thi ne nú'ũ dya nzũ nuya pa'ũ! Ngue'a ma da nja ndunthi ya danga ugui, go gue'a 'narã

danga cue Ajuã pa nú'ũ ya me Jerusale. ²⁴ Ngue'a nu 'ra ma da du ja ra tuhni, ha nu ma'ra ma dra ju ne da ts'ixa nts'ahni yabũ ja ma'ra ya hai. Ne ya nzøhø ja'i ma da sigui da manda ra hnini Jerusale, asta hinda uadi nú'ũ ya pa da umba nsequi Ajuã da ndã'ũ.

Ra Jesu bi ma hanja ma da yopa mengui ja ra ximhai

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵ De nú'ũ ya pa'ũ ma da hneca ya nt'udi. Ma da nja te da nja ja ra hyadi ne ja ra zana ne ja ya tsø. Y gatho ya ja'i de maxøgue ra ximhai ma da mpumfri co ra danga ntsu nu sta ñuni ra ndehe sta mpunts'i. ²⁶ Ha nuya ja'i asta di tu yã ts'edi co ra danga ntsu de gatho nú'a ma da nja de guecua ja ra ximhai. Ha nu mahets'i asta da mbi nehe. ²⁷ Nepũ ma da thandi Nú'a To'o e bi Nja'i dua yopa pengui ja ya guui co rá danga ts'edi Ajuã xi strã nsunda. ²⁸ Nu xcrí hyanthũ da mũdi da nja nú'a dí xi'ahũ, oxqui ntsuhũ, juxa ri thandihu pa mahets'i, ngue'a 'bestho ja dí 'ñehni ri Ñãntehũ.

²⁹ Ne bi xipabi 'nara 'bede'ũ ne bi 'ñembabi:

—Hyanthũ ra 'bai gá igo o ma'ra ya ndapo, ³⁰ ora ya da bøhø yã 'roho, guí pahũ gue ya ma da zøhø ra pahyadi. ³¹ Njabũ nehe nu xcrí hyanthũ nuya stã xi'ahũ, pahũ gue ra Ndã de mahets'i ya 'bui guetbũ pa dua yopa ehe ja ra ximhai pa da ndã.

³² Xi majuani dí xi'ahũ, gatho nuya ya t'øt'eya ma da mũdi da nja ante da du nú'ũ 'bui bya ja ra ximhai. ³³ Mahets'i ne ra ximhai ma da uadi da thogui, pe numa noya hinhyã'mũ da uadi, pe'tsi da njabũ ngu nú'a dá ma.

³⁴ Nsuhũ, ne oxqui hophũ ri mfenihũ da megui po rá ngue ra nts'o'yo ne ra ntixfani ne ma'ra ya ts'ot'øt'e, ne oxqui tu ri mũihũ de nú'a te da 'yø't'ahũ ra 'bedi. Nsuhũ pa hingue xcrí thamfrihũ da

zøhø nú'a ra pa'a. ³⁵Ngue'a ma da njabu ndunthi nú'u 'bui haburaza rá nguni ra ximhai, sta damfri da zøhø ra pa, da nja ngu 'nara trampa da dama njot'i. ³⁶Hangué ndø'mhø ne 'yaphø ndunthi Ajuá pa da za gui c'othu de gatho nuya ya ts'ot'øt'e ma da nja, ne pa njabu da za gui 'buhø xá hño ja rá thandi Nú'a To'o e bi Nja'i.

³⁷Ra Jesu mi xahna ya ja'i dega pa ja ra ndanija, ha nu dega xuui mi pa ja ra t'øhø 'bo Olivo. ³⁸Y gatho ya ja'i mi tsøhø hyastho xi 'nitho ja ra ndanija pa mi øde nú'a mi mañ'a.

Ra nt'u'ti pa dra ju ra Jesu

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

22 Ya mi ma da zøhø ra pa de ra ngo dega pascua nú'bu mi ts'i ra tuhme nsi rá nzoi. ²Ya ndá gá macja ne ya xahnate de ra ley mri 'ñu'ti pa hanja da za da hyo ra Jesu, pe himi tsa da gu ngue'a mi tsu'u ya ja'i.

³Nepu de gue'a ra Satá bi yut'a ja rá mfeni ra Juda nú'a xqui thu'mbabi nehe ra Iscariote, 'na de nú'u 'ret'amayoho yá apostol ra Jesu. ⁴Y nu'á bi ma bá c'a'tsa ya ndá gá macja ne ya ndá de ra nija pa bá ñaui'u hanja da za da 'yent'ua ra Jesu ja yá 'ye'u. ⁵Ha nu'ú xi bi johya ne bi hña'tuabi ra boja'a. ⁶Hangué nu'á 'bestho xi mi honi hanja da za da da ra Jesu, ne bi huahna 'nara ora mi jo'o ya ja'i.

Ra nt'oxi nú'a bi zi ra Jesu co yá nxadi ante da du

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

⁷Ne bi zø ra pa de ra ngo pa da ts'i ra tuhme nsi rá nzoi, gue'bu mi pe'tsi da tho 'nara t'udeti dega hña'ti. ⁸Nu'bu ra Jesu bi mehna ra Pedro ne ra Xuua ne bi 'ñembabi:

—Rí maha 'bet'ohø pa grí hocju ra hñuni de ra pascua ga tsihø.

⁹Nepu nu'ú bi 'yambabi ne bi 'ñembabi:

—¿Habø guí ne ma grá hocje'a?

¹⁰Nu'bu ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Nu xcrí cuthø ja ra hnini gui nthehuni 'nara 'ñøhø di hã 'na 'bada ra dehe. Ne gui tenhø asta ja nú'a ra ngu habø da yut'i'a. ¹¹Ne 'ñembabi'u nú'a to'o ra me ngu: “Ra Xahnate bá pehn'a ra noya ga eñ'ahe njaua: ¿Habø ja ra ngu xcá 'uegagui pa ga tsihe ra nt'oxi dega pascua co ma nxadi?” ¹²Nepu nu'á ma da 'ñu't'ahu 'nara danga ngu mañá ja ra tøngu, ya xa thoqui xá hño, ne ja gui hocjuni ra nt'oxi.

¹³Nepu nu'ú bi ma bá nthèui gatho ngu nú'a xqui xipa ra Jesu. Ne ja bi hyocni'u ra nt'oxi.

¹⁴Y nu mi zø ra ora da ñuni'u, ra Jesu co yá apostol bi hñudi mahyegui ja ra mexa. ¹⁵Nepu nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—¿Xi stá ne ga tsihø mahyegui ra nt'oxi de ra pascua ngu dí 'buihøbya, ante da zø ra ora ga tu! ¹⁶Ngue'a nugui dí xi'ahu gue ya hinga ma ga yopa tsi ra nt'oxi de ra pascua ma'na'qui asta hinda zøhø nú'a ra pa grá tsihø nuni mahets'i habø brí manda Ajuá ma Dada.

¹⁷Nepu nu'á bi gu ra vaso ne bi umba njamadi Ajuá ne bi 'ñembabi'u:

—Na, tsihø 'ra 'na tsiqui grí gathohø. ¹⁸Nugui dí xi'ahu gue ya hinga ma ga yopa tsi ra vinu dega obxi asta nú'a ra pa grá 'buhø nuni mahets'i habø brí manda Ajuá ma Dada.

¹⁹Nepu nu'á bi gu ra tuhme ne bi umbabi njamadi Ajuá ne bi hecuabi'u bi umbi, ne bi 'ñembabi:

—Guehna ma ndo'yo ma ga uni po rá ngue'ahø. Ora gui tsihø, gue'a 'nara feni de ma du.

²⁰Nepu de ya xqui uadi ra nt'oxi'u, nu'á bi gu ra vaso, ne bi 'ñembabi:

—Nuna vinu guehna 'nara seña de ra 'ra'yo cohi xa t'øt'e co ma ji nú'a ma ga fani po rá ngue'ahũ.

²¹ Y nubyá 'na de gue nú'ahũ guí 'bũhũua con guequi ja ra mexa, ma gui dagaguihũ. ²² Nú'a To'o e bi Nja'i, ya ri ne nuna ra 'ñu xa t'utuabi pa rí ma ja ra du, pe jhucate nú'a to'o ma da da'a!

²³ Nepũ nu'ú bi mũdi bi 'ñámbabi 'na ngu 'na to'o nú'a mi ma da 'yøt'a njabũ.

To'o ma'na ma da ndangui rá nsu

²⁴ Nepũ nu'ú bi mũdi bi 'ñámbabi to'o de gue'u mi ma da ua'a da ma. ²⁵ Pe ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Ya nda ri manda yá hnini ngu ya hmu, ha nuya hnini e'tsua yá nsu yá nda gue xi øt'e xá hño. ²⁶ Pe nu'ahú hingue rí 'ñepi gui njahũbũ. Nu'a rí 'ñepi gui 'yøthũ, nu'a da nja rá nsu de gue'ahũ, mahyoni da notsi, ha nu'a tó'o da manda, mahyoni da nja ngu 'nara 'bego. ²⁷ ¿To'o ma'na t'umba ra nsu, ha gue nú'a to'o da hñudi ja ra mexa, o nú'a to'o pepabi? ¿Ha hingue nú'a hudi ja ra mexa? Masque njabũ, pe nugui drá 'bego de gue'ahũ.

²⁸ Nu'ahũ hincá 'ueguehũ de guequi masque xcá hyanthũ ya ts'othogui nú'u stá thogui. ²⁹ Hangué nugui ma ga 'ra'ahũ ri nsuhũ dega nda, ngu ma Dada xa 'racagui ra nsu pa ga nda. ³⁰ Ha nu xcrá nda, ma gui 'bũhũni nehe con guequi, ne ga ñuñhũ. Ne ja ma grá 'ra'ahũni ri hudihũ nehe dega nda pa gui mandahũ nú'u 'ret'amayoho ya 'mũi de ya ja'i de Israel.

Ra Jesu bi ma gue ra Pedro mi ma da gøni'a

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Nehe ra Jesu bi 'ñembabi ra Simu Pedro:

—Nugue Simu, ra Satá xa 'yadi pa da hñac'a ri jamfrihũ, ne da 'yøt'ahũ ngu

ra trigo ora 'biqui. ³² Pe nugui stá apabi Ajuã ma Dada por gue'i, gue hinda 'mædi ri jamfri. Ha nu xcrí yopa ju ri jamfri, gui japi da zedi yá jamfri nehe nuyũ ma'ra ri cu.

³³ Ha nura Simu bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, nugui dí 'bucua 'bu da ts'ix'a'i ra fadi, ga ma nehe, ha nu'bu da tho'i, dá thogui nehe.

³⁴ Ha nura Jesu bi 'ñembabi'a:

—Nugui dí xi'a'i nu'i Pedro, gue núbya dí nxuui ante da mafi ra menja ma gui ma hñu'qui gue hinguí paçagui.

Ra Jesu bi xipa yá nxadi gue ma dra t'ø'tua 'ñena 'nara 'yøt'ats'oqui

³⁵ Ra Jesu bi 'yambabi yá nxadi ne bi 'ñembi:

—Xi nú'bu dá pehn'ahũ hingá hñaxa ri buxahũ nixi ri ncũbojahũ nixi ri mponga zesthihũ, ¿ha gue bi nja te bi 'yøt'ahũ ra 'bedi?

Nepũ nu'ú bi dadi ne bi 'ñena:

—Hina.

³⁶ Nepũ nu'ú bi 'ñembabi:

—Pe nubyá ha, dí xi'ahũ gue nu'u tó'o pe'tsa rá buxa ne rá ncũboja, dá hñat-s'i. Ha nu'a tó'o hingui pe'tsa rá huai, dá pa rá pat'i pa da dai. ³⁷ Ngue'a nugui dí xi'ahũ gue mahyoni da njabũ ngu manga ra Maça T'ofu de guequi habũ ena: “Nu'a ja ra uenda 'nara 'yøt'ats'oqui.” Ngue'a gatho nú'a xa nt'ofu de guequi pe'tsi da njabũ.

³⁸ Nepũ nu'ú bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'ihe, jaua yoho ya huai dí pe'tshe.

Ha nu'á bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Con sehe'u yoho.

Ra Jesu bi 'yapabi Ajuã rá Dada nuni Getsemani

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Nepũ nura Jesu bi bøni bi ma ngu mrá nzai pa ja ra t'øhø 'bo Olivo. Ne

gatho yá nxadi bi deni'a. ⁴⁰ Ha nu mi zõni de guehni, bi 'ñembabi'ũ:

—'Yaphũ ndunthi Ajuã pa gui tsethũ ya ts'othogui nu stí 'ñepũ.

⁴¹ Nepũ ra Jesu bi 'uegue de gue'ũ ts'ũ zi yabũ pa bá ndandiñahmu bá apabi Ajuã rá Dada, ⁴² ne bi 'ñembabi:

—Ma Dada'i, 'bũ gui nehma, gui 'ueca nuna thogui ma ga thogui, pe hindí ne gui 'yõt'e ngu nú'a ga nega, go da 'yõt'a ngu nú'a ri pahague.

⁴³ Nepũ nuni habũ mi apabi Ajuã'a, bi zõhni 'nara enxẽ xqui 'ñehe de mahets'i pa bi umbabi ra ts'edi pa da zeta ra ts'othogui. ⁴⁴ Nu'á xi mi tu rá mui ndunthi de mi apabi Ajuã, pe ma'na mi apabi co ndunthi ra ts'edi asta mri xanthe, ne nuyá xanthe ngu myá danga tagui dega ji, mi tui ja ra hai.

⁴⁵ Nu mi uadi bi 'yapabi Ajuã'a, bi mengui pa habũ xqui zogui yá nxadi, ne bi zũdi gatho xqui 'ñahã ngue'a ya xqui uent'i'ũ co ra dumui. ⁴⁶ Ha nu'á bi 'ñembabi:

—¿Hanja xcá ahahũ? Nanju, ne 'yapabi'ũ Ajuã pa gui tsethũ ya ts'othogui.

Ra Jesu bi ju 'ñena 'nara be

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Ts'a mi ñaui yá nxadi ra Jesu, bi zõhõ xi ndunthi ya ja'i, ne nura Juda 'na de nú'ũ 'ret'amayoho ya nxadi, mbra 'bet'o de ja ya ja'i. Ne 'bestho bi uat'a habũ mi 'ba ra Jesu pa bi zũ'tsi'a. ⁴⁸ Nepũ ra Jesu bi 'ñembabi:

—Juda, ¿ha gue co 'nara ntsu'tsi grí da Nú'a To'o e bi Nja'i?

⁴⁹ Ha nú'ũ mri 'ñoui ra Jesu mi hyandi te ma da nja bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'ihe, ¿ha guí ne ga xithe co ya huai?

⁵⁰ Y 'na de gue'ũ bi menpa 'nara ntsequi 'nará 'bego ra danga ndã gá macja ne bi dacua rá gu ra 'ñei. ⁵¹ Pe ra Jesu bi 'ñembabi'ũ:

—Hyehũbũ, ogui õthũ njabũ.

Nepũ nu'á bi hñuxa rá 'ye ja rá gu nú'a ra 'bego, ne bi ñani 'bestho. ⁵² Nepũ bi zofo nuya ndã gá macja, ne ya ndã de ra ndanija, ne ya ndaxjua ndã, gatho nú'ũ xqui 'ñehe pa e da zits'i'a, ne bi 'ñembabi'ũ:

—¿Ha gue drá be pa e gui jugaguihũ co ya huai ne ya za? ⁵³ Pe nú'ũ ndí 'bui hyastho con gue'ahũ ja ra ndanija, hinte gá 'yõtcahũ. Pe xibya, go xcuá ehũ masque dega xuui pa gui jugaguihũ. Ngue'a nuya ya orabya go ri orahũ pa gui ndahũ de guequi, ne ya orabya go ya ora pa da ndã ra 'bexuui.

Ra Pedro bi gõnga ra Jesu

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Nepũ de guehni bi gu nts'ahni'ũ ra Jesu, ne bi zits'i ja rá ngu ra danga ndã gá macja, ha nura Pedro mi 'befa dega zi yabutho, mri deni. ⁵⁵ Ha nu mi zõnga ra Pedro ja rá ngu ra danga ndã gá macja, xqui t'udi 'nara faspí ja ra patio, ne ja mi huhni 'raya ja'i mri mpa'ti, nehe ra Pedro ja bi hñuhni con gue'ũ. ⁵⁶ Y de guehni 'nara nxutsi rá 'bego ra danga ndã gá macja nu mi hyandi gue mi huhni ra Pedro ja ra tsibi xi bi nu'ti'a ne bi 'ñena:

—Põde ne nuni ra dame go mri 'ñoui ra Jesu nehe.

⁵⁷ Pe nura Pedro bi gõmbabi nú'a ra nxutsi ne bi 'ñembi:

—Hina, hindí paði to'o'a.

⁵⁸ Nepũ hinga ya'a bi hyanda ma'na ne bi 'ñembabi:

—Põde ne'i go ngrí 'ñoui ra Jesu.

Ha nura Pedro bi 'ñena:

—Hina, hinga majuani ndrí 'ñõ'be'a.

⁵⁹ 'Mefa de xqui thogui ngu 'na ora bi 'ñena ma'na ra ja'i:

—Majuani nuna 'ñõhõni go mri 'ñoui'a, ngue'a nehni mfatho gue ra me Galilea.

⁶⁰ Nepu nura Pedro bi 'ñena:

—Dí xi'a'i gue nixi dí padi nú'a guí ma.

Y nú'a ra ora de ts'a mi m̄anga njabu, bi mafi ra menja. ⁶¹ Nú'a ra ora'a bi ñegui ra zi Hmu Jesu pa bi hyanda ra Pedro, ha nura Pedro 'bestho bi zo rá mfeni de nú'a xqui xipabi desde rá m̄adi, xqui 'ñembabi: “Ante da mafi ra menja ma gui c̄ongagui h̄nu'qui.” ⁶² Hangue nura Pedro bi b̄oni pa thi, xi bá nzoni nts'edi.

Ya ja'i mi ø'tuatho ra nt'eni ra Jesu

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Ha nuya ja'i nú'u to'o mri su ra Jesu xi mi ø'tua ra nt'eni ne mi na'mbabi'u.

⁶⁴ Y bi go'tua yá da co 'nara dutu ne mi umba ya mpe'ti, ne mi embabi'u:

—¡Xicaguihe x̄a to'o nú'a bi nap'a'!

⁶⁵ Ne mi xipabi ndunthi ya ts'onoya.

**Ra Jesu ja yá thandi
ra hmunts'a nda gá xodyo**

(Mt. 26:59-66; Mr.

14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Rá hyax'a bi munts'a ya ndaxjua nda ne ya nda gá macja ne ya xah-nate de ra ley. Ne bi ts'ixa ra Jesu pa habu mi munts'a nú'u ya danga nda gá xodyo, y de guehni ja bá t'ambabini ne bi t'embabi:

⁶⁷ —Xicje, ¿ha gue xi majuañi go gue'i grá Cristo xuá mehn'a'i Ajuá pa gui nda?

Nepu nu'á bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—'Bu ga eñ'ahu gue go guequi, hingui camfriguihu. ⁶⁸ Ha nu'bu ga ø't'ahu 'raya nt'ani, hingui xicaguihu, ha nixi gui hyegaguihu. ⁶⁹ Pe nuya pa xa 'ñepu, Nú'a To'o e bi Nja'i ma da h̄ñudi ja rá 'ñei Ajuá nú'a to'o bí pe'tsa gatho ra ts'edi.

⁷⁰ Nepu nu'á bi 'yambabi'a ne bi 'ñembabi:

—Nu'bú, ¿ha gue go gue'i rá T'u'i Ajuá?

Ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—Haha, go guecagui, ngu xcá mañhubya.

⁷¹ Nepu nu'á bi 'ñena:

—¡Pa te ma'ra ya testigo ga hoñhu gue nucsehu ya dá øhu nú'a bi ma!

**Ra Jesu bi ts'ixa habu mi
ja rá ts'utbi ra Pilato**

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr.

15:1-5; Jn. 18:28-38)

23 Y de guehni gatho nuya nda bi 'mai'u bi zixa ra Jesu ja ra Pilato.

² Y nuni ja bi mudini bi ñapabi'u ne bi 'ñena:

—Ya stá tsuhe nuna 'ñøhø mi 'yoni mi u'ta ya ja'i gue hinda gut'a yá njut'i ja ra nda Cesa, nehe xa 'ñense gue go guehni ra Cristo xuá mehna Ajuá pa da nda, 'na.

³ Hangue nura Pilato bi 'ñembabi:

—¿Ha go gue'i grá nda de ya xodyo?

Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Haha, go guequi, ngu gá ma.

⁴ Ha nura Pilato bi 'ñembabi ya nda gá macja ne gatho ya ja'i:

—Hinte ma ts'oqui dí tsutuabi nuna ra 'ñøhø.

⁵ Pe nu'á ma'na mi ñate nts'edi, ne bi 'ñena:

—Nuni go guehni xa 'ño xa 'yu'ta ya ja'i haburaza de ra hai Judea, bá fudi desde Galilea asta bi zøhø de guecua Jerusale.

Ra Jesu ja rá thandi ra Erode

⁶ Nu mi 'yøde njabu ra Pilato bi 'yambabi ya ja'i ua mrá me Galilea ra Jesu.

⁷ Y nu'á bi 'ñena gue ja mrá menguni'a, hangue nura Pilato bi mehni 'bestho'a ja ra Erode, ngue'a go gue'a mrá nda de ja ra hai Galilea, pe nú'u ya pa'u xqui zøhø ra Erode ne ja mi 'buhni Jerusale.

⁸ Nu mi hyanda ra Jesu ra nda Erode, xi bi johya'a ngue'a ya mi pe'tsa ndunthi ya pa xi mi ne da hyandi'a ngue'a xqui 'yøde xqui hma ndunthi de gue'a. Ne mi ne da hyandi da 'yø't'a 'nara milagro. ⁹ Y nu'á bi 'yamba ndunthi ya nt'ani, pe ra Jesu hinte bi dadi. ¹⁰ Ja mi 'buhni nehe

ya ndá gá macja ne ya xahnate de ra ley, y ma'na xi mi ñate'u. ¹¹ Nepu nura Erode co yá soldado bi nthedetho de gue'a. Nepu bi 'yø'tua ra nt'eni bi hyete ngu 'ñena 'nara ndá co 'nara hoga he mahotho. Nepu nura Erode bi yopa mehna ra Jesu ma'na'qui pa ja ra Pilato. ¹² Ra Pilato ne ra Erode mri 'ñutsahma'u, pe nú'a ra pa'a bi mádi'u.

Ra Jesu bri dapa ya ja'i pa da hyo

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15;
Jn. 18:39-19:16)

¹³ Nepu nura Pilato bi zohna gatho ya ndá gá macja ne gatho ya ndá de ra hnini, ne gatho ma'ra ya ja'i, ¹⁴ ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu go uá tsincahuua nuna ra 'ñøhø guí eñhu gue w'ta ya ja'i, pe nugui stá ø'tua ya nt'ani ja ri thandihu, y xcá 'yøhu gue hinstá tsutua ni 'nara ts'oqui de nú'a guí mañhu xa 'yø'te. ¹⁵ Nixi ra ndá Erode himbá tsutuabi ni 'nara ts'oqui, hangue bá yopa pehna ma'na'qui pa guecua. Ya nubyá gá pahu gue nuní hinte ma ts'oqui xa 'yø'te pa gui ñaphu gue rí 'ñepi da tho. ¹⁶ Hangue nugui, hønse ma ga manda dra fet'i, nepu ga hegui.

¹⁷ Ra Pilato mi pe'tsi da hyegui 'nara 'yofadi cada ra ngo de ra pascua, ngue'a gue'a myá nzai nuya gobierhnu de Judea. ¹⁸ Pe gatho nú'u ya ja'i mi 'buhni bi mádi bi dø ya hmafi ne bi 'ñena:

—Hindí nehe gui thøgue ra Jesu, go da thøgue ra Barraba.

¹⁹ Nura Barraba xqui jot'a fadi ngue'a xqui guxa ya ja'i pa da 'ñøt'atuhni ja ra hnini, ne ngue'a xqui hñote. ²⁰ Pe nura Pilato go mi ne da hyegui ra Jesu, hangue bi yopa zofo ya ja'i ma'na'qui. ²¹ Pe nu'ú bi mafi ma'na nts'edi ne bi 'ñena:

—¡Nu'a dí xi'ahe, gue gui pont'i, gui pont'!

²² Nurá hñu'qui bi 'ñembabi'u ra Pilato:

—¿Hanja? ¿Te ma ts'oqui xa 'yøt'ni? Nugui hindí tsutua ni 'nara ts'oqui nú'a rí 'ñepi da tho. Dí xi'ahu gue ma ga manda dra fet'i, nepu ga hegui.

²³ Pe nu'ú bi dø ya hmafi ma'na'qui, ne bi ja bi 'yadi gue dra pont'i'a. Ne co yá hmafi nú'u ya ndá gá macja ne ma'ra ya ja'i, bi zø yá ts'edi ngu mi ne'u. ²⁴ Hangue nura Pilato bi 'yø'tua nú'a myá hne'u. ²⁵ Hangue go bi hyegui nú'a ra 'ñøhø xqui 'yadi ya ja'i, nú'a mrá thuhu Barraba xqui jot'a fadi ngue'a mrá daga 'yøt'atuhni ne mrá hyote. Ha nura Jesu bi t'ent'ua yá 'ye ya ja'i pa da hyo.

Bi ts'ixa ra Jesu pa dra pont'i

(Mt. 27:32-44; Mr.
15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶ Y de bi ts'ixa ra Jesu pa dra pont'i, de má 'ñu bi nthēui 'nara 'ñøhø mrá me Cirene mrá thuhu ra Simu xqui menga ja ra mbonthi, go gue'a bri japi bi duxa ra pont'i ne bi 'mefa de ja ra Jesu.

²⁷ Ne mri deni ndunthi ya ja'i, y ndunthi ya 'behñā xi mi zoni ne mri mantho'u por gue'a. ²⁸ Pe ra Jesu bi hyandi'u ne bi 'ñembi:

—Nu'ahu 'behñāhu me Jerusale, oguí zoñhu por guequi, nzonihu de gue'asehu ne por gatho ri bātsihu, ²⁹ ngue'a ma da zø ra pa da 'ñena ya ja'i: “Rá mat'a Ajuā nú'u to'o hinxa me'tsa ni 'nara bātsi nixi xa nzu.” ³⁰ Y nuya pa'u ya ja'i ma da mafi ne da 'ñembabi ya danga t'øhø ne ya t'uca t'øhø: “Yø'te pa gui cobgahe pa hinda zūcaguihe rá cue Ajuā.” ³¹ Xi majuani ma da thogui'u ya ts'othogui, ngue'a nu'bu nugui dí sufri ha hinte ma ts'oqui dí tu, xihma nú'u tu ya ts'oqui.

³² Nehe bi ts'ixa má yoho ya 'ñøhø nú'u xqui t'e'mbi da tho nehe ngue'a 'namyá nduts'oqui. Bi ts'its'i pa da tho mahyegui co ra Jesu. ³³ Ha nu mi zonga ja 'nara zi t'øhø rá thuhu Ñaxmadu, ja

bri pont'ini ra Jesu co nú'ũ má yoho ya 'ñòhø, 'na bri 'ba'ma ja rá 'ñei, ha nu'a ma'na ja rá ngaha. ³⁴Y nu de mi zùhni ra Jesu ja ra pont'i, nu'á bi 'ñena:

—Ma Dada'i, pumbabi gathò nuyũ ya ja'i bi 'yòtca njaua, ngue'a nuyá hingui paði nú'a øt'e.

Ha nú'ũ ya soldado mi 'bùhni bi ma ra taha'ũ pa da nu to'o gue'a da ðaha 'na de nuyá he ra Jesu. ³⁵Y ndunthi ya ja'i mi 'bahni bi hyandi bri pont'a ra Jesu, ne asta ya nda gá xodyo mi øtbuhlatho de gue'a ne mi ena:

—Ma'ra ha, bi pòhø, pe nu'bu xi majuani go guehni ra Cristo xua mehna Ajuã pa da nda, dí ne ga hanthũbya da mpòhøse.

³⁶Nehe nuya soldado mi øtbuhlatho de gue'a, mi umbabi ra ju'tsa vinu pa da zi, ³⁷ne mi embabi'ũ:

—'Bũ xi majuani go gue'i grá Nda de ya xodyo, mpòhøse núbya xa.

³⁸Ne xqui thøtua ja rá ñã ra pont'i 'nara t'òfo xqui t'òfo dega griego, ne dega lati, ne dega ebreo, mi ena njaua: “Go guehna ra Nda de ya xodyo.”

³⁹Nepũ 'na de gue nú'ũ ya nduts'oqui xqui 'bont'i nehe mahyegui, bi ñama'ñũ de gue'a ne bi 'ñembabi:

—'Bũ xi majuani go gue'i grá Cristo xua mehna'ni Ajuã pa gui nda, mpòhøse ne pòhøguihe.

⁴⁰Pe nú'a ma'na ra nduts'oqui xqui 'bont'i nehe, bi zui nú'a bi ñama'ñũ, ne bi 'ñembabi:

—¿Ha hingui tsu Ajuã pa gá mangu njabu? ⁴¹Gui nu gue dí sufrihũua mahyegui, pe nujá rí 'ñepi ga sufrihũ pa ga juthũ nú'a stá øthũ, pe nuni ra 'ñòhø hinxã 'yòt'a ni 'nara ts'oqui.

⁴²Nepũ nu'á bi 'ñembabi ra Jesu:

—Gui bengagui nu xcri hudi ja ri hudi dega hmanda.

⁴³Ra Jesu bi ðadi ne bi 'ñembabi:

—Nugui dí xi'a'i gue núbya 'bestho ma gui 'bui con guecagui nuni mahets'i.

Ra Jesu bi du

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴Y ngu mi nde ma pa bi 'mexuui maxøgue ra ximhai, pa asta ngu nzũnga hũu nde, ⁴⁵ngue'a nura hyadi himbi yot'i, ha nura ðanga xũni dutu mi naxa mbo ra ndanija pa mi cot'a habũ ma'na xmá nsunda, bi xøgue desde maña asta rí ga'ti. ⁴⁶Nepũ ra Jesu bi ñã nts'edi ne bi 'ñena:

—Ma Dada'i, nubyá dí ent'a'i ma te ja ri 'ye.

Ne mi uadi bi mangu njabu, 'bestho bi du.

⁴⁷Ha nu mi hyanda njabu ra nda gá soldado bi xøcambeni Ajuã ne bi 'ñena:

—Xi majuani nuna 'ñòhøni hinte ma ts'oqui mi tu.

⁴⁸Gathò nú'ũ ya ja'i mi 'bùhni de mi uadi mi hyanda gathò nú'a xqui nja, bi ma de guehni co ndunthi ra dumui. ⁴⁹Pe gathò nú'ũ ya ja'i myá mpadi ra Jesu, ne 'raya 'behña xqui deni desde Galilea, bi gohi zi yabutho mi handa gathò nú'a bi nja.

Ra Jesu bi t'agui

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰Mi 'bũ 'nara 'ñòhø xi mrá hoja'i mrá thuhu ra Jose, mrá mengu de ra hnini Arimatea de ra hai Judea. Nu'á mrá nda nehe de ra hmunts'a nda gá xodyo. ⁵¹Pe nu'á mi tøm'i da hyandua rá hmanda Ajuã, hangue nu'á himbi ne bi mfaxui yá mindau'i ngu nú'a xqui ncohi'ũ ja yá hmunts'i. ⁵²Hangue nu'á bi ma bá c'a'tsa ra Pilato pa bá apabi ra nsequi da 'yacua rá ndo'yo ra Jesu. ⁵³Nepũ bi ca'ma ja ra pont'i, bi mant'a co 'nara hoga dutu, ne bá pegui ja 'nara 'ra'yo nt'agui nú'a xqui thoca ja 'nara medo, y ja nú'a ra nt'agui'a hinxqui nt'aguini ni 'nara ja'i.

⁵⁴Y nura pa'a go mrá pa dega nthoqui, ne ya mi ma da mudi ra pa dega tsaya.

⁵⁵Ha nuya 'behña nú'u xqui dena ra Jesu desde Galilea bi ma pa bá handa habu xqui t'agui ra Jesu ne hanja xqui 'becuabi rá ndo'yo. ⁵⁶Ha nu mi menga ja yá ngu'u, bi hyoca 'raya hoga ñani ne 'raya njots'i. Y bi ntsaya'u nú'a nsabdo ngu mi mangan ra ley.

Ra Jesu bi yopa nte de ra du

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

24 Ra mudi pa de ra semana nú'a ndomingo mi xudi xi 'nitho nú'u ya 'behña bi ma pa ja ra nt'agui ne bi hñaxa nú'a ra hoga ñani xqui hyoqui'u, ne bi meui ma'ra yá mi'behñai. ²Y nu mi zoni'u bi zudi xqui t'ent'a nú'a ra do xqui jothma ra nt'agui. ³Ne bi yut'i ja ra nt'agui'u pe himbi zutuani rá ndo'yo ra zi Hmu Jesu. ⁴Ne nu'ú xi bi du yá mui ne himi pa te da 'yot'u, ne mi damfri'u bi hyandi mi 'bahni yoho ya 'ñohø xqui hñe t'axi asta mri huexqui. ⁵Pe nu'ú co ra ntsu bi ñe'mitho, himbi guxa yá da. Ha nú'u ya 'ñohø bi 'ñembabi'u:

—¿Hanja e guí hoñhuua ja ya nt'agui nú'a te? ⁶Hinjo'oua, ya xa yopa nte. Beñhu nú'a bi xi'ahu nú'bu nguí 'buhu Galilea. ⁷Bi 'ñeñ'ahu gue Nú'a To'o e bi Nja'i mi pe'tsi da t'ent'ua ja yá 'ye ya ts'oja'i nú'u to'o mi ma da pont'i'a, pe rá hñupa mi ma da yopa nte'a de ra du.

⁸Hangue nu'ú bi beni 'bestho de nú'u ya noya xqui xipa ra Jesu. ⁹Ha nu mi menc'u de ja ra nt'agui bi ma bá xipa gatho nú'u 'ret'ama'ra ya apostol ne gatho ma'ra nú'u to'o mri denhma ra Jesu. ¹⁰Nú'u to'o bi hñá'tsua ra noya ya apostol go ra Maria Magdalena ne ra Juana ne ra Maria rá nana ra Cobo, ne nú'u ma'ra ya 'behña. ¹¹Pe nuyá apostol ra Jesu himbi gamfri'u, ne bi 'ñembabi nú'u ya 'behña gue xqui 'be yá mfeni.

¹²Pe ra Pedro bi nest'ihi bá c'a'tsa ra nt'agui, y nu mi zoni'a bi ndoqui bi

hyanda mbo ra nt'agui gue hønse nú'a ra dutu xqui 'bant'a ra Jesu mi 'bonga 'na lado. Y nu'á bi menga habu mi 'bui, ne himi padi te da beni de nú'a xqui nja.

Yoho yá nxadi ra Jesu mri ma pa ja ra hnini Emaú

(Mr. 16:12-13)

¹³Guet'a ra pa'a yoho yá nxadi ra Jesu mri ne ra 'ñu mri ma pa ja ra hnini Emaú, mi pe'tsa ngu 'ret'ama'ra kilometro rá ñabu de Jerusale. ¹⁴De mri ne ra 'ñu mi mpetue de gatho nú'a xqui nja. ¹⁵Ha de ts'a mri mpetue de nú'a xqui nja, ra Jesu bi zudi'u ne bi ncompauí má 'ñu. ¹⁶Ne masque mri 'ñou'u pe himbi za bi badi'u ua go mi gue'a. ¹⁷Ha ra Jesu bi 'yam-babi'u ne bi 'ñembi:

—¿Te rá 'be guí 'yo má 'ñu guí mañhu? ¿Hanja guí tu ri muihu?

¹⁸'Na de gue'u mrá thuhu ra Cleofa bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Gatho ya ja'i padi nú'a bi nja nuni Jerusale de nuya pabya. ¿Hanja hinte xcá padigue?

¹⁹Nepu ra Jesu bi 'ñembabi:

—¿Te 'be'a xa nja?

Y nu'ú bi 'ñembabi:

—Ha hinxcá 'yøde de ra Jesu me Nasare, gue'a mi 'nará 'mehni Ajuá, ne mi hanpa rá ts'edi'a pa mi ña ne pa mi ø't'a ya danga t'ø't'e ja yá thandi ya ja'i ne Ajuá. ²⁰Ha nuya nda gá macja ne nú'u ma ndahu de ma hninihu bi gu ne bi 'yent'ua ja yá 'ye ra Pilato pa bi manda da tho'a ja 'nara pont'i. ²¹Nuje ndí beñhe ne ndí tømhe gue go gue'a mi ma da ñanjü nújü dyá me Israelhu, pe xi núbya ya pe'tsa hñu pa xa du. ²²Ha 'raya 'behña de guecje bi ma maxudi xi 'nitho ja ra nt'agui pa bá c'a'tsi, nepu picaguihe ena gue ya himi 'beni rá ndo'yo ra Jesu. ²³Ne ena gue xqui hyanda 'raya enxé nú'u bi xipi gue ya xqui yopa nte de ra du. ²⁴Ne de gue'a bi ma 'rama compahe pa bá c'a'tsa ra nt'agui y eñ'u gue bi

zúdi ngu nú'a xqui mąnga ya 'behńa, ne eń'u nehe gue nixi gue'u himbi hyanda ra Jesu.

²⁵ Nepu ra Jesu bi 'ńembabi'u:

—¿Hanja hinxá beńhu nú'a xcá hńe'thu ja ra Maća T'ofu, ne hanja hinxá camfrihu nú'a bi mąnga yá 'mehni Ajuá? ²⁶ ¿Ha gue hingue mi mahyoni da thogui njabu ra Cristo nú'a xúá mehna Ajuá pa da nda, nepu da yopa menga mahets'i pa da t'umba rá hudi dega nsu?

²⁷ Nepu nu'á bi mudi bi xipabi'u nú'a mąnga ra Maća T'ofu habu ma de ra Cristo nú'a rá 'mehni Ajuá pa da nda, desde ra mudi t'ofu de ra Moise ne gathu nú'a bi mąnga ma'ra yá 'mehni Ajuá.

²⁸ Ha nu mi zoni nú'a ra hnini habu mri ma'u, ra Jesu bi 'yot'e ngu mi ma da thoguihu. ²⁹ Nepu nu'á bi zami da 'ńoxi con gue'u ne bi 'ńembabi:

—Cohi con gueje, ngue'a ya bi nde ne ya ma da nxuui.

Ha nura Jesu bi yut'i ja yá ngu'u pa da gohi con gue'u. ³⁰ Ne nu'á bi hńudi ja ra mexa pa da nt'oxi. Nepu ra Jesu bi gu ra thuhme ne bi japabi, ne bi heque pa bi umbabi'u. ³¹ Nú'a ra ora'a bi badi'u gue go mi gue'a ra Jesu, pe nu'á 'bestho bi 'meditho de gue'u. ³² Ne mri 'ńembabi'u:

—iNe xi majuani ndi tsahu 'nara johya ja ma corasohu nú'bu mi xicaguihu má 'ńu de ra Maća T'ofu!

³³ Nepu nu'á 'bestho bi gu yá 'ńu bi menga pa Jerusale. Ne ja bi zudini nú'u 'ret'ama'ra ya apostol xqui munts'i ne ma'ra ya nxadi. ³⁴ Ne bi t'embabi nú'u yoho:

—Xi majuani xa yopa nte ma zi Hmuhu, ngue'a ra Simu bi hyandi, ne xa xicaguihe.

³⁵ Nepu nú'u yoho bi metuabi nú'a xqui nja ja ra 'ńu, ne hanja bi badi'u ra Jesu nura ora mi hyeca ra thuhme.

Ra Jesu 'bahni madetho de yá nxadi

(Mt. 28:16-20; Mr.

16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶ Ts'a mi ńatho de nú'a xqui hyandi'u ne nú'a xqui nja, mi damfri'u ra Jesu mi 'bahni madetho de gue'u, ne bi 'ńembabi:

—'Buhu te rá 'ńentho.

³⁷ Pe nu'á xi bi ntsu, ne mi hu yá mui gue mi handa 'nara thedi. ³⁸ Pe ra Jesu bi 'ńembabi:

—¿Hanja guí tsuhu? ¿Pa te guí beńhu ja ri mfenihu njabu? ³⁹ Hyandga ma 'yehu ne ma ua, go guecagui drá Jesu. Thangaguihu ne hyandgahu xá hńo, ngue'a 'nara ndahi hingui pe'tsa ra ngu nixi ra ndo'yo ngu guí hanthu dí pe'tsi.

⁴⁰ Y nu mi uadi bi mąnga njabu, bi 'ńu-tuabi'u yá 'ye ne yá ua. ⁴¹ Pe nu'á himi tsa da gamfri ngue'a ngu xqui mpumfri'u co ra johya, ne himi padi te da beni'u. Nu'bu nu'á bi 'ńembabi'u:

—¿Ha gue ja te ga tsihu?

⁴² Nepu nu'á bi umba 'na xeni ra hua xqui hńaxi, ne 'na xeni ra t'afi dega colmena. ⁴³ Y nu'á bi hńani ne bi zi de ja yá thandi'u. ⁴⁴ Nepu bi 'ńembabi'u:

—Ya stá thogui nú'a dá xi'ahu nú'bu ndi 'bui con gue'ahu, ngue'a mi mahyoni da njabu gathu nú'a xa nt'ofu ja rá ley ra Moise, ne nú'a bi mąnga ma'ra yá 'mehni Ajuá, ne nú'a mąnga ja ya Salmo.

⁴⁵ Nepu nu'á bi xipabi'u nú'a mąnga ra Maća T'ofu pa bi za bi zo yá mfeni, ⁴⁶ ne bi 'ńembabi:

—Njaua xa nt'ofu gue ra Cristo nú'a xúá mehna Ajuá pa da nda, mi mahyoni da du, ne rá hńupa mi mahyoni da yopa nte de ra du. ⁴⁷ Y nehe ena gue co rá ts'edi de rá thuhu'a ma da hma de gue'a gathu rá nguni ra ximhai, da mudi de guecua Jerusale da ts'ofu ya ja'i gue da ńobri pa dra pumba yá ts'oqui. ⁴⁸ Y nu'ahubya, ma gui damajuanihu de nuya ya t'ot'e xcá hyanthu. ⁴⁹ Y ngui

ma ga pehn'a'ihũ ra M̄aca Nd̄ahi nú'á xa ñ̄á't'ahũ ma Dada. Pe ja da cohũua ja ra hnini Jerusale asta hingui hñ̄áñ̄hũ nú'á ra ts'edi'á ma dua ehe de mahets'i.

Ra Jesu bi ma mahets'i

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ Nepũ ra Jesu bi zixa gatho yá apostol bi b̄oni de ra hnini Jerusale pa rí ma'ũ

ja 'nara zi t'ũca hnini rá thuhu Betania, y nu'á ja bá juxni yá 'yε pa bi japabi'ũ. ⁵¹ Y nu mi uadi bi japabi'ũ, nu'á bi 'uegue de gue'ũ, bi ts'its'i pa mahets'i. ⁵² Y nu'á 'mefa de xqui x̄ocambeni ra zi Hmu Jesu, bi mengui'ũ pa Jerusale co ndunthi ra johya. ⁵³ De guehni nzantho mi 'bui ja ra nd̄anija mri x̄ocambeni Ajuá. Njabũ gue'á.

NSANJUA

RA MAÇA HOGA T'ØDE NÚ'A BI 'YOFO NSANJUA

Ra Noya nú'a mi 'buhui Ajuá bi e bi njá'i

1 Ante da nja mahets'i ne ra ximhai, nú'a to'o go ra Noya ya mi 'bui, y nu'á mi 'buhui Ajuá, ne nu'á go gues'e'a Ajuá. ²Rá mudi mi othotho gatho nú'a te ja, pe nú'a to'o go ra Noya ya mi 'buhui Ajuá. ³Y Ajuá bi 'yent'ua ja rá 'ye'a pa go bi hyoca te gatho ja; y nu'bu nú'á hinte xa hyoqui, nu'bu hinte di jahma. ⁴Ne go gue'a to'o ri unga ra te pa nzantho, ne go gue'a ra ñot'i nú'a ri yo'tua yá mfeni ya ja'i. ⁵Ha nura ñot'i'a, ri yot'a ja ra 'bex-uui, ne nura 'bexuui hinxa za xa ntáte.

⁶Mi 'bui 'nara 'ñohø mrá thuhu ra Xuua bá pehna Ajuá pa da zofo ya ja'i. ⁷Ne nu'á bá 'behni pa da damajuani de nú'a ra ñot'i, pa da gamfrihma gatho ya ja'i ngue'a go mri damajuani'a. ⁸Ra Xuua hingo mi gue'a ra ñot'i, hønse bá 'behni pa da damajuani de ra ñot'i. ⁹Nú'a to'o go ra ñot'i xi majuani, bá ehe de guecua ja ra ximhai ne go gue'a ri yo'tua yá mfeni gatho ya ja'i.

¹⁰Nú'a to'o bi hyoca ra ximhai, ja bi 'ñe bi 'mucua ja ra ximhai, pe nuya ja'i himbi badi ua go mi gue'a to'o bi hyoca ra ximhai. ¹¹Bá ehma de guecua ja rá ximhai'a, pe nuya mengu rá hai himbi numansu'a. ¹²Pe nu'u tó'o bi numansu ne bi gamfrihi rá thuhu'a, nu'á bi umbabi ra ts'edi pa bi mbatsi de Ajuá. ¹³Ha nú'u to'o gatho xa gamfri'a, ya xa yopa 'mui ma'ra'yo, hingue dega ji, nixi dega ngø, nixi de rá paha 'nara 'ñohø, hønse Ajuá go gue'a xa 'yøt'e pa xa yopa 'mui.

¹⁴Nú'a to'o ra Noya bá e bi njá'i, ne bi 'mui con guecju, ne xi mrá hoja'i, ne nzantho mi manganá nú'a majuani. Ne dá han-

duahe rá nsunda'a, go gue'a rá nsunda Ajuá ra Dada nú'a pe'tsa rá 'ra T'u nehe. ¹⁵Hangue nura Xuua bi damajuani de gue'a ne bi ña nts'edi bi 'ñena:

—Go gue'a nú'a ndí xi'ahü, gue 'mefa de gueque mi ma da 'ñehe ma'na, nú'a ma'na ja rá nsu, ngue'a nú'á ya go mi 'bui rá mudi de gueque.

¹⁶Gathoguihu stá hañhu de yá hño'a, ne hinhya'mu ri 'betcahu rá hñoja'i'a. ¹⁷Ha nu Ajuá xqui hñuxa ra Moise pa go bi 'ñutcahu tengu rá ley'a, pe nubya bá pehna ra Jesucristo pa bá hancahu rá hñoja'i, ne nú'á go gue'a bi 'ñudi gatho maxøgue nú'a majuani. ¹⁸Hinhya'mu to xa hyanda Ajuá ra Dada, pe nurá hmaça 'ra T'u'a bi 'ñutcahu tengu rá 'mui'a.

Ra Xuua Xi'tsate bi ma de ra Jesucristo

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹Ha nuya ndá gá xodyo mi 'buhni Jerusale bi mehna 'raya macja ne 'rayá mfats'i'u nú'u mi t'embi ya levita, pa da c'a'tsa ra Xuua pa da 'yambabi ua go mi gue'a ra Cristo nú'a mi ma da mehna Ajuá pa da ndá. ²⁰Ha nura Xuua bi manganá nú'a majuani, himbi ncøni ne bi 'ñena:

—Hina, hingo guecagui drá Cristo.

²¹Nepu nu'á bi 'ñembabi:

—Nu'bu ¿to'o'i? ¿Ha gue go gue'e grá badi Elía?

Nu'bu ra Xuua bi 'ñena:

—Hina, hingo guecagui.

Ha nu'á bi yopa 'ñembabi ma'na'qui:

—¿Ha gue go gue'e rá danga 'mehni'i Ajuá nú'a ma da 'ñehe?

Ha nu'á bi dadi ne bi 'ñena:

—Hina.

²²Ha nu'á bi 'ñembabi:

—Nu'bu ¿to'o'i ne te ri 'befigüe? Xi da xicje pa ma ga xiphe nehe nú'u to'o bá pencahe.

²³Ha nura Xuua bi 'ñembabi'u:

—Nuga, hõnse 'nadrá 'mehni pa ga m̄anga ja ra m̄bonthi nú'u ya noya bi m̄anga ra b̄adi Isaía ne bi 'ñena: “Juañhu rá 'ñu ra Zidada.” Hangue dí xi'ah̄u, ntsø'mh̄u, ngue'a ya xa 'ñep̄u pa da nd̄a.

²⁴ Ha nuya ja'i xqui 'behni myá fariseo'u. ²⁵ Hangue nu'ú bi 'yambabi ra Xuua ne bi 'ñembabi:

—'B̄u hingo gue'e grá Cristo, nixi grá b̄adi Elía, nixi rá d̄anga 'mehni'i Ajuá nú'a ma da 'ñehe, nu'bú çhanja guí xi'tsate?

²⁶ Ha nura Xuua bi d̄adi ne bi 'ñena:

—Nuga bá 'bencagui pa ga xi'ts'a'ih̄u co ra dehe. Pe 'b̄ui 'na con gue'ah̄u nú'a nixi guí p̄atua rá 'befi. ²⁷ Go gue'a bra 'befa de gueque, ne ma'na ra d̄angui rá nsu de gueque, nixi dí 'ñep̄qui ngugui ga xo'tua rá nth̄asthi de yá thiza'a.

²⁸ Njab̄u bi m̄anga ra Xuua nuni ri'-nandi de ja ra d̄athe Jordá ja ra hai Betabara hab̄u mi xi'tsate'a.

Ra T'uca Deti nú'a bá p̄ehna Ajuá

²⁹ Nurá hyax'a ra Xuua bi hyanda ra Jesu mbra e da z̄udi ne bi 'ñembabi ya ja'i:

—Ndi, hyanth̄u núni bá p̄ehna Ajuá, nja ngu 'nara zi t'uca deti nú'u tho dega h̄ñ'a'ti, y go guehni pu'tua yá ts'oqui ya ja'i. ³⁰ Ne go guehni ndí xi'ah̄u mi ma da 'ñehe 'm̄efa de gueque ne ma'na ra d̄angui rá nsu, ngue'a ya go mi 'b̄uini rá m̄udi de gueque. ³¹ Nuga hindí p̄atuah-m̄a tengu rá 'befini, pe bá 'bencagui ga xi'ts'a'ih̄u co ra dehe pa njab̄u gatho'ih̄u gyá me Israelhu da za guí p̄ah̄u gue go guehni ra Cristo xpá mehna Ajuá pa da nd̄a.

³² Nehe ra Xuua bi m̄a de nú'a te xqui nja ne bi 'ñena:

—Nuga dá handa ra M̄aca Nd̄ahi bá çai de mahets'i ngu 'nara zi domitsu, e bi z̄udini. ³³ Nuga hindí p̄atuah-m̄a tengu rá 'befini, pe nú'a to'o bá pencagui ga xi'ts'a'ih̄u co ra dehe go gue'a bi 'ñen-

gagui: “Ma gui hyanda ra M̄aca Nd̄ahi dua çai de mahets'i, e da z̄udi 'nara zi 'ñøhø pa da 'm̄ahui, y nu'á go gue'a ma da xi'ts'ah̄u dega M̄aca Nd̄ahi.” ³⁴ Nuga stá handi hangue drí damajuani gue go guehni rá T'u Ajuá.

Yá m̄udi nxadi ra Jesu

³⁵ Ha nurá hyax'a ra Xuua mi 'bahni ma'na'qui co yoho yá nxadi. ³⁶ Nep̄u bi hyanda ra Jesu mi 'yoni ne bi 'ñena:

—Ndi, hyanth̄u núni bá p̄ehna Ajuá, nja ngu 'nara zi t'uca deti nú'u tho dega h̄ñ'a'ti.

³⁷ Ha nú'u yoho yá nxadi ra Xuua mi 'yøde njab̄u, 'bestho bi deni'u ra Jesu. ³⁸ Nep̄u nura Jesu bi mp̄unts'i ne bi hyandi mri deni'u ne bi 'ñembabi:

—çTe 'be grí 'ñeh̄u?

Ha nu'ú bi 'yambabi ne bi 'ñembi:

—Xahnate, çhab̄u guí 'b̄uigue?

³⁹ Nu'bú nu'á bi 'ñembabi:

—Maha pa gui p̄ah̄u hab̄u dí 'b̄ui.

Y bi meui'u pa bi b̄adi hab̄u mbi 'b̄ui'a. Bi z̄oni ngu nz̄unga 'ret'a ne bi 'm̄ahuini gatho ra pa.

⁴⁰ Ha nú'u yoho ya nxadi xqui 'yøde nú'a bi m̄anga ra Xuua ne xqui dena ra Jesu, 'na de gue'u mrá thuhu ra Andre ne mrá cu ra Simu Pedro. ⁴¹ Nú'a ra Andre'a bi ma bá d̄ama c'a'tsa ra Simu Pedro ne bi 'ñembabi:

—Stá hanthe ne stá p̄ahe ra Cristo nú'a xpá mehna Ajuá pa da nd̄a.

⁴² Nep̄u bi zits'i'a pa hab̄u mbi 'b̄u ra Jesu. Ha nura Jesu mi hyanda ra Simu bi 'ñembabi'a:

—Nu'i grá Simu rá t'u'i ra Joná. Nubyá go dí hup'a'i grá Pedro. —Nú'a ra thuhu'a rí b̄oni da 'ñena 'nara do.

Ra Jesu bi zofu ra Lipe ne ra Natanael pa dyá nxadi

⁴³ Ha nurá hyax'a ra Jesu mi beni da ma pa Galilea, pe 'met'o bi ma bá c'a'tsa ra Lipe ne bi 'ñembabi:

—Bá ehe tengagui pa ma nxadi'i.

⁴⁴Ha nura Lipe mrá me Betsaida habu mrá mengu ra Andre ne ra Pedro.

⁴⁵Nepu nura Lipe bi ma bá c'a'tsa ra Natanael ne bi 'ñembabi:

—Stá hanthe ne stá pahebya ra Cristo nú'a mi ma da mehna Ajuá pa da nda ngu bi 'yofo ra Moise ja ra ley ne ngu bi 'yofo ma'ra yá 'mehni Ajuá maya'bu, ne go gue'a ra Jesu rá t'u ra Jose ra me Nasare.

⁴⁶Ha nura Natanael bi 'ñembabi:

—Pøde hinda za da bonga 'na xi di ja rá nsu nuni Nasare.

Nu'bu ra Lipe bi 'ñembabi:

—Maha pa gui hyandi 'bu hingui camfri.

⁴⁷Ha nura Jesu mi hyanda ra Natanael bra e da zudi bi 'ñena:

—Ndi, hyanthu go guehni 'nara me Israel, nuni xi majuani camfri Ajuá, y hingrá hyate.

⁴⁸Nu'bu nura Natanael bi 'ñembabi ra Jesu:

—¿Hanja guí pacagui?

Ha nura Jesu bi 'ñembabi'a:

—Himi xi'atho ra Lipe pa e gui c'ascagui, dá hant'a'i nguí 'bai ja rá ua 'nara 'bai gá igo.

⁴⁹Nu'bu ra Natanael bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Xahnate, nu'i go gue'e xi majuani rá T'u'i Ajuá, ne go gue'e grá Nda de ya me Israel.

⁵⁰Nepu nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—¿Ha gue guí camfrigui hõnse ngue'a dá xi'a'i gue dá hant'a'i ja rá ua ra igo? Ma gui hyanda ma'ra ya t'õt'e ma'na dya dangui de nú'a dá xi'a'i.

⁵¹Ne bi 'ñembabi'u:

—Xi majuani dí xi'ahu gue ma gui hyanthu da xogui mahets'i, ne gui hyan-duahu yá enxé Ajuá di pòts'e ne di cai nuua habu di 'bui Nú'a To'o e bi Nja'i.

'Nara nthati nuni Ncaná de ra hai Galilea

2 Rá dat'mani bi nja 'nara nthati nuni ja ra hnini Ncaná de ra hai Galilea, ne xqui zõni de guehni rá nana ra Jesu. ²Nehe ra Jesu bi zõni de guehni co yá nxadi ngue'a bi ts'ohna ja ra nthati. ³Ne de mi 'buhni'a, bi thegue ra vinu, ha nurá nana ra Jesu bi 'ñembabi'a:

—Ya bi thegue ra vinu.

⁴Ha nura Jesu bi 'ñembabi rá nana:

—¿Pa te go guí xicagui? Gue nuga ri 'beta ma ora pa da hneca ma ts'edi.

⁵Nepu nurá nana'a bi 'ñembabi nú'u to mi faste ja ra ngo:

—'Yõthu gatho nú'a da xi'ahuni.

⁶Ne mi tihni 'rato ya danga mpothe dega do xqui t'ehni pa mi øt'a ra nt'axqui ya xodyo ngu myá nzai'u. Ne cada 'na de nú'u ya mpothe mri 'ñenga yoho o hñu xõni ra dehe. ⁷Nepu nura Jesu bi 'ñembabi nú'u to'o mi 'yoni mi faste:

—Ñu'tshu ra dehe nuya ya mpothe.

Ha nu'ú bi xit'a ra dehe asta habu bi ñuts'i. ⁸Nepu ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Nubyá, 'ya'tshu ts'u ne hñá'tsuahu ra nda de nuna ra ngo.

Nu'bu nu'ú bi 'yõt'a ngu nú'a bi sipabi'u. ⁹Ha nú'a ra nda de ra ngo bi zamacuhi nú'a ra dehe xqui t'õt'e da mvinu, y nu'á himi padi habu xqui 'ñehe nú'a ra vinu, hõnse nú'u ya maste xqui 'ya'tsa ra dehe, go gue'u mi padi. Hangué nura nda de ra ngo bi zohna nú'a ra navio mi øt'ango, ¹⁰ne bi 'ñembabi:

—Nzantho nú'u to'o øt'ango, 'met'o ri unga nú'a ra vinu xá cahi, nepu de ya sta niñá co ra vinu nú'u to'o xa ts'ohni, ja da t'umba nú'a hingui cahi. Pe nu'i, xcá pe'tsta ra hoga vinu ne hincá untho asta núbya ja gá uni.

¹¹Ra Jesu bi 'yõt'a nú'a rá mudi ra danga nt'udi nuni Ncaná de Galilea. Ne njabu bi 'yõt'e pa bi hnequi rá nsunda,

ne yá nxadi ma'na bi gamfri gue go gue'a xpá mehna Ajuá pa da ndá.

¹² Nepu nura Jesu bi ma pa Ncapernau, ne bi meui rá nana ne yá cu ne yá nxadi, ne ja bá 'buhni'u 'raya pa.

Ra Jesu bi 'yenga nú'u mri mpa mbo ra ndanija

(Mt. 21:12-13; Mr.
11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³ Nepu de guehni ra Jesu bi ma pa Jerusale ngue'a mi ma da dat'a ra pa de ra pascua 'nará ngo de ya xodyo. ¹⁴ Ne bi hyanda 'raya ma mi 'buhni ja ra patio de ra ndanija, 'ra mi pa ya ndamfri, 'ra mi pa ya deti, ha nu ma'ra mi pa ya domitsu; ne mi huhni 'ra to'o mi pata ya boja. ¹⁵ Hangué nura Jesu bi met'a 'nara nthahi pa bi 'yeni co ya mfei nuya mbo'oni de mbo ra ndanija mahyegui co ya ma, nehe bi xamba yá boja nú'u to'o mi pata ya boja, ne bi punts'ua yá mexa, ¹⁶ ne bi 'ñembabi nú'u to'o mi pa ya domitsu:

—Jucju pa thi ri domitsuhu, oja guí huxhuua ri 'mahu mbo rá ngu ma Dada!

¹⁷ Ha nuyá nxadi bi beni gue njabu xqui t'ofó ja ra Maca T'ofó habu ena: “Xi dí te ma vida pa ga sup'a'i ri ngu.” Ne nuyá nxadi bi zo yá mfeni gue nú'u ya noya mi ma de ra Jesu.

¹⁸ Ha nuya ndá gá xodyo bi 'ñembabi ra Jesu:

—¿Te ma danga nt'udi da za gui 'ñutcahe pa ga paha to rá nsequi'a pa guí ot'a njabu?

¹⁹ Nu'bú ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—'Bu gui yø'thu nuna ra nija, nuga co hñupa ga yopa 'ba'ma ma'na'qui.

²⁰ Nu'bú nu'ú bi 'ñena:

—Ñotema'rato njeya pa bri 'ba'ma nuna nijana, ¿nepu nu'i guí ena gue co hñupa ma gui yopa 'ba'ma ma'na'qui?

²¹ Pe nú'a ra nija mi mangua ra Jesu, mi ma de rá ndo'yo she'a. ²² Ha nu de mi

nanga ra Jesu de ra du, nu'bú yá nxadi bi beni'u nú'u ya noya xqui mañ'a. Hangué bi gamfri'u gue bi njabu ngu nú'a xqui t'ofó ja ra Maca T'ofó, ne ngu nú'a xqui manse'a gue ma da yopa nte.

Ra Jesu patuatho yá mfeni gatho ya ja'i

²³ Ha nu de mi 'buhni ra Jesu nuni Jerusale ja ra ngo de ra pascua, ndunthi ya ja'i bi gamfri gue go mi gue'a bá pehna Ajuá pa da ndá, nguetho nu'ú bi hyanda ya danga nt'udi mi ot'a. ²⁴ Pe nura Jesu himi ne da 'ñoui'u ngue'a mi patuatho yá mfeni'u. ²⁵ Ne himi honi'a to'o da xipabi tengu yá 'mui ya ja'i, ngue'a nu'á mi patuase yá mfeni'u.

Ra Jesu ne ra Nicodemo

3 Ha mi 'bu 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Nicodemo mrá ndá de ra hmunts'a ndá gá xodyo, ne mrá fariseo. ² Nu'á bi ma dega xuui pa bá c'a'tsa ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Xahnate, dí paha gue Ajuá xpá meñ'a'i pa gui xancaguihe, ne guí 'bui con gue'a, ngue'a 'bu hingrí 'buhma con gue'a hinda za gui 'yøthma nuya danga nt'udi guí ot'e.

³ Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Xi majuani dí xi'a'i, nu'á tó'o hinda yopa 'mui ma'ra'yo hinda za da 'mu ja rá hmanda Ajuá.

⁴ Nu'bú ra Nicodemo bi 'ñembabi:

—¿Hanja da za 'nara ndaxjua ja'i da yopa 'mui ma'ra'yo? ¿Ha gue da za da yopa yut'a ja rá mui rá nana ne da yopa 'mui?

⁵ Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Xi majuani dí xi'a'i, nu'á tó'o hinda 'mui de ra dehe ne de ra Maca Ndahi, hinda za da yut'a ja rá hmanda Ajuá.

⁶ Nuto gatho bi mbatsi dega ja'i, gue'a 'nara ja'i, ha nu'a tó'o bi yopa 'mui ma'ra'yo dega Maca Ndahi, gue'a 'bui dega hoga ndahi. ⁷ Oguí 'yø ngue'a

dí xi'a'i gue mahyoni gui yopa 'buhu ma'ra'yo. ⁸ Nura ndahi 'yo haburaza, ne guí øde bu, pe hinguí padi habu brí 'ñehe nixi habu rí ma. Njabu nehe ra Maça Ndahi nú'a ri mpefi ja yá mfeni nuto gatho xa 'múi ma'ra'yo de gue'a.

⁹ Nu'bú bi dadi ra Nicodemo ne bi 'ñembabi:

—¿Pe hanja da za da njabu?

¹⁰ Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—¡Conque grá xahnate de Israel ne hinguí padi nuya ya t'øt'e! ¹¹ Xi majuaní dí xi'a'i, dí mañhe nú'a dí pahe, ne dí damajuanihe de nú'a stá hanthe, pe nu'ahú hinguí ne gui camfrihu nú'a dí damajuanihe. ¹² 'Bu hinguí camfrihu nú'a dí xi'ahu de nú'a jaua ja ra ximhai, nu'bú ¿hanja da za gui camfrihu 'bu ga xi'ahu ya t'øt'e de mahets'i?

¹³ Ni 'nara meximhai hinxá ma mahets'i pa bá hā ra noya de ya t'øt'e de guehni, hõnse nú'a to'o bá cai de mahets'i, go gue'a Nú'a To'o e bi Nja'i, go gue'a mā de ya t'øt'e de mahets'i ngue'a ja ra menguni. ¹⁴ Y Nú'a To'o e bi Nja'i ma da t'øtuabi ngu bi 'yøt'a ra Moise bi pøtsa ra qu'eña dega bõja maña ja 'nara za nu de mi 'bui ja ra 'yo'mtha, njabu nehe mahyoni dra 'bøtse maña ja 'nara za Nú'a To'o e bi Nja'i. ¹⁵ Pa njabu nuto gatho da gamfri'a hinda 'medi, ma da me'tsa ra te pa nzantho.

Ajuá mađi gatho ya ja'i de ra ximhai

¹⁶ Ajuá xi bi mađi nts'edi gatho ya ja'i de ra ximhai, hangue bá pehna rá 'ra T'u, pa nuto gatho da gamfri'a hinda 'medi, nú'ú ma da me'tsa ra te pa nzantho. ¹⁷ Ajuá bá pehna rá T'u pa guecua ja ra ximhai pa da pøhø ya ja'i, hingue pa da mehni'u ja ra nidu.

¹⁸ Nu'a tó'o camfri'a hinda 'behna ja ra nidu, pe nu'a tó'o hingui camfri'a, gue'a ya xa t'e'mbi pa dra 'behna ja ra nidu, ngue'a hinxá gamfri'ri rá thuhu rá 'ra T'u Ajuá. ¹⁹ Nu'ú ma dra 'behna ja ra nidu

ngue'a ra ñot'i bi zøhø ja ra ximhai, pe nu'ú ma'na ri ho da 'mata ja ra 'bexuui ngue'a hingui ho nú'a øt'e'u. ²⁰ Nuto gatho øt'a ya t'øt'e hingui ho, ri utsa ra ñot'i ne hingui cuat'a ja ra ñot'i ngue'a tsu da hnequi yá ts'o'befi. ²¹ Pe nu'a tó'o øt'a ngu nú'a mangan majuaní, gue'a cuat'a ja ra ñot'i pa da hnequi gue nú'a øt'e, øt'e co rá ts'edi Ajuá.

Ra Xuua Xi'tsate bi yopa mā de ra Jesu

²² Nepu 'mefa ra Jesu bi ma pa ra hai Judea co yá nxadi, ne ja bá 'buini'u 'raya pa, ne bá øt'a ra sistehe de guehni. ²³ Ne nura Xuua mi øt'a ra sistehe nuni Enón gueta Salim, ngue'a xi mi ja ndunthi ra dehe de guehni, ne mi pa ya ja'i pa mri nxistehe'u. ²⁴ Ne ra Xuua hinxqui jot'atho ja ra fadi.

²⁵ Ha nuyá nxadi ra Xuua mi ntsanoyau 'rayá mixodyou de ra sistehe pa ra nt'axqui. ²⁶ Nepu bi ma ya nxadi bá c'a'tsa ra Xuua ne bi 'ñembabi:

—Xahnate, nu'i gá damajuani de nú'a ra 'ñøhø gá nuui ri'nandi ra dathe Jordá, ha nubýá bí øt'a ra sistehe nehe, y gatho ya ja'i pa ja rí mani.

²⁷ Nu'bú ra Xuua bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—Hinda za te da mese 'na 'bu Ajuá hingo da 'bepa 'na. ²⁸ Nu'ahu ya xcá 'yøhu stá mā gue hingo guecagui drá Cristo nú'a xpá mehna Ajuá pa da nda, hõnse bá pencagui pa go ga 'met'o de gue'a. ²⁹ Nja ngu 'nara 'ñøhø to'o ri nthatui 'nara 'behña, go gue'a rá 'behña'a. Ne nurá amigo nú'a ra 'ñøhø ra medinthati di 'bahui ne øts'e te mā, ne da johya'a nu stí 'yøtua rá noya ne sta hyandi da meui rá 'behña. Njabu nehe xi drí johya ngue'a dí øde de nú'a bí øt'a ra Jesu, ne ngue'a dí øde gue ndunthi ri deni'a. ³⁰ Ngue'a nu'a mahyoni ma'na go da nja rá nsu'a, ha nuga da uadi ma nsu.

Rá T'u Ajuá nú'a bá ehe de mahets'i

³¹ Ngue'a nú'a xqui 'ñehe de mahets'i, hangue ma'na ja rá nsu de gatho, pe nu ngugui drá ja'itho de ra ximhai, hangue dí pađi nsøcta nú'u ya t'øt'e jaua ja ra ximhai. ³² Y nú'a go gue'a ma de nú'a te xpá hyandi ne de nú'a te xpá 'yøde nuni mahets'i, pe masque njabũ, hinto camfribi nú'a mañ'a. ³³ Pe nu'a tó'o da gamfribi nú'a mañ'a, nehe ma gue Ajuá mąnga majuañi. ³⁴ Ngue'a nurá T'u Ajuá xpá mehni mąnga nú'u ya noya bá xipabi Ajuá, ngue'a nú'a xa umba maxøgue rá ts'edi ra Maça Ndahi. ³⁵ Ajuá ra Dada xi di mađi rá T'u, hangue xa 'yent'ua gatho ja rá 'ye'a. ³⁶ Nu'a tó'o camfri ra T'u, go gue'a pe'tsa ra te pa nzantho, pe nu'a tó'o hingui ne da gamfri ra T'u, hinhya'mu da zũ ra te pa nzantho, hønse rá cue Ajuá ma da zudi'a.

Ra Jesu bi zofu 'nara 'behña me Nsamaria

4 Ha nura Jesu bi bađi gue nuya fariseo xqui 'yøde'u gue ma'na mi ndunthi yá nxadi'a ne ma'na mi øt'a ra sistehe'a que ra Xuua. ² Masque ra Jesu hingo mi øt'a ra sistehe'a, pe nuyá nxadi ha. ³ Y nu mi 'yøde ra Jesu gue mi hmąnga njabũ, bi bøni de guehni Judea pa bi mengui Galilea.

⁴ Ne mi pe'tsi da 'randa Nsamaria. ⁵ Ne bi zønga ja ra t'ũa hnini Sicar de Nsamaria guetbũ habũ mi o rá hai ndu ra Cobo nú'a xqui zocua ndu ra Jose rá t'u. ⁶ Ne ja mi jani 'nara poso nú'a bi gohui rá thuhu ra Cobo. Nepũ nura Jesu ja bi ntsayani ngue'a xqui zabi ja ra 'ñu. Y ya mi ngu nzunga 'rato nde. ⁷ Nepũ de guehni bi zøhø 'nara 'behña mrá me Nsamaria, e da 'yat'a ra dehe ja ra poso. Ha nura Jesu bi 'yadi ne bi 'ñembabi:

—'Raca ts'u ra zi dehe ga tsi.

⁸ Ha nuyá nxadi'a xqui ma tai pa da dai te da zi'u. ⁹ Y nú'a ra 'behña me Nsamaria bi 'ñembabi ra Jesu:

—¿Hanja guí acagui ra dehe, gue nu'i grá xodyo ha nuga drá me Nsamaria?

(Bi 'ñembi njabũ ngue'a ya xodyo himi tsa nixi da ñau ya me Nsamaria.)

¹⁰ Nu'bú ra Jesu bi dađi ne bi 'ñembabi:

—Nu'bũ gri pahma nú'a unga Ajuá, ne 'bũ gri pahma nú'a to'o a'a'i ra dehe, nu'bú go xcá 'yacagui, ne nuga stá 'ra'a'i ra dehe dega te pa nzantho.

¹¹ Ha nura 'behña bi 'ñembabi:

—Ndada, hingrí hña con te gui 'yat'a ra dehe, ha nura poso xá hñe. Nu'bú, ¿habũ ja nú'a ra dehe dega te guí engagui? ¹² ¿Ha gue ma'na ja ri nsugue que ndu ma dadahũ ra Cobo, nú'a to'o bi zogage nuna poso? Y nu'a ja mi tsitheua co yá t'u ne co yá mbo'oni.

¹³ Nu'bú nura Jesu bi dađi ne bi 'ñembabi:

—Nuto gatho da zi nuni ra dehe da yopa zũ ra nduthe. ¹⁴ Ha nu'a tó'o da zi nú'a ra dehe dí ungå, hinhya'mu da yopa zũ ra nduthe, ngue'a nú'a ra dehe ga umbabi, da nja ngu 'nara pøthe ja rá coraso, di pøhø pa da umba ra te pa nzantho.

¹⁵ Nu'bú nura 'behña bi 'ñembabi:

—Ndada, 'raca ts'u de nú'a ra zi dehe pa hinhya'mu da yopa zũa ra nduthe, ne pa hinhya'mu ga eheua ma'na'qui ga 'ñai.

¹⁶ Ha ra Jesu bi 'ñembabi:

—Gue da rí ma ua tsi ri dame.

¹⁷ Nu'bú nú'a ra 'behña bi dađi ne bi 'ñembabi:

—Jo'o ma dame.

Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—Majuani nú'a guí ma gue jo'o ri dame. ¹⁸ Pe xcá pe'tsa cut'a ri dame ne nú'a ra 'ñøhø guí 'buhuihya, hingo ri dame'a. Hangue majuañi nú'a guí ma gue jo'o ri dame.

¹⁹ Nu'bú nura 'behña bi 'ñembabi:

—Ndada, pøde go gue'e 'nará 'mehni'i Ajuá. ²⁰ Nu' bú te xi guí mangue de ndu ma dadahú bi xøcambeni Ajuá nuni ja ra t'øhøni, ha nu'ahú gyá xodyohú guí mañhú gue mahyoni dra søcambeni Ajuá nsøctho de guehni Jerusale.

²¹ Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—Naná, camfri nú'á dí xi'a'i, gue ma da zø ra pa guí xøcambeni Ajuá ra Dada pe ya hinga nuni ja ra t'øhø, nixi de guehni Jerusale. ²² Nu'ahú hinguí pahú nú'á guí xøcambeni. Pe nuje há, dí pahé nú'á dí xøcambeni, ngue'á ra pøhøte bá ehe de ja ya xodyo. ²³ Mi ma da zø ra pa ya bi zøhø gue nu'ú tó'o xi majuani da xøcambeni Ajuá ra Dada, ma da xøcambeni dega jamfri ne ngu rí 'ñehe. Ne Ajuá ra Dada ri ho dra søcambeni'á njabú. ²⁴ Ajuá go gue'á dega Ndáhi ne hinguí hnequi, hangue nu'á tó'o da xøcambeni'á, mahyoni da xøcambeni dega jamfri ne ngu rí 'ñehe.

²⁵ Nu' bú nura 'behñá bi 'ñembabi:

—Nuga dí padi gue ma da 'ñehe ra Mesía go ra Cristo nú'á ma da mehna Ajuá pa da ndá. Ne nu stí zø'á gatho go ma da xicju'á.

²⁶ Ha ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nuga go guecse dí ñauíbya.

²⁷ Y nura ora'á bi zøhø yá nxadi, ne nu'ú bi 'yø ngue'á ra Jesu mi ñauí 'nara 'behñá. Pe nu'ú hinte bi 'yambabi ra Jesu te mi ambabi nixi hanja mi ñauí'á. ²⁸ Nu' bú nura 'behñá bi zopú rá xøni ne bi menga ja ra hnini ne bi 'ñembabi nú'ú mi 'buhni:

²⁹ —Maha ma guí hyanthú nú'á to'o xa xictho te gatho stá øt'e. ¿Ha hingo di gue'á ra Cristo 'bú, nú'á mi ma da mehna Ajuá pa da ndá?

³⁰ Nepú nuya ja'i'ú bá ehe pa e da c'a'tsa ra Jesu. ³¹ Ha nu mi ma nú'á ra 'behñá, nuyá nxadi ra Jesu bi bantebi ne bi 'ñembabi:

—Xahñate, bá e guí ñuni.

³² Pe nu'á bi 'ñembabi'ú:

—Dí pe'tsa 'nara hñuni ma ga tsi, nú'á nixi guí pahú.

³³ Ne nuyá nxadi bi 'ñembabi'ú 'na ngu 'na:

—¿Úa to xpá hñampi te da zi 'bú?

³⁴ Ha ra Jesu bi 'ñembabi'ú:

—Nuna hñuniga gue'á ga øtuabi rá paha nú'á to'o bá pencagui ne ga pepa rá 'befi asta hinga juati. ³⁵ Guí mañhú gue di 'be goho nzañá pa da nja ra sofo, ¿ha ngue há? Pe nuga dí xi'ahú: Ndi, hyanthú ya 'bot'i ya xa ñats'i pa da sofo. ³⁶ Nuya xofo hani yá thahá ne jut-s'i 'nara hoga sofo. Hangue nuya xofo ma da johyauí ya mot'i. Njabutho nehe nú'ú to'o da tunga ma noya, ma da hñanga yá thahá ne da munts'a ya ja'i pa da me'tsa ra te pa nzantho. ³⁷ Nja ngu enga ya ja'i: "Na'ño to'o pot'i, 'na'ño to'o xofo." ³⁸ Hangue nuga stá peñ'a'ihú pa guí muntshú ya ja'i, ngu 'nara sofo nú'á hinxcá pefihú. Ma'ra xa mpefi, ha nu'ahé guí xopabihú yá 'bot'i'ú.

³⁹ Ne ndunthi ya mengu nú'á ra hnini'á de Nsamaria bi gamfri gue ra Jesu go mi gue'á xqui mehna Ajuá pa da ndá, ngue'á nura 'behñá xqui damajuani ne xqui 'ñena gue nu'á xa xiptho gatho nú'á te xqui 'yøt'e. ⁴⁰ Hangue nu mi zøhni ya me Nsamaria habú mi 'bú ra Jesu, bi bantebi gue da 'muhui'ú, hangue nu'á bi 'muhui'ú yo pa. ⁴¹ Ne xi ndunthi ma'ra bi gamfri ra Jesu ngue'á go mi zofose'á. ⁴² Ha nu'ú bi 'ñembabi nú'á ra 'behñá:

—Nubyá dí camfrihe hingue hønse ngue'á go gá xicje, dí camfrihe ngue'á ya stá øsehe te xa má, ne dí pahé gue xi majuani go guehni rá Pøhøte de ya ja'i gatho rá nguni ra ximhai.

Ra Jesu bi 'yøthebi rá t'ú 'nará danga maste ra ndá

⁴³ Ha nu mi thogui nú'ú yo pa, ra Jesu bi ma pa ja rá hai Galilea. ⁴⁴ Ne nu'á xqui manse ne xqui 'ñena: "Ni 'nará

'mehni Ajuá hingui hnumansu ja rá hai.”

⁴⁵ Ha nu mi zonga Galilea'a nuya mengu de guehni bi umba ntsaya ngue'a xqui hyandi'u gatho ya danga nt'udi xqui 'yøt'e'a nuni ja ra ngo Jerusale, ngue'a nehe nuya mengu rá hai xqui ma ja nú'a ra ngo'a.

⁴⁶ Nepu nura Jesu bi yopa zonga ma'-na'qui nuni Ncaná de Galilea habu xqui 'yøt'e da mvinu ra dehe. Y nuni Ncaper-nau mi 'buhni 'nará danga maste ra nda ne mri hñenga rá t'u. ⁴⁷ Y nu'á bi 'yøde gue ra Jesu xqui menga de Judea ne ya xqui zonga Galilea, hangue bi ma há mi 'bu'a pa bá bantebi da mæui ja rá ngu pa da 'yøthebi rá t'u ngue'a ya mi nedu hmaha. ⁴⁸ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'bu hingui hyanthu ya danga nt'udi ne ya danga t'øt'e, hingui camfrihu.

⁴⁹ Ha nura danga maste bi 'ñembabi:

—Ndada, maha, pa hinda du ma zi t'u.

⁵⁰ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—Grí ma, ya 'bui xá hño ri t'u.

Ha nu'á bi gamfri nú'a bi xipa ra Jesu, ne bi gu rá 'ñu bi ma. ⁵¹ Y de mri ne ra 'ñu bi 'ñe yá 'bego bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Ya 'bui xá hño ri t'u.

⁵² Hangue nu'á bi 'yambabi'u ne bi 'ñembabi:

—¿Te ma ora bi mudi bi tsayabi ra hñeni?

Ha nu'ú bi 'ñembabi:

—Mande ngu nzunga yoto bi tsayabi ra nzø.

⁵³ Nu'bú nura dada bi beni gue mi gue'a ra ora xqui xipabi ra Jesu gue ya mi 'bui xá hño rá t'u. Hangue nu'á ne gatho nú'u mi 'bui ja rá ngu bi gamfri gue ra Jesu go mi gue'a xqui mehna Ajuá pa da nda. ⁵⁴ Go gue'a rá ñoho ra danga nt'udi bi 'yøt'a ra Jesu nuni Galilea ne go bi 'yøt'e'a de bá penga Judea.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara ts'onate nuni Betesda

5 Nepu 'mefa bi nja 'nará ngo ya xodyo nuni Jerusale, ne ra Jesu bi mani.

² Y de guehni Jerusale mi ja 'nara mothe xqui thu'mbabi rá thuhu Betesda de ra hñaquí ebreo, habu mi ja cut'a ya porta, ne mi gueta ra gosthi hnini habu mi thu'mbabi ra 'Ñu gá Ma'yo. ³ Ha mi 'boni ndunthi ya da'thi, ya goda, ya doua, ne ma'ra ya ts'onate mi tømí rá nhuat'i ra dehe. ⁴ Ngue'a ja ra ora mi çaini 'nará enxe Ajuá ja ra mothe pa mi uant'a ra dehe. Ne nu'a tó'o rá mudi mi cut'a mbo ra dehe ora dra huant'i, nú'á go gue'a mi ñani de nu'araza ra hñeni mi pe'tsi. ⁵ Ha mi 'buhni 'nara 'ñøhø ya mi pe'tsa 'natema'ret'a ma hñato njeya de mri hñeni. ⁶ Ha nura Jesu bi hyandi mi 'beni ne bi badi gue ya'bu xqui njabu, ne bi 'ñembabi:

—¿Ha guí ne gui ñani?

⁷ Ha nura da'thi bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Ndada, jo'o to'o da cutcagui mbo ra mothe nura ora sta huat'a ra dehe, ha nura ora ga nehma ga cut'i nu ma'na da dama 'met'o de gueque.

⁸ Hangue ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nanguí, juxa ri mfidí ne 'yo.

⁹ Nu'bú nura 'ñøhø'a 'bestho bi ñani, ha bi guxa rá mfidí ne bi 'ño. Ha nura pa'a mrá pa dega tsaya. ¹⁰ Hangue ya nda gá xodyo bi 'ñembabi'a:

—Núbya rapaña go ra pa dega tsaya, ne ma leyhu hingui unga nsequi gui hñaxa ri mfidíbya.

¹¹ Ha nú'a ra 'ñøhø xqui ñani bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—Nú'a to'o bi 'yøthegui go gue'a bi xicagui gue ga juxa ma mfidí ne ga 'yo.

¹² Nepu nu'ú bi 'yambabi:

—¿To'o bi xi'a'i gui juxa ri mfidí ne gui 'yo?

¹³Ha nú'a ra 'ñøhø xqui ñani himbi badi to'o xqui 'yøthe'a, ngue'a mi 'buhni ndunthi ya ja'i y nura Jesu ya xqui ma.

¹⁴'Mefa ra Jesu bi hyonga nú'a ra da'thi mbo ra ndanija ne bi nthēui ma'na'qui ne bi 'ñembabi:

—Nu'i ya xcá ñani. Ya oxqui ma gui yopa 'yøt'a ya ts'oqui ma'na'qui, pa hingui thogui ma'ra ya ts'othogui ma'na strá nts'o.

¹⁵Nepu nura 'ñøhø'a bi ma bá xipa ya nda gá xodyo gue go mi gue'a ra Jesu xqui 'yøthe'a. ¹⁶Hanguē por gue'a ya nda gá xodyo xi mi utsa ra Jesu, ne xi mi ne da hyohma, ngue'a nu'á mi øt'a ya danga nt'udi de nuya pa dega tsaya.

¹⁷Nu'bú ra Jesu bi 'ñena:

—Ajuā ma Dada hingui tsaya di mpefi, njabuthogui nehe hindí tsaya.

¹⁸Hanguē nuya nda gá xodyo ma'na xi mi 'ramanu da hyohma, ngue'a nu'á himi øta ra ley nú'a mi mā de ra pa dega tsaya, ne ngue'a mi mā gue Ajuā mrá Dada'a, y njabu mri nhyecuaui Ajuā.

Ra Jesu mā de rá ts'edi xa umba Ajuā rá Dada ngue'a go gue'a rá T'u'a

¹⁹Hanguē ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'x:

—Xi majuañi dí xi'ahū, hinda za te da 'yøt'ase rá T'u Ajuā. Ngue'a nu'á handi te gatho øt'a Ajuā rá Dada, y nú'a handi gue'a øt'e nehe, ngue'a te gatho øt'a rá Dada, gue'a øt'a ra T'u nehe. ²⁰Ajuā ra Dada xi mādi rá T'u, ne utuabi te gatho øt'e'a. Ne ma da 'ñutuabi yá 'befi ma'na dya dangui que nú'x xcá hyanthu, pa xi gui 'yøhu. ²¹Ajuā ra Dada juxa gatho nú'x xa du ne umbabi'x ra te. Njabu nehe rá T'u'a umbabi ra te to'oraza nú'a go da ne'a. ²²Ajuā ra Dada hingui ha'mba nguenda ni 'nara ja'i, nguetho gatho xa 'yent'ua ja rá 'ye rá T'u pa go da hñā'mba nguenda'a, ²³pa njabu gatho ya ja'i da numansu ra T'u ngu di numansu'x Ajuā rá Dada. 'Bu to'o hingui numansu ra T'u,

nehe hingui numansubi rá Dada nú'a to'o bá pehni.

²⁴Xi majuañi dí xi'ahū: Nu'a tó'o huxa nt'øde nú'a dí mā ne camfri Ajuā nú'a bá pencagui, pe'tsa ra te pa nzantho, ne hinda 'behna ja ra nidu, ngue'a nu'á ja ra uenda ya xa du ne xa yopa nte pa da me'tsa rá te pa nzantho. ²⁵Xi majuañi dí xi'ahū, ma da zø ra pa ne majuañi nubya ya ja, gue nú'x xa du da 'yøde nú'a mangua rá T'u Ajuā, ha nu'x tó'o da hñuxa nt'øde ma da nja yá te pa nzantho. ²⁶Ngue'a Ajuā ra Dada hase ra ts'edi pa da unga ra te pa nzantho. Njabu nehe rá T'u bi umba ra ts'edi pa da unga ra te pa nzantho nehe. ²⁷Ne xa 'yent'ua ja rá 'ye rá T'u pa go da hñā'mba nguenda gatho ya ja'i de ja ra ximhai, ngue'a go gue'a Nú'a To'o e bi Nja'i. ²⁸Oguí 'yøhu ngue'a dí xi'a'ihū njabu. Ngue'a ma da zø ra pa nuto gatho xa du ma da 'yøde sta ñā rá T'u Ajuā. ²⁹Y nú'x to'o gatho xa 'yøt'a nú'a xá hño ma da nangui pa da nja yá te pa nzantho, ha nu'x tó'o xa 'yøt'a nú'a hingui ho ma da nangui pa da 'behna ja ra nidu.

'Bui to'o damajuñi de ra Jesu

³⁰Nuga hingui tsa te ga øt'ase. Nú'a xicagui ma Dada, gue'a dí øt'e, ne dí øt'a ra ts'utbi ngu di 'bepqui, ne nura ts'utbi'a go gue'a xá hño ngue'a dí øt'ua rá paha ma Dada nú'a to'o bá pencagui, hingo dí øt'a nú'a go ma pahasega. ³¹'Bu nuga gra manse to'ogui, hinte da muui nú'a ga mā. ³²Pe 'bui 'na to'o damajuñi to'ogui, ne dí pañi gue nú'a mañ'a xi di muui. ³³Nu'ahū xcá penhū ya 'mehni pa da 'yambabi ra Xuua de gueque, y nu'á bi damajuñi to'ogui ne bi xi'ahū nú'a majuañi. ³⁴Pe pa gueque ni 'nara ja'i hindí honi to'o da dadi por gueque. Nuga hønse dí ben'ahū nú'a bi mangua ra Xuua, qué pa gui mpøhøhu. ³⁵Ra Xuua gue'a mi nja ngu 'nara ñot'i, mi yo't'a ri mfenihu de nú'a mi xi'ahū. Ha

nu'ahú, gá 'yødehú co ra johya nú'a te mi ma, pe hønse 'raya zi patho. ³⁶Nuga dí pe ya 'befi ngu xa 'racagui Ajuá ma Dada ga juadi ga pefi, y nuya 'befi dí pefi go gue'u damajuáni gue go Ajuá xpá mencagui. Y nuya 'befi'u ma'na ya dangui pa da fadi to'ogui que nú'a bi manga ra Xua de gueque. ³⁷Ma Dada to'o bá pencagui go gue'a damajuáni to'ogui, masque hinhya'mu xcá 'yøhú xa ñá'a nixi xcá hyanthú tengu'a. ³⁸Ne nurá noya'a hinxá zoda ri mfenihú, nguetho nu'ahú hinxá camfriguihú gue nuga go rá 'mehngui'a. 'Bú xcá camfriguihuma, nu'bú gri pahmahú te rí bonga ra Maca T'ofó. ³⁹Nu'ahú hinhya'mu guí hēhú ra Maca T'ofó, xi guí he'thú pa xahma ja gui tsuhmahúni ra te pa nzantho, pe hingui tso ri mfenihú de nú'a guí he'thú, ngue'a ja nura T'ofó'a ja maní de gueque. ⁴⁰Ha nu'ahú hingui ne gui camfriguihú pa da za gui tsuhmahú nú'a ra te pa nzantho.

⁴¹Nuga hindí manga njabú pa da 'ñesca ma nsu ya ja'i. ⁴²Dí manga njabú ngue'a dí padi gue nu'ahú hingerí madihu Ajuá. ⁴³Masque stá ehma de rá thuhu Ajuá ma Dada, pe nu'ahú hinxá numansuguihú. Pe nu'bu 'nara ja'i da 'ñehe de rá thuhuse, nu'bú ha, go guí numansuhú'a. ⁴⁴Hingui ne gui camfriguihú ngue'a go 'met'o guí 'ñe'tsua nsusehú 'na ngu ma'na, hingo guí hoñhú da 'ñe'ts'a ri nsuhú Ajuá nú'a 'natho. ⁴⁵Ogui beñhú gue go nuga ma ga ñap'a'ihú ja rá thandi Ajuá ma Dada. Nurá ley ra Moise go gue'a ma da ñap'a'ihú, nú'a ts'a guí camfrihú da ñañ'a'ihú. ⁴⁶'Bú gri camfrimahú nú'a bi 'yofo ra Moise, nu'bú gri camfriguihú hmaha nehe, ngue'a nu'á bi 'yofo de gueque. ⁴⁷Ha nu'bu hingui camfrihú nú'a bi 'yofo'a, nu'bú çhanja da za gui camfrihú nú'a dí mangá?

Ra Jesu bi 'uinga thogui cut'a 'mo ya ja'i

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

6 Nepu de gue'a ra Jesu bi 'ranga ri'nandi ra ndehe Galilea, nú'a rá thuhu nehe Tiberia. ²Ha mri dena ndunthi ya ja'i ngue'a mi handa ya danga nt'udi nú'u mi ø'tua ya da'thi mi ñani. ³Nu'bú ra Jesu bi bøxa ja 'nara t'øhø ne ja bá huhuini yá nxadi. ⁴Ne ya mi ma da dat'a ra pa de ra pascua 'nará ngo ya xodyo. ⁵Nu'bú ra Jesu bi hyanda nú'u ya ja'i mi ndunthi xqui deni'a, nepu nu'á bi 'ñemba ra Lipe:

—¿Habú ga tañhú ra thuhme 'bu, pa ga 'uiñhú gatho nuya ja'iyu?

⁶Ra Jesu xa bi ne bi manga njabú pa bi nu te xa dadi hmaha ra Lipe, ngue'a nu'á ya mi padise te mi ma da 'yøt'e. ⁷Ha nura Lipe bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Pøde nixi co yo nthebe denario ra thuhme ga tañhú, hinda uadi, ua 'ra 'na zi xeni da ziyu.

⁸Nepu 'nará nxadi ra Jesu mrá thuhu ra Andre, go gue'a mrá cu ra Simu Pedro, bi 'ñembabi ra Jesu:

⁹—'Bucua 'nara ts'unt'u ha cut'a ya thuhme dega cebada ne yoho ya zi huá, çpe te ri maña?

¹⁰Nu'bú nura Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Xiphú gatho ya ja'i da hñudi.

Y mi jani 'nara 'bot'ei, ne ja bi hñuhni'u, ne ngu mi cut'a 'mo sehe ya 'ñøhø. Ya 'behña ne ya batsi himi pa 'mede. ¹¹Nepu nura Jesu bi gu nú'u ya thuhme, ne bi umba njamadi Ajuá de nú'a ra thuhme ma da zi'u, ne ja ngá umba yá nxadi nepu ya nxadi bi umba nuya ja'i mi huhni. Ne guet'atho bi 'yøt'e co nuya zi huá, ne bi zi'u asta xi bi niña. ¹²Ha nu mi uadi'u, ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Bá muntshú gatho ya zi xeni nú'u bi bongui, pa hinte da 'medi.

¹³ Ha nu'ú bi munts'a gatho ya zi xeca thuhme xqui 'bonguabi'ú de nú'ú cut'a ya thuhme dega cebada. Ne bi ñuxa 'ret'amayoho ya 'bòts'e co nuya xeca thuhme bi bongui. ¹⁴ Ha nu mi hyanda ya ja'i nú'a ra danga nt'udi xqui 'yòt'a ra Jesu, nu'ú bi 'ñena:

—Xi majuañi go guehni rá danga 'mehni Ajuá nú'a mi hmá da 'ñecua ja ra ximhai.

¹⁵ Pe ra Jesu mi patho gue mi ne'ú da zixhmaḥa pa da ndahma'a de gue'ú, hangue nu'a bi 'yòt'e, bi ma de guehni bi yopa bøxa ma'na'qui ja nú'a ra t'òhò'a ri sehe.

Ra Jesu bi 'ño maña ra ndehe

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Y de mi nde, yá nxadi'a bi ma pa ja ra ndehe. ¹⁷ Nepu de guehni bi yut'a ja 'nara motsa pa bi ma'ú Ncapernau de ri'nandi ra ndehe. Ha ya xmá 'mexuui, ha ra Jesu hinxqui mengtho de ja ra t'òhò.

¹⁸ Ne bi mudi bi 'ño 'nara bunthi xi mri anga ra dehe. ¹⁹ Y ya xqui 'ño ngu cut'a o 'rato kilometro de ja ra dehe, nepu bi hyant'ú ra Jesu mbra 'yotho maña de ra dehe pa da e da zudi'ú, ne nu'ú xi bi ntsu.

²⁰ Pe nu'á bi 'ñembabi'ú:

—¡Nuga go guecagui, ogui tshu!

²¹ Nepu nu'ú co ra johya bi pò'tsa ja ra motsa ne bi zits'i, ne 'bestho bi zòñ'ú co ra motsa ja ra hai habu mri ma'ú.

Ya ja'i bi hyonga ra Jesu

²² Ha nurá hyax'a nú'ú ya ja'i xqui gohni ri'nandi ra ndehe ne xqui hyandi gue 'nada ra motsa mi 'bahni, ne xqui badi gue nuyá nxadi ra Jesu bi mase'ú ja nú'a ra motsa, ne ra Jesu himbi meui'ú.

²³ Ne guetbu habu xqui zi ra thuhme'ú nu mi umba njamadi Ajuá nura Jesu, ja bi zòhni ma'ra ya motsa xqui 'ñehe Tiberia. ²⁴ Hangue nu mi hyandi'ú gue ya mi jo'oni ra Jesu nixi yá nxadi, nu'bú nu'ú 'bestho bi yut'a ja nú'ú ya motsa

ne bi ma pa Ncapernau pa da hyonga ra Jesu.

Ra Jesu go ra thuhme dega te

²⁵ Y ja bá tshuhi'ú ra Jesu ri'nandi ra ndehe ne bi 'ñembabi'ú:

—Xahnate, ¿ha'mu gá tsòhò de guecua, desde manxuui o ja nuyá?

²⁶ Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Xi majuañi dí xi'ahú, guí hongaguihu ngue'a dá 'uiñ'a'ihú ne gá niñahú, hingue ngue'a gá hyanthú ya danga nt'udi. ²⁷ Guí øthu ra ts'edi pa gui tshu nú'a te gui tsihu, pe nu'á 'bestho da thegue. Ma'na xá hño 'yøthu ra ts'edi gui tshu nú'a ra nzaqui unga ra te pa nzantho, y nu'á hinhya'mu da thegue. Go gue'a ra nzaqui da 'ra'ahú Nú'a To'o e bi Nja'i. Ne Ajuá ra Dada xa 'ñu't'a'ihú gue xa umba ra ts'edi'a pa da 'ra'ahú nú'a ra nzaqui'a.

²⁸ Ha nu'ú bi 'ñembabi:

—Nu'bú ¿te mahyoni ga øthe pa njabu da za ga øthe ngu nú'a xa 'bepcahe Ajuá, pa njabu da za ga tsuhe nú'a ra nzaqui guí engaguihe?

²⁹ Nepu nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'ú:

—Nu'a mahyoni gui 'yøthu pa da za gui 'yøthu ngu nú'a xa 'bep'ahú Ajuá, camfrihu nú'a to'o xpá mehni'a.

³⁰ Ha nuya ja'i bi 'ñembabi'a:

—Nu'bú ¿te ma danga nt'udi da za gui 'yòt'e pa ga hanthe ne ga camfri'ihe? ¿Nda'a ra danga t'òt'e ma gui 'yòt'egue?

³¹ Maya'bu ndu ma dadahu ra Moise mri zi nú'ú ma'ra ndu ma dadahu ja ra 'y-o'mtha, y ja bi zini'ú ra thuhme rá thuhu ra maná, ngu xa t'ofò ja ra Mäca T'ofò habu ena: “Nu'á bá pempabi ra thuhme de mahets'i pa bi zi'ú.”

³² Ha nura Jesu bi 'ñembabi'ú:

—Xi majuañi dí xi'ahú: Hingo ra Moise bi umbabi'ú nú'a ra thuhme bá ehe de mahets'i nú'a bi zi'ú. Numa Dada go gue'a bi mempabi'ú. Y go guet'a bá

pen'ahũbya ra thuhme de mahets'i nú'a unga ra te pa nzantho. ³³Nú'a ra thuhme bá pen'ahũ Ajuã, go gue'a rá T'u bá cai de mahets'i, ne go gue'a umba ra meximhai ra te pa nzantho.

³⁴Nu'bú nuya ja'i bi 'ñembabi:

—Ndada, oxqui ma gui 'betcahe nú'a ra thuhme'a.

³⁵Ha nura Jesu bi 'ñembabi'ũ:

—Nuga go guecagui drá thuhme dega te pa nzantho. Nu'a tó'o da 'ñe da zucagui hinhya'mũ da zu ra thuhu, ha nu'a tó'o da gamfrigui hinhya'mũ da zu ra nduthe. ³⁶Pe nuga ya stá xi'ahu gue masque ya xcá hyandgaguihu pe hinguí camfriguihu. ³⁷Gatho nú'u to'o xa 'racagui Ajuã ma Dada da 'ñehe da zucagui, ha nu'a tó'o da 'ñehe da zucagui hinga co'tsi. ³⁸Ngue'a nuga stá cai de mahets'i pa ga ø'tua rá paha nú'a to'o bá pencagui, hingue nú'a go ma pahase. ³⁹Nurá paha ma Dada nú'a to'o bá pencagui gue nú'u to gatho xa 'racagui ni 'na de gue'u hinga 'bedi, ne nura pa de ra ngaxhmai, ma ga juts'i'u pa rí nja yá te pa nzantho. ⁴⁰Ne nurá paha nú'a to'o bá pencagui gue da nja yá te pa nzantho nuto da badi to'ogui ne da gamfrigui, ne nura pa de ra ngaxhmai, ma ga juts'i'u pa rí nja yá te pa nzantho.

⁴¹Nu'bú nuya xodyo bi nonga ra Jesu ngue'a mi ena: “Nuga go guecagui drá thuhme stá cai de mahets'i.” ⁴²Ne mi eñ'ũ:

—Go guehni ra Jesu rá t'u ra Jose, ¿ha ngue ha? Nujũ dí padihu to'o rá dada ne rá nanani. Nu'bú ¿hanja ena gue bá cai de mahets'i?

⁴³Ha ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'ũ:

—Oguí nontehu de nú'a stá xi'ahu.

⁴⁴Ngue'a ni 'na hinto tsa da 'ñe da zucagui 'bũ hingo Ajuã ma Dada nú'a to'o bá pencagui da zopa rá mfeni pa e da zucagui, ne go gue'u ma ga juts'i nura pa de ra ngaxhmai pa rí nja yá te pa nzantho. ⁴⁵Njaua xa t'ofõ ja yá t'ofõ yá

'mehni Ajuã habũ ena: “Ajuã ma da 'ñuta gatho ya ja'i,” ena njabũ. Hangué gatho nú'u to'o da hñuxa nt'õde te manga ma Dada ne da zo ja yá mfeni, nú'ú go gue'u da 'ñe da zucagui.

⁴⁶Hingo dí xi'ahu gue to'o xa hyanda Ajuã ra Dada, ngue'a hõnsegui stá handi'a, ngue'a stá ehe de gue'a. ⁴⁷Xi majuaní dí xi'ahũ, nu'a tó'o camfrigui pe'tsa ra te pa nzantho. ⁴⁸Nuga go guecagui drá thuhme dega te pa nzantho. ⁴⁹Maya'bũ nú'u ndu ri dadahũ bi zi ra maná nu mi 'bui ja ra 'yo'mtha, pe nu'ú bi du'ũ. ⁵⁰Pe nú'a ra thuhme dí mangá, hingue ngu nú'a ra thuhme bi zi nú'u bi du. Nú'a ra thuhme dí mangá bá ehe de mahets'i pa nuto'o da zi hinhya'mũ da du. ⁵¹Nuga go guecagui drá thuhme dí te, dá ehe de mahets'i. Nu'a tó'o da zi nú'a ra thuhme dí mangá, da nja rá te pa nzantho. Ha nú'a ra thuhme dí mangá, go guehna ma ndo'yo nú'a ma ga da pa da nja yá te pa nzantho ya meximhai.

⁵²Ha nuya xodyo bi 'ñembabi'ũ 'na ngu ma'na:

—¿Hanja da za da 'racju rá ndo'yoseni pa ga tsihu?

⁵³Ra Jesu bi 'ñembabi'ũ:

—Xi majuaní dí xi'ahũ, 'bũ hingui tsi-pabihu rá ngø ne rá ji Nú'a To'o e bi Nja'i, hinda nja ri tehu pa nzantho. ⁵⁴Nu'a tó'o da zicagui ma ngø ne ma ji, gue'a da nja rá te pa nzantho, ne nura pa de ra ngaxhmai nuga ga juts'i'a pa rí nja rá te pa nzantho. ⁵⁵Ngue'a ma ngø nja ngu ra nzaqui, ne ma ji nja ngu ra dehe nú'a ts'i pa da nte 'na. Pe numa ngø ne ma ji hingue ngu nuya nzaqui'ũ, ngue'a numa ngø ne ma ji unga ra te pa nzantho. ⁵⁶Nu'a tó'o da zicagui ma ngø ne ma ji, go gue'a da 'mũ con gueque, ha nuga ga 'bui con gue'a. ⁵⁷Ajuã ma Dada nú'a to'o bá pencagui, nu'á te, hangué nuga dí te nehe ngue'a nu'á te'a. Njabũ nehe nu'a tó'o da zigágui, nu'á ma da nja rá te ngue'a dí tega. ⁵⁸Nuga go guecagui

drá thuhme stá ehe de mahets'i. Pe hingo dí nja ngu nú'a ra maná nú'a bi zi ndu ri dadahú ne bi du. Ngue'a nu'a tó'o da zigágui núga drá thuhme, da nja rá te pa nzantho.

⁵⁹ Njabu bi mangan ra Jesu nu mi xah-nate ja ra nija nuni Ncapernau.

Ya noya nú'u unga ra te pa nzantho

⁶⁰ Ha ndunthi de nú'u to'o mi 'ñoui'a ne myá nxadihma, mi 'yøde'u bi mangan ra Jesu njabu, bi 'ñena'u:

—Xi hindrí hohú nú'a maní. ¿To ja gue'a da gamfribini?

⁶¹ Ha nura Jesu bi batho gue nu'ú mi nõnte de nú'a xqui man'a, hangue nu'á bi 'ñembabi'u:

—¿Ha gue hingrí hohú nú'a stá ma?

⁶² ¿Xi te gui beñhú nú'bu xcrí hyanthú da yo menga pa mahets'i Nú'a To'o e bi Nja'i? ⁶³ Nú'a ra nzaqui dí ma, go gue'a ra nzaqui pa ri ndáhihú, hingo pa ri ndo'yohú. Ngue'a nú'a ra nzaqui guí tsihú pa ri ndo'yohú hinte di muui pa gui tsuhú ra te pa nzantho. Y nuya noya stá xi'ahú go gue'u ra nzaqui pa ri ndáhihú, ne go gue'u di 'ra'ahú ra te pa nzantho.

⁶⁴ Pe 'ra de gue'ahú hinguí camfrihú.

Ra Jesu bi mangan njabu ngue'a desde rá mudi ya mi patho nú'u to'o himi camfri'a, ne ya mi patho to'o mi ma da da'a.

⁶⁵ Nehe bi 'ñena:

—Xa njabu ngu nú'a ya stá xi'ahú gue hinda za to da 'ñese da zaqui 'bu hingo Ajuá ma Dada da zopa rá mfeni pa da e da zacagui.

⁶⁶ Nepu ndunthi de nú'u to'o mri 'ñoui ne myá nxadihma bi 'uegue'u, ya himbi deni'a. ⁶⁷ Hangue nura Jesu bi 'ñembabi nú'u 'ret'amayoho yá nxadi xqui huahni:

—Xi'ahú, ¿ha gue ma gui 'ueguehu nehe?

⁶⁸ Ha nura Simu Pedro bi dadi ne bi 'ñembabi'a:

—Ma zi Hmu'ihe, ¿to'o ja ga teñhe? gue hõnse'i guí mangan ya noya de ra te

pa nzantho. ⁶⁹ Ha nuje stá camfrihe ne stá pahe gue go gue'e grá Cristo, rá T'u'i Ajuá nú'a te, xpá men'a'i pa gui nda.

⁷⁰ Nepu nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahú guí 'ret'amayohohú stá huan'ahú, ¿ha ngue ha? Pe 'yobu 'na de gue'ahú ri 'ñoui ra ts'ondahi.

⁷¹ Nu'á bi ma de ra Juda Iscariote rá t'u ra Simu, ngue'a go mi gue'a mi ma da da'a, masque go mi gue'a 'na de nú'u 'ret'amayoho ya nxadi.

Yá hõcu ra Jesu himbi gamfri'ue mi gue'a rá 'mehni Ajuá

7 Mefa ra Jesu bi 'ñonitho ja ra hai Galilea, himbi ne ma bá 'buhni Judea ngue'a nuya nda gá xodyo de guehni mi honi hanja da za da hyo'a. ² Ha ya mi ma da dat'a 'nará ngo ya xodyo go mrá ngo dega nthõja'tsi. ³ Hangue yá hõcu ra Jesu bi 'ñembabi:

—Grí ma pa Judea, pa nuya ja'i mri deñ'a'i de guehni da za da hyandi'u nehe nú'u ya danga nt'udi guí øt'e. ⁴ Ngue'a 'bu 'nara ja'i ne to'o da hyandua rá 'befi, nu'á hinda 'yøt'a rá 'befi mant'agui. Ya gue guí øt'a nuya danga t'øt'e, 'yøt'e'u ja yá thandi gatho ya ja'i pa da hyanda nú'a guí øt'e.

⁵ Nuyá hõcu'a bi xipabi njabu ngue'a nixi gue'u himi camfri ua go mi gue'a rá 'mehni Ajuá. ⁶ Nu'bu ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Pa gueque hinxa zõta ma ora pa ga mani, pe nu'ahú, otho ri orahú. ⁷ Ya ja'i hinguí tsa da utsa'ihú, pe nuga ha, di utsagui, ngue'a dí xipabi de yá ts'o'befi'u.

⁸ Nu'ahú, go da rí maha ra ngo. Nuga hinga ma, asta hinda zõ ma ora pa ga ma.

⁹ Ha nu mi xipabi njabu, bi ma'u, ha nura Jesu bi gothitho Galilea.

Ra Jesu bi ma ra ngo dega nthøja'tsi

¹⁰ Nepu ra Jesu bi ma nehe ja ra ngo, pe asta 'mefa. Bi ma pe mant'aguitho pa hinto da hyandi. ¹¹ Ha nuya nda gá xodyo nú'u mi ne da hyohma'a xi mi honi'u de guehni ja ra ngo ne mi eñ'u:

—¿Habu di 'youa'a 'bu?

¹² Ha ndunthi de nuya ja'i mi 'yoni ja ra ngo xi mi ña de gue'a. 'Ra mi ena: “Nú'a ra 'ñøhø'a xi ra hoja'i”; ha nu ma'ra mi ena: “Hinga majuani, hønse hat'atho ya ja'i.”

¹³ Pe nu'ú mi ña zi njante pa hinto da 'yøde, ngue'a mi tsu yá mixodyoui nú'u myá nda de gue'a.

¹⁴ Ts'a mi 'yo made ra ngo ra Jesu bi yut'a ja ra ndanija pa bi nxahnate. ¹⁵ Ha nuya nda gá xodyo xi bi 'yø ne bi 'ñémse'u:

—¿Hanja nuni ra Jesu nts'edi ja rá mfaði ha hinxa nxadi?

¹⁶ Ha nura Jesu bi daði ne bi 'ñembabi'u:

—Nú'a dí udi, hingo dí mansëga. Nu'á bí ehe de Ajuá nú'a to'o bá pencagui.

¹⁷ Nu'á tó'o da ne da 'yø'tuabi rá paha Ajuá, ma da baði de nú'a ma nt'utuete ua bí ehe de Ajuá o ua go dí bensega nú'a dí ma. ¹⁸ Nu'á tó'o bense nú'a ma, nú'a go gue'a ne da t'e'tsua rá nsu. Pe nu'á tó'o ne da 'ñe'tsuabi rá nsu nuto bá pehni'a, nu'á manga majuani ne hinguí hate.

¹⁹ Ra Moise xa 'ra'a'ihu ra ley, pe ni 'na de gue'ahu hinxá 'yøtehu nura ley'a. Nu'bu gri øthmahu nú'a ma, nu'bu ¿hanja guí beñhu gui hyogaguihu?

²⁰ Ha nura hmuntsja'i bi daði ne bi 'ñena:

—Nu'i pø guí 'ñoui ra ts'ondahi. ¿To'o xa beni da hyo'ague?

²¹ Nu'bu ra Jesu bi daði ne bi 'ñembabi'u:

—Hønse ngue'a dá pe 'nara 'befi nú'a ra pa dega tsaya dá japi bi ñani 'nara da'thi, hangue por gue'a grí 'yøhu. ²² Pe

xi nu'ahu nehe, nú'a ra pa dega tsaya guí hu'tsuahu ra seña ja yá ndo'yo ri batsihu ngu bi 'yø't'a ndu ri dadahu, desde rá mudi bi hñuxa nura seña ja yá ndo'yo, ne 'mefa ra Moise mi manda da t'ø't'a njabu nehe, masque hingo bi muti. Hangue ringue'a nu'ahubyá, ngu da dat'a rá hñato ma pa de xa 'mui ri t'ubatsihu guí hu'tsuahu ra seña, masque ra pa dega tsaya. ²³ 'Bu nu'ahu guí hu'tsuahu ra seña ri batsihu ra pa dega tsaya hønse pa hinguí ts'ocuahú rá ley ra Moise, nu'bú xi ¿hanja guí pø ri cuehu con gueque ngue'a stá øthebi maxøgue rá ndo'yo 'nara 'ñøhø nura pa dega tsaya? ²⁴ Guí beñhu gue hinxá hño nú'a dá øt'e, ngue'a dá øt'e ra pa dega tsaya. Oguí dama beñhu ua hinguí ho 'nara t'ø't'e asta hingo 'met'o gui pahú ua majuani hinguí ho o hina, pa njabu da za gui beñhu ngu rí 'ñepi nú'a ra t'ø't'e.

Ra Jesu bi ma de habu xqui 'ñehe

²⁵ Ha nu 'raya me Jerusale bi 'ñena:

—¿Ha hingo guehni thoni pa da tho?

²⁶ Xini 'bahni ña ja yá thandi ya ja'i ne hinte sipabi. ¿Ha gue camfri ma ndahu gue xi majuani go guehni ra Cristo rá 'mehni Ajuá pa e da nda? ²⁷ Pøde hina, ngue'a nuju dí pahú habu ra menguni. Ngue'a nu stí zø ra Cristo hinto ma da baði habu dra mengu'a.

²⁸ Ra Jesu bi 'yøde te mi manga ya ja'i, hangue nu mi nxahnate'a ja ra ndanija bi ña nts'edi bi 'ñena:

—¿Guí pacaguihu ne guí pahú habu drá mengu! Nuga hinstá esehé. Nú'a to'o bá pencagui go guesë'a Ajuá nú'a xi majuani, ne nu'ahú hinguí pahú'a. ²⁹ Nuga dí paça'a ngue'a stá ehe de gue'a, ne go gue'a bá pencagui.

³⁰ Hangue nu mi 'yøde ya nda gá xodyo bi manga ra Jesu njabu, ma'na mi ne'u da gu'a pa da zixhma'a nts'ahni, pe hinto bi gu ngue'a himi tsøta rá ora. ³¹ Pe

ndunthi ya ja'i de guehni bi gamfri'a ne mi en'u:

—Xi nu sta zøhø nura Cristo pa da nda, ¿ha gue ma da 'yøt'a ma'ra ya danga nt'udi que nú'a øt'ni?

Ya fariseo bi mehna ya gants'ahni pa da guhḡa ra Jesu

³²Y nuya fariseo mi 'yøde bi mąnga njabu ya ja'i, nu'bú nu'ú ne ya nda gá macja bi mehna 'raya gants'ahni pa da guhḡa ra Jesu. ³³Hangue ra Jesu bi 'ñena:

—Ya ts'utho ya pa ma ga 'bui con gue'ahu, nepu ma ga yo pengui habu bí 'bui nú'a to'o bá pencagui. ³⁴Ma gui hyongaguihu pe hingui ma gui tsucaguihu, ne hinda za gui mahani habu ma ga 'baca.

³⁵Nu'bú ya nda gá xodyo mi 'buhni bi 'ñembabi 'na ngu 'na:

—¿Habu ma dí mani 'bu pa ena gue ya hinda za ga tsuhu? ¿Ha gue ma da ma pa ja yá hai ya me Grecia habu bí 'bui ma mixodyohu nú'u xa nxani, ne ma dí xahna nehe ya me Grecia?

³⁶¿Te rí bonga nuya noya xa mani 'bu, ena: “Ma gui hyongaguihu pe hingui ma gui tsucaguihu, ne hinda za gui mahani habu ma ga 'baca”?

Ra dehe dega te pa nzantho da nja ngu 'nara dathe

³⁷Nurá ngats'i ra pa de ra ngo go gue'a ma'na ra dango nú'a ra pa'a, ra Jesu bi 'mai bi ña nts'edi ne bi 'ñena:

—Nu'a tó'o tsu ra nduthe dá 'ñehe da zucagui pa da ntsithe. ³⁸Ngu mąnga ja ra Maca T'ofu, nu'a tó'o da gamfrigui ma da bøhø ra dehe dega te ja rá coraso ne da nja ngu 'nara dathe.

³⁹Ra Jesu bi ma de ra Maca Ndahi nú'a mi ma da t'umba nuto mi ma da gamfri'a. Pe nura Maca Ndahi hinxqui 'behnitho, ngue'a ra Jesu hinxqui menguihu ja rá nsunda nuni mahets'i.

Ya ja'i 'rama'na'ño mi mañ'u

⁴⁰Ha ya ja'i mi 'yøde nuya ya noya, 'ra mi ena:

—Xi majuani go guehni rá danga 'mehni Ajuá nú'a mi hma da 'ñehe.

⁴¹Ha nu ma'ra mi ena:

—Go guehni ra Cristo rá 'mehni Ajuá bá e pa da nda.

Ha nu ma'ra mi ena:

—¿Pe hanja? ¿Ha dra menguni Galilea ra Cristo? ⁴²Hina. Ngue'a ja ra Maca T'ofu ma gue nura Cristo ma da 'ñehe de yá ja'i ndu ra Davi, ne ma dra me Belé nuni ja ra t'uhnini habu mrá mengu ndu ra Davi.

⁴³Ne njabu ya ja'i 'rama'na'ño mi mañ'u de gue'a. ⁴⁴Ha nu 'ra mi ne da zixhḡa nts'ahni, pe hinto bi gu'a.

Ya danga nda gá xodyo himbi gamfri'u ra Jesu

⁴⁵Ha nuya gants'ahni xqui 'behni da guhḡa ra Jesu bi mengui habu mi 'bu ya nda gá macja ne ya fariseo, ne bi t'embabi:

—¿Hanja hinguá tsihu?

⁴⁶Ha nuya gants'ahni bi dadi ne bi 'ñena:

—¿Hindá tsihe ngue'a dá ødehe ya hoga noya bi ma nú'a hinhya'mu stá øhe to'o xa ma njabu!

⁴⁷Nu'bú nuya fariseo bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—¿Ha gue ne'ahu ya xa hya'ahu'a?

⁴⁸Guí pahu gue ni 'na de guecje núje dyá ndahe de ma nijahu ne dyá fariseohe hinstá camfrihe nú'a xa mañ'a. ⁴⁹Nú'u xa gamfri'a go gue'u nú'u hingui pa ra ley, y go gue'u ya xa t'leque pa ra 'ñu.

⁵⁰Ha nura Nicodemo mi 'buhni nehe xqui munts'ui yá mifariseoui, ne go gue'a xqui ma dega xuui pa bá c'a'tsa ra Jesu. Nu'bú nu'á bi 'ñembabi gatho nú'u mi 'buhni:

⁵¹—Pe numa leyhũ mā gue hinto tsa ga tsamhũ nts'ahni 'bũ hinda nja ra nthanthya 'met'o pa ga pahũ te 'be'a xa 'yøt'e. ¿Ha gue njabũ mā, o hina?

⁵²Nepũ nu'ú bi ðatuabi ra Nicodemo ne bi 'ñembabi:

—¿Ha gue ne'i go grá me Galilea pa guí ne gui camfri'a? Hñe'ta ra Mça T'ofõ pa gui pãdi gue jo'o ni 'nará 'mehni Ajuã nú'á dra me Galilea.

'Nara 'behñã ra zinga medinthãti

⁵³Nepũ gathõ ya ja'i bi ma yá ngu'ũ.

8 Ha ra Jesu bi ma ja ra t'øhø 'bo Olivo. ²Nepũ rá hyax'a bi mengui'a ma'na'qui pa ja ra ndãnjã, ne ja bi munts'uini gathõ ya ja'i, ne bi hñuh-ni'a pa mi xahni'ũ. ³Nepũ nuya xah-nate de ra ley ne ya fariseo bá tsimpabi 'nara 'behñã xqui ts'ũdi mri hñuxui 'nara medinthãti, ne bri 'ba'ma madetho habũ mi 'bũ ra Jesu co ya ja'i. ⁴Nepũ nu'ú bi 'ñembabi:

—Xahnate, nuna 'behñã bi ts'ũdi mri hñuxui 'nara medinthãti. ⁵Nura Moise 'bepcahũ ja rá ley gue ga hohũ co ya nc'ahni nuya 'behñã ga tsuhũ di øt'a njabũ. Xi'i, ¿te go xi guí mangue?

⁶Nú'ú bi manganã njabũ hõnse pa xa 'yøde'ũ te xa ðãdi hmãhã ra Jesu, pa njabũ xa za xa ñapahmã. Ha nura Jesu bi ndoqui ne bi 'yofo 'raya noya ja ra hai co rá dedo. ⁷Pe nu'ú mi sigui mi ambabi'a, nu'bú nu'á bi 'mai ne bi 'ñembabi'ũ:

—Nu'a tó'o hinxa 'yøt'a ni 'nara ts'o-qui, dá fõtua 'nara mudi nc'ahni nuna ra 'behñã.

⁸Ne bi yopa ndoqui'a ne bi sigui bi 'ñifo ja ra hai co rá dedo. ⁹Ha nu mi 'yøde'ũ nú'á bi mañ'a, bi zose yá mfeni de yá ts'oqui'ũ, ne bi mudi bi ma'ũ 'rama'na, rá mudi bi ma nú'ũ ma'na mi tsøxa yá jeya, nepũ gathõ ma'ra, ne ra Jesu bi goseuini nú'á ra 'behñã mi 'bahni madetho. ¹⁰Nepũ nura Jesu bi 'mai ne bi

hyandi ya mi jo'oni ni 'na, hõnse nú'á ra 'behñã mi 'bahni, ne bi 'ñembabi'a:

—Naná, ¿habũ 'ba nú'ũ to'o mi ñap'a'i? ¿Ha gue ya hinto ne da hyo'i dega nc'ahni?

¹¹Ha nu'á bi ðãdi ne bi 'ñena:

—Ya jo'o, Ndada.

Nu'bú nura Jesu bi 'ñembabi'a:

—Nixi gueque hinte ma ga øt'a'i. Grí ma, ne ya oxqui yopa øt'a ma'ra ya ts'oqui.

Ra Jesu go ra ñot'i nú'á yo'tua yá mfeni ya ja'i

¹²Nepũ ra Jesu bi yopa zofo ya ja'i ne bi 'ñembabi'ũ:

—Nuga go guecagui drá ñot'i dí yo'tua yá mfeni ya ja'i. Nu'a tó'o da dengagui hinda 'ño ja ra 'bexuui, nu'á da me'tsa ra ñot'i dega te pa nzanthõ.

¹³Nepũ nuya fariseo bi 'ñembabi'a:

—Nu'i guí manse gue to'o'igüe, hangue hinga majuãni nú'á guí mā.

¹⁴Nura Jesu bi ðãdi ne bi 'ñembabi'ũ:

—Masque dí manse to'ogui, pe gue'a majuãni nú'á dí mā, ngue'a nuga dí pãdi habũ stí 'ñehe ne habũ grá ma, pe nu'ahũ hinguí pahũ habũ stí 'ñehe ni habũ grá ma. ¹⁵Nu'ahũ gyá mex-imhaithohũ, ne guí hã nguendahũ ngu nú'á guí bensehũ. Pe nuga hinstá ehe pa to ga hã'mba nguenda. ¹⁶Pe nu'bũ to'o dí hã'mba nguenda, nu'bú nú'á dí mā gue'a majuãni, ngue'a hingo dí hanse nguenda, go dí hã'be nguenda ma Dada nú'á to'o bá pencagui. ¹⁷Nehe xa t'ofõ ja ri leyhũ, nu'bũ yoho ya ja'i da damajuãni ne 'nada nú'á da mañ'ũ, go gue'a majuãni. ¹⁸Nuga dí manse to'ogui, ne ma Dada nú'á to'o bá pencagui, ne'a dama-juãni to'ogui.

¹⁹Ha nu'ú bi 'ñembabi:

—¿Habũ bí 'bũ ri Dada?

Ha nura Jesu bi ðãdi ne bi 'ñena:

—Nu'ahũ hinguí paçju, hangue nixi ma Dada hinguí pahũ. 'Bũ gri pahmahũ to'oguiga, nehe gri pahmahũ ma Dada.

²⁰ Ra Jesu bi m̃anga njabũ nu de mi xahna ya ja'i mbo ra 'm̃e'tsboja ja ra ndanija, pe hinto bi gũ nts'ahni ngue'a mri 'beta rá ora'a.

“Hinda za gui mahani habũ grá maga”

²¹ Ha nura Jesu bi yopa 'ñembabi'ũ:

—Nuga ma ga maga, ha nu'ahũ ma gui hyongaguihũ pe ya gra jo'o, ne ma gui tuhũ gri nduda ri ts'oquihũ, hangue njabũ hinda za gui mahani habũ grá maga.

²² Ha nuya nda gá xodyo bi 'ñémse'ũ:

—¿Ha gue ma da hñose 'bũ? Hanja ena, “Hinda za gui mahani habũ grá maga.”

²³ Nepũ nura Jesu bi 'ñembabi'ũ:

—Nu'ahũ gyá meximhaihũ, ha nuga drá mengu mahets'i. Nu'ahũ yá meti'ihũ nuna ra ximhai, ha nuga hingo rá metigui nuna ra ximhai. ²⁴ Hangue dí xi'ahũ gue ma gui tuhũ gri nduda ri ts'oquihũ. Ngue'a 'bũ hinguí camfriguihũ gue go gueque ngu nú'a stá xi'ahũ, ma gui tuhũ gri nduda ri ts'oquihũ.

²⁵ Nepũ nu'ú bi 'ñembabi'ũ:

—Xicje, ¿to'o'igüe?

Nepũ nura Jesu bi 'ñembabi'ũ:

—Ya stá xi'ahũ desde rá mudi to'ogui.

²⁶ Nuga masque jahmã ma'ra te ga xi'ahũ de ri 'm̃uihũ ne de nú'a xcá øthũ, pe hñse dí xi'ahũ ngu nú'a bi xicagui nú'a to'o bá pencagui, y nu'á m̃anga majuani.

²⁷ Pe nú'ũ mi øde, himbi baði gue ra Jesu mi ñã de Ajuã ra Dada. ²⁸ Hangue nura Jesu bi 'ñembabi'ũ:

—Nu xcrí pø'tshũ Nú'a To'o e bi Nja'i pa gui hyohũ, gue'bũ ma gui pahũ gue go gueque ngu nú'a stá xi'ahũ, ne ma gui pahũ gue hingo de ma ts'edi sehe nú'a dí øt'e, ngue'a ngu nú'a xa xica ma Dada gue'a dí ma. ²⁹ Ha numa Dada nú'a to'o

bá pencagui 'bui con gueque, hinxa hyegase, ngue'a nzantho dí øt'a nú'a di ho'a.

³⁰ Nu mi m̃anga njabũ ra Jesu, bi gamfribi'a ndunthi ya ja'i.

Nú'ũ to'o yá b̃atsi Ajuã ne nú'ũ to'o o ja rá 'yẽ ra ts'oqui

³¹ Ha nura Jesu bi xipabi nuya xodyo xqui gamfria, ne bi 'ñembabi:

—Nu'bũ gui sigui gui camfrihũ ma noya, nu'bú xi majuani go ma nxadi'ihũ.

³² Ne ma gui pahũ nú'a majuani, ha nu'bũ gui pahũ nú'a majuani, ya hinguí ma gui 'm̃egohũ.

³³ Ha nu'ú bi daði ne bi 'ñembabi'ũ:

—Nuje go guecje yá ja'iguihe ndu ra Abrá, ha hinhya'mũ stá 'm̃egohe. ¿Hanja guí ena gue ya hinga ma ga 'm̃egohe?

³⁴ Nura Jesu bi daði ne bi 'ñena:

—Xi majuani dí xi'ahũ, nu'a tó'o øt'a ya ts'oqui go gue'a rá 'bego ra ts'oqui.

³⁵ Nara t'ũ cohi pa nzantho ja rá ngu, pe 'nara 'bego da nja ra pa da bõni da ma.

³⁶ Njabũtho nehe Nú'a To'o e bi Nja'i, 'bũ da pøñ'a'ihũ de ja rá 'yẽ ra ts'oqui, nu'bú dyá b̃atsi'ihũ Ajuã ne ya hindyá 'bego'ihũ ra ts'oqui.

³⁷ Nuga dí paði gue nu'ahũ yá ja'i'ihũ ndu ra Abrá. Pe nu'ahũ guí ne gui hyogaguihũ ngue'a higrí hohũ nú'a dí ma.

³⁸ Nuga dí m̃anga nú'a xa xicagui ma Dada, ha nu'ahũ guí øthũ ngu nú'a xa m̃anga ri dadahũ.

³⁹ Ha nu'ú bi daði ne bi 'ñembabi:

—Pe nuje ma dadahe ndu ra Abrá.

Nu'bú nura Jesu bi 'ñembabi'ũ:

—'Bũ xi majuani go dri dadahmãhũ ndu ra Abrá, nu'bú gri øthmahũ ngu mi øt'a.

⁴⁰ Pe nu'ahũ guí ne gui hyogaguihũ masque nuga go stá xi'ahũ nú'a ra noya xa xicagui Ajuã. ¡Pe ndu ra Abrá himi øt'e ngu guí øthbũya!

⁴¹ Nu'ahũ guí øthũ ngu nú'a øt'a ri dadahũ.

Nu'bú nu'ú bi 'ñembabi ra Jesu:

—Nuje hingue to'oraza ma dadahe, 'nada nú'a ma dadahe, go gue'a Ajuã.

⁴²Ha nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—'Bũ Ajuá go dri dadahmahũ'a, nu'bú gri macjhmahũ, ngue'a stá ehe de habu ndí 'bu'be'a. Ngue'a hinstá ese, nu'á go bá pencagui'a. ⁴³¿Hanja hinguí tso ri mfenihũ nú'á dí xi'ahũ? Nu'ahũ hinguí tso ri mfenihũ ngue'a hinguí ne gui 'yøhũ nú'á dí ma. ⁴⁴Ra ts'ondahi go gue'a ri dadahũ, ha nu'ahú go yá batsi'ihũ'a, ne nu'ahũ go guí nesehũ gui 'yø'tu-abihũ nú'á di ho'a. Ne nu'á go gue'a ra hyote desde ra mudí. Nu'á hõnse hat'a ya ja'i ne hinhya'mũ xa mǎnga nú'a majuani. Nuya nc'uamba mañ'a go xa zanse, ngue'a nu'á xi ra c'uamba ne go gue'a ra dada de ya nc'uamba. ⁴⁵Nu'ahũ hinguí camfriguihũ ngue'a dí mǎnga nú'a majuani. ⁴⁶¿To'o 'na de gue'ahũ da zutca 'nara ts'oqui? Jo'o. Nuga dí xi'ahũ nú'a majuani. Nu'bú ¿hanja hinguí ne gui camfriguihũ? ⁴⁷Nu'a tó'o rá meti Ajuá di ho da 'yøde nú'a mǎnga Ajuá. Nu'ahũ hingo yá meti'ihũ Ajuá, hangue hingerí hohũ gui 'yøhũ nú'a ma.

Ra Jesu ya mi 'bui ante de ra Abrá

⁴⁸Nepũ ya xodyo bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Nu'bú, majuani nú'á dí mañhe gue grá me Nsamaria, ne grí 'ñoui ra ts'ondahi.

⁴⁹Nu'bú ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Hindrí 'ño'be ra ts'ondahi. Nuga dí numansu ma Dada, pe nu'ahũ hinguí numansuguihũ. ⁵⁰Pe nuga hindí mǎnga njabu pa gui esca ma nsuhũ, ngue'a 'bui 'na to'o esca ma nsu, ne go hǎ nguenda'a. ⁵¹Xi majuani dí xi'ahũ, nu'a tó'o øtcagui nú'á dí ma, hinhya'mũ da du'a.

⁵²Nu'bú ya xodyo bi 'ñembabi:

—Nubyá hǎ, dá pahe gue xi majuani grí 'ñoui ra ts'ondahi, ngue'a nu'i guí ena gue nu'a tó'o da 'yø't'a'i nú'á guí ma, hinhya'mũ da du. Conque ra Abrá ne yá 'mehni Ajuá bi du. ⁵³¿Ha gue go ma'na ja ri nsugue que ndu ma dadahe ra Abrá

ne ndu yá 'mehni Ajuá? Xi'a'igüe ¿to'o go grí nhyecuauí?

⁵⁴Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Nu'bũ gra exase ma nsu, nu'bú hinte dri muui. Numa Dada go gue'a esca ma nsu, nú'á guí emfũ gue go gue'a ri Ajuahũ. ⁵⁵Pe nu'ahú nixi xcá pahũ'a. Nuga hǎ, dí paça'a. 'Bũ gra ena gue hindí paça'a, nu'bú gra c'uambahũ ngu nu'ahũ. Nuga dí paça'a, ne dí øte nú'á ma. ⁵⁶Ndu ri dadahũ ra Abrá mi ne co 'nara johya da hyandgagui ma 'mũ nuya pa de ga 'youa ja ra ximhai, ne xi bi johya mi hyandga'a.

⁵⁷Ha nuya xodyo bi 'ñembabi'a:

—Nixi made nthebe njeya hinguí pe'tstho, ¿ne guí ena gue gá hyanda ndu ra Abrá?

⁵⁸Ha nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—Xi majuani dí xi'ahũ, desde ante da 'mũ ra Abrá, nuga ya ndí 'bui.

⁵⁹Hangue nu'ú bi gũxa ya do pa da c'anhma'a ngue'a mi nhyecuauí Ajuá. Pe nura Jesu bi 'bampi'u bi 'ranga madetho de gue'u ne bi bõni de ra ndanija bi ma'a.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara 'ñøhø mrá goda ya de mi 'mũ

9Ra Jesu mi 'yo ja 'nara 'ñũ, ne de guehni bi hyanda 'nara 'ñøhø ya mrá goda desde rá 'bui. ²Ha nuyá nxadi bi 'yambabi ne bi 'ñena:

—Xahnate, ¿to'o bi 'yø't'a 'nara ts'oqui pa bi 'mũ njani, nuni o rá dada o rá nana?

³Nura Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Hingo xa 'yø't'a ra ts'oquini, ni rá dada nixi rá nana pa bi 'mũ njani mrá goda. Xa njabu hõnse pa da hnequi rá ts'edi Ajuá de nú'á ma da t'ø'tuabini. ⁴Núbya ma patho mahyoni ga pepa rá 'befi nú'á to'o bá pencagui, ngue'a ma da zø ra xuui, ne nu'bú ya hinda za to da mpefi. ⁵De núbya dí 'bucua ja ra ximhai go guecagui drá ñot'i dí yo'tua yá mfeni ya ja'i.

⁶Nu mi uadi bi manga njabu'a, bi zo rá jihni ja ra hai ne bi mant'a ts'u ra zi hai pa bi go'tsuabi ja yá da ra goda. ⁷Ne bi 'ñembabi:

—Grí ma bá nxuca ja ra mothe Siloé.
—Nura thuhu'a pøni da 'ñena, xa 'behni.

Nepu nu'á bi ma bá nxuqui, ha nu mi mengui ya mi handi. ⁸Nepu yá 'nangu ne nú'u to'o xqui hyanda ma'met'o gue mrá goda'a bi 'ñémbabi'u:

—Go guehni mi hudi mi peti, ¿ha ngue ha?

⁹Ha 'ra mi ena:

—Go guehni.

Ha nu ma'ra mi ena:

—Hina. Pøde rí hñats'i ha, pe hingo guehni.

Ha nu'á bi dadi ne bi 'ñena:

—Majuani go guecaguihma.

¹⁰Nu'bu' nuya ja'i bi 'yambabi ne bi 'ñembi:

—¿Hanja tsa guí handbya?

¹¹Nu'bu' nu'á bi dadi ne bi 'ñena:

—Nú'a ra 'ñøhø rá thuhu ra Jesu go gue'a bi gosca ra bøhai ja ma da ne bi 'ñengagui: “Grí ma bá nxuca Siloé.” Nepu nuga dá ma dá nxuqui, hangue 'bestho ra ora'a dá handi.

¹²Ha nu'ú bi 'yambabi ne bi 'ñembi:

—¿Habú bí 'bu'a?

Ne nu'á bi 'ñena:

—Hindí paði.

Ya fariseo bi 'yø'tua ya nt'ani nú'a mrá goda

¹³Nepu nuya ja'i'u bi zi'tsua ya fariseo nú'a ra 'ñøhø mrá goda. ¹⁴Ha nú'a ra pa'a ra Jesu bi mant'a ts'u ra hai co rá jihni pa bi go'tsua yá da nú'a ra goda pa bi umba rá thandi, go mrá pa dega tsaya.

¹⁵Nehe ya fariseo bi 'yambabi ra goda hanja xqui nja pa ya mi handi. Ne nu'á bi 'ñembabi'u:

—Nú'a ra 'ñøhø rá thuhu ra Jesu bi gosca ra bøhai ja ma da, ne dá nxuqui, y hangue dí handbya.

¹⁶Ha nu 'raya fariseo bi 'ñena:

—Nú'a ra 'ñøhø'a hinxqui 'ñehe de Ajuá ngue'a hingui jamasu ra pa dega tsaya.

Pe nu ma'ra mi ena:

—Nu'bu' 'nadra 'yø'tats'oquihma, hinda za da 'yø'ta nuya ya danga nt'udi nguna.

Ne 'rama'na'ño mi mañ'u. ¹⁷Hangue nu'ú bi yopa 'yø'tua ya nt'ani ra goda ne bi 'ñembabi:

—Xi'a'i, ¿te go guí mangue de nú'a to'o bi xoc'a ri da?

Nu'á bi 'ñena:

—Nuga dí ena gue go gue'a 'nará 'mehni Ajuá.

¹⁸Pe nuya nda gá xodyo'u himi camfri gue go mi gue'a mrá goda ne ya xqui xo yá da, hangue nu'ú bi zompa rá dada ne rá nana. ¹⁹Nepu bi 'yambabi'u ne bi 'ñena:

—¿Ha go gue'a ri t'u'u guí mañhu gue ya mrá goda desde mi 'múi? ¿Hanja handbya 'bu'?

²⁰Ha nurá dada ne rá nana'a bi dadi ne bi 'ñena:

—Dí pahe xá hño gue go gue'a ma t'uhe, ne desde mi 'múi ya mrá goda. ²¹Pe hindí pahe hanja xa za xa hyandibya, nixi dí pahe to'o bi xocua yá da. Ya tsøxa yá jeya'a, go da 'yamfu'a, nu'á da za da xi'asehu.

²²Gue'a bi dadi rá dada ne rá nana nguetho mi tsu yá nda'u, ngue'a nuyá nda'u ya xqui go 'nara cohi gue nu'a tó'o da ma gue ra Jesu go gue'a majuani ra Cristo rá 'mehni Ajuá pa e da nda, nú'a da t'eni de ja ra nija. ²³Hangue nurá dada ne rá nana xqui 'ñena: “Ya tsøxa yá jeya'a, ne da za guí 'yambasehu.”

²⁴Ha nuya nda gá xodyo bi yopa zohna nú'a mrá goda ne bi 'ñembabi:

—Xøcambeni Ajuá ne xicje nú'a majuani. Ngue'a nuje dí pahe gue nú'a ra 'ñøhø'a to'o xa xoc'a ri da, go gue'a 'nara 'yø'tats'oqui.

²⁵ Ha nura goda bi dadi ne bi 'ñena:

—Nuga hindí padi ua ra 'yot'ats'oqui o hina. Hõnese nú'a dí padi, gue ndrã goda, ha nubyá ya dí handi.

²⁶ Ha nu'ú bi yopa 'yambabi'a ne bi 'ñemi:

—¿Te bi 'yot'a'i nú'a ra 'ñhø mri xoc'a ri da?

²⁷ Nu'bú nu'á bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—Ya stã xi'ahũ ne hinguí ne gui camfrihũ. ¿Hanja guí ne ga yopa xi'ahũ ma'na'qui? ¿Ha guí nehũ gue ne'a'ihũ dyã nxadi'ihu'a?

²⁸ Ha nu'ú bi zani'a ne bi 'ñembabi:

—Nu'i go rá nxadi'i'a, ha nuje yã nxadiguihe ra Moise. ²⁹ Nuje dí pahe gue Ajuã mi ñaui ra Moise, pe nura 'ñhø'a guí ena, hindí pahe habũ xqui 'ñehe'a.

³⁰ Ha nura goda bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—¿Tengu gue nu'ahũ hinguí pahũ habũ xqui 'ñehe, ha nu'á bi xoga ma da! ³¹ Ngue'a dí pahũ gue Ajuã øtuabi yã t'adi nú'a to'o tsu'a ne øtuabi rá paha'a, pe nuyá t'adi ya 'yot'ats'oqui hingui øtuabi. ³² Ngue'a hinhya'mũ stã øhũ to xa xocua yã da 'nara ja'i nú'a ya mrã goda desde mi 'mũ. ³³ 'Bũ nú'a ra 'ñhø'a hinxqui 'ñehmã de Ajuã, hinda za da 'yøthmã njabũ'a.

³⁴ Ha nu'ú bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Nu'i desde ngã 'bũ ya ngrã 'yot'ats'oqui, y njabũ ¿xi nguí ne gui xancaguihe?

Nepũ nu'ú bi 'yenga de ja ra nija.

Ra ngoda de rá mfeni 'na

³⁵ Ha nura Jesu bi 'yøde gue xqui t'enga de ja ra nija nú'a mrã goda, bi hyoni, y nu mi yopa zudi bi 'ñembabi:

—Nu'i, ¿ha guí camfri ri rá T'u Ajuã?

³⁶ Nu'bú nu'á bi dadi ne bi 'ñena:

—Ndada, ¿to'o'a pa da za ga camfri?

³⁷ Ha nura Jesu bi 'ñembabi'a:

—Ya xcã hyandi, ne nú'a to'o guí ñauihya go gues'e'a.

³⁸ Nu'bú nú'a mrã goda bi 'ñena:

—Ma zi Hmu'i, dí camfri'i.

Ne 'bestho bi ndandiñahmu pa bi nsunda'a. ³⁹ Ne ra Jesu bi 'ñena:

—Nuga stã eheua ja nuna ra ximhai pa ga øt'a ra ts'utbi, pa nu'ũ tó'o xa ngoda ja yã mfeni, ga xocua yã mfeni pa da badi, ha nu'ũ tó'o beni gue ja yã mfadi, nja ngu nú'ũ to'o xa xo yã da, ga japi da ngoda'ũ.

⁴⁰ Ha 'raya fariseo nú'ũ mi 'bahuini'a bi 'yøde nú'a te mi mañ'a, ne bi 'ñembabi:

—¿Ha gue necje dyã godahe?

⁴¹ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—'Bũ gri godahmahũ, nu'bú hingri tuhmã ri ts'oquiũ. Pe nu'ahũ guí eñhũ gue guí hanthũ, hangue grí tuhũ ri ts'oquiũ.

Ra Jesu bi mangua 'nara 'bede de 'nara ngu'ño

10 Xi majuani dí xi'ahũ, nu'a tó'o hingui cut'a ja ra gosthi ngu'ño, ne tonts'a ma'na lado pa da yut'i, go gue'a 'nara be ne 'nara dacate. ² Nú'a to'o taca ya deti, go gue'a ra ma'yo, ne go gue'a cut'a po ja ra gosthi. ³ Nura nsugosthi xoca ra gosthi pa da yut'a ra ma'yo, ha nuya deti patuatho rá noya, ha nu'á da zopa yã thuhu nú'ũ yã meti'a pa da pøni'ũ. ⁴ Ha nu stí pønga gatho nuyá meti'a, nu'á di 'bet'o ne ma'ti'ũ, ne nuyá deti di deni'a ngue'a patuatho rá noya. ⁵ Ngue'a nuya deti hingui tena ma'na'ño ra ma'yo, nu'ú da ne'tsua ra 'rihi da ma, ngue'a hingui patua rá noya'a.

⁶ Ra Jesu bi xipabi'ũ nuna ra 'bede, pe nu'ú himbi zo yã mfeni te mri bønga nú'a bi xipabi'ũ.

Ra Jesu go ra hoga ma'yo

⁷ Nepũ ra Jesu bi yopa 'ñembabi'u:

—Xi majuani dí xi'ahũ, nuga go guecagui drã gosthi habũ thogui ya deti.

⁸ Gatho nú'ũ to'o bá 'bet'o de gueque go gue'ũ myá be ne myá dacate ngue'a

mi ne da hyat'a ma deti pa da deni'ũ. Pe numa deti himbi 'yøtuabi nú'a mi mañ'ũ, ngue'a hingo myá meti'ũ. ⁹Nuga go guecagui drá gosthi. Nu'a tó'o da yat'a ja nuna ra gosthiná da mpøhø, ne nu'á da nja ngu 'nara zi deti di cut'i di pøni pa da ñuni.

¹⁰Nara be bí ehe hønse pa da mpe, ne pa da hñote, ne pa da huata ra taxo. Pe nuga stá ehe pa ga umba yá te ya ja'i, ne nura te'a go 'nara hoga te pa nzantho. ¹¹Nuga go guecagui drá hoga ma'yo, ngue'a 'nara hoga ma'yo da ungará te po rá ngue yá deti. ¹²Pe 'nara ma'yo 'mego nú'a su ya deti hønse pa da hñanga rá thahá, nu'á 'bũ da hyanda 'nara mi'ño bra 'ñehe pa e da za ya deti, nu'á da ne'tsua ra 'rihi da ma ne da zopũ ya deti ngue'a hingo yá meti y hingo xi majuani yá ma'yo'ũ. Ha nura mi'ño da pent'i 'raya deti, ha nu ma'ra haburaza da nxani'ũ. ¹³Njabũ nú'a ra ma'yo 'mego da nest'ihi da ma ngue'a hinguí tu rá mui de ya deti ngue'a nu'á 'nara 'begotho.

¹⁴⁻¹⁵Nuga go guecagui drá hoga ma'yo. Ngu pacagui ma Dada ne dí paca'a, njabũ nehe dí padi ma deti ne nu'ú pacagui nehe, ngue'a ma metiga'ũ, ne ma ga unga ma te po rá ngue'ũ. ¹⁶Nehe 'bui ma'ra ma deti nú'ũ hingyá mengu de nuna ra ngu'ño, ne nu'ú mahyoni ga tsi nehe. Ne nu'ú da 'yøscagui nu xcrá zofo, ne da 'ñehe'ũ, ne njabũ da 'nadra taxo ne da 'nadra ma'yo, y nura ma'yo'a go guecsegui.

¹⁷Ajuá ma Dada xi ri macagui ngue'a ma ga unga ma te pa ga tu, ha nu xcrá tu, ma ga yopa nte ma'na'qui. ¹⁸Pe hinto ma da hñaga ma te, ma ga tuse. Dí hã ra ts'edi pa ga tuse, ne dí hã ra ts'edi pa ga yopa nte ma'na'qui. Njabũ bá 'bepcagui ma Dada.

¹⁹Ha nuya xodyo 'rama'na'ño mi mangan ma'na'qui'ũ ngue'a bi 'yøde te mi mangan ra Jesu. ²⁰Ndunthi de gue'ũ bi 'ñena:

—Nuní 'ñoui ra ts'ondahi ne xa 'be rá mfeni. ¿Hanja guí øxhũ nú'a te ma?

²¹Ha nu ma'ra mi ena:

—Nuya noya mani hingyá noya dega ts'ondahi. ¿Ha gue ra ts'ondahi da za da xocuahma yá da 'nara goda?

Ya ndá gá xodyo himbi ne bi gamfri ra Jesu

²²Ne nuni Jerusale ja bi t'øt'ni 'nara ngo, ne nú'a ra ngo'a gue'a 'nara feni de nú'a ra pa bi yopa 'na'yo ma'na'qui ra ndanija nú'a xqui yopa thani. Ha nuya pa'ũ myá pa dega tse. ²³Ha ra Jesu mi 'yoni ja ra porta nú'a mrá thuhu Salomó, go 'namrá porta nú'a ra ndanija'a. ²⁴Ha nuya ndá gá xodyo bi 'yent'a madetho'a ne bi 'yambabi:

—¿Ha'mũ ma gui hñubga ma muihe? 'Bũ xi majuani go gue'e grá Cristo rá 'mehni'i Ajuá pa gui ndá, xi da xicje majuani pa ga pahe.

²⁵Nu'bú ra Jesu bi datuabi'ũ ne bi 'ñembi:

—Ya stá xi'a'ihu ne nu'ahú hinxcá camfrihũ. Nuya 'befi dí pefi de rá thuhu ma Dada, go gue'ũ udi to'ogui. ²⁶Pe nu'ahũ hinguí camfrihũ nguetho hingo ma deti'ihu, ngu ya stá xi'ahũ. ²⁷Numa detiga øde nú'a dí ma, ne nuga dí paca'ũ, ne nu'ú tengagui. ²⁸Nuga dí umbabi'ũ ra te pa nzantho, ne hinhya'mũ da 'medi, nixi hinto da zingagui de ma 'ye. ²⁹Numa Dada nú'a to'o xa 'racagui'ũ, ma'na ja rá ts'edi de gatho, ne hinda za to da zinbabi'ũ de rá 'ye'a. ³⁰Nuga ne ma Dada dí 'natho'be.

³¹Nu mi ñã njabũ nura Jesu, nuya ndá gá xodyo bi yopa gũxa ya do pa xa hyohma dega ne'ahni'a. ³²Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'ũ:

—Ndunthi ya hoga 'befi stá øt'e ja ri thandihũ nú'ũ xpá 'ñehe de ma Dada. ¿Nda'a de gue nú'ũ ya 'befi stá øt'e hinxá hño pa guí ne gui c'ancahũ?

³³Nu'bú nu'ú bi dadi ne bi 'ñena:

—Hinga po rá ngue 'nara hoga 'bēfi dí ne ga c'an'ahē, hōnse ngue'a guí haçuabi rá nsu Ajuá, ngue'a nu'i 'nagrá 'ñòhø nguje ne grí nhyecuau Ajuá.

³⁴ Nu'bú ra Jesu bi ðadi ne bi 'ñēna:

—Xa t'ofō ja ri leyhu gue Ajuá bi zofō ya nzaya nú'u xqui hñuts'i'a, ne bi 'ñēm-bi'u: "Nu'ahu gyá ajuáhu." ³⁵ Y nú'a xa t'ofō ja ra Maça T'ofō hingui tsa to da ma gue hinga majuañi. Ya gue Ajuá bi 'ñēm-babi gue go ya ajuá nú'u to'ō bi hñani rá noya'a, ³⁶ xihma nú'a to'ō bi hñuxa Ajuá ne bá pehniua ja ra ximhai, çhanja guí mañihu gue haçua rá nsu Ajuá ngue'a bi 'ñēna gue rá T'u'a? ³⁷ Nuga dí øt'a ya t'øt'e ngu øt'a ma Dada. Pe nu'bu hindí øt'a ngu øt'a ma Dada, oguí camfriguihu. ³⁸ Pe nuga dí øt'a ya t'øt'e nú'u bí ehe ja ma Dada, hangue masque hingo gui camfriguihu gue go gueque ngu nú'a stá xi'ahu, go da camfrihu gue nú'u ya t'øt'e dí øt'e bí ehe de Ajuá, pa njabu nehe xi da hñu ri muihu gui pahū gue Ajuá ma Dada 'bui con gueque ne nuga dí 'bui con gue'a.

³⁹ Nu'bú ya nda gá xodyo ma'na'qui bi 'ramanu pa xa guhma'a, pe nu'a bi ma'a, himbi za te bi 'yøt'ua'u.

⁴⁰ Nepu nura Jesu bi mengui pa ri'-nandi ra ðathe Jordá habu mi øt'a ra sistehe ra Xuua ma'met'ō, ne ja bá 'buhni'a.

⁴¹ Ne ndunthi ya mengu de guehni bi ma bá c'a'tsi ne mi eñ'u:

—Nura Xuua hinte ma ðanga nt'udi bi 'yøt'e, pe gatho nú'a bi xicju de ra Jesu, majuañi xa njabu.

⁴² Y ja guehni ndunthi ya ja'i bi gamfri gue ra Jesu go mi gue'a xpá mehna Ajuá pa da nda.

Rá du ra Lasaro

11 Y de mi 'buhni ra Jesu ri'nandi ra ðathe Jordá, gue'bu mri hñēga 'nara 'ñòhø mrá thuhu ra Lasaro mrá me Betania nuni habu mrá mengu nehe ra Maria ne ra Marta nú'u myá nju'a. ² Nú'a

ra Maria mrá nju nura Lasaro go gue'a bi go'tsuabi ra hoga ññni ja yá ua ra Jesu, nepu bi o'tuabi co yá sta'a. ³ Nú'u ya 'behña mri ncu bi mempa ra noya ra Jesu gue da t'embi:

—Ma zi Hmu'i, nú'a ri hmaði di hñēni.

⁴ Ha nu mi sipabi ra Jesu njabu, bi 'ñēna'a:

—Nú'a ra hñēni'a hingue xi pa da du'a.

Xa njabu pa da hnequi rá nsunda Ajuá, ne da hnequi rá nsunda rá T'u Ajuá po rá ngue'a.

⁵ Ha nura Jesu xi mri maði gatho nú'u hñu mri ncu. ⁶ Masque myá hmaði'u ne bi 'yøde gue ra Lasaro mri hñēni, pe ra Jesu hinga 'bestho bi ma, bá 'buhnitho má yo pa habu mi 'bui'a. ⁷ Nepu ja 'mefa nu'a bi 'ñēmbabi yá nxadi:

—Maha pa Judea ma'na'qui.

⁸ Ha nuyá nxadi bi 'ñēmbabi:

—Xahnate, guí nu ya nda gá xodyo de guehni ja maha'mu mi ne xa hyo'a'i dega ne'ahni. çHa nu'i guí ne gui yopa mani ma'na'qui?

⁹ Nepu nura Jesu bi ðadi ne bi 'ñēmbabi'u:

—çHa hingui pahū pe'tsa 'ret'amay-oho ora cada ra pa? Y nu'a tó'ō da 'ño dega pa hinda hñaxa 'nara mfe'tse, ngue'a ø ra ñot'i ja ra ximhai, go gue'a nú'a to'ō ø'tua rá paha Ajuá ne hinxa ju-atatho ra 'bēfi nú'a bi umbi. ¹⁰ Pe nu'a tó'ō da 'ño dega xuui da hñaxa ra mfe'tse ngue'a otho ra ñot'i, go gue'a nú'a to'ō hingui ø'tuabi rá paha Ajuá.

¹¹ Mi uadi bi manga njabu ra Jesu ne bi 'ñēmbabi'u:

—Ma amigohu ra Lasaro bí aha, pe nuga ma ga mani pa ga a de rá t'aha.

¹² Ha nuya nxadi bi 'ñēmbabi:

—Ma zi Hmu'ihe, 'bu aha, nu'a ma da ññni.

¹³ Pe nura Jesu mi ma gue xqui du ra Lasaro, ha nu'u mi hu yá mui gue mi ma de ra t'ahatho. ¹⁴ Nu'bú ra Jesu bi xipabi'u de nú'a xqui nja ne bi 'ñēna:

—Ra Lasaro xa du. ¹⁵Ne nuga xi drí johya ngue'a dá njo'oni ora mi hñeni, ngue'a go 'nara hño pa gue'ahñ, ngue'a po rá ngue'a ma'na ma gui camfriguihñ. Maha, ma ga c'a'tshu'a.

¹⁶Nepñ nura Toma nú'a mi t'embí ra Go, bi 'ñemba yá minxadiui:

—Maha nehe pa grá tuhñ mahyegui con guehni.

Ra Jesu da guxa nú'u xa du ne da umba ra te

¹⁷Ha nu mi zonga ra Jesu ja ra hnini Betania, bi sipabi gue ya mi pe'tsa goho ma pa xqui t'agui ra Lasaro. ¹⁸Ha nura zi hnini Betania mi guetbñ Jerusale mi pe'tsa ngu hñu kilometro rá ñabñ. ¹⁹Ha xi ndunthi yá mixodyoui xqui ma da c'a'tsa ra Marta ne ra Maria pa da hñu'mba yá mui ngue'a xqui du yá cu'u. ²⁰Ha nu mi 'yøde ra Marta gue ya mi ma da zonga ra Jesu ja yá ngu'u, bi ma bá thadi, pe nura Maria bi gotritho ja rá ngu. ²¹Nepñ ra Marta bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma zi Hmu'i, nu'bñ gri 'buhmaua hinxa duhma ma cu. ²²Pe masqué, nuga dí padi gue gatho nú'a te gui apabi Ajuá, nu'a da 'ra'a'i.

²³Ha ra Jesu bi 'ñembabi:

—Ri cu ma da nangui de rá du.

²⁴Nepñ nura Marta bi 'ñembabi:

—Dí padi gue ma da nangui de rá du nú'a ra pa de ra ngaxhmai stí nanga gatho nú'u ma'ra xa du.

²⁵Nura Jesu bi 'ñembabi:

—Nuga ga juxa nú'u xa du ne ga umbabi'u ra te. Nu'a tó'o da gamfrigui, masque xa du, nu'a ma da nja rá te. ²⁶Ne nu'a tó'o 'bñi ne camfrigui, hinhya'mu da du. Xi'i, ¿ha gue guí camfri njabñ?

²⁷Nepñ nura Marta bi 'ñembabi:

—Haha, ma zi Hmu'i, nuga dí camfri gue go gue'e grá Cristo, rá T'u'i Ajuá, go gue'e ndí t'op'a'ihe pa gui 'ñehe nuua ja ra ximhai.

Ra Jesu bi nzoni habñ mi t'agui ra Lasaro

²⁸Ha ngu mi mangan njabñ ra Marta, 'bestho bi mengui pa bá umba nt'ode ra Maria rá cu, ne bi xipi zi njante pa hinto da 'yøde ma'ra, ne bi 'ñembabi:

—Xa zø ra Xahnate bí t'op'a'i 'na.

²⁹Ha nu mi 'yøde'a bi dama 'mai ne bi ma bá c'a'tsi'a. ³⁰Ne nura Jesu hinxqui yat'atho mbo ra hnini, ja bi gotritho habñ xqui ma da dadi hmañ ra Marta.

³¹Ha nuya xodyo nú'u mi 'bñni ja rá ngu ra Maria mi hu'mba rá mui, ngu xi bi hyandi'u gue ra Maria bi dama 'mai ne bi bñni de rá ngu, nu'ú bi deni ne mri 'ñembabi'u 'na ngu 'na:

—Nuni rí ma da nzoni habñ bí t'agui rá cu.

³²Nepñ ra Maria bi zñni habñ mi 'bñ ra Jesu, y ngu bi hyandi bi ndandiñahmu ja yá ua'a ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, nu'bñ gri 'buhmaua hinxa duhma ma cu.

³³Ha nu mi hyanda ra Jesu gue ra Maria xi mi zoni ne nú'u ya xodyo mbra 'ñoui mi zoni'u nehe, nu'bú nu'a bi ntsø'mi ne bi du rá mui. ³⁴Nepñ bi 'ñena'a:

—¿Habñ xcá aguihñ'a?

Ha nu'ú bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'ihe, maha ma ga u't'ahe.

³⁵Nepñ ra Jesu bi nzoni. ³⁶Ha nuya xodyo bi 'ñemse'u:

—A, xi mri mañihma.

³⁷Pe 'ra de gue'u bi 'ñena:

—Nuni go guehni bi xocua yá da nú'a ra goda. ¿Ha hinxa zahma xa 'yøt'e nehe pa hinxa duhma ra Lasaro?

Ra Jesu bi guxa ra Lasaro de rá du

³⁸Ha nura Jesu bi yopa du rá mui, nepñ bi zñni habñ xqui t'agui ra Lasaro. Xqui thi'tsi ja 'nara cñts'i, ne mi jot'i co 'nara xingdo. ³⁹Ha ra Jesu bi 'ñena:

—Hñacju ra do.

Ha nura Marta nú'a mrá cu nú'a xqui du bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, ya strá nxá ngue'a ya pe'tsa goho ma pa de xa du.

⁴⁰ Ha ra Jesu bi 'ñembabi ra Marta:

—¿Ha gue hinstá xi'a'i gue nu'bu gui camfri ma gui hyandua rá nsunda Ajuá?

⁴¹ Nepu nuya ja'i bi hñaca nú'a ra do xqui jot'a ra nt'agui. Nepu nura Jesu bi nots'e pa mahets'i ne bi 'ñena:

—Ma Dada'i, dí 'ra'a'i ra jamadi ngue'a xcá 'yøde nú'a stá a'a'i. ⁴² Nuga dí padi nzantho guí øde nú'a dí a'a'i. Pe dá manga njabu po rá ngue ya ja'i 'bucua con gueque, pa njabu da za da gamfriu gue go gue'e xcá pencagui.

⁴³ Ha mi uadi bi 'yapa Ajuá njabu, nepu bi ña nts'edi bi 'ñena:

—¿Lasaro, bá pøni!

⁴⁴ Ha ra Lasaro 'bestho bá pøni mi 'bant'a yá 'ye ne yá ua co 'raya xuni dutu, ne mi 'bant'a rá ñaxu co ma'na ra dutu. Ha ra Jesu bi 'ñembabi ya ja'i:

—Xo'tuahü ya xuni dutu.

Ya ndá gá xodyo bi 'ñu'ti pa hanja da za da gu ra Jesu

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Nu'bu nú'u ya xodyo mri 'ñoui ra Maria mi hyanda nú'a bi 'yøt'a ra Jesu, ndunthi de gue'u bi gamfri'a. ⁴⁶ Pe 'ra bi ma bá xipabi ya fariseo nú'a te xqui 'yøt'e'a. ⁴⁷ Nu'bu nuya ndá gá macja ne ya fariseo bi 'yøt'a 'nara hmunts'i ne bi 'ñena:

—¿Te ga øthu? Ngue'a nura 'ñøhø'a xi øt'a ndunthi ya danga nt'udi. ⁴⁸ Nu'bu ga hoptahu njabu, gatho ya ja'i da gamfri'a, ne 'mefa da 'ñehe ya me Nroma da hñanga ma nijahu ne da zinga ma ja'ihu.

⁴⁹ Pe 'na de gue'u mrá thuhu ra Caifá mrá danga ndá gá macja nú'a ra jeya'a, nu'á bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu hinte ri fadihu. ⁵⁰ ¿Ha hinguí pahü gue ma'na xá hño da du 'nada ra 'ñøhø pa hinda du gatho ya ja'i, pa

njabu hinda 'medi ya ja'i mengu ma haihu?

⁵¹ Pe nú'a ra Caifá himbi bense nú'a bi ma. Pe ngue'a mrá danga ndá gá macja nú'a ra jeya'a, Ajuá bi umbabi nuya ya noya, hangue bi ma gue ra Jesu mi ma da du po rá ngue ya me Judea. ⁵² Y hingue hønse po rá ngue ya menguni, pe nehe pa gatho yá bñtsi Ajuá nú'u xa nxani haburaza de ra ximhai, pa da 'natho'u. ⁵³ Hangue de gue'bu bi 'ñu'ti'u pa hanja da hyohma'u ra Jesu.

⁵⁴ Hangue ra Jesu ya himbi sigui bi 'ño haburaza pa bi ña ja yá thandi ya xodyo, ne bi ma de guehni Judea pa ja 'nara t'uca hnini rá thuhu Efraí, guetbu habu ja 'nara 'yo'mtha, ne ja bá 'buhuini yá nxadi.

⁵⁵ Ha ya mi ma da dat'a ra pa de ra pas-cua 'nará ngo ya xodyo, y ndunthi ya ja'i de haburaza ya zi t'uhnini bi ma Jerusale ante ra ngo pa da nt'axqui ngu myá nza-i'u. ⁵⁶ Ne go gue'u mi 'yo mi hongra ra Jesu, y de mi 'buhni ja ra ndanija, mri 'ñémse'u:

—¿Te guí beñhu? ¿Ha gue hinda 'ñe-cua ja ra ngo'a 'bu?

⁵⁷ Ha ya ndá gá macja ne ya fariseo xqui manda gue nu'bu to'o da badi habu di 'yo'a da xipabi'u, pa da gu nts'ahni'a.

'Nara 'behña bi go'tsua 'nara njots'i ja yá ua ra Jesu nuni Betania

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

12 Y mri 'be 'rato ma pa pa da dat'a ra ngo de ra pas-cua, nura Jesu bi ma pa Betania habu mi 'bu ra Lasaro nú'a xqui gats'i de rá du. ² Y ja bi t'ø'tu-ani 'nara nt'oxi ra Jesu. Ra Marta go mrá møxmexa, ne nura Lasaro mi huhuini ra Jesu ja ra mexa co ma'ra ya ja'i. ³ Nepu ra Maria mri hña nde litro ra hoga ñuni mi 'ra'ta ra nardo ne xi mri muui ndunthi, ne bi go'tsuabi ja yá ua ra Jesu, nepu bi o'tuabi co yá sta, ne bi mfont'a nú'a ra ñuni gatho mbo ra ngu. ⁴ Nu'bu ra Juda

Isariote nú'a mrá t'u ra Simu ne 'namrá nxadi ra Jesu, ne go gue'a mi ma da da'a, bi 'ñena:

⁵—¿Hanja himbi 'ba nú'a ra hoga ññi'a xi xá mađi? Xa za xa 'bahma po hñu nthebe denario, ne nura boja'a xa thecuahma ya zi hyoya.

⁶Nura Juda bi ma njabu ngue'a mrá be, ne ngue'a go mi pe'tsa ra ncuboja ne mi ja nú'a go mi ne de ja ra buxa, ne hingue xi majuani mri hueca ya hyoya'a.

⁷Pe nura Jesu bi 'ñembabi ra Juda:

—Ote guí xipabi. Nuní bi goscagui nuna ññi ja ma ua pa nura pa'a de ma nt'agui. ⁸Ngue'a nuya hyoya nzantho ma da 'múi con gue'ahu, pe nuga hinga nzantho ma ga 'buiua con gue'ahu.

Ra nt'u'ti pa dra thohma ra Lasaro

⁹Nepu xi ndunthi ya xodyo bi sipabi gue ra Jesu mi 'buhni Betania, ne bi ma'u pa bá c'a'tsi'a, y hingue hõnse pa da c'a'tsa ra Jesu, nehe pa bá handa ra Lasaro nú'a xqui guxa ra Jesu de rá du.

¹⁰Nu'bú nuya nda gá macja bi 'ñu'ti pa da hyohma ra Lasaro nehe. ¹¹Ngue'a po rá ngue ra Lasaro ndunthi ya xodyo xqui 'uegue de gue'u ne bi gamfri'u ra Jesu.

Ra Jesu bi yut'i ja ra hnini Jerusale (Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹²Ha nurá hyax'a gatho ya ja'i nú'u xqui ma ra ngo de ra pascua nuni Jerusale bi 'yøde gue ra Jesu mi ma da zõni de guehni. ¹³Ne nu'ú bi doca ya denthi ne bi ma bá thadi ra Jesu ne mi manta'u mi ena:

—¡Xá nsunda Ajuá! ¡Ajuá da japi nuni to'o bá ehe de rá thuhu'a! ¡Ajuá da japi nuni ma Ndahú núju dyá me Israelhu!

¹⁴Ha nura Jesu bi zudi 'nara zi t'ubru ne bi tøgue'a pa bi nja ngu nú'a xqui t'ofu ja ra Maca T'ofu habu ena:

¹⁵Oxqui ntsuhú, nú'ahu gyá menguhú Sión;

ndi, hyanthu, xa 'ñepu ri Ndahú, bra tøgue 'nara zi t'ubru.

¹⁶Ha nuyá nxadi hinga 'bestho ra ora'a bi zo yá mfeni hanja xqui njabu. Pe nú'bu mi yopa nte ra Jesu ne bi yopa menga mahets'i, nu'bú ha, bi beni yá nxadi gue xqui t'ofu njabu de gue'a, ne xqui njabu ngu nú'a xqui t'ofu.

¹⁷Nú'u ya ja'i mi 'buhni nura ora'a ra Jesu bi xipa ra Lasaro da bõni de ra nt'agui ne bi gats'i de ra du, nu'ú xqui 'yonga ra 'bede de nú'a xqui hyant'u.

¹⁸Hangue ndunthi ya ja'i xqui bõni de ra hnini pa bá thadi ra Jesu ngue'a xqui 'yøde de nú'a ra danga nt'udi xqui nja.

¹⁹Nepu ya fariseo mri 'ñémse'u:

—¡Ha ngue dí xi'ahu gue hinda za te gui 'yøthu! Ndi, gatho ya ja'i di denini, hinda za to da zamiyu.

'Raya me Grecia mi hongra ra Jesu

²⁰Nehe 'raya me Grecia xqui ma Jerusale ja nú'a ra ngo pa da xocambeni'u Ajuá. ²¹Y nú'u ya me Grecia bi ma bá tsudi ra Lipe nú'a mrá me Betsaida de ra hai Galilea, ne bi 'ñembabi:

—Ndada, dí nehmahe ga ñahe co ra Jesu.

²²Nepu bi ma nura Lipe bá xipabi ra Andre, ne ri yoho'u bi ma bá xipa ra Jesu. ²³Ha ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Ya bi zø ra ora pa da du Nú'a To'o e bi Nja'i ne da yopa menga pa mahets'i. ²⁴Xi majuani dí xi'ahu, 'bu 'nara nda dega trigo 'be'tsitho ne hinda 'bot'a ja ra hai, hinda nxandi. Pe nu'bu xa 'bot'i, ma da unga ndunthi ra sofo. ²⁵Nu'a tó'o da mađi rá te, ma da 'bedi, pe nu'a tó'o hingui mađi rá te nuua ja ra ximhai, nú'a go gue'a ma da me'tsa rá te pa nzantho. ²⁶Nu'a tó'o da mepcagui, mahyoni da dengagui, y nu habu ga 'buiga da 'muhni nehe. Ha nu'a tó'o da mepcagui, ma Dada ma da 'ñe'tsua rá nsu.

Ra Jesu bi ma de rá du

²⁷ Nubyá xi dí tu ma mui. ¿Te ma ga apa Ajuá ma Dada? ¿Ha ga xipa njaua: “Ma Dada'i, ñangagui de nú'a ma ga thogui nuna ra orabya?” Pe hinda za ga embi njabu, ngue'a pa guehna stá ehe. ²⁸ Ma Dada'i, 'yøt'e nú'a go ri paha pa dra nsunda'i ri thuhu.

'Bestho ra ora'a bi nt'øde 'nara noya de mahets'i nú'a bi 'ñena:

—Ya stá øt'e ne ma ga yopa øt'a ma'na'qui.

²⁹ Ha nura hmuntsja'i mi 'bahni ra ora'a bi 'yøde nú'a ra noya de mahets'i, ne 'ra bi 'ñena gue mi 'nara ngani, ha nu ma'ra mi ena gue 'nara enxε bi zofo'a.

³⁰ Nepu nura Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Hingo po rá ngueque xa nt'øde nú'a ra noya, hønse po rá ngue'ahü. ³¹ Nubyá nú'ü ya meximhai hinda ne da gamfrigui ma dra t'e'mbabi pa dra castiga'ü, ne ma dra thacuabi rá ts'edi ra ts'ondahi nú'a ri nda ja nuna ra ximhai. ³² Nuga ma dra ts'utcagui maña ja 'nara ponza pa da thogagui, y nu sta t'øtque njabu, ma da gamfrigui ndunthi ya ja'i po rá ngue ma du.

³³ Nu'á bi mąnga njabu pa da fadi te ma du mi ma da du'a. ³⁴ Nepu nuya ja'i bi dadi ne bi 'ñena:

—Nu'i guí ena gue go gue'e Nú'a To'o e bi Nja'i, ne nuje ndí hu ma muihe gue go guet'a ra Cristo nú'a mi ma da mehna Ajuá pa da nda. Pe nu'i guí ena gue mahyoni ma dra ts'uta maña ja ra ponza Nú'a To'o e bi Nja'i. Pe nura ley ma gue ra Cristo ma da 'mui pa nzantho. Nu'bú ¿te rá 'befi Nú'a To'o e bi Nja'i? ¿Ha go gue'a nú'a mi ma da mehna Ajuá pa da nda?

³⁵ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'ü:

—Nuga drá ñot'i dí yo't'a ri mfenihü. Pe ya ts'utho ya pa dí 'bui con gue'ahü. Hangue mientras dí 'bui con gue'ahü, tengaguihü, pa hingui njahu ngu nú'a to'o

bi za ra 'bexuui, ngue'a nu'a tó'o 'yo ja ra 'bexuui hingui padi habü rí ma. ³⁶ De dí 'buiua pa ga yo't'a'ihü, camfriguihü, pa njabu dyá meti'ihü ra ñot'i.

Ha nu mi uadi bi mąnga njabu ra Jesu, bi 'uegue de gue'ü bi ma bá 'bui habü hinda badi'ü.

Hanja ya xodyo himbi gamfri ra Jesu

³⁷ Masque ra Jesu xqui 'yøt'a ndunthi ya dąnga nt'udi ja yá thandi nuya xodyo, pe nu'ú himbi gamfri. ³⁸ Bi njabu ngu nú'a xqui 'yofo ra badi Isaía habü ena: Ma zi Hmu'i, ¿to ja gue'a xa gamfri ma noyahü?

¿To ja gue'a xa gamfri'i ngue'a xcá 'yøt'a ya dąnga nt'udi?

³⁹ Nu'ú himi tsa da gamfri ngue'a bi njabu ngu nú'a xqui 'yofo ra badi Isaía ja ma'na ra xeni habü ena:

⁴⁰ Ajuá bi go'tua yá da'ü ne bi japi bi megui yá mfeni, pa himbi hyandi co yá da, nixi bi badi co yá mfeni, pa himbi ñobri'ü ne pa njabu nuga himbi za dá pøhø'ü.

⁴¹ Ra Isaía bi mąnga njabu de ra Jesu ngue'a xqui hyandua rá nsunda'a, hangue mi ma de gue'a.

⁴² Masque njabu, pe asta 'raya nda ga xodyo nehe bi gamfri gue ra Jesu go gue'a xpá mehna Ajuá pa da nda, pe nu'ú hinto bi xipabi ngue'a mi tsu ya fariseo da 'yeni'ü de ra nija. ⁴³ Ngue'a nu'ú ma'na mi ne da pōnga yá hmi ja yá thandi ya ja'i que ja rá thandi Ajuá.

Ya ja'i tuda yá ts'oqui ngue'a himbi gamfri nú'a bi mąnga ra Jesu

⁴⁴ Ra Jesu bi ña nts'edi ne bi 'ñena:

—Nu'a tó'o camfrigui, hingue hønse camfriguiga, nehe camfri nú'a to'o bá pencagui. ⁴⁵ Ne nu'a tó'o handga ma 'mui, ja ra uenda handua rá 'mui nú'a to'o bá pencagui. ⁴⁶ Nuga go guecagui drá ñot'i stá eheua ja ra ximhai pa nuto

gatho da gamfrigui ga pøni de ja ra 'bex-
uui. ⁴⁷ Nu'a tó'o øde nú'a dí ma, ne hinda
ne da 'yøt'e, nuga hingo ma ga e'mbi pa
da ma ja ra nidu, ngue'a nuga stá ehe pa
ga pøhø ya ja'i, hingue pa ga e'mbi da
ma ja ra nidu. ⁴⁸ Nu'a tó'o hingui numan-
sugui ne hingui ne da gamfri nú'a dí ma,
go gue'a ma da t'e'mbi pa ja ra nidu, ne
numa noya go gue'a ma da 'ye'mbi nú'a
ra pa de ra ngaxhmai. ⁴⁹ Ngue'a nuga
hinstá bense nú'a dí ma. Ma Dada nú'a
to'o bá pencagui go gue'a xa 'bepcagui
pa ga xi'ahü nú'a bi xiqui. ⁵⁰ Ne dí paði
gue nú'u ya noya xa 'bepqui ga ma go
gue'u unga ra te pa nzantho. Hangué dí
xi'ahü ngu nú'a xa xicagui ma Dada.

Ra Jesu bi xucua yá ua yá nxadi

13 Nura pa ante ra ngo de ra pascua,
ra Jesu mi paði gue ya xqui zø
ra ora pa da ma de guecua ja ra ximhai
pa da yopa mengui habü bí 'bø Ajuá rá
Dada. Nu'a nzantho bi maði nú'u to'o
yá meti'a, ne xi ra dangui rá hmate bi
me'tsuabi'u.

² Ha ra Jesu bi nt'oxiui yá nxadi. Ha
ra ts'ondahi ya xqui yut'a ja rá mfeni ra
Juda Iscariote nú'a mrá t'u ra Simu, pa
da da ra Jesu. ³ Ha ra Jesu mi paði gue
bá ehe de habü mi 'buhui Ajuá rá Dada
pa da 'mucua ja ra ximhai, ne mi paði
nehe gue ya mi ma da yopa mengui pa
da 'muhui'a. Nehe mi paði gue Ajuá rá
Dada ya gatho xqui 'yent'ua ja rá 'ye'a.
⁴ Hangué nu'a bi 'mai de ja ra mexa habü
mri nt'oxi'u ne bi hñaca rá pat'i ne bi
ngut'a 'nara nt'ot'ye. ⁵ Ne bi xit'a ra dehe
ja 'nara nsu'ye, ne bi müdi bi xucua yá
ua yá nxadi. Nepü mi o'tuabi co nú'a ra
nt'ot'ye mri ngut'i'a.

⁶ Ha nu mi ma da xucua bi yá ua ra Pe-
dro, ra Pedro bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, ¿ha gue go ma gui
xuga ma uaga?

⁷ Ha nura Jesu bi daði ne bi 'ñembabi:

—Nubyá hingui tsa da zo ri mfeni nú'a
dí øt'e, pe 'mefa ha, ma gui paði.

⁸ Nura Pedro bi 'ñembabi:

—Nu'i hinhya'mü ma gui xuga ma
uaga.

Ha nura Jesu bi daði ne bi 'ñembabi:

—Nu'bø hinga xuc'a ri ua, hinte guí
pe'tsi de gueque.

⁹ Nu'bü ra Pedro bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, nu'bü, hingue hønse
ma ua gui xugagui, xuga ma 'ye ne ma
ñaxu nehe.

¹⁰ Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—Nú'a to'o ya xa nxaha, ya hinga
mahyoni da yopa nt'axca ma'na'qui,
hønse da sũcua yá ua, ngue'a ya xá nt'axi
gatho rá ndo'yo. Ha nu'ahü ya xá nt'ax-
i'ihü, masque hinga gatho'ihü.

¹¹ Nu'a mi paði to'o mi ma da da'a,
hangué bi 'ñena gue hinxmä nt'axi
gatho'u.

¹² Ha nu mi uadi bi xucua yá ua'u, bi
yopa hñuxa rá pat'i ne bi hñudi ma'-
na'qui ja ra mexa ne bi 'ñembabi'u:

—¿Ha tso ri mfenihü nú'a stá
øt'a'ihü? ¹³ Nu'ahü guí enjü go gueque
ri Xahnateguihü ne ri Hmuguihü. Nú'a
guí enjü gue'a majuañi, ngue'a ha,
go guecagui. ¹⁴ Hangué ngue'a núga
ri Hmuguihü ne ri Xahnateguihü ne
stá xuc'a ri uahü, hangué nu'ahü nehe
rí 'ñep'ahü guí nxucua uahü 'na ngu
ma'na. ¹⁵ Dí u't'a'ihü njabü pa ne'ahü
da za gui 'yøthü ngu nú'a stá øt'a'ihü.

¹⁶ Xi majuañi dí xi'ahü, 'nara 'bego
hingo ma'na ri manda'a que rá hmu,
nixi 'nara 'mehni hingo ri manda'a que
nú'a to'o xa mehni. ¹⁷ Nu'bø gui pahü
nú'a dí xi'ahü, ne 'bø gui 'yøthü, nu'bü
gui njapihü.

¹⁸ Pe hindí ma de gatho'ihü, ngue'a dí
pa'a'ihü nú'ahü stá huan'a'ihü pa dua
nxadi'ihü, ne stá huan'ahü pa da njabü
ngu nú'a manga ra Maca T'ofø habü ena:
“Xa gũgui dega ncontra nú'ase to'o stá
ñu'me.” ¹⁹ Bedi da njabü ngu nú'a stá

xi'ahũ, pe nubyá dí xi'ahũ nú'a te ma da nja, pa nu stí njabũ, da za gui camfrihũ gue go gueque ngu nú'a stá xi'ahũ. ²⁰ Xi majuani dí xi'ahũ, nu'a tó'o da numansu ma 'mehni, go gueque numansugui; ne nu'a tó'o da numansugui, go numansu nú'a to'o bá pencagui.

Ra Jesu bi ma gue ra Juda ma da da'a

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ Ha nu mi m̄anga njabũ ra Jesu, bi du rá mui, ne bi xipabi yá nxadi te mri bonga nú'a mi ma, ne bi 'ñena:

—Xi majuani dí xi'ahũ, 'na de gue'ahũ ma da dagagui.

²² Ha nuya nxadi bi nu'tua da'u ngue'a himi padi to'o 'na de gue'u nú'a mi mañ'a. ²³ Ha 'nara nxadi nú'a xi mrá hm̄adi ra Jesu, ja mi huhni ja rá hyo'a. ²⁴ Y nura Pedro bi 'ñutua ra seña nú'a ra hm̄aca nxadi pa da 'yambabi ra Jesu to'o'a. ²⁵ Nepũ nu'á xqui ncahma guetbu ja rá tiña ra Jesu bi 'ñembabi:

—¿To'o 'na de guecje, ma zi Hmu'ihe?

²⁶ Ha nura Jesu bi d̄adi ne bi 'ñena:

—Nú'a to'o ga umba ra c'athuhme go gue'a.

Nu'bú nu'á bi po'mba ra thuhme ne bi umbabi ra Juda Iscariote nú'a mrá t'u ra Simu. ²⁷ Ha nura Juda mi h̄anga nú'a ra c'athuhme gue'a ra ora bi yat'a ra Satá ja rá mfeni'a pa da 'yø'tua rá 'befi. Nepũ nura Jesu bi 'ñembabi:

—Nú'a guí beni gui 'yø't'e, 'yø't'e 'bestho.

²⁸ Pe ni 'na de gue nú'u mi huhni ja ra mexa himbi zo yá mfeni hanja bi xipabi njabũ'a. ²⁹ Ngue'a nura Juda go mi pe'tsa ra ncuboja, hangue 'ra de gue'u mi hu yá mui gue ra Jesu xqui xipabi gue da ma da danga te mahyoni pa ja ra ngo, o pa da umbi te da umba ya hyoya. ³⁰ Ne ngu xi bi h̄anga nura c'athuhme, 'bestho bi bõni. Ne ya xmá 'mexuui ra ora'a.

Ra 'ra'yo hmanda

³¹ Ha nu mi bonga ra Juda, bi 'ñenga ra Jesu:

—Nubyá ma da hnequi rá nsunda Nú'a To'o e bi Nja'i po nú'a ma da thogui. Ne po rá ngue'a ma dra nsunda Ajuã. ³² Nepũ Ajuã ma da umba rá nsu pa di mahyeguiui yá nsu, ne ma da 'yø't'e 'bestho. ³³ Ma zi t'u'ihũ, ya hinga ma ga 'bui ndunthi con gue'ahũ. Ma gui hyongaguihũ, ne ngu stá xipa ya nda gá xodyo, njabũ nehe dí xi'ahũbya: Hinda za gui mahani habũ grá maga. ³⁴ Nubyá 'nara 'ra'yo hmanda dí tsoc'ahũ: M̄adihũ 'na ngu ma'na, nja ngu stá ma'a'ihũ, njabũ nehe gui m̄adihũ 'na ngu ma'na. ³⁵ 'Bũ gui m̄adihũ 'na ngu ma'na, nu'bú njabũ da b̄adi gatho ya ja'i gue majuani ma nxadi'ihũ.

Ra Jesu bi ma gue ra Pedro ma da gõni'a

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ Ha nura Pedro bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, ¿habũ ma gui ma?

Ha nura Jesu bi d̄adi ne bi 'ñembabi:

—Hinda za ga meuibya habũ grá maga. 'Mefa ha, ma gui mani.

³⁷ Ha nura Pedro bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, ¿hanja hinda za ga meuibya? Nuga masque ga tu por gue'e.

³⁸ Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—¿Ha gue ma gui tugue po rá nguecagui? Xi majuani dí xi'a'i, ma gui cõngagui h̄nu'qui ante da mafi ra menja.

Ra Jesu tsixcahũ pa habũ bí 'bũ Ajuã ra Dada

14 Ne ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi: —Oguí tu ri muihũ. Nu'ahũ guí camfrihũ Ajuã ma Dada, hangue camfriguihũ nehe. ² Nuni habũ bí 'bũ Ajuã ma Dada xi bí ja ndunthi ya ngu. Nu'bũ di othohmã, ya stá xi'ahmãhũ. Nuga ma

ga ma pa ga hoc'a'ihũ habũ ma gui 'bũhũ. ³Ne xcrá ma pa ga hoc'a'ihũ habũ gui 'bũhũ, ma ga yopa pengui pa ga tsix'a'ihũ pa gui 'bũhũ habũ ma ga 'buca. ⁴Ne guí pãhũ habũ ma ga maga, ne guí pãhũ ra 'ñũ.

⁵Nu'bú nura Toma bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, hindí pãhe habũ ma gui ma, ¿ne guí enje gue dí pãhe ra 'ñũ?

⁶Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nuga go guecagui drá 'ñũ, ne drá majuani, ne drá te. Hinda za to da zõni habũ bí 'bũ ma Dada 'bũ hingo ga tsixca.

⁷'Bũ xcá paçjhmãhũ, xcá pãhmãhũ ma Dada nehe. Ne desde nubya guí pãhũ'a, ne xcá hyanthũ'a.

⁸Ha nura Lipe bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'ihẽ, 'ñutcahe Ajuã ra Dada, ne ya con guet'a.

⁹Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—¿Ha hincá paçaguiho, nугue Lipe? Y ya øt'a ndunthi ya pa stá 'ñohũ. Nu'a tó'o xa hyandgagui xa hyanda Ajuã ma Dada nehe. Nu'bú ¿hanja guí engaguihũ gue ga u't'a'ihũ Ajuã ra Dada? ¹⁰¿Ha hinguí camfri gue dí 'natho'be Ajuã ma Dada? Nuga hinstá bense nú'a dí xi'ahũ, nixi nú'u ya 'befi dí pefi hingo dí pefi de guecse. Numa Dada to'o dí 'natho'be go gue'a øt'e gatho, ne go rá 'befise'a.

¹¹Camfrihũ gue nuga dí 'natho'be Ajuã ma Dada. Pe nu'bũ hinguí camfrihũ nú'a dí mã gue dí 'natho'be'a, camfrihũ po nú'u ya 'befi stá pefi. ¹²Xi majuani dí xi'ahũ, nu'a tó'o da gamfrigui, ne'a ma da mẽ ya 'befi ngu nú'u dí pefi, ne ma'na dya dangui ma da mefi'a nguetho nuga ma ga yopa pengui pa ga 'bũ'be ma Dada. ¹³Ne gatho nú'a te ma gui 'ya-pabihũ ma Dada de ma thuhuga, ma ga øt'a ri nt'adihũ, pa dra nsunda ma Dada po rá nугueque rá T'ugui. ¹⁴Hanguẽ nu'araza te gui 'yadihũ ja ma thuhu, nuga ga 'ra'ahũ.

Ra Jesu bi ñagui ma dua pehna ra Macã Ndahi

¹⁵'Bũ grí maçaguihũ, 'yøthũ nuya hmãnda dí 'bep'a'ihũ. ¹⁶Ne nuga ma ga apabi Ajuã ma Dada da men'ahũ ma'na nú'a to'o da hñup'a ri mũihũ, ne nu'á da men'ahũ pa da 'mũi nzantho con gue'ahũ, y nu'á go gue'a ra Macã Ndahi nú'a to'o manguajuani.

¹⁷Ne ya ja'i nú'u hingyá gamfri hingui tsa da hñani'a, ngue'a nu'ú hingui paði to'o'a, ne hingui tso yá mfeni'u tengui'a. Pe nu'ahú guí pãhũ'a ngue'a nu'á 'bũ con gue'ahũ, ne ma da 'mũi ja ri corasohũ. ¹⁸Hanguẽ njabũ nuga hinga ma ga tsoc'asehũ, ma ga yopa pengui ma'na'qui pa ga 'bũ con gue'ahũ. ¹⁹Ne 'bestho ma da zø ra ora ya ja'i nú'u hingyá gamfri ya hinda ma da hyandgaua ngue'a pa gue'u ma ga njo'o, pe nu'ahú ha, ma gui hyandgaguihũ ngue'a ma ga 'bũ con gue'ahũ. Y nuga ma ga yopa nte, hanguẽ ne'ahũ ma gui pe'tshũ ra te pa nzantho ngue'a dí tega. ²⁰Ha nu xcrá njabũ, ma gui pãhũ gue dí 'bũ'be ma Dada, ne nu'ahũ guí 'bũhũ con gueque, ne nuga dí 'bũ con gue'ahũ ja ri corasohũ. ²¹Nu'a tó'o øt'a ya hmãnda nú'u dí mã, nú'á go gue'a ri maçagui. Ha nu'a tó'o ri maçagui, ma Dada ri maði'a, nequi ga maði'a ne ga utuabi tengui ma 'mũi.

²²Nu'bú ra Juda, pe hingue nura Juda Iscariote, bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma zi Hmu'i, ¿hanja hõnseguihe ma gui utcaguihe tengui ri 'mũi, ha nu ma'ra ya ja'i hina?

²³Nu'bú ra Jesu bi daði ne bi 'ñembabi:

—Nu'a tó'o ri maçagui ma da 'yøtca nú'a dí mã, ne ma Dada da maði'a, ne nuga co ma Dada ga e'be ne ga 'bũhe 'nadbũ con gue'a. ²⁴Nu'a tó'o hingui maçagui, hingui øtca nú'a dí mã. Y nú'a guí øhũ dí mã, hindí mansega, numa

Dada nú'a to'o bá pencagui go gue'a mañ'a.

²⁵ Dí xi'ahú njabú núbya de dí 'búitho con gue'ahú. ²⁶ Pe ra Maca Ndáhi nú'a ma dua pehna ma Dada de ja ma thuhu pa da 'múí con gue'ahú ne da hñup'a ri múihú, nu'á ma da 'ñu't'a'ihú gatho, ne ma da ben'a'ihú gatho ngu nú'a stá xi'ahú.

²⁷ Dí ne gui 'búhú te rá entho nsinque ra dumúí, hangue dí 'ra'ahú ra humúí, gue'a ngu 'nara tsoGUI dí tsoc'ahú. Y nú'a ra humúí dí 'ra'ahú, hingue ngu nú'a di unga ya meximhai. Hangue oxqui tu ri múihú, nixi gui ntsuhú. ²⁸ Nu'ahú ya stá xi'ahú gue ma ga ma, ne ma ga yopa pengui pa ga 'búí con gue'ahú. 'Bú gri macjhmahú, nu'bú xcá johyahmahú nu ndá xi'ahú gue ma ga ma habú bí 'bú ma Dada, ngue'a nu'á go ma'na há ra ts'edi de gueque. ²⁹ Nubyá dí xi'ahú nú'a di 'betho da nja, pa nu stí nja, ma gui beñhú, pa njabú ma'na gui camfriguihú.

³⁰ Ya hinga ma ga 'búí ndunthi con gue'ahú pa ga ñahú, ngue'a xa 'ñepu ra ts'ondáhi nú'a ri ndá de nuna ximhai, pe nu'á hingui há ra ts'edi pa te da 'yotcagui. ³¹ Nuga ma ga hopho da 'yotque nú'a te xa 'ye'mgagui, pa njabú da bádi gatho ya ja'i gue dí mádi ma Dada, ne dí øt'e ngu nú'a xa 'bepcagui'a. 'Baihú, maha.

Ra 'bai gá obxi ne yá mai

15 Nepu ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi: Nuga dí nja ngu 'nara hoga 'bai gá obxi, ha numa Dada nja ngu nú'a to'o pe ra uq'obxi. ² Nu'ú tó'o 'búí con gueque go gue'ú nja ngu ya mai de nura hoga 'bai gá obxi'a. Ne gatho ya mai nú'ú hingui unga yá fruta, nú'a to'o pe ra uq'obxi da zequi'ú. Pe nu'ú di unga yá fruta, nu'á da moqui'ú pa ma'na da unga yá fruta. ³ Nu'ahú ya xá nt'axi'ihú po nura noya stá xi'ahú. ⁴ 'Búhú con gueque, ne nuga ga 'búí con gue'ahú.

Ngu 'nara mai hingui tsa da unse yá fruta 'bú hingui togue ja rá 'bai, guí njahúbu nehe, hinda za gui uñhú ri frutahú 'bú hingui 'búhú con gueque.

⁵ Nuga go guecagui drá 'bai gá obxi, ha nu'ahú go gyá mailhú. Nu'á tó'o 'búí con gueque, ne nuga con gue'a, go gue'a da unga ndunthi ya fruta, ngue'a nsinque de gueque hinda za te gui 'yøthú. ⁶ Nu'ú tó'o ya hingui 'búí con gueque, nja ngu ya mai xa ts'equi, da 'yot'i, nepu da hmunts'i gatho pa dra thøt'a ja ra tsibi, da nzø.

⁷ 'Bú xi gui 'búhú con gueque, ne 'bú ma noya da 'yoda ja ri mfenihú, nu'bú 'yaphú Ajuá gatho nú'a go gui nehú ne nu'á da 'ra'ahú. ⁸ 'Bú gui uñhú ndunthi ra fruta, nu'bú da hnequi rá nsunda ma Dada, ne njabú ma go dua nxadi'ihú. ⁹ Ngu ma Dada macagui, njabú nehe dí ma'a'ihú. Oxqui 'ueguehú de ma hmáte. ¹⁰ Nu'bú gui 'yøthú nuya hmanda dí 'bep'ahú, nu'bú guí 'búhú ja ma hmáte, ngu nuga stá øtua yá hmanda ma Dada ne dí 'bú ja rá hmáte'a.

¹¹ Dí xi'ahú njabú pa da nja ma johya ja ri corasohú, ne pa hinhya'mu da 'me ri johyahú. ¹² Nu'á ma hmanda dí 'bep'ahú: Mádi'ihú 'na ngu ma'na ngu stá ma'a'ihú. ¹³ Nu'á tó'o da du po rá ngue yá amigo, go gue'a ma'na ja rá hmáte ra dangui de gatho. ¹⁴ Ha nu'bú gui 'yøthú nú'a dí 'bep'ahú, nu'bú go ma amigo'ihú. ¹⁵ Hangue ya hindí hant'ahú ngu 'nara 'bego, ngue'a 'nara 'bego hingui pádi te pe rá hmu. Y nubyá dí hant'ahú ngu ma amigo'ihú, ngue'a stá xi'ahú gatho nú'a xa xicagui ma Dada. ¹⁶ Nu'ahú hingo xcá huancahú, nuga go stá huan'a'ihú, ne stá hux'a'ihú pa gui maha habú ga pen'a'ihú, ne pa gui uñhú ra fruta nú'a hinhya'mu da thegue. Ne nú'a te gatho gui 'yapabihú ma Dada de ja ma thuhu, nu'á da 'ra'a'ihú. ¹⁷ Hangue nu'á dí 'bep'a'ihú, mádi'ihú 'na ngu ma'na.

**Nú'u hingyá gamfri utsal ra Jesu,
nehe utsal nú'u to'o camfri'a**

¹⁸Bu da utsal'ihu ya ja'i, beñhu gue go 'met'o bi utsaguiga'u. ¹⁹Nu'bu dyá meti'ihu hmaḥa ra ximhai, nu'bú ya meximhai di ma'a'ihu ngu maḍi yá mimeximhaiui. Pe nu'ahu hingyá meti'ihu ra ximhai ngue'a nuga stá huan'a'ihu ne stá 'uec'a'ihu de ya ts'ot'ø't'e de ra ximhai. Hangue por gue'a ya ja'i di utsal'ihu. ²⁰Oxqui ma gui pumfrihu nú'a stá xi'ahu, gue 'nara 'bego hingo ma'na ja rá nsu que rá hmu. Nu'u tó'o xa utsagui da utsal'ihu nehe, ha nu'u tó'o xa 'yøtca nú'a stá ma, nehe da 'yøt'a'ihu nú'a gui mañhu. ²¹Pe nú'u to'o ma da utsal'ihu ngue'a guí camfrigu-ihu, nu'ú ma da 'yøt'a'ihu njabu ngue'a hingui paḍi'u nú'a to'o bá pencagui.

²²Bu hinstá ehehma ne hinstá zofohma ya ja'i, nu'bú nu'ú hinte ma ts'oqui di tuhma'u. Pe nuga dá ehe, ne dá zofu'u. Hangue nubyá nu'ú tu ya ts'oqui ne hinda za te ma da paḍi'u. ²³Nu'a tó'o utsagui, utsal ma Dada nehe. ²⁴Nuga dá ø't'a ya danga nt'udi ja yá thandi'u, nú'u hinhya'mu to'o ma'na xa 'yøt'e. Pe masque njabu nu'ú himbi ne bi gamfrigui, hangue nubyá tu yá ts'oqui. Ne masque bi hyanda nuya danga nt'udi'u, bi utsagui ne bi utsal ma Dada nehe. ²⁵Bi njabu pa da nja ngu nú'a xqui t'ofu ya yá ndaxjua ley'u: "Masque hinte ma ts'oqui stá ø't'e, pe nu'ú bi utsagui."

²⁶Pe ma ga pen'a'ihu ra Maça Ndahi pa da 'múi con gue'ahu ne da hñup'a ri muihu. Nu'a ma da 'ñehe de Ajuá ra Dada, ne mąnga majuañi, ne ma da xi'ahu de gueque. ²⁷Ne'ahu ma gui xiphu ma'ra ya ja'i de gueque ngue'a desde rá mudi xcá 'buhu con gueque.

16 Dí xi'ahu njabu pa hingui ueguehu de gueque nu xcrí thohu ya nt'utsate. ²Ma da t'eñ'a'ihu de ja ya nija. Nehe ma da nja ra pa gue

'bu to'o da hyo'ahu da beni gue supa rá 'befi Ajuá. ³Nu'ú ma da 'yøt'ahu njabu ngue'a hinxa bacagui'u nixi xa ba ma Dada. ⁴Dí xi'ahu njabu pa nu stí zø ra pa da njabu, da za gui beñhu gue ya stá xi'ahu.

Rá 'befi ra Maça Ndahi

Nurá mudi hindá xi'ahu nú'a te ma da nja ngue'a mi 'betho pa ga ma. ⁵Pe nubyá ma ga yopa pengui ga 'bu'be nú'a to'o bá pencagui, ne ni 'na de gue'ahu hingui angahu habu drá ma. ⁶Pe go guí tu ri muihu ngue'a dí xi'ahu njabu. ⁷Pe dí xi'ahu majuañi gue pa gue'ahu ma'na xá hño ga ma, ngue'a 'bu hinga ma, hinda 'ñe ra Maça Ndahi pa da 'múi con gue'ahu ne da hñup'a ri muihu, pe nu xcrá ma, ma ga pen'ahuua'a. ⁸Ha nu stí zø'a ma da zopa yá mfeni ya ja'i pa da paḍi'u gue xi tu ya ts'oqui, ne hanja da za da 'mu xá hño, nehe da paḍi'u gue Ajuá ma da 'yøt'a ra ts'utbi. ⁹Nú'a ra Maça Ndahi'a ma da 'ñutuabi'u gue xi tu ya ts'oqui ngue'a hingui camfrigui'u. ¹⁰Nehe nu'a ma da 'ñutuabi'u hanja da 'múi'u xá hño, ngue'a nuga ya ma ga ma pa ga 'bu'be ma Dada ne nu'ahu ya hingui ma gui hyandgahu. ¹¹Y nu'a ma da 'ñutuabi'u gue Ajuá ma da 'yøt'a ra ts'utbi, ngue'a nu'a ya xa hñacua rá ts'edi ra ts'ondahi nú'a di nda ja nuna ra ximhai.

¹²Ja ma'ra te ga xi'ahmaḥu, pe nubyá hinga ma ga xi'ahu ngue'a hinda za gui paḍihu gathu. ¹³Pe nu stí zø ra Maça Ndahi, ma da 'ñu't'ahu pa gui pahu gathu nú'a majuañi, nguetho nu'a mąnga majuañi, ne hinda ma da manse nú'a da ma, nu'a ma da xi'ahu gathu nú'a ma da xipabi Ajuá ma Dada, ne ma da xi'ahu nú'a te ma da nja. ¹⁴Ne ma da 'yøt'e pa da hneca ma nsunda, ngue'a ma da xi'ahu ngu nú'a te ga xipabi. ¹⁵Nuga, nu'a dí ma, dí ma ngu nú'a xica ma Dada,

hangue dí eñ'ahũ gue ra M̄aca Nd̄ahi ma da xi'ahũ ngu nú'á ga xipi.

Nura dum̄i da mp̄unga johya

¹⁶Ya ma da z̄o ra ora ya hingui ma gui hyandgahũ, nep̄u hints'u ya'á ma gui yopa hyandgahũ ma'na'qui, ngue'á ma ga yopa pengui habũ bí 'bũ ma Dada.

¹⁷Nep̄u 'rayá nxadi bi 'ñémse'u 'na ngu 'na:

—¿Te rí b̄onga nú'á bi xicj̄uni nu mi ma: “Ya ma da z̄o ra ora ya hingui ma gui hyandgahũ, nep̄u hints'u ya'á ma gui yopa hyandgahũ ma'na'qui, ngue'á ma ga yopa pengui habũ bí 'bũ ma Dada?”

¹⁸Ne nu'á mi 'ñémse'u:

—¿Te rí b̄onga nuya ya noya xicj̄uni: “Ya ma da z̄o ra ora”, ne “hints'u ya'á”? Hingui tso ma mfenihũ nú'á bi m̄ani.

¹⁹Ha nura Jesu bi b̄atho gue mi ne'u da 'yambabi hm̄aha, hangue nu'á bi 'ñembabi'u:

—¿Ha gue gr̄i 'ñánbahũ te rí b̄onga nú'á stá eñ'ahũ gue ya ma da z̄o ra ora ya hingui ma gui hyandgahũ, nep̄u hints'u ya'á ma gui yopa hyandgahũ ma'na'qui?

²⁰Xi majuani dí xi'ahũ, nu'ahũ ma gui nzoñhũ ne ma gui tu ri m̄uihũ, pe ya ja'í nú'u hingyá gamfri da johya'u. Ma da du ri m̄uihũ, pe nuri dum̄ihũ ma da mp̄unga johya nu xcr̄i yopa hyandgahũ ma'na'qui. ²¹Ma gui njahũ ngu 'nara 'beh̄ñã ma da 'mũ rá b̄atsi pe'tsa xica ũgui ngue'á ya xa dat'a rá pa, pe nu stí uadi da 'mũ rá b̄atsi, nu'á ya da pumfri yá ũgui ne da johya'á ngue'á ya bi dá nximhai 'nara b̄atsi. ²²Guí njahũbu nehe, guí tu ri m̄uihũ, pe nuga ma ga yopa pengui ga 'bui con gue'ahũ, ne njabũ ma xi gui johyahũ, ne hinto da h̄ñac'ahũ nura johya'a.

²³Ha nuya pa'u ya hinte ma nt'ani ma gui 'yangahũ. Xi majuani dí xi'ahũ, nú'á te gatho gui 'yapabihũ ma Dada de ja ma thuhu, nu'á ma da 'ra'ahũ. ²⁴Hinte xcá 'yapthohũ Ajuã ma Dada de ja ma thuhu.

'Yaphũ y nu'á da 'ra'ahũ, pa njabũ nza-ntho xi da nja ri johyahũ.

Ra Jesu bi nt̄ate de ra ximhai

²⁵Nú'á stá xi'ahũ, stá xi'ahũ ngu 'nara 'bede. Pe ma da z̄o ra pa gue ya hinga ma ga xi'ahũ njabũ, pe ma ga xi'ahũ de ma Dada co ya noya nú'u 'bestho da za gui pađihũ. ²⁶Ha nuya pa'u ma gui 'yaphũ ma Dada de ja ma thuhu, y hingui mathoni go ga api pa da 'ra'ahũ nú'á te gui 'yaphũ. ²⁷Ngue'á ma Dada xi ma'ahũ, ngue'á guí macaguihũ ne xcá camfriguihũ gue stá ehe de habũ ndí 'bũ'be'á. ²⁸Ndí 'bũ'be ma Dada ne stá ehe pa guecua ja ra ximhai, ne nubyá ma ga ma de guecua ja ra ximhai pa ga yopa pengui ma'na'qui nuni habũ bí 'bũ ma Dada.

²⁹Nu'bú nuyá nxadi bi 'ñembabi:

—Nubyá hã, ya tso ma mfenihe xá h̄ño nú'á guí m̄a, ngue'á ya hinte gr̄i hyecuabi nú'u ya noya guí m̄a. ³⁰Nubyá hã, dí pahe gue guí patho gatho, hangue hinga mahyoni to da 'yan'a'í 'nara nt'ani. Hangue dí camfrihe gue Ajuã bá peñ'a'í.

³¹Ha nura Jesu bi datuabi ne bi 'ñembabi:

—¿Ha gue ya guí camfrihũ? ³²Pañũ gue ma da z̄o ra pa ne majuani nubyá ya xa z̄oh̄, ma gui nxanihũ ne ma gui penjũ ja ri nguhũ 'na ngu 'na, ne ma gui hyegasehũ, pe nuga hinga ma ga 'busega, ngue'á dí 'bũ'be ma Dada. ³³Dí xi'ahũ njabũ pa da za gui 'buhũ te rá 'ñenthon si ra dum̄i ngue'á guí camfriguihũ. Nua ja ra ximhai ma gui thohũ ya thogui, pe oxqui tu ri m̄uihũ, dá nja ri ts'edihũ pa gui tsetihũ, ngue'á nuga ya stá nt̄ate de nuna ra ximhai.

Ra Jesu apa Ajuã rá Dada po yá nxadi

17 Mi uadi bi manga njabũ ra Jesu, nep̄u bi n̄ots'e pa mahets'i ne bi 'yapa Ajuã rá Dada, bi 'ñena:

—Ma Dada'i, ya bi z̄o ra ora. 'Ȳot'e pa da hnequi ma nsunda núga ri T'ũgui, ne

pa njabũ necá ga øt'e pa da hnequi ri nsunda nehe. ²Ngue'a nu'i xcá 'yentc'a ja ma 'yε gatho ya ja'i de ra ximhai, pa ga umbabi ra te nzantho nuto gatho xcá 'raqui. ³Nú'u to'o pe'tsa ra te nzantho go gue'u paði gue go guese'i grá 'nat'a Ajuu majuani, ne pacagui núga drá Jesucristo xcá pencagui.

⁴Nuga stá øt'e pa bi hnequi ri nsunda nuua ja ra ximhai, ngue'a ya stá jua't'a ri 'befi nú'a gá 'bepcagui ga pefi. ⁵Nubyá, ma Dada'i, 'yøt'e pa nu xcrá yopa mabũ, da yopa hnequi ma nsunda ngu nú'a ndí pe'tsi nú'bu ndá 'bũhũbũ nú'bu mi othotho ra ximhai.

⁶Núyu to'o xcá huahni de ra ximhai ne xcá 'racagui, ya stá utuabiyũ to'o'igüe ne tengu ri 'mũi. Nuyũ go ri metiyũ ne xcá 'racaguiyũ, ne nuyũ xa 'yøt'e ngu mangua ri noya. ⁷Nuyú ya paði gue gatho nú'a dí pefi ne nú'a dí ma go xcá 'bepcagui. ⁸Ngue'a stá xipabiyũ nú'a xcá xicagui, ne nuyú xa gamfri, ne xa baði gue xi majuani stá ehe de habũ ndí 'bũhui, ne xa gamfri gue go gue'e xcá pencagui.

⁹Nuga dí a'a'i gui suyũ, hingo dí a'a'i pa gui su nú'u ya ja'i hingyá gamfri, hõnse dí a'a'i gui su núyu xcá 'racagui, ngue'a go ri metiyũ. ¹⁰Ne gatho nú'a xcá 'racagui go ma metiga, ne gatho nú'a ma metiga go ri meti nehe, ne gatho nú'a ri metigüe go ma metiga nehe. Mahyegui ma metihũ. Ne ma nsunda di hnequi ja guehyũ.

¹¹Ngu guí paði gue nuga ya hinga ma ga 'bucua ja ra ximhai, ngue'a ma ga mabũ pa habũ guí 'bũi. Pe nuyú ha, ma da gohi. Ma maça Dada'i, jamasu co ri ts'edi núyu to'o xcá 'racagui, pa njabũ da 'nathoyũ ngu dí 'nathoui. ¹²De stá 'bucua ja ra ximhai stá jamasugayũ co ri ts'edi pa hinxa 'uegueyũ. Stá su núyu xcá 'racagui, ne hinto ma'na de guehyũ xa 'medi, nsøctho nú'a to'o dí 'ñepi da 'medi pa da njabũ ngu mangua ra Maça T'ofõ.

¹³Nubyá ma ga mabũ habũ guí 'bũi. Pe de dí 'bũcuatho ja ra ximhai, dí a'i go gui subyayũ, pa njabũ nuyú da me'tsa ra johya ja yá coraso ngu nú'a dí pe'tsca. ¹⁴Nuga stá xipabiyũ ri noya, pe nuya ja'i nú'u hingyá gamfri di utsayũ ngue'a nuyú ya hingyá meti ra ximhai, ngugui nehe hingo rá metigui ra ximhai. ¹⁵Hindí a'a'i pa gui tsits'i de guecua ja ra ximhai, nu'a dí a'a'i, ñaniyũ de ra ts'on-dahí. ¹⁶Nuyú ya hingyá meti ra ximhai, ngugui nehe hingo rá metigui ra ximhai. ¹⁷Hangue dí a'a'i gui utuabiyũ ri noya, pa njabũ da 'uegueyũ de gatho nú'a xá nts'o ja ra ximhai, ngue'a nuri noya gue'a majuani. ¹⁸Ngu xcá pencaguiua ja ra ximhai, njabũ nehe dí pehniyũ pa da ma gatho ja rá ngũni ra ximhai pa da mangua ri noya. ¹⁹Nuga dí huts'i ga unga ma te po rá nguehyũ ngue'a dí øt'a'i nú'a go ri paha, pa njabũ neheyũ da 'yøt'a'i ri paha ngue'a nuyú paði nú'a majuani.

²⁰Hindí a'a'i pa sehyũ, dí a'a'i nehe pa nuto gatho ma da 'yøde nú'a da manyũ, ne da gamfrigui, ²¹pa da 'natho'u ngu dí 'nathoui, ngue'a nu'i ma Dada'i guí 'bũi con gueque ne nuga dí 'bũi con gue'e. Ne dí a'a'i pa nú'ú ne nuju ga 'nathohũ, pa njabũ gatho ya ja'i ja ra ximhai da gamfri gue go gue'e xcá pencagui. ²²Ngu xcá 'yøt'e pa bi hneca ri nsunda ja ma 'mũi nuua ja ra ximhai, njabũ nehe stá øt'e pa da hneca ri nsunda ja yá 'mũi'u, pa njabũ da 'natho'u nehe ngu dí 'nathoui. ²³Nuga dí 'bũi con gue'u ne nu'i guí 'bũi con gueque, y njabũ da 'natho'u, pa njabũ gatho ya ja'i ja ra ximhai da za da baði gue go gue'e xcá pencagui ne grí maði'u nehe ngu grí maçagui.

²⁴Ma Dada'i, ya nguí maçagui desde nú'bu mi othotho ra ximhai, ne 'nada ra nsunda habũ ndí 'bũhui. Nubyá nú'u to'o xcá 'racagui dí ne da mabũ núbu habũ grá ma, y núbú ma dí hyanda ma nsunda

nú'a ya ma ga yopa hani ma'na'qui.
²⁵Ma hoga Dada'i, nuya ja'i hingyá gamfri hingui padi to'o'i, pe nuga ha, dí padi to'o'i, ne núyu xcá 'racagui padi gue go gue'e xcá pencagui. ²⁶Stá utuabiyu to'o'igue ne tengu ri 'mui, ne ga sigui ga utuabi, pa njabu ngu grí macagui, neheyu da me'tsa nú'a ra hmáte'a ja yá coraso, ne nuga ga 'bui con guehyu.

Bri ju nts'ahni ra Jesu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

18 Ha nu mi uadi bi mąnga ra Jesu njabu, bi ma de guehni co yá nxadi ne bi 'rani ja 'nara hñe rá thuhu Cedró, pa bi zoni'u ja 'nara uaza, nepu ja bi yut'ini'u. ²Ha nura Juda nú'a bi da ra Jesu, ya mi padi nú'a ra uaza, ngue'a ndunthi ya 'mi'qui xqui mani'a co ra Jesu ne ma'ra yá nxadi, mi munts'ini'u. ³Nu'bú ra Juda bi zixa 'na hmunts'i ya soldado ne 'raya gants'ahni nú'u xqui mehna ya nda gá macja ne ya fariseo, ne ja bi mani'u ja ra uaza mri hña ya ñot'i ne con te da hñotehma. ⁴Pe nura Jesu gatho mi patho nú'a te mi ma da t'ot'utabi'a, hangue bá pöni de ja ra uaza pa bi nthéui'u, ne bi 'yambabi'u:

—¿To'o guí hoñhu?

⁵Ha nu'ú bi dadi ne bi 'ñena:

—Ra Jesu nú'a ra me Nasare.

Nu'bú nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—Go guecagui.

Ne ra Juda nú'a to'o bi da'a mi 'bahuini ya soldado ne ya gants'ahni. ⁶Ha ngu bi uadi bi mąnga ra Jesu gue go mi gue'a, nu'bú nu'ú bi mengui dega xutha ne bi dagui ja ra hai. ⁷Nepu nura Jesu bi yopa 'yambabi'u ne bi 'ñembabi:

—¿To'o guí hoñhu?

Ha nu'ú bi 'ñena:

—Ra Jesu nú'a ra me Nasare.

⁸Ha ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Ya stá xi'ahu gue go guecagui. 'Bú go gueque guí hongaguihu, oxqui juhni ni 'na de núyu drí 'ño'be.

⁹Ra Jesu bi mąnga njabu pa da nja ngu nura noya xqui mañ'a: “Ni 'na hindá 'bedi de núyu xcá 'racagui.” ¹⁰Nu'bú nura Simu Pedro mri hña 'nara mahuai, ha bi c'o'tsi ne bi dacua rá gu de ra 'ñei rá 'bego ra dąnga nda gá macja. Y nú'a ra 'bego'a mrá thuhu ra Malco. ¹¹Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:

—Oguí ot'a njabu, pe'tsa ri huai. Majuani ma ga tho ra thogui, ngue'a gue'a rá paha Ajuu ma Dada.

Ra Jesu bi ts'ixa ja rá thandi ra dąnga nda gá macja

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹²Nepu nuya soldado co yá nda ne co ya gants'ahni nú'u xqui mehna ya nda gá xodyo bi mihi'u ra Jesu ne bi du'ti. ¹³Rá mudi bi ts'its'i'a habu mi 'bu ra Anás, ngue'a nu'á go mrá ndohña ra Caifá nú'a to'o mrá dąnga nda gá macja de nú'a ra jeya'a. ¹⁴Nura Caifá go gue'a xqui ma ne xqui xipa ya nda gá xodyo gue mri 'ñepi honda 'na da du po rá ngue ya ja'i.

Ra Pedro bi ncöni gue himi padi ra Jesu

(Mt. 26:69-70; Mr.

14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵Ha nura Simu Pedro ne ma'na ra nxadi mri 'befa zi yabutho mi dąnga ra Jesu. Nú'a rá ñoho ra nxadi mrá mpadi nú'a to'o mrá dąnga nda gá macja, hangue nu'á bi yut'a ja ra patio de rá ngu'a habu xqui ju'ta ra Jesu. ¹⁶Pe nura Pedro bi gohi möte de ra gosthi. Nepu nú'a ra nxadi mrá mpadi nú'a to'o mrá dąnga nda gá macja bi böni ne bi ñai ra 'behña nú'a mrá nsugosthi pa bi thoca ra Pedro mbo. ¹⁷Nepu nú'a ra 'behña mrá nsugosthi bi 'yambabi ra Pedro ne bi 'ñembi:

—¿Ha hingo gue'e gá 'ñoui dega nxadi nura dāme'a?

Nepu nura Pedro bi dādi bi 'ñena:

—Hina, nuga hina.

¹⁸ Ha nuya 'bego ne ya gunts'ahni xqui 'ñu ra tsibi ngue'a xma tse, ne mi 'bahni mri mpa'ti, ha nehe ra Pedro mi 'bahuini'u mri mpa'ti'a.

**Ra danga nda gá macja bi
'yot'tua ya nt'ani ra Jesu**

(Mt. 26:59-66; Mr.
14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ Ha nú'a ra danga nda gá macja bi 'yambabi ra Jesu de yá nxadi ne de rá nt'utuete. ²⁰ Ne nura Jesu bi dādi ne bi 'ñena:

—Nuga stá ña ja yá thandi gatho ya ja'i, nzantho stá udi ma nt'utuete ja ya nija ne ja ra ndanija habu di munts'a gatho ya xodyo, ne hinstá ña mant'agui.

²¹ ¿Hanja go guí angagui? 'Yambabi to'o gatho xa 'yode te stá ma. Nú'ú ha, pađi xá hño te stá ma.

²² Ha nu mi mąnga njabu ra Jesu, 'nara gunts'ahni mi 'bahni bi umba 'nara mpe'ti'a, ne bi 'ñembabi:

—¿Ha gue njabu guí thatuabi ra danga nda gá macja?

²³ Nu'bú nura Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'bu stá ñama'ñuhma, da za gui xiqui te rá 'be'a stá ma xá nts'o. Xi'a gue dá ña xá hño, ¿hanja guí nabgagui?

²⁴ Nepu de gue'a ra Anás bi mehni mi that'itho pa habu mi 'bu ra Caifá nú'a mrá danga nda gá macja.

**Ra Pedro bi yopa ncōni
gue himi pađi ra Jesu**

(Mt. 26:71-75; Mr.
14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Ha nura Pedro mi 'bahni mri mpa'ti bi t'ambabi ma'na'qui:

—¿Ha hingo gue'e gá 'ñoui dega nxadi nú'a ra 'ñohø'a?

Ha nu'á bi ncōni ne bi 'ñena:

—Hina, nuga hina.

²⁶ Ha mi 'bahni 'nará 'bego ra danga nda gá macja, ne nu'á mi ja te mrá njauí nú'a xqui thacua rá gu, ne nura Pedro go xqui 'yot'a njabu. Nura 'bego'a bi 'ñembabi ra Pedro:

—¿Ha gue hindá hant'a'ini ja ra uaza con gue'a?

²⁷ Ha nura Pedro bi ncōni ma'na'qui, ne 'bestho nura ora'a bi mafi ra menja.

**Ra Jesu bri 'ba'ma
ja rá thandi ra Pilato**

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr.
15:1-5; Lc. 23:1-5)

²⁸ Hamxuditho bi ts'ixa ra Jesu de ja rá ngu ra Caifá pa habu mi ja rá ts'utbi ra Pilato nú'a mrá gobierhnu, ha nuya xodyo himbi yut'a mbo ra ts'utbi pa njabu hinda nts'oqui'u, ne pa njabu da za da zi ra hñuni de ra ngo dega pascua.

²⁹ Nu'bú ra Pilato bi bonga mōte habu mi 'bai'u pa bi 'yambabi'u ne bi 'ñembi:

—¿Te 'be guí ne gui mambabihñi?

³⁰ Nu'ú bi dādi ne bi 'ñembabi:

—'Bu hinte ma ts'oqui xa 'yothma, nixi stá tsin'ahmahe.

³¹ Ha nura Pilato bi 'ñembabi'u:

—Tsixhu ne go da 'yot'tuahra ra ts'utbi ngu nú'a mąnga ri leyhu.

Ha nuya xodyo bi 'ñena:

—Núje dyá xodyohe hindí pe'tshe ra nsequi pa ga hohe 'nara ja'i.

³² Bi mąnga njabu'u pa ra Jesu da 'yo ja yá 'ye ya me Nroma, ngue'a nu'ú ha, mi pe'tsa ra nsequi pa da nhyote'u ja 'nara ponza. Hangue bi njabu ngu xqui mąnga ra Jesu te ma du mi ma da du'a.

³³ Nepu nura Pilato bi yopa yut'i ma'na'qui habu mi ja rá ts'utbi, ne bi zohna ra Jesu pa bi 'yambabi ne bi 'ñembabi:

—¿Ha go gue'e grá Nda de ya xodyo?

³⁴ Ha ra Jesu bi dādi ne bi 'ñena:

—¿Ha gue to xa xi'a'i, o go guí manse?

³⁵ Ha ra Pilato bi 'ñembabi:

—¿Ha gue drá xodyoga? Nuya mengu ri hai ne ya ndá gá macja go gue'u bá tsi'a'i de guecua. ¿Te xcá 'yøt'e?

³⁶ Nu'bú ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Ma nsu dega ndá hingo xa 'raca ya meximhai. Nu'bu go xa 'racjhma'u, nu'bú nú'u to'o gra manda xa ñanjh-maha de ja yá 'ye ya ndá gá xodyo. Pe numa hmandaga hingo mahyegui ngu nú'u jaua ja ra ximhai.

³⁷ Hangué nura Pilato bi 'ñembabi:

—Nu'bú nu'i 'nagrá ndague'bu.

Ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Haha, drá ndá ngu ja juadi gá ma. Pa gue'a dá e dá 'buiua ja ra ximhai pa ga xipa ya ja'i nú'a majuani. Nuto gatho camfri nú'a majuani, go gue'u øde nú'a dí ma.

³⁸ Nu'bú ra Pilato bi 'ñembabi:

—¿To ja gue'a padi nú'a majuani?

Ra Jesu bi secuabi gue da tho

(Mt. 27:15-31; Mr.

15:6-20; Lc. 23:13-25)

Ha nu mi manganjabu bi bonga môte pa bá yopa ñaui ya xodyo ne bi 'ñembabi'u:

—Nuga hinte ma ts'oqui dí tsutuabi nuna ra 'ñøhø. ³⁹ Numa nzaihu dí pe'tshu dí hec'ahu 'nara 'yofadi núbya de ra ngo dega pascua. Nu'bú, ¿ha guí nehú ga hec'ahu nuni ri Ndahú nú'ahu gyá xodyohú?

⁴⁰ Ha nu'ú bi mudi bi mafi gatho ne bi 'ñena:

—¡Nuní hina, nura Barraba ha!

Ha nú'a ra Barraba mrá dacate'a.

19 Hangué ra Pilato bi manda bri fet'a ra Jesu. ² Nepu nuya soldado mi 'buhni bi met'a 'nara corona dega 'bini, ne bi hñu'tsuabi ja rá ñaxu ra Jesu ne bi hyete 'nara thenga dutu. ³ Nepu bi 'ñembabi'a:

—¡Bui pa nzantho nu'i ri t'equ'eí rá Nda'i ya xodyo!

Nepu nu'ú mi umba ya mpe'ti'a.

⁴ Ha nura Pilato bi bonga môte ma'na'qui ne bi 'ñembabi ya xodyo:

—Ndi, dra zin'a'ihua pa gui pahú gue hinte ma ts'oqui dí tsutuabini.

⁵ Ha ra Jesu bi bonga môte mi hu'tsa nú'a ra corona dega 'bini ne mi he nú'a ra thenga dutu. Nepu ra Pilato bi 'ñemba ya xodyo:

—¡Xi 'bacua nuna 'ñøhø!

⁶ Ha nuya ndá gá macja ne ya gants'ahni mi mantho'u nu mi hyanda ra Jesu, ne mi eñ'u:

—Nuní drá pont'i, drá pont'i pa da du.

Nu'bú ra Pilato bi 'ñembabi'u:

—Tsixhu, go da bá ponthu, ngue'a nuga hinte ma ts'oqui dí tsutuabini.

⁷ Nepu nuya xodyo bi dadi ne bi 'ñena:

—Nuje dí pe'tshe 'nara ley, ne nura ley'a má gue nuní dí 'ñepi da du, ngue'a xa 'ñet'a T'u de Ajuá.

⁸ Ha nu mi 'yøde ra Pilato nú'a mi mañ'u, ma'na bi ntsu'a. ⁹ Hangué bi zixa ra Jesu ma'na'qui mbo ja ra ts'utbi ne bi 'yambabi bi 'ñembi:

—¿To'o rá 'mehni'i?

Pe nura Jesu hinte bi dadi.

¹⁰ Hangué ra Pilato bi 'ñembabi'a:

—¿Ha gue hinte guí thadi? ¿Ha gue hinguí padi gue dí ha ra ts'edi pa ga pont'a'i o pa ga hec'a'i?

¹¹ Nu'bú nura Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Ni 'nara ts'edi hinguí ha pa da za te gui 'yøtcagui 'bu hingo Ajuá da 'ra'a ra ts'edi. Hangué nú'a to'o xa dagagui ja ri 'ye, nú'á go gue'a ma'na tu ra ts'oqui que nu'i.

¹² Hangué desde ra ora'a, ra Pilato mi ne da hyeguihma'a, pe nuya xodyo himi tsaya ra hmafi ne mi ena'u:

—¡Nu'bu nu'i gui hyegui nú'a ra 'ñøhø'a, nu'bú hingrí amigo ra danga ndá Cesa, ngue'a gatho nú'a to'o da 'ñet'a ndá gue'a rá ncontra ra Cesa!

¹³ Ha nu mi 'yøde ra Pilato nú'a mi mañ'u, nu'bú nu'á bi manda da ts'ixa ra Jesu pa môte, nepu nehe'a bi bøni pa bá

hudi ja rá hudi dega ts'utbi ja ra luga mrá thuhu Gabata dega ebreo, rí bõni da 'ñena rá thuhu ra T'ut'ado. ¹⁴Y nú'a ra pa'a mrá pa dega nthoqui de ra ngo dega pascua, ne ngu mi nzunga 'rato xudi. Nepu ra Pilato bi 'ñembabi ya xodyo:

—¡Ndi, 'bacua ri Ndahú!

¹⁵Pe nu'ú bi yopa mafi'u ma'na'qui ne bi 'ñena:

—¡Tsits'i, bá pont'i, ne ja dí duni!

Nepu ra Pilato bi 'ñembabi'u:

—¿Ha gue guí nehu ga pont'a nuna ri Ndahú?

Nepu nuya nda gá macja bi dadi ne bi 'ñena:

—Nura Cesa hõnse go gue'a ma ndahe, y jo'o ma'na.

¹⁶Hangue ra Pilato bi 'yent'ua ja yá 'ye ya xodyo pa dra pont'i'a. Hangue nu'ú bi zinga ra Jesu ne bi zits'i pa da pont'i ngu mi ne'u.

Ra Jesu bri pont'a ja ra ponza

(Mt. 27:32-44; Mr.

15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷Ne ra Jesu bi bõni mi ndude rá ponza. Ne bi ts'its'i pa ja ra t'øhø rá thuhu Naxmadu, dega ebreo rá thuhu Gogota. ¹⁸Ne ja brá pont'ini'a co má yoho ya 'ñøhø, 'na cada rá hyo, ha ra Jesu bi 'yoda madetho de gue'u. ¹⁹Y ja ra ponza habu bri pont'a ra Jesu xqui thøta 'nara xithe ne mi huxni 'raya noya nú'a bi manda ra Pilato da t'ofu. Mi ena njabu: "Ra Jesu ra me Nasare, rá Nda ya xodyo." ²⁰Ne ndunthi ya xodyo bi hñe'ta nú'u ya noya, ngue'a habu bri pont'a ra Jesu mi guetbu ra hnini Jerusale, y nú'u ya noya'u xqui t'ofu dega ebreo, ne dega griego, ne dega lati. ²¹Ne nuyá nda gá macja ya xodyo bi ma bá embabi ra Pilato:

—¿Hanja gá ofo njabu gue go gue'a rá Nda ya xodyo? 'Yofu gue nu'á mi manse gue rá Nda ya xodyo.

²²Ha nura Pilato bi dadi ne bi 'ñena:

—Nu'a stá ofo, ya stá ofo.

²³Ha nu mi uadi bi pont'a ra Jesu nuya soldado, bi gumpa yá dutu ra Jesu nú'u xqui 'bøcuabi. Mi goho ya soldado, ne bi hñegue 'ra 'na xeni nuya dutu'u. Ne bi gumpa rá mahe nú'a himi pe'tsa ni 'nará nt'edi, mi xøgue ra xuni. ²⁴Nepu nu'ú bi 'ñembabi'u 'na ngu 'na:

—Hinga ma ga tuñhu, ma ga rifahu pa ga nuhu to'o drá meti.

Hangue bi njabu ngu mangu ra Maca T'ofu habu ena: "Bi nhyegue 'ra 'na xeni ma dutu, ne bi rifagui nú'a ma'na ma he." Ne gue'a bi 'yøt'a ya soldado.

²⁵Y guetbu ja ra ponza mi 'bahni rá nana ra Jesu, ne 'nara 'behña nú'a mrá cu rá nana ra Jesu, ne ra Maria rá 'behña ra Cleofa, ne ra Maria Magdalena. ²⁶Ha nu mi hyanda ra Jesu rá nana mi 'bahuini nú'a rá hmaça nxadi'a, nu'bú nu'á bi 'ñembabi rá nana:

—Nubyá 'yøt'a ra uenda gue nú'a guí 'bahuibu go gue'a dri t'ubya'a.

²⁷Nepu ra Jesu bi 'ñembabi nehe nú'a rá hmaça nxadi:

—Ne'i, 'yøt'a ra uenda gue nú'a guí 'bahuibu go gue'a dri nanabya'a.

Y desde gue'bu, nura hmaça nxadi bi zits'i'a ja rá ngu pa bi japamasu.

Ra Jesu bi du

(Mt. 27:45-56; Mr.

15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸Y ra Jesu mi paði gue ya bi uadi gatho, nepu pa bi nja ngu nú'a mangu ra Maca T'ofu, nu'á bi 'ñena:

—Tsuca ra nduthe.

²⁹Ha mi jani 'nara mohi mi po ra ju'tsa vinu. Nepu bri 'bo'mba 'nara sponja co nura ju'tsa vinu ne bri thøta ja 'nara ts'ut'o dega isopo, nepu bi 'bøtse asta ja rá ne ra Jesu. ³⁰Ha nu mi zi nura ju'tsa vinu ra Jesu bi 'ñena:

—Ja xa uadiua gatho nú'a xra 'bepcagui.

Ne 'bestho ra ora'a bi ñe'mi ne bi du.

'Nara soldado bi umba 'nara nsuni ja rá hyo rá tiña ra Jesu co 'nara lansa

³¹ Ha mrá pa ra nthoqui de ra ngo dega pascua, hangue nuya nda gá xodyo bi ma bá bantebi ra Pilato pa da manda dra thempa yá ua nú'ú xqui 'bont'i ne da ja'mba yá ndo'yo de guehni, pa njabu ni 'nara anima hinda gohi ja ra ponza nura pa dega tsaya, ngue'a nú'a ra pa dega tsaya gue'a ra dango. ³² Hangue nuya soldado bi uat'i habu mi zadi 'na de nú'ú ya be xqui 'bont'i mahyegui co ra Jesu pa bi thempabi yá ua, nepu bri jabu nehe nú'a ma'na ra be. ³³ Pe nu mi uat'i habu xqui 'bont'a ra Jesu, nu'á ya himbi thempa yá ua ngue'a bi hyandi'ú gue ya xqui du'a.

³⁴ Pe 'nara soldado bi umba 'nara nsuni ja rá hyo rá tiña co 'nara lansa, nepu 'bestho bi bonga ra ji ne ra dehe. ³⁵ Ha nú'a to'o pedena, go 'na to'o bi hyandi, y núna ma go guehna majuani, pa gui camfrihu nehe. ³⁶ Bi njabu pa bi nja ngu manga ra Maca T'ofu habu ena: "Hindra thempabi ni 'nara ndo'y-o'a." ³⁷ Y nehe bi njabu ngu manga ra Maca T'ofu habu ena: "Ya ja'i bi hyandi nú'a bi sunse'ú."

Ra Jesu bri t'agui

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸ Nepu ra Jose mrá me Arimatea bi ma bá bantebi ra Pilato pa da 'yapa nsequi da ca'mba rá zi ndo'yo ra Jesu de ja ra ponza ne da duts'i'a. Ra Jose xqui gamfri ra Jesu, masque mant'aguitho ngue'a mi tsu yá mixodyoui. Ne ra Pilato bi umba nsequi, hangue bi ma bá ca'mba rá ndo'yo ra Jesu de ja ra ponza ne bi duts'i. ³⁹ Nehe ra Nicodemo nú'a xqui ma da c'a'tsa ra Jesu dega xuui, nehe bi mani habu xqui 'bont'i'a. Nu'á mi hña ra mirra mi nthants'i co ra aloe, mi pe'tsa 'natema'ret'a kilo rá hñu. ⁴⁰ Nepu nu'á bi

du'tsua rá zi ndo'yo ra Jesu, ne bi mant'i co ya xuni dutu nú'ú xqui t'uxa nú'a ra mirra ne ra aloe, ngue'a mi njabu yá nzaí yá nt'agui ya xodyo. ⁴¹ Y nu habu bri pont'i'a, mi jumpa guetbu 'nara uaza habu mi ja 'nara cuts'i pa ra nt'agui, ne hinto xqui nt'aguitho ja nura cuts'i'a. ⁴² Hangue ja bá aguini'ú ra Jesu ngue'a guehni bi gumpa guetbu'ú de habu xqui 'bont'i'a, ne ngue'a ya mi ma da mudu ra pa dega tsaya de ya xodyo.

Ra Jesu bi yopa nte de ra du

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

20 'Nitho nú'a ndomingo, tobya himi hats'itho, ra Maria Magdalena bi ma habu xqui t'agui ra Jesu, ne bi hyandi gue xqui t'ent'a ra do nú'a xqui jot'a ra nt'agui. ² Hangue nu'á bi ma hnest'ihi pa habu mi 'bui ra Simu Pedro ne nú'a ma'na ra nxadi nú'a xi mrá hmadi ra Jesu ne bi 'ñembabi'ú:

—Xa thai ra zi Hmu de habu mi t'agui ne xa thuts'i, y nubyá nixi hindí pahe habu xá ts'ogui'a.

³ Nepu nura Pedro bi ma 'bestho pa da c'a'tsa ra nt'agui co nú'a ma'na ra nxadi. ⁴ Bi ma hnest'ihi ri yoho, pe nú'a ma'na ra nxadi ma'na bi 'met'o de ra Pedro, hangue 'met'o bi zonga ja ra nt'agui'a. ⁵ Ngu bi zoni bi ndoqui ne bi nc'ats'i, nepu bi hyanda ya xuni dutu mi 'bøni, pe nu'á himbi yat'i. ⁶ Nepu hinga ya'a 'bestho bi zonga ra Simu Pedro nú'a mri 'befa, ne nu'á ha, bi yat'a mbo ra nt'agui ne bi hyanda ya xuni dutu mi 'bøni. ⁷ Ne bi hyanda nú'a ra dutu xqui thu'tuahma rá ñaxu ra Jesu xqui 'bants'i ne 'nambu xqui thuts'i. ⁸ Nehe nú'a xqui zonga ra mudu, bi yat'i mbo habu bi t'agui ra Jesu pa bi hyandi, ne bi gamfri gue ra Jesu xqui yopa nte ngu xqui xipi'ú. ⁹ Nu'á hinxqui zo yá mfeni de nú'a mi manga ra Maca T'ofu habu ena gue mi pe'tsi da nangui de ja ra du, ne asta nura ora'a ja

bi zo yá mfeni'ũ. ¹⁰ Nepũ ri yoho bi men-
gui pa ja yá ngu'ũ.

**Ra Maria Magdalena bi hyanda ra
Jesu xqui nangui de ra du**

(Mr. 16:9-11)

¹¹ Pe nura Maria mi 'bahni môte
guetbũ ra nt'agui mi zoni, ne ra ora mi
zoñ'ã bi ndoqui pa bi nc'ãxa mbo ra
nt'agui. ¹² Ne bi hyanda yoho ya enxẽ
mri hñe t'axi, 'na mi hudi habũ xqui nja
rá ñãxu, ha nu'ã ma'na habũ xqui nja yá
ua nuni habũ xqui 'begui hmãhã rá zi
ndo'yo ra Jesu. ¹³ Ha nu'ã bi 'ñembabi'ã:

—Ñaná, ¿hanja guí zoni?

Nu'ã bi 'ñena:

—Ngue'ã xa thãi ma zi Hmu ne xa
thuts'i, ne hindí pãdi habũ xá ts'ogui'ã.

¹⁴ Ne nu mi mãnga njabũ'ã, bi ñegui
nepũ bi hyanda ra Jesu mi 'bahni, pe
nu'ã himbi bãdi ua go mi gue'ã ra Jesu.

¹⁵ Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—Ñaná, ¿hanja guí zoni? ¿To'o guí
honi?

Ha nura Maria mi hu rá mũi gue go mi
gue'ã ra nsu uãza, hangue bi 'ñembabi:

—Ndada, 'bũ xcã tuts'igüe, xicagui
habũ xcã tsogui pa ga ma ga tuts'i.

¹⁶ Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—¡Maria!

Ra ora'ã ra Maria bi mpũnts'i ne bi
'ñembabi dega ebreo:

—¡Raboni! —Nú'ã ra noya'ã rí bõni da
'ñena Xahnate.

¹⁷ Ha ra Jesu bi 'ñembabi:

—Oguí thangagui ngue'ã hinstá matho
habũ bí 'bũ ma Dada, pe rí ma bá xi-
pabi nú'ũ ma'ra ma cu ne gui 'ñembabi'ũ
gue ma ga ma habũ bí 'bũ ma Dada ne ri
Dadahũ, ma Ajuã ne ri Ajuãhũ.

¹⁸ Nu'bü ra Maria Magdalena bi ma
bã xipabi ya nxadi gue xqui hyanda ra
zi Hmu, ne bi xipabi'ũ ngu nú'ã xqui
xipabi'ã.

Ra Jesu bi 'mai madetho de yá nxadi

(Mt. 28:16-20; Mr.
16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹ Ne nura domingo'ã de mi nxuui
ya nxadi xqui munts'i ne xqui got'a ya
gosthi ngue'ã mi tsu ya ndã gá xodyo.
Nepũ bi zõnga ra Jesu ne bi 'mai made-
tho de gue'ũ ne bi zengua bi 'ñembabi'ũ:

—'Bũhũ te rá 'ñentho.

²⁰ Ne nu mi xipabi njabũ'ũ, bi 'ñutu-
abi yá 'ye ne rá hyo rá tiña. Hangue ya
nxadi xi bi johya ngue'ã bi yopa hyanda
ra zi Hmu. ²¹ Nu'bü ra Jesu bi yopa
'ñembabi'ũ:

—'Bũhũ te rá 'ñentho. Ngu bá
pencagui Ajuã ma Dada, njabũ nehe dí
pen'ahũ.

²² Ne nu mi mãnga njabũ bi hui'ti'ũ ne
bi 'ñembabi:

—Hñãñhũ ra Mãca Ndahi. ²³ Nuto
gatho gui pumbahũ yá ts'oqui, gue'ũ dra
pumbabi, ne nuto gatho hingui pum-
bahũ, gue'ũ di tuda yá ts'oqui.

**Ra Toma bi hyanda ra zi Hmu
gue xqui yopa nte de ra du**

²⁴ Pe nura ora mi zõnga ra Jesu mi
jo'oni ra Toma 'na de nú'ũ ya 'ret'a-
mayoho ya nxadi, nú'ã mi t'embi ra Go.

²⁵ Hangue nu ma'ra ya nxadi bi 'ñembabi
ra Toma:

—Stã hanthe ra zi Hmu.

Nepũ nu'ã bi 'ñembabi'ũ:

—'Bũ hinga handua yá 'ye habũ bi
mfoxa ya clavo, ne 'bũ hinga thint'a ma
dedo habũ bi mfoxa ya clavo, ne 'bũ
hinga thint'a ma 'ye ja rá hyo rá tiña,
hinga camfri.

²⁶ Rã hñãto ma pa'ã bi yopa munts'a
ya nxadi ma'na'qui, ne nu'bü hã, mi
'bũhni nehe ra Toma. Nepũ bi zõnga ra
Jesu mi jot'a ya gosthi ne bi 'mai made-
tho de gue'ũ ne bi zengua bi 'ñembabi'ũ:

—'Bũhũ te rá 'ñentho.

²⁷ Nepũ nu'ã bi 'ñembabi ra Toma:

—Haua ri dedo ne thint'a ja ma 'ye, ne haua ri 'ye ne thint'a ja rá hyo ma tiña. Ográ ñagamfri, camfrigui.

²⁸ Nu'bu ra Toma bi dadi ne bi ñembabi:

—¡Ma zi Hmu'i, ne ma Ajuá'!

²⁹ Nepu ra Jesu bi ñembabi:

—¿Ha gue ya xcá camfri ngue'a xcá hyandgagui, nague Toma? Dá njapi nuto gatho camfrigui masque hinxa hyandgagui.

Nuna ra t'ofu bi t'ofu pa gui camfrihu

³⁰ Ndunthi ma'ra ya dangá nt'udi bi 'yot'a ra Jesu ja yá thandi yá nxadi, pe nu'ú hinxa t'ofu ja nuna ra t'ofu. ³¹ Pe nuyá bi t'ofu pa da za gui camfrihu gue ma zi Hmuhu ra Jesu go gue'a ra Cristo rá T'u Ajuá, ne pa 'bu gui camfrihu, da nja ri tehu pa nzantho po rá ngue'a.

Ra Jesu bi c'a'tsa yoto yá nxadi ja ra ñanthe

21 Mefa ra Jesu bi yopa hnequi habu mi 'bui yá nxadi ja ra ndehe rá thuhu Tiberia. Ne bi yopa hnequi njaua: ² Ra Simu Pedro mi 'buhui 'nadbú ra Toma nú'a mi t'embi ra Go, ne ra Natanael nú'a ra me Ncaná de Galilea, ne yá t'u ra Sebedeo, ne má yoho yá nxadi ra Jesu, gatho'u 'nadbú mi 'bui. ³ Ha ra Simu Pedro bi ñembabi'u:

—Ma ga ma ra 'behua.

Ha nú'u ma'ra nehe bi ñena:

—Ga maha nehe.

Nepu bi ma'u ne bi yut'a ja 'nara motsa, pe nura xuui'a hinte bi gu'u. ⁴ Ha nu mi hyats'i mi 'bahni ra Jesu ja rá hyo ra ndehe, pe nuya nxadi himi padi ua go mi gue'a ra Jesu. ⁵ Nepu nu'a bi ñembabi'u:

—Ts'ant'uhú, ¿ha hinte xcá juhú?

Nu'ú bi dadi ne bi ñena:

—Otho.

⁶ Ha nu'a bi ñembabi'u:

—Cathu ra xit'a po ja ra 'ñei de ja ra motsa ne njabu da za gui juhú.

Hague nu'ú bi gat'a ra xit'a, ne nu mi guts'i xi mi ñuxa ya hua asta himi tsedi da p'otse'u co yá hñu ya hua mi cu.

⁷ Nu'bu nú'a rá hmáca nxadi ra Jesu bi ñembabi ra Pedro:

—¡Go guehni ma zi Hmuhu!

Ha ngu mi 'yode ra Pedro gue go mi gue'a ra zi Hmu, nu'bu bi dama hñuxa rá he nú'a xqui hñagui, ne bi hñot'a ja ra ndehe pa bi zonga ja ra ñanthe habu mi 'ba ra Jesu. ⁸ Ne nu ma'ra ya nxadi bi 'yet'a ra motsa pa ja ra ñani, mri gat'atho'u ra xit'a nú'a mi ñuxa ya hua, ngue'a himi yabu pa ja ra ñani, ngu mi 'na nthebe metro rá yabu. ⁹ Ha nu mi b'oni'u de ra motsa, bi hyanda 'raya despi mi zoni, ne ja mi oxni 'nara hua mi nthaxi, nehe mi jani 'raya thuhme. ¹⁰ Nu'bu ra Jesu bi ñembabi'u:

—Bá hahu 'raya hua nú'u ja juadi gá juhú.

¹¹ Nu'bu ra Simu Pedro bi yut'a ja ra motsa ne bi p'onga ra xit'a ja ra ñanthe nú'a mi ñuxa ya dangá hua, mi 'na nthebe made ne hñu yá ndunthi'u. Y masque mi ndunthi ya hua pe ra xit'a himbi nt'ani. ¹² Ha nura Jesu bi ñembabi'u:

—Bá e gui ntacohú.

Ha nuya nxadi mri ntsapabi da 'yambi to'o'a, ngue'a mi padi'u gue go mi gue'a ra zi Hmu. ¹³ Nepu nura Jesu bi joni ja ra tsibi bi hñaca ya thuhme ne bi umbabi'u; njabu nehe bi 'yot'e co ra hua.

¹⁴ Ya rá hñu'qui'a xqui ñudi ra Jesu ja yá nxadi nu de ya xqui yopa nte de ra du.

Ra Jesu bi ñauí ra Simu Pedro

¹⁵ Nu mi ua ntaco'u ra Jesu bi 'yambabi ra Simu Pedro ne bi ñembi:

—Nague Simu, rá t'u'i ra Joná, ¿ha gue ma'na go grí macagui de guehyu ma'ra?

Ha nu'á bi 'ñembabi:

—Haha, ma zi Hmu'i, nu'i guí p̄adi gue drí ma'i.

Ne nu'á bi 'ñembabi:

—Supca ma zi t'uca deti.

¹⁶ Nepu rá ño'qui ra Jesu bi 'yambabi ma'na'qui, bi 'ñembabi:

—Nugue Simu, rá t'ú'i ra Joná, ¿ha grí maçagui?

Ra Pedro bi ðadi ne bi 'ñembi:

—Haha, ma zi Hmu'i, nu'i guí p̄adi gue drí ma'i.

Ne nu'á bi 'ñembabi:

—Supca xá hño ma zi deti.

¹⁷ Nepu rá hñu'qui bi 'yambabi ma'na'qui, ne bi 'ñembabi:

—Nugue Simu, rá t'ú'i ra Joná, ¿ha grí maçagui?

Ra ora'a bi du rá mui ra Pedro ngue'a ya rá hñu'qui bi 'yambabi ua mi ma'ði'a, ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, nu'i gatho go guí p̄adi, ne guí p̄adi gue xi drí ma'i.

Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—Supca xá hño ma zi deti. ¹⁸ Xi majuani dí xi'a'i, nú'bu nguí nts'ant'ú nguí hese ri he ne nguí 'yo habu go nguí ne. Pe nu xcrí ndaxjua ma gui tunga ri 'ye, ne ma'na to ma da hye't'a'i ri he, ne da zix'a'i habu hingo gui negue.

¹⁹ Bi mangu njabu'a pa bi xipi te ma du mi ma da du ra Pedro pa da hnequi

rá nsunda Ajuá. Ne nu mi mangu njabu bi 'ñembabi:

—¡Tengagui!

Ra hmāca nxadi

²⁰ Nepu nura Pedro bi ñegui ne bi hyandi gue mi dena nú'a rá hmāca nxadi ra Jesu, nú'a xqui hñudi ja rá hyo ra Jesu nú'bu mi nt'oxi'ú ne xqui 'yambabi to'o mi ma da da'a. ²¹ Ne nu'bú ra Pedro nu mi hyant'a bi 'yambabi ra Jesu:

—Ma zi Hmu'i, xi nuni, ¿te go ma da jani?

²² Nu'bú ra Jesu bi ðadi:

—Nu'bu go ga negá nuni da 'mui asta ra pa ga pengui, ¿te go grí 'ñanigue? Nu'i go da tengagui.

²³ Hangu nuna ra 'bedenā bi 'ño ja gatho ya gamfri, ne bi beni'ú gue nura nxadi'a himi ma da du. Pe ra Jesu himbi 'ñena gue himi ma da du, hõnse bi 'ñena: “Nu'bu go ga negá nuni da 'mui asta ra pa ga pengui, ¿te go grí 'ñanigue?”

²⁴ Nú'a ra hmāca nxadi'a go gue'a di damajuani de nuya ya t'õt'e bi nja, ne bi 'yofo ja nuna ra t'ofu. Ne dí pahe gue nú'a bi 'yofo gue'a majuani.

²⁵ Nehe ja ndunthi ma'ra ya t'õt'e nú'ú bi 'yõt'a ra Jesu. 'Bu to da 'yofo gatho'ú dí beni gue nuya t'ofu'ú hinda 'ñeni gatho maxogue rá nguani ra ximhai. Njabu gue'a.

RA ECHO

YA 'BEFI NÚ'U BI MEFI YA APOSTOL

Ra Zidada Jesu bi ñatcahu da mencahu ra Maça Ndahi

1 Núga drá Luca, nura mudi t'ofu dá ofo ne dá pehn'abu, zi cu Teofilo, ja mani gathu nú'a te bi 'yot'a ma zi Hmuhu ra Jesucristo, ne nú'a bi 'ñudi desde ra pa'a bi futa rá 'befi, ²asta ra pa bi yopa mengui pa mahets'i. Pe ante da ma pa mahets'i, bi zofo yá apostol nú'u xqui huahni, ne po ra Maça Ndahi bi xipabi te mi ma da 'yot'e'u. ³Mefa de xqui du ra Jesu ja ra pont'i ne de xqui yopa nte, nú'a bi 'mucua má ñote ma pa, ne mri 'ñudi ja yá apostol pa bi gamfri'u gue ya xqui yopa nte ma'na'qui, ne pa mi xipabi'u de hanja ri manda Ajuá.

⁴Y de mi ñaui yá apostol ante da ma'a pa mahets'i, bi 'ñembi'u:

—Oxqui ma gui pøñhu de guecua Jerusale, ja da 'buhua asta hingui hañhu nú'a xa ña't'ahu Ajuá ra Dada, nú'a ya stá xi'ahu gue ma gui hañhu. ⁵Ra Xuua mi xi'tsate co ra dehe, pe nu'ahú ya 'bestho ma da zø ra pa gui nxistehhu co ra Maça Ndahi.

Ra Zidada Jesu bi mengui pa mahets'i

⁶Y de mi ñaui yá apostol bi 'ñani'u bi 'ñembi:

—Ma zi Hmu'ihe, ¿ha gue nuya pabya ma gui umba ma'na'qui rá ts'edi ra hnini Israel pa da nda?

⁷Nu'bú ra Zidada Jesu bi ñatuabi'u ne bi 'ñembi:

—Hingo rí 'ñep'ahu gui pahu ha'mu ma da 'yot'a Ajuá ra Dada nú'a xa bense'a da 'yot'e. ⁸Nu'ahu, nu'a ma da nja, ma gui hañhu rá ts'edi ra Maça Ndahi sta zøhø, ne ma gui dahu majuañi de gueque nuua Jerusale, ne gathu rá nguni Judea,

ne nuni Nsamaria, ne gathu maxøgue rá nguni ra ximhai.

⁹Nu mi uadi bi manga njabu ra Zidada Jesu bi njuts'i pa maña ja yá thandi yá apostol. Nepu bi hyandi'u gue bi go'ma 'nara guui, ne ya himbi za bi yopa hyant'u ma'na'qui. ¹⁰Nepu de mi nøts'e mi handa ra Jesu bi ma pa mahets'i, mi ñamfri'u mi 'bahni yoho ya enxe con gue'u, mri hñe dega t'axi. ¹¹Y nú'u ya enxe'u bi 'ñembabi ya apostol:

—Nú'ahu gyá me Galileahu, ¿te 'be guí nøtshu nuni mahets'i? Nura Jesu xcá hyanthu bya xa ma pa mahets'i, go guet'atho ma da yopa menguiua ngu xcá hyanthu bi ma, njabu ma da mengui.

Bri thahna ra Matía pa rá mpøte ra Juda

¹²Nepu yá apostol ra Jesu bi gai de ja ra t'øhø 'bo Olivo pa bi ma ja ra hnini Jerusale. Nurá ñabu de ra t'øhø pa ja ra hnini pe'tsa ngu 'na kilometro. ¹³Y nu de mi zøni'u mbo ja ra hnini, bi bøxa ja ra tøngu habu xqui mihi'u, ne ja mi 'buhni ri gathu'u, ra Pedro, ra Cobo, ra Xuua, ra Andre, ra Lipe, ra Toma, ra Tolo, ra Teo, ma'na ra Cobo rá t'u ra Alfeo, ne ra Simu nú'a mi t'embi ra Selote, ne ra Juda rá cu ra Cobo. ¹⁴Gathu'u nzantho mi munts'i mi apabi Ajuá co 'nada ra mfeni, mahyegui co yá cu ra Jesu, ne ra Maria rá ñana'a, ne ma'ra ya 'behña.

¹⁵Ha nuya pa'u bi munts'ini ngu 'na nthebe ne 'nate ya cu, y 'na'qui, ra cu Pedro bi 'mai madetho de gue'u ne bi 'ñembi'u:

¹⁶—Ma zi cu'ihu, pe'tsi te xi da njabu ngu nú'a xqui manga ra Davi ne bi 'yofo ngu nú'a xqui xipabi ra Maça Ndahi. Ra Davi bi ma de ra Juda nú'a to'lo bi zixa ya ja'i pa bá ju ma zi Hmuhu ra Jesu. ¹⁷Y nuju dí pahu gue nu'a go gue'a nehe mrá nxadi ra Jesu, ne mahyegui ndí pepñu'a. ¹⁸Nu'a bi pa ma zi Hmuhu ra Jesu, y co nú'a ra boja bi t'umbi, bi thanga 'nara

hai. Nepu nu'á bi dagui ma'memfo, ne 'bestho bi fò rá mui ne bi bonga yá xefo, y bi du. ¹⁹Y gatho ya me Jerusale bi badi nú'a xqui nja, hangue nu'ú bi hñu'mbabi nura hai'a de yá hñaquí'u Aceldama, rí bõni da 'ñena ra Hai dega Ji. ²⁰Pe'tsi te da njabu ngu nú'a xa t'ofò ja ra M̄ca T'ofò ja ya Salmo ne ena:

Dá nhuata rá ngu'a,
oto sti ma da 'muini.
Nehe ena:

Nu'a mrá 'befihma'a, dá m̄e ma'na ra ja'i.

²¹Hangue mahyoni ga huañhubyá 'na de nú'u to'o ndí 'ñohu gatho nú'u ya pa ndá 'buhu co ma zi Hmuhu ra Jesu, ²²desde mi xi'tsa ra Xuua asta mi ma mahets'i. Nu'a tó'o ma ga huahnihu go gue'a ma da maxcahu ga dahu majuañi gue ma zi Hmuhu ra Jesu ya xa yopa nte de ra du.

²³Nepu bi huahni'u 'nara cu rá thuhu ra Jose nú'a xqui thu'mbabi ra Barsabá ne mi t'embi ra Justo, ne bi huahni'u ma'na ra cu rá thuhu ra Matía. ²⁴Nepu bi 'yapabi'u Ajuá ne bi 'ñena:

—Ma zi Dada'ihe, go gue'e guí patca gatho ma mfenihe, 'ñutcahebya de nuya yoho ya cu 'bucua to'o de guehyu xcá huahni. ²⁵Nu'i go guí pañi nda'ña de guehyu xcá huahni pa da mep'a'i ne go di guehni dri apostol pa drá mpote ra Juda nú'a to'o bi nts'oqui ne bi 'uegue bi ma habu mri 'ñepi da ma.

²⁶Y nu'ú bi rifa ne bi zo rá thuhu ra Matía, hangue ya bi ma 'mede co nú'u 'ret'ama'ra yá apostol ra Zidada Jesu, pa bi yopa nzot'a nú'u 'ret'amayoho.

Xa zòhò ra M̄ca Ndahi

2 Nu mi zòhò ra pa de ra Pentecoste yá ngo ya xodyo, gatho ya gamfri xqui munts'a 'nabhu co 'nada ra mfeni. ²Nepu mi damfri'u bi nt'ode 'nara ñuni xi nts'edi xqui 'ñe de mahets'i. Bi nt'ode gatho mbo ra ngu habu xqui munts'i'u ngu 'ñena 'nara danga bunthi xi nts'edi.

³Ne 'mefa bi hnequi 'ra ngu ya t'uca faspi maña de ja yá ñaxu cada 'na de nuto gatho mi 'buhni. ⁴Y gatho'u bi hñanga ra M̄ca Ndahi, ne bi mudi bi ña 'rama'na'ño ya hñaquí cada 'na de gue'u ngu mi japabi ra M̄ca Ndahi da ña'u.

⁵Nuya pa'u mi 'buhni Jerusale 'raya xodyo xqui 'ñeche de haburaza ya hai de ra ximhai, ne nu'ú xi mi camfri Ajuá ngu nú'a xqui t'utuabi. ⁶Y nu de mi nt'ode nú'a ra danga ñuni, ndunthi ya ja'i xi bi dama munts'i habu mi 'bui ya cu, ne bi 'yø ngue'a mi øde yá hñaquí cada 'na de gue'u. ⁷Ne himi pa te da beni, bi 'yø ne mri 'ñémhabi'u:

—¿Ha gue hingo guehyu ya me Galilea núyu dí øhu ña? ⁸Nu'bú ¿hanja cada 'na de guecju dí ø ma hñaquihu nú'a dá pahu desde dá 'buhu? ⁹Ngue'a 'ra de guecju dyá menguhu Partia ne de Media, ne de Elam, ne de Mesopotamia, ne de Judea, ne de Capadocia, ne de Mponto, ne de Asia. ¹⁰Ne nu ma'ra de guecju ya me Frigia, ne Pamfilia, ne Egipto, ne 'raya hnini de Africa gueta Cirene. Ne nu ma'ra de guecju ya me Nroma, 'ra majuañi ya xodyo ha nu ma'ra bi nxodyo hõnse ngue'a ri dena ma leyhu. ¹¹Ne nu ma'ra de guecju ya me Creta ne Arabia. Ha gatho nugaguihu dí øhu xicju de ma hñaquihu gra ña cada 'na de guehyu, ne xicju de nuya danga t'øt'e xa 'yøt'a Ajuá.

¹²Nepu nú'u ya ja'i'u bi nts'omi ne mi tu yá mui mri 'ñémba 'na ngu 'na:

—¿Xibya? ¿Te rí bõmbyana?

¹³Ha nu ma'ra mi øtuhlatho mi ena:

—Nuyú xa nti.

Ra apostol Pedro bi zofo ya ja'i

¹⁴Nu'bú ra ora'a ra apostol Pedro bi 'mai co nú'u má 'ret'ama'ra ya apostol, nepu bi ña nts'edi'a, bi 'ñena:

—Nú'ahu gyá me Judeahu ne gatho nú'ahu guí 'buhua Jerusale, 'yøhu núna ma ga ma pa gui pahu. ¹⁵Núyu guí øhu ña, hindi ti ngu guí beñhu, ngue'a ja

nzunga guto xudi. ¹⁶Núna guí hanthũ, go guehna xqui m̄anga ra badi Joel gue mi pe'tsi da njabũ, y nubyá ya gá hyanthũ bi nja ngu nú'a bi mañ'a. Nu'á bi 'y-otho njaua:

¹⁷Ajuá bi 'ñena: Nuya pa da 'ñepũ, ma ga pempa ra Maça Ndahi gatho ya ja'i de ra ximhai.

Nuri t'uhũ ne ri t'ixuhũ ma da ña co rá ts'edi ra Maça Ndahi.

Nuya basja'i ma da hyanda 'raya nt'udi, nuya ndaxjua ma da 'ui ya t'i.

¹⁸Ne nuya pa'u gatho nú'u pepqui, dra 'ñõhõ que dra 'behñã, ma ga pem-pabi'u ra Maça Ndahi pa da umba ra ts'edi da ña.

¹⁹Ne ma ga u't'ahũ 'raya danga nt'udi nuni mahets'i

ne nuua ra ximhai,

dega ji, ne dega tsibi, ne dega 'bifi.

²⁰Ma gui hyanthũ ra hyadi hinda ma da unga ra ñot'i, ma da 'mexuui.

Nura zana ngu ma da nji.

Nepũ de gue'a ja da zõhõ nú'a ra pa de rá 'ñehe ra Zidada,

gue'a ra pa ma da hneca rá danga ts'edi'a strá nsunda.

²¹Ne gatho nú'u to'o da 'yapa ra Zidada da mpõhõ, da põhõ'a.

²²Nú'ahũ gyá me Israelhũ, 'yõdehũ nuya ya noya ma ga xi'ahũ: Nu'ahũ guí pahũ gue ra Jesu nú'a mrá me Nasare bi 'yõt'a gatho nú'u ya t'õt'e ne gatho nú'u ya nt'udi bi 'yõt'e con gue'ahũ po rá ts'edi Ajuá, ngu guí pasehũ, y njabũ bi hnequi gue Ajuá xqui mehni'a. ²³Pe nu'á bri da ja ri 'yehũ, nepũ nu'ahũ gá daphũ ja yá 'ye ya 'yõt'ats'oqui pa bi pont'a ja 'nara pont'i asta himbi du. Pe gatho nú'a bi nja, bi njabũ ngue'a Ajuá go bi bense da njabũ y nú'á gue'a mrá paha'a.

²⁴Nu'ahũ gá hyohũ ra Jesu, pe nu Ajuá go gue'a bi 'yõt'e pa bi yopa nte ma'-na'qui de ra du, ngue'a nura du otho rá ts'edi pa da zami'a. ²⁵Ra nda Davi xqui ma de gue'a ne xqui 'ñena:

Nuga dí paði gue Ajuá nzantho 'bui con gueque

pa da maxcagui ne da ñangagui.

²⁶Hangue nuga xi drí johya ne dí ña co nura johya dí pe'tsi.

Ne dí tõ'mi gue nu xcrá tu, ma ga yopa nte de ra du.

²⁷Ngue'a nu'i, ma Dada'i, hngui ma gui hopi ja da gohni ma te ja ra du, nixi gui hopi da 'ya ma ndo'yo ja ra hai, ngue'a go ri hmãca 'begogui.

²⁸Ngue'a nu'i xcá 'ñutca ra 'ñu dega te, ne ma gui 'raca 'nara danga johya nu xcrá 'bupũ mahets'i con gue'e.

Guehna bi m̄anga ra Davi ja ra Maça T'ofõ.

²⁹Nú'ahũ ma cu'ihũ xcá munts'ihũua, xi majuani dí xi'ahũ, xa du ma xitahũ ra nda Davi ne bi nt'agui'a, ne jaua rá nt'agui asta mapaya. ³⁰Ra Davi mrá 'mehni Ajuá hangue nu'á bi ma nú'a mri 'bedi da nja. Ne mi paði gue mi ma da 'mũ 'nará t'ũ pa drá mpõte'a, ngue'a njabũ xqui ña'tuabi Ajuá. Y nú'a ra t'ũ'a go di gue'a ra Cristo nú'a xqui ña'tuabi da mehni pa da nda. ³¹Hangue nura Davi 'ñena ya xqui hyanda nú'a bi nja 'mefa, ne bi 'yofõ gue mi pe'tsi da e da yopa nte ra Cristo nú'a xqui hñuts'i Ajuá pa da nda, ne himi ma ja da gohni rá te ja ra du, nixi rá ndo'yo nehe hinda 'ya ja ra hai. ³²Y nuna ra Jesu dí mañhe, nuje dí dahe majuani gue Ajuá bi 'yõt'e pa bi yopa nte de ra du. ³³Hangue nuya po rá ts'edi Ajuá ra Dada, bi ma pa mahets'i, ne ja bí huhni ja rá 'ñei ra Dada. Ne bá pehna ra Maça Ndahi ngu nú'a xqui ñagui Ajuá ra Dada. Hangue gatho nú'a guí hanthũ ne guí õhũbya, go ra Maça Ndahi õt'a njabũ. ³⁴Pe ra nda Davi hingo bi njuts'i pa mahets'i, pe nu'á bi mañ'a bi 'ñena:

Ajuá ra Dada bi 'ñemba ma zi Hmu:

“Bá ehe gui hñudiua ja ma 'ñei,

³⁵asta hinga tsiñ'a'i gatho ri ncontra pa da gohi'ũ ja nga'ti ri ua.”

³⁶Nubyá, mahyoni da bađi gatho ya me Israel gue Ajuá ra Dada xa hñuxa ra Jesu pa go di gue'a dra Hmu ne da nda ngue'a go gue'a ra Cristo xpá pehni'a. Y go gue'a gá ponthu ja ra pont'i ne asta hingá hyohu.

³⁷Ha nu mi 'yode nú'a bi mangua ra apostol Pedro, nú'u ya ja'i mi 'buhni xi bi du yá mui, ne bi 'yambabi ra apostol Pedro ne nú'u ma'ra ya apostol, bi 'ñembi:

—Zi cuhu, nu'bú xi te rá 'be mahyoni ga øthebya?

³⁸Nepu ra apostol Pedro bi 'ñembabi:

—Ñobrihu ne gui nxistehuhu gatho'ihu de rá thuhu ra Zidada Jesucristo pa njabu dra pun'a ri ts'oquihu. Ne njabu ha, Ajuá da pen'a'ihu ra Maca Ndahi pa da 'mu ja ri corasohu. ³⁹Ngue'a nuna hñá'tina pa gue'ahu ne pa ri bñsihu ne pa gatho ma'ra ya ja'i 'bu ja rá nguni ra ximhai nú'u da zohna Ajuá ma Hmuhu.

⁴⁰Ra apostol Pedro bi sigui bi zofu ya ja'i co ndunthi ma'ra ya noya ne bi 'ñembabi:

—Mpøhøhu pa hinda zu'ahu rá cue Ajuá nú'a ma da zudi nú'u hingui ne da mpøhø.

⁴¹Nepu gatho nú'u to'o bi hñani nú'a ra ts'ofu'a bi nxistehe 'bestho. Hangué nura pa'a bi hñuxa ngu má hñu 'mo ya gamfri. ⁴²Y nu'ú bi 'yøt'a gatho nú'a bi xipabi ya apostol. Ne mi 'bu'u co 'nadra mfeni, ne nzantho mri munts'a mahyegui pa da zi ra Maca Nt'oxi ne pa mi apabi Ajuá.

Yá 'mui ya mudi gamfri

⁴³Ne gatho ya mengu de guehni xi bi ntsu ngue'a xqui hyanda ya apostol mi øt'a ndunthi ya danga nt'udi ne ya danga t'øt'e co rá ts'edi Ajuá. ⁴⁴Ne gatho nú'u ya gamfri mi 'bui 'nadbú ne mri mfax'u 'na ngu ma'na pa hinte da 'bepi'u. ⁴⁵Ne mi pa gatho nú'a te mi pe'tsi'u ne mi hecuabi gatho nú'u ma'ra ya zi hyoya cu nú'u mi othobi. ⁴⁶Ne hyastho 'nara pa

ngu 'nara pa mri munts'a ja ra nija co 'nadra mfeni. Ne mi tsi ra Maca Nt'oxi ja yá ngu'u, ne mri ñuni'u mahyegui co ndunthi ra johya ne co 'nara hoga mfeni.

⁴⁷Ne mri nsunda Ajuá mahyegui. Ne ma'ra ya ja'i mi handi te mi øt'e'u, nu'bú nuya ja'i'u mi numahño'u. Ne 'nara pa ngu 'nara pa mi 'yo mi camfri ma'ra ya ja'i nú'u mi zofu Ajuá, ne mri munts'a 'nadbú'u co nú'u ya mudi gamfri.

Bi t'øthe 'nara zi doua

3 'Nara pa ra apostol Pedro ne ra apostol Xuua mri ma pa ja ra ndanija ngu nzanga hñu nde, ya mi gue'a ra ora pa ra søcambeni ja ra nija. ²Y nuni ja ra gosthi nija nú'a mrá thuhu Mahotho, ja xqui hñudini 'nara 'ñøhø mrá doua desde xqui 'mui. Mi ts'ixa hyastho pa ja mi t'ehni pa mi apabi ra boja gatho nú'u to'o mi thohni mi cut'a mbo ra ndanija.

³Nu'bú nu'a bi hyanda ra apostol Pedro ne ra apostol Xuua de mi ma da yut'a ja ra ndanija, bi 'yapabi ra boja. ⁴Nepu nura Pedro ne ra Xuua bi gohi bi 'mai bi hyanda nú'a ra zi meti, ne ra Pedro bi 'ñembabi:

—Hyandgahe.

⁵Ne nura zi doua xi bi gohi bi nu'ta nú'u yoho ya apostol, mi hu rá mui gue mi ma te da umbahma'u. ⁶Nepu ra Pedro bi 'ñembabi:

—Othogui ra t'axi nixi ra oro pa ga 'ra'a'i. Nú'a dí pe'tsi gue'a ma ga 'ra'i. De rá thuhu ra Jesucristo nú'a mrá me Nasare dí xi'a'i gui 'bai gui 'yo.

⁷Nepu bi mipa rá 'ye ra 'ñei ne bi 'ba'mi, ne 'bestho bi nja yá ts'edi yá ua ne yá gut'egui. ⁸Y nura ora'a 'bestho bi 'yenga 'nara sagui ne bi 'mai xá hño, nepu bi 'ño, ne bi meui ya apostol pa mbo ra nija xi mi ensagui mi søcambeni Ajuá con gatho rá johya. ⁹Y gatho ya ja'i bi hyanda nú'a mrá doua gue ya mi 'yo ne mi søcambeni Ajuá. ¹⁰Nepu nu'ú 'bestho bi bađi gue go mi gue'a mrá

douahma nzantho mi hudi mi a ra boja ja ra gosthi nija mra' tahuu Mahotho. Ne xi bi 'yø'u de nú'a xqui nja.

Ra apostol Pedro bi mamba rá noya Ajuá ja ra porta rá tahuu rá Porta ra Salomó

¹¹ Mefa nú'a ra 'ñøhø mra' doua himi ne da 'uegue de ra apostol Pedro nixi de ra apostol Xuua. Y gatho nuya ja'i mi 'yo de guehni xi mri 'yø de nú'a xqui hyandi, hangue bi dama munts'i'u ja ra porta rá tahuu ra Porta de ra Salomó nuni habu mi 'bai ra Pedro ne ra Xuua co nú'a mra' doua. ¹² Y nu mi hyanda ra Pedro nú'u ya ja'i xqui munts'ini, bi 'ñembabi:

—Nú'ahu gyá me Israelhu, ¿hanja xi grí 'yøhu, ne hanja xi guí nũtcahe 'ñena gue co ma ts'edisehe go stá japhe xa 'ño nuna 'ñøhø, o 'ñena ngue'a gue por dí 'yohe xá nt'axi gue por gue'a stá japhe da ñani? ¹³ Nú'a ra Ajuá mi xøcambeni ra Abrá ne ra Isaac ne ra Cobo ne gatho nú'u ma'ra ndu ma xitahu, nú'a go guet'a ra Ajuá bi japi bi 'ño nuna ra 'ñøhø po rá tahuu ra Jesucristo nurá T'u'a, pa njabu da hneca rá ts'edi nura T'u'a. Nú'a go gue'a gá daphu ya nda, ne gá mañhu ja rá thandi ra Pilato gue hinda thegui, masque ra Pilato go mi nehma xa hyegui'a. ¹⁴ Pe nu'ahú hingá neh, masque go gue'a rá hmaca T'u Ajuá nú'a hinte ma ts'oqui xqui 'yø't'e. Pe nu'ahú gá eñhu gue ma'na xá hño dra thøgue 'nara hyote. ¹⁵ Nepu nu'ahu gá hyohu nú'a to'o ri 'racju ra te, pe Ajuá bi 'yø't'e pa da yopa nte de ra du. Nuje go dá hanthe bi yopa nte, hangue dí damajuanihe de gue'a. ¹⁶ Nuna 'ñøhø guí hanthu ne guí pahu gue mra' douahma, go ra Jesu bi 'yøthe ngue'a dí camfrihe'a. Hangue bi njabu ngu guí hanthubya.

¹⁷ Nubyá, nú'ahu ma cu'ihe, dí paxe xá hño gue gá dahu ra Jesu ngue'a hinte nguí pahu, ngu nú'u ma ndahu nehe himbi zo yá mfeni nehe nú'a bi 'yø't'e,

hangue gá mfaxhu gá hyohu ra Jesu. ¹⁸ Pe nu Ajuá bi 'yø't'e da nja ngu nú'a xqui xipa yá 'mehni maya'bu ne xqui 'yofø'u gue nura Cristo nú'a rá 'mehni pa e da nda mi pe'tsi da thogui ndunthi ya ugui asta rá du'a. ¹⁹ Hangue nubya mahyoni gui ñobrihu ne gui yopa jonihu co Ajuá pa da pun'a ri ts'oquihu, y nu'bú ha, nu'á da 'ra'a'ihu 'nara 'ra'yo mfeni ne 'nara hoga'mui. ²⁰ Ne da yopa pen'a'ihu ra Jesu nú'a to'o ra Cristo nú'a xqui hñuts'i'a pa da nda. ²¹ Ne nu'á xi majuaní bi yopa mengui mahets'i pa ja dua 'buhni asta hinda zø ra pa da yopa hoca Ajuá gatho, ngu nú'a xqui xipa maya'bu yá maca 'mehni da ma. ²² Ngu bi manga ra Moise bi xipa ndu ma xitahu bi 'ñembabi: “Nú'a Ajuá ma zi Hmuhu ma da hñux'ahu 'na de gue'ahu pa drá 'mehni'a ngu xa hñuxcagui nehe, y nú'a ma gui 'yøtehu nú'a da xi'ahu. ²³ Ne gatho nú'u to'o hinda ne da gamfribi rá noya nú'a ra 'mehni'a, nu'ú dra huati ne da 'medi de ja yá hnini.”

²⁴ Gatho nú'u ma'ra yá 'mehni Ajuá desde ra Samue pa xqui 'ñecua, xqui ma nehe de nuya pabya dí 'buhu. ²⁵ Y nú'u ya hña'ti bi manga nuya 'mehni'u, gue'u pa gue'ahu. Y nú'u ya japi de ra cohi xqui gohui Ajuá ndu ma xitahu, nehe gue'u pa ri hñohu. Hangue Ajuá bi 'ñembabi ra Abrá: “Po 'nari 'roho ma da 'ñehe 'mefa, ma ga japi gatho ya ja'i de rá nguni ra ximhai.” ²⁶ Y nu'ahu go yá mudi'ihu bá pen'ahu rá T'u Ajuá pa bi zo'ahu gui ñobrihu de ri ts'oquihu pa njabu da jap'a'ihu.

Ra apostol Pedro ne ra apostol Xuua bi jot'a fadi ne bi ñaui ya nda

4 Ra apostol Pedro ne ra apostol Xuua mi 'buhnitho ja ra ndanija mi zofu ya ja'i. Nepu bi zøni 'raya macja ne ra nda de ya nsunija, ne ya saduceo nú'u himi camfri gue da yopa nte nú'u ya xa du. ² Nepu nu'ú bi bø yá cue ngue'a ra

Pedro ne ra Xuua mi xipabi ya ja'i gue ra Zidada Jesu xqui yopa nte de ra du, hangue mi utuabi'u gue gatho ya ja'i ma da yopa nte. ³Nu'bu' nuya ja'i'u 'bestho bi gu nts'ahni ra Pedro ne ra Xuua, ne bi zits'i pa ba cot'a fadi. Y asta ra hyax'a mi ma da nhyanthya, ngue'a nu'a ra pa'a ya bi nde. ⁴Pe ya xi mi ndunthi nu'u to'o xqui 'yode ne xqui gamfri nu'a mi mangan ra Pedro. Ya ngu mi cut'a 'mo ya 'nho'ho xqui gamfri, y himi pa 'mede ya 'behna nixi ya batsi.

⁵Nurá hyax'a bi munts'a nuni Jerusale nuyá ndaxjua nda ya xodyo ne ya xah-nate de ra ley ne gatho ma'ra ya nda ga xodyo. ⁶Gatho'u bi munts'a mahyegui co ra Anás nu'a to'o mrá danga nda ga macja, nehe mi 'buhni ra Caifá ne ra Xuua ne ra Jandro, ne gatho ma'ra ya 'nho'ho nu'u mi ja te yá njauí ya danga nda ga macja. ⁷Nepu nu'ú bi manda ba ts'i ra apostol Pedro co ra apostol Xuua ne bri 'ba'ma madetho de gue'u pa bi t'ambabi, ne bi t'embabi:

—¿To'o yá 'mehni'ihu, ne to'o rá ts'edi guí hampahu pa guí othu njabu?

⁸Nu'bu' ra Pedro mi hampa rá ts'edi ra Maca Ndaí pa bi dadi ne bi 'ñena:

—Nú'ahu gyá ndahu de ma hninihu Israel, ⁹ya gue guí angahe de nu'a ra hño bi t'otua nuni ra zi 'nho'ho mrá doua, ¹⁰ma ga xi'ahe hanja bi za bi ñanini, pa guí pahu ne gatho nu'u ma'ra ya me Israel. Nuni ra zi 'nho'ho guí hanthu 'bahni, nuni bi ñani de rá thuhu ra Jesucristo nu'a mrá me Nasare nu'a ga ponthu ja 'nara pont'i, pe nu'a bi 'yot'e Ajuá pa bi yopa nte de ra du. ¹¹Nú'á go gue'a ga utsahu, nja ngu nu'u ya hyongu mi 'bui maya'bu bi fothmabu ra mudi do nu'a mi ma xa hyoca rá nija Ajuá. Pe nubyá go gue'a ra mudi do bi megui Ajuá pa bi hyo rá nija. ¹²Jo'o ma'na to'o da za da pohoguihu, hõnse ma zi Hmuhu ra Jesu, ngue'a jo'o ma'na to'o ba 'behni nuua ja ra ximhai pa da pohoguihu, hõnse ra

Jesu go gue'a ba 'behni ne go gue'a tsa da pohoguihu.

¹³Nu'bu' nuya nda mi 'buhni xi bi 'yot' ngue'a bi hyandi gue ra Pedro ne ra Xuua himi tsu, ne mi padi gue himyá 'nho'ho dega danga mfadi ngue'a myá hyoya ja'i. Pe bi badi'u gue mi gue'u 'raya 'nho'ho xqui 'ñoui ra Jesu. ¹⁴Pe nu'ú himbi za te bi datuabi ra Pedro ngue'a bi hyandi mi 'bahni con gue'u nu'a ra zi doua xqui ñani. ¹⁵Nu'bu' nu'u ya nda bi 'bepabi ra Pedro ne ra Xuua ne nu'a ra 'nho'ho mrá doua da bõhma de habu xqui munts'i'u, ne bi 'ñu'ti'u 'na ngu 'na, ¹⁶ne bi 'ñembi:

—Xibya, ¿te ga othu co nuyu ya 'nho'ho? Ngue'a nu'a xa 'yot'ua nuna 'nho'ho mrá doua, ya padi gatho ya ja'i nuua ja ma hninihu Jerusale, y hingui tsa ga cõnihu. ¹⁷Ha nujú ya hindí nehü da fadi de guehna haburaza, hangue ma ga hõ'tuahü ra hña gue ya hinte da sigui da ma, ne ya hinto da zofo de rá thuhu ra Jesu.

¹⁸Nepu bi ts'ohna ma'na'qui ra Pedro ne ra Xuua ne nu'a ra 'nho'ho mrá doua, ne bi t'embabi'u:

—Ya ote ma xqui mañhu, ne ya oxqui ma guí zofohü ma'ra ya ja'i de rá thuhu ra Jesu.

¹⁹Nu'bu' nura Pedro ne ra Xuua bi dadi ne bi 'ñena:

—¿Ha gue guí beñhu xá hño njabu ja rá thandi Ajuá gue go rí 'ñepi ga ot'ahe ri pahahu que rá paha Ajuá? ²⁰Ngue'a nuje hinda za to'o da hñagahe ga mañhe de nu'a stá hanthe ne nu'a stá õhe.

²¹Nu'bu' nu'u ya nda hinte bi 'yot'utabi ra Pedro ne ra Xuua, hõnse bi xipabi gue ya hinda sigui da zofo ya ja'i, nepu bi hyeguihu. Himbi za te bi 'yot'utabi ngue'a mi tsu ya ja'i xa bõ yá cue, ngue'a gatho ya ja'i xi mi xocambeni Ajuá po rá ngue nu'a ra 'nho'ho xqui ñani. ²²Ngue'a nu'a ra 'nho'ho xqui ñani ya mi pe'tsa thogui ñote njeja.

Ya gamfri bi 'yapabi Ajuā mahyegui

²³ Nu mi thegui ra apostol Pedro ne ra apostol Xuua bi ma bá c'a'tsa nú'ū ma'ra ya gamfri pa bi metuabi nú'a xqui xipabi ya ndā gá macja ne yá ndaxjua ndā ya xodyo. ²⁴ Ha nu mi 'yøde ya gamfri, bi xocambeni Ajuā co 'nadra mfeni ne bi 'ñena'ū:

—Ma zi Hmu'ihe, nu'i go gue'e grá Ajuā gá hoca mahets'i ne ra ximhai ne ra ndehe ne gatho nú'a te ja. ²⁵ Ne nu'i po ra Maça Ndāhi gá xipa ri 'bego ra Davi da mąnga njaua:

Ya ja'i bi munts'i pa bi 'ñu'ti'ū da 'yøt'a ya nts'o'mui,
pe nú'a ra nts'o'mui bi beñ'ū da 'yøt'e,
hinda za da 'yøt'e.

²⁶ Bi munts'a ya ndā de gatho ya hnini de ra ximhai

pa bi 'ñu'ti'ū da ۇtsa Ajuā ne ra Cristo nú'a xa hñuts'i'a pa da ndā.

²⁷ Ngue'a xi majuañi ja nuna hnini-na bi munts'a ra ndā Erode ne ra Poncio Pilato co ya me Israel ne co nú'ū hingyá me Israel, pa bi ۇtsa nuri maça T'ū ra Jesu nú'a xcuá pehni pa da ndā.

²⁸ Ne bi 'yøt'e'ū ngu nú'a gá beni ne gá mąnga maya'bu gue mahyoni da nja.

²⁹ Nubya ma zi Hmu'ihe, hyanda núna te øtcahe ya ja'i, ne faxcahe pa hinga ntsuhe ga ñahe de ri maça noya, ngue'a go dí pep'ahe. ³⁰ Ne nu'i go ma gui hñuxa ri 'ye ja ya da'thi pa da ñani'ū ne da hyanda ya ja'i. Ne gui 'yøt'a ndunthi ya nt'udi ne ya dąnga t'øt'e de rá thuhu ri maça T'ū ra Jesu.

³¹ Ngu xi bi uadi'ū bi xocambeni Ajuā, bi hmąnga ra ngu habū xqui munts'i'ū, ne gatho nú'ū mi 'buhni bi hñąnga rá ts'edi ra Maça Ndāhi, ne bi ñā nts'edi'ū de rá noya Ajuā, ne ya hinto mi tsu.

Gatho nú'a mi pe'tsa ya gamfri myá meti 'na ngu ma'na

³² Y gatho nú'ū ya xqui gamfri Ajuā mi 'nada yá mfeni, ne mi 'nada yá hmate'ū. Ne mi mfax'ū 'na ngu ma'na nú'a te mi ø'tua ra 'bedi, ngue'a gatho nú'a mi pe'tsi'ū mrá meti mahyegui, ne ni 'nara cu himi pe'tsa ni 'nara t'øt'e nú'a mrá metise. ³³ Ne co ndunthi ra ts'edi mi pe'tsa ya apostol bi damajuani gue xqui yopa nte de ra du ma zi Hmu'ū ra Jesu, ne Ajuā xi bi mats'i'ū. ³⁴ Ha ni 'na de gue'ū hinte mi ø'tua ra 'bedi, ngue'a gatho nú'ū to'o mi pe'tsa yá hai ne yá ngu bá pa gatho, ne bá hā gatho nú'a ra boja mi hani de yá hai ne de yá ngu, ³⁵ ne bi umbabi ya apostol. Y nuya apostol go gue'ū mi hecuabi cada 'nara gamfri ngu nú'a te mi ø'tua ra 'bedi gue'a mi t'umbabi nehe. ³⁶ Ne mi 'buhni 'nara cu mrá thuhu ra Jose mrá me Chipre mrá levita. Ne bi hñu'mbabi ya apostol dra Berhna, rí bōni da 'ñena Nú'a To'o Hu'mba yá mui ya Ja'i. ³⁷ Nu'a bi pa 'nará hai'a ne bá hā gatho ra boja pa bi umbabi ya apostol.

Ra Ananía ne ra Safira ya hyate

5 Pe mi 'bu ma'na ra gamfri mrá thuhu ra Ananía ha nurá 'behña mrá thuhu ra Safira. Nú'ú bi pa 'nara hai myá meti'ū. ² Nepu bi beñ'ū gue hinda unga gatho ra boja de nú'a xqui pa yá hai, hangue bi zama 'na tui ra boja ra cu Ananía. Ne mi pase co rá 'behña gue xqui zama ra boja. Nu'bu ra cu Ananía bi hñaxa nú'a ra boja bi hyeque pa bá umbabi ya apostol, 'ñena gatho ra boja mi hā, pe hina. ³ Nepu ra apostol Pedro bi 'ñembabi:

—Ananía, ¿hanja xcá hopi xa hya'a'i ra Satá pa xcá hyathma ra Maça Ndāhi? Ngue'a hingá unga gatho nú'a ra boja gá hani de ri hai gá pa ngu nú'a gá ma gue mi xøgue ra boja. ⁴ ¿Ha gue hingo

ri metihma ra hai? ¿Ha gue hingo ri metihma ra boja nehe? ¿Hanja gá beni gui 'yot'e njabu? Ya xcá nc'uamba ja rá thandi Ajuá, hingue hõnse con guecje.

⁵Ha nu mi 'yøde nuya ya noya ra cu Ananía 'bestho ra ora'a bi dagui bi du. Y gatho nú'u to'o mi 'buhni ne gatho nú'u ma'ra to'o bi 'yøde de nú'a xqui nja, gatho'u xi bi ntsu. ⁶Nepu nuya bats'ñøhø mi 'buhni bi 'mai bá jats'i ne bi mant'i bi duts'i'u pa bi ma bá agui.

⁷Nepu xqui tho ngu hñu ora bi zøhø rá 'behñá ra cu Ananía nehe habu mi 'bui ya gamfri, pe nu'á nixi mi padi te xqui nja. ⁸Nepu ra apostol Pedro bi 'yambabi de ra boja, ne bi ñembabi:

—¿Ha gue gue'a bi muui nú'a ra hai gá pahu?

Nu'bú nú'a ra nju bi dadi ne bi ñena:

—Haha, gue'a bi muui.

⁹Nepu ra Pedro bi ñembabi:

—¿Hanja gá cohui 'nara cohi ri dame pa gui hyathmahu rá Maca Ndahi Ajuá? Ndi, 'bapu møte ja ra gosthi nú'u to'o ja bá juadi bá ac'a ri dame, y nubyá e da dux'a'i nehe pa da 'yac'a'i.

¹⁰Y 'bestho nura ora'a ra nju Safira bi dagui bi du ja yá ua ra apostol Pedro. Ha ngu mi yut'a nú'u ya bats'ñøhø bi hyandi gue ya xqui du nú'a ra nju nehe, 'bestho bi duts'i'u pa bi ma bá agui nehe habu xqui 'yacuabi'u rá dame. ¹¹Nepu gatho ya gamfri xi bi hñaxa 'nara danga tsu, nehe gatho nú'u ma'ra to'o bi 'yøde de nú'u ya t'øt'e'u, xi bi ntsu'u.

Bi hnequi ndunthi ya nt'udi ne ndunthi ya danga t'øt'e

¹²Nuya apostol bi 'yot'a ndunthi ya nt'udi ne ndunthi ya danga t'øt'e ja yá thandi ya ja'i. Mri munts'a gatho ya gamfri mahyegui 'na mfenitho ja ra porta nú'a rá thuhu ra Porta de ra Salomó. ¹³Gatho nú'u himyá gamfri xi mi tsu da munts'i co ya gamfri, pe nuya ja'i'u mi e'tsua yá nsu'u. ¹⁴Ne 'nara pa ngu

'nara pa mi 'yo mi camfri ndunthi ya ja'i, ya 'ñøhø ne ya 'behñá. ¹⁵Ne 'yo mi fadi, hangue asta mi thuxa ya da'thi pa mbi 'begui co yá mfi di ja yá hyo ya 'ñu pa nura ora da thohni ra apostol Pedro, hõnse co rá xudi'a da go'ma nú'u ya da'thi, nú'ú 'bestho da ñani. ¹⁶Gatho nú'u ya hnini mi ja gueta Jerusale mi pa ya ja'i pa guehni mi tsixa ya da'thi ne nú'u to'o mi pe'tsa ya ts'ondahi, y gatho mi ñani.

Ya apostol bri ju nts'ahni

¹⁷Nepu bi njuxa ra danga nda gá macja ne ya saduceo nú'u myá mfats'i'a, ngue'a xi bi bø yá cue'u ngue'a mi ne da nsehe'u ne ya ndunthi ya ja'i mri dena ya apostol. ¹⁸Nepu bi gu nts'ahni ya apostol ne bi got'a fadi. ¹⁹Nepu nú'a ra xui'a 'nará enxe Ajuá bá ehe pa bi xoca ra gosthi fadi, ne bi pønga pa thi ya apostol, ne bi ñembabi:

²⁰—Rí maha ja ra ndanija ua zofohuni ya ja'i, ne xipabihu ra hoga noya de nuna ra 'ra'yo te.

²¹Nepu rá hyax'a xi 'nitho, nu'ú bi ma pa ja ra ndanija ngu nú'a xqui xipabi rá enxe Ajuá. Y ngu mi zøni bi yut'a mbo 'bestho pa bi zofoni ya ja'i.

Y de mi zofo ya ja'i ya apostol, nura danga nda gá macja ne yá mfats'i bi 'yot'a 'nara hmunts'i con gatho ya nda de ra hnini Israel. Ne bi mehna to'o mi ma dua tsi nú'u ya apostol mi jot'a fadi. ²²Ha nu mi zønga nú'u ya nzints'ahni ja ra fadi, ya mi jo'oni ya 'yofadi. Nu'bú nu'ú bá dama pengui pa bi ma gue ya mi jo'oni'u, ²³ne bi ñena'u:

—Dá tsuhe ra fadi xi mi jot'i xá hñu, ne nuya nsufadi ja mi 'bahni ja ra gosthi, pe nu ndá xocje ra gosthi hinto dá tsuheni mbo.

²⁴Nu mi 'yøde njabu nura danga nda gá macja ne ra nda de ya nsunija ne ma'ra ya nda gá macja, xi bi du yá mui, ne himi padi te da beni, y mri ñémbi'u:

—Xibya ¿te rí bømbya'a?

²⁵ Nepu bi zøhø 'nara ja'i bi 'ñembabi'a:

—Nú'u ya 'ñøhø gá cothmaḡu fadi, ya bí 'buhni ja ra ndanija bí zofo ya ja'i ma'na'qui.

²⁶ Nu'bú ra nda de ya nsunija bi meui ya gants'ahni pa bá yopa ju ya apostol. Bá ju pe hinte bi 'yø'tuabi'u ngue'a mi tsu xa bø yá cue ya ja'i y xa hyøxa ne'ahni. ²⁷ Nepu bi zixa ya apostol ja ra hmunts'a nda gá xodyo, ne ja bi 'ba'mni ja yá thandi'u. Nepu nú'a ra danga nda gá macja bi 'ñembabi:

²⁸ —¿Ha gue hindá xi'ahue gue ya hincá zofohmaḡu ya ja'i ne ya hincá ñahmaḡu de rá thuhu ra Jesu? Nu'bú ¿hanja hincá 'yøhu? Ya gatho ya ja'i de guecua Jerusale xcá zofohu de ri noyahu. Ne go guí ne gui hyøxcahe ra thaibya de rá du nú'a ra 'ñøhø'a.

²⁹ Nu'bú ra apostol Pedro ne gatho ma'ra ya apostol bi dadi ne bi 'ñeñ'u:

—Nuje ma'na rí 'ñepi ga øthe Ajuá que yá hmanda ya meximhai. ³⁰ Ajuá nú'a to'o mi xocambeni ndu ma xitahu go gue'a bi 'yø'te pa bi yopa nte ra Jesu de ra du, masque nu'ahu gá ponthu ja 'nara za asta himbi hñu ri muihu gá hyohu.

³¹ Y nubyá Ajuá xa 'ñegui ja rá 'ñei pa da nda. Y nú'á go gue'a ra Pøhøte zo'ahu gatho nú'ahu gyá me Israelhu pa gui ñobrihu de ri ts'oquihu ne da pun'ahu.

³² Nuje dí dahe majuañi de gue'a, ne ra Maça Ndañi ri damajuani de gue'a nehe. Nehe Ajuá ri umba ra Maça Ndañi nú'u to'o øte'a.

³³ Ha nu mi 'yøde njabu ya nda xi bi bø yá cue ne asta mi ne xa hyohma ya apostol. ³⁴ Pe mi 'buhni 'nara 'ñøhø mrá fariseo mrá thuhu ra Gamalie, nú'á mi 'nara xahnate de ra ley, y gatho ya ja'i xi mi numahño'a. Nu'á bi 'mai ne bi manda dra pønga 'na zi ora nuya apostol. ³⁵ Nepu nura Gamalie bi 'ñembabi gatho nú'u ya ja'i xqui munts'ini:

—Nú'ahu compahu de Israel, beñhu 'met'o xá hño nú'a guí ne gui 'yø'tuahu nuya 'ñøhø'u. ³⁶ Beñhu gue pe'tsa 'raya pa bi nanga 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Teuda mi hu rá muí gue mi pe'tsa 'nara nsu ne mi ne da ndangui de ma'ra, hangue bi dena ngu goho nthebe ya 'ñøhø. Pe nura Teuda bi tho, ne gatho nú'u to'o mri 'ñoui bi nxani ne bi nhuati gatho'u. ³⁷ Nepu 'mefa de gue'a bi 'mu ma'na ra 'ñøhø mrá thuhu ra Juda mrá me Galilea. Ne nú'u ya pa dega nthuxa thuhu, nu'á bi 'yu'ta ndunthi ya ja'i pa go bri theni'a. Ne 'mefa nu'á bi tho nehe, ne bi nxanga gatho yá ja'i nú'u mri 'ñoui. ³⁸ Hangue nuga dí xi'ahu, ma'na xá hño hyehu dí 'yobu nuya 'ñøhø'u. Nu'bu nú'a øt'e'u go xa bensehe, pe'tsi ga hanthu da nhuati nehe. ³⁹ Pe nu'bu go rá meti Ajuá nú'a øt'e'u, nu'bú hinda za gui hñacuahu. Ngue'a 'bu gui 'yøthu njabu, ja ra uenda go grí ntuñhu co Ajuá.

⁴⁰ Y nú'u mi 'buhni ja ra hmunts'i bi 'yøde nú'a ra ts'ofø'a. Hangue bi yopa cu'ta mbo ya apostol pa hønse bi na'mbabi ne bi yopa hyø'tua ra hña gue ya hinda sigui da ña de rá thuhu ra Jesu, nepu bi hyegui bi ma'u. ⁴¹ Y de mi bønga ya apostol de guehni, xi mri johya'u ngue'a Ajuá xqui umba nsequi da tho 'nara 'betsa po rá thuhu ra Zidada Jesu. ⁴² Ha hyastho himi tsaya'u da zofo ya ja'i de ja ra ndanija, ne mi pa ja ya ngu mi manga ra hoga nt'øde de ra Zidada Jesucristo.

Bri thahna yoto ya maste

6 Nuya pa'u mri xu ma'ra ya gamfri. Ne mi 'buhni 'raya cu mi ña griego. Nepu nu'ú bi 'ñembabi nú'u ya cu mi ña de yá hñaqui ya xodyo, ne mi ambi hanja himi t'umbabi te da zi xá hño nú'u yá viuda ya griego ra ora mi t'umba te da zi ya hyoya ne nú'u ma'ra ya viuda, ngue'a nu'ú hyastho mi t'umbi te da zi. ² Nepu nú'u 'ret'amayoho ya apostol bi

zohna gatho ya cu pa bi munts'i ne bi 'ñembabi'ũ:

—Ma zi cu'ihē, nuje dí 'bũhe pa ga mañhe rá noya Ajuā, ne hingui tsa ga tsayahe ni 'na ora pa da za go ga hecuahe nú'a te da zi nú'ũ hingui tsupabi. ³Hangue mahyoni gui huañhu yoto ya cu de guecjũ nú'ũ xcá hanthũ 'yo xá hño ne hãmpa rá ts'edi ra M̃aca Ndãhi ne xi di ja yá mfãdi. Nú'ũ go gue'ũ dyá uenda da me nuna 'befina. ⁴Ha nuje ma ga sigui ga aphe Ajuā ne ga mãmfe rá noya'a.

⁵Ha nu mi 'yøde bi sipa njabu ya cu, gatho xi bi ho'ũ. Rá mudi, bri huahna ra cu Teba nú'a mi pe'tsa ndunthi ra jamfri ne mi hãmpa rá ts'edi ra M̃aca Ndãhi. Nepũ bi huahna ra cu Lipe, ne ra cu Procoro, ne ra cu Nicano, ne ra cu Timu, ne ra cu Parmena, ne ra cu Cula nú'a ra me Antioquía xqui nxodyo ngue'a xqui demba yá ley'ũ. ⁶Ne bi ts'ixa pa habũ mbi 'bũi ya apostol pa bi 'yapabi Ajuā por gue'ũ. Nepũ ya apostol bi hñuxa yá 'yẽ ja nú'ũ ya cu xqui thahni.

⁷Y njabu ma'na mri ntunga rá noya Ajuā, ne mri xu ndunthi ya gamfri nuni Jerusale, ne ndunthi ya macjã bi gamfri rá noya Ajuā nehe.

Ra Teba bri ju nts'ãhni

⁸Ha nura cu Teba xi mi hãmpa rá ts'edi Ajuā ne mi ja rá mfãdi pa mi pepa rá 'befi Ajuā, mi øt'a ya danga t'øt'e ne ya nt'udi de ja yá thandi ya ja'i. ⁹Y nuni ja yá nijã ya xodyo nú'a mrá thuhu ya Nzãi 'Bego xa Thøgue, ja mi 'bũhni 'raya 'ñøhø nú'ũ mri 'ñoui 'raya me Cirene, 'raya me Alejandría, 'raya me Cilicia, ne 'raya me Asia, gatho'ũ bi mudi bi ntsanoyau ra cu Teba. ¹⁰Pe nu'ũ himi tsa te da ðatuabi'a ngue'a nu'ã mi hã ra hoga mfãdi ne mi hãmpa rá ts'edi ra M̃aca Ndãhi pa mi ñã. ¹¹Nepũ nú'ũ ya ja'i'ũ bi 'yũ'ta 'raya 'ñøhø ne bi gu'tuabi pa da mãnga ya nc'uamba ne da 'ñena

njaua: “Nuje stá øhe gue nura 'ñøhø'a xa ñama'ñũ de ra Moise ne de Ajuā.” ¹²Hangue bi bø yá cue yá ndaxjua ndã ya xodyo ne ya xahnate de ra ley ne gatho ya ja'i. Nepũ bri ju ra cu Teba bi ts'ixa ja ra hmunts'a ndã gá xodyo. ¹³Ne bri japabi 'raya ja'i da hyøxa ra thai ra cu Teba ne bi 'ñena'ũ:

—Nuna 'ñøhøni hingui tsaya ñama'ñũ de nuna ra m̃aca nijã ne de rá ley ra Moise. ¹⁴Nuje go stá øhe nú'a xa m̃ani xa 'ñena gue nú'a ra Jesu mrá me Nasare ma da huata nuna nijã ne ma da pata ma nzãihu nú'ũ bi 'ñutcahu ra Moise ga øthu.

¹⁵Nepũ gatho nú'ũ to'o mi 'bũhni ja ra hmunts'i xi mi heta ra cu Teba ne mi handuabi rá hmi gue mi ngu rá hmi 'narã enxẽ Ajuā.

Ra Teba bi mamba rá noya Ajuā

7 Nepũ de gue'a ra danga ndã gá macjã bi 'yambabi ra cu Teba ne bi 'ñembi: —¿Ha gue xi majuañi xcá ñama'ñũ de Ajuā ne de ra Moise?

²Nu'bú ra cu Teba bi ðãdi ne bi 'ñena: —Nú'ahũ ma cu'ihũ, ne nú'ahũ ma ndã'ihũ xcá muntshũua 'nadbũ, 'yøhu núna ma ga xi'ahũ. Ajuā nú'a xá nsunda bi zofø ndu ma xitahu ra Abrá nú'bu hinxqui matho pa ja ra hai Arán ne mi 'bũhniitho Mesopotamia. ³Ne bi 'ñembabi: “Pøni de guecua ri hai, tsopũ nú'ũ ja te ri njauĩ, ne grĩ ma pa ma'na ra hai nú'a ma ga u't'a'i pa ja gui 'bũhni.” ⁴Nu'bú bi bøni de guehni habũ mi 'bũi, habũ myá hai ya Caldeo, ne bi ma pa bá 'bũ ja ra hai Arán. Ha nu mi du rá dada, Ajuā bá tsi pa guecua habũ dí 'bũhũbya, ja bi 'mũcua nehe'a. ⁵Pe nu Ajuā himbi umbabiua ni 'na xeni ra hai pa drã meti'a, pe xqui ñã'tuabi gue nuna hai habũ dí 'bũhũbya go drã meti'a 'mefa ne gatho yá ja'i de rá ji'a nú'ũ da 'mũi 'mefa. Pe nuya pa'ũ ra Abrá hinxqui me'tstho ni 'nara batsi. ⁶Y Ajuā

bi 'ñembabi'a: "Nuri b̄atsi ri 'beto ne ri mbong'beto ma da 'm̄u ja 'nara hai hab̄u hindyá meti'u ngue'a dya nzøhøtho de guehni. Ne ja ma da 'm̄uhni'u ngu goho nthebe njeya, ne ma da 'm̄egotho'u, ne ma da t'ø'tua ndunthi ra nts'o'm̄ui."

⁷Nehe bi 'ñembabi Ajuā: "Nuga go ma ga ha'mba nguenda ya ja'i de nú'a ra hnini hab̄u ma da 'm̄ego'u. Ne 'm̄efa ma ga yopa tsi de guehni pa da 'ñehe da mepcagui de guecua."⁸ Nep̄u Ajuā bi goh̄ui 'nara cohi ra Abrá, ne bi manda gue gatho yá b̄atsi yá 'beto ne yá mbong'beto da me'tsa 'nara seña ja yá ndo'yo de nú'a ra cohi bi gohi. Hangue nu mi 'm̄ui rá t'u ra Abrá nú'a mrá thuhu ra Isaac, nurá h̄ñato ma pa de xqui 'm̄ui bi 'yø'tua nú'a ra seña xqui gohui Ajuā da 'yø't'e. Ne guet'a bi 'yø't'a ra Isaac co rá t'u nú'a mrá thuhu ra Cobo, ne guet'a bi 'yø't'a ra Cobo co nú'u 'ret'amayoho yá t'u, y go gue'u yá dada nú'u 'ret'amayoho ya 'm̄ui de Israel.

⁹Nep̄u nú'u yá t'u ra Cobo xi bi ũtsa 'na de nuyá cu nú'a mrá thuhu ra Jose. Hangue nu'ú bi papabi ya me Egipto nú'a yá cu'u, ne bi ts'its'i pa guehni. Pe Ajuā himbi hyese'a.¹⁰ Hangue xi bi ñani de ja yá ts'othogui bi thogui, ne bi umba ndunthi ra mf̄adi ne bi mats'i pa njab̄u ra Faraó bi hopa rá 'm̄ui. Ra Faraó go gue'a mrá nd̄a de Egipto. Nep̄u ra Faraó bi umba 'nará nsu ra Jose pa bi gohi ngu rá ñoho de gue'a, ne bi manda maxøgue ja rá ngu ra Faraó.

¹¹'Mefa bi nja 'nara d̄anga thuhu nuni Egipto ne nuni Canaán, ne bi nja 'raya d̄anga dum̄ui, ne bi 'ñotho te bi zi ndu ma xitah̄u. Himi ts̄udi hab̄u da dai ngue'a mi otho te da dañ'u.¹² Nep̄u ra Cobo bi 'yøde gue mi ja ra trigo nuni Egipto, hangue bi mehna yá t'u pa guehni. Gue'a ra m̄udi 'mi'qui bi ma pa Egipto.¹³ Nep̄u nurá ño'qui bi ma'u, ra Jose bi xipabi'u to'o mi gue'a pa bi b̄adi'u gue go mi gue'a myá cu. Hangue

nura Faraó bi bātuabi yá ja'i ra Jose.¹⁴ Nep̄u nura Jose bá pempa ra noya rá dada pa da ma da 'm̄u Egipto con gatho ma'ra yá ja'i. Nu'ú mi h̄ñu'rate ne 'ret'amacut'a.¹⁵ Nep̄u 'bestho bi ma'u pa Egipto. Y nep̄u ja bá tuni'a, ne ja bá tuni gatho yá t'u, y nú'ú go gue'u ndu ma xitah̄u.¹⁶ Ne 'mefa de ya xqui thogui ndunthi ya jeya de xqui du'u, bá th̄ampa yá ndo'yo'u de guehni pa e bi t'acua ja yá hai nuni Siquem 'nara hnini de Canaán. Ne bi t'acuabi nuyá ndo'yo ja 'nara nt'agui xqui danga ndu ra Abrá xqui damba yá t'u ra Amor nuni Siquem.

¹⁷Y ya xqui nx̄anda ndunthi yá t'u yá 'beto ne yá mbong'beto ra Cobo nuni Egipto, ne ya mi ma da zø ra pa da h̄ñanga nú'a ra h̄ñ'a'ti xqui xipabi Ajuā ra Abrá.¹⁸ Nep̄u de nú'u ya pa'u bi 'm̄u ma'na ra nd̄a nú'a himi p̄adi to'o mi gue'a ra Jose ne te xqui m̄efi'a, ngue'a ya mi pe'tsa ndunthi ya jeya xqui du'a.

¹⁹Nú'a ra nd̄a'a xi bi 'yø'tua ra nts'o'm̄ui nú'u ndu ma xitah̄u. Ne bi manda dra japi da 'yei gatho yá zi 'uene nú'u myá ts'ant'u, pa njab̄u da du gatho'u.²⁰ Y gue'u ya pa bi 'm̄u ra Moise, y Ajuā xi mri hopa rá 'm̄ui. Nu'á bi tede rá dada ne rá nan̄a h̄ñu nzan̄a ja yá ngu'u.²¹ Nep̄u bi thogui nú'u h̄ñu nzan̄a, nu'ú bi ma bá ei ngue'a njab̄u xqui manda ra Faraó da t'ø't'e. Pe 'nará t'ixu ra Faraó bá j̄uxa ra Moise de hab̄u xqui t'ei, nú'a mrá zi 'uenetho, pa bi tede, ja ra uenda go mrá b̄atsi'a.²² Hangue ra Moise bi te ne bi bātua yá mf̄adi ya me Egipto, ne xi mrá nimfeni, ne mi h̄a ra ts'edi pa da ñ̄a ne pa te da 'yø't'e.

²³Nep̄u de ya mi pe'tsa ñote njeya ja bi zo rá mfeni da ma da c'a'tsa ya me Israel nuyá ja'i pa bá nu te ngra 'm̄u'u.

²⁴Nep̄u ngu mi zøni hab̄u mi 'bu yá ja'i, bi hyanda 'nara me Egipto mi na'mbabi 'na de gue'u. Hangue pa bi za bi ñanga rá ja'i, ra Moise bi hyo nú'a ra me Egipto.²⁵ Nura Moise mi beni yá ja'i'a xa unga

nguenda gue Ajuá xqui mehni'a pa da ñani'u, pe nu'ú himbi zo yá mfeni ua mrá 'mehni Ajuá ra Moise. ²⁶ Nepu rá hyax'a bi yopa thohni ra Moise, ne bi hyanda yoho ya me Israel mri ntunsehe. Ne mi ma da hyeque'u ne bi 'ñembabi: “Nu'ahú gyá me Israelhú, ne grí ncu'hú. ¿Hanja grí ntunsehe 'na ngu ma'na?” ²⁷ Nepu nú'a to'o mi na'mba nú'a ma'na, bi umba 'nara nt'ent'i ra Moise ne bi 'ñembabi: “¿To'o xa hñux'ague dega nzaya ne dega ndá pa go gui hñagahe nú'a dí øthe? ²⁸ ¿Ua gue guí ne gui hyogagui nehe ngu gá ø'tua ra me Egipto mande?” ²⁹ Nu mi 'yøde njabu ra Moise xi bi ntsu, ne bi 'bat'i bi ma pa ja 'nara hai rá thuhu Madián, y ja bá 'buhni dega nzøhø, y ja bá nthatini ne bi me'tsa yoho yá t'u.

³⁰ Ne ya xqui thogui ñote njeya de xqui bonga ra Moise de Egipto pa bá 'bu ja ra hai Madián, nepu 'nara pa xqui bonga de rá ngu mbi 'yo asta ja rá ua 'nara t'øhø rá thuhu Sinaí. Ne de guehni bi hyanda 'nara 'bai gá ndapo mi zø 'nara faspí madetho de gue'a, ne mi 'bahni 'nará enxe Ajuá madetho de ra faspí. ³¹ Nepu nura Moise himbi badi há bi nja, pe bi uat'a ja ra faspí pa bi hyandi te rá 'be'a, ne bi 'yøde bi ñá Ajuá y bi 'ñembabi: ³² “Nuga go gueque rá Ajuágui ra Abrá, ra Isaac, ra Cobo, ne gatho nú'u ma'ra ndu ri xitahu.” Nu'bú ra Moise asta mri huat'i co ra ntsu hangue ya himi nehma da sigui da hyanda nú'a ra faspí mi handi. ³³ Ha nu Ajuá bi 'ñembabi: “C'o'ta ri zesthi ngue'a nuua habu guí net'i guehna 'nara maca hai xá nt'axi. ³⁴ Xi majuañi stá handa nuya ts'othogui thogui ma ja'i nuni Egipto, ne stá øtua yá ts'oni'u, ne stá ehe pa ga ñani. Nubya ma ga peñ'a'i gui yopa penga Egipto.” Njabu bi xipabi Ajuá ra Moise.

³⁵ Masque nuyá ja'i ra Moise xqui ut-sa'a ne xqui 'ñembi: “¿To'o xa hñux'ague dega nzaya ne dega ndá pa go gui hñá-

gahe nú'a dí øthe?”, pe xi majuañi go Ajuá xqui mehna ra Moise pa da ndá ne pa da zinga nú'u yá ja'i mbi o ja yá 'ye ya me Egipto, ngue'a njabu xqui xipa rá enxe Ajuá nú'a bi hnequi madetho de 'nara faspí nuni ja rá ua ra t'øhø Sinaí. ³⁶ Nepu ra Moise bá penga pa Egipto pa bá tsinga gatho ya me Israel nú'u mbi 'buhni. Ne bi 'yøt'a ndunthi ya danga t'øt'e ne ya nt'udi nuni Egipto ne ja ra Thenga Ndehe, nehe bá øt'a nuni ja ra mbonthi habu bá 'yo'u ñote njeya. ³⁷ Go guet'a ra Moise nú'a bi xipabi yá ja'i nú'u myá me Israel bi 'ñembi: “Ajuá ma da hñux'ahu 'na de gue'ahu pa drá 'mehni'a ngu xa hñuxcagui nehe. Y nú'a ma gui 'yøtehu nú'a da xi'a'ihu.” Njabu bi xipa ra Moise yá ja'i. ³⁸ Nura Moise go guet'a mi 'ñoui ya me Israel nuni ja ra mbonthi, ne ja bi munts'ini'u ja ra t'øhø Sinaí. Ne ja bi ñauini ra Moise rá enxe Ajuá. Nepu ra Moise bi xipa ndu ma xitahu ngu nú'a xqui xipa ra enxe. Njabu ra Moise bi hñanga ra noya dega te pa bi 'racju nehe.

³⁹ Pe nú'u ndu ma xitahu himbi ne bi 'yøta ra Moise, ne himi ne go da ndá de gue'u, ne bi bengá ja yá mfeni gue ma'na xá hño da mengui pa Egipto. ⁴⁰ Ha nu mi ma ra Moise bá ñauí ra enxe, nu'bú nuya ja'i bi 'ñembabi ra Aarón: “Stá beñhe gue xá hño 'bu ga hocju 'rama ajuáhu pa go gue'u dri 'bet'o de guecju, ngue'a nura Moise hønse bá jugaguihu de Egipto pa e bi hyegahuua ja ra mbonthi, ha nu'á, hadifa'a te xua ja'a.” ⁴¹ Hangue nu'ú bi hyoca 'nara t'untfani dega bøja, ne bi thopabi ya mbo'oni pa bi t'umbabi'a, ne mri nsunda'u, ne xi mri johya ngue'a bi hyandi gue mi mahotho nú'a ra c'oi xqui hyocse'u. ⁴² Hangue nu Ajuá 'bestho bi 'uegue de gue'u, ne bi hyepu da nsunda ya tsø ne ra zana ne ra hyadi. Njabu bi 'y- ofo maya'bu 'na de yá 'mehni Ajuá nú'a ena njaua:

Nu'ahú gyá me Israelhú, ¿ha'mú rá
'nandi gá hyohú 'raya mbo'oni pa gá
ñatcahú

de nú'ú ñote njeya gá 'yohú ja ra
mbonthi?

⁴³ Hinhya'mú gá otcahú njabu. Nu'a
nguí øthú, ngrí ndudehú nú'ú ri
c'oihú gá hocjü pa gui nsundahú,
'na nguí hu'mbabiú ra Moloc,
ha nu'a ma'na gá hocjü ngu 'nara tsø,
nguí hu'mbabiú ra Renfán.

Hangué nubyá ma ga pøñ'a'ihú de ri
haihú pa ga peñ'ahú asta thoguí de
ra hai Babilonia.

Guehna bi xipa Ajuá ya me Israel.

⁴⁴ Nú'a ra mbonthi habú bi 'ranga ndu
ma xitahú, ja guehni xqui hocni'ú 'nara
ngu dega dutu habú mi 'be'tsa nú'a ra
xingdo habú mi nt'ofu nú'ú 'ret'a ya
hmanda. Nú'a ra ngu'a bi thoqui ngu
xqui xipa Ajuá ra Moise da hyoqui, ne
ngu nú'a xqui 'ñutuabi. ⁴⁵ Nepú 'mefa
nú'a ra ngu'a bi gohui ndu ma xitahú
nú'ú mri zi ra Josue. Nepú bá hã'ú pa
nuua habú bi ntuncui ya ja'i nú'ú himyá
me Israel nú'ú bi guui Ajuá de guecua
nú'ú mi zøcua nú'ú ndu ma xitahú. Y
ja nura ngu'a ja bi nsundani'ú Ajuá asta
mi 'mú ra Davi nú'a bi ndá. ⁴⁶ Y Ajuá xi
bi hopa rá 'mú'a. Y ra Davi mi nehma
xa hyoca 'nara ngu pa habú dra nsunda
hmahá Ajuá nú'a rá Ajuá ndu ma xi-
tahú ra Cobo. Pe himbi za bi hyoqui.

⁴⁷ Pe nu 'nará t'ú hã, nú'a mrá thuhu Sa-
lomó, nu'á hã, go gue'a bi hyocua rá ngu
Ajuá nú'a mi behma da hyoca rá dada.

⁴⁸ Masque nu Ajuá bí 'bui mañá mahet-
s'i, hingui 'bú ja 'nara ngu nú'a xa thoqui
co yá 'ye ya ja'i, ngu bi 'ñenga ra badi
Isaía gue Ajuá mi ena njaua:

⁴⁹ Nuua mahets'i ja guecua ma hudiga
habú dí 'bui dega ndá,

ha nu ja ra ximhai ja guehni dí tøta ma
ua.

Nehe ena: ¿Te ma ngu nú'a ra ngu ma da
thogaga 'bú?

O ¿habú ma ga 'búca 'bú?

⁵⁰ ¿Ha gue hingue co ma ts'edi stá
hocaga gathu nuya t'øt'e ja ja ra
ximhai?

⁵¹ Y ra cu Teba bi sigui bi 'ñembabi ya
ja'i: Pe nu'ahú nzantho xi xcá njahubú,
xi xá me ri mfenihú, hingui ne gui 'yøhú.
Guí njahú ngu nú'ú ya ja'i hingui pa
Ajuá, ngue'a nu'ahú hingui ne gui 'yøthú
nú'a xi'ahú ra Mäca Nðahi ngu mi nja
ndu ma xitahú nehe. ⁵² ¿Hangu hma yá
'mehni Ajuá bi t'øtua ra nts'o'mú? Y
nú'ú ndu ma xitahú go gue'ú bi 'yøt'a
njabu. Nú'ú go gue'ú bi hyo nú'ú to'o mi
mä desde rá müdi gue mi ma da 'ñehe
nú'a ra hoja'i hinda ma da 'yøt'a ni 'nara
ts'oqui. Ha nu mi zøhø'a, go gue'ahú gá
dahú ne gá hyohú. ⁵³ Nu'ahú gá hñañihú
ya hmanda nú'a e bi zogahú yá enxé
Ajuá, pe hinxá ne xcá 'yøthú ngu nú'a
bi hmanda'ihú.

Rá du ra Teba

⁵⁴ Nepú mi 'yøde njabu nuya ja'i nuya
noya'ú, xi bi bø yá cue nts'edi co ra cu
Teba. ⁵⁵ Pe nura cu Teba mi hampa rá
ts'edi ra Mäca Nðahi, ne bi nøxa pa ma-
hets'i ne bi hyandua rá nsunda Ajuá,
nehe bi hyanda ma zi Hmuhú ra Jesu mi
'bahni ja rá 'ñei Ajuá. ⁵⁶ Nepú ra cu Teba
bi 'ñemba ya ja'i:

—¡Ndi! Dí handa mahets'i xogui, nehe
dí handa Nú'a To'o e bi Nja'i bí 'bai ja rá
'ñei Ajuá.

⁵⁷ Y nura ora'a gathu nú'ú ya ja'i mi
'bahni bi go'ta yá gu ne bi dø ya hmafi,
ne bi nest'íhi ri gathu bi mfats'i bi mihi
ra cu Teba. ⁵⁸ Nepú de guehni nuya ja'i'ú
bi pønga ra cu Teba de ra hnini, nepú
bi c'ahni. Ne mi 'bahni 'nara basja'i mrá
thuhu ra Saulo, nú'á nehe go gue'a bi
hyandua rá du ra cu Teba, nehe go gue'a
mi supa yá he ya hyote nú'ú xqui hñáqui
pa bi za bi hñote'ú. ⁵⁹ Y nú'a ra ora mi
thøxa ya nc'ahni ra cu Teba, nu'á bi 'ya-
pabi Ajuá ne bi 'ñena:

—Ma zi Hmu'i Jesu, dí a'i gui hñani ma te ja ri maça 'yebya.

⁶⁰ Nu'bu' nu'á bi ndandiñahmu ne bi 'ñena:

—Ma zi Hmu'i, oxqui ha'mba nguenda nuyá ya ja'i de nú'a òtcagui.

Y ngu bi uadi bi mangan njabu, 'bestho bi du.

Ra Saulo xi bi 'yø'tua ndunthi ra nts'o'mui nuya gamfri

8 Ha nura Saulo xqui da rá hña gue da tho ra cu Teba.

Nepu 'bestho nú'a ra pa'a bi mudi bi nja 'nara danga nt'utsate contra nú'u xqui gamfri Ajuá nuni Jerusale. Ne bi nxanga gatho ya gamfri haburaza maxøgue ra hai Judea ne Nsamaria, hønse ya apostol himbi bonga de Jerusale. ²Y nu 'raya cu xi mi ja yá jamfri co Ajuá, go gue'u bi 'ñoni pa bi 'yagui ra cu Teba, ne xi bi nzoni ndunthi ngue'a xi mri maði'u. ³Ha nura Saulo xi bi 'yø'tua ndunthi ra nts'o'mui ya gamfri, ne 'rama'na ra ngu mi cut'i pa mi juca ya 'ñøhø ne ya 'behña pa da zits'i da got'a fadi.

Bi hmamba rá noya Ajuá nuni Nsamaria

⁴Ha nú'u ma'ra ya gamfri xqui 'bat'i ne xqui nxani, go gue'u mi 'yo mi mamba rá noya Ajuá haburaza. ⁵Ha 'na de gue'u mrá thuhu ra Lipe bi ma pa ja 'nara hnini nuni Nsamaria pa bá xipa ya ja'i de ra Zidada Jesucristo. ⁶Y nuya ja'i de guehni mri munts'i pa mi huxa nt'øde xá hño de nú'a mi mangan ra cu Lipe, ne mi handi'u nú'u ya nt'udi mi øt'e'a. ⁷Ngue'a nu'á mi emba ya ts'ondahi nú'u to'o mi pe'tsi, ne nuya ts'ondahi asta mi mafi da bøni. Ne ndunthi ya ts'onate mi øthe'a. ⁸Hangué njabu bi me'tsa 'nara danga johya nú'a ra hnini'a.

⁹Ne mi 'buhni 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Simu nú'a mrá 'ñete de nú'a ra

hnini'a. Nura 'ñete'a xi xqui hyat'a ndunthi ya me Nsamaria, ne xi mri 'ñets'i co nú'a rá mfadi mi padi. ¹⁰Ne gatho nuya ja'i de guehni notsi ndangui xi mi huxa nt'øde de nú'a mi mangan nú'a ra 'ñete'a, ne mi eñ'u:

—Nura 'ñøhø'a hampa rá danga ts'edi Ajuá.

¹¹Ne gatho ya ja'i xi mi huxa nt'øde ngue'a ya ya'mu xqui hyat'i'u co rá nt'ete. ¹²Pe nu mi zonga ra cu Lipe ja nú'a ra hnini'a bi mangan ra hoga nt'øde de rá hmanda Ajuá ne bi ma de ra Zidada Jesucristo. Nepu gatho ya ja'i bi gamfri ne bi nxistehe, ya 'ñøhø ne ya 'behña. ¹³Nehe nú'a ra 'ñete mrá thuhu ra Simu bi gamfri bi rá noya Ajuá ne bi nxistehe. Ne nzantho bi 'ñoui ra cu Lipe, mi handa nú'u ya nt'udi ne ya danga t'øt'e mi øt'e, ne nu'á xi mri 'yø de nú'a mi handi.

¹⁴Nepu mi badi nú'u ya apostol mi 'buhni Jerusale gue ya me Nsamaria ya xqui hñanga rá noya Ajuá, 'bestho bi mehna ra apostol Pedro ne ra apostol Xuua pa guehni. ¹⁵Y ngu mi zøñ'u bi 'yapabi Ajuá po ya gamfri de guehni Nsamaria pa bi za bi hñanga ra Maça Nðahi, ¹⁶ngue'a ni 'na de gue'u hinxqui hñani thoho ra Maça Nðahi, hønse xqui nxistehe de rá thuhu ma zi Hmuhu ra Jesucristo. ¹⁷Hangué ra Pedro ne ra Xuua bi hñuxa yá 'ye ja ya gamfri, nepu nu'á 'bestho ra ora'a bi hñanga ra Maça Nðahi.

¹⁸Ha nu mi hyanda ra Simu nú'a mrá 'ñetehma gue xqui hñanga ra Maça Nðahi nú'u to'o xqui hñu'tsua yá 'ye ra Pedro ne ra Xuua, hangue nu'á asta bi ña'tuahma ra boja nú'u ya apostol, ¹⁹ne bi 'ñembabi:

—'Racaguihu nehe nú'a ra ts'edi gui hahu, pa njabu necagui da za ga huxa ma 'ye ja ya ja'i ne nu'á da hñanga ra Maça Nðahi.

²⁰Nepu ra Pedro bi dadi ne bi 'ñembi:

—Ma'na xá hño 'mediui ri boja. ¿Hanja xcá beni gue rá ts'edi Ajuá da za da thai co ra boja? ²¹ Hingui pe'tsa ra nsequi nixi rí 'ñep'a'i gui pefi nuna 'befina, ngue'a hingui ho nuna xcá beni de ja rá thandi Ajuá. ²² Hangué nu'a mahyoni gui 'yot'ebya, ntsø'mi de nú'a ri ts'okuí xcá beni, ne 'yapabi Ajuá pa xahma da pun'a'i de nú'a ra ts'omfeni xcá beni. ²³ Ngue'a nuga dí handi gue xi 'nagrá ts'omfeni ne 'nagrá 'yot'ats'oqui.

²⁴ Nepu nú'a ra Simu bi dadi ne bi 'ñena:

—'Yaphu ts'u Ajuá por gueque, pa hinda njabu ngu nú'a xcá ma.

²⁵ Ha nú'u ya apostol ngu bi damajuani'u de ma zi Hmuhu ra Jesu ne bi mamba rá noya Ajuá, bi bøni'u de nú'a ra hnini'a. Ne bi thohni ja ma'ra ya t'uca hnini de Nsamaria mi manga ra hoga nt'ode de ra mpøhø. Nepu nu'á bi yopa menga Jerusale.

Ra Lipe bi xi'tsa 'nara me Etiopía

²⁶ 'Mefa de gue'a 'nará enxε Ajuá bi zofo ra cu Lipe ne bi 'ñembabi:

—Lipe, stá ehe ga peñ'a'i grí ma grí cai, ju nú'a ra 'ñu nexa Jerusale pa rí zonga asta ja ra hnini Gasa.

Nú'a ra 'ñu'a thogui ja 'nara mbonthi. ²⁷ Nepu ra cu Lipe 'bestho bi gu ra 'ñu bi ma. Ne de má 'ñu bi nthui 'nara 'ñøhø mrá me Etiopía. Nú'á mrá eunuco, ne mi gue'a 'namrá danga mfats'i nú'a ra 'behña mrá nda nuni Etiopía ne mrá thuhu ra Candace. Nura 'ñøhø'a go gue'a mrá me'sboja de ja rá ts'utbi nú'a ra 'behña mrá nda. Y nu'á xqui mengui xqui xocambeni Ajuá nuni Jerusale. ²⁸ Ne ya mri menga pa ja rá hai ne mri zi rá carro mri gut'a ya fani. Nuni ja mi huhni mi he'ta ra Maça T'ofu nú'a bi 'yofo ra badi Isaía. ²⁹ Nepu ra Maça Ndañi bi 'ñemba ra cu Lipe:

—Rí ma ua tsu nuna carro xa mani ne rí meui.

³⁰ Nepu nura cu Lipe bi nest'ihi bi ma bá tsu nú'a ra carro, ne bi 'yøde nú'a ra 'ñøhø mi he'tua rá t'ofu ra badi Isaía, ne bi 'ñembabi:

—¿Ha gue guí padi te rí bønga nú'u ya noya guí he'ti?

³¹ Nepu nu'á bi dadi ne bi 'ñena:

—¿Hanja da za ga padi te rí bøni 'bu hinto da 'ñutcagui?

Ne bi 'ñemba ra cu Lipe:

—Bá pøxa ja ra carro ne bá e ga huhui.

³² Y nú'a ra xeni de ra Maça T'ofu mi he'ti'a nu habu ena njaua:

Nú'á bi ts'its'i nja ngu 'nara zi deti pa da tho;

ne 'besthø himbi xoxa rá ne nja ngu 'nara zi deti bi 'begui pa da t'axi.

³³ Mri 'ñenda ya ja'i, ne hinto bi ñani; ha nú'u yá ja'i xi bi nts'o'mui, ne bi thacua rá te de guecua ja ra ximhai. Njabu manga ra Maça T'ofu.

³⁴ Nepu nú'a ra me Etiopía bi 'ñembabi ra cu Lipe:

—Dí bante'i gui xicagui de nú'a rá 'mehni Ajuá, ¿ha gue mi ma de gues'e'a, o mi ma de ma'na ra ja'i?

³⁵ Nepu nura cu Lipe bi mudi bi ña, ne bi xipabi gatho ra hoga nt'ode de ma zi Hmuhu ra Jesu desde habu mi he'ta ra me Etiopía go gue'a 'nara xeni de ra Maça T'ofu nú'a xqui 'yofo ra badi Isaía.

³⁶ Nepu de mi 'yo'u ja ra 'ñu bi zonga habu mi ja 'nara mothe, ha bi 'ñenga nú'a ra me Etiopía:

—Jani 'nara zi mothe po ra dehe. ¿Ha hinda za ja ga nxisteheni?

³⁷ Ha nura cu Lipe bi 'ñembabi:

—'Bu xi guí camfri con gatho ri mfeni da za, hanja hina.

Nura me Etiopía bi 'ñena:

—Haha, dí camfri gue ra Jesucristo go gue'a rá T'u Ajuá.

³⁸ Nu'bú nu'á bi 'bepa rá 'bego bi 'ba'ma ra carro, nepu bi gai ri yohø'u, ne bi yut'a mbo ra dehe. Nepu ra cu Lipe bi xi'tsa nú'a ra cu me Etiopía. ³⁹ Y

nu mi bøxa ra cu Lipe de ja ra dehe, bi 'metho ngue'a rá Maca Ndahi Ajuá bi zit-s'i. Nepu nura cu me Etiopía ya himbi yopa hyanda ra cu Lipe ma'na'qui. Y ya mri sehe'a bi sigui bi ne rá 'ñu co ndunthi ra johya mi pe'tsi. ⁴⁰Nepu nura cu Lipe bi zonga nuni Asoto, ne de mi 'rani de guehni bi mudí bi mąnga ra hoga nt'ode asta bi zonga nuni Cesarea.

Ra Saulo bi gamfri ra Zidada Jesu

(Hch. 22:6-16; 26:12-18)

9 Ha nuya pa'u ra Saulo mi hu'tsa ya gamfri da hyo, ne bi ma bá nu ra dąnga ndą gá macja. ²Bi ma bá a nsequi pa da ma nuni ja yá nija ya xodyo nuni Ndamasco pa da gu nú'u ri demba rá jamfri ra Zidada Jesu, gue dra 'behña gue dra 'ñohø, ne dua tsi pa Jerusale da got'a fadi. ³Ne de mri ne ra 'ñu ya mi ma da zonga Ndamasco, mi damfri bi got'atho 'nara ñot'i asta mi huexqui nú'a ra hyats'i mri 'ñehe de mahets'i. ⁴Nepu ra ora'a 'bestho bi dagui ma'memfo ja ra hai. Ne bi 'yøde 'nara noya mi ena:

—Saulo, Saulo, ¿hanja guí hongagui pa gui 'yøtca ra nts'o'mui?

⁵Nu'bú ra Saulo bi dadi ne bi 'ñena:

—¿To'o'i, zi Hmu?

Nu'á bi dadi ne bi 'ñena:

—Nuga go gueque drá Jesu. Ha nu'i guí hongui pa gui 'yøtcagui ra nts'o'mui ngue'a guí honi pa gui 'yø'tua ra nts'o'mui nú'u to'o xa gamfrigui. Pe nu'i go grí 'ñunse, guí nja ngu nú'a ø'ta ra ndamfri ora tica ra nsumboi.

⁶Y ra Saulo asta mri huat'i co ra ntsu ne bi 'ñena:

—Ma zi Hmu'i, ¿te rá 'be guí ne ga ø't'ebya?

Nu'bú ra Zidada bi 'ñembabi:

—Nangui ne rí ma ja ra hnini, nuni ja guehni ma da si'a'i nú'a rí 'ñep'a'i gui 'yø'te.

⁷Y nú'u ya 'ñohø mri 'ñoui ra Saulo xi bi ntsu ngue'a nu'ú xqui 'yøde nehe

nú'a ra noya pe hinxqui hyandi ua to'o mi 'bahni. ⁸Nepu nura Saulo bi nangui de ja ra hai, ne xi mri zøthma yá da pe himbi za bi hyandi. Hangué bri juhni bi ts'its'i pa asta ja ra hnini Ndamasco. ⁹Y nuni ja bá 'buhni hñu pa ne himi handi. Y nú'u hñu pa ni ts'u hinte bi zi.

¹⁰Nuni Ndamasco mi 'buhni 'nara gamfri mrá thuhu ra Ananía, y nura Zidada Jesu bi zofu ngu dega t'i ne bi 'ñembabi:

—¿Nugue Ananía!

Nu'á bi dadi:

—¿Te'a, zi Hmu?

¹¹Ha nura Zidada bi 'ñembabi:

—Rí ma, ju nú'a ra 'ñu rá thuhu ra Jua'ñu, ne thogui ja rá ngu ra Juda, ne ja gui 'ñanini ra Saulo nú'a ra me Tarso. Nu xcrí tsøni gui tsudi di ø'ta rá søcambeni. ¹²Nu'á ya stá xipabi ngu dega t'i gue ma da tsøni 'nara 'ñohø rá thuhu ra Ananía, ne da hñu'tsua yá 'ye pa da yopa hyandi.

¹³Nu mi 'yøde njabu ra cu Ananía bi dadi ne bi 'ñena:

—Zi Hmu, stá øde ndunthi de nú'a ra 'ñohø'a gue xi mi ø'tuabi ndunthi ra nts'o'mui ya cu nuni Jerusale. ¹⁴Ha xa umba nsequi ya ndą gá macja pa da za da gu gatho nú'u di xøcambeni'i ri thuhu de guecua nehe.

¹⁵Nepu ra Zidada bi 'ñemba ra cu Ananía:

—Grí ma gui 'yø'ta nú'a dí xi'i, ngue'a go gue'a ra 'ñohø stá huahni pa da mepcagui ne da 'ñutua ma thuhu ya me Israel ne gatho nú'u hingyá me Israel ne nuyá nda'u, pa da badi'u to'ogui. ¹⁶Ne nuga go ma ga utuabi gatho nú'u ya ts'othogui pe'tsi da thogui po rá ngue ma thuhu.

¹⁷Nu'bú ra cu Ananía bi ma ne bi yut'a ja ra ngu habu mi 'bu ra Saulo. Ne bi hñu'tsua yá 'ye, ne bi 'ñembabi:

—Zi cu Saulo, ra Zidada Jesu nú'a to'o gá handa ja ra 'ñu nú'a ngrí nehi pa gue-

cua, go gue'a xa mencagui pa da yopa xori da ne gui hñanga ra Maca Nđahi.

¹⁸Ne 'bestho ra ora'a bi dagui nú'a te mi co'tua yá da, ne 'bestho bi yopa hyandi. Ne nu'á bi 'mai bi ma bá nxis-tehe. ¹⁹Ne bi ñuni, nepu bi yopa nja rá ts'edi, ne bi 'muhni 'raya pa co ya gamfri nuni Ndamasco.

Ra Saulo bi mamba rá noya Ajuá ja ra hnini Ndamasco

²⁰Nepu 'bestho bi ma bá damajuani de ma zi Hmuhu ra Jesucristo ja yá nijá ya xodyo, ne mi ma gue ra Jesu go gue'a rá T'u Ajuá. ²¹Y gatho nú'u to'o mi øde nú'a mi mañ'a xi mri 'yø ne mi eñ'u:

—¿Ha hingo guehni núni xi mi ø'tua ra nts'o'mui nú'u to'o xocambenibi rá thuhu ra Jesu nuni Jerusale? ¿Ha hingo guehni xqui 'ñehe da gu nts'ahni ya gamfri pa da zi'tsua ya ndá gá macja?

²²Pe nura cu Saulo ma'na mi ja rá ts'edi pa da damajuani gue ra Jesu go gue'a ra Cristo rá 'mehni Ajuá ne xqui hñuts'i'a pa da e da ndá. Y nuya xodyo himbi badi te da beni gatho nú'u mi 'buhni Ndamasco.

Ra Saulo bi c'ot'i de ja yá 'ye ya xodyo

²³Bi thogui ndunthi ya pa, nepu bi mudi bi mámbi ya xodyo pa da hyohma ra cu Saulo. ²⁴Pe nú'a ra cohi bi gohi'u, bi t'umba nt'øde ra cu Saulo gue nu'ú ma pa ra xuui mi su gatho ya gosthi de nú'a ra hnini'a pa xa thohma'a. ²⁵Pe nu mi badi ya cu njabu, bi 'yent'a ra cu Saulo ja 'nara danga 'bøts'e pa bri tonts'a dega xuui pa møte de ra jado nú'a mi cot'a ra hnini, pa bi za bi 'bat'i'a.

Nú'a ra pa bi zonga ra Saulo nuni Jerusale

²⁶Nu mi zonga ra cu Saulo Jerusale mi nehma'a da munts'iui ya gamfri, pe nu'ú mi tsu ngue'a himi camfri'u gue nu'á ya mi 'nara gamfri. ²⁷Pe nura cu Berhna

bi zits'i pa habu mbi 'bu ya apostol, ne bi metuabi hanja xqui hyanda ra Zidada Jesu ja rá 'ñu ra cu Saulo, ne xqui ñaui. Ne bi metuabi'u gue nu'á ya xqui ña de rá thuhu ra Zidada Jesu co ndunthi ra ts'edi nuni Ndamasco. ²⁸Y njabu bi za bi 'mui co ya gamfri nuni Jerusale. ²⁹Nu'á himi tsu da ma de rá thuhu ra Zidada Jesu, ne mi ntsanoyau ya xodyo nú'u mi ñaca griego, ha nu'ú mi ecuabi da hyo'a. ³⁰Pe nu mi badi njabu ya cu bi zixa ra cu Saulo pa nuni Cesarea, nepu bi mehni'u pa Tarso.

³¹'Mefa gatho ya gamfri bi me'tsa 'nara hoga'mui nuni Judea ne Galilea ne Nsamaria, ne mi zedi yá jamfri, ne mi 'y-o'u co ndunthi rá ntsu Ajuá, ne ma'na mri xu ya gamfri co rá mfats'i ra Maca Nđahi.

Ra Enea bi ñani

³²Ha nura apostol Pedro bi 'ño bi zonga gatho ya gamfri, ne bi ma bá c'a'tsa ya cu nú'u mi 'buhni Lida. ³³Ne ja bi zuhni 'nara 'ñøhø rá thuhu ra Enea, ne ya mi ø't'a hñato jeya xqui 'menga ja ra mfidi ngue'a mi tsu 'nara hñeni nú'a nixi mi tsa da anga rá ndo'yo. ³⁴Nepu ra cu Pedro bi 'ñembabi:

—Enea, ra Zidada Jesucristo xa 'yøthe'i. Nangui juxa ri mfidi.

Nepu nu'á 'bestho bi nangui. ³⁵Y gatho ya mengu de guehni Lida ne ya me Sarón bi zogui yá ndaxjua jamfri ne bi gamfri ra Zidada Jesu co nú'a xqui hyandi'u.

Ra Dorca bi yopa nte de ra du

³⁶Nuni Jope mbi 'bu 'nara 'behña mrá gamfri nú'a mrá thuhu ra Tabita, dega griego t'embi ra Dorca. Nú'a nzantho mi ø't'a ndunthi ra hñoja'i ne mi faxa ya hyo-ya. ³⁷Ha nuya pa'u bi zu 'nara hñeni ne bi du. Nepu bi sati ngu myá nzai'u ne bá 'begui ja 'nara tøngu. ³⁸Pe de guehni Jope mi guetbu pa ja ra hnini Lida, ne

nuya gamfri de guehni xqui 'yøde gue ja mbi 'buhni ra cu Pedro nuni Lida, hangue bi 'behna yoho ya 'mehni pa dua tsi ne da 'ñembi:

—Dí bante'ihē ga maha 'bestho pa Jope.

³⁹Nep̄ nura cu Pedro 'bestho bi meui'ua. Ne nu mi zoni bi ts'its'i pa ja ra tōngu hab̄ xqui munts'a ndunthi ya viuda mi zoni. Ne bi t'utuabi ra cu Pedro nuya pahni ne ma'ra ya he xqui hyoca ra nju Dorca nú'bu mi te'a. ⁴⁰Nu'bu ra cu Pedro bi 'bepi da bōnga pa thi gatho nú'ua mi 'buhni, ne nu'á bi ndandiñahmu ne bi 'yapabi Ajuá. Nep̄ bi zofo nú'a xqui du ne bi 'ñembabi:

—Tabita, nangui.

Ne nu'á 'bestho bi zot'a yá da, ne nu mi hyanda ra cu Pedro bi nangui bi hñudi'a. ⁴¹Ha nura cu Pedro bi mipa 'nará 'ye ne bi 'ba'mi. Nep̄ bi zohna ya viuda ne ma'ra ya gamfri pa bi 'ñutuabi gue ya xqui yopa nte. ⁴²Y gatho de guehni Jope bi nt'øde de nú'a xqui nja, ne ndunthi to'o bi gamfri ra Zidada Jesu. ⁴³Ha nura cu Pedro bi gohi ndunthi ya pa de guehni Jope ja rá ngu ra cu nú'a rá thuhu ra Simu dexifri.

Ra apostol Pedro ne ra Cornelio

10 Mi 'b̄ 'nara 'ñøhø nuni Cesarea mrá thuhu ra Neyo nú'a mrá me Italia ne himrá xodyo, nehe go mrá nda de nú'ua ya soldado myá mengu rá hai'a. ²Nú'á xi mrá hoja'i ne xi mi tsu Ajuá, ne gatho nú'ua ya mengu rá ngu. Ne mi øt'a ndunthi ra hño ngue'a mi faya ya xodyo nú'ua xi myá hyoya. Ne nzantho mi xøcambeni Ajuá. ³Nep̄ 'nara pa ngu mi nzanga hñu nde bi hyanda 'nará enxē Ajuá ngu dega t'i, bi yut'a hab̄ mi 'bui'a ne bi 'ñembabi:

—¡Neyo!

⁴Nu mi hyandi xi bi nu'ti ne xi bi ntsu, ne bi 'ñena:

—¿Te'a, zi Hmu?

Nura enxē bi 'ñembi:

—Nuri nt'adi xa 'yøde Ajuá ne nú'ua ri mfats'i xcá 'yøt'e xa hyandi'a. ⁵Hanguē nubya pehna 'raya 'mehni pa ja ra hnini Jope pa dua tsi ra Simu nú'a thu'm-babi nehe ra Pedro. ⁶Nú'á bí 'bui ja rá ngu ma'na ra Simu nú'a ra dexifri, 'bui guetbu ja rá hyo ra ndehe. Y nú'a ra Pedro go gue'a ma da xi'a'i te rí 'ñep'a'i gui 'yøt'e.

⁷Nu mi ma ra enxē nú'a mi ñauí ra Neyo, bi zohna yoho yá 'bego ne 'namrá nzai soldado nú'a mi xøcambeni Ajuá nehe. ⁸Go gue'ua bi xipabi te 'be'a bi nja, ne bi mehni pa ra hnini Jope.

⁹Ha nurá hyax'a de mi 'yo yá 'ñu'ua y ya mi ma da zōnga ja ra hnini Jope, nu'bu nura ora'a ra cu Pedro bi bōxa ja 'nara tōngu pa da 'yapabi Ajuá nuni ja ra hnini Jope, y mi ngu nde ma pa nura ora'a. ¹⁰Y xi mi tsu 'nara thuhu y ya xa nehma xa ñuhma, pe ja mi thocuabi te da zi. Y nú'a ra ora'a bi hyanda 'nara nt'udi ngu dega t'i. ¹¹Ne bi hyandi bi xogui mahets'i ne bá ja'ma pa ja ra hai 'ñena 'nara danga dutu mi thu'tsa gatho goho yá ñani. ¹²Y ja nú'a ra dutu'a mbra cuni gatho ya mbo'oni ne gatho ya zu'ue nú'ua ja goho yá ua, ne ya qu'eña ne ya ts'int's'ua. ¹³Nep̄ bi 'yøde 'nara noya bi 'ñena:

—Pedro, ju nuȳ ya mbo'oni ne ya zu'ue ne hyo pa gui tsi.

¹⁴Nu'bu nura cu Pedro bi daði ne bi 'ñena:

—Hina, zi Hmu, ngue'a hinhya'mu stá tsi nú'a xá nts'o ne hingui t'axi.

¹⁵Ne nú'a ra noya'a bi 'ñemba ma'na'qui:

—Oguí embi xá nts'o nú'a xa xuca Ajuá ne xá nt'axi.

¹⁶Bi njab̄ hñu'qui, nep̄ bi bōxa ma'na'qui pa mahets'i nú'a ra dutu. ¹⁷Ha nura cu Pedro mi 'buhni mi 'yo rá mfeni ne mi ne da baði te mri bōnga nú'a ngu ra t'i xqui hyandi. Nura ora'a bi zøhø

yá 'mehni ra Neyo ja ra gosthi, xqui 'ño xqui 'ñani habu mi ja rá ngu ra Simu dexifri. ¹⁸ Ha nu mi zoni ja nú'a ra ngu'a bi 'ñani ua ja mi 'buhni ra Simu nú'a xqui thu'mbabi nehe ra Pedro. ¹⁹ Pe nura cu Pedro tobya mi oda rá mfeni nú'a ngu ra t'i xqui hyandi, ne ra Maca Ndahi bi 'ñembi:

—Bi zø hñu ya 'ñøhø hoñ'a'i. ²⁰ 'Bai cai rí meui'u. Ne ote xqui ma gui tsu, ngue'a go stá penca'u.

²¹ Nepu ra cu Pedro bi gai habu mi 'ba nú'u yá 'mehni ra Neyo, ne bi 'ñembi:

—Nuga go gueque guí honju. ¿Te xqui 'beñ'ahu?

²² Nu'ú bi dadi ne bi 'ñena:

—Xpá mencahe ma nda gá soldadohe ra Neyo, 'nara hoga 'ñøhø xi tsu Ajuá, ne gatho ya xodyo ñamahño de gue'a. Y 'nará enxe Ajuá bi xipi gue mahyoni da mehni to'o da e da zix'a'i pa gui ma ja rá ngu'a, pa da 'yøde nú'a ma gui xipabi.

²³ Nepu ra cu Pedro bi umba ntsaya'u habu mi 'bui'a, ne ja bi 'ñoxini'u con gue'a nú'a ra xuui'a. Ha nurá hyax'a ra cu Pedro bi ma con gue'u ne bi me ma'ra ya cu nú'u mi 'buhni Jope.

²⁴ Y rá hyax'a bi zøñ'u nuni Cesarea habu mi 'bu ra Neyo mi tøm'i, ne xqui zohna gatho nú'u ja te myá njauí, ne nú'u xi myá hmaði'a. ²⁵ De mi zonga ra cu Pedro ja rá ngu ra Neyo, nu'á bi bøni pa da dadi, ne bi ndandiñahmu ja yá ua'a. ²⁶ Pe nura cu Pedro bi 'ba'mi ne bi 'ñembabi:

—'Bai, ngue'a nequi 'nadrá 'ñøhø nehe ngu'atho.

²⁷ Y de mi ña'u bi yut'a ri yoho mbo ra ngu, ne mi 'buhni ndunthi ya ja'i xqui munts'i. ²⁸ Nepu ra cu Pedro bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu guí pahu gue núje dyá xodyohe hingui tsa ga nthantshe co nú'ahu hingingá xodyohu, y nixi tsa ga cuthe ja ri nguhu, ngue'a 'rama'na'ño ma jamfrihu. Pe Ajuá xa xicagui gue hinga em-

babi xá nts'o o hingui t'axi ni 'nara ja'i. ²⁹ Hangue ngu mi xicagui ya 'mehni gue ga eheua, 'bestho duá ehe nsinque te dá ma. Ne dí ne ga padi pa te uá tsigaguihu.

³⁰ Nu'bá ra Neyo bi datuabi ne bi 'ñembi:

—Øt'a goho ma pa ngu ra zi orabya ndí 'bucua ja ma ngu stí ayuna ne ndí apabi Ajuá ngu ma nzai dega nde, ndá thamfri dá handa 'nara 'ñøhø mi he 'raya dutu asta mi huexqui. ³¹ Ne bi 'ñengagui: “Neyo, Ajuá xa 'yøt'a'i ri t'adi ne xa hyanda nú'a xcá 'yøt'ua ya hyoya xcá fats'i. ³² Pehna pa ja ra hnini Jope to'o ma dua tsi ra Simu nú'a xa thu'mbabi nehe ra Pedro. Nu'á bí 'bu ja rá ngu ma'na ra Simu ra dexifri nú'a bí 'bu guetbu ja rá hyo ra ndehe. Y nu sta zø'a ma gui ñauí pa da zo'a'i,” njabu bi 'ñengagui. ³³ Hangue 'bestho dá pempu to'o bá hoñ'a'i, ne xá hño'a xcá ehe. Y nubyá dí 'buheua gatho ja rá thandi Ajuá, ne dí ne ga øhe gatho nú'a xa xi'a'i pa gui xicje.

Ra apostol Pedro bi mamba rá noya Ajuá ja rá ngu ra Cornelio

³⁴ Hangue nura cu Pedro bi mudí bi ña ne bi 'ñena:

—Nubyá ha, stá padi gue xi majuaní Ajuá hingui huahna ya ja'i 'ra co ma'ra. ³⁵ Ngue'a nu'á ri maði gatho nú'u to'o 'yo ja rá ntsu'a ne øt'a nú'a xá hño, masque haburaza dya mengu. ³⁶ Ajuá bi zocje núje dyá me Israelhe pa dá mádihe con gue'a po ra Zidada Jesucristo nú'a to'o ma Hmuhu drí gathohu. ³⁷ Ngu guí pasehu nú'a bi nja nuni ja ma haihe núje dyá xodyohe, ra Xuua bi 'yøt'a ra sistehe, 'mefa ma zi Hmuhu ra Jesu bi futa rá 'befi nuni Galilea ne bi 'ño gatho ja ra hai Judea. ³⁸ Ne guí pasehu gue Ajuá bi umba ra Maca Ndahi ra Jesu nú'a mrá me Nasare pa bi umba ra ts'edi. Nú'a bi 'ño bi 'yøt'a ra hño, ne bi 'yøthe gatho nú'u mi hñeni ne mi pe'tsa ya ts'ondahi.

Ra Zidada Jesu mi øt'a njabũ ngue'a Ajuã mi 'bui con gue'a. ³⁹ Y nuje go drí damajuanihe gatho nú'a bi 'yøt'a ra Zidada Jesu nuni ja ya t'ũca hnini Judea ne ja ra danga hnini Jerusale. Y 'mefa nu'á bi ts'ũta ja 'nara pont'i asta himbi tho. ⁴⁰ Pe Ajuã bi 'yøt'e pa rá hñupa bi yopa nte, ne bi 'yøt'e pa bi hnecanja'i pa dá hanthe ma'na'qui. ⁴¹ Pe hingo gatho ya ja'i bi yopa hyant'a, hønseguihe dá hanthe, ngue'a Ajuã xqui huancahe desde rá mudí pa ga dahe majuañi de gue'a gue nu'á bi yopa nte ma'na'qui de ja ra du. Y nu de ya xqui yopa nte de ja ra du, dá yopa ñuñhe ne dá ntsithehe con gue'a. ⁴² Nepũ nu'á bi 'bepcahe ga zofohe ya ja'i ne ga dahe majuañi gue Ajuã go xa hñũts'i'a pa da hñã'mba nguenda nú'u te, ne nú'u xa du. ⁴³ Nehe gatho yá 'mehni Ajuã mi 'bui desde rá mudí bi damajuani de ra Zidada Jesu gue nu'a tó'o da gamfribi rá thuhu dra pumbabi yá ts'oqui.

Bi hñanga ra Maca Ndahi nú'u hingyá xodyo

⁴⁴ Ha de mi mangan ra cu Pedro nuya ya noyaya, bá cai ra Maca Ndahi ne bi yut'a ja yá coraso gatho nú'u to'o mi øde nú'a mi mangan ra cu Pedro. ⁴⁵ Ha nú'u ya xodyo myá gamfri nú'u bá 'ñoui ra cu Pedro, xi bi 'yø ngue'a xqui hñanga ra Maca Ndahi nehe nú'u himyá xodyo. ⁴⁶ Ngue'a bi 'yøde mi ñã nehe de ma'ra ya hñãqui nú'u himi pañi, ne mri xocambeni'u Ajuã. ⁴⁷ Nepũ nura cu Pedro bi 'ñena:

—¿To'o ja da hñacuabi da nxistehe núyu to'o xa hñanga ra Maca Ndahi ngu stá hãñhũ?

⁴⁸ Nu'bu' ra cu Pedro bi 'bepabi'u da nxistehe de rá thuhu ra Zidada Jesu-cristo. Nepũ nu'ú bi bantebi ra cu Pedro gue da gohi con gue'u ma'ra ya pa.

Ra apostol Pedro bi xipa ya gamfri me Jerusale de rá ts'edi Ajuã

11 Bi 'yøde nú'u ya apostol ne ma'ra ya gamfri mbi 'bu Judea gue ne nú'u himyá xodyo ya xqui hñanga rá noya Ajuã. ² Ne mi menga ra cu Pedro pa Jerusale, ja bá nuuini nú'u yá mixodyoui ya myá gamfri pe mri denbatho yá nzai ya xodyo. Nú'ú bi zui ra cu Pedro, ³ ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja xcá cut'a ja yá ngu nú'u ya 'ñøhø hingyá xodyo ne xcá ñuni con gue'u?

⁴ Nu'bu' ra cu Pedro bi metuabi gatho nú'a xqui nja desde ra mudí ne bi 'ñembabi'u:

⁵—Nuga ndí 'buhni ndí apabi Ajuã ja ra hnini Jope, ne dá handa 'nara nt'udi ngu dega t'i. Bá ja'mi de mahets'i 'ñena 'nara danga dutu mi thu'tsa gatho goho yá ñani, ne bi zøhø habũ ndí 'bui. ⁶ Ne dá handa xá hño te mi cuni, dá handi mi cu gatho ya mbo'oni ne gatho ya zu'ue nú'u ja goho yá ua, ne ya qu'eña ne ya ts'int'su. ⁷ Ne dá øde 'nara noya bi 'ñengagui: “Pedro, ja nuyũ ya mbo'oni ne ya zu'ue, ne hyo pa gui tsi.” ⁸ Ne dá embabi: “Hina, zi Hmu, ngue'a hinhya'mũ stá tsi nú'a xá nts'o ne hingui t'axi.” ⁹ Nepũ nú'a ra noya de mahets'i bi yopa ñã ne bi 'ñengagui: “Oguí embabi xá nts'o nú'a xa xuca Ajuã ne xá nt'axi.” ¹⁰ Bi njabũ hñu'qui, nepũ bi njuts'i pa mahets'i nú'a ra dutu. ¹¹ Ha nú'a ra ora'a bi zøhø ja ra ngu habũ ndí 'bui hñu ya 'ñøhø xqui 'behni de Cesarea pa da zixcagui. ¹² Y nura Maca Ndahi bi 'ñengagui ga me'be'u, masque himyá xodyo. Nehe dá me'be nú'u má 'rato ya cu, ne dá tsønhe dá cuthe ja rá ngu nú'a to'o xqui mehna ya 'mehni da zixcagui. ¹³ Nura 'ñøhø'a bi xicje hanja xqui hyan-dua 'nará enxẽ Ajuã de guehni ja rá ngu gue nu'á bi 'ñembabi 'na: “Pehna 'raya 'mehni pa ja ra hnini Jope pa dua tsi

ra Simu nú'a xa thu'mbabi nehe ra Pedro. ¹⁴ Nu'á go da xi'a'i hanja da za gui mpøhø ne gatho ya mengu ri ngu." ¹⁵ Ha nu ndá fúdi dá ña, bi hñani'u ra Maça Ndahi mahyegui ngu dá hañhe ra mudi nehe. ¹⁶ Ra ora'a dá beni de nú'a xqui mangan ma zi Hmuhu nú'bu bi 'ñena: "Ra Xuua mi xi'tsate co ra dehe, pe nu'ahú ma gui nxistehéu co ra Maça Ndahi." ¹⁷ 'Bu Ajuá njabu rá paha xa umbabi'u ra Maça Ndahi ngu bi 'racaguihu núju dí camfrihu ma zi Hmuhu ra Jesucristo, to'oguiga pa go ga hacua rá 'befi Ajuá.

¹⁸ Ha nu mi 'yøde njabu nú'u ya cu mi 'buhni Jerusale, ya bi go'tatho yá ne, ne bi nsunda Ajuá bi 'ñena:

—iNjabu rá paha Ajuá gue da ñobri nehe nú'u hingyá xodyo pa da me'tsa ra te pa nzantho ngu nú'a dí pe'tshu nehe!

Ya gamfri me Antioquia

¹⁹ Desde bi tho ra cu Teba, bi mudi bi t'utsa nú'u ma'ra ya gamfri. Hangue nu 'ra de gue'u bi 'bat'i gá ma Fenicia, ha nu ma'ra Chipre, ha nu ma'ra Antioquia. Y nu habu gá ma'u bá zo yá mixodyoui de rá noya Ajuá, hinto ma'ra bá zofo. ²⁰ Pe mi 'bu 'raya cu myá me Chipre ne nu ma'ra myá me Cirene, nú'ú bi zonga ja ra hnini Antioquia, y bi zofo nehe nú'u ya ja'i himyá xodyo de ra hoga nt'øde de ra Zidada Jesu. ²¹ Ajuá bi umba ra ts'edi'u ne bi mats'i, ne ndunthi ya ja'i bi hyepu yá ndaxjua jamfri ne bi gamfri ra Zidada Jesu.

²² Ne mi badi ya gamfri nú'u mi 'buhni Jerusale de nú'a mbi ja de guehni Antioquia, hangue nu'ú bi mehna ra cu Berhna pa guehni. ²³ Ne nu mi zõn'a bi hyandua rá 'befi Ajuá, nu'bu nú'á bi badi gue Ajuá xqui japi'u, ne nu'á xi bi johya. Ne bi zofo gatho nú'u xqui gamfri de guehni gue xá hño da sigui da gamfri Ajuá co yá mfeni strá nt'axi ne da zedi yá jamfri. ²⁴ Ngue'a nú'a ra cu Berhna 'namrá hoga cu mi hampa rá ts'edi ra Maça Ndahi ne

xi mi ja rá jamfri. Y ndunthi ya ja'i bi gamfri ra Zidada por gue'a.

²⁵ Nepu ra cu Berhna bi ma pa Tarso pa da hyonga ra cu Saulo, ne de mi zudi bi zits'i bi meui pa Antioquia. ²⁶ Ne ja bi 'muhni'u maxøgue 'na njeya, ne mri munts'i'u co ya gamfri, ne bi 'ñutuabi ndunthi ya ja'i de rá noya Ajuá. Y nuni Antioquia ja guehni bi mudi bi thu'mba ya gamfri gue dya cristiano ngue'a bi gamfri ma zi Hmuhu ra Jesucristo.

²⁷ De nuya pa'u bi bonga 'rayá 'mehni Ajuá de guehni Jerusale pa bi ma Antioquia. ²⁸ Ne 'na de gue'u mrá thuhu ra Agabo bi 'mai madetho de habu xqui munts'a ya cu ne bi ma gue xqui xipa ra Maça Ndahi gue mi ma da nja 'nara danga thuhu maxøgue rá nguni ra ximhai. Y ha bi njabu nú'u ya pa mrá nda ra Claudio. ²⁹ Nepu nuya gamfri de Antioquia bi beni gue da mempa 'nara mfats'i nú'u ma'ra ya gamfri mi 'bu nuni Judea, bi uni cada 'na de gue'u ngu nú'a mi tsupa yá ts'edi. ³⁰ Y nú'a ra mfats'i bi uñ'u bi 'bempa nuya nda de ra nija Judea, y go bi hñaxa ra cu Berhna co ra cu Saulo pa guehni.

Bri tho ra apostol Cobo, nepu ra apostol Pedro bri ju nts'ahni

12 Nuya pa'u ra nda Erode bi mudi bi 'yø'tua ra nts'o'mui ya gamfri. ² Nú'á bi manda da thecua rá 'yuga ra apostol Cobo rá cu ra apostol Xuua. ³ Ha nu mi hyandi'a gue ya xodyo mri ho njabu, nu'bu bi manda dra ju ra apostol Pedro nehe. Ne bri ju ja 'nará ngo ya xodyo de rá pa ra thuhme nsinque rá nzoi. ⁴ Ha nu mri ju'a bi jot'a fadi ne bi t'ent'ua ja yá 'ye goho ya hmunts'a soldado pa da su'a, cada 'nara hmunts'i mi goho ya soldado. Ngue'a ra Erode mi beni gue de xa ua ra ngo de ra pascua xa pønga de ra fadi pa xa thohma ja yá thandi ya ja'i. ⁵ Pe nu de mi ofadi ra cu Pedro ne mri su xá hño, nuya gam-

fri himi tsaya mi apabi Ajuá por gue'á con gatho yá jamfri.

**Ra Zidada bi xocuabi ra apostol
Pedro ra gosthi fadi**

⁶Y nú'á ra xuui'á ante da manda ra Erode dua ts'i de ja ra fadi, ra cu Pedro mi áhā de guehni, y mi that'i co 'nara soldado ja rá 'ñei ne ma'na ja rá ngaha, gatho ri hñu mi that'i co ya cadena, y nu ma'ra ya soldado mi 'bai ja ra gosthi fadi mri su ra cu Pedro pa hinda bñni. ⁷Y mascetho bi zøhø 'nará enxé Ajuá ne asta mri yot'a mbo ra fadi, y nura enxé bi ðuni ra cu Pedro pa bi 'ya, ne bi 'ñembabi:

—Nxøni ðama nangui.

Y nura ora'a 'bestho bi xot'a ya cadena de ja yá 'yε ra cu Pedro. ⁸Ha nura enxé bi 'ñembabi:

—Du'ta ri ngut'i ne ti'ta ri thiza.

Y nu'á 'bestho bi 'yøt'a njabū. Nepū ra enxé bi 'ñembabi:

—Pat'a ri pat'i ne maha.

⁹Nu'bú ra cu Pedro bi bñni bi dena ra enxé, nixi mi paði gue xi majuañi xqui 'yøt'a njabū ra enxé ngue'á mi hu rá mu'á gue mi 'ui'thá. ¹⁰Ne bi thogui'ū habū mi 'ba ya mudi soldado, nepū bi thogui habū mi 'ba rá ñoho ra hmunts'a soldado, ne 'bestho bi zønga ja ra ðanga gosthi dega bøjá nú'á mi ja de thi ja ra 'ñu. Y nú'á ra gosthi'á bi xoguise. Nepū bi bñni'ū pa ja ra 'ñu. Y de guehni bi 'ño 'na tui'ū, nepū 'bestho ra ora'á ra enxé bi 'uegue de ra cu Pedro. ¹¹Nu'bú ra cu Pedro ya bi gu rá mfeni, ne bi 'ñense:

—Nubyá hā dí paði gue xi majuañi Ajuá xpá mehni rá enxé pa bi ñangagui de yá 'yε ra Erode ne de gatho nú'ū mi ne xa 'yøtcagui ya xodyo.

¹²De mi beni njabū ra cu Pedro bi gu ra 'ñu bi ma pa ja rá ngu ra nju Maria nú'á rá ñañā ra cu Xuua, nú'á xqui thu'mbabi ra Marco nehe. Ne ja mi 'bahni ndunthi ya gamfri mi apabi Ajuá por gue'á. ¹³Nepū nu'á bi gant'a

ra gosthi, ne 'nara nxutsi mrá thuhu ra Rode bi ma ja ra gosthi pa da nu to'o mri gant'i. ¹⁴Y nú'á ra nxutsi 'bestho bi ba-tua rá noya gue go mi gue'á ra cu Pedro. Pe co ra johya mi pe'tsi himbi xocua ra gosthi. Bi nest'ihi bá xipabi nú'ū ma'ra ya gamfri gue ya mi 'bahni ra cu Pedro ja ra gosthi. ¹⁵Nepū nu'ú bi 'ñembabi:

—¡Xcá 'be ri mfeni!

Pe nu'á xi mi zedi gue go mi gue'á ra cu Pedro. Hangué nu'ú bi 'ñembabi:

—Hingo gue'á, zai go di gue'á rá enxé Ajuá nú'á su'á.

¹⁶Pe nura cu Pedro himi tsaya mi gant'a ra gosthi. Ne de mi xoca ra gosthi'ū bi hyandi gue go mi gue'á ra cu Pedro. Nepū nu'ú xi bi ntsu. ¹⁷Pe ra cu Pedro mi utua ra seña co rá 'yε gue da go'ta yá ne, ne bi metuabi gue Ajuá xqui pønga ja ra fadi. Nepū nu'á bi 'ñembabi'ū:

—Xiphū ra cu Cobo ne gatho ma'ra ya cu hanja bi za duá pønga ja ra fadi.

Y nu'á 'bestho bi ma de guehni pa ja ma'na ra hnini.

¹⁸Y nurá hyax'á xi mi tu yá mu' ya soldado y himi pa te da beni, ngue'á himi paði te xqui nja co ra cu Pedro. ¹⁹Nepū ra ndā Erode bi manda da yopa thoni'á, pe himbi za bi ts'adi. Hangué nura ndā Erode bi xucua ra uenda nú'ū ya nsufadi, nepū bi manda da tho'ū. Nepū nu'á bi bønga de guehni Judea, bi ma bá 'bū ja ra hnini Cesarea.

Ra ndā Erode bi du

²⁰Ra ndā Erode xi mri utsa ya me Tiro ne ya me Sidó. Pe nuya mengu de guehni bi go 'nara cohi pa da ma da c'a'tsa ra Erode, pe 'met'o bi gu'tuabi ra Blasto nú'á mi supa rá hudi, pa nú'á da zofo ra Erode pa da za da ñaui'ū, pa njabū da bantebi gue ya hinda ntuhni'á con gue'ū. Bi 'yøt'e njabū ngue'á ra Erode mi ja rá nsu pa da umba nsequi ya me Sidó ne ya me Tiro da ts'ocui te da zi'ū ja yá hai. ²¹Hangué 'nara pa ra Erode bi zohna ya

me Tiro ne Sidó, y nú'a ra pa'a xqui nhye dega nda, bi hñudi ja ra hudi habu mi ja ra ts'utbi ne bi mudi bi zofo'x. ²²Nepu nú'u ya ja'i xqui munts'ni xi mi thø ya hmafi mi ena:

—¡Núni dí øhu ña, go 'nara zidada, hingrá ja'i!

²³Nura ora'a 'nará enxé Ajuá bi japi bi hñenga ra Erode ngue'a hinxqui umba rá nsu Ajuá pa da ña njabu, ngue'a nu'á xqui guse ra ts'edi. Hangue ra Erode bi zø 'nara ts'ohñeni nú'a bi yø 'raya zu'ue mbo rá mui, ne 'bestho bi du.

²⁴Ha nuya pa'u bi 'ño bi ntanga rá noya Ajuá haburaza ya hnini.

²⁵De mi ua yá 'befi ra cu Berhna co ra cu Saulo nuni Jerusale bi bøni pa bi menga Antioquía, ne bá 'ñoui ra cu Xuua nú'a xqui thu'mbabi nehe ra Marco.

Ra apostol Berhna ne ra apostol Saulo bi mudi bi 'ño bi mamba rá noya Ajuá

13 Mbi 'bu ja ra nija nuni Antioquía 'rayá 'mehni Ajuá ne 'raya xahnate, ra cu Berhna ne ra cu Simu nú'a xqui thu'mbabi nehe ra Negro, ne ra cu Lucio nú'a mrá me Cirene, ne ra cu Saulo, ne ra cu Manaén nú'a bi teui mahyegui ra nda Erode. ²'Nara pa xqui munts'i mi xøcambeni Ajuá ne xqui ayuna. Nepu ra Maça Ndahi bi 'ñembabi'u:

—'Uegaguihu ra Berhna ne ra Saulo pa da me nú'a ra 'befi stá umbi.

³Nu'bú ya cu bi ayuna ne bi 'yapa Ajuá po ra cu Berhna ne ra cu Saulo, ne bi hñu'tsua yá 'ye'u, nepu bi 'ñehui'u.

Ya apostol bi mamba rá noya Ajuá nuni Chipre

⁴Nu'bú ra cu Berhna ne ra cu Saulo xqui mehna ra Maça Ndahi da me rá 'befi Ajuá ne bi zits'i pa bi ma ja ra hnini Seleucia, ne de guehni bi ma co ra motsa bi 'raxa ja ra ndehe pa bi ma ja 'nara zi hai rá thuhu Chipre bí o madetho de

ja ra ndehe. ⁵Nu mi zonga de guehni ja ra hnini Salamina ja rá hyo ra ndehe bi mudi bi mamba rá noya Ajuá mbo ja yá nija yá mixodyoui. Ne mi 'ñoui'u ra cu Xuua mi faste nehe. ⁶Y de ya xqui 'ranga gatho maxøgue ra hai de Chipre bi zø ma'na ra zi t'uca hnini mrá thuhu Pafos ja rá hyo ra ndehe. Ne de guehni bi nthèui 'nara xodyo mrá thuhu ra Barjesu mrá 'ñete ne mi 'ñet'a baði de Ajuá. ⁷Nú'a nzantho mri 'ñoui ra nda Sergio Paulo nú'a xi mrá nimfeni. Nepu nú'a ra nda bi zohna ra cu Berhna ne ra cu Saulo ngue'a mi ne da 'yøtua rá noya Ajuá. ⁸Ne nú'a ra 'ñete'a mi t'embi nehe ra Elima rí bøni da 'ñena 'ñete, nú'a bi nø'tua ra cu Berhna ne ra cu Saulo, ne mi ne da hñacuahma ra nda pa hinda gamfribi nú'a mi udi'u. ⁹Nu'bú ra cu Saulo nú'a xa thu'mbi nehe ra Paulo, mi hampa rá ts'edi ra Maça Ndahi ne xi bi nø'ta nú'a ra 'ñete, ¹⁰ne bi 'ñembabi:

—¡Nu'i 'nagrá 'yø'tate ne 'nagrá c'uamba, rá t'u'i ra ts'ondahi grí øtsa gatho nú'a xá hño! ¿Hanja xi guí ts'ocua yá mfeni nú'u ne da gamfri Ajuá?

¹¹Nubyá Ajuá ma da castiga'i. Ma gui ngoda pa ndunthi ya pa, nixi da za gui hyanda ra hyadi.

'Bestho ra ora'a bi go'mba yá da 'nara 'bexuui, himbi za bi hyandi. Nepu mi honi to'o da gøhni ngue'a ya himi tsa da hyandi. ¹²Nu'bú nú'a ra nda nu mi hyanda nú'a bi nja, bi gamfri Ajuá ngue'a xi bi ho nú'a bi 'yøde de ra Zidada.

Ra apostol Pablo ne ra apostol Berhna bi 'ño ja ra hnini Antioquía de Pisidia

¹³Ra cu Pablo co nú'u ma'ra mi 'ñoui bi gu ra motsa de guehni Pafos pa bi 'raxa ja ra ndehe pa bi ma ja ra hnini Perge de ja ra hai Panfilia. Pe nura cu Xuua bi 'uegue de gue'u, bi menga pa Jerusale. ¹⁴Nepu de guehni Perge bi gu yá 'ñu bi ma'u pa ja ra hnini Antio-

quía nú'a bí ja ja ra hai Pisidia, ne bi 'mähni 'raya pa. Ne nú'a ra pa dega tsaya bi yut'a ja yá nija yá mixodyou ne bi hñudini'u. ¹⁵ Nepu de mi uadi bi the'ta ra Maca T'ofu nú'a xa 'yofu ra Moise ne nú'u xa 'yofu ma'ra yá 'mehni Ajuá, nu'bú ya ndá de ra nija bi zohna ra cu Pablo ne ra cu Berhna, ne bi 'ñembabi:

—Zi cuhú, 'bú guí ne te gui xiphú ya ja'i pa gui zofohú, da za gui xiphúya.

¹⁶ Nu'bú ra cu Pablo bi 'mai ne bi 'ñu ra seña co rá 'ye pa hinto da ñá ne bi 'ñembabi:

—Nú'ahú gyá me Israelhú, ne gath-o'ihu guí tsuhú Ajuá, 'yohú núna ma ga xi'ahú. ¹⁷ Nu Ajuá nú'a ri xocambeni ma ja'ihú ya me Israel bi huahna nú'u ndu ma dadahú pa bi japi'u, ne bá nx-andi nuni Egipto de mi 'buhni ngu myá nzohó'u. Nepu Ajuá co rá dangá ts'edi bá póni'u de nú'a ra hai'a. ¹⁸ Ne bi ze-tua yá nts'o'mui de guehni ja ra mbonthi ngu ñote njeya. ¹⁹ Nepu Ajuá bi huata yoto ya hnini de nuni ja ra hai Canaán, pa go bi t'umba nú'u ndu ma dadahú pa ja bi 'mähni'u. ²⁰ De guehni Ajuá bi hñuxa ya nzaya pa bi manda'u ngu goho nthebe made ya jeya, asta bi 'mui ra badi Samue pa bi sigui bi manda nehe'a.

²¹ Nepu nu'ú bi 'yadi 'nayá ndá pa da ndá de gue'u. Y Ajuá bi umba ra Sau pa bi ndá ñote njeya, nú'a mrá t'u ra Cis, mi gue'a 'nara 'ñohó desde yá t'u ra Benjami. ²² Y 'mefa Ajuá bi zica ra Sau dega ndá, pa go bi hñuxa ra Davi. Ne bi ma de gue'a bi 'ñena: “Nuni ra Davi rá t'u ra Isai, guehni stá hopa rá 'mui, ne ma da 'yotca gatho nú'a ma pahaga.” ²³ Y de ja yá t'u ra Davi bá ehe ra Jesu. Y nú'a ra Jesu go gue'a xqui hñuxa Ajuá pa da pòhø ya ja'i de Israel ngue'a njabu xqui ñagui. ²⁴ Ne ante da mütá rá 'befi ra Jesu, nura Xuua mi zofo gatho ya ja'i de Israel gue da ñobri ne da nxistehe.

²⁵ Ne de ya mi ma da ua rá 'befi ra Xuua bi 'ñena: “Nuga hingo gueque ngu guí

beñhú gue go gueque nú'a xi guí tømhu. Pe 'mefa de gueque xa 'ñepu ma'na nú'a to'o ma'na ja ndunthi rá nsu de gueque, nú'a hindí 'ñepcagui nixi ga xo'tua yá thiza.”

²⁶ Zi cuhú, nú'ahú yá ja'i'ihú ra Abrá, ne nú'ahú guí tsuhú Ajuá, pa gue'ahú xpá 'behni nuna ra noya pa gui mpòhòhú. ²⁷ Nuya me Jerusale ne yá ndá'u himi padi'u to'o gue'a ra Jesu, y nixi mi tso yá mfeni'u te 'be'a mi ne da ma nú'u ya noya bi 'yofu maya'bú yá 'mehni Ajuá, masque mi he'ti'u nú'a ra pa dega tsaya. Hangue nu'ú bi 'ye'mbi pa da hyo pa bi njabu ngu nú'a xqui manganá maya'bú yá 'mehni Ajuá. ²⁸ Ne masque hinhya'mu bi zutua 'nara ts'o-qui xqui 'yot'e'a pa xa za xa hyohma, pe nu'ú bi 'yapa ra Pilato pa da manda'a da tho. ²⁹ Ne bi uadi bi 'yot' tuabi'u gatho ngu nú'a xqui 'yofu yá 'mehni Ajuá ja ra Maca T'ofu, nepu bi ja'ma de ja ra pont'i pa bá t'agui. ³⁰ Pe nu Ajuá bi japi bi yopa nte de ra du. ³¹ Ne nú'u to'o xqui 'ñoui de Galilea pa Jerusale, go gue'u bi hyandi ndunthi ya pa 'mefa de xqui yopa nte. Ne nubya go gue'u ri damajuani de gue'a ja ya ja'i.

³² Hangue nuje dí xi'ahe ra hoga noya gue Ajuá ya bi 'yot'e nú'a xqui ñá'tua ndu ma dadahú. ³³ Y nú'a xqui ñá'tu-abi'u go bi 'racu núju dyá batsihu de ndu ma dadahú, ngue'a bi japi da yopa nte ra Zidada Jesu de ja ra du, ngu xa nt'ofu ja rá ñoho ra Salmo ne ena njaua: “Nu'i go gue'e ma T'u'i, ne nubya ri hnequi ja yá thandi ya ja'i gue go ri dadagui.” ³⁴ Ajuá xqui ma gue mi ma da japi da yopa nte de ra du, ne nurá ndo'y-o'a hinda 'ya ja ra hai. Hangue bi manga njaua ja ra Maca T'ofu: “Ga 'ra'ahú gatho nú'u ya japi stí ñá'tua ra Davi.” ³⁵ Nehe ja ma'na ra Salmo bi 'ñenga njaua ra Davi: “Stá padi gue nu'i hingui ma gui hopi da 'ya ma ndo'yo ja ra hai, ngue'a go ri hmaca 'begogui.” ³⁶ Xi majuani ra

Davi bi 'yø'tua rá paha Ajuá de nú'u ya pa bi nte'a ne mi pepabi nuyá ja'i'a. Nepu bi du ne bi t'agui, ha nurá ndo'yo bi 'ya ja ra hai ngu gatho nú'u ma'ra ndu ma dadahu. ³⁷ Pe nura Zidada Jesu himbi 'ya rá ndo'yo ja ra hai, ngue'a Ajuá bi japi bi yopa nte de ra du. ³⁸ Hangué zi cuhu, dá zo ri mfenihu núna dí xi'a'ihu, gue por gue'a da za gui tsuhu ra pumbate de ri ts'oquihu. ³⁹ Nurá ley ra Moise himi tsa ja da ts'uhni ra pumbate, pe nubyá gatho nú'u to'o camfri ra Zidada Jesu, ya xra pumbabi yá ts'oqui. ⁴⁰ Hangué nubyá jamasuhu pa hinda zu'ahu nú'a xa mangua yá 'mehni Ajuá ne bi 'ñena njaua: ⁴¹ Nú'ahu guí øtbuhlathohu, 'yøhu. Ma gui 'yøhu nú'a ma ga øt'e co ma ts'edi, pe ma gui 'medihu.

Ngue'a núga drá Ajuá ma ga øt'a 'nara danga t'øt'e de nú'u ya pa gri 'buhu, pe nu sta si'ahu, hingui ma gui camfrihu.

⁴² Y nu mi uadi bi mangua njabu ra cu Pablo, bi bønga de ja yá nija ya xodyo mahyegui co nú'u mri 'ñoui. Y mi 'buhni 'ra himyá xodyo, ne bi bantebi ra cu Pablo da gohi pa ma'na ra pa dega tsaya pa da yopa zofo'u ma'na'qui. ⁴³ Ne mi ua ra hmunts'i ja ra nija, ndunthi ya xodyo ne ndunthi ma'ra ya ja'i nú'u xqui demba yá jamfri ya xodyo, bi gamfri nú'a bi xipabi ra cu Pablo ne ra cu Berhna, ne bi meui. Ne nu'ú bi xipi gue mahyoni da zedi yá jamfri ne da sigui da 'mu ja rá hñoja'i Ajuá.

⁴⁴ Y rá hñato'a ra pa dega tsaya bi munts'a maxøgue nú'a ra hnini'a pa da 'yøtua rá noya Ajuá. ⁴⁵ Pe nu mi hyanda ya xodyo gue xi mi ndunthi ya ja'i, xi bi bø yá cue ngue'a mi ne da nshé'u, ne bi mudi bi mā gue nú'a mi mangua ra cu Pablo hinga majuaní, ne bi ñama'ñ'u de gue'a. ⁴⁶ Hangué nura cu Pablo ne ra cu Berhna mi ña con gatho ra ts'edi ne bi 'ñembi:

—Rá mudi dá xi'ahe rá noya Ajuá nú'ahu gyá xodyohu ngue'a mahyoni

njabu. Pe hinga ne gá camfrihu, ne gui mansehu gue hindí 'ñep'ahu ra te pa nza-ntho. Hangué nubyá ma ga zofohe nú'u hinyá xodyo. ⁴⁷ Ngue'a njabu bi 'bepc- ahe Ajuá bi 'ñenje:

Stá hux'a'ihu ngu 'nara ñot'i pa gui yo'- tuahu yá mfeni gatho ya ja'i, ne pa gui mañhu ra noya dega pøhøte haburaza maxøgue de ra ximhai.

⁴⁸ Nu mi 'yøde njabu nú'u himyá xodyo xi bi johya ne bi mudi bi mañ'u gue rá noya Ajuá xá hño, ne bi gamfri gatho nú'u xqui thahni pa da me'tsa ra te pa nzantho. ⁴⁹ Ne bi mudi bi hmamba rá noya Ajuá maxøgue ja nú'a ra hai'a. ⁵⁰ Pe nuya xodyo bi 'ñu'tiui ya nda de ra hnini co ya 'behña nú'u xi ya 'yoni- ja, pa da t'utsa ra cu Pablo ne ra cu Berhna, ne da juui de nú'a ra hnini'a. ⁵¹ Nu'bú ra cu Pablo ne ra cu Berhna bi huat'a ra hai nú'a mi tu ja yá thiza, gue'a 'nara seña gue ya hinda ma da ñauí ya ja'i de guehni ne hinda ma da dadi de gue'u ngue'a nu'ú himbi ne bi gamfri Ajuá. Nepu nu'ú bi ma pa ja ra hnini Ico- nio. ⁵² Pe nuya gamfri xqui gohini xi mi johya'u ne mi hampa rá ts'edi ra Maça Ndaí.

Ra apostol Pablo ne ra apostol Berhna bi mamba rá noya Ajuá nuni Iconio

14 Ra cu Pablo ne ra cu Berhna bi zønga ja ra hnini Iconio, nepu bi yæt'a ja yá nija yá mixodyoui pa bi zofo ya ja'i de rá noya Ajuá co ndunthi ra ts'edi. Ne ndunthi de gue'u bi gamfri, ngu ya xodyo ngu nú'u himyá xodyo. ² Pe nú'u ya xodyo himbi ne bi gamfri bi 'yæt'a nú'u himyá xodyo pa da benga ya ts'omfeni de nú'u ya cu. ³ Hangué ra cu Pablo co ra cu Berhna bi gohni ndunthi ya pa, ne himi tsu da mamba rá noya Ajuá ngue'a mi camfri gue Ajuá mi fat- s'i'u. Ne nu Ajuá mi umbabi'u ra ts'edi pa da 'yøt'a ya nt'udi ne ya danga t'øt'e de ja yá thandi ya ja'i pa da gamfri'u gue

nú'a mi māñ'u go gue'a majuañi. ⁴Pe nuya mengu de guehni xqui hyegue, 'ra mri dena ya xodyo ha nu ma'ra mri dena ya apostol. ⁵Nepu 'raya xodyo ne 'ra de nú'u himyá xodyo bi 'ñu'ti'u co ya nda de ra hnini pa da 'yø'tua ra nts'o'mui ya apostol ne da c'ahni co ya do. ⁶Pe nura cu Pablo ne ra cu Berhna bi 'yøde de nú'a mi ma da t'ø'tua'u, hangue bi 'bat'i ne bi ma pa ja ra hnini Listra ne Derbe, ya hnini de ja ra hai Licaonia. Ne bi thexa ja gatho nú'a ra hai'a. ⁷Ne ja mi mambani rá noya Ajuá.

Ya me Listra bi c'ahna ra apostol Pablo co ya do

⁸Nuni ja ra hnini Listra mi 'bu 'nara 'ñøhø himi tsa da 'ño ngue'a desde mi 'mui ya mi njabu, ne hinhya'mu xqui 'ño, ha mi huhnitho. ⁹Nura 'ñøhø'a bi 'yøde nú'a mi mangua ra cu Pablo. Nepu ra cu Pablo bi nu'ti ne bi badi gue mi ja rá jamfri pa da ñani. ¹⁰Hangua nura cu Pablo bi 'ñembabi nts'edi:

—'Bai manjuantho.

Y nura 'ñøhø'a 'bestho ra ora'a bi 'yenga ra sagui bi 'mai ne bi 'ño. ¹¹Nepu ndunthi ya ja'i de guehni bi hyanda nú'a xqui 'yø't'a ra cu Pablo, ne bi mangua nts'edi de yá hñaquí de Licaonia bi 'ñena:

—¡Ma ajuahu xa mpunga ja'i ne xuá 'ñehe pa ja ra ximhai, xiyu 'bahni!

¹²Hangua ra cu Berhna bi t'embabi gue go mi gue'a ra zidada Jupite, ha nura cu Pablo ra zidada Mercurio ngue'a nú'a go gue'a mi ña'a. Ngue'a mi gue'u yá thuhu yá ajuá ya me Licaonia. ¹³Nepu nura macja bá tsi ya ndamfri ne bá ha ya thødri pa ja rá nija ra Jupite nú'a mi ja ja ra gosthi hnini, ne ja bi munts'ini co ndunthi ya ja'i pa da nsunda'u ya apostol, ne mi ne da hyopa ya ndamfri dega hñati. ¹⁴Pe nu mi badi njabu ya apostol bi dunga yá dutu co ra dumui ngue'a

hingo rí 'ñepi da t'ø'tuabi'u njabu. Ne bi yut'a ja ra hmuntsja'i ne bi 'ñena njaua:

¹⁵—¿Hanja guí øthu njabu? Nuje dyá ja'ihe ngu'ahu. Nuje stá ehehe pa ga xi'ahue gue nuya c'oi grí nsundahu hinte ri muui, hangue mahyoni guí 'ueguehu de gue'u pa guí pephu Ajuá nú'a te, nú'a bi hyoca mahets'i ne ra ximhai ne gatho nú'a te ja. ¹⁶Maya'bu nu'a mi hopta ya ja'i da 'yø't'a gatho nú'a go mi beni'u. ¹⁷Pe nzantho xa 'ñutuabi'u tengu rá 'mui'a ngue'a xa 'yø'tuabi ya hño, ngue'a go gue'a pehna ra 'ye ne ya hoga sofo, ne 'racju te ga tsihu, ne hubga ma muihu pa ga johyahu.

¹⁸Pe masque ra cu Pablo ne ra cu Berhna bi xipa ya ja'i njabu pa hinda hyopa ya ndamfri nú'a ma xa t'umbi'u dega hñati, pe xmá hñei pa da hñacuabi'u.

¹⁹Ra ora'a bi zøhø 'raya xodyo xqui 'ñehe de ra hnini Antioquía ne Iconio. Nú'u bi 'yu'ta ya ja'i pa bi c'ahna ra cu Pablo co ya do. Nepu bi gut'i'u bi pønga de ja ra hnini pa bá føte ngue'a mi hu yá mu'u gue ya xqui du. ²⁰Y nu de ya xqui munts'a ya gamfri habu mi 'benga ra cu Pablo, nú'a ra ora'a bi 'mai ne bi yopa yut'a ja ra hnini. Nepu rá hyax'a bi meui ra cu Berhna pa ja ra hnini Derbe.

²¹Ne ja bá mambani'u rá noya Ajuá nehe, ne ndunthi ya mengu de guehni bi gamfri. Nepu bi mengui pa bi ma Listra, ne bi 'ranga Iconio, nepu bi ma Antioquía. ²²De nú'u ya hnini'u bi japi da zedi yá jamfri nú'u ya gamfri mi 'bahni, bi xipi gue hinda 'uegue de yá jamfri, ne bi xipi gue mahyoni da zeta ya nt'utsate ne ya ts'othogui pa da hyandua rá nsunda Ajuá. ²³Ne bi thahna 'raya cu pa da nda cada 'nara nija de nuya ya hnini habu xqui 'rani. Nepu bi 'yapabi Ajuá ne bi ayuna, ne nú'u to'o xqui thahni pa da nda bi 'yent'ua ja yá 'ye Ajuá nú'a to'o xqui gamfri'u.

**Ra apostol Pablo ne ra apostol
Berhna bi mengui pa ja ra
hai Antioquía de Siria**

²⁴Nepu bi thogui bi ma ja ra hai Pisia ne bi zõñ'u ja ra hai Pamfilia. ²⁵Nepu nu'ú bi mamba rá noya Ajuá ja ra hnini Perge, nepu de guehni bi ma'u ja ra hnini Atalia. ²⁶Ne de guehni bi gu'u ra motsa pa bi 'raxa ja ra ndehe pa bi menga Antioquía nuni habu xqui t'ent'ua yá 'ye Ajuá pa bi me nú'a ra 'befi xqui t'umbi'u ne ya bi uadi. ²⁷Ne nu mi zõni bi munts'a mahyegui con gatho ya gamfri ne bi xipabi'u gatho nú'a xqui 'yõt'e co rá ts'edi Ajuá. Ne bi xipi gue Ajuá bi mats'i pa bi zofo nehe nú'u himyá xodyo, ne bi xocua yá mfeni'u pa bi za bi gamfri'u ra Zidada Jesu nehe. ²⁸Nepu ra cu Pablo ne ra cu Berhna bi 'muhni ndunthi ya pa co ya gamfri de guehni.

**Ya ndá de ya gamfri
bi munts'a Jerusale**

15 De nú'u ya pa'u 'raya cu xqui 'ñehe de ra hai Judea pa ja ra hnini Antioquía bi mudí bi xipa gatho ya cu gue pa da mpøhø'u mahyoni da thu'tsua nú'a ra seña xqui mangan ra Moise da thu'tsua gatho ya xodyo nú'u dya 'ñøhø. ²Nu'bú ra cu Pablo ne ra cu Berhna bi ntsanoyau'u ndunthi. Hangué bi thahna ra cu Pablo ne ra cu Berhna ne ma'ra ya cu pa da ma pa Jerusale da c'a'tsa ya apostol ne ya ndá de ra nija de guehni, pa da ñau'i'u de nú'a ra seña'a. ³Nepu ya gamfri de ra nija Antioquía bi 'ñehui nú'u ya cu. Ne dega 'ñu bi 'ranga ja ra hai Fenicia ne Nsamaria, ne bi xipa ya cu gue nú'u himyá xodyo ya xqui hyepu yá ndaxjua jamfri ne ya xqui gamfri bi rá noya Ajuá nehe. Nu'bú gatho ya cu xi mri johya ndunthi. ⁴Ne nu mi zonga Jerusale, nuya apostol de guehni ne ya ndá de ra nija co ma'ra ya cu mi 'buhni bi umba'u 'nara

hoga 'ñehe. Ne ra apostol Pablo ne nú'u to'o mi 'ñoui bi xipabi'u gatho nú'a xqui 'yõt'e co rá mfats'i Ajuá. ⁵Pe 'raya fariseo mi 'buhni nú'u ya xqui gamfri, bi 'mai ne bi 'ñena:

—Mahyoni da thu'tsua nú'a ra seña gatho ya gamfri masque hingyá xodyo, ne dra 'bepabi da 'yõt'a gatho nú'a mangan rá ley ra Moise.

⁶Nepu ya apostol ne ya ndá de ra nija bi munts'i'u pa da ña'u de rá ley ra Moise ne de nú'a ra seña, ua mahyoni da t'õt'e pa da mpøhø 'na. ⁷Nepu de ya xqui ña'u ndunthi, ra apostol Pedro bi 'mai ne bi 'ñena:

—Zi cuhu, ngu guí pasehu ya ø't'a ndunthi ya pa Ajuá bi huancagui pa dá umba ra hoga nt'ode de ra mpøhø nú'u hingyá xodyo pa bi gamfri'u nehe. ⁸Ne Ajuá nú'a to'o patca gatho ma mfenihu bi 'ñudi gue mi ja yá jamfri'u, ngue'a bi umba ra Maca Ndahi'u njabu ngu bi 'racju nehe. ⁹Njabu stá pahu gue Ajuá handgaguihu gue dí mahyeguihu con gue'u, ngue'a nu'á bi xucua yá mfeni ngue'a bi gamfri bi rá noya'a. ¹⁰Nu'bú ¿hanja hinguí ne guí camfrihu nú'a xa 'yõt'a Ajuá? ¿Hanja guí japhu ya cu da 'yõt'a nú'a himbi za dá øthu, ne nixi ndu ma dadahu himbi za bi 'yõt'e? ¹¹Hingui tsa ga øthu njabu. Nujú dí camfrihu gue stá mpøhøhu po rá hñoja'i ra Zidada Jesucristo, y njabu xa mpøhø'u nehe.

¹²Nepu mi uadi bi mangan ra cu Pedro njabu, bi go'ta yá ne gatho pa da 'yøde nú'a mi ma ra cu Berhna ne ra cu Pablo. Nu'ú bi ma de gatho ya nt'udi ne ya danga t'õt'e xqui 'yø'tuabi Ajuá nú'u himyá xodyo por gue'u. ¹³Y de mi uadi bi ña'u bi 'ñenga ra cu Cobo:

—Zi cuhu, 'yøhu nú'a ma ga mangá. ¹⁴Ra cu Pedro ya bi xicju hanja Ajuá xqui mudí xqui japa nú'u hingyá xodyo ne go xqui huahna 'ra de gue'u pa nehe'u drá hnini'a. ¹⁵Hangué bi njabu ngu nú'a xqui 'yofo 'nará 'mehni Ajuá ne bi 'ñena:

¹⁶ Mefa de guehna ma ga japi da yopa nja rá hmāda ra ndā Davi masque ya xa du, ne masque ya xa nhuati ma da yopa nja ngu rá mudi.

¹⁷ Pa njabū gatho ma'ra ya hnini da hyongagui, ne gatho'ū da xocambenigui ma thuhu.

¹⁸ Njabū bi 'ñena Ajuā nú'a to'o xa 'yōt'a nuya ya t'ōt'e nú'ū bi 'ñudi maya'bu.

¹⁹ Hanguē ringue'a nuga dí beni gue hindí 'ñepi ga xaxhū nú'ū hingyá xodyo nú'ū xa hyepū yá ndaxjua jamfri ne xa gamfri Ajuā. ²⁰ Hōnse mahyoni ga opabihū pa ga haçuahū hinda zipa yá ngō ya mbo'oni nú'ū xa hñā'tua ya c'oi. Nehe ga ophū gue hinda hñuxui 'nara 'behñā nú'a hingue xi rá 'behñā, ne hinda zipa yá ngō nú'ū ya mbo'oni hinxra 'bōmba yá ji. Nehe ga xiphū gue hingui ho da zipa yá ji ya mbo'oni. ²¹ Nuga dí beni ga xiphū njabū ngue'a desde ya'bu 'bui to'o he'tuabi rá ley ra Moise tat'a pa dega tsaya ja gatho ya hnini.

²² Hanguē nuya apostol ne nú'ū ya ndā de ra nija ne gatho ya gamfri bi beñ'ū gue xá hño da huahna 'raya cu pa da mehna Antioquía co ra cu Pablo ne ra cu Berhna. Ne bri thahna yoho ya dānga cu, ra cu Juda nú'a xqui thu'mbabi nehe ra Barsabá, ne ra cu Sila. ²³ Ne bi umbabi'ū 'nara he'mi pa da hñā'tsua ya cu nuni Antioquía habū mi ena:

“Núje dyá apostolhe ne núje dyá ndāhe de ra nija, ne gatho ya cu de guecua Jerusale, dí pen'ahebū ra nzen-gua nú'ahū ma cu'ihe hingyá xodyohū guí 'buhūbu Antioquía, ne nú'ahū guí 'buhūbu ja ra hai Siria ne Cilicia. ²⁴ Stá pahe gue 'raya cu de guecua xa ma xqui mabū nsinque ma nsequihe, ne xpá xax'ahū, y co nú'ū yá noya xa xi'ahū'ū xa ts'oc'a ri mfenihū. Xa xi'ahū gue mahyoni guí 'yōthū nú'a ra seña xqui mānga ra Moise, ne mahyoni guí 'yōthū gatho

nú'a bi māñ'a ja ra ley. ²⁵ Hanguē nuje dá beñhe xá hño ga huañhe 'raya cu de guecje pa ga peñhebū da ma da c'a't-s'ahū pa da meui mahyegui ma zi cuhū ra Berhna ne ra Pablo. ²⁶ Nuyū ri yoho xa hñuxa yá te pa da mamba rá noya ma zi Hmuhū ra Jesucristo. ²⁷ Hanguē stá pen'ahebū ra cu Juda ne ra cu Sila, y nú'ū go ma da xi'asehū nehe núna dí xi'ahe. ²⁸ Ra Māca Ndāhi, necaguihe stá beñhe gue xá hño hinga 'bep'ahe ndunthi ya hmāda, hōnse ga 'bep'ahe guí 'yōthū nú'a xi mahyoni. ²⁹ Hanguē oxqui ma guí tsiphū yá ngō ya mbo'oni nú'ū xa hñā'tua ya c'oi, ne oxqui ma guí tsiphū yá ji ya mbo'oni, ne oxqui ma guí tsiphū yá ngō ya mbo'oni nú'ū hinxra 'bōmba yá ji, nixi guí hñuxhū 'nara 'behñā nú'a hingue xi ri 'behñāhū. 'Bū guí jamasuhū hingui othū nuya t'ōt'e dí xi'ahū, nu'bé guí 'buhū xá hño. Nsoct'a ndí ne ga xi'ahe. Nubyá Ajuā da max'ahū.”

³⁰ Nepū nú'ū to'o xqui 'behni bi ma pa Antioquía. Ne mi zōñ'ū bi munts'a gatho ya gamfri ne nu'ú bri dapabi ra he'mi. ³¹ Y nu mi uadi bi hñe'ti'ū, xi bi johya co nú'a ra dānga humūi xqui 'bempabi. ³² Ra cu Juda ne ra cu Sila myá 'mehni Ajuā nehe, ne mi ñā'ū co rá ts'edi'a, hanguē bi zofo ya cu ne bi nupa yá mfeni'ū pa da ze yá jamfri. ³³ Ne bi gohni ndunthi ya pa con gue'ū. Nepū 'mefa ya cu me Antioquía bi 'ñedi co 'nara hmāte pa da menjhma pa Jerusale habū xqui 'behni. ³⁴ Pe nura cu Sila bi beni gue ja da gohni'a nuni Antioquía. ³⁵ Nehe ra cu Pablo ne ra cu Berhna ja bi gohni nehe'ū, ne mi udi ra hoga nt'ode de rá noya Ajuā co ma'ra ya cu de guehni mi mfax'ū.

Ra apostol Pablo bi yopa 'ño ma'na'qui bi mamba rá noya Ajuā

³⁶ Nepū xqui tho 'raya pa, ra cu Pablo bi 'ñembabi ra cu Berhna:

—Maha ma'na'qui, ma ga c'a'tshu ya cu gatho nú'u ya hnini habu dá mamfu rá noya Ajuá pa ga nuhu te gra ma'u.

³⁷ Ra cu Berhna mi nehma xa zixa ra cu Xuua nú'a xqui thu'mbabi ra Marco nehe. ³⁸ Pe ra cu Pablo bi 'ñena gue hinxá hño da zits'i'a ngue'a 'nara pa mri 'ñoui bi 'ueguese de guehni Panfilia, ne ya himbi ne bi meui'u da mamba rá noya Ajuá. ³⁹ Y por gue'a ra cu Pablo ne ra cu Berhna bi ntsanoya'u, nepu bi beni gue ma'na xá hño da ma 'ra 'nambu. Hangue nura cu Berhna bi zixa ra cu Marco, ne bi meui ja ra motsa bi 'raxa ja ra ndehe pa bi ma Chipre. ⁴⁰ Ha nura cu Pablo bi huahna ra cu Sila pa da meui. Ne nuya cu de guehni Antioquia bi 'yent'uabi'u ja yá 'ye Ajuá. ⁴¹ Nepu bi gu yá 'ñu bi ma'u pa ja ra hai Siria ne bi 'ranga Cilicia, ne mi nupa yá mfeni ya cu mbi 'bui de guehni pa da zedi yá jamfri.

Ra Timoteo bi meui ra Pablo ne ra Sila

16 De mi zonga ra cu Pablo co ra cu Sila ja ra hnini Derbe, de guehni bi thogui pa rí ma Listra, y ja bi nthuini 'nara gamfri rá thuhu ra Timoteo, nurá nana mrá xodyo ne mrá gamfri'a, y nurá dada mrá me Grecia. ² Ha nuya cu mbi 'bu Listra ne Iconio mi ña xá hño de ra cu Timoteo. ³ Ha nura cu Pablo mi ne da zits'i pa da meui'a. Pe 'met'o bi japi da thu'tsua nú'a ra seña manga rá ley ra Moise, pa hinda bø yá cue nú'u ya xodyo mi 'buhni, ngue'a gatho'u mi padi gue mrá me Grecia rá dada. ⁴ Nepu nu'u bi ma de guehni bi thogui pa ja ma'ra ya hnini, ne mi xipa ya cu nú'u ya noya xqui mehna ya apostol ne ya nda de ra nija nuni Jerusale pa da 'yot'e'u. ⁵ Ne njabu ma'na bi te yá jamfri gatho nú'u ya gamfri de nú'u ya hnini habu xqui 'rañ'u. Ne hyastho mi 'yo mi camfri ma'ra ya ja'i de rá noya Ajuá, ne mi munts'ini ma'ra ya cu.

Ra apostol Pablo bi hyanda 'nara me Macedonia ngu dega t'i

⁶ De guehni bi thogui'u pa bi ma ja ra hai Frigia ne Galacia, ngue'a ra Maça Ndañi himbi hopabi da thogui ja ra hai Asia pa da mamba rá noya Ajuá de guehni. ⁷ Ne bi thogui'u pa bi ma ja ra hai Misia, ne mi ne xa mahma'u pa ja ra hai Bitinia, pe rá Maça Ndañi ra Jesu himbi hopi da ma'u. ⁸ Hangue bi thoguitho de guehni Misia pa bi ma ja ra hnini Ntroa. ⁹ Ne mi nxuui ra cu Pablo bi hyanda 'nara nt'udi ngu dega t'i. Bi hyanda 'nara 'ñøhø mrá me Macedonia, mi 'bahni ne bi 'ñembabi: “Thogui pa Macedonia pa grí faxcaheni.” ¹⁰ Ne nu mi hyanda njabu ra cu Pablo nú'a ra nt'udi'a ngu dega t'i, 'bestho dá hñoce pa dá mahe ja ra hai Macedonia, núga drá Luca ne ra cu Pablo ne nú'u ma'ra ya cu. Dá pahe gue Ajuá mi pencahe pa ma grá mañheni ra hoga nt'ode de ra mpøhø.

Ra Pablo ne ra Sila bi 'ño ja ra hnini Filipino

¹¹ Hangue dá pønhe de guehni Ntroa dá juhe ra motsa pa dá 'raxhe ja ra ndehe. Ne dá mahe manjuantho ja ra zi t'uca hai rá thuhu Samotracia o made-tho ra ndehe. Nepu rá hyax'a dá tsønhe ja ra hnini Neapoli de ra hai Macedonia. ¹² De guehni dá mahe pa Filipino gue'a 'nará hnini ya me Nroma, ne gue'a 'nara danga hnini de ra hai Macedonia. Y ja dá 'buheni 'raya pa. ¹³ Ha ra pa dega tsaya dá pønhe de ra hnini ne dá mahe ja ra dathe habu xqui nzai ya ja'i da ma dua apabi Ajuá. Ne ja dá huheni habu xqui munts'a 'raya 'behña, ne dá fuhe dá xiphe de rá noya Ajuá. ¹⁴ Ne 'na de gue'u mrá thuhu ra Lidia mrá me Tiatira, mi pa ya hoga dutu xqui jat'i dega murado, ne mi xøcambeni Ajuá. Bi 'yøde nú'a mi manga ra cu Pablo, y Ajuá bi xocua rá

mfeni pa bi gamfri. ¹⁵Ne bi nxistehe'a con gatho ya mengu rá ngu. Nepu bi ban-teguihe bi 'ñenje:

—'Bu nu'ahu guí hanthu gue xi ma-juani drá gamfri de ra Zidada Jesu, maha pa ja ra ngu ga 'buhuni.

Ne bi jacje dá 'buheni 'raya pa.

¹⁶Ne 'nara pa ndrâ mahe habu nzan-tho mi t'apabi Ajuâ, de má 'ñu dá nthehe 'nara nxutsi mrâ 'bego ne mi pe'tsa 'nara ts'ondahi nú'a mi japi da xipabi te ma suerte mi pe'tsa cada 'nara ja'i, y nuyá hmu'a mi taha ndunthi ra boja po nú'a ra 'befi mi pefi'a ngue'a nura nxutsi'a mrâ badi. ¹⁷Nepu nu'á bi dengage ne bi ña nts'edi bi 'ñena:

—Nuyu ya dameyu go guehyu yá 'bego Ajuâ de mahets'i, ne utua ya ja'i hanja da za da mpøhø.

¹⁸Ndunthi ya pa bi dengage ne nza-ntho mi mangu njabu. Pe ra cu Pablo ya himi ne da 'yode da mangu njabu. Hangué bi mpunts'i ne bi zofo nú'a ra ts'ondahi mi pe'tsa nú'a ra nxutsi ne bi 'ñembi:

—De rá thuhu ra Zidada Jesucristo dí 'bep'a'i gui pøni de gue nuna nxutsina.

Y nura ora'a 'bestho bi bonga ra ts'ondahi.

¹⁹Ha nu mi hyanda yá hmu gue ya himi tsa da dahâ ra boja co rá 'befi nú'a ra nxutsi, bi bø yá cue ne bi gu ra cu Pablo ne ra cu Sila pa bi zi'tsua ya ndâ ja ra tai. ²⁰Ne bi zi'tsua ya nzaya ne bi 'ñembabi:

—Nuya ya 'ñøhø go ya xodyo, ne hønse rí 'ñehe pa da japi da nxaxni ma hninih. ²¹Ne udi yá nzai nú'u hindí 'ñepi ga øthu ngue'a dyá me Nromahu y dí ohu ja yá 'ye ma ndahu me Nroma.

²²Nu'bu nú'u ya ja'i xqui munts'ini bi bø yá cue con gue'u, nepu ya ndâ bi manda da 'bøcua yá dutu ne dra fet'i co ya ts'ut'o. ²³Y mi uadi bi hna'mbabi nts'edi, bi jot'a fadi ne bi sipa ra nsufadi gue da su xá hño. ²⁴Y mi 'yode njabu ra

nsufadi, bi cu'ta asta xi ra ts'at'a fadi, ne bi ze'mba yá ua ja 'nara danga za habu hingui tsa da xocse'u.

²⁵Pe ngu made ra xuui ra cu Pablo ne ra cu Sila mi apabi Ajuâ ne mi tutu-abi ya jahña Ajuâ, ne gatho ma'ra ya 'y-ofadi mi øde'u, ²⁶mi ðamfri bi nja 'nara danga mbimhai, asta mi 'ñanga yá ua ya jado de ra fadi, ne asta bi xogui gatho ya gosthi fadi, ne bi xot'a gatho ya ca-dena nú'u mi that'a ya 'yofadi. ²⁷Ha nura nsufadi bi nuhu bi hyanda ya gosthi fadi gatho mi xogui, hangué bi guca rá mahuai pa xa hñosehma'a, ngue'a mi hu rá mui gue ya xqui 'bat'a gatho ya 'y-ofadi. ²⁸Pe nura cu Pablo bi ma'ti ne bi 'ñembi:

—Oxqui ma gui hñose. Nuje dí 'buheua gatho.

²⁹Nepu nura nsufadi bi 'yadi 'nara ñot'i, ne bi yat'i hnest'ihi asta mri huat'i co ra ntsu, ne bá ndandiñahmu ja yá ua ra cu Pablo ne ra cu Sila. ³⁰Nepu 'bestho bi pøni pa thi ne bi 'yambabi'u bi 'ñembi: —'Ñøhøh, ¿te rá 'be ga øt'e pa ga mpøhø?

³¹Nu'bu nú'u bi 'ñembi:

—Camfri ra Zidada Jesucristo pa njabu gui mpøhø nu'i ne gatho ya mengu ri ngu.

³²Nepu ra cu Pablo ne ra cu Sila bi xipa rá noya Ajuâ nú'a ra nsufadi ne gatho ya mengu rá ngu. ³³Y mi nxuitho ra nsufadi bi xacuabi'u habu xqui t'umba ya mfei. Nepu nu'á bi nxistehe 'bestho ne gatho ya mengu rá ngu. ³⁴Ne bi zixa pa ja rá ngu ne bá umbi te bi zi'u. Y nú'a ra nsufadi ne nú'u ya mengu rá ngu xi mri johya ngue'a xqui gamfri'u Ajuâ.

³⁵Nurá hyax'a ya ndâ bi mehna ya polecia da xipa ra nsufadi gue da hyegui ra cu Sila ne ra cu Pablo. ³⁶Hangué ra nsufadi bi 'ñembabi ra cu Pablo:

—Xuá menca ra noya ya ndâ ga hec'ahu. Hangué da za gui pønhu ne gui maha te rá entho.

³⁷ Pe ra cu Pablo bi zofu nú'u to bá hã ra noya pa da thegui'u, ne bi 'ñembi:

—Hina, ngue'a nuje dyá me Nromahe nehe y dí ohe ja yá 'ye ma danga ndahu me Nroma, ne bri fetc'ahe ja yá thandi ya ja'i nsinque bi t'angahe 'nara nt'ani, ne bi jotcaguihe ja ra fadi. Ha nubyá go ne da hyegaguihe nsinque to da badi. Hinda za. Duá ese'u pa da pongaguihe de guecua.

³⁸ Nu'bú ya polecia bi ma bá xipa njabu ya ndã. Nu'bú nu'ú bi ntsu nu mi badi gue myá me Nroma ne mi o ja yá 'ye ra danga ndã Nroma. ³⁹ Hangué nu'ú bi ma bá apa ra pumbate ra cu Pablo ne ra cu Sila, bi pøni de ra fadi ne bi bantebi da bøni'u de ja ra hnini. ⁴⁰ Ha nu mi bønga fadi'u bi ma ja rá ngu ra nju Lidia. Ne bá hu'mba yá mui ya cu. Nepu bi ma'u.

Ya me Tesalonica bi ñunts'i'u

17 Ra cu Pablo ne ra cu Sila bi ma bi 'ranga ja ra hnini Anfipoli ne ja ra hnini Apolonia, ne de guehni bi zonga asta ja ra hnini Tesalonica. Ne ja mi jani 'nará nija ya xodyo. ² Y nuni ra nija'a nú'a ra pa dega tsaya ra cu Pablo ngu xi mrá nzai bi ma bi yut'ini hñu semana dega tat'a hñato pa mi ntsanoyauí ya xodyo. ³ Mi he'ta ra Maça T'ofu ne mi xipabi'u hanja mi pe'tsi da sufri ra Cristo nú'a rá 'mehni Ajuã, ne da du ne da yopa nte. Ne mi embabi:

—Nuna ra Jesu dí xi'ahu go guehna ra Cristo bá pehna Ajuã pa da ndã.

⁴ Ne 'ra de ya xodyo bi gamfri ne bi munts'ui ra cu Pablo ne ra cu Sila. Nehe bi gamfri ndunthi ya me Grecia nú'u mri xocambeni Ajuã, ne ndunthi ya 'behña nú'u xi myá fadi de ra hnini. ⁵ Hangué xi bi bø yá cue ya xodyo nú'u himyá gamfri, ne bá munts'a 'raya ts'ojã'i mbi 'yo dega dahñei ja ra hnini pa bi 'yut'i ne bi japi da ñunts'i maxøgue ra hnini. Nepu bi ma'u ja rá ngu ra cu Jasón pa xa gucjh-

maha ra cu Pablo ne ra cu Sila pa xa 'yen-t'ua ja yá 'ye ya ja'i. ⁶ Pe nu'ú mi jo'oni, hangue go bri jaca ra cu Jasón co ma'ra ya cu, bi ts'ixa ja ya ndã de ra hnini, ne mi mafi nts'edi ya ja'i mi ena:

—Nú'u ya 'ñøhø to'o xa ts'oca gatho ra ximhai co yá ts'ont'udi ya xa zøcjuua nehe. ⁷ Nuna Jasón go guehni xa umba nsequi ja rá ngu. Gathoyu hingui øta ma ndahã Nroma ngue'a nuyú ma gue 'bu ma'na ra ndã, ne nú'a ra ndã'a rá thuhu ra Jesu, 'na.

⁸ Y nu mi 'yø njabu ya ja'i ne ya ndã de ra hnini, xi bi bø yá cue gatho ne mri ñahnitho'u. ⁹ Pe ra cu Jasón ne nú'u to'o mri 'ñoui bi 'yadi'u 'nara fiansa pa bi thegui.

Ra Pablo ne ra Sila bi 'ño ja ra hnini Berea

¹⁰ Ne ngu bi nxuui ya cu bi mehna ra cu Pablo ne ra cu Sila pa bi ma ja ra hnini Berea. Ne nu mi zøni de guehni bi yut'a ja yá nija ya xodyo. ¹¹ Y nuya xodyo de guehni Berea xi myá hoja'i'u, hingue ngu ya me Tesalonica. Co ndunthi ra paha bi gamfri'u rá noya Ajuã, ne hyastho mi hongã ja ra Maça T'ofu pa da badi ua gue xi majuani nú'a mi mañ'u. ¹² Hangué ringue'a ndunthi de gue'u bi gamfri, ne 'raya me Grecia bi gamfri nehe, nehe ndunthi nú'u to'o xi myá fadi ngu ya 'behña ngu ya 'ñøhø, gatho bi gamfri'u. ¹³ Pe nu mi 'yøde ya xodyo me Tesalonica gue ra cu Pablo mi mangua rá noya Ajuã de guehni Berea, bi ma de guehni'u pa bá u'ta ya ja'i. ¹⁴ Pe nuya cu de guehni Berea bi dama zixa ra cu Pablo pa bi ma ja ra ndehe. Pe ra cu Sila ne ra cu Timoteo ja bi gohnitho'u Berea. ¹⁵ Ha nú'u to'o bi zixa ra cu Pablo bi meui asta ja ra hnini Atena. Nepu nu'ú bá pengui bá hã ra noya nú'a bá xipa ra cu Pablo gue da xipa ra cu Sila ne ra cu Timoteo da ma 'bestho pa ja dí nthuini.

Ra apostol Pablo bi ñño ja ra hnini Atena

¹⁶Ha nu de mi 'buhni Atena ra cu Pablo mi tøm'a ra cu Sila ne ra cu Timoteo, xi mi tu rá mui ngue'a bi hyandi xi mi ja ndunthi ya c'oi nú'u mi nsunda ya ja'i de guehni. ¹⁷Hangué bi zofo ya xodyo ja yá nija, ne nú'u ma'ra mi xøcambeni Ajuá de guehni. Ne hyastho mi 'yoni ja ra tai mi zofo ya ja'i. ¹⁸Ne bi ntsanoyauí 'raya 'ñòhø de guehni mri nxadi nú'a mi utuabi ya ja'i nú'u mi t'embi ya epicureo, ne ma'ra mri nxadi de ya estoico. Ne 'ra de gue'u mi ena:

—¿Te xicju 'bu nuna 'ñòhø xi ña ndunthi?

Ha nu ma'ra mi ena:

—'Matho mamba rá noya ma'ra ya zidada.

Nu'ú bi manganjabu ngue'a ra cu Pablo xqui xipabi'u de ra Zidada Jesu, ne xqui xipabi gue xqui yopa nte de ra du. ¹⁹Nepu de guehni bi zixa ra cu Pablo ja 'nara zi loma rá thuhu Areópago, ngue'a mri nzai ja da munts'ini gatho ya ja'i pa da nxahni'u 'na ngu ma'na, ne bi t'ambabi:

—¿Ha da za gui 'ñutcaguihe nuna ra 'ra'yo nt'utuante guí udi? ²⁰Ngue'a guí xicaguihe ya 'ra'yo noya hinstá øhe, hangué dí ne ga pahe te rí bonga nuya noya guí ma.

²¹Bi manganjabu'u ngue'a gatho ya me Atena ne ya nzøhø gá ja'i mi 'bui de guehni mri nzai mri munts'i hønse pa da 'yøde ne da ma de nú'u ya 'ra'yo noya xqui 'yøde.

²²Hangué ra cu Pablo bi 'mai madetho de gue'u nuni ja ra Areópago ne bi 'ñena:

—Nú'ahú gyá me Atenahú, dí handi gue nu'ahú xi grí xøcambenihú gatho nú'u ri zidadahú. ²³Ngue'a de dá thogui de guehni ja ri nijahú habú guí xøcambeni ri zidadahú, dá handa 'nara ata habú nt'ofò ne ena: "Nuna ata ja guecua

di xøcambeni nú'a ra ajuá hinhya'mu xa fadi", njabu ena. Y nú'a Ajuá hinhya'mu xcá pahú, go gue'a dí xi'ahúya.

²⁴Nú'a Ajuá to'o bi hyoca ra ximhai ne gatho nú'a jua, go gue'a ra Nda de mahets'i ne de ra ximhai. Nu'á hingui 'bu ja ya nija nú'u xa hyoca ya ja'i. ²⁵Ne nixi hingui ø'tua ra 'bedi nú'a ø'ta ya ja'i pa gue'a, ngue'a go guese'a ri 'racju ra te ne ra ndahi pa ga junshu, ne gatho ya t'øt'e nú'u dí hoñhu.

²⁶Ne 'nadra ji bi hyoca gatho ya ja'i nú'u 'bui haburaza nuua ja ra ximhai. Ne nu'á go bi ma hangu ya jeya da nte'u ne habu da 'mu'u. ²⁷Ajuá njabu bi hyogaguihu pa ga hoñhu'a pa xahma ga tsudihu, masque nu'á hingui 'bui yabu de guecju. ²⁸Ngue'a por gue'a dí 'buhu ne dí 'ñanihu, nja ngu 'rari 'y- ofohu bi 'yofò njaua bi 'ñena: "Xi majuani nujú go yá batsiguihu Ajuá", njabu bi 'ñena. ²⁹Hangué nu'bu yá batsiguihu Ajuá, hinda za ga ehú gue Ajuá 'nara c'oi dega oro o dega t'axi o dega do nú'a xa hyoca ya ja'i ngu nú'a beni hanja da hyocse'u. ³⁰Ajuá mi hopi da thoguitho nú'a xqui 'yøt'a ya ja'i maya'bu ngue'a hinte myá fadi, pe nubyá ri manda gue da ñobri gatho ya ja'i. ³¹Ngue'a Ajuá xa hñuxa 'nara pa, ne nú'a ra pa'a ma da hñam'ba nguenda gatho ya ja'i de ra ximhai co 'nara hoga ts'utbi. Y nú'a to'o bi hñuts'i pa da hñanga nguenda go gue'a ra Zidada Jesucristo. Ne ngu 'nara nt'udi de gue'a, Ajuá bi japi bi yopa nte de ra du.

³²Y nu mi 'yøde'u gue ra Zidada Jesu xqui yopa nte de ra du, 'ra mi 'ñant'utho, ha nu ma'ra mi ena:

—Ma'na xá hño ma'na ra pa gui xicje nú'a guí ma.

³³Nepu ra cu Pablo bi 'uegue de gue'u. ³⁴Pe 'ra de gue'u bi gamfri ne bi deni'a. Ne 'na de gue'u mrá thuhu ra Nisio, mi gue'a 'na de nuya nda mri munts'ini ja ra Areópago. Nehe 'nara 'behñá mrá thuhu

ra Damari bi gamfri rá noya Ajuá, co ma'ra ya mengu de guehni.

Ra apostol Pablo bi zozo ya me Corinto

18 Nepu de gue'a ra cu Pablo bi bõni de guehni Atena pa bi ma ja ra hnini Corinto. ²Ne ja bi nthuini 'nara cu mrá xodyo mrá thuhu ra Aquila, mrá me Ponto ne ja xqui 'ñehe de ra hai Italia, ne mri 'ñoui rá 'behña mrá thuhu ra Priscila. Nú'ú xqui bõni de ra hnini Nroma ngue'a ra nda Claudio bi manda da juui de guehni gatho ya xodyo. ³Ra cu Pablo bi ma bá 'buhui ra cu Aquila co rá 'behña ngue'a mi 'nada yá 'befi'u, mi hoca ya carpa dega dutu. ⁴Ne cada ra pa dega tsaya ra cu Pablo mi pa ja yá nija ya xodyo pa mi ñaui'u, nehe mi ñaui nú'u himyá xodyo, y mi zozo'u de rá noya Ajuá.

⁵Ne nu mi zõhø ra cu Sila ne ra cu Timoteo xqui 'ñehe'u de ra hai Macedonia, bi zuhni'u ra cu Pablo mi ja ndunthi ra 'befi ngue'a hyastho mi zozo ya xodyo mi xipabi gue ra Jesu go gue'a ra Cristo nú'a xqui mehna Ajuá pa da nda. ⁶Pe nuya xodyo bi nõ'tuabi ne bi zani. Nu'bú ra cu Pablo bi hñaca rá pat'i ne bi huat'i, gue'a 'nara seña gue mi ma da 'uegue de gue'u ne hinda ma da dadi de yá ts'oqui, ne bi 'ñembabi:

—Nu'ahu go ma gui thadisehu de ri duhu, ngue'a nuga ya hinte dí thadi de gue'ahu. Desde nubya ma ga zozo nú'u hingyá xodyo.

⁷De guehni ra cu Pablo bi 'uegue de gue'u ne bi ma ja rá ngu 'nara 'ñõhø mrá thuhu ra Justo mi 'bu gueta yá nija ya xodyo, ne nu'á mi xocambeni Ajuá. ⁸Nepu 'nara 'ñõhø mrá thuhu ra Crispo mrá nda de yá nija ya xodyo bi gamfri ra Zidada Jesu con gatho ya mengu rá ngu. Ne ndunthi ya me Corinto bi 'yøtua rá noya Ajuá mi mangan ra cu Pablo, bi gamfri'u ne bi nixistehe. ⁹Nepu 'nara

xuui ra Zidada Jesu bi zozo ra cu Pablo ngu dega t'i ne bi 'ñembabi:

—Oguí tsu, sigui gui manga ra maca noya, oguí tsaya gui ña. ¹⁰Ngue'a nuga dí 'bui con gue'e, y hinda za to da 'yø't'a ra nts'o'mui. Ngue'a ja nuna hnina 'bui ndunthi ya ja'i go ma meti, y nú'ú ma da gamfriguí.

¹¹Hangue ra cu Pablo bi gohni 'na njeya made nuni ja ra hnini Corinto. Ne nzantho mi zozo ya ja'i de rá noya Ajuá de guehni.

¹²Pe de nú'u ya pa mrá nda ra Galio nuni ja ra hai Acaya, ya xodyo bi 'ñu'ti pa da gu ra cu Pablo, ne bi zix'u ja ra ts'utbi. ¹³Ne bi 'ñembabi ra nda:

—Nuna 'ñõhøna u'ta ya ja'i pa hinda nsunda Ajuá ngu manga rá ley ra Moise.

¹⁴Ra cu Pablo mi ma da dahmaha, pe ra nda Galio bi 'ñemba ya xodyo:

—'Bu di jahma te xa 'yø't'ahu nuna ra 'ñõhø, o xa 'yø't'a 'nara ts'ocate nuua ja ra hnini, nu'bú ha, da za ga øt'a nú'a guí mañhu. ¹⁵Pe nú'a guí mañhu hõnse dega noya ne de ri leyhu, go da nuhu te gui 'yøthu. Nuga hinte dí 'ñent'i con guehna.

¹⁶Nepu bi japi da bõn'u de guehni ja ra ts'utbi. ¹⁷Nu'bú gatho nú'u himyá xodyo mi 'buhni bi mihi ra Soste nú'a mrá nda de yá nija ya xodyo de nura hnini'a, ne ja bi hna'mbabini nts'edi ja rá thandi ra nda Galio, pe nu'á nixi bi 'yø't'a ncaso, y nixi hinte bi ma.

Ra apostol Pablo bi menga pa Antioquia, ne ya rá hñu'qui bi mudí bi 'ño bi mamba rá noya Ajuá

¹⁸Ha nura cu Pablo bi gohi ndunthi ya pa de guehni. Nepu de gue'a bi 'ñiedi gatho ya cu, ne bi meui ra cu Aquila co ra nju Priscila pa bi ma ja ra hai Siria. Ne de má 'ñu bi 'ranga ja 'nara zi t'uca hnini rá thuhu Cencrea. Ne ante da gu ra motsa'u pa da 'raxa ja ra ndehe, 'met'o ra cu Pablo bi 'ñaxa gatho rá sta pa bi 'yø't'a ra hña'ti ngu nú'a xqui ma. ¹⁹Y nu

mi zonga Efeso ra cu Pablo ja bi zoguini ra nju Priscila co ra cu Aquila, y nu'á bi ma ja yá nija yá mixodyoui pa bá ñau'i'u. ²⁰Y nu'ú bi bantebi ra cu Pablo da gohi 'raya pa, pe nu'á himbi ne. ²¹Hangue bi 'ñehui'u ne bi 'ñembabi:

—Dí pe'tsi te grá 'bu Jerusale pa ga øt'a ra ngo nú'a ya ma da dat'i, pe ma ga penga ma'na'qui pa ga c'a'ts'a'ih'u 'bu Ajuá go rá paha.

Ne bi bøni de guehni Efeso, ne bi gu ra motsa pa bi 'raxa ja ra ndehe pa bi ma Cesarea. ²²Nu mi zøni de guehni bi thogui 'bestho pa bi ma Jerusale. Ne nu mi uadi bi zengua gatho ya cu de guehni, bi thogui pa bi ma Antioquia. ²³Nepu de ya xqui 'muhni 'raya pa, bi bøni ma'na'qui pa bi ma gatho ja ya hnini de ra hai Galacia ne de Frigia pa da nu te gra ma rá 'befi Ajuá, ne mi xipi da zedi yá jamfri gatho ya gamfri nú'u mbi 'buhni.

Ra Apolo bi mamba rá noya Ajuá nuni Efeso

²⁴Nú'u ya pa'u bi zonga Efeso 'nara xodyo mrá thuhu ra Apolo mrá mengu ja ra hnini Alejandría. Xi mi paði da ñá xá hño, ne mi paði xá hño gatho nú'a mangan ra Ndaxjua T'ofu. ²⁵Nu'á xqui t'utuabi rá noya ra Zidada Jesu desde bi gamfri'a, ne xi mrá ehya mi udi xá hño de nú'a mi paði de ra Zidada Jesu, masque hønse mi paði de rá sistehe ra Xuua. ²⁶Ne bi mudi bi zofu ya xodyo ja yá nija'u, ne himi tsu. Nepu mi 'yøde ra nju Priscila ne ra cu Aquila, bi zixa 'nambu pa bi 'ñutuabi ma'na xá hño de rá noya Ajuá. ²⁷Nepu nu'á 'mefa mi ne da ma Acaya, y ya cu de guehni Efeso bi xipabi gue xá hño da ma. Ne nu'ú bi 'yopa 'nara he'mi pa bi mempa ya cu Acaya pa da t'umba ra hoga 'ñehe'a. Ne nu mi zonga Acaya, nu'á bi mats'i de guehni nú'u xqui gamfri bi rá noya Ajuá. ²⁸Ne xi mi ntsanoyau ya xodyo ja yá thandi gatho ya ja'i. Nu'á mi xipi

ngu nú'a mangan ja ra Ndaxjua T'ofu gue ra Jesu go gue'a ra Cristo nú'a to'o bá pehna Ajuá pa da nda, ne go gue'a nú'a mi tøm'i'u.

Ra apostol Pablo bi zofu ya me Efeso

19 Nura cu Apolo mi 'buhni Corinto, ha nura cu Pablo mbi 'yo ra 'ñu pa mri ma Efeso, bi 'ranga ja 'raya t'øhø xi myá mboza, ne de gue'a bi zonga Efeso habu mi 'bui 'raya gamfri. ²Nepu nu'á bi 'yambabi'u ne bi 'ñembabi:

—¿Ha gue gá hñañhu ra Maça Ndahi núbya gá camfrihu rá noya Ajuá?

Nu'ú bi daði ne bi 'ñena:

—Hina, nixi stá øhe ua 'bu ra Maça Ndahi.

³Hangue nura cu Pablo bi 'yambabi ne bi 'ñembabi:

—¿Te ma sistehe xcá hñañhu 'bu?

Ne nu'ú bi daði ne bi 'ñena:

—Rá sistehe ra Xuua.

⁴Ra cu Pablo bi 'ñembabi'u:

—Nura Xuua mi xi'tsa ya ja'i ngue'a gue'a ngu 'nara seña gue nuya ja'i'u ya xqui ñobri de yá ts'oqui. Pe bi xipabi'u nehe gue mahyoni da gamfri nú'a mi ma da zøhø 'mefa de gue'a, go gue'a ra Jesu nú'a to'o ra Cristo nú'a bá pehna Ajuá pa da nda.

⁵Ha nu mi 'yøde njabu bi nxistehe'u de rá thuhu ra Zidada Jesu. ⁶Nepu ra cu Pablo bi hñuxa yá 'ye ja gatho ya gamfri pa bi hñanga ra Maça Ndahi. Y nura ora'a bi ña'u 'rama'na'ño ya hñaquí ne bi mañ'u ngu nú'a xqui xipabi Ajuá da ma. ⁷Ngu mi 'ret'amayoho por gatho nú'u xqui hñanga ra Maça Ndahi.

⁸Ngu hñu nzanã ra cu Pablo bi ma ja yá nija ya xodyo habu mbi mamba rá noya Ajuá co ndunthi ra ts'edi. Nu'á mi ntsanoyau ya ja'i ne mi øt'a 'nara ts'edi pa da gamfri'u nú'a mi xipabi hanja go ri manda Ajuá. ⁹Pe 'ra de gue'u xi xmá me yá coraso hangue himbi ne bi gamfri, hønse mi tsanba rá noya Ajuá

ja yá thandi ya ja'i. Hangué nura cu Pablo bi 'uegue de gue'u, ne bi zixa nú'u xqui gamfri ja 'nara scuela, ne nura xah-nate mi 'buhni rá thuhu ra Tiranno. Y ja guehni ra cu Pablo mbi mamba rá noya Ajuá hyastho. ¹⁰ Njabu bi 'yot'a yo njeya pa bi 'yodebi rá noya ra Zidada Jesu gatho nú'u mi 'bu ja ra hai Asia, ya xodyo ne nú'u himyá xodyo. ¹¹ Y Ajuá bi umba ra ts'edi ra cu Pablo pa bi 'yot'a ya danga nt'udi, ¹² asta mi tha'tsua yá nthu'tañaxu ne ma'ra yá dutu nuya da'thi pa mi thani'a ne mi yopa tha't-suabi ya da'thi y nu'ú mi ñani, y nu'u tó'o mi pe'tsa ya ts'ondahi nu'ú mi pöni de gue'u.

¹³ Pe nu 'raya xodyo myá 'ñete mi 'yo'u mi japa ya ts'ondahi da böni de ja ya ja'i, nepu nu'ú bi beni gue da zapi da 'yenga ya ts'ondahi de rá thuhu ra Zidada Jesu nehe ngu mi ot'a ra cu Pablo. Ne mi embabi ya ts'ondahi:

—Dí xi'a'ihe gui pöni de rá thuhu ra Jesu nú'a manga ra Pablo.

¹⁴ Guehna bi 'yot'a nú'u yoto yá t'u ra Seva nú'a 'namrá ndá gá macja gá xodyo.

¹⁵ Pe nu mi 'yot'tua njaua 'nara ts'ondahi, nu'á bi dadi ne bi 'ñemba nú'u ya 'ñohø:

—Nuga dí paca to'o ra Jesu, ne dí paca to'o ra Pablo, xi nu'ahu, ¿to'o'ihu?

¹⁶ Ha nú'a ra 'ñohø to'o mi pe'tsa ra ts'ondahi bi ma bá ju nú'u ya 'ñete co rá ts'edi ra ts'ondahi ne xi bi na'mbi nts'edi. Ha nu'ú bi nest'ihí bi böni de guehni myá thelo ngue'a bi thumba gatho yá dutu, ne bi hñaxa ndunthi ya nts'eni. ¹⁷ Y gatho ya xodyo mi 'buhni Efeso ne nú'u himyá xodyo bi 'yode'u nú'a xqui nja, nu'bú nu'ú xi bi ntsu. Ne ma'na xi mri t'e'tsua rá nsu rá thuhu ra Zidada Jesu.

¹⁸ Ne ndunthi de nú'u xqui gamfri mi pa mri njuani de yá ts'oqui. ¹⁹ Y ndunthi ya 'ñete bi hñaxa yá t'ofu pa bi tsat'a ja yá thandi ya ja'i, ha nuya libro'u nu mi t'ot'a ra uenda, mri muui ngu made nthebe 'mo ya t'axaboja. ²⁰ Njabu ma'na

mri ntunga rá noya Ajuá co ndunthi ra ts'edi.

²¹ Nepu de gue'a ra cu Pablo bi hñut-s'i gue da ma da c'a'tsa ya cu asta ja ra hai Macedonia ne Acaya, nepu rí 'ñehe Jerusale, nepu de guehni mahyoni rí ma Nroma. ²² Hangué bi mehna yoho yá mfats'i da 'met'o pa rí ma Macedonia, bi mehna ra cu Timoteo ne ra cu Erasto. Ha nura cu Pablo bi gohnitho ma'ra ya pa de guehni ja ra hai Asia.

Ya me Efeso bi ñunts'i'u

²³ Nú'u ya pa'u bi ñunts'a gatho ya me Efeso ngue'a bi zönini rá noya Ajuá.

²⁴ Mi 'buhni 'nara 'ñohø mrá thuhu ra Demetrio. Nura 'befi mi padi'a mi pöe ya boja dega t'axi. Ne mi 'bu yá mfats'i mi hoca ya c'oi de 'nara zinana rá thuhu Diana pa mi papa ya ja'i. Y xi mi taha ndunthi ra boja. ²⁵ Nepu 'nara pa ra Demetrio bi munts'a gatho nú'u yá mfats'i ne ma'ra nú'u to'o mi hoca ya c'oi nehe, ne bi 'ñembabi:

—Nu'ahú guí padihu gue co nuna 'befina stá taha ndunthi ra boja, ne hinte stá 'behu. ²⁶ Pe ngu xcá 'yohu ne xcá hyanthu gue nura Pablo ri 'yo ne ma gue nú'u ya zidada nthoqui, hingyá zidada. Y njabu xa hñacua ndunthi ya ja'i gue hinda nsunda ya zidada, hingue hönseua Efeso, nehe maxøgue gatho ma haihu Asia. ²⁷ Nuna guehna ma'na xá nts'obyana, ha go guehna ma 'befihu dí hanthmahuna. Nubyá da ne ma ga 'bedihu zai, asta ne ra nija de ma zinana hu Diana nú'a xi rá nsunda, ma da 'medi nú'a ra nsu pe'tsi. Ha ne gue numa zinana hu Diana ri nsunda gatho ya ja'i de guecua ja ma haihu Asia ne gatho maxøgue ra ximhai.

²⁸ Nu mi 'yode njabu gatho nuyá mfats'i ne gatho nú'u ma'ra to'o mi hoca ya c'oi xi bi bø yá cue'u, ne mi mafi mi ena:

—¡Xi rá nsunda ma zinana hu Diana!

²⁹ Ne bi nja ngu ra mpumfri gatho ja ra hnini, ne bri mihi ra cu Gayo ne ra cu Aristarco myá me Macedonia nú'ú xqui 'ñoui ra cu Pablo. Ne bri jat'i ne bri ts'it-s'i asta habu mi ot'a yá hmunts'i. ³⁰ Ha nura cu Pablo mi ne xa yut'ini pa xa zofo ya ja'i, pe nuya gamfri himbi hyopi bi yut'i. ³¹ Nehe 'raya ndá de Asia nú'ú mi ntsixui ra cu Pablo, bi mempa ra noya gue hinda yut'a de guehni. ³² Nura ora'a xi mbi ja 'nara hmahni ja yá hmunts'i'ú, 'rama'na'ño mi mañ'ú, ngue'a gatho xi xqui mpumfri, ne xi ndunthi de gue'u nixi mi padi hanja xqui munts'i. ³³ Pe nu 'ra de gue'u bi xipabi ra Jandro hanja xqui munts'i. Nuya xodyo xqui umba ya nt'ent'i ra Jandro pa da 'mai da ña ja yá thandi ya ja'i. Nepu nu'á bi 'ñutua ra seña ya ja'i co rá 'ye pa da go'ta yá ne. Nu'á mi ne da ñanga yá mixodyoui nú'ú xcrí ju. ³⁴ Pe nu mi badi ya ja'i gue mrá xodyo'a, nu'á bi mafi nts'edi ngu yo ora, ne mi ena:

—¡Xi rá nsunda ma zinanahu Diana!

³⁵ Nepu 'nara ndá de ra hnini bi go'tua ya ne ya ja'i ne bi 'ñembi:

—Nú'ahu gyá menguhua Efeso, haburaza xa fadi gue nuua ja ma hninihu xi drí suphu rá nija ma zinanahu Diana nú'a xá nsunda, y drí suphu rá c'oi nú'a bá cai de mahets'i bá pehna ma zidadahu ra Jupite. ³⁶ Guí pahu gue xa fadi haburaza, oguí tu ri muihu, ne ote guí othu 'bu hinxá beñhu xá hño 'met'o nú'a guí ne gui othu. ³⁷ Nuyu ya 'ñohø xcuá tsihu hinte xa 'yot'tahu, ha nixi xa ñama'ñu de ma zinanahu drí nsundahu. ³⁸ Y nura Demetrio ne nú'ú ma'ra to hoca ya c'oi, 'bu ja te da ñapabi, dá ñapabi ja ra ts'utbi, ne dá nhyanthayui ja ra nzaya. ³⁹ Nu'bu ja ma'na te gui mañhu, da za gui maha ja ra ts'utbi gui mañhu ja ma hmunts'ihu ngu manga ra ley. ⁴⁰ Ngue'a pa guezju xá nts'uni. Da za da hñapcahu da t'ena gue xi dyá necatuhnihu por

nuna ra ñunts'i stá othubya, ne hindí pahu te ga thadihu nu sta t'angahu.

⁴¹ Nepu mi manga njaua ra ndá, bi 'ñehui ya ja'i ne bi ua ra hmunts'i.

Ra apostol Pablo bi 'ño ja ra hai Macedonia ne Grecia

20 Ha nu mi uadi nú'a ra danga ñunts'i xqui nja, ra cu Pablo bi zohna gatho ya cu pa bi umba 'nara ts'ofu. Nepu bi 'ñehui gatho co 'nara nthufi ne bi bõni de guehni bi gu ra 'ñu bi ma pa ja ra hai Macedonia. ² Ne bi yopa zõni habu gatho mi 'bu ya cu pa bi nupa yá mfeni, nepu bi ma pa Grecia. ³ Y nuni ja bi 'muhni hñu nza-na. Ne 'mefa ya mi ma da gu ra motsa pa da 'raxa ja ra ndehe pa dí ma Siria, pe bi 'yode gue ya xodyo xqui go 'nara cohi pa da 'yot'tua ra nts'o'mui, hangue nu'á bi beni gue ma'na xá hño da yopa 'ranga Macedonia. ⁴ Ne bi meui ra cu Sopate mrá me Berea, ne ra cu Aristarco ne ra cu Segundo nú'ú myá me Tesalonica, ne nura cu Gayo mrá me Derbe, ne nura cu Tiquico ne ra cu Trofimo myá me Asia, ne ra cu Timoteo. Mri 'ñoui ra cu Pablo bi zonga Macedonia habu ndí 'buiga núga drá Luca. ⁵ Nú'ú ya cu'ú bi 'met'o pa ja ra hnini Ntroa ne ja bá tøbgaheni. ⁶ Nuje asta mi ua ra ngo de ra nts'ithuhme nsi rá nzoi, dá pøñhe de guehni Filipino, dá juhe ra motsa pa dá 'y-ohe ja ra ndehe cut'a ma pa pa dá tsøñhe Ntroa, ne ja dá ntheheni nú'ú ya cu xqui 'met'o, nepu ja dá 'buheni yoto ma pa.

Ra apostol Pablo bi zofo ya gamfri nuni ja ra hnini Ntroa

⁷ Y nú'a ndomingo bi munts'a gatho ya gamfri pa da zi ra Maça Nt'oxi. Y ra cu Pablo bi zofo'ú de rá noya Ajuá asta made ra xuui, ngue'a mi ma da bõni'a rá hyax'a 'bestho. ⁸ Y nu habu xqui munts'i'ú mrá tøngu y ja mi zõni ndunthi ya ñot'i. ⁹ Nepu 'nara zi ts'un-

t'u mrá thuhu Eutico mi huhni ja 'nara ventana, xqui do'ma ra t'ahā ngue'a ra cu Pablo xi bi ñā ndunthi ya ora. Ne nu mi 'ñahā bi dagui desde rá hñu ra tōngu asta nja'ti. Y nu mri juts'i 'ñēna ya xqui du. ¹⁰ Nu'bá ra cu Pablo bi gai ne bi 'y-ots'i ne bi hyafi nú'a ra zi ts'unt'u. Ne bi 'ñembabi ya cu:

—Oguí tshu, hinxa du, tetho.

¹¹ Nepu nura cu Pablo bi yopa bōxa ma'na'qui habu xqui munts'i'u. Ne bi hyeca ra thuhme pa bi zi'u ra Māca Nt'oxi, ne bi sigui bi ñāui ya cu asta mi hyats'i, nepu bi ma. ¹² Y nu mi ts'ixa nú'a ra zi ts'unt'u ya mi te xá hño, ne gatho ya cu bi hñu yá mui ne bi johya.

Ra apostol Pablo bi ma de guehni Ntroa pa rí zonga Mileto

¹³ Nepu dá ncohe ga juhe ra motsa pa ga 'bet'ohe grá mahe ja ra hnini Asón pa ja grá ntheheni ra cu Pablo ngu nú'a stí mañhe, ngue'a nu'á bi beni da ma 'ñoua. ¹⁴ Nepu de guehni Asón dá nthēhe, nepu nu'á bi gu ra motsa habu ndí ohe pa dá mahe mahyegui ja ra hnini Mitilene. ¹⁵ Ne de guehni rá hyax'a dá pōñhe pa dá tsōñhe gueta ja ra hnini Quío. Y rá yopa dá tsōñhe ja 'nara danga hnini rá thuhu Samo nú'a ja ja rá hyo ra ndehe. Nepu ma dá coheni ja ra hnini Trogilio. Ne rá hñupa dá tsōñhe asta ja ra hnini Mileto. ¹⁶ Ra cu Pablo himbi hyodi ja ra hnini Efeso ngue'a himbi ne bi 'mu ndunthi ya pa ja ra hai Asia. Nu'á bi dama nxoni pa da zōni 'nitho ja ra hnini Jerusale, pa sta dat'a ra ngo Pentecoste ya di 'buhni'a 'bu da za.

Ra apostol Pablo bi zofo ya nda de ra nija nuni Efeso

¹⁷ Ne de ya mi 'buhni Mileto ra cu Pablo bi mempa ra noya ya nda de ra nija de guehni Efeso gue mi tō'mi nuni Mileto. ¹⁸ Ne nu'á bá ehe habu mi 'bu ra cu Pablo, y nu'á bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu guí pahu xá hño tengu ma 'mui con gue'ahu desde dá tsōhø de guecua ja ra hai Asia. ¹⁹ Stá pepabi ma zi Hmuhu con gatho ra hñoja'i, ne ndunthi ya 'mi'qui xa du ma mui asta stá nzoni co nú'u ya nts'o'mui xa 'yotca ya xodyo asta mi ne da hyogagui'u. ²⁰ Masqué, pe nuga hindá tsaya dá xi'ahu nú'a ra hño mri 'ñep'ahu. Ne xi dá u't'a'ihu ja ri hmunts'ihu ne ja ri ngu'u. ²¹ Ne dá zo'a'ihu nú'ahu gyá xodyohu ne nú'ahu hingyá xodyohu pa gui ño-brihu de ri ts'oquihu ja rá thandi Ajuá, ne gui camfrihu ma zi Hmuhu ra Jesucristo. ²² Nubyá ra Māca Ndahi tsixcagui grá ma Jerusale, pe nixi dí padi te ma grá thogui de guehni. ²³ Hōnse dí padi gue ja gatho nuya hnini habu drá ma, xicagui ra Māca Ndahi gue bí tōbgagui ya fadi ne ndunthi ya ts'othogui. ²⁴ Pe ni 'na de guehya hingui picagui, nixi tu ma mui, nixi ma te hindí tsu ga 'bedi ngue'a hinte di muui, qué go ga juata ra 'befi xa 'racagui ma zi Hmu ra Jesu, y nura 'befi'a gue'a ga manga ra hoga noya de rá danga hmate Ajuá.

²⁵ Ha nubyá dí padi xá hño gue nú'ahu stá xi'ahu hanja ri manda Ajuá, ya hingui ma gui yopa hyandgahu ma'na'qui. ²⁶ Nubyá dí ne ga xi'ahu gue nuga ya hinte dí thadi de gue'ahu. ²⁷ Ngue'a nuga ya stá xi'ahu gatho nú'a xa 'ñutcagui Ajuá de nú'a beni'a, ne hinte stá cōñ'ahu. ²⁸ Hangue nu'a dí xi'ahūbya, nsusehu, ne suhu gatho nú'u ya gamfri xa 'yent'a'ihu ja ri 'yehu ra Māca Ndahi nú'a xa hñux'ahu pa gui suphu rá nija ra Zidada nú'a xa dai co rá maça ji. ²⁹ Nuga dí padi xá hño gue de xcrá ma de guecua ma da 'ñepu 'raya ts'oja'i nú'u to'o da ne da huata gatho ya gamfri de ra nija, nja ngu 'nara miñ'o hinda pumba ni 'nara deti. ³⁰ Ne ma da 'mupu 'ra de gue'asehu ma da xi'ahu ya nt'udi nú'u hingo majuani pa da 'ueca ya gamfri da zits'i. ³¹ Hangue xi da nsuhu, ne beñhu

gue nuga stá zo'ahũ hñu njeya ma pa ra xuui, ne asta stá zont'a'ihu cada 'na de gue'ahũ.

³²Nubyá zi cuhũ, ra Zidada da max'ahũ, ne da te't'a ri jamfrihũ co rá maça noya'a, ne da 'ra'ahũ gatho nú'a xa ña'tuabi da umbi gatho nú'u to'o yá meti'a. ³³Nuga hinto stá apa ra boja pa guecsehe, nixi hinto stá api te ga he. ³⁴Ngue'a nuga ngu xcá pasehũ stá mpefi co ma 'ye pa stá tsudi nú'a dí honi pa gueque ne pa nú'u ndrĩ 'ño'be. ³⁵Nzantho stá u't'ahũ gui 'yøthũ ngu stá øt'e, gui mpehũ pa gui faxhũ nú'u to'o othobi, ne gui bembabihũ nú'a bi mangua ra Zidada Jesu ne bi 'ñena: "Ma'na njapi nú'a to'o ri uni que nú'a to'o hani."

³⁶Nepũ mi uadi bi mangua njabũ ra cu Pablo, bi ndandiñahmu gatho ya cu, ne bi 'yapabi Ajuã mahyegui. ³⁷Nepũ gatho ya cu bi nzoni ne bi hyufi ra cu Pablo ne bi zu'tsua rá hmi, ³⁸ngue'a xi mi tu yá mũi co nú'u ya noya xqui mañ'a gue ya himi ma da yopa hyandi ma'na'qui. Nepũ bi ma bá eni'u ja ra motsa pa bi nets'i ne bi ma.

Bi ma Jerusale ra apostol Pablo

21 Dá 'ueguehe de ya cu dá mahe co ra motsa manjuantho asta ja 'nara zi xeca hai rá thuhu Cos bí o made-tho ra ndehe. Nepũ rá hyax'a dá thohe ja ma'na ra hai rá thuhu Roda bí o made-tho ra ndehe nehe. Ne de guehni dí mahe ja 'nara hnini rá thuhu Patara bí ja ja rá hyo ra ndehe. ²Nepũ de guehni Patara dá tsuhe 'nara motsa mri ma pa Finicia dá mahe con gue'a. ³Ha nu de ndí pahe ja ra ndehe dá hanthe ra hai Chipre mi ja lado ngahã, ne dá siguihe asta dá tsøñhe Siria, gue'a nú'a ra motsa ndrĩ 'ñohe mi ma da zogui nú'a mri ndude ja ra hnini Tiro nú'a bí ja ja rá hyo ra ndehe, ja dá caheni. ⁴Ne ma dá tsuheni ya gamfri, ne dá 'buheni yoto ma pa con gue'u. Ha

nu'ú bi xipa ra cu Pablo gue hinda ma pa Jerusale ngue'a ra Maça Ndahi xqui xipi'u te ma da thoguini. ⁵Pe nu mi uadi nú'u yoto ma pa, dá mahe con gatho ya gamfri, ya 'behñã ne ya batsi, dá pøñhe de ra hnini pa bi nexcahe ja ra motsa, ne dá ndandiñahmuhe gatho ja ra ñanthe pa dá apabihe Ajuã. ⁶Nepũ dá edihe ya cu dá nhyufihe 'na ngu 'na, ne dá pøxhe ja ra motsa dá mahe. Ha nu'ú bi menga ja yá gatsa.

⁷De guehni Tiro dí mahe ja ra hnini Tolemaida. Ja dá zenguaheni ya cu, y dá 'buheni 'na pa con gue'u. ⁸Nepũ rá hyax'a dá thohe pa dí mahe ja ra hnini Cesarea. Y ja mi 'buhni ra cu Lipe nú'a mi mamba rá noya Ajuã ne mi 'na de gue nú'u yoto ya ndã de ra nija, hangue ja dá ma dá oxheni ja rá ngu. ⁹Nú'a ra cu Lipe mi pe'tsa goho yá t'ixu, y nu'ú hinxqui nthati, y mi ñã co rá ts'edi ra Maça Ndahi. ¹⁰Ne dá 'buheni 'raya pa, ne bi zøhø 'nará 'mehni Ajuã mrá thuhu ra Agabo xqui 'ñehe de Judea. ¹¹Bá ehe pa e da c'ascahe, ne bi hñamba rá ngut'i ra cu Pablo, nepũ con gue'a bi du'tase yá ua ne yá 'ye, ne bi 'ñena njaua:

—Rá Maça Ndahi Ajuã ena gue ya xodyo de guehni Jerusale ma da du'ta njaua nú'a to'o rá meti nuna ngut'ina, ne da 'yent'ua ja yá 'ye ya ja'i nú'u hingyá xodyo.

¹²Nu ndá øhe njabũ nuje ne ya cu de guehni Cesarea dá bantebihe ra cu Pablo gue hinda ma Jerusale. ¹³Nepũ nura cu Pablo bi dadi ne bi 'ñena:

—¿Pa te guí zoñhu? Hønse guí jacju da du ma mũi nehe. Nuga ya dí 'bui pa da thogagui de guehni Jerusale po rá thuhu ma zi Hmu Jesu, y hingue hønse pa dra thu'tcagui.

¹⁴Pe himbi za dá haçuahe ra cu Pablo pa da ma de guehni, ne ya hinte dá mañhe, hønse dá embabihe:

—Nu'bé dá t'øt'a ngu nú'a rá paha ma zi Hmuhũ.

¹⁵Ne de gue'a dá hñocje dá mahe pa Jerusale. ¹⁶Ne bi dengáhe 'raya cu de guehni Cesarea, y 'na de gue'u mrá thuhu ra Nasó mrá me Chipre, ya mi pe'tsa ndunthi ya jeya xqui gamfri ra Zidada Jesu. Y mi ja rá ngu nuni Jerusale hangue bi zixcahe pa duá 'buheni con gue'a.

Ra apostol Pablo bi c'a'tsa ra apostol Cobo

¹⁷Y nu ndá tsõñhe Jerusale ya cu de guehni bi 'racje 'nara hoga 'ñehe. ¹⁸Ha nurá hyax'a ra cu Pablo bi ma con guecje pa dá c'a'tshe ra cu Cobo, ne ja mi 'buhni gatho ma'ra ya danga cu de ra nija.

¹⁹Nura cu Pablo bi zengua'u, ne bi metuabi gatho nú'a xqui 'yõt'e co rá ts'edi Ajuá pa bi gamfri nú'u ya ja'i hingyá xodyo. ²⁰Y nu mi 'yõde njabú'u, bi xõcambeni Ajuá, ne bi 'ñemba ra cu Pablo:

—Nde'bu zi cu, pe ya guí paði gue ya 'motho de ma mixodyohu ya xa gamfri ra Zidada Jesu, pe nu'ú ma gue mahyoni da t'õt'e ngu nú'a manganá rá ley ra Moise. ²¹Ne xa sipabi'u gue nú'i guí utuabi nú'u ma'ra ma mixodyohu bí 'bu ja ma'ra ya hai gue hinda 'yõt'a ngu nú'a manganá rá ley ra Moise. Nehe nu'ú ena gue xcá xipabi'u gue hinda hñu'tsua nú'a ra seña yá batsi, ne hinda 'yõt'a ngu nú'u ma nzaihu. ²²Xi'bya, ¿te ga øthu? Ngue'a nu sta baði ya ja'i gue guí 'bucua ma da munts'i gatho'u. ²³Hangue ma'na xá hño 'yõt'a núna ma ga xi'ahe: De guecjuua 'bucua goho ya cu mahyoni da 'yõt'a 'nara hña'ti bi ña'tuabi Ajuá. ²⁴Tsits'i rí me ua nxuqui con guehyu ngu yá nzai ma mixodyohu, ne ju'tuabi yá gasto. Nepu nu'ú da za da 'ñaxi. Y njabu ha, da baði gatho ma mixodyohu gue hinga majuani nú'a xa sipabi'u gue go xcá manda njabu. Y njabu da baði'u gue ne'i guí øt'e ngu nú'a manganá rá ley ra Moise. ²⁵Pe nú'u ya gamfri hingyá xodyo, ya stá opabihe gue hinga mahy-

oni da 'yõt'e ngu ma nzaihu, hõnse gue nu'a mahyoni da 'yõt'e, hinda zi ra ngõ nú'a xa hña'tua ya c'oi, nixi yá ji ya mbo'oni, nixi nú'u ya mbo'oni xa hmi'tua yá 'yuga hinxá 'bõmba yá ji, ne ni 'na de gue'u hinda hñuxui 'nara 'behña nú'a hingue xi rá 'behña.

Bri ju nts'ahni ra apostol Pablo ja ra ndanija

²⁶Nu'bú rá hyax'a ra cu Pablo bi zixa nú'u goho ya cu pa dua nxuca mahyegui con gue'a ngu yá nzai ya xodyo. Ne 'mefa bi yut'a ja ra ndanija pa bi unga nt'õde ha'mu da ua yá pa de ra nsuqui, ne ha'mu da dat'a ra pa da unga yá hña'ti nú'u ya cu'u.

²⁷Pe ya mi ma da uadi nú'u yoto ma pa de ra nsuqui, 'raya xodyo me Asia bi hyanda ra cu Pablo gue mi o mbo ra ndanija. Nepu nu'ú bi 'yut'a ya ja'i pa bi japi bi ñunts'i, nepu bi gu ra cu Pablo.

²⁸Ne nu'ú xi mi mafi mi ena:

—¡Nú'ahu gyá me Israelhu, faxcaheua! Nuna guehna ra 'ñõhø 'yo haburaza ut'a ya ja'i da ñama'ñu de ma hninihu ne de ma leyhu ne de ma nijahu. Ha nubyá xa cu'ta 'raya me Grecia ja ma nijahu, núyu hindi 'ñepi da yut'i, y hõnse ri ts'onga ma maça nijahu.

²⁹Mi manganá njabu'u ngue'a xqui hyandi'u ra cu Pablo ja ra hnini mri 'ñoui ra cu Trofimo ra me Efeso. Ha nu'ú mi hu yá mui gue go gue'a xqui zixa ra cu Pablo ja ra nija.

³⁰Hangue gatho ra hnini bi njuts'i, ne gatho mri nest'ihi'u haburaza mbrí 'ñehe. Nepu bi gu ra cu Pablo ne bi gut'i pa bi pøni de ra nija, ne 'bestho bi jot'a ya gosthi nija. ³¹Ne nu'ú mi 'ramanu pa xa dama hyo. Pe bi 'yõde ra danga ndá gá soldado gue gatho ra hnini de Jerusale xqui njuts'i. ³²Hangue nú'a bi munts'a gatho yá soldado ne ma'ra ya ndá gá soldado, ne bi ma hnest'ihi pa habu xqui munts'a ya ja'i. Nepu ngu mi hyanda ya

ja'i ra danga nda gá soldado bi zoni mi zi yá soldado, ra ora'a ya himbi sigui bi na'mba ra cu Pablo. ³³ Hangué nura danga nda gá soldado bi gu nts'ahni ra cu Pablo ne bi manda dra that'i co yoho ya cadena, nepu 'mefa bi 'ñani to'o mi gue'a ne te xqui 'yot'e. ³⁴ Nu'bú nuya ja'i xi mi thø ya hmafi ne 'rama'na'ño mi mañ'u, hangué njabu himbi za bi badi ra danga nda gá soldado de nú'a xqui nja ngue'a mi mantho'u. Hangué ma'na xá hño bi manda da ts'ixa ra cu Pablo asta ja ra cuarte. ³⁵ Ha nu mi zoni ja ra 'rendo de ra cuarte ya soldado bi ndudetho ra cu Pablo ngue'a xi mi ne da na'mbabi ya ja'i. ³⁶ Ngue'a gatho ya ja'i mri 'befa mi mantho mi ena:

—¡Dá tho nura 'ñøhø'a!

Ra apostol Pablo bi ma de rá jamfri

³⁷ Ne de mi ma da ju'ta mbo ra cuarte, ra cu Pablo bi 'ñemba ra danga nda gá soldado:

—¿Ha hingui 'raca nsequi ga ña ts'u?

Ha nura danga nda gá soldado bi 'ñembabi:

—A, xi guí paði gui ña dega griego.

³⁸ Nu'bú hingo gue'a'i grá me Egipto nú'a to'o bi 'yot'a 'nara tuhni ya pe'tsa ya pa, ne bi zixa ja ra mbonthe nú'u goho 'mo ya 'yot'atuhni.

³⁹ Nepu nura cu Pablo bi daði ne bi 'ñembabi:

—Hina. Nugá drá xodyo, drá me Tarso nú'a ra danga hnini de ra hai Cilicia. Ne dí bante'ibya gui 'raca nsequi ga zofu nuuy ya ja'i 'bahni.

⁴⁰ Nepu nú'a ra danga nda gá soldado bi umba nsequi da ña. Nu'bú ra cu Pablo bi 'mai ja ra 'rendo ne bi 'ñutua ra seña ya ja'i co rá 'ye pa da go'ta yá ne, ne ya hinto bi ña. Ha nura cu Pablo bi ña dega ebreo ne bi 'ñembabi'u:

22 —Nú'ahu ma cu'ihu guí 'bahubu, ne nú'ahu gyá ndahu de ma ni-

jahu, 'yøhu núna ma ga xi'ahu pa gui pahu te rá 'be nú'a stá ø'te.

² Ha nu mi 'yøde'u gue ra cu Pablo bi ñaca ebreo ngu'u, ma'na xi bi go'ta yá ne, y nura cu Pablo bi 'ñena:

³ —Nuga drá xodyo nehe ngu'ahu, ne duá 'bui ja ra hnini Tarso de ra hai Cilicia, pe ja stá te de guecua Jerusalem. Ne stá nxadi ja rá hmada nú'a ra xahnate rá thuhu ra Gamalie. Y nú'a bi 'ñutcagui xá hño te rí bonga rá ley ndu ma dadahu. Nzantho xi stá pepabi Ajuá con gatho ma mui, ngu nú'a guí øthu nehe mapaya.

⁴ Nuga rá mudi ndrí utsa nú'u to'o mi camfri rá noya Ajuá, asta ndí ho nehe. Ne ndí tsixa dega nthu'ti ja ra fadi ya 'ñøhø ne ya 'behña. ⁵ Nura danga nda gá macja ne numa ndahu de ma nijahu da za da manga núbya gue nú'ú bi 'raca nsequi co 'nara he'mi pa dá ha'tsuahma nú'u ma mixodyohu de guehni Ndamasco pa da hñe'ti'u. Nuga ndrú mahma pa guehni pa ma ga hongu nú'u xqui gamfri rá noya Ajuá pa ga tsi dega nthu'ti nuua Jerusalem pa dra castiga.

Ra apostol Pablo mi pede de hanja bi gamfri

(Hch. 9:1-19; 26:12-18)

⁶ Pe de ndí ne ra 'ñu de ya ma ga tsønga Ndamasco ngu mi nde ma pa, ndá thamfri bi gobgatho 'nara ñot'i xqui 'ñe de mahets'i y asta mri huexqui nts'edi.

⁷ Nepu nuga dá tagui ne dá ø 'nara noya mi engagui: “Saulo, Saulo, ¿hanja guí hongui pa gui 'yotca ra nts'o'mmü?”

⁸ Nepu nuga dá ambabi njaua: “¿To'o'i, zi Hmu?” Nepu bi 'ñengagui: “Nuga go gueque drá Jesu drá me Nasare. Ha nu'i guí hongui pa gui 'yotcagui ra nts'o'mmü ngue'a guí honi pa gui 'yot'tua ra nts'o'mmü nú'u to'o xa gamfriguí”, bi 'ñengagui. ⁹ Nehe nú'u ndrú 'ño'be bi hyanda nú'a ra ñot'i nehe, ne xi bi ntsu. Pe nu'ú himbi 'yøde nú'a ra noya bi zocagui. ¹⁰ Ha nuga dá ambi

nú'a to'o bi zoqui ne dá embabi: “Ma zi Hmu'i, ¿te mahyoni ga øt'ebya?” Ha nu'á bi 'ñengagui: “Bai ne sigui ri 'ñu pa grí ma Ndamasco. Ne ja guehni ma da si'ani gatho nú'a mahyoni gui 'yøt'e.”¹¹ Y co nú'a ra ñot'i'a bi jaqui dá ngoda 'bestho. Nepu nú'u ndrí 'ño'be go gue'u bi guncagui pa bi za dá tsonga Ndamasco.

¹² Ne de guehni ja mi 'buhni 'nara 'ñøhø rá thuhu ra Ananía, ne xi mi øt'a gatho nú'a mąnga ra ley, ne gatho nú'u ma mixodyohu mbi 'buhni Ndamasco mi ña xá hño de gue'a. ¹³ Y nu'á bi ma bá c'ascagui, ne mi zøni bi 'ñengagui njaua: “Zi cu Saulo, hñąnga ri thandi ma'na'qui.” Ne 'bestho ra ora'a bi za dá handa ra Ananía mi 'bahni. ¹⁴ Nepu nu'á bi 'ñengagui: “Ajuá nú'a mi xøcam-beni ndu ma dadahu go gue'a xqui huah-n'a'i desde ra mudi pa gui patua rá pa-ha'a, ne pa gui hyandua rá T'u'a nú'a to'o hingui tu ni 'nara ts'oqui, ne pa gui 'yøtua rá noya'a nu sta zo'a'i. ¹⁵ Ngue'a go nu'i ma gui damajuani ja gatho ya ja'i haburaza de nú'a xcá hyandi ne xcá 'yøde. ¹⁶ Xibya, ¿te rá 'be guí tø'mi? Nxøni maha gui nxistehe, ne 'yapabi ra Zidada da pun'a ri ts'oqui.”

Ra apostol Pablo bi mą hanja xqui 'behna da zofo ya ja'i hingyá xodyo

¹⁷ Nepu dá penga pa Jerusale ne dá cut'a ja ra ndąnija pa dá apabi Ajuá, ne ja dá handini 'nara nt'udi ngu dega t'i. ¹⁸ Dá handa ra Zidada, ne bi 'ñengagui: “Nxøni dama pøni de guecua Jerusale, ngue'a nuya ja'i de guecua hinda ma da gamfri'i nú'a ma gui damajuani de gueque.” ¹⁹ Hangue nuga dá embabi: “Ma zi Hmu'i, nu'ú padi xá hño gue nuga ndrí cut'a mbo ja gatho ya nija, ne ndrí tsixa fadi nú'u to'o mi camfri'i ne ndrí tsuhni, ne ndrí na'mbabi. ²⁰ Ne nu mi mfanga rá ji ri hoga mefi ra cu Teba nú'a mi damajuani de gue'e, nequi ndrí 'buhni

nehe, ne xi dá ho nú'a bi t'ø'tuabi'a. Ne go ndrí supabi yá dutu nú'u ya hyote.”²¹ Pe nura Zidada bi 'ñengagui: “Grí ma, ngue'a ma ga pen'a asta habu bí 'bu nú'u hingyá xodyo pa gui zofo'u.”

Ra apostol Pablo mi o ja yá 'ye ra dąnga ndą gá soldado

²² HøNSE gue'u ya noya bi za bi mąnga ra cu Pablo, ngue'a ra ora'a bi mudi bi mafi gatho ya ja'i ne mi ena njaua:

—iNuni dí 'ñepi da tho ngue'a ya hindi 'ñepi da nte!

²³ Ha nuya ja'i mi mantho himi ne da go'ta yá ne asta mi pants'a yá dutu ne mi føta ya hai co yá cue. ²⁴ Nepu nura dąnga ndą gá soldado bi manda da jot'a ra cu Pablo ja ra cuarte, ne bi manda dra fet'i pa da mahmą te ma ts'oqui xqui 'yøt'e, pa njabu da badi hanja mi pø yá cue ya ja'i con gue'a. ²⁵ Pe nu mri that'a ra cu Pablo pa dra fet'i, nu'bú bi 'ñembabi 'nara ndą gá soldado mi 'bahni:

—¿Ha gue xá hño gui fethu 'nara 'ñøhø me Nroma nixi hinxcá pahu 'met'o ua xi xa 'yøt'a 'nara ts'oqui ua hina?

²⁶ Ha nu mi 'yøde njabu ra ndą gá soldado, bi ma bá xipa ra dąnga ndą gá soldado ne bi 'ñembabi:

—Jamasu nú'a ma gui 'yø'tua nú'a ra 'ñøhø, ngue'a nu'á ra me Nroma.

²⁷ Nepu ra dąnga ndą gá soldado bi ma bá tsudi ra cu Pablo ne bi 'yambabi:

—¿Ha gue xi majuani grá me Nroma? Ra cu Pablo bi dadi ne bi 'ñena:

—Haha, majuani.

²⁸ Nu'bú nura dąnga ndą gá soldado bi 'ñembabi njaua:

—Conque nuga xi dá jut'a ndunthi ra boja pa bi za dá me Nroma.

Ha nura cu Pablo bi 'ñembabi:

—Pe nuga drá mengu desde dá 'bui.

²⁹ Ne nu mi 'yøde njabu nú'u to'o mi ma xa methmą ra cu Pablo, nú'ú 'bestho bi 'uegue de gue'a. Ne ra dąnga ndą gá soldado mi badi gue xi majuani mrá me

Nroma, bi ntsu ngue'a xqui manda dra that'i.

Ra apostol Pablo mi ña ja yá thandi ya hmunts'a nda gá xodyo

³⁰ Nepu rá hyax'a ra danga nda gá soldado bi 'yot'e pa da nja ra nthanhya pa da badi hanja xqui ñapabi ya xodyo ra cu Pablo. Hangue bi manda da thacua ya cadena nú'u mi that'a ra cu Pablo ne bi zohna gatho ya nda gá macja ne gatho ya nda gá xodyo pa da munts'i. Nepu bri ponga ra cu Pablo ne bi 'ba'ma ja yá thandi'u.

23 Nu'bú ra cu Pablo bi hyanda gatho ya nda gá xodyo xqui munts'ini ne bi 'ñembabi:

—Ma cu'ihu, nuga nzantho stá 'bui xá hño ja rá thandi Ajuá co ma mfeni xá nt'axi asta mapaya.

² Nu'bú ra Ananía nú'a mrá danga nda gá macja bi 'bepabi nú'u mi 'bahni guetbu ra cu Pablo da me'tua rá ne.

³ Nu'bú nura cu Pablo bi 'ñemba ra danga nda gá macja:

—¡Ajuá ma da 'ra'a ri nju'ti, nu'i 'nagra yohmi! Pa gue'a guí hupu gui 'yangagui te stá øt'e ngu mąnga ra ley. Nu'bú, ¿hanja hinguí øt'e ngu mąnga ra ley, gue hõnse go grí manda da hñabgagui?

⁴ Ha nu ma'ra ya ja'i mi 'bahni bi 'ñembabi:

—¿Ha gue njabu gui thatuabi rá danga macja Ajuá?

⁵ Nu'bú nura cu Pablo bi 'ñembabi'u:

—Ma cu'ihu, nuga hinduí pahmaha ua go guehni ra danga nda gá macja. Stá pahma hinstá ma njabu, ngue'a mąnga ja ra Mąca T'ofu njaua: “Oxqui ñama'ñu de ni 'nari nda de ja ri hnini.”

⁶ Nepu ra cu Pablo bi badi gue 'ra de gue'u myá saduceo, ha nu ma'ra myá fariseo. Hangue bi 'ñenga nts'edi:

—Ma cu'ihu, nuga nequi drá fariseo ne drá t'u de ya fariseo. Hangue nubyá xuá

ts'igagui pa guecua hõnse ngue'a dí camfri gue ma da yopa nte nú'u xa du.

⁷ Nu de mi mąnga njabu ra cu Pablo, ya fariseo ne ya saduceo bi mudi bi ntsanoya'u, ne bi hyegue 'ra 'nambu.

⁸ Ngue'a nuya saduceo ena gue nú'u xa du ya hinda ma da yopa nte, ne ena gue hingui 'bu ya enxé, nixi ya ndahi. Pe nuya fariseo ha, camfri gue ma da yopa nte nú'u xa du, ne camfri gue 'bui ya enxé ne camfri gue 'bu ya ndahi. ⁹ Nepu xi bi mu ra mahni'u. Y nura ora'a bi 'mai 'raya xahnate de ra ley nú'u myá fariseo ne bi 'ñena:

—Nuna ra 'ñøhø hinte ma ts'oqui dí tsutuahu. Xi'bu xa zofu 'nara ndahi o 'nara enxé, hingui tsa ga nø'tuahu rá ts'edi Ajuá.

¹⁰ Ha nu'ú co yá cue xi mri mantho, hangue ra danga nda gá soldado xi bi ntsu ngue'a mi hu rá muí gue nú'ú ma xa hyo ra cu Pablo. Hangue bi manda dua ts'i ya soldado pa da zica ra cu Pablo de ja yá 'ye ya xodyo, ne bi yopa zixa ja ra cuarte.

¹¹ Y nu mi nxuui ra Zidada bi zofu o cu Pablo ne bi 'ñembabi:

—Pablo, oxqui ntsu, ngue'a ngu xcá damajuani de gueque nuua Jerusale, njabu ma grí damajuani de gueque nuni Nroma nehe.

Yá ncontra ra apostol Pablo bi 'yot'a 'nara cohi'u pa da hyohma'a

¹² Ha nurá hyax'a 'raya xodyo bi go 'nara cohi pa da hyohma ra cu Pablo. Bi hñuts'i gue hinda ñuni nixi da ntsithe asta hinda 'yot'e nú'a xqui 'ye'mbabi'u.

¹³ Mi thogui ñote ya 'ñøhø nú'u to'o xqui me'tsa nú'a ra cohi'a. ¹⁴ Met'o bi ma bá c'a'tsa ya nda gá macja ne yá ndaxjua nda ya xodyo, ne bi 'ñembabi'u:

—Nuje stá cohe 'nara cohi xá nts'uni gue hinte ma ga tsihe asta hinga hohe ra Pablo. ¹⁵ Ha nubyá nu'ahu ne ma'ra ya nda de ma hmunts'a ndahu 'yaphu

ra dānga ndā gá soldado gue rixudi dua tsin'ahū'a ja ri thandihū. Gui 'ñēmḥū gue guí ne gui pahū xá hño de nú'a xa 'yøt'a. Ha nuje ma xi ga acje pa ga hohe ante da zøhø de guecua.

¹⁶ Pe nu 'nará 'bedatsi ra cu Pablo bi badi gue mi t'ecua rá tio, hangue 'bestho bi ma bá xipabi ja ra cuarte. ¹⁷ Nu'bú nura cu Pablo bi zohna 'na de ya ndā gá soldado ne bi 'ñembabi:

—Tsi'tsua ra dānga ndā gá soldado nuna ts'unt'una, ngue'a ha 'raya noya da xipabi.

¹⁸ Hangue nura ndā bi zi'tsua ra dānga ndā nú'a ra ts'unt'u, ne bi 'ñembabi:

—Nú'a ra Pablo ofadi bi zoncagui pa duá tsin'a nuna ts'unt'u ngue'a ne da xi'a'i 'raya noya 'na.

¹⁹ Nu'bú nura dānga ndā gá soldado bi mipa rá 'ye ra ts'unt'u ne bi zixa 'nambu pa bá ambase ne bi 'ñemi:

—¿Te 'me guí ne gui xicagui?

²⁰ Ha nú'a ra ts'unt'u bi 'ñembabi:

—Ya xodyo xa 'yøt'a 'nara cohi gue ma da 'ya'a'i ra favo gui pempa ra Pablo rixudi ja yá thandi yá hmunts'a ndā'u, ne ma da 'ñeñ'a'i gue nu'ú ne da badi xá hño nú'a te xa 'yøt'e. ²¹ Pe oxqui camfri nú'a da xi'a'u, ngue'a ngu ñote ya 'ñøhø acate, ne xa mā gue hinda ñuni nixi da ntsithe asta hinda hyo ra Pablo. Nubyá nu'ú hønse tømtho nú'a go gui māngue.

²² Nepu nura dānga ndā bi 'ñehui nú'a ra ts'unt'u ne bi hyu'mba ra hña ne bi 'ñemi:

—Oto xqui xipabi de nú'a gá xicagui.

Ra apostol Pablo bi 'behni pa ja ra ndā Feli

²³ Hangue nura dānga ndā bi zohna yoho ya ndā gá soldado ne bi 'bepabi gue da hñoqui co yo nthebe ya soldado dega 'ñoua, ne má hñu'rate ma 'ret'a ya soldado dega ntøgue, ne má yo nthebe ya soldado co ya lansa, pa da ma'u ja ra hnini Cesarea nzunga guto nx-

uui. ²⁴ Nehe bi manda gue da t'umbabi 'na yoho ya fani ra cu Pablo pa da ma ntøgue, ne da ts'its'i, pe xi dra su xá hño pa dra dapabi ra Feli nú'a mrá ndā ja ra hai Cilicia. ²⁵ Nehe bi t'umba 'nara t'ofo ya ndā gá soldado pa da umba ra ndā Feli, habu mi enga njaua:

²⁶ “Núga drá Claudio Lisia, dí zengua'i, nu'i hoga ndā Feli. ²⁷ Nuna ra 'ñøhø rá thuhu ra Pablo bi gu ya xodyo ne mi ma da hyohma. Pe nuga dá padi gue ra me Nroma, hangue dá ñaniga co ma soldado. ²⁸ Nuga ndí ne ga padi hanja mi ñapabi'u, hangue dá tsixhe ja yá thandi yá hmunts'a ndā'u. ²⁹ Ne nú'a dá padi gue mi ñapabi de yá leyse'u, hingo te xqui 'yøt'e de ma leyhu pa xa tho nixi pa xa jothma fadi. ³⁰ Pe nuga bi sicagui gue nuya xodyo mi ne xa 'yaqui pa xa hyohma'u, hangue 'bestho dá pen'abu'a. Ne dá xipabi nú'u to'o ri ñapabi gue da ñapabi ja ri thandi nú'a xa 'yøt'e. Gue'a mi ja te ga xi'a'i. Nzenguathohū.”

³¹ Nu'bú ya soldado bi 'yøt'a ngu nú'a bri 'bepabi, bi zixa ra cu Pablo dega xuui asta ja ra hnini Antipatri. ³² Ha nurá hyax'a ya soldado nú'u mi 'ñoua bi menga pa ja ra cuarte, ha nú'u mi pa ntøgue bi thoguiui ra cu Pablo. ³³ Ha nu mi zønga Cesarea bi t'umba ra t'ofo ra ndā Feli, ne ra cu Pablo bi t'ent'ua ja rá 'ye'a. ³⁴ Ha mi uadi bi hñe'ta nú'a ra t'ofo ra Feli bi 'yambabi habu mrá mengu. Ha nu mi xipabi gue mrá me Cilicia, ³⁵ nu'bú bi 'ñembabi:

—Ma ga ø te gui mā nu sta 'ñepu nú'u to'o ri ñap'a'i.

Nepu bi manda gue dra su xá hño ja nú'a ra ngu habu mi ja rá ts'utbi ra ndā Erode.

Ra apostol Pablo bi 'mai ja rá thandi ra ndā Feli

24 De ya mi pe'tsa cut'a ma pa mi 'buhni ra cu Pablo nuni Cesarea, bi zønga ra dānga ndā gá macja nú'a mrá

thuhu ra Ananía co 'rayá ndaxjua nda ya xodyo, ne mi 'ñoui'u 'nara pønɟya mrá thuhu ra Tértulo, bi zõñ'u pa da ñapa ra cu Pablo ja ra nda Feli. ²Nepu bá ts'i ra cu Pablo pa bi nja ra nthantha ja rá thandi ra Feli, y ra Tértulo bi mudi bi ñate ne bi 'ñembabi ra Feli:

—Dí jamadi'ihe, ma hoga nda'ihe, ngue'a stá pe'tshe 'nara hoga'mui ne hinto stá ntuñhe. Po ri danga mfats'igüe xa 'mui xá hño ma hñinihe. ³Gatho nuya ya hño xcá 'yot'e de guecua ne haburaza, guehna 'nara danga jamadi dí 'ra'ahe, nú'i ma zi hoga nda'i Feli. ⁴Pe pa hinga hac'ahe ri 'befi, dí bante'ihe gui øtca ra favo gui hñuxa nt'ode 'na zi ora de nuna ma ga xi'ahe. ⁵Nuje stá hanthe gue nuna 'ñøhøni gue nuyá noya ma 'ñena 'nara hñeni teste, ne xa 'ño haburaza xa heca ya xodyo, ne dí pahe gue go guehni 'nara nda de nú'a ra hmunts'i rá thuhu nasareno. ⁶Nuní mi ne xa ts'onga ma ni-jahe ngue'a ya mi tsixa 'raya ja'i hingyá xodyo. Hangué nuje dá juhe ne ndí ne stá nhyanthahe con gue'a ngu nú'a manga ma leyhe. ⁷Pe nura danga nda gá soldado rá thuhu ra Lisia bi yat'a madetho de guecje, ne bi ja bi zingahe nuna ra 'ñøhø. ⁸Nepu nu'á bi ma gue nú'u to'o mi ne da ñapa nuna ra 'ñøhø gue da 'ñehe pa guecua pa da e da ngaste con gue'e. Nu'i go da za gui 'yambase pa gui padi hanja dí ñape.

⁹Gatho nú'u ya xodyo mi 'buhni mi eñ'u gue xi majuañi nú'a mi manga ra Tértulo. ¹⁰Nepu nura Feli bi 'ñutua ra seña ra cu Pablo gue da ña, hangué nura cu Pablo bi mudi bi ña ne bi 'ñena:

—Con gatho ra paha ma ga ma ja ri thandi nú'a te stá øt'e, ngue'a dí padi gue ya øt'a ndunthi ya jeya grá nda de nuna hnina. ¹¹Da za gui 'ñani pa gui padi gue nuga ja øt'a 'ret'amayoho ma pa dá tsonga de guehni Jerusale pa ga xøcambeni Ajuá. ¹²Ne hinto xa zøcagui to'o dí ntsanoya'be nixi to'o xa zøqui dí

øt'a ya ja'i ja ra ndanija, nixi ja ma'ra ya nija, nixi ja ra hnini. ¹³Nuyu ya ja'i hingué tsa da xitca ma hmi de nú'a te gra ñapcagui. ¹⁴Nuga ma xi ga xi'a'i nú'a majuañi. Nuga dí pepabi nu Ajuá nú'a mi pepa ndu ma dada, ne drí dena 'nara 'ra'yo jamfri nú'a manyu gue hinga majuañi. Pe nehe nuga dí camfri gatho nú'a xa t'ofu ja rá ley ra Moise, ne nú'a bi 'yofo ma'ra yá 'mehni Ajuá. ¹⁵Nuga dí camfri nehe ngu camfriyu gue Ajuá da 'yot'e pa da yopa nte nú'u xa du, ngu ya hoja'i ngu ya ts'o'mui. ¹⁶Hangué nzantho stá øt'a ra ts'edi ga 'bui xá hño co 'nara hoga mfeni ja rá thandi Ajuá ne ja yá thandi ya ja'i.

¹⁷Øt'a 'raya jeya ndí 'yo ja ma'ra ya hai, ne duá yopa penga nuua ma hai pa ga umba 'nara mfats'i ya hyoya ne ga unga ma hña'ti. ¹⁸Guehna ndí øt'a ja ra ndanija ha bi zø 'raya xodyo ya me Asia, ne ja bi zøcni ya stí nxøqui ngu yá nzai ma ja'ihe, hingue bi zøcni co 'nara hmuntsja'i ndí øt'i pa da ñunts'i. ¹⁹'Bu nú'u ya xodyo me Asia xa zøcagui gra øt'a 'nara ts'ocate, nu'bú go guehma'u di ñapcagui, hingo nuyu. ²⁰Dá manga núyu ua bi zøtca 'nara ts'ocate nú'bu dá 'ba ja yá thandiyu ne ja yá thandi ma'ra ya nda de ra hmunts'a nda gá xodyo. ²¹Hønse nu'a dá ma ja yá thandiyu dá ena njaua: “Nubya xcá ñapcaguihu hønse ngue'a dí camfri gue ma da yopa nte nú'u xa du.”

²²Ra Feli ya mi padi xá hño de yá jamfri nú'u to'o xqui gamfri ra Zidada Jesucristo. Y nu'á bi zøguitho njabu de nú'a mi mañ'u, ne bi 'ñena:

—Nu sta zøhø ra danga nda gá soldado ra Lisia gue'bu ma ga yopa øthu ra nthantha pa ga padi xá hño de nú'a gui mañhu.

²³Nepu ra Feli bi 'bepabi 'nara nda gá soldado gue da su ra cu Pablo mbo ra fadi, ne da umba nsequi nú'u yá ja'i'a da c'a'tsi ne da umbi nú'a te da hñoñ'a.

²⁴Nepu ya xqui tho 'raya pa, bi yopa zøhø ra nda Feli mri 'ñoui rá 'behña mrá thuhu ra Drusila ne mrá xodyo. Y ra Feli bi manda bi ts'i'tsua ra cu Pablo pa bi 'yøde'u bi ña de rá noya ra Zidada Jesucristo. ²⁵Pe nu mi mudi bi mangan ra cu Pablo nda'a ri ho Ajuá ga øthu ne ga nsuhu pa hinga øthu ya ts'o-qui, ne mangan Ajuá gue ma da hña'mba nguenda ya ja'i de rá ngats'i ra pa, nu'bú nura ora'a ra Feli bi ntsu, ne bi 'ñembabi:

—Grí mahma, ne nu sta 'ñotho ma 'befi ga yopa zo'a'i pa da za ga ñahu xá hño.

²⁶Mi hu rá mui ra Feli gue ra cu Pablo mi ma da umba ra boja pa da hyegui, hangue ja guetbu mi zohni pa mi ñaui. ²⁷Rá yo njeya bi bonga ra Feli dega nda, ne go bi gohi ra Porcio Festo. Nura Feli hinhya'mu bi hyegui ra cu Pablo ngue'a mi ne da gohi xá hño co ya xodyo.

Ra apostol Pablo bi 'mai ja rá thandi ra nda Festo

25 Ha nu mi zonga ra Festo nuni Cesarea pa da 'mui dega nda, rá hñupa'a bi ma pa Jerusale. ²Ne de guehni nuya nda gá macja ne ma'ra ya nda gá xodyo bi ma bá c'a'tsi pa bi xipabi nú'a xqui 'yøt'a ra cu Pablo. ³Y nu'ú bi 'yapa ra favo gue da manda da ts'i ra cu Pablo pa Jerusale, ngue'a nu'ú bi benga ma'na'qui xa daga ja ra 'ñu pa xa hyo. ⁴Pe nura Festo bi datuabi'u ne bi xipi gue nura Pablo ja da gotritho ja ra fadi Cesarea, cabu nu'á 'bestho mi ma da mengui pa guehni. ⁵Ne bi 'ñembabi'u:

—Dí xi'ahu 'bu 'ra de gue'ahu guí ne ga maha, maha pa ja grí xicjuni 'bu te xa 'yøt'a nú'a ra 'ñøhø'a.

⁶Ra Festo bi 'mu Jerusale hønse ngu hñato ma pa o 'ret'a ma pa, ne bi menga pa Cesarea. Ne rá hyax'a bi gu rá hudi ne bi manda da ts'i'tsua ra cu Pablo. ⁷Nepu de mi yut'a ra cu Pablo de habu mi hudi ra nda, nuya xodyo xqui 'ñehe

de Jerusale bi 'yøt'a 'nara nthets'i habu mi 'bai'a, ne bi ñapabi de ndunthi ya nthøsthai, pe hinte bi ts'utuabi'a. ⁸Ha nura cu Pablo bi mudi bi dadi ne bi 'ñena:

—Nuga hinstá ts'ocuabi yá ley nuyu ma cu ya xodyo, nixi stá ts'onga ma ni-jahe, nixi hinte stá ts'ocuabi ra Cesa nú'a ma ndahu Nroma.

⁹Pe nura Festo mi ne da gohi xá hño co ya xodyo, hangue bi 'yambabi ra cu Pablo ne bi 'ñembabi:

—¿Ha guí ne ga maha pa Jerusale pa ja grá xuc'ani ra uenda de nú'a xcá 'yøt'e?

¹⁰Nu'bú nura cu Pablo bi dadi ne bi 'ñena:

—Pøde hina, ngue'a dí 'bucua ja rá thandi ra ts'utbi de ma ndahu Nroma, ne ja guecua mahyoni ga nhyanthya'be núyu to'o ñapqui. Y ngu guí padi gue nuga hinte stá ts'ocua ma mixodyo'be. ¹¹Nu'bu stá øt'a 'nara danga ts'ocate ne rí 'ñepcagui da thogagui, da za. Nuga hindí tsu ma du. Pe nu'bu hinga majuani de nú'a ñapcaguiyu, ni 'na hingu pe'tsa ra nsequi da 'yentc'a ja yá 'ye ya xodyo. Nuga dí adi gue numa danga ndahu ra Cesa de Nroma go gue'a da hñabga nguenda ua xi stá øt'a 'nara ts'ocate ua hina.

¹²Nu'bú nura Festo bi ñaui rayá mfat-s'i, nepu bi 'ñembabi ra cu Pablo:

—Nu'i xcá 'yadi gue ma dí hñap'a nguenda ra nda Cesa de Nroma de nú'a xcá 'yøt'e, hangue nubyá ma gui ma pa guehni.

Ra apostol Pablo bi 'mai ja rá thandi ra nda Agripa

¹³Nepu de ya xqui thogui 'raya pa, ma'na ra nda rá thuhu Agripa bi meui rá 'behña nú'a mrá thuhu ra Berenice, ne bi ma pa Cesarea pa bá zengua ra nda Festo. ¹⁴Ne bá 'bu de guehni ndunthi ya pa. Y nura Festo bi metuabi ra nda Agripa de ra cu Pablo, ne bi 'ñembabi:

—Nuua jot'a ja ra fadi 'nara 'ñøhø bi zogui ra Feli. ¹⁵De duá 'bühni Jerusale 'raya nda gá macja ne 'rayá ndaxjua nda ya xodyo bi ma bí ñate'u ne bi xicagui te xqui 'yøt'a, ne mi adi'u gue stá manda xa tho. ¹⁶Pe nuga dá embabi'u gue ra ts'utbi de Nroma hingrá nzai da hyo 'nara ja'i 'bu hinxa nhyanthya'athoui nú'a to'o xa ñapabi. ¹⁷Hangue ngu dá tsøheua nú'u ya 'ñøhø de Jerusale, rá hyax'a dá hudi ja ma hudi, ne dá manda dua ts'i nú'a ra 'ñøhø. ¹⁸Pe nú'u to'o mi ñapabi hinte bi ma de gue nú'a ndí beni. Ngue'a nuga ndí beni gue nu'á mi ts'oca ma leyhu de Nroma. ¹⁹Pe hina, hønse nu'a mi ñate'u, por nuyá jamfri pe'tsase'u, ne bi ma de 'nara 'ñøhø rá thuhu ra Jesu mañ'u gue xa du, pe nura Pablo ena gue bi yopa nte 'na. ²⁰Ha nuga hindú padihma te ga øt'e con gue'u, hangue dá ambabi ra Pablo 'bu mi nehma xa ma pa Jerusale pa ja xuá tha'mbani nguenda de nú'a mi hñapabi. ²¹Pe nu'á bi 'yadi gue go da hña'mba nguenda ma ndahu ra Augusto Cesa, hangue dá manda da gohitho ja ra fadi asta hinga pehna ja ma ndahu Nroma.

²²Nepu ra nda Agripa bi 'ñembabi ra Festo:

—Nequi dí ne ga øde te rá 'be'a manga nú'a ra 'ñøhø'a.

Nu'bu ra Festo bi 'ñembabi:

—Nu'bu 'bestho rixudi ma gui 'yøde te 'be da ma.

²³Hangue nurá hyax'a ra Agripa ne ra Berenice bi zøhø bi yat'a co ndunthi ra nsu ja ra ts'utbi, nehe mi 'ñoui ma'ra ya nda de ra hnini ne ya nda gá soldado. Nepu ra Festo bi manda da ts'i'tsua ra cu Pablo. ²⁴Nepu bi 'ñena:

—Ma nda'ihe Agripa, ne gatho'ihu guí 'buhua con guecje, xi 'bucua nuna ra 'ñøhø xi xa ñama'ñu ya xodyo de guehni nuni Jerusale ne de guecua Cesarea, ne hingui tsaya xicagui'u gue mahyoni ga manda da tho. ²⁵Pe nuga hinstá tsutu-

abini ni 'nara ts'oqui pa da za ga manda da tho. Y nuni xa 'yadise gue da ma pa nuni ja ma ndahu Augusto Cesa pa go da hña'mbase ra uenda, hangue stá beni ma'na xá hño ga pempabi'a. ²⁶Ha nuga hindí padi te ma noya ga ofo pa ga pempa ma ndahu Nroma, hangue stuá tsin'a ja ri thandi, ma nda'ihe Agripa, ne ja ri thandihu gatho nú'ahu guí 'buhua, pa gui 'yamfu ts'u te xa 'yøt'e pa gui xicaguihu te ma noya da za ga pempabi ma ndahu. ²⁷Ngue'a nuga dí beni gue hindí 'ñepi ga pehna 'nara ts'ahni ja ma ndahu Cesa 'bu hindí pehna ra noya hanja xa hñapabi.

Ra apostol Pablo bi ma de rá jamfri ja rá thandi ra nda Agripa

26 Nepu ra nda Agripa bi 'ñembabi ra cu Pablo:

—Dí 'ra'a nsequi gui ma hanja xa hñap'a'i.

Hangue nura cu Pablo bi 'ñena:

²—Con gatho ma paha ma hoga nda'i Agripa ma ga xi'a'i hanja ñapcagui nú'u 'ra de ma mixodyohu. ³Ne drí johya ngue'a nu'i guí padi xá hño gatho ma nzaihu núju dyá xodyohu, nehe guí padi de gatho nú'a te dí mañhu. Hangue nuga drí bante'i gui 'yøde gatho núna ma ga ma.

Ra apostol Pablo bi ma de rá 'mui ante da gamfri

⁴Gatho ya xodyo xa batca ma 'mui desde nú'bu ndrú notsi, nú'bu ndí 'bu'be ma ja'i ja ma hai ne ja ndá ehe Jerusale. ⁵Ne'u nehe padi xá hño ne tsa da ma 'bu go da ne'u gue desde ndí ts'unt'u stá 'yo xá hño ja ma jamfrihu ngue'a ndrú fariseo, ne guí padi gue nuya fariseo ma'na ø'tua rá ley ra Moise que gatho ma'ra ma mixodyohu. ⁶Nubya xa ts'ancagui de guecua ja ra ts'utbi hønse ngue'a dí camfri gue ma da yopa nte nú'u xa du ngu nú'a xqui ña'tua

Ajuá nú'u ndu ma dadahu. ⁷Hangue gatho ma mixodyohu t'omi da hñanga nú'a ra hñá'ti'a, ne nzantho ri xocambeni Ajuá ne pepabi ma pa ra xuui. Nuna guehna dí t'omi nehe, ma hoga ndá'i Agripa, y hangue por gue'a xa ñapcagui'u. ⁸¿Hanja hinguí camfrihu gue Ajuá ma da japi da yopa nte nú'u xa du?

Ra apostol Pablo bi ma de rá nts'o'muise co ya gamfri

⁹Nequi nehe rá mudi ndí bengá ndunthi ya ts'omfeni pa ga ø'tua ra nts'o'mui nú'u to'o mi camfri ra Jesu nú'a mrá me Nasare. ¹⁰Y njabu dá ø't'e nuni Jerusale. Stí pønga ra nsequi ja ya nda gá macja pa ndí ju ndunthi ya gamfri pa ndí cot'a fadi, ne dá thadi gue ha da tho 'ra de gue'u. ¹¹Ne ndunthi 'mi'qui ndí castiga nts'edi ya gamfri ja yá nija ma mixodyohu pa ndrí japi da ncøni de yá jamfri xqui me'tsi. Ne xi ndí ncue con gue'u ne ndí pa ja ma'ra ya hnini yabu pa nduí honi pa ga ø'tua ra nts'o'mui.

Ra apostol Pablo bi ma ma'na'qui de hanja bi ñobri de yá ts'oqui

(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

¹²Hangue gue'a ndrú mahma Ndamasco ngue'a ya stí pønga ra nsequi ja ya nda gá macja ne xqui 'raca ra ts'edi pa ga ju ga cot'a fadi ya gamfri. ¹³Pe dí xi'a'i ma ndá'i, nu ja ra 'ñu ngu mi nde ma pa, nura ora'a dá handi bi gobgatho 'nara ñot'i mahyegui co nú'u to'o ndrú 'ño'be, y nura ñot'i'a ma'na mi tsedi que ra hyadi. ¹⁴Nepu ra ora'a dá taguihe gatho, y nuga dá øde 'nara noya bi ñaca ebreo ne bi 'ñengagui: "Saulo, Saulo, ¿hanja guí hongui pa gui 'yøtca ra nts'o'mui? Nu'i grí 'ñunsehe, guí nja ngu ra ndamfri ora tica ra nsumboi." ¹⁵Nepu nuga dá embabi: "¿To'o'i, zi Hmu?" Nu'bú nu'á bi 'ñengagui: "Nuga go gueque drá Jesu. Ha nu'i guí hongui pa gui 'yøtca

ra nts'o'mui ngue'a guí honi pa gui 'yø'tua ra nts'o'mui nú'u to'o xa gamfrigui. ¹⁶Nubyá nangui ne 'bai, ngue'a nuga go stá zo'i y go stá huan'a'i pa gui pepcagui, ne pa gui damajuani ja ya ja'i de nú'a xcá hyandibya ne de nú'a ma ga u't'a'i 'mefa. ¹⁷Nuga go ma ga ñañ'a'i de ja yá 'ye ya xodyo ne de nú'u hingyá xodyo nuni habu dí peñ'a'i gui ma. ¹⁸Nuni ja guehni ma gui zofo ya ja'i pa da pata yá mfeni pa da 'ño ja ra maca ñot'i, ne ya hinda sigui da 'ño ja ra 'hexuui. Ne gui xip'u da 'uegue de ja yá ts'o'befi ra Satá, ne da mepabi Ajuá ma Dada, ne da gamfrigui pa da hñanga ra mpumbi de yá ts'oqui, ne pa dyá metigui ngu gatho nú'u ma'ra xa nt'axca yá mfeni ngue'a xa gamfrigui." Njaua guehna bi xicagui ra Zidada.

Ra apostol Pablo himrá ts'o'yøde de rá noya ra Zidada

¹⁹Hangue njabu, ma ndá'i Agripa, hindá nts'o'yøde de nú'a dá øde de mahets'i. ²⁰Hangue dá fudi dá zofo ya ja'i 'bestho de guehni Ndamasco, nepu dá ma pa Jerusale ne gatho ja ma'ra ya hnini Judea. Ne dá ma nehe habu bí 'bu nú'u hingyá xodyo, dá zofo gue da ñobri'u de yá ts'oqui ne da gamfri Ajuá, ne da 'yø'ta nú'a xá hño pa da hnequi gue majuani xa pata yá 'mui. ²¹Y hangue por guehna ma mixodyohu bi gugagui ja ra ndanija ne mi ne xa hyogagui. ²²Pe co rá mfats'i Ajuá asta nubya dí sigui tho dí zofo nú'u ja yá nsu ne nú'u otho yá nsu. Y nuga nzantho dí ma ngu nú'a bi manga ra Moise ne ma'ra yá 'mehni Ajuá de nú'a mi pe'tsi da nja. ²³Nu'ú mi ma gue ra Cristo nú'a xqui hñuxa Ajuá pa da nda, mi pe'tsi te da thogui ndunthi ya ts'othogui asta hinda tho. Pe 'mefa de rá du'a go gue'a rá mudi mi pe'tsi da yopa nte de ra du. Ne go gue'a mi ma da xipa ya xodyo ne nú'u hingyá xodyo de

nú'a ra 'ra'yo te da umbi, ne nura 'ra'yo te'a nja ngu 'nara ñot'i ri yot'i'ü.

Ra apostol Pablo bi zofo ra nda Agripa

²⁴ Y nu mi mąnga njaua ra cu Pablo pa bi ma hanja xqui hñapi, ra ora'a ra Festo bi ña nts'edi ne bi 'ñembabi:

—¡Asta xcá 'be ri mfeni, Pablo! Ngue'a oda ri mfeni de ya he'mi xcá hñe'ti, hangue xcá 'be ri mfeni.

²⁵ Pe nura cu Pablo bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Hinstá 'be ma mfeni, ma hoga nda'i Festo, ngue'a nuga dí mąnga nú'a ma-juani. ²⁶ Nuni ra nda Agripa, nehni padi xá hño de nú'a dí ma, hangue nuga hindí tsu ga ña ja rá thandini. Dí padi xá hño gue nuni ya xa unga nguenda de gatho núna dí ma, ngue'a hinxa t'ot'e mant'agui. ²⁷ Ma zi hoga nda'i Agripa, ¿ha guí camfri nú'a bi mąnga yá 'mehni Ajuá? Nuga dí padi gue nu'i guí camfri nú'a bi mañ'ü.

²⁸ Nepü nura nda Agripa bi dadi ne bi 'ñena:

—Ya ma'na tui ri 'bedi pa gui jacagui ga camfri ra Jesucristo nehe.

²⁹ Hangue nura cu Pablo bi 'ñembabi:

—Haha, co rá mfats'i Ajuá da njabü, ne hinga hõnse'i, nehe gatho núyü xa 'yøde nú'a stá mambya. Dí ne da gamfriyü ngu stá camfriga nehe, hõnse hindí ne dra that'i co ya cadena ngu xra jagagui.

³⁰ Nepü de ya bi uadi bi ña ra cu Pablo, bi 'mai ra nda Agripa co ra Berenice ne ra Festo ne gatho nú'ü mi huhuini. ³¹ Ne bi njüqui'ü pa bá ñase'ü 'na ngu 'na, ne bi 'ñémbi:

—Hinte xa 'yot'a nuna ra 'ñøhø pa rí 'ñepi da tho, nixi pa da mfiadi.

³² Nepü ra nda Agripa bi 'ñembabi ra Festo:

—Ya xa za xa thehma nuna ra 'ñøhø 'bü hinxqui 'yadi da ma ja ma ndahu

ra Augusto Cesa pa ja dí thá'mbani nguenda 'bü te xa 'yot'e.

Ra apostol Pablo bri ts'ixa nts'ahni pa Nroma

27 Y mi zø ra pa de nú'a xqui benga ra nda Festo pa da mencahe ja ra hai Italia, ra cu Pablo ne ma'ra ya 'yofadi bi t'ent'ua yá 'ye 'nara nda gá soldado mrá thuhu ra Julio nú'a 'na de yá soldado ra nda Augusto Cesa. Y núga drá Luca dá me'be'ü. ² Y bi zixcahe 'nara dąnga motsa xqui 'ñehe de ra hnini Adramitio, ne dá pøñhe de guehni Cesarea pa dá 'raxhe ja ra ndehe dí mahe pa ja ra hai Asia. Nehe drí 'ñohe ra cu Aristarco nura me Tesalonica 'nara hnini de ra hai Macedonia. ³ Y rá hyax'a dá tsøñhe ja ra hnini Sidó. Y nura Julio xi bi nhyoja'i co ra cu Pablo ne bi umba nsequi da ma dua c'a'tsa ya cu nú'ü mi 'bü de guehni, ne pa bá t'umbi nú'a te mi honi. ⁴ Nepü dá pøñhe de guehni Sidó dá thothe po ra lado mac'angui de ra hai Chipre nú'a o madetho ra ndehe. Dá øthe njabü pa dá 'banpahe ra bünthi mi 'yo. ⁵ Ne dá 'raxhe ja ra ndehe dá 'ranthe manjuantho de ra hai Cilicia ne Panfilia, ne dá tsøñhe ja ra hnini Mira de ra hai Licia.

⁶ De guehni ra nda gá soldado ja bi zühni 'nara motsa mrá me Alejandría de ra hai Egipto mri ma pa ja ra hai Italia. Nu'bú dá juhe nú'a ra motsa'a pa dá thoguihe habü ndrą mahe. ⁷ Nduñthi ya pa ndrí 'yohe 'ramats'ü ja ra ndehe, xi xmá hñei pa dá tsøñhe gueta Gnido. Nepü ngue'a mi 'yo ndunthi ra bünthi himi hocaguihe ga 'yohe, hangue dá 'rañhe gueta ra hnini Salmón, dá 'bañhe po lado mac'angui de ra hai Creta o madetho ra ndehe. ⁸ Xi dá 'yohe masque 'ramats'ü ngue'a mi 'yo ndunthi ra bünthi himi hocje ga 'yohe xá hño. Y hingá 'me dá tsøñhe ja rá hyo ra ndehe habü

xqui thu'mbabi Ya Hoga Gosthi gueta ra hnini Lasea.

⁹Ya xqui thogui ndunthi ya pa ndí 'yohe ja ra ndehe, y ya ma'na xi xmá nts'uni pa ga 'yohe ngue'a ya mi ma da zòhø ya pa de ya tse, ne gue'bu xi 'yo ndunthi ra bunthi. Hangué nura cu Pablo bi zofo gatho ya ja'i, ¹⁰ne bi 'ñembabi:

—Compahü, dí handi gue ma ga thohü ndunthi ya ts'othogui má 'ñü, da za da yüi ra motsa con gatho nú'a te di cu, ha nujá ga tuhü nehe.

¹¹Pe nura ndá gá soldado himbi 'yø'tua ncaso ra cu Pablo, ma'na bi 'yøta nú'a mi mąnga ra 'yet'amotsa ne nú'a to'o mrá meti. ¹²Y ngue'a xmá nts'uni da gohni ra motsa ja Ya Hoga Gosthi pa nú'u ya pa'u de ya tse, hangué ndunthi nú'u to'o mi pani bi beñ'u gue ma'na xá hño da bøni de guehni pa xahmá xa zahmá xa zonga Fenice nú'a ja ja ra lado yühyadi de ra xeca hai Creta, pa ja xa 'mühmani'u nú'u ya pa de ya tse.

Ra dąta bunthi ja ra ndehe

¹³Nepü bi müdi bi 'ño 'na tui ra ndahi nú'a mri 'ñe ngue mac'angui, hangué bi beñ'u gue xá hño da sigui da thogui pa habü mri ma'u. Hangué dá pøñhe de guehni habü stí ntsayahe, ne dá 'bañhe gueta rá hyo ra hai Creta. ¹⁴Nepü hinga ya'a bi zącje 'nara bunthi xi nts'edi mbrí 'ñehe ngue mahuífi habü ndrą mahe. ¹⁵Nura bunthi'a bi duxa ra motsa ngue'a xi mi tsedi, ne himi tsa ga tsamhe. Hangué dá hehe bi duts'i. ¹⁶Dá thothe gueta 'nara zi xeca hai rá thuhu Claudia o madetho ra ndehe, ja ra lado habü hints'u mi tse ra bunthi. Nu'bú ja dá pø'tsheni ra t'uca motsa pa ja ra dąnga motsa nú'a mri güt'i, pe xi dá henbahe. ¹⁷Nepü de ya dá pø'tshe ra t'uca motsa, dá thąthe co ya nthahi nura dąnga motsa ne xi dá dų'the pa hinda nhuati. Nepü nú'u to'o mri 'yet'a ra motsa, mi tsu da pø'tsa pa ja ra 'bomu ja 'nara t'uca hai rá

thuhu ra Sirte, hangué bi ja'ma ya dutu nú'u xqui thuxa mañá de ra motsa pa da 'ño co ra ndahi, ne bi hopabi'u da duxa ra ndahi. ¹⁸Ha nurá hyax'a hinxqui tsayatho nú'a ra bunthi xi mi tsedi, hangué nu'ú bi føta ja ra ndehe nú'u te mri du ra motsa. ¹⁹Nepü nurá hñupa dá føthe nehe ja ra ndehe ma'ra ya t'øt'e nú'u mi pepabi ra motsa. ²⁰Bi thogui ndunthi ya pa hindá hanthe ra hyadi nixi ya tsø ngue'a xi mi 'yo ndunthi ra bunthi, hangué ndí hu ma muihe gue ya ma stá tuhmahe.

²¹Ya mi pe'tsa ndunthi ya pa hinte stí tsihe, hangué ra cu Pablo bi 'mai madetho de guecje ne bi 'ñena:

—Compahü, 'bu xcá 'yøhmahü nú'a dá xi'ahü gue stá cohmahüni Creta, nu'bú hinstá thohmahü núna dí thohü, ne hinxá 'mėdihmá gatho nú'a stá 'behü. ²²Pe nubyá, oguí tu ri muihü, ngue'a ni 'na de guecjü hinga ma ga tuhü, masque ra motsa da nxeni ne da yüi nuua ja ra ndehe. ²³Ngue'a manxuui bi zocagui 'nara enxé bá penca Ajuá nú'a to'o dí camfri ne dí pepabi. ²⁴Y nú'a ra enxé'a bi 'ñengagui: “Pablo, oguí tsu, ngue'a mahyoni gui tsonga Nroma habü bí 'bu ra ndá Cesa, ne gui 'ba ja rá thandi'a, ne por gue'a'i Ajuá ma da ñąnga de ra du núyü guí peuiua ja ra motsa.” ²⁵Hangué compahü, nubyá dí xi'ahü, oguí tu ri muihü, ngue'a nuga dí camfri gue Ajuá da sujú, ngue'a dí camfri gue ma da njabü ngu nú'a bi xicagui rá enxé'a. ²⁶Nu'a ma da nja, ma da 'yetc'ahü ra ndahi ne ma dí zogahü ja 'nara zi xeca hai o mbo ra ndehe.

²⁷Ne ya mi pe'tsa 'net'ocut'a ndí 'yohe njabü co nú'a ra bunthi, ndí 'yohe ja ra dąnga ndehe nú'a rá thuhu Adria, mi 'yetc'ahe ra ndahi pa haburaza. Ne ngu made ra xuui nú'u to'o mi et'a ra motsa bi müdi bi unga nguenda gue ya mi ma ga tsøñhe ja 'nara hai. ²⁸Nu'bú bi müdi bi 'yeni hangué rá hñe ra dehe, y

ya mi pe'tsa ntsøca 'natema'ret'a ne 'rato metro rá hñe. Nepu dá thohe má ts'u de guehni pa ja ra hai, bi yopa 'yeni ma'-na'qui, y ya mi pe'tsa ntsøca 'natemay-oto metro. ²⁹ Y co ra ntsu da mfant'ui ya do nura motsa, bi ja'ma goho ya bøjá de môte ra motsa asta habu bi zudi ra hai pa ya hints'u bi ntihi nts'edi, y gathoguihe ga nehmahe ya xa hyats'i. ³⁰ Y nú'u to'o mi et'a ra motsa bi mámbi gue xah-má xa za xa 'bathma'u, hangue nu'ú bi yopa ca'ma ra t'uca motsa ja ra ndehe mi mantho'u gue pa xa 'yent'a ma'ra ya bøjá ja rá ñaxu ra motsa. ³¹ Hangue nura cu Pablo 'bestho bi xipabi ra ndá gá soldado ne ma'ra ya soldado ne bi 'ñembabi:

—Nu'bu núyu da gai de guecua ja ra motsa, nu'bu hinda za ga pøñhu de guecua.

³² Nu'bu ya soldado bi dama hyeca ya nthahi de ra t'uca motsa ne bi døgne bi ma.

³³ Nepu rá hyax'a hamxuditho, ra cu Pablo bi xicje drí gathohe gue ga tsihe te ga tsihe, ne bi banteguihe bi 'ñenje:

—Nu'ahu, ya ot'a 'net'ocut'a hinte xcá ahu ne hinte xcá tsihu. ³⁴ Dí bante'ihu gui tsihu te gui tsihu, ngue'a guehna mahyoni pa njabu da nja ri ts'edihú, ngue'a dí padi gue ni 'na de gue'ahu hingui ma gui tuhu.

³⁵ De mi mangu njabu ra cu Pablo bi gu 'nara thuhme ne bi umba njamadi Ajuá ja yá thandi'u. Nepu bi heque, ne bi mudi bi zi'a. ³⁶ Nepu gathoguihe xi bi hñu ma muihe, ne dá ñunihe nehe. ³⁷ Y núje ndí pahe ja ra motsa, ndí tsøxhe yo nthebe ne hñu'rate ne 'ret'ama'rato. ³⁸ Y ya de dá juahe dá ñuñhe ne dá niñáhe, nú'a ra trigo bi bongui dá føthe mbo ra ndehe pa ma'na ya hinxmá hñu nú'a mri du ra motsa.

Ra motsa bi nxeni co rá ts'edi ra dehe

³⁹ Nepu de ya bi hyats'i, nú'u to'o mri 'yet'a ra motsa bi hyandi gue ya ma da

zonga ja ra hai pe himi padi te ma hai'a. Ne bi hyanda 'nara luga ngu ra gosthi mbo ra zi xeca hai habu mri hnequi 'na xeni ra 'bomu guetbu rá hyo ra ndehe. Ne nu'ú bi beni xahma da za da zonga ra motsa asta habu mi ja ra 'bomu. ⁴⁰ Bi hyeca ya nthahi nú'u mi that'a ya bøjá nú'u mri gat'a mbo ja ra dehe. Nehe bi xo'tua yá nthahi nú'u ya za dega nt'et'a motsa. Nepu bi pø'tsa ya dutu pa da daca ra ndahi ja rá ñaxu ra motsa. Nepu ra motsa bi 'yent'a ra ndahi gá ma ja rá hyo ra hai. ⁴¹ Pe bi zonga habu mi ja yoho yá ts'edi ra dehe, nepu bi 'yent'a ra motsa pa ja ra 'bomu. Ha nurá ñaxu ra motsa xi bi yu ja ra 'bomu, hangue ya himbi za bi 'ño. Ha nu de rí môte bi mudi bi nxeni co rá ts'edi ra dehe. ⁴² Nura ora'a ya soldado mi ne xa hyo gatho ya 'yofadi pa hinda 'ba'tuabi'u dega ncunthe. ⁴³ Pe nura ndá gá soldado bi hñacuabi'u pa hinda hyo, ngue'a nu'á mi ne da ñanga ra cu Pablo. Nepu nu'á bi 'bepabi gue da mfôte rá mudi pa ja ra dehe nú'u to'o mi pa da 'raxa ja ra dehe dega nsaha, pa da zonga asta ja ra hai. ⁴⁴ Ha nu'u ma'ra nú'u to'o himi pa da 'raxa ja ra dehe dega nsaha, bi 'bepabi da gu 'ra 'na xeni ra za nú'u xqui xø'tsa ra dehe de ja ra motsa. Y njabu ha, bi za bi zonga gatho'u ja ra hai.

Ra apostol Pablo bi 'ño ja ra xeca hai rá thuhu Malta nú'a o madetho ra ndehe

28 Nu ndá pøñhe gatho de ja ra dehe, ni 'na de guecje hindá jathe. Nepu ja dá pahe te rá hu nú'a ra hai habu dá tsøñhe. Gue'a 'nara xeca hai rá thuhu Malta o ja ra ndehe. ² Nepu nuya mengu de guehni xi bi 'yøtcahe ndunthi ra hñoja'i. Ne bi 'ñutcahe 'nara danga faspi pa dá mpa'the, ngue'a xi xmá tse 'nara 'ye mi 'uaj. ³ Nepu ra cu Pablo bi xu 'raya za pa mi et'sa ja ra tsibi. Y nura ora'a co ra pa bi bonga 'nara

zatequ'eñā habu xqui t'u ra tsibi, ne bi 'mat'a ja rá 'ye ra cu Pablo. ⁴Y nu mi hyanda njabu nú'u ya mengu de nú'a ra hai'a gue ra qu'eñā mi zudi ja rá 'ye ra cu Pablo, mri 'ñémbi'u 'na ngu 'na:

—Nuna 'ñøhøni pøde xa hñote. Nuni masque bi c'othmā rá du de ja ra ndehe, pe nura ts'utbi xa zudi de guecua, ya hinda hopi da nte.

⁵Pe nura cu Pablo bi huat'a rá 'ye ja ra tsibi pa bi dagui nú'a ra zatequ'eñā, y hinte bi ja ra cu Pablo. ⁶Gatho ya mengu de nú'a ra hai'a mi tøm'i gue xa hyandi xa nenga rá 'ye, o xa datho xa du. Mi tøm'tho'u te xa thogui hmaha'a, pe nu mi hyandi gue ya hinte bi ja, nu'bú nu'ú bi pata yá mfeni. Nepu nu'a bi beñ'u, gue nura cu Pablo mi gue'a 'nara zidada.

⁷Guetbu de guehni ja mi jani yá hai 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Publio nú'a mrá ndā de maxøgue nú'a ra hai'a. Nu'á xi bi 'yøtcahe ndunthi ra hñoja'i ne bi 'racje ntsaya hñu pa ja rá ngu. ⁸Y nurá dada'a mi 'benga ja ra mfidi mri hñeni mri umba ra nzø ne ra nast'i. Y nura cu Pablo bi ma bá c'a'tsi pa bá apabi Ajuā por gue'a ne bi hñu'tsua rá 'ye. Nepu 'bestho bi ñani'a. ⁹Y nu mi fadi njabu, bi zøhø ndunthi ya da'thi nú'u myá mengu de nú'a ra hai'a, ne gatho bi ñani. ¹⁰Ne xi bi numansuguihe, y nu ndá pøñhe de guehni bi 'racje gatho nú'a mi pa'di'u gue da 'yøtcahe ra 'bedi má 'ñu.

Ra apostol Pablo bi zønga Nroma

¹¹Dá 'buheni hñu nzañā con gue'u. Nepu ja dá juheni 'nara motsa nú'a xqui gohni nehe nú'u ya pa dega tse. Nú'a ra motsa'a mrá me Alejandría 'nara hnini de ra hai Egipto. Ne de mbo ra motsa xqui thøteni 'raya c'oi de 'ra nú'u t'embi ya ajuā, 'na de gue'u rá thuhu ra Casto, ha nu ma'na rá thuhu ra Polu. ¹²Nepu dá tsøñhe ja 'nara hnini rá thuhu Siracusa, ja dá 'buheni hñu pa. ¹³De guehni dá thoguihe mahuifi dá mahe ja rá hyo

ra ndehe pa dá tsøñhe asta ja ra hnini Regio. Nepu rá hyax'a bi 'ño ra ndahi mri 'ñehe mac'angui, nepu rá yopa dá tsøñhe ja ra hnini Puteoli de ra hai Italia. ¹⁴Ne de guehni ja dá ntheheni 'raya cu nú'u bi zixcahe pa ja yá ngu pa dá 'buheni con gue'u hñato ma pa. Nepu de ya dá pøñhe de ra hnini Puteoli dá ma dí mahe ja ra hnini Nroma. ¹⁵Y nuya cu de guehni Nroma ya mi pa'di gue ma ga tsøñhe, hangue nu'ú xqui bøni e da ðacje ja ra da'ñu nú'a mri ma Nroma, gueta ra tai de ra t'uca hnini rá thuhu Foro de Apio ne ra hnini rá thuhu Hñu Ngu. Ha nu mi hyanda ra cu Pablo nú'u ya cu, nu'á bi umba njama'di Ajuā ne bi hñu rá mui ne xi bi johya'a. ¹⁶Nepu de dá tsøñhe Nroma, ra ndā gá soldado bi 'yent'ua ja rá 'ye ra ndā gá nsufadi nú'u ya 'yofadi mri zi'a. Pe nura cu Pablo bi umba nsequi pa bi ts'ixa 'nambu bá 'bui, ne bá 'buhui'ni'a 'nara soldado pa bi su.

Ra apostol Pablo bi mamba rá noya Ajuā nuni Nroma

¹⁷Ne rá hñupa de xqui zønga ra cu Pablo nuni Nroma, bi zohna gatho ya ndā gá xodyo nú'u mi 'buhni. Nepu de ya xqui munts'i bi 'ñembabi:

—Ma cu'ihu, masque nuga hinte stá ø'tua ma mixodyohu, nixi stá ø't'a 'nara nts'o'mui co nú'u yá nzañā ndu ma dadahu, pe masque hinte stá ø't'e, nuga bri jugagui nts'ahni nuni Jerusale ne bi t'entc'a ja yá 'ye ya me Nroma. ¹⁸Pe nu ndá nhyanthyahe, himbi ts'utcagui ni 'nara ts'oqui te stí ø't'e pa xa hyocjhma'u, hangue nu'ú mi ne da hyegagui. ¹⁹Pe numa mixodyohu de guehni himbi ne'u gue da thegagui, hangue ma'na xá hño dá adi ga ehe pa guecua pa go da hñamga nguenda ma ndahu ra Augusto Cesa, pe hingue pa e ga ñapabi ma mixodyohu. ²⁰Hangue stá zon'ahu pa ga ñahu. Nuga dí 'bacua ja ri thandihu dí that'i co ya cadena ngue'a dí tøm'i nú'a

ra hñá'ti xa ñatcaguihũ Ajuá núju dyá me Israelhũ.

²¹ Nu'bú nuya ndá gá xodyo bi 'ñemba ra cu Pablo:

—Nuje ni 'nara he'mi hinte stá hãñhe de guehni Judea de gue'a'i, ne ni 'na de gue nú'ũ ma mixodyohũ xqui 'ñehe de guehni hinte xa xicje de gue'a'i, nixi xa ñap'a'i. ²²Dí ne ga øhe nú'a guí ma de nú'a guí camfri, ngue'a dí pahe gue haburaza ñama'ñũ ya ja'i de nuna ra 'ra'yo jamfri.

²³ Nepũ bi mámbi'ũ te ra pa mi ma da yopa ñá'ũ ma'na'qui. Y nu mi dat'a nú'a ra pa'a xqui mañ'ũ, ndunthi de gue'ũ bi zonga habũ mi 'bũ ra cu Pablo. Desde mi xudi bi müdi bi ñá'a asta mi nde tobya mi zofo ya ja'i de hanja ri manda Ajuá. Nú'á mi ma de rá ley ra Moise ne gatho nú'a xqui 'yofo ma'ra yá 'mehni Ajuá, pa nu'ú da gamfri nehe gue ra Jesu go gue'a ra Cristo nú'a to'o bá pehna Ajuá pa da ndá. ²⁴ Nepũ 'ra de gue'ũ bi gamfri nú'a mi mangan ra cu Pablo, pe nu ma'ra himbi gamfri. ²⁵ Ne 'ra de gue'ũ bi ntsanoyase ne bi müdi bi ma'ũ. Pe ante da ma'ũ ra cu Pablo bi 'ñembabi'ũ:

—Go gue'a majuani bi mangan ra baði Isafa po rá Maca Ndahi Ajuá bi xipa ndu ma dadahũ, ne bi 'ñena njaua:

²⁶ Rí ma ua xipa nuya ja'i:

Ma gui 'yødehũ, pe hinda zo ri mfenihũ, ma gui hyanthũ, pe hingui ma gui pahũ te rí bõni nú'a gui hyanthũ.

²⁷ Ngue'a xi xa megui ri mfenihũ, ne hinguí ne gui hñuxhũ nt'øde nú'a guí ødehũ,

ne hinguí ne gui pahũ nú'a guí hanthũ.

Nu'ahũ hinguí ne gui hanthũ,

nixi gui 'yødehũ,

nixi gui pahũ,

ngue'a hinguí ne gui ntsø'mhũ pa ga pun'a ri ts'oquihũ.

Guehna mangan ra Maca T'ofø. ²⁸ Hangué pahũ xá hño gue desde nubya ma da t'umbabi ra noya dega mpøhø nú'ũ hinyá xodyo. Nuga dí camfri gue nu'ú ha, ma da 'yøde ne da gamfri.

²⁹ Ne nu mi uadi bi mangan njabũ ra cu Pablo, ya xodyo bi ma ne mri ntsanoya she'e'ũ.

³⁰ Ha nura cu Pablo bi 'muhni maxøgue yo njeya ja 'nara ngu dega njut'i, ne mi umba ntsaya gatho nú'ũ mi tsøni pa da ñaui. ³¹ Ne mi zofo ya ja'i hanja go ri manda Ajuá, ne mi xipabi'ũ de ra Zidada Jesucristo. Himi tsu da ña, ne hinto mi hacuabi'a.

RA ROMANU

RÁ CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO NÚ'A BI 'YOPABI YA GAMFRI ME NROMA

Ra apostol Pablo opabi ya gamfri me Nroma

1 Núgui drá Pablo, rá 'begogui ma zi Hmuhu ra Jesucristo. Ajuá ra Dada bi zoncagui pa ga ñapostol, ne xa hñuxcagui pa ga mamba rá maça hoga noya'a.

²Nuna maça hoga noyana, guehna bi ñagui maya'bu Ajuá ja ra Maça T'ofu nú'a bi 'yofo yá 'mehni'a. ³Y nuna maça hoga noyana xicju de ma zi Hmuhu ra Jesucristo nú'a to'o rá T'u Ajuá, ne utcaguihu gue nú'a ra T'u'a, de rá ndo'yo, bá ehe de rá ji ra nda Davi, ⁴pe de rá ndahi xá nt'axi bi fadi gue go gue'a rá T'u Ajuá, ngue'a co rá danga ts'edi bi yopa nte de ja ya du. ⁵Po rá ngue'a, Ajuá xa 'racagui ra 'befi dega apostol pa ga mangan ra maça hoga noya gatho ja ya hnini, pa da gamfri'u ne da 'yote Ajuá. Guehna ra 'befi dí pefi pa nuya ja'i da nsundabi rá maça thuhu ma zi Hmuhu ra Jesucristo. ⁶Hangué nehe nu'ahu, Ajuá xa zohn'a'ihu pa gui tenhu ra Zidada Jesucristo.

⁷Hangué dí op'ahu gatho'ihu zi cuhu gui 'buhubu Nroma, nú'ahu xi ri ma'ahu Ajuá ne xa zohn'a'ihu pa gui nt'axquihu. Ajuá ma Dadahu ne ma zi Hmuhu ra Jesucristo da jap'a'ihu ne da max'ahu pa gui 'buhu te rá ñenthó.

Ra apostol Pablo ne da zonga ya cu me Nroma

⁸Nuya ya mudi noya dí op'ahu ja ma carta, dí xi'ahu gue dí umba njamadi Ajuá ma Dadahu por gatho'ihu de rá thuhu ma zi Hmuhu ra Jesucristo, ngue'a

haburaza ja ra ximhai hma gue xi xcá camfrihu xá hño. ⁹Ajuá dí pepabi con gatho ma coraso pa da ntunga nú'a ra maça hoga noya nú'a habu xicju de rá maça T'u'a, y nu'a go gue'a padi gue nza ntho dí apabi'a por gue'ahu. ¹⁰Masque stá t'oma ndunthi ya pa pa ga mabu ga ts'õn'ahu, pe hinstá tsaya ga apa Ajuá pa da xoga ra gosthi pa da za ga mabu 'nitho. Hõnse go dí t'oma nú'a ra pa da mañ'a Ajuá pa ga mabu. ¹¹Ngue'a xi dí ne ga mabu ga 'bui con gue'ahu pa da za ga u't'a'ihu ra m'fadi nú'a xa 'ñutcagui ra Maça Ndahi, pa ma'na da nja ri jamfrihu. ¹²Y dí ma gue numa jamfrihu da 'racju ra ts'edi 'na ngu ma'na. Nuri jamfrihu da jaqui ma'na da ze ma jamfri, ha numa jamfriga da ja'ahu ma'na da ze ri jamfrihu nehe, ngue'a 'nat'a ma jamfrihu.

¹³Ne dí ne gui padihu, ma zi cu'ihu, gue ndunthi ya i'qui stá huts'i ga mabu ga ts'õn'a'ihu, pe tobya hinxá za. Dí ne ga mabu pa ga fax'ahu ngu stá faxa ma'ra ya cu ja ma'ra ya hnini. ¹⁴Ngue'a xúa 'bencagui ga xipa gatho ya ja'i nuna maça hoga t'ode de ra mpøhø, hangue mahyoni gatho ga zofo, ngu nú'u ña griego ne ngu nú'u ña ma'ra ya hñaqui, ngu nú'u ya bamhya ne ngu nú'u hinte yá fadi. ¹⁵Hangué nú'a ra pa go da ne Ajuá, nugui xi dí ne ga mabu pa ga mangan ra maça hoga t'ode nehe nubu Nroma.

Rá ts'edi ra maça hoga t'ode

¹⁶Hindí ntsa pa ga mangan ra maça hoga t'ode, ngue'a go gue'a 'nara noya dega ts'edi nú'a xúa pehna Ajuá pa da pøhø gatho nú'u to'o da gamfri, ra mudi ya xodyo, nepu gatho nu ma'ra ya ja'i. ¹⁷Nuna maça hoga t'odena udi gue Ajuá ma gue ya hinte ma ts'oqui tu nú'u to'o camfri, y nu'ú 'bui xá hño co Ajuá hõnse po yá jamfri. Ma njabu nehe ra Ndaxjua T'ofu habu ena: "Nu'a tó'o xa gamfri,

ya hinte ma ts'oqui tu, nú'á pe'tsa 'nara 'ra'yo te.”

Yá thai tu ya meximhai

¹⁸ Ajuá utuabi ya meximhai tengu rá ndangui rá cue'a, ne brí nhyoqui'a pa da dua pehna ra castigo de mahets'i pa da zadi nú'u ya ts'o'yode hingui ne da 'yot'e xá hño. Ajuá ri ncue ngue'a nuya ja'i masque paði gue 'bui Ajuá ne paði te rí 'ñepi da 'yot'e'u, pe hingui ot'e, nu'ú ri sigui co yá 'ñaqu'equ'ei ne yá ts'oqui. ¹⁹ Gatho nú'a te da za da faði de Ajuá, nu'ú xa t'utuabi xá hño, y nu Ajuá go guese xa 'ñutuabi'u. ²⁰ Desde nú'bu Ajuá bi hyoca ra ximhai, desde gue'bu, Ajuá bi 'ñutuabi'u tengu rá 'múi'a. Gatho nú'u ya t'ot'e ri hnequi, gue'u utuabi ya ja'i tengu rá 'múi Ajuá nú'a hini hnequi, y njabu ri hnequi gue Ajuá 'bui ne ja rá ts'edi pa nzantho. Hangue ya ja'i hingui tsa te da daði de nú'a te xa 'yot'e'u. ²¹ Nu'ú, masque bi baði Ajuá, pe himbi ne bi nsunda'u ngu rí 'ñepi, nixi bi umba njamadi de gatho ya hño xa hñani'u. Nu'a bi 'yot'e, bi ts'oca yá mfeni ne bi megui yá coraso pa himbi za bi baði nda'a ra hño nda'a ra 'ñu. ²² Masque mi eñ'u gue xi myá bamhya, pe hinte myá faði. ²³ Hangue bi zogui nú'a ra sɔcambeni mi 'ñepi da umbabi Ajuá nú'a xá nsunda ne pe'tsa ra te nzantho, pa go bi xɔcambeni ya c'oi nú'u xa thoqui ngu yá 'bai ya ja'i nú'u pe'tsi da du, nehe ya c'oi nú'u xa thoqui ngu rá 'bai 'nara ts'int's'u, ne nú'u ngu rá 'bai 'nara mbo'ni, ne nú'u ya c'oi dega qu'eña.

²⁴ Hangue Ajuá bi hyetho ya meximhai pa bi 'yot'a gatho nuya ts'onc'at'i mi beni ja yá mfeni, y njabu bi 'betua sehe yá tsa yá ndo'yo'u. ²⁵ Ngue'a nuya meximhai'u bi zogui nú'a Ajuá majuani pa go bi dena nú'u t'embabi gue go gue'u Ajuá; y nuya ja'i'u go bi nsunda nuya t'ot'e nú'u xa hyoca Ajuá, hingo bi nsunda

Ajuá to'o bi hyoca gatho, ne xá nsunda rá thuhu'a pa nzantho.

²⁶ Hangue Ajuá bi hyetho'u pa bi 'ño ja yá hne dega 'betsa, asta ya 'behña bi hñuxui yá mi'behñai hingo hõnse co ya 'ñohø ngu nú'a xqui manda Ajuá. ²⁷ Nehe ya 'ñohø bi me'tsa 'nara ts'onc'at'i pa da hñuxui yá mi'ñohøui hingo hõnse co ya 'behña, y njabu 'ñohø co 'ñohø bi 'yot'a ra t'ot'e xi xá nts'o. Hangue ja guese'u bi hñani nú'a mi 'ñepi da hñani'u por yá ts'ot'ot'e.

²⁸ Nehe nguetho himbi ho da beni'u de Ajuá, hangue nu Ajuá bi hyetho'u pa bi beni ya mfeni xá nts'o ne pa bi 'yot'e nú'a himri 'ñepi'u, ²⁹ ne bi 'yot'e'u ya t'ot'e hingui ho, ne bi me'tsa ndunthi ya ts'onc'at'i ne ya ts'omfeni. Myá nduste, myá hyote, myá 'yot'atuhni, myá hyate, myá ts'o'múi, myá nõnte, ³⁰ mi ja'tsua ya nc'uamba ma'ra, mi utsa Ajuá, myá 'ñaqu'equ'ei, mri 'ñexa sehe, mi beni hanja da za da 'yot'a ya t'ot'e xá nts'o, myá ts'o'yode co yá dada yá nana. ³¹ Bi ts'oca yá mfeni hangue himi paði nda'a ra hño nda'a ra 'ñu, ne himbi cumpli yá noya. Ne himbi me'tsa ra hmate co yá ja'i, ne himbi me'tsa ra huecate. ³² Nehe nubya njabu, masque paði ya ja'i nú'a te xa ma Ajuá, gue nu'u t'ó'o ot'a nuya t'ot'e'u rí 'ñepi da du, pe masque paði njabu, pe nu'ú ot'e nuya ya ts'ot'ot'e, y hingue hõnse ot'e, nehe ri johyauí nú'u ma'ra to'o handi'u ot'a njabu nehe.

Ajuá ma da hña'mba nguenda yá ts'oqui ya ja'i co ra hoga ts'utbi

2 Hangue dá ngu'a dá ngu, otho te grí nçoni nú'i guí 'yø de nú'a te ot'a ma'ra, ngue'a nú'a ra ora guí 'yø de nú'a te ot'a ma'ra, nu'í guí ncondena sehe, ngue'a guí ot'a nehe ngu ot'a nú'u ma'ra. ² Dí paðihu gue Ajuá ma da hña'mba nguenda co ra hoga ts'utbi nú'u to'o ot'a ya ts'oqui. ³ Hangue 'bu nú'i guí 'yø de ma'ra ne guí ot'a nehe ngu ot'e'u, oguí

beni gue ma gui mpont'ui rá cue Ajuá nú'a ra pa da hñap'a nguenda. ⁴Oxqui beni gue ngue'a Ajuá xi ra hoja'i con gue'i ne xa ze't'a ri nts'o'mui ne astabya hinxá castiga'i, gue nu'i da za gui sigui gui 'yøt'a ya ts'oqui. Padi gue Ajuá ra hoja'i con gue'i pa gui ñobri. ⁵Pe nu'í hinguí ne, ngue'a xi rá me ri coraso ne hinguí øde ne hinguí ñobri, hangue ma'na ma da castiga'i nú'a ra pa da hnequi rá cue Ajuá pa da 'yøt'a rá hoga ts'utbi'a. ⁶Y nú'á ma da umbabi nú'a ri 'ñepabi cada 'na ngu nú'a xa mēfi. ⁷Nú'á ma da umba ra te pa nzantho nú'u to'o xa hyomba rá nsunda ne xa hyoni pa Ajuá da 'ñe'tsua yá nsu ne xa hyonga ra te pa nzantho, ne hinxá zabi xa 'yøt'a ya hoga 'befi. ⁸Pe pa ya ts'o'yøde nú'u 'met'o go øt'a nú'a hinguí ho, ne hingo ne da 'yøt'a nú'a xá hño, Ajuá ma da umbabi'u 'nara castigo con gatho rá cue. ⁹Ma da nja ya danga ugui ne ya dumui pa gatho nú'u ya ja'i øt'a ya ts'oqui, rá mudi pa ya xodyo, nepu pa gatho ma'ra ya ja'i. ¹⁰Pe Ajuá ma da cu'ta ja rá nsunda gatho nú'u to'o xa mēfi ya hoga 'befi. Nehe ma da 'ñe'tsua yá nsu ne da umba ra hoga'mui, rá mudi pa ya xodyo, nepu pa gatho ma'ra ya ja'i.

¹¹Ngue'a Ajuá hinda ma da huahnitho ya ja'i nura ora da hñá'mba nguenda'u. ¹²Ajuá ma da hñá'mba nguenda gatho ya ja'i mahyegui, ngue'a gatho nú'u to'o xa 'yøt'a ya ts'oqui masque hinxá batua rá ley ra Moise, nu'ú ma dra tha'mba nguenda ne dra castiga nsinque da the'ta ra ley; ha gatho nú'u bi badi ra ley ne himbi 'yøt'a nú'a ma, nu'ú ma da tha'mba nguenda ngu nú'a manga nú'a ra ley'a. ¹³Ngue'a hingué nú'u xa 'yøde'tho rá ley ra Moise gue go gue'u 'bui xá hño co Ajuá, hina, pe nú'u to'o øte ra ley ha, go gue'u ma da hma gue hinte ma ts'oqui tu. ¹⁴Ne nú'a ra ora nuya ja'i hingyá xodyo øt'a sehe'u nú'a xá hño ngu nú'a manga rá ley ra Moise, njabu ri

hnequi gue pe'tsa sehe 'nayá ley, masque hinxá badi rá ley ra Moise. ¹⁵Ja gue'u ri hnequini 'nara ley ngu xa nt'ofu ja yá coraso. Nehe nu'ú pe'tsa 'nayá ts'edise pa da badi ua xá hño nú'a øt'e'u ua hina; nehe yá mfeni xipabi gue hinguí ho nú'a øt'e, o ja ra ora xipabi gue xa 'yøt'a xá hño. ¹⁶Nehe ma da njabu nú'a ra pa'a sta 'yøt'a ra nsuca uenda Ajuá ngu nú'a gra 'mui yá mfeni ya ja'i, masque nú'a xqui beni mant'agui'u. Ne nú'a to'o ma da hñá nguenda go ma Zidadahu ra Jesucristo. Njabu udi ra maça hoga noya nú'a xa 'bencagui ga ma.

Ya xodyo ne ra ley nú'a bi 'yofu ra Moise

¹⁷Nu'i xodyo, guí beni gue ja ri nsu ngue'a grá xodyo, ne guí camfri gue guí 'bui xá hño ngue'a guí pe'tsua rá ley ra Moise, ne grí 'ñets'i ngue'a guí nsunda nú'a ra Ajuá majuani, ¹⁸ne guí patua rá paha'a, ne guí padi gui huahna nú'a xá hño ngue'a njabu u't'a'i ra ley. ¹⁹Ne nu'i guí camfri gue da za gui cuhna ma'ra ya ja'i ja ra uenda ya goda, y guí ngu 'nara ñot'i pa nú'u 'bui ja ra 'bexuui. ²⁰Y guí camfri gue da za gui utui ma'ra ya ja'i nú'u 'ñena ya t'ubatsitho hinte yá fadi, ngue'a nú'a ra ley guí pe'tsi ja xcá tsuhni ra hoga mfadi ne nú'a majuani. ²¹Nú'i guí utui ma'ra, ¿hanja hingo guí øt'e nehe nú'a guí udi? Y nú'i guí ma gue hinda mpe 'na, ¿ha gue nu'i hinguí mpe? ²²Nú'i guí ma gue hinguí tsa da ts'inga 'nara medinthati, ¿ha gue nu'i hinguí øt'a njabu? Nú'i guí utsa ya c'oi, pe ¿ha gue hinguí mpe ja yá nija'u? ²³Nú'i grí 'ñets'i ngue'a guí pe'tsua rá ley ra Moise, ¿ha gue hinguí 'betua rá tsa Ajuá ngue'a hinguí øt'a nú'a manga nú'a ra ley'a? ²⁴Hangue ja ra Maça T'ofu 'nará 'mehni Ajuá bi xipa ya xodyo ne bi 'ñembi: “Ya ja'i nú'u hingyá xodyo ñama'ñu de Ajuá po rá ngue'ahu.”

²⁵ Nubyá nura circuncisio go gue'a ngu 'nara seña nú'a xa thuts'i ja ri ndo'yohu ne go gue'a ra nt'udi de ra cohi nú'a bi gohi Ajuá co ndu ri dadahu ra Abrá. Nú'a ra seña'a da max'ahu ndunthi 'bu gui 'yøthu nú'a mangan ra ley. Pe nu'bu hingui øthu ngu mangan ra ley, nu'bú ra nt'udi de ra cohi ja ra uenda hinga ra nt'udi. ²⁶ Nehe nu'bu nú'u ya ja'i hingyá xodyo nú'u to'o hingui pe'tsa nuna seña, nu'bu nú'u pefi ya hoga 'befi ngu nú'u mangan ra ley, nu'bú nehe'u Ajuá ma da hyandi gue ja ra uenda pe'tsa nú'a ra seña de ra cohi. ²⁷ Ne njabu nú'a to'o hingrá xodyo, ma da 'ñudi gue nu'i grá 'yøt'ats'oqui, ngue'a nu'á desde bi 'mui xa gohi rá ndo'yo ngu bi hyoca Ajuá nsi ra seña pe xa 'yøt'a ya hoga 'befi ngu nú'u mangan ra ley, ha nu'i guí pe'tsa ra seña de ra cohi ne guí pe'tsa rá ley Ajuá nt'ofu, pe hinguí øte nura ley'a. ²⁸ Hangué ra xodyo xi majuani hingo nú'a de rá 'baitho, ne ra seña xi majuani hingo nú'a hnequi de thi ja rá ndo'yo. ²⁹ Pe nu'a xi majuani ra xodyo, gue'a nú'a to'o øta Ajuá ja rá coraso, ha nu'a ra seña xi majuani, gue'a nú'a ja mbo ja rá coraso 'na, nú'a ra seña xa 'yøt'a Ajuá ja rá te 'na, hingue nú'a t'øt'e ja rá ndo'yo ngu xa nt'ofu ja ra ley. Y nú'u to'o xi majuani ya xodyo ngue'a øta Ajuá ja yá coraso, go gue'u ma da 'ñe'tsua yá nsu Ajuá, hingo ya ja'i.

3 Nu'bú, ¿te ma'na ra mfats'i pe'tsa ra xodyo? O ¿te ma mfats'i hani de ja ra seña de ra cohi? ² Ndunthi ya mfats'i pe'tsa ya xodyo nú'a hingui pe'tsa nú'u ma'ra ya ja'i. 'Na de nuya mfats'i'u gue'a gue Ajuá bi umba rá noya'a pa go bi su'u. ³ 'Ra de gue'u himbi gamfri nú'a bi ñá'-tuabi'u Ajuá, pe nu'á hingui ne da 'ñena gue Ajuá hinda ma da cumpli nú'a xa ñagui. ⁴ Hanja hina, nu'á ma da cumpli nú'a xa ñagui. Ajuá hinga ma ga ec'uambahu, ma'na xá hño ga beñhu gue gatho ya ja'i go ya cuamba y hingo Ajuá. Ngu

mangan ja ra Mäca T'ofu habu sipa Ajuá njaua ne ena:

Ma da fadi gue go gue'i guí mangan majuani, y ma gui ntäte nú'a ra pa da 'ñec'uamba'i ya ja'i.

⁵ 'Nara ja'i tsa da 'ñena njaua: "Nu'bu ma ts'oquihu japi da hnequi tengu rá hoga'mui Ajuá, nu'bú ¿ha gue ra hoga ts'utbi da castigaguihu?" Njabu mangan nú'u ma'ra ya ja'i, hingo dí mangá. ⁶ Hina, núj hinda za ga beñhu ngu beñ'u. Ngue'a nu'bu di njabu ngu nú'a mañ'u, nu'bú ¿hanja da za da 'yøt'a ra ts'utbi'a co ra ximhai?

⁷ 'Nara ja'i tsa da 'ñena njaua: "Nu'bu por 'nara nc'uamba ga ma ga japi da hnequi rá nsunda Ajuá ngue'a ja ri hneconi gue Ajuá cumpli rá noya, nu'bú ¿ha gue rí 'ñepabi da castigagui?" ⁸ Ne asta da za da 'ñena 'nara ja'i gue 'na da za da 'yøt'a nú'a xá nts'o pa da nja ra hño. 'Ra xa guscagui ra nc'uamba y 'bai mañ'u gue guehna dí udi. Nuya ja'i'u rí 'ñepabi da secuabi 'nara castigo.

Gathoguihu dí tuhu ya thai

⁹ Hangué ¿te ga beñhu? ¿Ha gue ga beñhu gue núju dyá xodyohu ma'na dí 'buhu xá hño que ma'ra ya ja'i? Hina, hingui tsa; ngue'a ya stá ma gue gathoguihu, ngu ya xodyo ngu nú'u hingyá xodyo, gathoguihu dí øhu ja rá 'ye ra ts'oqui. ¹⁰ Hangué ra Mäca T'ofu enga njaua:

Jo'o ni 'na nú'a hindi tu ya ts'oqui. Haha, jo'o ni 'na.

¹¹ Jo'o ni 'nara ja'i nú'a strá nt'axi rá mfeni,

ne jo'o ni 'na to'o di honi Ajuá.

¹² Gatho'u ya ts'o'yøde, gatho'u xa nts'oqui.

Ni 'na hingui øt'a xá hño, haha ni 'na.

¹³ Yá ne'u xá nts'o, nja ngu 'nara nt'agui xots'i;

ne nzantho hate'u.

Nehe xá nts'uni yá ne, nja ngu rá ne ra qu'eñā núa hote.

¹⁴ Põni ya ts'one de yá ne, ne ya noya dega cue.

¹⁵ Co 'na tui nu'ú da ma hnest'ihí pa da hyo yá miq'u'eíui.

¹⁶ Haburaza 'yo'u øt'a ya nhuati ne tsogui ya ugúí,

¹⁷ y hinxa badi'u hanja da 'mui'u te rá 'ñenho.

¹⁸ Y nu'ú ni ts'u hingui tsupabi rá cue Ajuá.

¹⁹ Nubyá dí padihu gue núa mą́nga ja rá ley ra Moise, mą́ pa nú'u to'o 'bu ja núa ra ley'a pa da me'tsa yá tsa y da go'ta yá ne, pa njabu nu'ú ne gatho ma'ra ya ja'i de ra ximhai da dø'ma núa ra castigo ma da hñani de Ajuá.

²⁰ Ngue'a ni 'nara ja'i hinxa 'yøt'e gatho núa manda ja ra ley. Hangué engá ja ra Mą́ca T'ofogúe Ajuá hinda ma da mą́ gue ni 'nara ja'i hingui tu ra ts'oqui, masque da 'mui 'ra da 'ñena gue xa 'yøt'a ngu núa mą́nga ra ley. Ngue'a nu'araza ra ley xø'tsuabi yá ts'oqui ya ja'i.

Ra mpøhø bí ehe po ra jamfri

²¹ Pe nubyá Ajuá xa 'ñudi 'nara hño pa ra meximhai, y nura hño'a, núa hanja grá 'buhú xá hño ja rá thandi'a. Pe nura hño'a hingui pe'tsi te da nu ni co ni 'nara ley, masque ja dí mą́mą́ ja rá ley ra Moise ne ja núa bi 'yofogúe ma'ra yá 'mehni Ajuá. ²² Nuna dą́nga hñońa mą́ gue nu'a tó'o camfri ra Zidada Jesucristo ya 'bui xá hño ja rá thandi Ajuá. Y nuna hñońa ja pa gatho nuto da gamfri'a, ngue'a gatho ya ja'i mahyegui, gue dra xodyo gue hindra xodyo. ²³ Y gathoguihú dyá 'yøt'ats'oquihú, ne ni 'na de guecju hingui tsa ga 'yohú xá hño ngu ri ho Ajuá. ²⁴ Pe nu'á xi ra hoja'i, hangue mą́ de rá pahase gue ya hinte ma ts'oqui dí tuhú ngue'a dí camfrihú ra Zidada Jesucristo. Ajuá tsa da mą́ njabu ngue'a ra Zidada Jesucristo ya bi gutca

ma thaihú. ²⁵ Ajuá bá pehna ra Zidada Jesucristo pa bi du ja ra pont'i ngu 'nara hña'ti, pa bi hñaga ma ts'oquihú po rá mą́ca ji bi mani, pa njabu nu'a tó'o da gamfri'a ya hinda ma da zutua rá cue Ajuá. Njabu bi 'yøt'a Ajuá pa bi 'ñudi rá hoga ts'utbi, masque himi hnequihma ngue'a po rá mą́ca pasencia hinxqui castiga ya ja'i nuya pa xqui thogui. ²⁶ Ha nubyá, po rá du rá T'u, Ajuá bi 'ñudi rá hoga ts'utbi, ne nu'á mą́ gue ya hinte ma ts'oqui tu nú'u to'o camfri ra Zidada Jesu.

²⁷ Hangué nubyá hingui tsa to da 'ñets'i. 'Bu xa za 'na xa me ya hoga 'befi ngu nú'u mą́nga rá ley ra Moise pa xa mpøhøhma, nu'bú xa zahma xa 'ñets'i. Pe nuto ya hinte ma ts'oqui tu ngue'a xa gamfri ra Zidada Jesucristo, nu'á hingui tsa da 'ñets'i. ²⁸ Ngue'a dí pahú xá hño gue Ajuá mą́ gue ya hinte ma ts'oqui tu nú'a to'o camfri ra Zidada Jesu nsingue te da nu co ya 'befi de ra ley.

²⁹ ¿Xi ha gue Ajuá go ra Ajuá nsøctho pa ya xodyo? ¿Ha hingrá Ajuá nehe pa nuya ja'i hingyá xodyo? Haha, go gue'a ra Ajuá nehe pa gue'u. ³⁰ Ngue'a 'nat'a Ajuá 'bui, y nú'á mą́ gue ya hinte ma ts'oqui tu ya xodyo nú'u pe'tsa ra seña de ra cohi ja yá ndo'yo nú'bu camfri ra Zidada Jesucristo. Nehe go guet'a Ajuá mą́ gue nehe nú'u hingui pe'tsa ra seña ja yá ndo'yo ya hinte tu nú'bu camfri'u ra Zidada Jesucristo. ³¹ ¿Ha gue dí puthú rá ley ra Moise ngue'a dí udihú ra jamfri de ra Zidada Jesucristo? Hina, hinda za da feni njabu, ngue'a nujú ma'na dí umfú rá ts'edi nura ley'a.

Ra Abrá himbi mpøhø po nuya hoga 'befi bi 'yøt'e

4 Xi ra Abrá nú'a ma mudi dadahú nujú dyá xodyohú, ¿te rá 'be da za ga beñhú 'bu de gue'a? ² Nu'bu Ajuá xa mą́mą́ gue ra Abrá ya hinte ma ts'oqui mi tu por yá hoga 'befi mi øt'e, nu'bú

nu'á xa zahma xa 'ñets'i. Pe hina, himbi za bi 'ñets'i ja rá thandi Ajuá. ³Ngue'a ra Maça T'ofu enga njaua: "Ra Abrá bi gamfri gue mi ma da hñani nú'a bi ña'tuabi Ajuá, hangue Ajuá bi ma gue ra Abrá ya hinte ma ts'oqui mi tu." ⁴Nu'bu 'nara ja'i øt'a 'nara 'befi, nurá thaha da t'umbi hingui t'umtho co ra hñoja'i; t'umbabi ngue'a xa mpefi ne thupi. ⁵Pe nura ja'i to'o camfri Ajuá ne camfri gue hingue po yá hoga 'befi da za da ma Ajuá gue ya hinte ma ts'oqui tu, nura ja'i'a, Ajuá da ma gue ya hinte tu ngue'a bi gamfri'a. ⁶Nehe ra Davi xicju gue Ajuá manga nuna noyana dega japi. Nu'á ena gue Ajuá ma gue 'nara ja'i ya hinte ma ts'oqui tu nsinque da 'yu'tua nguenda de yá 'befi. ⁷Ra Davi bi 'yofo njaua: Njapi ndunthi nú'a to'o xra pumba yá ts'oqui.

⁸Haha, njapi ndunthi nú'a hingui ma Ajuá te xa 'yøt'e.

⁹Xi nuna ra noya dega japi manga Ajuá, ¿ha gue ma pa gatho ya ja'i, o hønse pa nú'u pe'tsa ra seña de ra cohi bi gohi Ajuá co ya xodyo? Hina, nu'á ma pa gatho. Dí padihú gue Ajuá bi ma gue ya hinte ma ts'oqui mi tu ra Abrá ngue'a bi gamfri'a. ¹⁰¿Ha gue ra Abrá mi pe'tsa ra seña ja rá ndo'yo nura ora'a o hina? Hina, himi pe'tsta nú'a ra seña'a, mi 'butho njabu. ¹¹Nura seña de ra cohi bi thu'tsua ja rá ndo'yo pe asta 'mefa; y nura seña'a gue'a ngu 'nara seyo bi hñu'tsuabi Ajuá pa da fadi gue ri muui nú'a xqui mañ'a gue ra Abrá hinte ma ts'oqui mi tu ngue'a bi gamfri. Ajuá bi ma gue ra Abrá ya hinte mi tu ante da thu'tsuabi nura seña, y njabu ra Abrá bi ndada de gatho nú'u to'o camfri masque nu'ú hinxa me'tsa nú'a ra seña, pa njabu nehe'u Ajuá bi ma gue ya hinte tu'u. ¹²Nehe ra Abrá bi ndada de ya ja'i to'o pe'tsa ra seña de ra cohi ne camfri, nú'u to'o hingue hønse pe'tsa ra seña pe nehe

tenba rá jamfri ma dadahu ra Abrá nú'a to'o bi gamfri ante da thu'tsua ra seña.

Nuju ga hañhu ra hña'ti nú'bu ga camfrihu

¹³Ajuá bi ña'tua ra Abrá da umbabi ra ximhai ngu 'nara tsogui pa gue'a ne pa yá ja'i 'mefa de gue'a. Bi ña'tuabi pe hingue ngue'a xqui 'yøta ra ndaxjua ley; nu'á bi ña'tuabi njabu ngue'a mi camfri ne ya hinte ma ts'oqui mi tu. ¹⁴'Bu nú'u to'o ri dena ra ndaxjua ley da gohui nú'a ra tsogui, nu'bú ra jamfri da bøni gue hinte ri muui, ne nú'a ra hña'ti'a ma da njabutho. ¹⁵Pe ra ley ri japi da hnequi rá cue Ajuá ngue'a dyá ts'o'yødehu, pe 'bu di otho 'nara ley, nu'bú ¿hanja gra ts'o'yødehu?

¹⁶Hangue nura hña'ti de ra tsogui ja pa nú'u to'o camfri, pa njabu Ajuá da za da unga ra tsogui po rá hñoja'i. Ma dra t'umbi pa gatho yá ja'i ra Abrá, hingue hønse pa nú'u to'o bi nte ja ra ley nepu bi gamfri, pe nehe pa nú'u to'o hinxa te ja ra ley ne bi gamfri ngu bi gamfri ra Abrá nú'a to'o go ra dada de gathoguihu núju dyá gamfrihu. ¹⁷Ngu manga ja ra Maça T'ofu gue Ajuá bi xipa ra Abrá ne bi 'ñembi: "Stá hux'a'i pa gui ndada de ndunthi ya hnini." Hangue ja rá thandi Ajuá ra Abrá bi ndada de gatho nú'u to'o camfri. Y nu'á mi camfri gue Ajuá tsa da japi da yopa nte nú'u xa du, y ri manda nú'a hingui 'buitho, pa gue'a ja ra uenda ya 'bui.

¹⁸Ne masque ngu xmá hñei, pe ra Abrá mi camfri gue da zøhø nú'a xqui xipabi Ajuá ne bi sigui bi dø'mi. Hangue njabu nu'á bi ndada de ndunthi ya hnini ngu nú'a xqui xipabi Ajuá ne bi 'ñembabi: "Ma da ndunthi ri bñtsi da 'mui." ¹⁹Ra Abrá xi mi ja rá jamfri gue da me'tsa 'nará t'u. Nu'á himi jamasu ua ya mrá daqu'ei, masque mi ma da got'a 'na nthebe njeya. Nixi himi jamasu gue ra Sara nurá 'behña'a ya mrá daqu'ei nehe

ne hinxqui me'tsa ni 'nara batsi. ²⁰Pe de nú'a xqui hñá'tuabi ni ts'u himbi 'be rá jamfri, nu'á ma'na bi nja rá jamfri, ne bi nsunda Ajuá. ²¹Ngue'a mi padi xá hño gue Ajuá mi ja rá ts'edi pa da 'yøt'e ngu nú'a xqui ñá'tui. ²²Hangue por gue'a Ajuá bi ma gue ya hinte ma ts'oqui mi tu ra Abrá, gue'a ra Abrá bi gamfri'a.

²³Pe nuya noya nú'u ena gue Ajuá bi ma gue ya hinte ma ts'oqui mi tu ra Abrá, himbi t'ofó hønse pa ra Abrá; ²⁴bi t'ofó pa guecaguihü nehe, gue'a Ajuá ma mahyegui de guecjü núju dí camfrihü'a. Dí camfrihü gue nu'á pe'tsa ra ts'edi pa bi 'yøt'e bi yopa nte ma zi Hmuhü ra Jesucristo. ²⁵Nu'á bri da pa bi du po rá gue ma ts'oquihü, ne bi t'øt'e pa bi yopa nte pa bi t'udi gue ya hinte ma ts'oqui dí tuhü.

Ya hño nú'u pe'tsa ra gamfri gue'a Ajuá xa ma gue ya hinte ma ts'oqui tu

5 Nubyá Ajuá xa ma gue ya hinte ma ts'oqui dí tuhü gue'a stá camfrihü'a, hangue ya dí 'buhü te rá entho con gue'a por ma Zidadahü ra Jesucristo. ²Nehe gue'a dá camfrihü ma zi Hmuhü ra Jesucristo, hangue ya stá jonihü co Ajuá ra Dada ne stá tsütuahü rá hño-ja'i'a. Y nubyá ya dí 'buhü ja nú'a ra hño-ja'i'a, ne dí tømhu co ndunthi ra johya nú'a ra pa ga 'buhü ja rá nsunda Ajuá. ³Y hingue hønse dí johyahü por gue'a, nehe rí 'ñepi ga johyahü ora dí thohü ya ts'othogui, gue'a dí padihü gue ya ts'othogui ri jacju ga zedihü. ⁴Y nu'bu ga zedihü, ga pønñü 'radyá hoga gamfrihü, y por guehna ma'na da ndangui ma nthø'matehü. ⁵Y nuna nthø'matena hinda ma da njabutho nepü ga 'be ma tsahü, gue'a ra Maca Ndahi nú'a xa t'acaguihü xa 'ñutcahü xá hño gue Ajuá macaguihü.

⁶Dí pahü gue Ajuá macaguihü, gue'a ja nú'a ra pa xqui beni'a, bá pehna ma zi Hmuhü ra Jesucristo pa bi du po rá

nguecjü núju ndyá dadits'oquihü, gue'a nuju otho ma ts'edihü pa ga mpøhøsehü. ⁷Xi xá hñei to da ne da du po rá gue 'nará miqu'eiu nú'a di øthma xá hño, pe ja ra ora da za 'na da rezga da du po rá gue 'nara hoja'i. ⁸Pe Ajuá xa 'ñutcaguihü tengü rá ndangui rá hmate nú'a pescahü, gue'a masque 'nandyá dadits'oquihü, pe bá pehna ma zi Hmuhü ra Jesucristo pa bi du po rá guecjü. ⁹Y núbya ya gue nu'á bi du pa bi ñangaguihü co rá maca ji, ne ya hinte ma ts'oqui dí tuhü, nu'bá nubyá go dí tømhu gue nu'á da ñangaguihü de rá cue Ajuá sta 'ñepü. ¹⁰Nuju ndí ncontrahü co Ajuá, pe nubyá dí mádiñü con gue'a po rá du rá maca T'u. Y núbya stá mádiñü con gue'a, dí padihü gue ma ga mpøhøhü po rá te'a. ¹¹Pe hingue hønse'a, nehe nuju dí johyahü ndunthi gue'a dí 'buhü xá hño co Ajuá por nú'a bi 'yøt'e ma zi Hmuhü ra Jesucristo, gue'a por nú'a bi 'yøt'e'a ya stá mádiñü co Ajuá.

Nú'a bi 'yøtcahü ra Adá y nú'a bi 'yøt'a ra Zidada Jesucristo pa guecjü

¹²Hangue nu mi yut'a ra ts'oqui gatho ja ra meximhai, bi yut'i po nú'a bi 'yøt'a 'nara 'ñøhø, y go gue'a numa müdi dadahü. Nehe po rá nts'o'yøde'a ra du bi yut'i ja gatho ya ja'i, gue'a xa t'øt'a ra uenda gue gatho bi 'yøt'a ra ts'oqui. ¹³Hangue ante da thuxa ra ley ya mi ja ra ts'oqui ja ra ximhai, pe nú'u ya ts'oqui bi t'øt'e himbi thanga nguenda gue'a hinxqui thusta ra ley, gue'a hingui tsa da thanga nguenda ya ts'oqui nu habü otho ni 'nara ley. ¹⁴Pe madi njabü, ra du bi ntäte ja ya ja'i desde ra Adá asta ra Moise, masque nú'u ya ja'i'u himbi 'yøt'a ngu nú'a ra nts'o'yøde bi 'yøt'a ra Adá. Nura Adá po nú'a bi 'yøt'ase hangue bi nja ra du pa gathoguihü; njabü nehe bi 'ñehe ra Zidada Jesucristo bi 'yøt'ase pa bi nja ra te pa nzantho.

¹⁵Pe nú'a ra ts'oqui bi 'yøt'a ra Adá hinga ra dangui ngu nú'a ra 'baha bi unga Ajuá dega hñoja'i. Po rá ngue rá ts'oqui 'nadra 'ñøhø bi nja ra du pa gatho, pe Ajuá po rá hñoja'i bá pehna 'nadra 'ñøhø nehe pa da unga ra te pa nzantho ngu 'nara 'baha pa gatho ya ja'i po rá hñoja'i nú'a 'nadra 'ñøhø. Y nura 'ñøhø'a go gue'a ma Zidadahú ra Jesucristo. ¹⁶Ra ts'oqui dí tuhú por nú'a bi 'yøt'a 'nada ra ja'i hinga ra dangui ngu nú'a ra 'baha xa t'acjú. Ajuá bi hña'mba nguenda de nú'a 'nadra ts'oqui, ne bi 'ye'mba ra du pa gatho ya ja'i; pe 'mefa Ajuá po rá hñoja'i bi unga nura 'baha'a masque ya ja'i xi xqui 'yøthma ndunthi ya ts'oqui, pe Ajuá bi má gue ya hinte ma ts'oqui mi tu. ¹⁷Ya gue bi ntate ra du po nú'a ra ts'oqui bi 'yøt'a 'nada ra 'ñøhø, pe nubyá nú'u to'o xa hñani nú'a ra 'baha xa unda Ajuá po rá hñoja'i y xa hñani nura noya gue nu'ú ya hinte ma ts'oqui tu, nu'ú ma go da nda'u ja nú'a ra te xa 'ñepu po rá ngue nú'a bi 'yøt'a 'nada ra 'ñøhø, y nura 'ñøhø'a go gue'a ma zi Hmuhú ra Jesucristo.

¹⁸Hangue por nú'a ra ts'oqui bi 'yøt'a 'nada ra 'ñøhø, Ajuá bi 'ye'mba ra du pa gatho ya ja'i, y nehe por nú'a ra hoga 'befi bi 'yøt'a 'nada ra 'ñøhø, Ajuá ena pa gatho ya ja'i gue ya hinte ma ts'oqui tu'u ne umbabi'u ra te. ¹⁹Po 'nara ts'o'yøde gá 'ñøhø, bi japi bi nts'oqui gatho ya meximhai, njabu nehe po 'nara hoga'yøde, ndunthi da t'embi gue ya hinte ma ts'oqui tu.

²⁰Pe 'mefa bi nja ra ley pa ma'na bi ndunthi ya nts'o'yøde. Y masque xa ndunthi ya nts'o'yøde, ma'na xa ndangui rá hñoja'i Ajuá. ²¹Masque ra ts'oqui xi bi ntatehma ngue'a bi nja ra du, pe ma'na bi ntate rá hñoja'i Ajuá, ngue'a po rá hñoja'i'a nu'a má gue nuju ya hinte ma ts'oqui dí tuhú, ne xa 'racaguihú ra te pa nzantho po ma Zidadahú ra Jesucristo.

Núju stá 'ueguehu de ra ts'oqui rí 'ñepi ga 'buhu 'nara 'ra'yo te co ra zi Hmu Jesucristo

6Xibya, ¿te ga mañhu? ¿Ha gue ga sigui ga øthu ya ts'oqui pa ma'na da ndangui rá hñoja'i Ajuá pa guecju? ²¡Hina! ¡Hinda za ga beñhu njabu! Nujú ma'met'o ndí ohu ja rá 'ye ra ts'oqui, pe nubyá ya stá pøñhu, ya hindí ohu ja rá 'ye, ja ra uenda ya stá tuhú. Nu'bú ¿hanja da za ga sigui ga øthu ya ts'oqui? ³¿Ha gue hinguí padihú gue núju stá nxistehéhu stá 'nathohú co ma zi Hmuhú ra Jesucristo, ne nura ora dá nxistehéhu ja ra uenda dá tuhú con gue'a? ⁴Nehe nú'a ra ora dá nxistehéhu, ja ra uenda dá nt'aguihú ngu bi nt'agui'a ngu 'ñena stí tuhú nehe, pa ngu bi yopa nte'a de ja ra du po rá maça ts'edi Ajuá rá Dada, njabu necaguihú stá yopa ntehu ma'ra'yo pa ga 'buhu 'nara 'ra'yo 'mui.

⁵Ngue'a nu'bu stá 'nathohú con gue'a ngue'a ja ra uenda stá tuhú ngu bi du'a, nu'bú ma ga 'buhu 'nara 'ra'yo 'mui ngu gra 'mu'a, ngue'a ja ra uenda dá yopa ntehu ngu bi yopa nte'a de ja ra du. ⁶Dí padihú gue ma ndaxjua 'muihú bi mpon-t'i mahyegui con gue'a, pa gue numa ndaxjua 'muihú nú'a mi pepa ra ts'oqui, ngu ya xra huati pa ya hinga 'megohú de ra ts'oqui. ⁷Ngue'a nu'a tó'o ya xa du, ya hinguí o ja rá 'ye ra ts'oqui. ⁸Bu stá tuhú mahyegui co ma zi Hmuhú ra Jesucristo, dí camfrihu gue ga 'buhu con gue'a. ⁹Ngue'a dí pahú gue ma zi Hmuhú to'o bi yopa nte de ja ya du, ya hinguí pe'tsi te da yopa du'a, ne ra du hinda ma da yopa ntate de gue'a. ¹⁰Ngue'a nu mi du'a, bi du 'na'quitho pa bi gutca gatho ma ts'oquihú, y ya hinguí pe'tsi te da nu co ra ts'oqui. Y nubyá nu'a bi yopa nte y 'bui pa rá nsunda Ajuá. ¹¹Njabu necju ga øthu ra uenda gue ya stá tuhú ne ya hindí pe'tshu te ga nuhú co ra ts'oqui, ne ya dí 'buhu pa rá nsunda

Ajuá ngue'a dí 'nathohu co ma zi Hmuhu ra Jesucristo.

¹² Hangué ya oxqui hophu ra ts'oqui da sigui da manda ja ri ndo'yohu nú'u ma da du. Oxqui hophu da ja'ahu gui 'yøthu nú'a go da ne ri ndo'yohu. ¹³ Oxqui sigui gui pephu ra ts'oqui nú'a ja'ahu gui 'yøthu nú'a hinguí ho. Nu'a gui 'yøthu, daphu ri tehu ja rá 'ye Ajuá pa gui 'yø'tuahu rá paha'a, ngue'a nu'ahu ja ra uenda ya xcá tuhu de ra ts'oqui ne xcá yopa ntehu ma'ra'yo. Hangué daphu ri ndo'yohu ne ri ts'edihu Ajuá pa gui pephu rá 'befi'a. ¹⁴ Ngue'a nura ts'oqui ya hinda ma da ndá de guecju, ngue'a ya hindí 'buhu ja rá hmanda ra ndaxjua ley, nubyá dí 'buhu ja rá hñoja'i Ajuá.

Núju ndí ohu ja rá 'ye ra ts'oqui, ¿pa te ga yopa penjani?

¹⁵ Nde'bu, ¿ha gue ga øthu ya ts'oqui ngue'a dí 'buhu ja rá hñoja'i Ajuá ne ya hindí 'buhu ja rá hmanda ra ndaxjua ley? ¡Hina! ¡Hinda za ga beñhu njabu! ¹⁶ Dí padihu gue dyá 'begohu de nú'a to'o dí øtehu. Nu'bu guí øtehu ra ts'oqui go rá 'bego'ihu'a ne go gue'a da ja'ahu gui 'medihu. Ha nu'bu guí øthu Ajuá go rá 'bego'ihu'a y nu'a da 'yø'te pa gui 'buhu xá hño ja rá thandi'a. ¹⁷ Pe jamádi Ajuá gue masque gá 'megohu de ra ts'oqui, pe nubyá ya xcá ndahu pa gui 'yøtehu con gathu ri muihu ra nt'utuate xa t'ut'ahu. ¹⁸ Ajuá bi zin'ahu de rá 'ye ra ts'oqui nú'a nguí pephu, pa go gui pephu'a ne gui 'yøthu xá hño ngu ri ho'a. ¹⁹ Nuna dí xi'ahu, dí hec'ahu ngu ya 'bego pa da zo ri mfenihu. Njabu ngu xcá ndahu pa gá 'megohu ja ra ts'oqui ne nguí nts'o'yødehu, njabutho nehe ndahu ja rá 'ye Ajuá pa gui 'yøthu nú'a xá hño, ne gui 'buhu xá nt'axi.

²⁰ Nguetho nú'bu nguí 'megohu ja ra ts'oqui, himi tsa gui 'yøthu nú'a xá hño. ²¹ ¿Te ma thaha gá hañhu de nú'u ya

t'ø'te xmá nts'o nguí øthu? Ha nubyá grí ntsahu de gue'u. Ngue'a nú'a ra thaha ri uni nú'u ya t'ø'te xá nts'o, go gue'a ra du. ²² Pe nubyá ya hingyá 'begohu de ra ts'oqui, ya gyá 'begohu de Ajuá, hangué ya xcá hañhu 'nara danga thaha, y nura thaha'a go gue'a gui 'buhu xá nt'axi y rá ngats'i 'nara te pa nzantho. ²³ Nguetho nura njut'i ra ts'oqui go gue'a ra du, pe nura 'baha Ajuá go gue'a 'nara te pa nzantho nú'a da 'racju ngue'a drí 'nathohu co ma Zidadahu ra Jesucristo.

Dí 'buhu co ra Zidada, hingue dí 'buhu ja ra ndaxjua ley

7 Zi cuhu, nu'ahu guí padihu ya ley, gue mientras ra ja'i te, pe'tsi da 'yø'te ngu manga ra ley, pe 'bu da du, ya hina. ² Nja ngu 'nara 'behña ra medinthati, mientras te rá dame pe'tsi da 'yø'te nú'a manga ra ley dega nthati, pe nu'bu ya xa du rá dame, nura 'behña'a ya hinguí 'bui ja nura ley'a. ³ Pe nu'bu te rá dame, ne da meui ma'na ra 'ñøhø, nura 'behña'a da thu'mbabi ra zinga medinthati; pe nu'bu xa du rá dame, nura 'behña'a ya hinguí 'bui ja nura ley'a, ne hinda ma da thu'mbabi ra zinga medinthati masque da nthatui ma'na ra 'ñøhø.

⁴ Njabu necaguihu ndí 'buhuhma ja rá hmanda ra ndaxjua ley. Pe nubyá ja ra uenda stá tuhu mahyegui co ra Zidada Jesucristo nu mi du'a, ne ya hindí 'buhu ja nura ley'a. Dá njahu ngu nú'a ra 'behña bi du rá dame ne bi nthatui ma'na, ngue'a nuju ya hindí 'buhu ja ra ndaxjua ley, ngue'a ya dá 'nathohu co ra Zidada Jesucristo nú'a to'o bi yopa nte de ra du. Y stá njahubu pa da za ga øthu ya hoga 'befi pa rá nsunda Ajuá. ⁵ Ngue'a nú'bu ndí 'buhu ja ma ndaxjua 'muihu xá nts'o, nura ley ma'na bi nupca ma mfenihu pa dá øthu nú'u ya ts'onc'at'i ndí pe'tshu, y nu'ú mri mpefi ja gathu ma ndo'yohu pa dá øthu ya ts'oqui ne pa xa zixcahmahu ja ra du. ⁶ Pe nubyá ja

ra uenda stá tuh̄ de ja ra ndaxjua ley, ngue'a ya hindí 'buh̄ ja rá hmanda nú'a ra ley'a. Ya hindí oh̄ ja rá 'ye ra ley, hangue nubyá da za ga peph̄ Ajuá co 'nara 'ra'yo mfeni nú'a bi 'racj̄ ra M̄aca Ndahi, ne hingue ngu ma'met'o nú'bu ndí 'buh̄ ja rá hmanda ra ndaxjua ley ne ndí peph̄ ngu nú'a xqui t'ofó.

Ra ts'oqui nú'a dí h̄ah̄u

⁷ ¿Te ga beñh̄bya? ¿Ha gue ra ndaxjua ley tu ra thai de ra ts'oqui? ¡Hina! ¡Hinda za! Ngue'a go gue'a bi 'ñutcagui te rá 'be'a ya ts'oqui. Ngue'a hinduí padí hm̄ah̄ ua ra ts'oqui pa dra hȳocua nú'a te pe'tsi ma'na. Dá padí asta nu mi 'ñengagui ra ley: “Oxqui hȳoca nú'a hinga ri meti.” ⁸ Pe nu ndá øde nura hmanda'a, nuya ts'onc'at'i bi mpefi ja ma ndo'yo pa dá hȳoque ndunthi ya t'øt'e, y njab̄ dá tu ra ts'oqui ngue'a hindá øt'e ngu nú'a m̄anga ra ley, ngue'a nsi ra ley hingui tsa to da du ra ts'oqui. ⁹ Ma'met'o hinduí pah̄m̄a ra ley, y ndí beni gue nduí 'bui xá h̄ño ja rá thandi Ajuá. Pe nu ndá padí ra ley, gue'bu dá padí tengu rá nd̄angui ra thai ndí tu, ha nura ts'oqui ma'na bi nja rá ts'edi pa bi cacagui ga pepi. ¹⁰ Njab̄ ra ley nú'a ñ̄a'-tui ra te pa nz̄antho pa to'o da cumplibi, bi 'ñutcagui gue ya dí nehi ra 'ñu pa ja ra du. ¹¹ Ngue'a ra ts'oqui mi cacagui ga øt'a nú'a mi h̄agah̄m̄a ra ley pa hinga øt'e, hangue ra ley bi condenagui ga tu po rá ngue ra ts'oqui.

¹² Hangue ra m̄aca ley xá nt'axi y nú'a ri manda'a go gue'a xá nt'axi ne xá h̄ño y øt'a ra hoga ts'utbi. ¹³ Nu'bú, ¿ha gue nú'a ra hoga ley go gue'a bi 'ȳotca 'nara 'ñ̄u pa xa zixca ja ra du? ¡Hina! ¡Hinga beñh̄ njab̄! Ngue'a nuya ts'oqui stá øt'e go gue'bi 'ȳotcagui nura 'ñ̄u pa xa zixcah̄m̄a ja ra du. Y njab̄ xa f̄adi que nura ts'oqui xi ra cate, ngue'a por nú'a ra hoga ley, ra ts'oqui bi jaqui dá 'medih-

m̄a. Hangue po ra ley bi hnequi gue ra ts'oqui nts'edi xá nts'o.

¹⁴ Dí padíh̄ gue ra ley bá ehe de mahets'i. Pe nugui drá ja'i dega ximhai, ne dí o ja rá 'ye ra ts'oqui, hangue otho ma ts'edi pa ga øt'a ngu nú'a ri manda ra ley. ¹⁵ Nugui hindí padí nú'a dí pefi, ngue'a hingo xi ma paha nú'a dí pefi, pe nú'u ya 'befi dí øtsa xcá th̄amfri ya dá øt'e. ¹⁶ Y nu'bu dí øt'e nú'a hingui ho ne hingo ma pahaga, nu'bú nuna pahaga ri nth̄e ngu m̄anga ra ley, ngue'a ra ley m̄a gue hinxá h̄ño nú'a dá øt'e, hangue dí handi gue ra ley xá h̄ño. ¹⁷ Hangue njab̄ hingo de guecse dí pefi nuya t'øt'e. Nuya ts'onc'at'i dí pe'tsi ja ma ndo'yo, go gue'u ri jaqui dí øt'a njab̄. ¹⁸ Y nugui dí padí gue hinte ma t'øt'e xá h̄ño dí øt'e ja ma ndaxjua 'm̄ui, ngue'a ga neh̄m̄a ga øt'e nú'a xá h̄ño pe hingui tsa ga øt'e. ¹⁹ Nguetho nura h̄ño dí ne ga øt'e, hindí øt'e, pe nú'a xá nts'o ne nú'a hingo ma paha pa ga øt'e, nu'a go gue'a dí øt'e. ²⁰ Pe nu'bu nugui ga øt'e nú'a hingo dí ne, nu'bú h̄a, hingo dí pefi nura 'befi'a, nuya ts'onc'at'i dí pe'tsa ja ma ndo'yo go gue'u ri jaqui dí øt'a njab̄.

²¹ Hangue dí padí gue nz̄antho ri nd̄a 'nara ts'edi ja ma ndo'yo, y ri mpefi njaua: 'bu dí ne ga øt'a nú'a xá h̄ño, hingui tsa ngue'a nz̄antho go dí øt'a nú'a hingui ho. ²² Ngue'a nugui de ja ma mfeni dí ho rá ley Ajuá, ²³ pe ja 'nara ts'edi ma'na'ño nú'a ri nd̄a ja ma ndo'yo. Nura ts'edi'a ri ntuncui ma paha, ne nza-ntho jaqui ga øt'a ya ts'oqui pa ma'na ri datc'agui'a.

²⁴ ¡Huecategui! Xibya, ¿to da ñ̄an-gagui de nuna ts'edi ri nd̄a ja ma ndo'yo nú'a tsixcagui pa ja ra du? ²⁵ Jam̄adi Ajuá gue ya bi ñ̄anagui'a po ra Zidada Jesucristo. Guehna nú'a dí m̄a: nugui de ma paha dí ne ga pepabi rá ley Ajuá, pe rá ts'edi ra ts'oqui ri nd̄a ja ma ndo'yo.

**Ra te nú'a ja po rá
ts'edi ra M̄aca Nd̄ahi**

8 Nubyá, Ajuá ya hinda ma da con-denaguihũ ni 'na de guecjũ nújũ drí 'nathohũ co ra Zidada Jesucristo ne dí 'yohũ ngu nú'a utcahũ ra M̄aca Nd̄ahi, y ya hindí ø'tuahũ rá paha ma ndo'yohũ. ²Ngue'a Ajuá xa ñangaguihũ de rá ts'edi ra ts'oqui nú'a mi tsixcahũ ja ra du, y nubyá ra M̄aca Nd̄ahi go gue'a ri mandaguihũ ne tsixcahũ ja ra 'ra'yo te ngue'a drí 'nathohũ co ra Zidada Jesucristo. ³Ra ndaxjua ley mi xicjũ ndunthi ya 'befi pa stá øthũ hmaha, pe himbi za bi maxcahũ pa stá øthũ ngue'a ndí ø'tuahũ rá paha ma ndo'yohũ. Pe Ajuá ha, xa maxcahũ ngue'a bá pehna rá T'ũ, bi 'ñe bi nja'i ngu nújũ dyá 'yøt'ats'oquihũ pa bi za bi unga rá m̄aca ndo'yo po ma ts'oquihũ, y njabũ Ajuá bi hñacua rá ts'edi ra ts'oqui pa hinda sigui da nda ja ma ndo'yohũ. ⁴Ajuá bi 'yøt'a njabũ pa da za ga øthũ ya hoga 'befi ngu ri manda ra ndaxjua ley, ngue'a nubyá go dí øthũ ngu nú'a rá paha ra M̄aca Nd̄ahi, y ya hindí øthũ nú'a go rá paha ma ndo'yohũ.

⁵Ne dí padihũ nu'a tó'o ø'tua rá paha rá ndo'yo, hõnse oda rá mfeni nú'a go da ne rá ndo'yo, pe nu'a tó'o ø'tua rá paha ra M̄aca Nd̄ahi, nu'a ha, oda rá mfeni hanja da 'yøt'tua nú'a ri ho ra M̄aca Nd̄ahi. ⁶Nguetho nu'a tó'o hõnse oda rá mfeni ra ndaxjua 'm̄ui go gue'a ma da 'medi. Pe nuto oda rá mfeni da 'yøt'e ngu nú'a ri ho ra M̄aca Nd̄ahi, nu'a pe'tsa ra te nzantho ne 'bui te rá 'ñen-tho. ⁷Nguetho nu'a tó'o oda rá mfeni ra ndaxjua 'm̄ui, go gue'a ri ncontraui Ajuá, nguetho hingui øte rá ley Ajuá ha nixi hinda za da 'yøt'e. ⁸Nu'a tó'o ø'tua rá paha rá ndo'yo, hingui tsa da 'yøt'e ngu nú'a ri ho Ajuá.

⁹Pe nu'ahũ ya xcá tsohũbũ nuri ndaxjua 'm̄uihũ, ne ya hinguí ø'tuahũ rá paha ri ndo'yohũ. Nubyá guí ø'tuahũ rá

paha ra M̄aca Nd̄ahi ngue'a nu'a 'bui ja ri corasohũ. Y nu'a tó'o hingui pe'tsa ra M̄aca Nd̄ahi nú'a bá pehna ra Zidada Jesucristo, nura ja'i'a hingo rá meti ra Zidada Jesucristo. ¹⁰Pe 'bũ ra Zidada Jesucristo 'bui ja ri corasohũ, masque ri ndo'yohũ xa t'e'mbi da du po rá ngue ra ts'oqui, pe nuri ndahihũ ma da 'm̄ui pa nzantho ngue'a ya hinte ma ts'oqui guí tuhũ. ¹¹Ajuá to'o bi japi bi yopa nte ra Zidada Jesucristo, go gue'a ma da japi da yopa nte ri ndo'yohũ nehe ngue'a ra M̄aca Nd̄ahi 'bui ja ri corasohũ. Nú'a ri ndo'yohũ xa du, Ajuá ma da japi da yopa nte po ra M̄aca Nd̄ahi nú'a 'bui ja ri corasohũ.

¹²Hangue ringue'a zi cuhũ, hinga mahyoni ga ø'tuabihũ rá paha ma ndo'yohũ ngue'a ya hindí 'buhũ ja rá hmand'a'a. ¹³'Bũ go gui ø'tuahũ rá paha ri ndo'yohũ, nu'bũ ma gui tuhũ. Pe nu'bũ co rá ts'edi ra M̄aca Nd̄ahi gui hñacjũ ya ts'ot'øt'e de ri ndo'yohũ, nu'bũ hingui ma gui tuhũ.

¹⁴Nguetho gatho nú'u to'o øt'e ngu nú'a utuabi ra M̄aca Nd̄ahi, go gue'u yá batsi Ajuá. ¹⁵Nura M̄aca Nd̄ahi bi t'acjũ pa ya hinga 'megohũ ja ra ts'oqui, hangue njabũ ya hinga yopa ntsuhũ. Nura M̄aca Nd̄ahi bi t'acjũ go gue'a bi 'yøt'e pa dyá batsiguihũ Ajuá. Hangue po rá ts'edi ra M̄aca Nd̄ahi dí emfũ Ajuá: "¡Ma hm̄aca Dada'ihē!" ¹⁶Nguetho ra M̄aca Nd̄ahi gue'a damajuani ja ma ndahihũ gue yá batsiguihũ Ajuá. ¹⁷Y dí pahũ gue nuya batsi gatho nú'a te pe'tsa yá dada go yá meti nehe. Hangue necjũ nehe ma metihũ nú'a te pe'tsa Ajuá, y mahyegui co ra Zidada Jesucristo ma ga hñhũ nú'a ma da 'racjũ Ajuá ngu 'nara tsogui, pe mahyoni ga tsethũ ya thogui ngu bi zeta ra Zidada Jesu, pa nehe da za ga 'buhũ ja rá nsunda con gue'a.

¹⁸Dí padí gue nuya ts'othogui dí thohũ nuya pabya ni ts'u ri nhyecuaui rá ndan-gui de nú'a ra nsunda ma ga hanthũ

'mefa. ¹⁹Gatho nú'a xa hyoca Ajuá, ja ra uenda ngu tɔbgahú co ndunthi ra johya nu xcrá hnequihú ja rá nsunda Ajuá núju yá batsiguihú'a. ²⁰Gatho nú'a te xa hyoca Ajuá xmá hñohmá pe 'mefa bi ts'o-qui. Pe hingo de yá pahasehe'u, go rá paha Ajuá pa bi njabu, pe nu'á bi 'ye'mbi gue da yopa hogui 'mefa. ²¹Y nura pa'a ma da uadi yá nzabi de gatho nú'a te xa hyoca Ajuá, ngue'a ma da yopa hogui ma'ra'yo. Hangué gatho nuya t'ø't'e ja, ya hinda ma da 'yo ja rá 'ye ra ts'oqui nu sta zixcaguihú Ajuá de nuna ra ts'oximhai pa grá 'buhú ja rá nsunda núju yá batsiguihú'a. ²²Dí pahú gue gatho nú'a bi hyoca Ajuá, astabya ri sufrí ngu ri sufrí 'nara 'behñá ma da 'mú rá zi batsi, pe nu sta thogui yá úgui'a, ma da haxam-ahai. ²³Y hingue hønse nú'u ya t'ø't'e bi hyoca Ajuá, necjú nehe drí tsahú ya úgui, ne dí ga'tsihú, pe Ajuá xa 'racjú ra Măca Ndăhi ngu 'nara seña de ra johya ma ga pe'tshú, hangue dí tømhu gue nu xcrá 'buhú ja rá nsunda Ajuá ma da 'ñudiguihú gue yá batsiguihú'a co ma ndo'yohú strá nsunda nsi ra nzabi ni ra úgui. ²⁴Nu ndá mpøhøhu bi t'acjú ra nthø'mate gue ma ga 'buhú habú xá nsunda. Pe nu'bu ya dí hanthú nú'a xa sicjú ga tømhu, nu'bú ya hinga mahyoni ga ndø'mhu ngue'a ya dí hanthú. ²⁵Pe nu'bu dí tømhu nú'a hindí handathohú, nu'bú pe'tsi te ga tømhu asta hinga hanthú.

²⁶Nehe ra Măca Ndăhi 'bui pa da maxcahú, ngue'a de guecseguihú otho ma ts'edihú pa ga tséthú. Ngue'a nujú hindí pahú te ga aphú Ajuá nixi hanja ga ñahú con gue'a. Pe ra Măca Ndăhi ri jacjú ga nga'tsihú masque hinda za ga mañhú te ga mañhú, nu'bú ra Măca Ndăhi ri bantebi Ajuá por guecjú. ²⁷Y Ajuá nú'a patca ma mfenihú, padí nú'a adi ra Măca Ndăhi ngue'a adi ngu nú'a rá măca paha Ajuá y ri bantebi Ajuá pa yá gamfri'a.

Ma ga ntatehú co rá mfats'i Ajuá

²⁸Núju xa zoncaguihú Ajuá ngu nú'a xqui beni maya'bu, ne dí mađihú'a, dí pađihú gue nu'á ri supca ma tehú pa gatho nú'a da 'ñepcaguihú go pa ma hñohú. ²⁹Ngue'a Ajuá ya mi paćaguihú desde ra mudí, hangue nu'á bi huancahú ne bi hñuxcahú pa ga 'buhú ngu gra 'mú rá T'u, pa njabu nura T'u'a dra cu mađa de gathoguihú dyá cuhú. ³⁰Nujú bi hñuxcahú Ajuá pa ga 'buhú ngu gra 'mú rá T'u, y hingue hønse'a, nehe bi zocjú pa dá camfrihú'a. Y hingue hønse'a, nehe bi xicjú gue ya hinte ma ts'oqui dí tuhú. Y hingue hønse'a, nehe ma da zixcaguihú ja rá nsunda.

³¹Nubyá, ya dí pahú gue Ajuá 'bui con guecjú, nu'bú ¿hanja da za to da daćaguihú? Hinda za. ³²Ajuá bi unga rá 'ra T'u pa bi du po rá nguecjú. Nu'bú ¿ha gue hinda 'racjú nehe mahyegui con gue'a gatho ma'ra te dí hoñhú? ³³¿To'o da za da mambgahú núju yá hmadiguihú Ajuá? Jo'o, ngue'a Ajuá go guese'a xa ma gue ya hinte dí tuhú. ³⁴¿To'o tsa da condenaguihú? Jo'o, ngue'a ra Zidada Jesucristo go gue'a bi du por guecjú, y 'mefa bi yopa nte, y nubyá bí 'bui ja rá nsu ja rá 'ñei Ajuá, y ja guehni brí bantebi Ajuá por guecjú. ³⁵¿Nda'a gue'a tsa da 'uegaguihú de rá hmăte ra Zidada Jesucristo? ¿Ha gue ya ts'othogui, o ya dumú, o ya njute, o ra thuhu, o ra 'ñăhe, o ra ntsu, o ra du? Hina, ni 'na. ³⁶Ngu mănga ra Măca T'ofu habú ena njaua: Nuje stá camfri'ie, hangue nzantho t'ebgaguihe da thoje ngu 'nara zi deti ho ra hyomgø.

³⁷Pe de gatho nú'a dí thohú, xi dí tatehú po nú'a to'o ri maćaguihú. ³⁸Hangué dí pahú gue jo'o ni 'na to'o da za da 'uegaguihú de rá hmăte Ajuá, nixi nú'bu ga tuhú, nixi núbya dí tehú, nixi ya enxé, nixi ya ndă gá enxé, nixi nú'a jabya mapaya, nixi nú'a ma da nja 'mefa, ³⁹nixi

nú'a ja maña de mahets'i, nixi nú'a ja ri ga'ti de ra ximhai; ni 'na de nú'u xa hyoca Ajuá, hinda za da 'uegaguihu de rá hmate'a nú'a pescahu ngue'a dí 'nathohu co ma zi Hmuhú ra Jesucristo.

Ajuá xa huahna ya me Israel

9 Nugui, nú'a dí ma, dí mąnga majuani ngu rí 'ñepcagui ngue'a dí camfri ra Zidada Jesucristo. Hangué nú'a ma ga ma hingrá ne'uamba. Nu ja ma mfeni dí padi xá hño gue dí mąnga majuani ngue'a go ra Maça Ndahi xicagui gue nú'a dí ma gue'a majuani. ² Xi 'raca 'nara ntsø'mi y nzantho zonga ma mfeni. ³ Nugui, ga nehma gue masque go ga 'mediga de rá thandi ra Zidada Jesucristo, qué pa da mpøhø ma'ra ma mixodyo'be nú'u hinxa gamfritho ra Zidada Jesucristo. ⁴ Nú'ú go gue'u ya me Israel. Ajuá bi hñuts'i'u pa dyá batsi'a, ne mi utuabi'u rá maça nsunda'a ja rá ndanija'u, ne bi gohui'u 'raya cohi. Nehe bi umbabi'u ra maça ley, ne bi 'ñutui hanja da xøcambeni'a ja rá nija'u. Nehe Ajuá bi ña'tuabi'u ya hña'ti. ⁵ Nuyá xita'u go gue'u ra Abrá ne ra Isaac ne ra Cobo ne yá t'u, y ja nuya ja'i'u ja bi 'ñe bi nja'ini ra Cristo nú'a bá pehna Ajuá pa da nda, y nu'á go guese'a Ajuá, y go gue'a rá meti gatho nú'a te ja ne 'bui. Drá nsunda'a pa nzantho. Njabu gue'a.

⁶ Pe hiní 'ñepi ga beñhu gue Ajuá hinxa cumpli rá noya co ra hnini Israel, ngue'a Ajuá xqui ña'tuabi da japi nura hnini'a, pe hingue gatho ya me Israel go gue'u rá hnini Ajuá. ⁷ Masque bi 'mui ndunthi yá 'beto yá mbong'beto ra Abrá, pe hingue gatho'u t'ø't'a ra uenda gue yá batsi majuani, hønse nú'u yá batsi ra Isaac. Ngue'a ja ra Maça T'ofu ena gue Ajuá bi xipabi ra Abrá njaua: "Go dri 'beto yá batsi ra Isaac." ⁸ Nubyá ne da 'ñena gue hingo gatho nuya batsi de rá ji ra Abrá go gue'u yá batsi Ajuá, pe hønse nú'u bi 'mui dega hña'ti ngu bi 'mui ra

Isaac. ⁹ Guehna ra hña'ti bi ña'tuabi ra Abrá, bi 'ñembabi Ajuá: "Rijeya ngubya, ma ga yopa ehe ga c'a'ts'a'i, ha nura Sara ma da me'tsa 'nará t'u."

¹⁰ Y hingue hønse ra Isaac bi huahna Ajuá, nehe ra Rebeca bi 'mu yoho yá t'u de 'nadra dada, go gue'a ndu ma xitahu ra Isaac, y de nú'u yoho ya t'u'u, 'natho bi huahna Ajuá nehe. ¹¹ Y nú'bu hinxqui 'mæitho nú'u ya t'u ne hinte xqui 'yø't'atho nú'a xá hño o nú'a hinxá hño, Ajuá ya xqui huahna 'na de gue'u, pa njabu da hnequi xá hño gue nu'á huahna ya ja'i hingue po yá 'befi'u pe po nú'a xa beni'a, ngue'a nú'a zohni nú'a to'o go da ne'a. ¹² Hangué ante da 'mui nú'u yoho ya t'u'u, Ajuá ya xqui 'ñembabi yá nana njaua: "Nura cu mada ma da mepi nú'a mbatsi." ¹³ Y ja ma'na ra xeni de ra Maça T'ofu ma mahyegui habu Ajuá ena njaua: "Dá madi ra Cobo ha nura Esaú dá utsa."

¹⁴ Nu'bu'ú ¿xi te ga mañhubya? ¿Ha gue ga eñhu gue Ajuá hingui ø't'a ra ts'utbi xá hño? Hina, hinga beñhu njabu. ¹⁵ Ngue'a go guese'a pe'tsa ra nsequi, hangué bi 'ñemba ra Moise njaua: "Nugui dí huequi nú'a go ga ne ga huequi." ¹⁶ Hangué dí pahú gue 'nara ja'i hingui tsutua rá hmate Ajuá ngue'a go da nese ra ja'i, nixi ngue'a da 'yø't'ase ra ts'edi. Hina, go Ajuá beni sehe to'o gue'a ma da huequi'a. ¹⁷ Nehe ja ra Maça T'ofu xa t'ofu gue Ajuá bi xipabi ra Faraó nú'a mrá nda Egipto, y bi 'ñena njaua: "Stá hux'a'i pa gui nda, ngue'a dí ne da hneca ma ts'edi ja gue'i pa da fadi to'ogui ne tengu ma ts'edi ja gatho ra ximhai." ¹⁸ Hangué ringue'a dí pahú gue Ajuá ri huequi nú'a go da ne'a y ri japi da necio nú'a go da ne'a.

¹⁹ Nu'bu'ú, da ne 'nara ja'i da 'ñengui: "Nu'bu'ú ¿hanja Ajuá ri condena ya ja'i? ¿To'o gue'a xa c'a'tsuabi nú'a rá pah'a'a?" ²⁰ Pe nugui ga tha'tuabi'a ne ga embi: "¿To'o'igie pa gui nø'tua Ajuá? 'Nandi gue ra ts'e dega dohmi ma da nø'-

tuabi nú'a to'o bi hyoqui ne da 'ñembi: '¿Pa te xcá hogagui njaua?' ²¹ Nura hyocatraste tsa da hyoca nú'a go da ne. Nu'á hã ra ts'edi pa da hyoca de 'nadra bõhai 'nara ts'e dega nsu y nu ma'na pa ra 'befi hingue dega nsu."

²² Njabu nehe Ajuã masque mi ne xa 'ñudi gue ja rá ts'edi'a ne nu'á ri castiga ya ts'o'mui gá ja'i, pe nu'á desde maya'bu xa me'tsuabi ndunthi ra pasencia ya ts'o'mui gá ja'i, pe 'mefa ma da castiga'u ngu xa beni y ngu nú'a rí 'ñepabi'u. ²³ Nu'á bi 'yõt'a njabu pa bi 'ñudi tengu rá ndangu rá nsunda ja guecju, ngue'a xi xa mescaguihu ra nthecate núju to'o xa beni desde maya'bu ma ga 'buhu 'nadbu ja rá nsunda'a. ²⁴ Nu'á xa zoncahu pa ga 'buhu con gue'a, masque dyá xodyohu o hindyá xodyohu. ²⁵ Ra badi Osea bi 'yofo de guehna ja ra Mãca T'ofu gue Ajuã bi 'ñena njaua:

Ma ga hu'mbabi gue ma hnini nú'u hingue ma hninihma, y nú'u hinduí madihma, go gue'u ma ga madi.

²⁶ Nu habu bi t'embabi ya ja'i njaua: "Nu'ahu hingo ma hninihu", nuni ja guehni ma da thu'mbabi gue go gue'u yá t'u Ajuã nú'a te.

²⁷ Nehe ra badi Isaíã bi mã de ra hnini Israel, y bi 'ñena: "Masque ya me Israel da ndunthi ngu rá ndunthi ra 'bomu ja ra ñanga ndehe, pe husthoho to'o ma da mpøhø de gue'u. ²⁸ Ngue'a Ajuã masectho da huata ndunthi de gue'u ngu nú'a xqui 'ye'mbi asta hinda gohi 'na zi tuitho." ²⁹ Nehe go guet'a ra Isaíã bi 'yofo 'met'o ja ma'na ra xeni de rá t'ofu'a, ne bi 'ñena:

'Bu Ajuã nú'a ri ndã de ya mundo enxe mahets'i hinxa huegaguihu ne hinxa zogaguihu hmaha 'raya ja'i, nu'bú stá njahu ngu bi nja ra hnini Sodoma ne Gomorra nú'u bi nhuati gatho.

Ya me Israel ne ra mãca hoga t'øde

³⁰ Nu'bú dí pahubya gue ya ja'i hingyá me Israel nú'u himbi 'yõt'a ra ts'edi pa da 'mui xá hño co Ajuã, go gue'u ya 'bui xá hño con gue'a, ngue'a ya xa gamfribi rá noya'a. ³¹ Pe nuya me Israel mi øt'a ra ts'edi pa da 'yõt'a nú'a manga ra ndaxjua ley pa xa 'muhma xá hño co Ajuã, pe nu'ú himbi za bi 'mui xá hño con gue'a. ³² ¿Hanja himbi za bi 'mui xá hño? Himbi za ngue'a mi honi da 'mui xá hño co Ajuã hõnda po ya 'befi nú'a manga ra ley pe hingue po ra jamfri de ra Zidada Jesucristo. Hangué nu'ú bi hñaxa 'nara mfe'tse ja nú'a xa t'em-babi "ra Mfe'tsado." ³³ Ngu ena Ajuã ja ra Mãca T'ofu:

Dí pegui nuni Sión 'nara do pa da mfe'tsa ya ja'i, 'nara danga do nú'a japi da dagui,

pe nu'a tó'o da gamfri'a hinda ma da 'be rá tsa, ngue'a nú'a xa gamfri gue'a majuani.

10 Zi cuhu, xi dí ne con gatho ma coraso gue da mpøhø ra hnini Israel, y gue'a dí apabi Ajuã. ² Dí damajuani de gue'u gue xi øt'a ra ts'edi pa da deni Ajuã, pe hingui øt'e'u co ra mfadi. ³ Ngue'a nu'ú hingui tso yá mfeni nú'a xa manga Ajuã de hanja da za da 'mui xá hño ja rá thandi'a, ne nu'ú ri 'ramanu de gues'e'u pa da 'mui xá hño hmaha ja rá thandi'a, hangué nu'ú fe'tsuabi nú'a mã Ajuã. ⁴ Ngue'a pa nú'u to'o camfri ra Zidada Jesucristo ya hinte ri muui ra ndaxjua ley pa da za da 'mui xá hño ja rá thandi Ajuã.

⁵ Ra Moise bi mã de nú'u to'o da demba ra ndaxjua ley pa da 'mui xá hño ja rá thandi Ajuã, ne bi 'ñena gue nu'a tó'o da 'yõt'e gatho ngu nú'a manga ra ley, go gue'a da zudi ra te ngue'a xa 'yõt'e gatho ngu ri manda. ⁶ Pe nu'a tó'o da gamfri ra Zidada Jesucristo pa da 'mui xá hño ja rá thandi Ajuã, ja ra

Māca T'ofu mangan njaua: “Oxqui bensehe njaua ja ri coraso ne gui 'ñena: ¿To'lo da za da bōxa ja mahets'i? —nuna guehna pa da tsincahu ra Zidada Jesucristo. ⁷Nixi oxqui bensehe njaua ja ri coraso gui 'ñena: ¿To'lo da za da gai asta habu bí 'bu nú'u xa du?” —nuna guehna pa da yopa tsi ra Zidada Jesucristo de ja ya du. ⁸Nu'a xá hño gui beni, ngu nú'a mangan ra Māca T'ofu ne ena: “Ya xcá 'yode nú'a xa mangan Ajuá, y nú'a xa mañ'a xa zo ja ri mfeni, y nu'á go gue'a ya xcá ma.” Njabu mangan ra Māca T'ofu. Y nú'a xa mangan Ajuá go guehna ra noya dega jamfri dí mañhu, ne ena njaua: ⁹Nu'bu gui mā gue ra zi Hmu Jesu go gue'a ri Hmu, ne 'bu gui camfri ja ri coraso gue Ajuá ra Dada bi 'yot'e pa bi yopa nte'a de ra du, nu'bú ma gui mpøhø. ¹⁰Ngue'a nu'bu ga camfrihu ja ma corasohu, nu'bú Ajuá ma da mā gue ya hinte ma ts'oqui dí tuhú, y nu'bu ga mañhu gue dí camfrihu ra zi Hmu Jesucristo, nu'bú ga mpøhøhu.

¹¹Ngue'a enga ja ra Māca T'ofu njaua: “Nu'a tó'lo da gamfri'a hinda ma da 'be rá tsa, gue'a nú'a camfri gue'a majuaní.” ¹²Ra Māca T'ofu bi 'ñena gue nu'a tó'lo da ne da gamfri, dá gamfri, gue'a otho ni 'nara nthahni dega xodyo ni nú'u hinyá xodyo, gue'a ra Zidada go gue'a ra Zidada pa gathu, nehe ra memati'a pa gathu nuto da hyomba rá mfats'i'a. ¹³Ngue'a ra Māca T'ofu ena gue gathu nuto da 'yapa ra Zidada da mpøhø, da pøhø'a. ¹⁴Pe ¿hanja da za da 'yapabi 'na gue da pøhø 'bu hingui camfri gue 'bui? Y ¿hanja da za da gamfri 'bu hinxa 'yode de gue'a? Y ¿hanja da 'yode 'bu jo'lo to'lo da xipabi? ¹⁵Y ¿hanja da za to'lo da ma da manba rá noya Ajuá 'bu hinto xa mehni? Y ya xa 'behni nú'u to'lo manba rá noya Ajuá, gue'a enga ja ra Māca T'ofu: “¿Hangu ra johya dí pe'tshu gue'a xa zøhø nú'u to'lo bra hña 'nara

hoga t'øde gue gathu ma da 'mui te rá 'ñentho!”

¹⁶Pe hingue gathu ya ja'i xa ne xa 'yode ra māca hoga t'øde. Ngu xqui mangan ra badi Isaia maya'bu, ne bi 'ñena: “Zi Hmu, hinxa ne to xa gamfri numa noyahu.” ¹⁷Hangu pa da za da gamfri 'na, mahyoni da 'yode 'na, y mahyoni dra hma de ra Zidada Jesucristo pa njabu da nt'øde de gue'a.

¹⁸Pe dí ena: ¿Ha gue hinxa 'yode'u? ¿Haha, xi majuaní ya xa 'yode'u! Ngue'a enga ja ra Māca T'ofu:

Gathu ja ra ximhai xa nt'øde yá noya'u. Haha gathu maxøgue ra ximhai xa njabu.

¹⁹Ma'na'qui dí mā: ¿Ha gue himbi unga nguenda ya me Israel? Haha, bi unga nguenda, gue'a ra Moise bi mā rá mudi gue Ajuá bi 'ñena:

Nugui ma ga japi nú'u ya ja'i hingu ma hnini hma, y nu'ahu ma da zot'a ri muihu por gue'a.

Por nuya japi ma ga umba ya 'ñamfadi gá ja'i, nu'ahu ma da bø ri cuehu.

²⁰Nepu ra badi Isaia himbi ntsu bi mā gue Ajuá bi 'ñena njaua:

Nu'u himi hongagui go gue'u bi zucagui, ha nu'u himri 'ñanigui dá ma dá tsudiga'u.

²¹Nehe bi 'ñena de ya me Israel gue Ajuá bi 'ñena njaua: “Nugui hindá tsaya dá zofo nuya ja'i pa xa ñobrihma, pe nu'ú himbi ne bi 'yode gue'a xi ya ts'o'yode ne ya nøt'e.”

Ajuá bi huahna 'raya me Israel hangu nu'ú bi mpøhø

11 Nu'bú, ¿ha gue ga beñhu gue Ajuá xa hyepu rá hnini? ¿Hina, hinhya'mu! Ngue'a nequi drá me Israel stí 'ñehe de yá ja'i ra Benjami de rá ji ra Abrá. ²Ajuá hinxa zogui rá hnini nú'a bi 'ñembi gue go rá hnini'a de rá mudi. ¿Ha gue hingui pahú te mangan ra Māca T'ofu habu mā de ra Elía, gue nu'á mi manbabi

ra hnini de Israel co Ajuá? Ne bi 'ñena njaua: ³“Ma zi Hmu'i, nuna hninina xa hyop'a'i gatho ri 'mehni, ne xa huata gatho ri ata. Y de gatho nú'u to'o mi camfri'i hõnsegui dí pongui, y nu'ú xi honi hanja da hyogaguihma.” ⁴Nu'bú Ajuá bi dátua bi njaua: “Dí pe'tsitho yoto 'mo ya 'ñõhø pa da nsundagui, nú'u hinxa ndandiñahmu ja rá thandi ra c'oi Baal.” ⁵Nehe njabu nuya pabya xa gohi hõnse 'na zi tui ya me Israel nú'u xa huahna Ajuá co rá hñoja'i. ⁶Y 'bu bi huahni co rá hñoja'i, nu'bú hingue po yá 'befi øt'e'u. 'Bu di gue'a dega 'befi hma, nu'bú Ajuá hindi øt'e co rá hñoja'i.

⁷Xibya çte ga beñhu de nú'a thogui ya me Israel? Nu'u ya me Israel mi ndunthi, himbi zudi hanja da za da 'múi xá hño co Ajuá, pe nu'u 'na tui xqui thahni, nu'ú ha, bi za bi 'múi xá hño ja rá thandi Ajuá. Y nu'u ya me Israel mi ndunthi, bi meguibi yá mfeni, y himbi ne bi gamfri nú'a bi manga Ajuá. ⁸Ngu xa nt'ofu ja ra Maca T'ofu: “Ajuá bi japi'u bi mpumfri, bi japi bi ngoda pa hinda hyandi, nehe bi japi bi ngogu pa hinda 'yøde asta mapaya.” ⁹Y ra Davi bi ma de ya japi xqui t'umba ya me Israel, bi t'ents'ua ra 'ñu ne bi 'ñena njaua:

Nuyá mexa da 'bø'tsuabi gue'a da ngu 'nara xit'a ne 'nara trampa habu da zo'u,

y ja da japini da gut'i nú'a tu'u.

¹⁰Dá njot'a yá da'u pa hinda hyandi, y dá ndoqui nzantho co yá 'bats'i ri du.

Ajuá hinxa 'medi pa nzantho nurá hmate co ya xodyo, hangue nú'u hingyá xodyo rí 'ñepi da su yá jamfri

¹¹Nu'bú, xi nú'ú, çha gue xa 'betuabi rá hmate Ajuá pa nzantho po yá 'ñajamfri? ¡Hina, hinhya'mu! Pe po yá nts'o'yøde'u bi zu ra mpøhø gatho ma'ra ya hnini, pa njabu da nuhu yá mfeni ya me Israel pa da yopa hñani'u ra japi ngu nú'a xa hñanga ma'ra ya hnini hingyá

xodyo. ¹²Ya gue po rá nts'o'yøde ra hnini Israel bi nja ra hño pa gatho ya meximhai, ne bi nja 'nara danga japi pa nu ma'ra ya hnini hingyá xodyo, nu'bú jtengu hma ra japi da hñanga nú'u hingyá xodyo nú'a ra pa ya xodyo da gamfri Ajuá!

¹³Nú'ahu hingyá xodyohu, ja'a dí ne ga xi'ahu. Ajuá bi hñuxcagui dega apostol pa gue'ahu nú'ahu hingyá xodyohu, hangue dí e'tsua rá nsu ma 'befi ¹⁴pa xahma da za ga nupa yá mfeni 'ra de nú'u ma mixodyo'be da ne da hñanga nehe nú'a ra japi xcá hañhu, ne da mpøhø'u. ¹⁵Ya gue Ajuá bi hyepu ya xodyo ne go bi japi gatho ya meximhai ngue'a bi 'yøt'e pa bi za bi 'múi xá hño con gue'a, nu'bú jtengu ra japi ma da umbabi'u nu sta yopa munts'a ya xodyo ma'na'qui! Ne nura japi'a go gue'a 'nara 'ra'yo te. ¹⁶Nu'bú Ajuá bi huahna ya mudi xita de ra hnini Israel pa dyá meti'a, nu'bú gatho ra hnini Israel go rá metitho Ajuá, nja ngu 'nara 'bai gá za, 'bu Ajuá ri japa yá 'yu, nehe yá 'yeza njapi, y nehe nja ngu ya hme, 'bu ra mudi hme njapi, nu'bú gatho ra bola juni njapi.

¹⁷Ngu 'nara 'bai gá hoga olivo da ts'ecua 'nará 'yeza ne da cueta 'nará 'yeza ra mbanga olivo pa nu'a da zipa rá ngui rá 'yu nú'a ra hoga olivo, njabu nehe 'raya xodyo bri t'equa de Ajuá ne nú'ahu hingyá xodyohu go xra hmunts'a'ihu pa dyá hnini'ihu Ajuá nehe, ne xcá hñanihu yá japi Ajuá. ¹⁸Masque'a oxqui ndanguihu de ya xodyo, ngue'a guí padihu gue hingo ya 'yeza ri umba ra te yá 'yu ra za, nuya 'yu go gue'u ri umba ra te ya 'yeza.

¹⁹Nu'ahu ma gui 'ñenahu: “Ya 'yeza bri ts'equi pa bi za bri juetcahu.” ²⁰Majuani, bri t'equa'u, pe bri t'equa ngue'a himbi ne bi gamfri'u. Ha nu'ahu ya rá hnini'ihu Ajuá ngue'a guí camfrihu. Hangue oxqui ndanguihu. Nu'a

gui 'yøthũ, tsuhũ Ajuã. ²¹ Nu'bu Ajuã xa castiga ya xodyo nú'u to'o ngu ya 'yeza hingá njuete, nehe nú'ahũ hingyá xodyohũ y guí njahũ ngu ya 'yeza xa njuete, da za da castiga'ihũ nehe. ²² Hangue dá zo ri mfenihũ nú'a bi 'yøt'e Ajuã, njabũ ngu ra hojã'i, njabũ ra zute nehe. Bi nhyoja'i con gue'ahũ, ha nu'ũ ya xodyo bi nts'o'yøde, bi 'ueque'ũ. Hangue nu'a mahyoni gui 'yøthũ, sigui gui 'buhũ ja rá hñoja'i, ngue'a nu'bu hina, da 'uec'a'ihũ nehe. ²³ Y nehe nuya xodyo nu'bu hinda sigui yá 'ñajamfri, nu'bú dra yopa cuete ja ra 'bai gá olivo habũ mi tøgue'ũ, ngue'a Ajuã ja rá ts'edi pa da yopa cuete'ũ. ²⁴ Ngue'a 'bu nú'ahũ hingyá xodyohũ ngu gyá 'yezahũ de 'nara mbanga olivo, xa ts'ec'ahũ de ri 'bahũ, y bi za bri juet'ahũ ja ra hoga olivo masque nu'ahũ grá mbanga olivohũ, xihma ya xodyo gue go gue'ũ ya 'yeza yá meti ra hoga 'bai gá olivo, ma'na da za da ncuete ma'na'qui ja rá 'bai!

Rá ngats'i ma da mpøhø ra hnini de Israel

²⁵ Zi cuhũ, dí ne gui padihũ nuna mfadi xqui nt'agui hmahã. Dí ne gui padihũ pa hingui beñhũ gue hønse'ihũ xa huahn'ahũ Ajuã. Pahũ gue masque Ajuã xa japi xa megui yá mfeni ndunthi ya me Israel, pe 'ra de gue'ũ xa me't-sitho ja rá hnini'a. Pe hingue pa nzantho ma da megui yá mfeni, hønse asta hinda zøxa ra 'bede de nuya ja'i hingyá xodyo nú'u ma da mpøhø. ²⁶ Nepũ de gue'a gatho ya me Israel ma da mpøhø. Ma da nja ngu xa t'ofa ja ra Maça T'ofa ne ena:

Nuni Siòn nú'a rá hnini Ajuã ja ma drí 'ñehni ra Ñante

nú'a ma da xøcuabi yá ts'ot'øt'e ya me Israel nú'u yá ja'i ra Cobo.

²⁷ Y nu xcrá xøcuabi yá ts'oquiu,

ya stá cumpli ma cohi nú'a stá cohi con gue'ũ.

²⁸ Pa da za da ntunga ra maça hoga t'øde ja ma'ra ya hnini ngu xa beni Ajuã, nu'a xa hyanda ya xodyo ngu yá ncontra'a, pa go da jap'a'ihũ nú'ahũ hingyá xodyohũ. Pe Ajuã maditho ya xodyo po rá ngue yá xita'ũ nú'u bi huahni'a. ²⁹ Ajuã hingui pata rá mfeni. Nú'a da uni, hinda ma da hñaqui, ne hinda ma da hyepũ nú'u to'o xa huahni'a. ³⁰ Nú'ahũ hingyá xodyohũ hingui camfrihmahũ Ajuã, pe nubyá co rá nthecate Ajuã bi jap'a'ihũ ngue'a ya xodyo himbi ne bi gamfri ra zi Hmu Jesucristo. ³¹ Nubyá nuya xodyo bi 'ñagamfri, pe bi njabũ pa 'mefa, co rá nthecate Ajuã da japi'ũ ngu bi jap'a'ihũ. ³² Njabũ Ajuã bi zotho gatho co yá 'ñajamfri, gue dya xodyo gue hindya xodyo, pa 'mefa da huequi'ũ mahyegui.

³³ Xi ra dangui rá mfadi Ajuã, ngue'a padi gatho nú'a t'øt'e, y padi hanja da 'yøt'e gatho nú'a go da ne! Hinda za to da badi gatho nú'a te beni Ajuã, ne hinda za to da badi hanja øt'e nú'u ya danga 'befi øt'e'a. ³⁴ "¿To'o gue'a patuabi rá mfeni Ajuã? y ¿to'o gue'a xa 'y-o'mbabi rá 'ñu'a? ³⁵ Y ¿to'o 'met'o xa nja te xa umbabi Ajuã, pa njabũ Ajuã da co'tsuabi'a?" ³⁶ Nguetho go guese'a bi hoqui gatho nú'a te ja, y gatho o ja rá 'ye'a, y gatho'ũ pa rá nsunda'a. Y nu'a drá nsunda pa nzantho. Njabũ gue'a.

Ga umfu Ajuã gatho ma tehu pa ga pepũ ngu ne'a

12 Nubyá, ma zi cu'ihũ, xcá hyanthũ rá ndangui rá nthecate Ajuã xa 'yøtcahũ. Hangue dí bante'ihũ gue gui daphũ Ajuã gatho ri tehu. Gue'a 'nara hña'ti strá nt'axi ngu nú'a ri ho'a, ngue'a nu'bu guí øthũ njabũ, guí xøcambenihũ Ajuã co ri corasohũ. ² Oxqui tenbahũ yá 'mũi nú'u ya ja'i 'yo ja ra ts'oqui. Nu'a gui 'yøthũ, tenda ri 'ra'yo mfenihũ pa

njabu xi gui 'buhu 'nara 'ra'yo 'mui, y 'bu gui njahabu ma gui patuahu nda'a rá paha Ajuá gui 'yøthu, y nú'a rá paha'a gue'a nú'a gui 'yøthu nú'a xá hño ne nú'a ri ho'a, ne gui 'buhu xá hño ja rá thandi'a.

³Ajuá xa 'racagui nuna ra nsu dega apostol po rá hñoja'i, hangue ma ga xi'ahu nda'a rí 'ñepi gui 'yøthu. Oxqui ma gui beñhu gue gyá danguihu y masque hina. Benih xá hño ne hyandasehu hangu rá ndunthi ri jamfrihu nú'a xa 'ra'ahu Ajuá cada 'na de gue'ahu.

⁴Ngue'a nja ngu ma ndo'yohu dí pe'tshu ndunthi ya xeni pe gatho ya xeni hingue 'nada yá 'befi pefi. ⁵Njabu nehe masque dí ndunthihu, pe dí 'nada ra ndo'yohu co ra Zidada Jesucristo, y gatho núju ngu dyá xenihu de 'nada ra ndo'yo.

⁶Ne 'rama'naño ya mfadi ne ra ts'edi xa 'racaguihu Ajuá po rá hñoja'i'a pa ga pefihu nú'a ra 'befi xa 'racaguihu. 'Bu 'nara cu xa t'umbabi 'nara ts'edi pa da manba rá noya Ajuá, dá mañ'a ngu rá ndunthi ra jamfri pe'tsi'a. ⁷Nu'a tó'o xa t'umba ra ts'edi pa da mfaste, dá mfaste. Ha nu'a tó'o xa t'umba ra ts'edi pa da nxahnate, dá nxahnate. ⁸Nu'a tó'o xa t'umba ra mfadi pa da unga ra ts'ofu, dá nzote'a, ha nu'a tó'o xa t'umba ra ts'edi pa da unga 'nara mfats'i, dá uni con gatho rá mui. Nu'a tó'o xa t'umba ra ts'edi pa da nda, dá nda con gatho rá mfeni, ha nu'a tó'o xa t'umba ra ts'edi pa da mats'i nú'u to'o othobi, dá mats'i con gatho rá mui.

Nú'a rí 'ñepi da mefi ra gamfri

⁹Dá nja ri hmátehu pa gatho ya ja'i, pe hingue de maxøts'etho. Utsahu nú'a xá nts'o, y tenhu nú'a xá hño. ¹⁰Mádihi 'na ngu 'na co ra hmáte nú'a xa 'ra'ahu Ajuá ngue'a gyá culu, ne 'ñumbahu ra t'equ'ei 'na ngu ma'na.

¹¹'Yøthu ri 'befihu con gatho ri ts'edihu. Ostí ma da zu'ahu ra ndahnei.

Pepabihu ma Zidadahu ra Jesucristo con gatho ri muihu.

¹²Johyahu ngue'a guí tømhu ma gui 'buhu ja rá nsunda Ajuá. Tsethu gatho ya ts'othogui, ne oguí tsayahu gui 'yaphu Ajuá.

¹³Faxhu ya cu nú'u hingui tsupi, ne umfu ntsaya nú'u to'o tsøn'a'ihu.

¹⁴'Yaphu Ajuá da mats'i nú'u to'o øt'ahu ra nts'o'mui, oxqui tsañhu'u.

¹⁵Johyahu co nú'u to'o ri johya, ne nzonihu co nú'u to'o zoni.

¹⁶'Buhu mahyegui co 'nadra hmáte, oxqui 'ñets'ihu nixi gui 'ueguehu de ya zi hyoya cu. 'Yohu mahyegui con gue'u. Oxqui beñhu de ri mfenisehehu gue gyá bamhyahu.

¹⁷Oxqui øtuahu ra nts'o'mui nú'a to'o da 'yøt'ahu ra nts'o'mui. Nu'a gui 'yøthu, gui jamasuhu gui 'yohu xá hño ja yá thandi gatho ya ja'i. ¹⁸'Yøthu 'nara ts'edi asta habu da za pa gui 'buhu 'nara hoga'mui con gatho ya ja'i. ¹⁹Ma zi hmádi cu'ihu, oxqui co'tsuahu nú'a da 'yøt'ahu ya ts'o'mui, tsocuathohu Ajuá, ngue'a Ajuá ma ja ra Maca T'ofu ne ena: "Nugui hønsegui tsa ga co'tsuabi nú'u to'o øt'a ra nts'o'mui, nugui go ga unga ra njut'i." ²⁰Nehe ena njaua: "Nu'bu ri ncontra tsu ra thuhu, umbabi te da zi, ha nu'bu tsu ra nduthe, umba ra dehe da zi. Nu'bu gui 'yøt'e njabu, nu'bu nú'a da ntsø'mi ndunthi." ²¹Oxqui hoñhu hanja gui 'yøthu 'nara 'ñu. Gatho nú'a to'o da 'yøt'ahu 'nara 'ñu, co'tsuabi co 'nara hño, y njabu ma gui ntátehu de ra 'ñu.

13 Gatho ya ja'i rí 'ñepi da 'yøte nú'u to'o ha ra ts'utbi, ngue'a go Ajuá xa hñuxa gatho ya ts'utbi ja ra ximhai. Nehe go gue'a xa hñuts'i nú'u to'o ha ra ts'utbi. ²Hangue nu'u tó'o nø'tua ra ts'utbi, go gue'u nø'tua nú'a xa manda Ajuá nehe. Y nu'u tó'o nø'tua ra ts'utbi, go honse ra castigo. ³Ya nda hinxa thuts'i pa da zu nú'u to'o øt'e xá hño, nu'ú xa thuts'i pa da zu nú'u to'o

hingui øt'e xá hño. Hangué nu'bu hinguí nehú te da xi'ahú nú'ú to'o há ra ts'útbi, nu'úbú 'yøthú gathó nú'á xá hño, y njabú nu'ú da ñamañho de gue'ahú. ⁴ Nu'ú go gue'ú yá 'bego Ajuá pa ri hñoohú. Pe 'bu guí 'yøthú nú'á hinguí ho, rí 'ñepi guí tsuhú'u, ngue'á nu'ú há ra ts'edi pa da castiga'ihú, ngue'á Ajuá go gue'á xa hñuts'i'ú pa da castiga gathó nú'ú to'o hinguí øt'e xá hño. ⁵ Hangué mathoni guí 'yøtehú'u, ne hingue hønse pa hinda castiga'ihú, nehe pa guí 'yøtehú nú'á xi'ahú ri mfenihú. ⁶ Hangué nehe dí juthú ya njut'i ja ra gobierhnu, ngue'á nu to'o há ra ts'útbi go yá mēfi Ajuá, ne nu'ú xi ri 'ramanu da mēfi nuna 'befina.

⁷ Ju'tuabihú gathó nú'ú to'o guí tuphú. Jut'a ri cotahú, jut'a ri rentahú. Nu'ú tó'o rí 'ñepi guí umfú ra t'equ'ei, umfú, ha nu'ú tó'o rí 'ñepi guí numansuhú, numansuhú. ⁸ Oto guí tuphú ni 'nara thai, hønse guí beñhú gue rí 'ñepi guí mádiuhú 'na ngu ma'na, ngue'á nu'á tó'o mádi rá miqu'eiui ya bi cumpli ra ley. ⁹ Nu'ahú guí pahú ya hmanda nú'ú mangua ra ley ne ena: "Oxqui ntsinga medinthati, oxqui hñote, oxqui mpe, oxqui jåtsua ya n'cuamba ri miqu'eiui, oxqui hyøcua nú'á pe'tsa ri miqu'eiui." Pe nuya ya hmandaya ne nú'ú ma'ra ya hmanda, gue'á mahyeguí nú'á ra hmanda ena: "Mádi ri miqu'eiui ne su ngu grí nsu sehé." ¹⁰ Ngue'á nu'á tó'o pe'tsa ra hmáte, hinguí øt'ua ra nts'o'mui rá miqu'eiui, hangué nu'á tó'o pe'tsa ra hmáte go gue'á ri cumpli ra ley.

¹¹ De dí øthú gathó nú'ya ngu dí xi'ahú, ga beñhú de nuya ya pa dí 'bahú ne ga japhú da nu ma mfenihú, ngue'á ma Zidadahú ya ma'na 'bui guetbú de nú'á ndá camfrihú pa e da ñangaguihú de nuya ts'othogui dí thohúua ja ra ximhai. ¹² Ya 'yo rí thoguí ra 'bexuui, 'yo rí møca ra xudi. Hangué mathoni ga tsoguihú ya ts'obefi dega 'betsa ngu nú'ú øt'a ya jå'i dega xuui. Ya ga hñocjú pa ga øthú ya

hoga 'befi dega pa, ngu ri hñoca 'nara soldado pa da ma ja ra tuhni. ¹³ Ga 'yohú ngu rí 'ñehe ngu nú'ú 'yo dega pa, hinga maha habú ja ya ngo dega tixfani, nixi ga ntixfanihú. Hinga hñuxhú co nú'ú to'o hingue xi ma 'behñahú, nixi ga 'yohú ja ma'ra ya ts'ot'øt'e. Hinga 'ñøt'atuhnihú, y nixi ga ne ga nsehéhú. ¹⁴ Nu'á ga øthú há, ma ga honbahú rá mfats'i ra Zidada Jesucristo pa ga 'yohú ngu bi 'ño'á, y hinga hoñhú hanja ga øthú yá hne ma ndaxjua 'múihú.

Hinda za to da ñoni yá cu

14 Umfú nsequi da 'mui ja ri nijahú nú'á to'o otho ndunthi rá jamfri, pe hingue pa guí ntsanoyahú con gue'á de nú'ú ya mfeni xa gu. ² Ngue'á 'ra camfri gue tsa da zi gathó nú'á ja te da ts'i; ha nu'ú ma'ra tó'o otho ndunthi yá jamfri hinguí ne da zi nu'araza, hønse ya zi c'ani. ³ Nu'á tó'o tsi gathó nú'á te ts'i, odi útsa nú'á to'o hinguí tsi. Ha nu'á tó'o hinguí tsi gathó nú'á te ts'i, odi 'yø de nú'á to'o tsi, ngue'á nu Ajuá bi 'yøt'a rá båtsi nu mi camfri'á. ⁴ ¿To'o'ihú pa guí 'yøbihú rá 'bego ma'na ra jå'i? ¿Ha hinguí pahú gue nurá hmu nú'á ra 'bego'á go gue'á da má ua 'yo xá hño ua hina? Y njabutho nehe nuya cu'ú, go guese Ajuá ma da má ua xá hño o hinguí ho nú'á øt'e'ú, hangué nu'ú ma da 'mui xá hño ja rá thandi Ajuá ngue'á go guese'á ja rá ts'edi pa da mats'i'ú.

⁵ Ra camfri gue mathoni da thahna 'raya pa pa dra søcambeni Ajuá, ha nu ma'ra camfri gue gathó ya pa rí 'ñepi da thandi mahyeguí. Cada 'na rí 'ñepi da badi xá hño de nú'á te beni. ⁶ Nu'ú tó'o ri jamasu de ra pa, øt'e njabú pa da ho ra Zidada, ha nu'ú tó'o hini jamasu de ra pa, nehe øt'e njabú pa da ho ra Zidada. Y nu'ú tó'o tsi gathó nú'á te ts'i, nu'ú tsi pa rá nsunda Ajuá, ngue'á ri umba njamadi Ajuá. Ha nu'ú hinguí tsi gathó nú'á

te ts'i, nu'ú øt'e'u pa rá nsunda Ajuá, y umba njamadi Ajuá nehe.

⁷Ngue'a ni 'na de guecju hindí tehú pa ga øthu nú'a go ga nesehu, y nu xcrá tuhú, hingo nú'a rá ora go ga huanséhu.

⁸Ngue'a nu'bu dí tehú dí øhu ja rá 'ye ra Zidada ne dí 'buhu pa rá nsunda'a, y nu'bu ga tuhú guet'atho dí øhu ja rá 'ye ne dí 'buhu pa rá nsunda'a. Hangué nuju, nzantho dí øhu ja rá 'ye gue gra tehú gue hina. ⁹Ngue'a pa guehna bi du ra Zidada Jesucristo y bi yopa nte pa bi Hmu de nú'u te y de nú'u xa du.

¹⁰Hangué nu'ahu ¿pa te guí 'yø ri cuhu? O ¿pa te guí utsahu ri cuhu? Ngue'a nu xcrá tuhú gathoguihu ma ga 'baihu ja rá thandi ra Zidada pa go da hñabgahu nguenda'a. ¹¹Ngue'a ma da njabu ngu xa t'ofu ja ra Mäca T'ofu ne ena:

Nugui drá Ajuá dí te, hangué ma da njabu nú'a ma ga mä nubya, gue gatho ya ja'i ma da ndandiñahmu ja ma thandi, ne da xøcambenigui.

¹²Hangué cada 'na de guecsehu ma ga daphu nguenda Ajuá.

Ga nsusehu pa hinga japhu ma cuhu da 'yøt'a 'nara ts'oqui

¹³Hangué hinga 'ñøhu 'na ngu ma'na. Nu'a ga øthu ha, ma ga nsusehu pa hinga japhu ma cuhu da 'yøt'a 'nara ts'oqui.

¹⁴Nugui dí padi xá hño gue gatho nú'a ja da ts'i hinxá nts'o, ngue'a njabu xa 'ñutcagui ra Zidada Jesucristo. Pe nu'a tó'o beni gue xá nts'o 'nara t'øt'e nú'a ts'i, pa nú'a to'o beni njabu ha, xá nts'o.

¹⁵Hangué nu'bu guí tsi 'nara t'øt'e nú'a beni'a ri cu gue hingui ho da ts'i, y njabu da du rá müi, nu'bú nu'i ya hingui 'yo co ra hmate. Oxqui tsi 'nara t'øt'e nú'a da japi da 'medi ma'na, ngue'a nehe po rá ngue'a bi du ra Zidada Jesucristo.

¹⁶Hangué oguí honi pa hanja da hñam'ñu'i, masque nu'i guí beni gue xá

hño nú'a guí øt'e. ¹⁷Núju dí 'buhu ja rá hmada Ajuá, hingui oda ma mfenihu ya hñuni nixi ya ts'ithe. Nu'a oda ma mfenihu, nú'a ga 'yøhu xá hño, ne ga 'buhu te rá entho, ne ga johyahu co nú'a ra johya ri 'racaguihu ra Mäca Ndahi.

¹⁸Y nu'a tó'o pepa ra Zidada Jesucristo co nuya hoga 'befiya, Ajuá ri ho'a. Nehe ya ja'i ma da hyandi gue 'yo xá hño'a.

¹⁹Hangué ga øthu nú'a faxcaguihu pa ga 'buhu 'nara hoga'müi 'na ngu ma'na, ne pa ga ntetua jamfrihu 'na ngu ma'na.

²⁰Oxqui ts'ocua rá 'befi Ajuá por nú'a te gui tsi. Xi majuani gatho nú'a te ts'i xá nt'axi, pe hingui ho gui tsi nú'a gui japi da nts'oca ri cu. ²¹Xá hño hingui tsi ra ngø, nixi gui tsi ra vinu, nixi gui 'yøt'a ni 'nara t'øt'e nú'a gui japi da ts'ocua rá mfeni ri cu pa da zo ja ra ts'oqui o pa da ts'ocua rá jamfri.

²²Nu'bu guí camfri da za gui tsi gatho nú'a te ts'i, nu'bú ze ri jamfri guí pe'tsi ne paseui Ajuá. Nu'a tó'o beni gue xá hño nú'a øt'e, ne 'mefa hinda ma da duhu de nú'a xa 'yøt'e, go gue'a njapi ngue'a padi gue xa 'yøt'e xá hño.

²³Pe nu'a tó'o ri duhu de nú'a te tsi, nú'a tu ra thai, ngue'a hingui tsi co rá jamfri, y gatho nú'a dí øthu ne 'bu dí camfrihu gue hinxá hño, gue'a 'nara ts'oqui.

'Yøthu nú'a da ho ri miqu'eihu

15 Núju dí zedihu ja ma jamfrihu, ri 'ñepi ga pahú hanja ga tsetuahú ya mfeni xa gu nú'u ts'utho yá jamfri, y hinga øthu nú'a go dí nesehu. ²Cada 'na de guecju ga øthu nú'a da ho ma miqu'eihu pa yá hñu'u ne pa da te yá jamfri. ³Ngue'a nehe sehe ra Zidada Jesucristo himbi 'yøt'e nú'a go rá paha sehe. Nu'a bi zetuatho yá 'müi nú'u to'o mi utsa'a, ngu enga ja ra Mäca T'ofu habu bi sipa Ajuá ne ena: "Stá tsetuatho yá nt'utsate nú'u to'o ri utsa'i." ⁴Ngue'a gatho nú'a bi t'ofu maya'bu ja ra Mäca T'ofu, bi t'ofu pa ma nt'utuathéhu, pa njabu ngu nú'u bi zeta maya'bu y ngu bi

thu'mba yá mui'u, njabũ ma da thubga ma muihu nehe pa ma'na da ndangui ma nthø'matehu. ⁵ Nubyá nu Ajuá to'o faxcahu pa ga ntsetuahũ ne 'racjũ ra humui, dá 'yøt'e pa gui 'bũhu co 'nada ra mfeni ngu bi 'ñutcahu ma zi Hmuhu ra Jesucristo, ⁶ pa njabũ co 'nadra mfeni ne 'nadra jahña gui nsundahu Ajuá ra Dada nurá Dada ma Zi Hmuhu ra Jesucristo.

Bi sipabi ra maça hoga t'ode nú'u hingyá xodyo

⁷ Hangué numahñohũ 'na ngu ma'na, ngu bi nũgaguihu ra Zidada Jesucristo pa rá nsunda Ajuá. ⁸ Dí ma gue ra Zidada Jesucristo bi 'ñe bi mepabi ya xodyo pa bi cumpli yá hña'ti Ajuá nú'u xqui ña'tu-abi ndu yá xita'u, y njabũ ra Zidada Jesu bi 'ñudi gue Ajuá øt'a gatho ngu nú'a ma. ⁹ Nehe bi 'ñehe pa ya ja'i hingyá xodyo da nsunda Ajuá po rá nthecate, ngu xa t'ofu ja ra Maça T'ofu ne ena:

Ja ya ja'i hingyá xodyo nugui ma ga mangua tengu rá ndangui ri thuhu, y ja ga tu't'a'ini ya jahña.

¹⁰ Nehe enga ja ra Maça T'ofu: Nú'ahu hingyá xodyohũ, johyahu mahyegui co rá hnini Ajuá.

¹¹ Nehe ena: Nsundahu Ajuá gatho nú'ahu hingyá xodyohũ guí 'bũhu ja gatho rá ngũni ra ximhai.

ne xocambenihu'a po yá danga t'øt'e.

¹² Nehe ra baði Isaiá bi 'yofo ja ra Maça T'ofu ne ena njaua:

Ma da 'mu 'nara t'u de yá ja'i ra Isaiá rá dada ra Davi,

y nura t'u'a ma da nda ja ya ja'i nú'u hingyá xodyo,

y nu'á ma da gamfri'a.

¹³ Ajuá nú'a to'o 'racjũ ra hoga nthø'mate, dá 'ra'ahu ndunthi ra johya ne ra hmetho ja ri corasohũ po ri jamfrihu, pa njabũ ma'na da ndangui ri nthø'matehu po rá ts'edi ra Maça Ndahi.

¹⁴ Ma zi cu'ihu, dí camfri gue xi ja ndunthi ri hñoja'ihu ne ja ndunthi ri mfadihu y tsa gui nzofohũ 'na ngu ma'na. ¹⁵ Masque njabũ, pe nugui dí resga dí op'a'ihu pa ga yopa ben'ahu 'raya t'øt'e ngu nú'a ya xcá paðihu. Dí øt'a njabũ pa ga cumpli nú'a ra 'befi xa 'racagui Ajuá po rá hmate'a. ¹⁶ Ngue'a nu'á bi hñuxcagui pa ga pepabi ra Zidada Jesucristo pa ga zo ya ja'i hingyá xodyo, pa ga xipabi'u rá hoga noya Ajuá, pa njabũ nugui da za ga udi'u ja rá thandi Ajuá ngu 'nara hña'ti xá nt'axi ngu ri ho'a nú'a xa xuca ra Maça Ndahi.

¹⁷ Hangué po ra Zidada Jesucristo da za ga 'ñets'i de nú'a ra 'befi xa 'racagui Ajuá. ¹⁸ Hiní 'ñepcagui ga 'ñets'i de nú'a xa 'yøt'a ma'ra pa bi gamfri ya ja'i hingyá xodyo. Pe dí paði gue ra Zidada Jesucristo xa mpefi ja ma noya ne ja ma 'befi pa bi gamfri ndunthi de gue'u.

¹⁹ Ra Zidada Jesucristo xa 'raca ra ts'edi pa stá øt'a ndunthi ya milagro, ne stá hanpa rá ts'edi ra Maça Ndahi, hangué xa za stá mangua ra maça hoga t'ode de ra Zidada Jesucristo maxogue ja gatho ya hai desde Jerusale asta ra hai Ilirico.

²⁰ Hangué njabũ nugui stá øt'a ra ts'edi pa ga ma ga mangua ra maça hoga t'ode habũ hinxa t'ødetho de ra Zidada Jesucristo pa hinga mpefi habũ ya xa mpe ma'ra. ²¹ Guet'a nehe mangua ra Maça T'ofu ne ena:

Nú'u hinxqui siptho de Ajuá, y nú'u hinhya'mũ xqui 'yøde, go gue'u ma da 'yøde ne da baði.

Ra apostol Pablo beni da ma Nroma

²² Hangué njabũ astabya hinxa za stá mabũ. ²³ Pe núbya nguetho ya dá juadi ma 'befi ja nuya hnini de guecua, y ngue'a pe'tsa ndunthi ya jeya stá ne ga mabũ ga tsøñ'ahu, ²⁴ hangué dí tømigüe 'nitho ga thogui ga tsøñ'ahubũ má 'ñu nu grá ma Spaña, y ga johya ndunthi ga 'bui con gue'ahu. Nepũ de gue'a

dí tɔ'mi gue gui nexcaguihɔ de guepɔ pa ga thogui grá ma Spaña. ²⁵Pe nubyá ma ga ma pa Jerusale pa ga ha'tsuabi 'nara mfats'i nuya zi cu de guehni. ²⁶Ngue'a nuya zi cu de guehni Macedonia ne de guecua Acaya co 'nara paha bi unga 'nará mfats'i'ɔ pa ga ha'tsuabi nuya zi hyoya cu bí 'buhni Jerusale. ²⁷Nuya cu me Macedonia ne ya cu me Acaya bi beni gue mri 'ñepi'ɔ da 'yɔ'tuabi njab'ɔ, ngue'a nu'ú hingyá xodyo ne xqui hñani ra mpøhø po yá noya ya xodyo, hangue rí 'ñepi'ɔ da maxa ya xodyo nehe co ya hño de ra ximhai. ²⁸Hangue nu xcrá juadi ga pɛ nuna 'befina pa ga tsocuabi nuna mfats'i ya cu me Jerusale, ja grá thopɔ ga tsøñ'ahɔ má 'ñu nu xcrá ma Spaña. ²⁹Y dí paði gue nú'bu xcrá tsøñ'a'ihɔbɔ, ra Zidada Jesucristo ma da jap'a'ihɔ ndunthi ngue'a ma ga zo'ahɔ de rá noya'a.

³⁰Nubyá, zi cuhɔ, dí bante'ihɔ de rá thuhu ma Zidadahɔ ra Jesucristo y po rá hmate ra Māca Ndahi ri 'racju 'na ngu ma'na, gue gatho'ihɔ gui faxcaguihɔ gui 'yaphɔ Ajuá por guequi. ³¹'Yaphɔ Ajuá pa nu'á da ñangagui de ya me Judea nú'ɔ hingyá gamfri, gue ya zi cu nuni Jerusale da hñani co 'nara johya nura mfats'i ma ga tsocuabi, ³²pa njabɔ 'bu gue'a rá paha Ajuá ga tsøñ'a'ihɔ co 'nara johya, ne ga tsaya ts'ɔ con gue'ahɔ. ³³Ajuá nú'a faxcahɔ pa ga 'buhɔ te rá entho, dá 'mɔi con gatho'ihɔ. Njabɔ gue'a.

Ya nzenjua

16 Ra Febe go gue'a 'nara hoga nju, ne ja rá nsu, ngue'a gue'a 'nara maste de ya gamfri me Cencrea. ²Hangue umfɔ ntsaya co ra t'equ'ei ja ri hmunts'ihɔ, ngu rí 'ñep'a'ihɔ nú'ahɔ gyá gamfrihɔ, y faxhɔ'a de nú'a te da 'yɔ'tua ra 'bedi, ngue'a nu'á xa maxa ndunthi ya ja'i y necagui xa maxcagui nehe.

³Fat'ajuahɔbɔ ra zi nju Prisila ne ra zi cu Aquila. Nu'ú xi bi maxcagui ndunthi

ja rá 'befi ra Zidada Jesucristo. ⁴Nu'ú mi resga da unga yá te por guequi, hangue hingo sehgui dí jamadibi'ɔ, ne gatho nú'ɔ ya cu hingyá xodyo nehe'ɔ ri jamadibi'ɔ. ⁵Fat'ajuahɔbɔ nehe nuya zi cu ri munts'a ja rá ngu nú'a ra nju Prisila y ra cu Aquila. Fat'ajuahɔbɔ nehe ma hmāca cuhɔ ra Epeneto, nú'a go gue'a ra mɔi bi gamfri ra Zidada Jesucristo nuua Acaya. ⁶Fat'ajuahɔbɔ ra nju Mala, nú'a xi xa max'a'ihɔ ndunthi. ⁷Fat'ajuahɔbɔ ra cu Andronico y ra cu Junio, nú'ú go gue'ɔ mengu ma hai, nehe go gue'ɔ ndí o'be fadi mahyegui'ɔ. Nu'ú ja yá nsu ja ya apostol, nehe gue'ɔ 'met'o bi gamfri ra Zidada Jesucristo que guequi.

⁸Nehe fat'ajuahɔbɔ ra Amplia numa hmāca cu ja ra jamfri. ⁹Nehe fat'ajuahɔbɔ ra cu Banu nú'a ma mfats'i ja rá 'befi ra Zidada Jesucristo, nehe ma hmāca cu ra Estaqui. ¹⁰Fat'ajuahɔbɔ ra cu Apele, nú'a xa bɔni 'nara hoga gamfri de ra Zidada Jesucristo. Ne fat'ajuahɔbɔ nú'ɔ ya cu ya mengu rá ngu ra cu Aristobulo. ¹¹Fat'ajuahɔbɔ nehe ra cu Erodio, nú'a mengu ma hai. Nehe fat'ajuahɔbɔ nú'ɔ 'bu ja rá ngu ra cu Ciso nú'ɔ xa gamfri ra Zidada. ¹²Nehe fat'ajuahɔbɔ ma zi njuhɔ ra Trifena y ra Trifosa, nú'ú ri mpefi ja rá 'befi ra Zidada, nehe ma zi njuhɔ ra Persida, nú'a xa mpefi ndunthi ja rá 'befi ra Zidada. ¹³Nehe fat'ajuahɔbɔ ra Rufo nú'a xi ra hoga cu ja ra jamfri; nehe fat'ajuahɔbɔ rá ñana'a, nú'a dí ø't'a ra uenda gue ma ñana nehe. ¹⁴Nehe fat'ajuahɔbɔ ra cu Asíncrito y ra cu Flegonte, y ra cu Erma, y ra cu Patroba, y ra cu Erme, y nehe nuya zi cu 'bui con gue'ɔ. ¹⁵Nehe fat'ajuahɔbɔ ra cu Filologo y ra nju Julia, y ra cu Nereo ne rá nju'a, y ra cu Olimpa, y nehe gatho ya zi cu nú'ɔ 'bui con gue'ɔ.

¹⁶Nehe fat'ajuahɔbɔ gatho nú'ɔ ma'ra ya cu co 'nara nthufi dega hmate. Ri fat'ajuahɔbɔ gatho yá nija ra Zidada Jesucristo.

¹⁷ Nehe dí bante'ihũ zi cuhũ, gue gui thamfrihũ ndunthi de nú'ũ ne da heca ya cu y japi'ũ da 'yõt'a ya ts'oqui. Nu'ú hingui udi ngu nú'a ya xa t'u't'ahũ, hangue 'ueguehũ de gue'ũ. ¹⁸ Nuya ja'i'ũ ri mpefi hõnse pa yá hõose'ũ; hingue pepabi ma zi Hmuhũ ra Jesucristo. Nu'ú m̄anga 'raya noya xi ri nt'õde gue xi xá hõo, pe hina, hingo gue'a majuani. Nu'ú hat'a nuya zi ja'i hinte yá fadi. ¹⁹ Gatho ya ja'i pađi gue xi gyá hoga 'yõdehũ, hangue njabũ nuguí xi drí johya de gue'ahũ. Pe nehe, nu'a dí ne, dí ne gue da nja ri mfadihũ pa gui 'yõthũ ra hõo, hingue pa gui 'yõthũ ra 'ñũ. ²⁰ Y Ajuã nú'a to'o faxcahũ pa ga 'buhũ te rá entho, go gue'a da 'yõt'e 'bestho pa gui ntatehũ de ra ts'ondahi. Ma Zidadahũ ra Jesucristo da max'a'ihũ co rá hmate'a.

²¹ Nehe fat'ajua'ihũ ma mfats'i ra cu Timu, nehe fat'ajua'ihũ ra cu Lucio, ra cu Jaso y ra cu Sosipate nú'ũ ya mengu ma hai.

²² Nugui drá Tercio, dí ofo nuna cartana, dí fat'ajua'ihũ de rá thuhu ra Zidada Jesucristo.

²³ Nehe ra cu Gayo pehna'ihũ ra nzenjua, nú'a to'o xa 'raca nsequi ja rá ngu. Nehe xa umba nsequi gatho ya cu pa

ja ri munts'iuã. Nehe fat'ajua'ihũ ra cu Erasto, nú'a go gue'a ra me'tsboja de ra hnini. Nehe fat'ajua'ihũ ra cu Cuarto.

²⁴ Ma Zidadahũ ra Jesucristo da max'a'ihũ gatho'ihũ co rá hmate'a. Njabũ gue'a.

'Nara søcambeni bi 'yõt'a ra apostol Pablo nu mi uadi rá carta

²⁵ Drá nsunda Ajuã nú'a ja rá ts'edi pa da ja'ahũ gui ze ri jamfrihũ ngu nú'a ri udi ra maça hoga noya dí ma. Y nuna ra maça hoga noyanã go gue'a ra maça noya nú'a hmambyã de ra Zidada Jesucristo. Y por nuna noyanã Ajuã bi 'ñutcahũ nú'a xqui beni'a desde rá mudi ne xqui me'tsa nt'agui, gue da unga ra mpõhõ pa ya ja'i ja gatho ya hai. ²⁶ Y nubyá po ra maça hoga noya dí ma, ya xa 'ñutcahũ Ajuã nú'a xqui beni. Nehe njabũ bi 'yofõ maya'bu ja yá t'ofõ yá 'mehni Ajuã nú'ũ bi 'yofõ gue da mpõhõ ya ja'i hingyá xodyo. Ngue'a Ajuã nú'a 'bui pa nzantho xa manda da ts'ofõ ya ja'i ja gatho ya hai pa da gamfri'ũ ne da 'yõte'a.

²⁷ ¡Ajuã go guese'a ja rá mfadi, ga nsundahũ pa nzantho po ra Zidada Jesucristo! Njabũ gue'a.

RÁ MŪDI RA CORINTIO

RÁ MŪDI CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO BI 'YOPABI YA GAMFRI ME CORINTO

Ra apostol Pablo opabi ya gamfri me Corinto

1 Nugui drá Pablo, Ajuá go rá paha'a pa bi zoncagui pa drá apostolgui ma zi Hmuhú ra Jesucristo. Nugui ne ra cu Soste dí op'a'ihé nuna ra carta, ²nú'ahú gyá gamfrihú guí 'buhúbu Corinto. Nu'ahú bi zohn'ahú Ajuá pa gá camfrihú ma zi Hmuhú ra Jesucristo, ne bi 'uec'ahú de ja ya ts'oqui pa go gui pepabihú'a, ne bi t'axca ri mfenihú mahyegui con gatho nú'ú 'bú haburaza ri xócambeni'a. Nú'a ma zi Hmuhú drí xócambeni'ú go guet'a ri xócambeni nehe'ú. ³Ajuá ma Dadahú ne ma zi Hmuhú ra Jesucristo da jap'a'ihú ne da max'ahú pa gui 'buhú te rá 'ñen'ho.

Ya japi xa tháni po ra Zidada Jesucristo

⁴Nzantho dí umba njamádi Ajuá por gue'ahú, ngue'a nú'á co rá hñoja'i xa pòhò'ihú po ra Zidada Jesucristo. ⁵Ajuá xa jap'a'ihú ndunthi ngue'a xcá camfrihú ra Zidada Jesucristo, hangue xa 'ra'ahú ra ts'edi pa guí ñáhu de rá noya'a, ne xa 'ra'ahú ndunthi rá hoga mfádi'a nehe. ⁶Nubya ri hnequi gue xcá camfrihú xá hño gatho nú'a dá xi'ahe de ra Zidada Jesucristo. ⁷Hangue nubya hinte grí 'behú de gatho ya hoga japi nú'ú ri 'racjú Ajuá, ne guí tòmhu nú'a ra pa stua yopa pengui ma Zidadahú ra Jesucristo. ⁸Nú'á go gue'a ma da su'a'ihú asta ra pa'a rá gats'i ri tehú de guecua ja ra ximhai, pa hinda za to da má gue nu'ahú guí tuhú ra ts'oqui nu stua yopa penga ma Zidadahú ra Jesucristo. ⁹Ajuá nzantho ót'a gatho

nú'a xa má, y nú'á go gue'a xa huahn'ahú pa gui 'buhú co ma zi Hmuhú ra Jesucristo rá T'ú'a.

Ya gamfri 'rama'na'ño beni

¹⁰Zi cuhú dí bante'ihú de rá thuhu ma Zidadahú ra Jesucristo gue da 'nat'a guí máñhú, pa da 'ñotho ya hegue de gue'ahú. Nu'a guí 'yòthú, 'buhú mahyegui co 'nada ra mfeni ne 'nada ra jamfri. ¹¹Dí xi'ahú njabú ma zi cu'ihú ngue'a xa xicagui nú'ú ja te yá njauí ra nju Cloé gue ja ra ora grí ntunsehú. ¹²Dí xi'ahú njabú ngue'a 'ra de gue'ahú guí máñhú njaua: “Nugui drí dena ra cu Pablo”, ha nu ma'ra guí éñhú: “Nugui drí dena ra cu Polo”, y nu ma'ra guí éñhú: “Nugui drí dena ra cu Pedro”, ha nu ma'ra guí éñhú: “Nugui drí dena ra Zidada Jesucristo.” ¹³¿Ha gue hingue gatho'ihú guí denhú ra Zidada Jesucristo? ¿Ha gue bi du ja ra pont'i ra Pablo po rá ngue'a'ihú? ¿Ha gue xcá nxistehé de ja rá thuhu ra Pablo? Hina. ¹⁴Dí umba njamádi Ajuá gue nugui hõnse ra cu Crispo ne ra cu Gayo stá xi'tsi de gue'ahú, y hinto ma'na stá xi'tsi. ¹⁵Hangue hinda za gui máñhú gue xcá nxistehé de ma thuhuga. ¹⁶Nehe dá xi'tsa nú'ú ya mengu de ja rá ngu ra cu Teba. Pe de guehni hinstá xi'tsa ma'ra. ¹⁷Ra Zidada Jesucristo himbá pencagui pa ga ót'a ra sistehe, nú'á bá pencagui pa ga mǎnga ra mǎca noya. Pe hindí má co 'raya noya xi mahotho nú'ú de ma mfádisé, pa hinda t'ena gue xi ja ma mfádi ne da gamfri ya ja'i hõnse co ma hoga noya. Nugui dí ne da gamfri'ú hõnse po nú'a ra du bi thogui ra Zidada Jesucristo ja ra pont'i.

Ra ts'edi ne ra mfádi de Ajuá go ma zi Hmuhú ra Jesucristo bi 'ñutcahú

¹⁸Nujá dí máñhú gue bi du ra Zidada Jesu ja ra pont'i pa ga mpòhòhú, ha nu'ú tó'o hingui camfri'a ma da 'medi'ú

ngue'a mañ'u gue hinte ri muui nú'a dí mañhu de rá du ra Zidada Jesucristo. Pe pa núju stá mpøhøhu ri muui, ngue'a go gue'a hanpa rá ts'edi Ajuá. ¹⁹ Manga njaua ja ra Maça T'ofó:

Ma ga huatuabi yá mfadi ya bamhya, ne ga hacuabi yá mfeni ya nimfeni.

²⁰ ¿To'o nú'a ra bahmyabya? O ¿to'o nú'a xi ja rá mfadi? Ne ¿to'o nú'a paði gatho te ja mapaya? Jo'o, ngue'a ja rá thandi Ajuá hinte ri muui yá mfadi ya ja'i. ²¹ Ngue'a ya ja'i masque xi ja yá mfadi, hinxá za hanja da baði'u Ajuá. Pe Ajuá rá paha'a da pøhø nú'u to'o da gamfri nú'a ra noya dí mañhu, masque nú'u ya bamhya ena gue hinte ri muui nú'a dí mañhu. Pe Ajuá xi ja rá mfadi hangue bi 'yøt'a njabu.

²² Ya xodyo nzantho adi da t'utua 'nara nt'udi, y nuya griego hønse ra mfadi honi, ²³ pe nuju dí mañhu de ra Zidada Jesucristo nú'a bi tho ja ra pont'i. Y guehna 'nara mfe'tse pa ya xodyo, ne nú'u hinguá xodyo ena gue hinte ri muui nú'a dí mañhu de rá du ra Zidada Jesucristo. ²⁴ Pe núju xa huancahu Ajuá, gue dyá xodyohu gue hindyá xodyohu, gathoguihu dí pahu gue ma zi Hmuhu ra Jesucristo bi hñanpa rá ts'edi ne rá mfadi Ajuá pa bi pøhøguihu. ²⁵ Ajuá ma'na ja rá mfadi ne ma'na ja rá ts'edi de gatho ya ja'i, masque eñ'u gue hinte ri muui nú'a ra du bi thogui ra Zidada Jesucristo ja ra pont'i. ²⁶ Zi cuhu, pahu gue nu'ahu xa huahn'ahu Ajuá, masque hinga ndunthi de gue'ahu guí pe'tshu ra mfadi de ra ximhai, ne hinga ndunthi de gue'ahu guí hahu ra ts'utbi, y ne hinga ndunthi de gue'ahu guí pe'tshu 'nara dangá nsu. ²⁷ Ajuá bi huahna nú'u hinte yá fadi de guecua ja ra ximhai pa da 'betuabi yá tsa ya bamhya. Ajuá bi huahna nú'u hingui hã ra ts'ediua ja ra ximhai pa da 'betuabi yá tsa nú'u hã ra ts'edibya. ²⁸ Ajuá bi huahna nú'u hinte ri muui ja ra ximhai ne nú'u xi ya t'utsa, ne nú'u to'o ni ts'u

yá nsu otho, pa da 'betua yá tsa nú'u to'o pe'tsa yá nsu, ²⁹ pa njabu hinto da 'ñets'i ja rá thandi Ajuá. ³⁰ Ajuá go gue'a bi 'yøt'e pa dá 'nathohu co ra Zidada Jesucristo, ngue'a nuse Ajuá go gue'a bá pehni'a pa bi 'ñutcahu rá mfadi Ajuá, ne bi hñasca ma ts'oquihu, ne bi t'axca ma mfenihu pa bi za dá 'buhu xá hño ja rá thandi Ajuá. ³¹ Ajuá bi 'yøt'e njabu pa da nja ngu nú'a xa nt'ofó ja ra Maça T'ofó habu ena: "Nu'a tó'o ne da 'ñets'i, dá 'ñets'i, pe de nú'a xa 'yøt'a Ajuá, hingue de nú'a xa 'yøt'ase."

Ra apostol Pablo bi ma de ra Zidada Jesucristo ne de rá du

2 Zi cuhu, nugui nu ndá mabu pa dá zo'ahu de rá noya Ajuá, hindá zo'ahu co 'raya dangá noya xá hñei, nixi co ndunthi ra mfadi de guecsehe. ² Pe nu de nduá 'bupu, dá ja dá zo'ahu hønse de ma Zidadahu ra Jesucristo nú'a bri pont'a ja ra pont'i ne bi tho, ne hindá zo'ahu de ma'na ra noya. ³ Nu ndá zo'ahu mi otho ma ts'edise, ne mi 'racagui ndunthi ra ntsu pa ga ñã, asta ndrí huat'i. ⁴ Hindá ne dá zo'ahu co ra mfadi de ra ximhai pa gá camfrihu, nugui dá zo'ahu co rá ts'edi ra Maça Ndahi. ⁵ Dá zo'ahu njabu pa bi za gá camfrihu co rá ts'edi ra Maça Ndahi, hingue ngue'a gá 'yødehu yá mfadi ya ja'i.

Ajuá utcaguihu tengu rá 'mui'a co rá ts'edi ra Maça Ndahi

⁶ Nú'u to'o xa ze yá jamfri dí zoföhe co ra mfadi pe nura mfadi'a go bra 'ñehe de Ajuá, hingue de ra ximhai, nixi de yá mfadi ya ndã nú'u ma da uadi da thogui. ⁷ Dí mañhe de nú'a bi 'yøt'a Ajuá pa bi za dá mpøhøhu ne ga tsønhu ja rá nsunda'a. Y nú'a dí mañhe go gue'a ra hoga mfadi xqui beni Ajuá desde ante da nja ra ximhai, ne himi fadihma, pe nubyá ya xa 'ñutcahu. ⁸ Ni 'na de nuya ndã de ja ra ximhai himbi baði nuna ra

mfadi xa 'racju Ajuā, ngue'a nu'bu xa badi'u, hinxa hyohma ja ra pont'i numa Zidadahu xá nsunda. ⁹Bi nja ngu nú'a xqui t'ofu ja ra Maca T'ofu habu ena:

Ni 'nara ja'i himbi za bi hyandi, nixi bi 'lyode,

nixi bi zo rá mfeni tengu rá 'mui de ja rá ñani Ajuā,

ne hinto xa badi gathu nú'u ya japi xa beni da umbabi nú'u to'o ri madi'a.

¹⁰Y nujá, Ajuā bi 'ñutcaguihu gathu nuya t'ot'eya po rá ts'edi ra Maca Nđahi, ngue'a nura Maca Nđahi go gue'a padi xá hño gathu, ne asta padi gathu nú'a te benga Ajuā.

¹¹Ni 'nara ja'i hingui tsa da batua rá mfeni ma'na rá miqu'eiu, ngue'a cada 'na go padise tengu rá mfeni. Njabutho nehe ni 'na hinto patua rá mfeni Ajuā. Nura Maca Nđahi ha, go gue'a patuabi rá mfeni Ajuā. ¹²Y nura Maca Nđahi'a xuá mencahu pa da 'ñutcahu gathu nuya hño ri 'racju'a, y hingo dí hamfu rá mfađi ra ximhai pa ga pahu nuya hño'u. ¹³Nuje dí udihe ngu nú'a utcahe ra Maca Nđahi, hindí udihe co ma mfađisehe. Nú'u to'o pe'tsa ra Maca Nđahi ja yá coraso, dí utuabihe co ya noya nú'u 'racaguihe ra Maca Nđahi.

¹⁴Pe nú'a ra ja'i hinxa gamfri Ajuā hingui hani nú'a udi rá Maca Nđahi Ajuā, ngue'a beni'a gue hinte ri muui. Ne hingui tsa da badi'se'a, ngue'a mahyoni go da 'ñutuabi ra Maca Nđahi pa da za da badi'a. ¹⁵Pe nu'a tó'o xa gamfri Ajuā ne pe'tsa ra Maca Nđahi ja rá coraso, nú'a ha, padi xá hño gathu nú'u ya nt'udi'u, ne padi nda'a ra hño y nda'a ra ñu. Pe nu'a tó'o hingui pe'tsa ra Maca Nđahi, hingui tsa da xipabi te gra 'mui'a. ¹⁶Enga ja ra Maca T'ofu: ¿To ja gue'a xa batuabi rá mfeni ra Zidada? O ¿to ja gue'a xa za xa 'ñutuabi te da 'yot'e'a? Jo'o. Pe nujabu ha, dí patuahá rá mfeni ma Zidadahu ra Jesucristo.

Ra apostol Pablo ne ra Apolo mahyegui yá mefi Ajuā

3 Zi cuhu, dá zo'ahu ngu ts'ofu nú'u hints'u xa ze yá jamfri, ngu ya t'ubatsi hinte yá faditho, ngue'a himbi za dá zo'ahu ngu 'raya cu nú'u padi xá hño nú'u ya nt'udi udi ra Maca Nđahi. ²Dá zo'ahu 'ramats'u ngu 'raya zi bati nú'u tsutho, ngue'a himbi za dá xi'ahu ya noya xá hñe, ngue'a mi otho ndunthi ri mfađihu, y asta nubya hinxa za stá xi'ahu gathu. ³Ngue'a nu'ahu guí ot'athohu ngu nú'a ot'a nú'u hingyá gamfri, ngue'a gyá ndustehu, ne gyá necatsuihu, ne gyá necatuhnihu. Hangue por gue'a hincá 'ueguethohu de ja ya ts'oqui, ngue'a guí 'yohu ngu nú'u hinxa gamfri Ajuā. ⁴'Ra de gue'ahu guí eñhu: "Nugui drí dena ra cu Pablo", ha nu ma'ra guí eñhu: "Nugui drí dena ra cu Polo". Xi de guí mañhu njabu, ¿ha gue hingui othu ngu nú'u ya ja'i hingyá gamfri?

⁵Xi ¿te ma 'befi dí pefi? Y ¿te ma 'befi pefi ra cu Polo? Nugui ne ra cu Polo dyá 'begothohe de Ajuā, ne go guecaguihe dá zo'ahu pa gá camfrihu'a. Nugui ne ra cu Polo, cada 'na de guecje dí pefihe ra 'befi xa 'racaguihe Ajuā. ⁶Nugui go rá mudi dá zo'ahu de rá noya Ajuā, ha nura cu Polo go xa su'a'ihu asta nubya, pe nu'a tó'o xa 'ra'ahu ra jamfri, go guesehé Ajuā. ⁷Hangue ni guequi ni ra cu Polo hinda za te ga pehe de guecsehe. Nu Ajuā go gue'a ja rá ts'edi pa xa japi xa te ri jamfrihu. ⁸Hangue guí njahu ngu 'nara huahi habu stá mpehe, nugui go stá pot'i, ra cu Polo go xa 'ñunthe. Hangue ngu ra mot'i ne ra 'ñunthe, Ajuā ma da gutcahe ngu nú'a stá pefihe. ⁹Nuje dyá mefihe de Ajuā, ha nu'ahu guí njahu ngu 'nara huahi habu ri mpefi'a.

Ne guí njahu ngu 'nará hoga ngu Ajuā ri ju'tsuabi. ¹⁰Nugui go dí nja ngu 'nara hoga hyocangu dá ju'tsua rá ua ra ngu,

gue'a ra 'befi bi 'racagui Ajuā, ha nu ma'na go juxa ra jado. Pe cada 'na mahyoni da jamasu nú'a pefi. ¹¹ Ngue'a otho ma'na ra cimienta da za dra juts'i, hõnse nú'a ya ja, y nura cimienta'ā go guese ma zi Hmuhū ra Jesucristo. ¹² 'Bū to'o da gats'i de mañā nú'a ra cimienta ya ja, pe'tsi da beni xá hño ua da gats'i dega oro o dega t'axi o dega hoga do, o ua da gats'i dega za o dega xot'o o dega xithi. ¹³ Cada 'na de ya gamfri ma da hnequi rá 'befi'a, ngue'a nú'a ra pa de ra nsuca uenda gue'bu ma da fadi tengu rá 'befi cada 'na. Nú'a ra pa'a ma da nzø ra tsibi, y nuni ja ra tsibi ja ma dra tsapabini rá 'befi cada 'na nú'a xa mefi. ¹⁴ 'Bū 'na to'o bi hoca rá 'befi mañā de ra cimienta ne hinda zat'a nurá 'befi'a, nu'bú nú'a to'o bi hoca nura 'befi'a ma da hñānga rá thāhā. ¹⁵ Pe nu'bu 'na xa mpefi ne nurá 'befi'a ma da zat'i, nu'bú hinda ma da t'umbabi rá thāhā. Hinte ma da hñani, ngue'a bi zat'a nú'a xqui mefi, pe nu'á ma da mpøhø, nja ngu nú'a to'o bi tho ra nzat'i ne bi 'bedi gatho nú'a xqui mefi. ¹⁶ ¿Ha gue hinguí pahū gue nu'ahū go gue'ahū rá nija'ihū Ajuā, y nurá Māca Ndahi'a 'bui ja ri corasohū? ¹⁷ 'Bū 'na to'o da huatua rá nija Ajuā, nu'bú Ajuā da huati'a nehe, ngue'a rá nija Ajuā xi xá nsunda. Ne go gue'a'ihū nurá nija'a.

¹⁸ Osti ma da hya'ahū ri mfenihū gue gyá bahmyahū. 'Bū 'na de gue'ahū guí beñhū gue xi guí pe'tshū ra mfadi, y nu'bu nura mfadi'a go de nuna ximhai, 'yøthū ra uenda gue 'besthó hinte guí pahū, pa njabū hā, da za gui pe'tshū nú'a xi ra hoga mfadi brí 'ñehe de Ajuā. ¹⁹ Ngue'a pa ja rá thandi Ajuā 'besthó hinte ri muui nú'a ra mfadi de ra ximhai. Hangue enga ja ra Māca T'ofō: "Ajuā xi patuatho yá mfeni ya bamhya de ra ximhai gue nu'ú hatetho, hangue co yá mbamhya ri 'medise'u." ²⁰ Nehe xa t'ofō njaua: "Ajuā padi gue hinte ri muui nuyá mfeni ya bahmya." ²¹ Hangue ogrí 'ñet-

s'ihū gui 'ñeñhū gue grí denhū 'na o ma'na, ngue'a gatho nú'u to'o xa mpefi con gue'ahū go pa ri hñohū. ²² 'Bū rá 'befi ra cu Pablo, 'bū rá 'befi ra cu Polo, 'bū rá 'befi ra cu Pedro, gatho pa ri hñohū. Nu'ahū gatho go o ja ri 'yehū pa ri hñohū, ra ximhai, ra te, ra du, gatho nú'a ja mapaya ne nú'a bra 'befa. ²³ Y nu'ahū guí ohū ja rá 'ye ma zi Hmuhū ra Jesucristo, y ma zi Hmuhū ra Jesucristo go o ja rá 'ye Ajuā.

Nú'a bi thogui ya apostol ja yá 'befi

4 Dí nehe gui pahū gue nuje yá me-figuihe ra Zidada Jesucristo, ne dí udihe nú'a xa 'ñutcahe Ajuā nú'a xqui beni maya'bu ne himi fadihma. ² Hangue mahyoni ga mañhe gatho nú'a xa 'ñutcahe Ajuā, ngue'a go yá mefiguihe'a. ³ Nugui hingui tu ma mui de gatho nú'a guí mañhū de guequi, nixi nú'a mānga ra ts'utbi de guequi. Nixi nugaguisse hindí ena gue dí 'yo xá hño. ⁴ Masque nugui dí beni gue xá nt'axi ma mfeni, pe hingue por gue'a ma da hma gue hinte dí tu. Nura Zidada go gue'a ma da hñābga nguenda'a. ⁵ Hangue ogo guí hamfu nguenda te ø'ta ri miq'ueihū, ngue'a ma dua yopa penga ma Zidadahū ra Jesucristo, y nu'bú nú'a hā, ma da hñābghū nguenda. Ne nu'á go gue'a ma da japi da hnequi gatho nú'a xa t'ø't'e mant'agui. Ne ma da mā gatho nú'a te xa beni ja yá mfeni ya ja'i. Y nura pa'a Ajuā ma da 'ñe'tsua rá nsu ngu rí 'ñepabi cada 'na.

⁶ Zi cuhū, nuna stá xi'ahū stá mā de guequi ne de ra cu Polo, pa njabū gui pahū nda'a rí 'ñepi gui 'yøthū. Nuje hindrí ueñhe rá 'befi Ajuā. Hangue gui njahūbū nehe hingui nueñhū 'nara cu. Stá xi'ahū njabū pa gui 'yohū ngu mānga ra Māca T'ofō, pa njabū hingui 'ñe'tsuahū yá nsu 'ra, ha nu ma'ra go gui utsahū. ⁷ ¿Hanja grí 'ñets'ihū? Xi gatho nú'a te guí pe'tshū, ¿ha gue hingo xa

'ra'ahū Ajuā? Nu'bu go xa 'ra'ahū'a, nu'bú ¿hanja grí 'ñets'ihū? Njabū ja ra uenda hingo xa 'ra'ahū'a.

⁸Nu'ahū 'ñena hinte grí 'behū, 'ñena ya guí pe'tshū gatho nú'a guí hoñhū, ya ngu grí 'ñet'a ndahū, ha nuje go xcá hyegaguiheua, 'ñena hinte drí muuihe. Xi dí nehmahe gue ya xcá ndahmahū, pa njabū ga ndahmahū mahyegui. ⁹Nuje dyá apostolhe, dí beni gue Ajuā xa hñuxcahe ngu 'raya ja'i nú'u hinte ri muui, ne xa secuabi pa da tho ja yá thandi gatho ya ja'i ne ja yá thandi yá enxē Ajuā. ¹⁰Nuje t'engaguihe gue dyá 'bemfenihe ngue'a dí pepabihe ma zi Hmuhū ra Jesucristo, ha nu'ahū xcá bensehū gue xi gyá bamhyahū de rá noya'a. Nuje xa t'enje gue othoguihe ra ts'edi, ha nu'ahū guí beñhū gue xi ja ri ts'edihū. Ne guí beñhū gue xi t'e'ts'a ri nsuhū, ha nuje xi dyá t'utsahe.

¹¹Asta nubya xi dí sufrihe nts'edi, dí thohe ra thuhu ra nduthe ne ra 'ñāhe. Nabgaguihe ya ja'i, ne hindí pe'tshe 'nara ngu nú'a dua metihe. ¹²Xi dí thohe ra nzabi pa dí hoñhe nú'a dí tsihe nehe. Nura ora dí øhe tsanje ya ja'i, nuje dí aphe Ajuā por gue'u. Y ra ora øtcahe ra nts'omū'u, gatho dí tsetathohe. ¹³Nura ora ñāma'ñū ya ja'i de guecje, nuje dí zofohe co ndunthi ra t'equ'ei. Pe nuje pa ja yá thandi'u dí njahe ngu ra paxi xa fōtbu hinte ri muui, ngue'a pa gue'u xá nts'oje.

¹⁴Hindí op'ahū nuya ya noya pa ga 'be't'a ri tsahū. Dí op'ahū pa ga zo'ahū ngue'a pa guequi ja ra uenda ma hmāca bātsi'ihū, ngue'a go dá xi'ahū rá noya Ajuā. ¹⁵Masque gri pe'tshū 'ret'a 'mo nú'u to'o di u't'ahū de ma zi Hmuhū ra Jesucristo, pe sehgui go rá mudi dá hā't-s'ahūbū rá noya Ajuā pa gá camfrihū ma zi Hmuhū ra Jesucristo, hangue nugui ja ra uenda go drá dada de gue'ahū. ¹⁶Hangue dí bānte'ihū gui tengaguihū ma 'mūi.

¹⁷Hangue dá pehn'ahūbū ra cu Timu nú'a ma hmāca t'u de ja ra jamfri, ne nu'á 'yo xá hño ja rá thandi ra Zidada. Y nu'á go gue'a ma da yopa ben'ahū tengū ma 'mūi ja ra Zidada Jesucristo. Gue't'atho dí udi nehe haburaza de ja ya nija. ¹⁸Pe nu 'ra de gue'ahū xi xa ñuxa ri mfenihū dega nt'ets'i, guí hu ri muihū gue hinga ma ga yopa penguihū ga c'a'ts'a'ihū. ¹⁹Pe nugui dí beni ga mabū 'bestho pa ga c'a'ts'ahū ma'na'qui 'bu njabū rá paha ma Zidadahū. Nu'bú hā, ga pađi ua xi hā ra ts'edi nú'u 'yobū ri 'ñets'i, o hōnse 'yobū mantho. ²⁰Ngue'a nu'a tó'o da mepa Ajuā, mahyoni di hanpa rá ts'edi pa da za te da mēfi, hingue da mantho. ²¹¿Nda'a guí nehū, ga mabū ga zo'ahū dega cue, o ga zo'ahū dega hmāte?

Ra nthanga nguenda de 'nara gamfri nú'a bi 'yōt'a ra ts'oqui

5 Xa fādi xá hño gue 'nara cu de gue'ahū xa gūxa rá hōme ne 'būhui ngu rá 'behñā. Pōde nixi nú'u hingyá gamfri hingui øt'a njabū. ²Pe nu'ahū xcá pahū ne grí 'ñets'ihū guí eñhū gue guí 'būhū xá hño! ¡Rí 'ñep'a'ihū xa du ri muihū hmāhā ne ya xcá hñācjhmahū nú'a to'o øt'a nú'a ra ts'oqui'a! ³Nugui masque hindí 'būi con gue'ahū, pe numa mfeni 'būi con gue'ahū, y ja ra uenda dí 'būi con gue'ahū. Hangue nugui ya stá beni te ma ga øt'e co nú'a to'o øt'a nú'a ra ts'oqui'a. ⁴Hangue 'yōthū nú'a ma ga xi'ahū. Gue da muntshū de rá thuhu ma Zidadahū ra Jesucristo, y numa mfeni ma da 'mūi con gue'ahū, ne rá ts'edi ma Zidadahū ra Jesu ma da 'mūi con gue'ahū. ⁵Ne 'yent'uahū ja yá 'yē ra ts'ondāhi nú'a ra cu'a øt'a nú'a ra ts'oqui'a, pa da thogui ya ts'othogui ja rá ndo'yo, pe nurá te'a da mpōhō nura pa'a stua yopa penga ma Zidadahū.

⁶Hanja grí 'ñets'ihū guí eñhū gue guí 'būhū xá hño, ha 'na de gue'ahū øt'a

nú'a ra ts'oqui'a. Ngue'a nu'á nja ngu ra levadura masque 'na zi tui pe ri ntsini gatho ja ra arina ora dra thants'i. ⁷Hangue hñacju nú'a ra ts'oqui'a ne gatho nú'a nguí øthu ja ri ndaxjua 'mũihu, pa njabu da za gui 'buhu co 'nara 'ra'yo 'mui. Ngue'a nu'ahu ya guí pe'tshu ra 'ra'yo 'mui por ma Zidadahu ra Jesucristo nú'a bi tho ngu 'nara zi deti nú'u tho de ra ngo de ra pascua, pa njabu bi gutca ma ts'oquih'a. ⁸Hangue mahyoni ga 'ueguehu de ma ndaxjua 'mũihu pa ga 'buhu strá nt'axiguihu. Nja ngu ya xodyo mi øt'ango mi tsi ra tuhme nsi ra levadura, necju nehe ngu ga ntsamgohu de ra pascua ne ga tsihu ra tuhme nsi ra levadura, nú'a gue'a ga 'ueguehu de ya ts'oqui de ja ma mfenihu ne de ja ma 'mũihu.

⁹Ja nú'a ma'na ma carta dá pehn'ahubu ja dá xi'ahuni gue hingui ntsixhu co nú'u to'o ya 'ñe'behña, o nú'u ya 'behña ya 'ñedame. ¹⁰Hingue dá xi'ahu gui 'uehu 'na'quitho de nú'u hinguá gamfri ne ya 'ñe'behña, o ya nduste, o ya be, o nú'u to'o camfri ya c'oi. Nu'bu stá xi'ahu njabu, nu'bú mahyoni gui mahu de guecua ja ra ximhai. ¹¹Pe nugui nu'a dá xi'ahu, hingui ntsixhu ni 'nara cu nú'a dra 'ñe'behña, o dra nduste, o nú'a di camfri ya c'oi, o dra zante, o dra tixfani, o dra be. Nu'u tó'o øt'a njabu dí xi'ahu gue hingui ho nixi gui ñuñhu con gue'u. ¹²⁻¹³Nujá hingo rí 'ñepi ga ha'mbahu nguenda nú'u hingui o ja ma 'yehu, nu Ajuá go gue'a da hñá'mba nguenda'u. Pe nu'ahu mahyoni gui hñá'mbahu nguenda nú'u o ja ri 'yehu, hangue dí xi'ahu gue gui hñacju nú'a to'o øt'e nú'a ra ts'oqui'a.

Ya gamfri ri nhyanthya ja ya nzaya hinguá gamfri

6 'Bu 'na de gue'ahu guí pe'tshu 'nara tsui co ma'na ra cu, ¿hanja guí paha

'bestho ja ra ts'utbi pa guí ñatehu co nú'u hinguá gamfri? ¿Ha gue hingue 'nara 'betsa'a? ¿Hanja hingo guí paha guí ñatehu ja ya cu? ² ¿Ha hinguí pahu gue núju dyá gamfrihu ma go ga ha'mbahu nguenda nú'u hinguá gamfri? Nu'bu núju ma ga ha'mbahu nguenda yá danga t'øt'e'u, nu'bú ¿ha gue hingo da za ga hañhu nguenda de nuya t'øt'e xi ya t'uquí? ³ ¿Ha hinguí pahu nehe gue ma ga ha'mbahu nguenda asta ya enxé? ¿Xihma de nuya t'øt'e de ra ximhai! ⁴Nu'bu nu'ahu guí pe'tshu ya tsui co nuya t'øt'e de nuua ja ra ximhai, 'bestho guí paha guí ñatehu co nú'u hinguá gamfri ne hinte dri 'ñent'i con gue'ahu. Hingui ho njabu ngue'a nu'á hingui padi da hñá'mba nguenda ya cu. ⁵Dí xi'ahu njabu pa gui 'be ri tsahu ne pa ya hingui sigui gui lyøthu. Xi de grí gathohu ¿ha gue jo'o ni 'na de gue'ahu nú'a di ja rá mfaði pa da za da hñap'ahu nguenda de nú'a guí øthu? ⁶Ha nu'ahú ora guí pe'tshu ya tsui co 'nara cu, 'bestho guí paha guí ñatehu co nú'u hinguá gamfri.

⁷Hini 'ñep'a'ihu gui ñapabihu 'na ngu ma'na co nú'u hinguá gamfri. ¿Hanja hinguí tsetathohu nura ora t'øt'ahu 'nara nts'o'mui, ne ora te fep'a'ihu? ⁸Pe nu'ahu go gue'asehu guí øtuahu ra nts'o'mui ri cuhu, y asta guí pephu.

⁹¿Ha gue hinguí pahu gue ya ts'oja'i hinda ma da yut'a nuni mahets'i habu bí manda Ajuá? Odi ha'ahu ri mfenihu. Ngue'a gatho nú'u ri hñuxui ya 'behña nú'u hingue xi yá 'behña, ne gatho nú'u camfri ya c'oi, ne nú'u ya zinga medinthati, ne nú'u ya 'ñøhø ri hñuxui yá mi'ñøhøui, o ya 'behña ri hñuxui yá mi'behñau, gatho nú'yá hinda ma da yut'a nuni mahets'i habu bí manda Ajuá. ¹⁰Nixi ya be, nixi ya nduste, nixi ya tixfani, nixi ya zante, nixi nú'u ri mpe co ra nthate, ni 'na de gue'u hinda ma da yut'a nuni mahets'i habu bí manda Ajuá. ¹¹Ante gui camfrihu Ajuá nguí njahubu

nehe 'ra de gue'ahū. Pe nubyá ya xa t'axca ri mfenihū, ne ya xa t'ec'a'ihū de gatho nuya ya ts'oqui, ha nubyá ya hinte ma ts'oqui guí tuhū ja rá thandi Ajuā po rá ts'edi ma Zidadahū ra Jesucristo ne po rá ts'edi rá Maça Ndāhi Ajuā.

Ga nsuhū xá hño pa strá nt'axi ma ndo'yohū

¹² Da za ga beñhū gue dí pe'tshmahū ra nsequi ga øthū nú'ā go ga nehū. Pøde hā da za, pe hingue gatho rí 'ñepi ga øthū. Masque ja ra nsequi ga øthū nú'ā go ga nehū, pe hinga hophū ni 'nara t'øt'e da ðacjū pa ga øthū. ¹³ Ra hñuni thoqui pa da ma mbo ra mui, ha nura mui ja pa ra hñuni. Pe gatho nú'ū yoho, Ajuā ma da hñacua yá 'befi'ū. Numa ndo'yohū hinxa thoqui pa ga hñuxhū co ya 'behñā nú'ū hingue xi ma 'behñahū, nixi ra 'behñā hinda hñuxui ma'na ra 'ñøhø nú'ā hingue xi rá ðame. Numa ndo'yohū xa hoca Ajuā pa ga pepabihū'ā, y nu'ā go gue'ā supca ma ndo'yohū. ¹⁴ Nu Ajuā bi japi bi yopa nte rá ndo'yo ma Zidadahu ra Jesucristo, njabū nehe ma da japi da yopa nte ma ndo'yohū po rá ts'edi'ā.

¹⁵ ¿Ha hinguí pahū gue numa ndo'yohū xa 'natho co ma zi Hmuhū ra Jesucristo ngue'ā stá camfrihū'ā? Nujú ya dí 'nathohū co ma zi Hmuhū ra Jesucristo, nu'bú ¿hanja da za ga hñuxhū co 'nara ts'o'behñā ne ga 'nathohū con gue'ā nehe? Ni ts'ū hinda za. ¹⁶ O ¿ha gue hinguí pahū gue nu'ā tó'o da hñuxui 'nara ts'o'behñā ya bi 'natho rá ndo'yo con gue'ā? Ngue'ā enga ja ra Maça T'ofu njaua: “Ra 'ñøhø co rá 'behñā, gue'ū ya ri 'natho.” ¹⁷ Pe nu'ā tó'o ya ri 'natho co ma Zidadahū ra Jesu, ya ri 'natho con gue'ā pe dega Maça Ndāhi.

¹⁸ Hangué oguí hñuxhū co ya 'behñā nú'ū hingue xi ri 'behñahū. Gatho ya ts'oqui hinguí ho, pe hinga gatho ya ts'oqui ri ts'ocua rá ndo'yo 'na. Pe nú'ā ra ja'i da hñuxui 'nara 'behñā hingue xi

rá 'behñā, nu'ā hā, ri ts'ocse rá ndo'yo. ¹⁹ ¿Ha gue hinguí pahū gue numa ndo'yohū gue'ā rá nija ra Maça Ndāhi nú'ā 'bui ja ma corasohū? Ajuā go gue'ā xa 'racaguihū'ā. Hangué ya hingo drí mandasehū. ²⁰ Ngue'ā Ajuā bi gutc'aguihū xá maði co rá ji rá hmāca T'ū. Hangué 'yøthū ra ts'edi gue da hneca rá nsunda Ajuā ja ri ndo'yohū ne ja ri corasohū, ngue'ā numa ndo'yohū ne ma corasohū go rá meti Ajuā.

Ya hoga ts'ofu pa nú'ū 'bu yá 'behñā ne pa nú'ū jo'o

7 Nubyá ma ga xi'ahū de nuya nt'ani grí 'ñanihū nu ngá 'yopcahū: Xá hñohma 'bū ra 'ñøhø hinda me'tsa rá 'behñā, ² pe ndunthi ya 'ñøhø hinda za da 'muse nsinque rá 'behñā. Hangué por gue'ā, pa hinda hñuxui ya 'behñā nú'ū hingue xi yá 'behñā, ma'na xá hño 'nara 'ñøhø dá nthatui 'nara 'behñā pa gue'ā drá meti. Ha 'nara 'behñā ma'na xá hño dá nthatui 'nara 'ñøhø pa gue'ā xi drá ðame. ³ Ra 'ñøhø mahyoni da 'yøt'e co rá 'behñā nú'ā rí 'ñepi, nehe njabū da 'yøt'a ra 'behñā co rá ðame nú'ā rí 'ñepi. ⁴ Y nura 'behñā ya hingo da mandase rá ndo'yo, ngue'ā nurá ðame go ri mandabi rá ndo'yo'ā. Njabū nehe ra 'ñøhø ya hingo ri mandase rá ndo'yo, ngue'ā nurá 'behñā go ri mandabi rá ndo'yo'ā. ⁵ Hangué 'yøthū ngu nú'ā rí 'ñep'a'ihū de gue'asehū, odi 'ra'ahū ra mfada 'na ngu ma'na. Pe 'bū xcá cohihū 'nara cohi pa gui 'yaphū Ajuā, nu'bú hā, da za gui 'ueguehū 'raya pa. Nepū de gue'ā da za gui 'būhū 'nadbū mahyegui ma'na'qui pa njabū hinda za da hya'ahū ra Satá gui hñuxhū co ma'na ra ja'i.

⁶ Stá xi'ahū gue xá hño gui hongā ri 'behñahū, pe hingo drí ja'ahū, go da huanhū nú'ā gui 'yøthū. ⁷ Pa guequi ga nehma gue gatho da nja ngu dí nja hinstá nthati jo'o ma 'behñā, pe cada 'na 'rama'na'ño yá mfeni xa umbabi Ajuā.

⁸Nú'ahū viudahū, ne gatho nú'ahū hincá nthatihū, jo'o ri 'behñāhū nixi ri damehū, dí xi'ahū ga nehma guí njahū ngu dí nja hinstá nthati jo'o ma 'behñā. ⁹Pe nu'bu guí hanthū gue Ajuā hinxa 'ra'ahū ra ts'edi pa guí 'busehū, ma'na xá hño guí nthatihū, ngue'a hingui ho guí 'buhū hñse co ra nc'at'i.

¹⁰Y nú'ahū 'bū ri 'behñāhū, ha nú'ahū 'behñāhū 'bū ri damehū, dí 'bep'ahū ngu nú'a bi mąnga ra Zidada, gue ni 'na de gue'ahū hinda za guí nhyeguihū. Hingo de guecsehe dí 'bep'ahū guí 'yøthu njabū, nura Zidada go gue'a ri 'bep'a'ihū. ¹¹Nu'bu ra 'behñā da hyepū rá dame, odi jū ma'na ra 'ñøhø pa drá dame, y nu'bu ra 'ñøhø da hyepū rá 'behñā, odi jū ma'na ra 'behñā pa da 'yøt'e drá 'behñā. Nu'a da 'yøt'e, ma'na xá hño dá mpumbabi ri yoho ne da yopa 'mūi 'nadbū ma'na'qui.

¹²Nubya nuguí go ma ga xi'ahū nú'a dí beni guí 'yøthu, hingo ra Zidada ri 'bep'ahūbya. Nu'bu 'nara cu pe'tsa rá 'behñā hingrá gamfri, ne nu'bu nú'a ra 'behñā hini ũtsa rá dame ngue'a ra gamfri, osti hepū. ¹³Y nu'bu 'nara nju dí pe'tsa rá dame hindra gamfri pe nu'bu nú'a ra 'ñøhø hini ũtsa rá 'behñā ngue'a ra gamfri, osti hepū rá dame'a. ¹⁴Ngue'a nu'bu 'nara 'behñā ra gamfri ne rá dame hingrá gamfri, nú'a ra 'ñøhø'a hani rá japi Ajuā po rá 'behñā, ngue'a rá 'behñā rá batsi Ajuā. Y nu'bu 'nara 'ñøhø ra gamfri ne rá 'behñā hingrá gamfri, nú'a ra 'behñā'a hani rá japi Ajuā po rá dame, ngue'a nurá dame rá batsi Ajuā. Nu'bu hindi njabū co ra 'ñøhø o ra 'behñā hingrá gamfri, nu'bu nixi yá batsi hingá njapi. Pe nu'bu njabū ha, njapi yá batsi. ¹⁵Pe nu'bu 'nara 'ñøhø hingrá gamfri ne da hyepū rá 'behñā ngue'a ra gamfri, o nu'bu 'nara 'behñā hingrá gamfri ne da hyepū rá dame ngue'a ra gamfri, dá 'uegue, ngue'a nú'a ra cu o nú'a ra nju pe'tsa ra nsequí da 'uegue de nú'a

hingrá gamfri, ngue'a Ajuā bi zoncahū pa ga 'buhū 'nara hoga'mūi. ¹⁶Xi nu'i zi nju, ħha gri padi ua da mpøhø ri dame po rá ngue'i? Nehe nu'i zi cu ħha gri padi ua da mpøhø ri 'behñā po rá ngue'i?

¹⁷Cada 'na de gue'ahū 'buhū ngu nú'a xa 'yep'ahū ra Zidada ante da zohn'ahū'a pa gá camfrihū. Nuna guehna drí 'bepabi da 'yøt'a gatho ya cu de habūraza ya nija. ¹⁸Nu'bu 'nara cu ya xa gamfri Ajuā ne xqui thu'tsua ra seña ja rá ndo'yo, hinte ja. O 'bū 'bui 'nara cu xa gamfri Ajuā ne hingui pe'tsa ra seña ja rá ndo'yo, ya odi huxa nú'a ra seña'a. ¹⁹Hinte ri muui 'bū to'o pe'tsa ra seña o hingui pe'tsi. Nu'a ma'na ri muui, nú'a ga øthu nú'a ri manda Ajuā. ²⁰Cada 'na dá sigui dá mpefi habū mri mpefi de ante da gamfri Ajuā. ²¹Nu'bu xi ngrá nzai'begō de ngá camfri ma zi Hmuhū ra Jesucristo, hini japi. Pe nu'bu da za guí pøni dega 'begō, pøni 'bestho. ²²Nú'a mi 'bui dega 'begō ante da gamfri ra Zidada, ya nubýá hingrá 'begō de 'nara ja'i ja rá thandi Ajuā ngue'a ya rá 'begō ra Zidada. Nehe nu'a ra ja'i bi gamfri ra Zidada ne himi 'bui dega 'begō, nu'a go gue'a 'nara 'begōbya de ra Zidada Jesucristo. ²³Ajuā bi gutc'aguilhū xá mađi, hangue nubýá ma ga pep'hū'a, hingo ma ga pepabihū ya ja'i. ²⁴Zi cuhū, sigui guí mpehū há ngrí mpehū de gá camfrihū ra Zidada Jesucristo, y Ajuā ja da 'muhni con gue'ahū.

²⁵Y gatho nú'ahū jo'o ri 'behñāhū, ha nú'ahū 'behñāhū jo'o ri damehū, hinte xa 'bepcagui ra Zidada ga xi'ahū, hñse dí 'ra'ahū 'nara ts'ofō de ma mfenise. Y nura ts'ofō'a gue'a majuani ngue'a Ajuā po rá nthecate xa hñuxcagui pa ga manbabi rá noya'a, hangue dí 'ra'ahū 'nara hoga ts'ofō. ²⁶Nuguí dí beni gue xá hño guí 'buthū nsi ri 'behñāhū nsi ri damehū ngu guí 'buhū, ngue'a xi ja ya ts'othogui nuya pabya dí 'buhū. ²⁷Nu'bu 'bū ri 'behñā, oxqui hepū. Ha nu'bu jo'o, oxqui honi. ²⁸Ha nu'bu guí hongā ri 'behñā,

hingrá ts'oqui. Ha nu'bu 'nara nxutsi da hyonga rá dame, hingrá ts'oqui nehe. Pe nu'a t'ó'o da hyonga rá 'behña, o nura 'behña da hyonga rá dame, ma da thogui ndunthi ya dumui, hangue nugui ga nehma gue hingui thohu ya dumui.

²⁹ Zi cuhu, dí ne ga xi'ahu gue ya hinga ndunthi ya pa dí 'buhua. Hangue nu'a t'ó'o pe'tsa rá 'behña, dá 'yot'a ra uenda gue hingui pe'tsi, pa da za da mepabi Ajuá. ³⁰ Nu'a t'ó'o zoni, odi oda rá mfeni nsocta ra ts'oni, ne nu'a t'ó'o ri johya, odi oda rá mfeni nsocta ra johya. Nu'a t'ó'o ri ntai, dá 'yot'a ra uenda gue hinte pe'tsi. ³¹ Ha nu'a t'ó'o ri johya co nuna ra ximhai, dá 'yot'a ra uenda gue hini johya, ngue'a nuna ximhai 'yo rí uadi rí thogui.

³² Nugui ga nehma hingui jamasu ya t'ot'e de nuna ra ximhai, ngue'a nu'a t'ó'o jo'o rá 'behña xi ri jamasubi rá 'befi ra Zidada, ne 'bui pa da 'yot'a nú'a ri ho ra Zidada. ³³ Pe nu'a t'ó'o 'bu rá 'behña mahyoni da jamasu ya t'ot'e de nuna ra ximhai, ne da 'yot'a nú'a ri ho rá 'behña. ³⁴ Ha nuya 'behña, hinga mahyegui nú'a 'bu rá dame co nú'a jo'o rá dame. Nu'a jo'o rá dame, ma'na ri jamasubi rá 'befi ra Zidada, ne 'bui pa da mepabi Ajuá con gatho rá ts'edi ne con gatho rá mfeni. Pe nu'a t'ó'o 'bu rá dame, mahyoni da jamasu ya t'ot'e de nuna ra ximhai, ne da 'yot'a ngu nú'a ri ho rá dame.

³⁵ Nuna dí xi'ahu guehna pa go ri hñohu. Dí zo'ahu pa gui 'yothu ra hño ngu rí 'ñepi gui 'yothu pa da za gui pepabihu Ajuá con gatho ri muihu ne hinte da hyu'ts'ahu. Nugui hindí eñ'ahu gue 'bu gui hongra ri 'behñahu hingui 'yot'u-ahu rá paha Ajuá.

³⁶ Nu'bu 'nara cu di 'bu rá t'ixu, y handi gue ya da za da nthati'a, dá 'yot'a ngu nú'a xa bengra rá dada ante sta tho rá mbatsja'i. Hingo 'nara ts'oqui nú'a xa beni da nthata rá t'ixu. ³⁷ Pe nu'bu 'nara cu 'bu rá t'ixu, ne nura dada'a xa beni

gue hinda thata rá t'ixu, ne 'bu 'nadra mfeni xa beni gue hinhya'mu da umba nsequi da nthata rá t'ixu, nú'a ra cu'a ot'e xá hño nehe. ³⁸ Hangue nu'a t'ó'o ri unga rá t'ixu pa da nthati, xá hño ot'e. Nehe nu'a t'ó'o hingui ne da thata rá t'ixu, ma'na xá hño nú'a ot'e.

³⁹ Nu'a ra 'behña xa nthati, hingui tsa da 'uegue de rá dame núbya te rá dame, ngue'a njabu mangua ra ley. Pe nu'bu ya da du rá dame, nú'a ra 'behña'a 'bu da beni da nthati, da za da nthati co nú'a da ne'a, hñense gue drá gamfri ha, ne 'bu go rá paha Ajuá. ⁴⁰ Pe nu'a go dí mangá, ma'na xá hño hinda yopa nthatihma. Guehna dí bengá, y dí camfri gue dí hanpabi rá Maca Ndahi Ajuá.

Ya hñuni nú'u thoqui pa da hñ'a'tua ya c'oi

8 Nubyá ma ga xi'ahu de nuya hñuni thoqui pa da hñ'a'tua ya c'oi. Dí pahu gue gathoguihu ja ma mfa'dihu. Pe nura mfa'di nsingue ra hmate ri jacju ga 'ñet-s'ihu, pe nura hmate xa 'racju Ajuá go gue'a ri jacju ga tetuahü yá jamfri ma miqu'eihu. ² Nu'a t'ó'o beni gue xi ja rá mfa'di, go gue'a hingui pa'di gatho nú'a rí 'ñepi da ba'di. ³ Pe nu'a t'ó'o ri ma'di Ajuá, Ajuá ma gue xá hño rá 'mui.

⁴ Nuya hñuni hñ'a'tua ya c'oi 'bucua ja ra ximhai, hinte ri muui, ngue'a dí pahü gue nuya c'oi'u hinte ri muui. Ngue'a nuju dí pahü gue 'nat'a Ajuá 'bui, hingui 'bui ma'ra. ⁵ Masque t'ena gue nuni mahets'i ne nuua ja ra ximhai 'bui ndunthi nú'u t'embabi gue go gue'u Ajuá, pe masque t'embabi njabu, nu'á hini mandaguihu. ⁶ Ngue'a pa guecaguihu dí pahü gue 'nat'a Ajuá 'bui, y go gue'a ma Dadahu. Nú'a go gue'a bi hyoca gatho ya t'ot'e, ne dí 'buhua pa ga nsundahu'a. Nehe 'nat'a ma zi Hmuhu 'bui, y go gue'a ra Zidada Jesucristo nú'a to'o bi t'ent'ua ja rá 'ye pa go bi hyoca gatho ya t'ot'e, ne go gue'a bi 'racju 'nara 'ra'yo te.

⁷ Pe hinga gatho ya cu xa b̄adi xá h̄ño gue 'nat'a Ajuā 'bui. 'Ra astabya hinxa pumfriho yá nzai mi pe'tsi nu de mi camfri ya c'oi, ne ora da zi nú'a ra h̄ñuni xa h̄ñā'tuabi ya c'oi, beni gue go gue'a 'nara ts'oqui, ngue'a benthogue nehe ya c'oi ja yá ts'edi, pe hina. ⁸ Pe hingue po ra h̄ñuni da za ma'na ga 'buhú xá h̄ño ja rá thandi Ajuā. 'Bū ga ñunihū, hinte ja, y nu'bū hinga ñunihū, nehe hinte ja. ⁹ Pe masque dí pe'tshu ra nsequi pa ga øthū 'na de guehya, mahyoni ga jamasuhū pa hinga japhū da 'yø'ta ya ts'oqui nú'u otho ndunthi yá jamfri. ¹⁰ 'Bū 'nara cu otho ndunthi rá jamfri, ne da hyant'a'i gri hudi gri ñuni ja 'nará ngo 'nara c'oi, nu'bú nú'a ra cu'a 'na tui rá jamfri, grí cadi pa da thogui da ñuni nehe'a. ¹¹ Y njabū masque pa ja ri mfeni hingrá ts'oqui ngue'a guí padi nú'a guí øt'e, pe njabū guí japa nuri cu da menga ja ra ts'oqui. Y guí padi gue nehe po nura cu'a bi du ma zi Hmuhū ra Jesucristo. ¹² Hangué nu'bū njabū nú'i guí ts'ocua rá mfeni 'nara cu nú'a othotho ndunthi rá jamfri, padi gue numa zi Hmuhū ra Jesucristo go gue'a guí ø'tua nú'a ra ts'ocate'a. ¹³ Hangué 'bū po 'nara h̄ñuni ga tsi, ga japi da nts'oca 'nama cu, nu'bú ma'na xá h̄ño hinhya'mū ga tsi nura h̄ñuni'a.

Ra nsequi nú'a mi pe'tsa ya apostol

9 Pahū xá h̄ño gue nugui drá apostol de ra Zidada Jesucristo dí pe'tsa ra nsequi ga øt'a ngu nú'a rí 'ñepcagui ngue'a drá apostol. Nugui stá handa ma Zidadahū ra Jesu, ne go dá zo'ahū de gue'a pa gá camfrihū. ² Nu'bū ma'ra ya cu beni gue hinga majuañi drá apostol, pe nu'ahū hā, guí pahū gue drá apostol ngue'a xcá camfrihū Ajuā po ma noyaga.

³ Ne nú'u to'o ñāma'ñū de guecagui, njaua dí xipabi: ⁴ ¿Ha gue hiní 'ñepcagui da t'aqui nú'a te ga tsi? ⁵ ¿Ha gue hindí pe'tsa ra nsequi 'bū ga ne ga hongā ma

'behñā ne ga tsits'i habū dí 'yo ngu øt'a ra cu Pedro ne ma'ra ya apostol ne nú'u yá cu ra Zidada Jesu? ⁶ Nugui ne ra cu Berhna ¿ha gue hõnseguihe hiní 'ñepc-ahmahe da t'acje te ga tsihmahe nsinque ga mpehe? ⁷ ¿To'o gue'a 'bui dega soldado ne hingui t'umbi te da zi? ¿To'o nú'a pe'tsa 'nara ua'obxi ne hinda zipabi rá fruta? ¿To'o nú'a pe'tsa ya mbo'ni, ne hinga ja ri ñuni ja yá mbo'ni? ⁸ Núna dí mā, ogufi beñhū gue go dí m̄anse, ngue'a njabū m̄anga rá ley ra Moise, ⁹ ne ena njaua: "Oxqui tu'tuahū rá ne ra ndamfri ora net'a ra trigo ja ra era." ¿Ha gue Ajuā bi mā xi majuañi de ra ndamfri? ¹⁰ Hina, nu'á bi mā pa guecaguihū, ne bi t'ofopaga go ma h̄ñohū, ngue'a nu'a tó'o fuxa ra hai ne nu'a tó'o juxa ra sofo, rí 'ñepi da zi de nú'a pot'ti'u. ¹¹ Hangué nu'ahū guí njahū ngu 'nara 'bot'i y nuje ngu go dyá mot'ihe ngue'a dá xi'ahē rá noya Ajuā. Nu'bú ¿ha gue hiní 'ñepi guí faxcahe ne guí 'racje te ga tsihe? ¹² Nu'bū nú'u ma'ra ya cu ri mpefi con gue'ahū go guí faxhū ne guí umfu te da zi, xi nuje ¿ha gue hingo ma'na rí 'ñepcaguihe guí faxcahe?

Nuje, asta nubuyá hinte stá a'a'ihe, masque rí 'ñepcaguiheh̄ma. Nu'a dí øthe, dí tsethe ra thuhu ra nduthe pa hinto da ñāma'ñū de rá noya ma zi Hmuhū ra Jesucristo. ¹³ ¿Ha gue hingui pahū gue nu'a tó'o ri mpefi ja yá ndañi-jā ya xodyo ja da t'umbabini te da zi? Y nu'a tó'o ri mpefi ja ra ata tsi nú'u ya mbo'ni tho dega h̄ñā'ti pa Ajuā. ¹⁴ Njabū bi manda ra Zidada nehe gue nu'a tó'o m̄anga ra m̄aca hoga noya rí 'ñepabi da t'umbabi te da zi. ¹⁵ Pe nugui masque rí 'ñepcagui, pe hinte stá a'ahū nixi hindí op'a'ihū pa ga a'ahū nú'a te dí honi. ¡Ngue'a nugui masque drí 'ñuni ga tu pe hindí ne to'o da 'ñena gue dí m̄anga ra m̄aca hoga noya pa hõnse dí t̄ahā nú'a dí tsi!

¹⁶ Hingui tsa ga 'ñets'i ngue'a dí manbabi rá noya Ajuá, ngue'a nu'bu hinga ma, ¿te ma ga thadi ja rá thandi Ajuá? Nu'bu hinga manba rá noya Ajuá, guehna 'nara dumui pa guecagui. ¹⁷ Nu'bu núgui dí manba rá noya Ajuá con gatho ma paha, nu'bú dí t'omi gue go ma da gutcagui Ajuá. Pe nu'bu núgui hinga nehma ga manbabi rá noya Ajuá, pe guehna ma 'befi xa t'acagui, hangue mahyoni ga øt'e. ¹⁸ Nu'bú, ¿xi nda'a ma thaha? Nu'a ma thahama, ga johya ga manba rá noya Ajuá nsinque te da t'aqui de guecua, masque rí 'ñepchama.

¹⁹ Nugui hindrá 'bego de 'nadra ja'i, nugui drá 'bego pa gatho ya ja'i, ngue'a dí zofu pa njabu ndunthi de gue'u da gamfri ma zi Hmuhu ra Jesucristo. ²⁰ Nugui dí øt'a ngu yá nzai ya xodyo pa da za ga zofu, nehe dí øt'a ngu yá nzai nú'u 'bu ja rá hmada ra ndaxjua ley pa da za ga zofu nehe'u, masque nugui ya hindí 'bui de ja ra ndaxjua ley. ²¹ Nehe dí øt'a ngu yá nzai nú'u hingui 'bui ja rá hmada ra ndaxjua ley pa njabu da za ga zofu nehe. Pe nugui hinstá 'uegue de ja rá ley Ajuá, ngue'a nugui dí 'bui de ja rá hmada ma Zidadahu ra Jesucristo. ²² Nehe dí øt'a ngu yá nzai nú'u ya cu ts'utho yá jamfri, pa da za ma'na ga zofu. Nugui stá nzai ga tembabi yá nzai gatho ya ja'i pa da mpøhø 'ra de gue'u, ngue'a cada 'na de gue'u, 'rama'-na'ño hanja gra zofoga'u. ²³ Dí øt'a njabu ngue'a dí ne gue ma'na da ntanga ra maca hoga noya, ne pa njabu da za ga hani ndunthi ya japi bra hña nura maca noya'a.

²⁴ Ha gue hinguí pahú gue gatho nú'u ri ntsa'rihi, da ma mahyegui, pe 'mefa 'natho nú'a to'o ma da daha. Nujú nehe ma ga øthu njabu, ga 'yohú xá hño ja rá thandi Ajuá pa njabu ga hanga ma thahahu nehe nú'a ma da 'racju'a. ²⁵ Dí pahú gue gatho nú'u to'o ri ntsa'rihi xi ri su rá ndo'yo pa da nja rá ts'edi. Nu'ú

øt'a njabu hønse pa da daha 'nara thaha nú'a ma da thegue. Pe nujú dí pahú gue ma ga hañhu 'nara thaha nú'a hinhyamú ma da thegue. ²⁶ Hangue nugui drí hña ra 'rihi nehe, pe drá ma manjuantho pa nuni habú ma ga tsøni, ne co rá ts'edi Ajuá drí ntuhni pa ga ntate, hingue hønse dí 'ñenitho. ²⁷ Nugui xi drí su ma ndo'yo nehe pa hinte da 'yøt'e, y drí japi da 'yøt'e nú'a go dí ne, ngue'a hindí ne ga 'be ma tsa ja rá thandi Ajuá, masque stá zofohma ndunthi ya ja'i.

Ra ts'ofu pa hinda søcambeni ya c'oi

10 Zi cuhu, dí ne ga ben'ahu nehe gue nú'u ndu ma xitahu nu de bá pønga de Egipto bra zi ra Moise, ne mri 'bet'o 'nara guui, ne bi 'rax'u ja ra Thenga Ndehe. ² Nu'ú bi dena ra guui ne bi 'ranga ja ra Thenga Ndehe, hangue nu'ú bi 'natho co ra Moise, go gue'a 'nara nt'udi de ra sistehe. ³ Ne dí pahú gue gatho'u mahyegui bi zi nú'a ra nzaqui bá ehe de mahets'i. ⁴ Ne gatho mahyegui bi zi nú'a ra dehe bá pøhna Ajuá ne bi bøhø de ja 'nara do. Y nú'a ra do'a gue'a 'nara nt'udi de ma zi Hmuhu ra Jesucristo mi 'yo con gue'u haburaza mi 'yo'u. ⁵ Pe ndunthi de gue'u, Ajuá bi hyandi gue hinxmá hño nú'a mi øt'e'u, hangue ndunthi de gue'u bi du ja ra mbonthi.

⁶ Gatho nú'a bi thogui'u go gue'a ngu 'nara ts'ofu pa guecju, pa hinga hyøcju nú'u ya t'øt'e xá nts'o, ngu nú'a bi 'yøt'e'u. ⁷ Hinga beñhu ga nsundahu ya c'oi ngu bi 'yøt'a 'ra de gue'u, ngu enga ja ra Maca T'ofu: "Ya ja'i bi hñudi bi ñuni ne bi ntsithe, nepu de gue'a bi 'mai bi 'yøt'ua yá ngo ya c'oi co ya hnei." ⁸ Ne hinga hñuxhu co ya 'behña nú'u hingue xi ma 'behñahu ngu bi 'yøt'a 'ra de gue'u, hangue nu'ú 'nada ra pa bi du 'natemáñhu 'mo ya ja'i. ⁹ Nixi hinga beñhu ga tsøtuahú rá múi Ajuá ngu bi 'yøt'a 'ra de gue'u, hangue 'nara pa

ndunthi de gue'u bi mūhna ya qu'eñā, ne bi du'u. ¹⁰Ne hinga ñama'ñūhū de nū'a ōt'e Ajuā con guecju ngu bi ñama'ñū 'ra de gue'u, hangue 'nara pa Ajuā bá pehna 'nara enxe pa bi hyo'u.

¹¹Gue'a gatho bi thogui ndu ma xitahū, ne bi t'ofō pa njabū ga beñhū gue guehna 'nara ts'ofō pa guecju nūju dí 'būhūua ja ra ximhai de nuya ngaxa pabya. ¹²Hangue nu'u tó'o beni gue xi 'būi xá hño, dá nsu pa hinda dapi da 'yōt'a ya ts'oqui. ¹³Gatho nū'u ya ts'othogui dí thoguihū, njabū thogui nehe gatho ma'ra ya ja'i. Pe Ajuā nza-ntho sugaguihū, y nu'á hinda hocju ga thohū ya ts'othogui nū'u da hyandi'a gue hinda za ga tsethū. Ha nura ora dí thohū 'nara thogui, nu'á ri 'racju ra ts'edi pa ga tsethū.

¹⁴Hangue dí xi'ahū zi cuhū, ogrí nsundahū ya c'oi. 'Ueguehū de nū'a ra nza-ji'a. ¹⁵Dí xi'ahū njabū ngue'a dí padi gue nū'a dí xi'ahū 'bestho tso ri mfenihū, y nu'asehū da za gui pahū ua majuani nū'a dí mā ua hina. ¹⁶Ora dí tsihū ra Māca Nt'oxi, gue'a 'nara nt'udi gue dí 'nathohū co ma Zidadahū ra Jesucristo ne nūju 'na ngu ma'na. Nu de dí aphū Ajuā dí tsihū ra vinu, y nura vinu'a go gue'a 'nara nt'udi de rá māca ji ma zi Hmuhū ra Jesucristo nū'a bi mani ja rá pont'i'a po rá nguecju. Y nū'a ra thuhme dí hñeguehū, go gue'a 'nara nt'udi de rá zi ndo'yo'a nū'a bi uni pa bi tho po rá nguecju. ¹⁷Masque nuju drí ndunthihū, pe 'nada nū'a ra thuhme dí tsihū, hangue por gue'a drí 'nathohū.

¹⁸Ngu dí pahū gue nuya me Israel nū'u to'o mi tsi nuya mbo'ni mi ts'at'i dega hñā'ti, mi 'natho yá jamfri mi xocambeni Ajuā, hangue nu'ú mi 'natho nehe'u po nū'a mi tsi'u. ¹⁹Nugui hingo dí xi'ahū gue ya c'oi ja yá ts'edi, ne hindí xi'ahū gue ri muui nū'u ya hñuni xa hñā'tuabi'u, ngue'a nu'ú hinte ri muui y nixi otho yá ts'edi'u. ²⁰Nu'a dí xi'ahu

gue nuya hñuni hoca nū'u hingyá gamfri pa da umbabi ya c'oi, nuya hñuni'u go gue'u pa ya ts'ondahi, hingue pa Ajuā. Y nugui hindí ne gui 'nathohū co ya ts'ondahi. ²¹Hinda za gui tsihū ra Māca Nt'oxi ne gui tsihū nū'a thocuabi ya ts'ondahi. Ne hinda za gui hñuhū ja rá mexa ra Zidada nepū ma grí hūhū ja ya mexa habū t'ō'tua yá ngo ya c'oi, ngue'a nu'ú go gue'u de ra ts'ondahi. ²²¿Ha gue guí nehū ga ts'ō'tuahū rá mui ra Zidada? O ¿ha gue guí beñhū gue go ma'na ja ma ts'edihū de gue'a? Hina.

Ra gamfri pe'tsa ra nsequi da 'yōt'a nū'a go da ne pe co ra hmāte

²³Zi cuhū, da za gui beñhū gue hā dí pe'tshmahū ra nsequi ga ōthū gatho nū'a ga nehū. Pōde hā da za, pe hinga gatho rí 'ñepi ga ōthū, ne hingue por gatho ya t'ōt'e da za ma'na da te ma jamfrihū. ²⁴Oguí suhū hōnse ri tehū, supabihū rá te nehe ri miqu'eihū.

²⁵Tsihū gatho nū'a te 'ba ja ra tai, ogrí 'ñanihū 'met'o ua xa hñā'tuabi ya c'oi o hina, pa hinda ts'oca ri mfenihū. ²⁶Ngue'a ra Zidada go rá meti gatho ra ximhai ne gatho nū'a ja ja ra ximhai.

²⁷Nu'bū 'nara ja'i hingrá gamfri da zix'ahū ja rá ngu pa gui ñūñhū con gue'a, ha nu'bū guí ne gui maha con gue'a, rí maha ne tsihū gatho nū'a da 'ra'ahū nsinque gui 'yambabihū habū xuá hñā, pa hinda ts'oca ri mfenihū. ²⁸Pe nu'bū da 'mū 'na to'o da xi'ahū gue nū'a te ma gui tsihū xa hñā'tuabi ya c'oi, nu'bú oguí tsihū pa hingui ts'ocuahū rá mfeni nū'a to'o bi xi'ahū. ²⁹Nugui hindí xi'ahū gue go ma da ts'oca ri mfenihū, dí xi'ahū pa nū'a to'o da xi'ahū gue hingui ho nū'a ma gui tsihū, pa hingui ts'ocuahū rá mfeni'a.

Pe da za da bengā 'na ne da 'ñena: “¿Hanja go da za da thagagui hinga ōt'a 'nara t'ōt'e ngue'a ma'na ra cu beni gue ra ts'oqui? ³⁰Nu'bū dí tsi te dí tsi ne

dí umbabi njamadi Ajuá, ¿hanja ma go da nongagui ma'na ra cu por nú'a te dí tsi?"³¹ Pe nugui dí xi'ahú, gatho nú'a gui othu, 'bu gri ñuñhu, 'bu gri tsithehu, 'bu gri othu ma'na te gri othu, 'yothu gatho pa rá nsunda Ajuá.³² Jamasuhu nú'a gui othu pa hingui ts'ocuahú yá mfeni ya xodyo, nixi nú'u hingyá xodyo, nixi nú'u ya cu 'bui ja rá nija Ajuá.³³ Nugui dí o't'a ra ts'edi pa ga o't'a nú'a xá hño pa ga hu'mbabi yá mui gatho ne hinga ts'ocua yá mfeni. Nugui hindí honse ra hño pa guequi, dí o't'a nú'a xá hño qué pa da mpøhø ma'ra.

11 'Yothu ngu núna dí o't'e, ngue'a nugui dí o't'a ngu nú'a bi 'yot'a ma zi Hmuhú ra Jesucristo.

Ra ts'ofu pa ya 'behña nú'u pa ja ya hmunts'i

² Zi cuhú, nugui drí johya ne dí ex'ahú ngue'a hincá pumfrihu gatho nú'a stá xi'ahú, ne guí othu gatho ngu nú'a stá u't'ahú gui 'yothu.³ Pe nugui dí ne gui padihu gue numa zi Hmuhú ra Jesucristo go gue'a ra ñaxu de gatho ya 'ñøhø, y nura 'ñøhø gue'a ra ñaxu de rá 'behña, y nu Ajuá ra Dada go gue'a ra ñaxu de ma zi Hmuhú ra Jesucristo.

⁴ Nu'bu 'nara 'ñøhø xa go'ma rá ñaxu ora apabi Ajuá de ja ya hmunts'i, o de ora ña de rá noya Ajuá, njabú ri 'betua rá tsa rá ñaxuse.⁵ Pe nu'bu 'nara 'behña hinxá go'ma rá ñaxu ora apabi Ajuá ne ora manbabi rá noya'a, ri 'betua rá tsa rá ñaxuse, tsutho xa 'ñaxi.⁶ Nu'bu ya 'behña hingui co'ma yá ñaxu, ma'na xá hño dá 'ñaxi, pe nu'bu gue'a 'nara 'betsa da 'ñaxi, ma'na xá hño dá go'ma rá ñaxu ora apabi Ajuá.⁷ Nura 'ñøhø hiní 'ñepi da go'ma rá ñaxu ngue'a nura 'ñøhø bi hyoca Ajuá ngu tengu rá 'bai'a ne ja ri hnequini nurá nsunda Ajuá. Pe nu ja ra 'behña, ja ri hnequini rá nsu ra 'ñøhø.⁸ Ngue'a nura 'ñøhø hingue bi thoqui de ra 'behña, nura 'behña bi thoqui de ra

'ñøhø.⁹ Y nura 'ñøhø himbi thoqui po rá ngue ra 'behña, nura 'behña ha, bi thoqui po rá ngue ra 'ñøhø.¹⁰ Hangué nura 'behña rí 'ñepi da go'ma rá ñaxu po rá ngue ya enxe handgahú, ngue'a gue'a 'nara seña gue 'bui to'o ma'na ri manda que ya 'behña.¹¹ Pe de ja rá thandi Ajuá gatho'u ri muui mahyegui, gue dra 'behña gue dra 'ñøhø, ngue'a nsinque ra 'ñøhø hinxá 'mú ra 'behña, ha nsinque ra 'behña hindi 'bu ya 'ñøhø.¹² Ngue'a desde ra mudi nura 'behña gá 'ñehe de ja ra 'ñøhø, y nubyá, nura 'ñøhø rí 'ñehe de ja ra 'behña, pe gatho go o't'e Ajuá.

¹³ Xi da beñhu xá hño, ¿ha gue ri hnequi xá hño 'nara 'behña ora apabi Ajuá ne hinxá go'ma rá ñaxu?¹⁴ ¿Ha gue hinxá 'betsa 'bu 'nara 'ñøhø da hopi da te rá stá?¹⁵ Pe nu'bu ra 'behña da hopi da te rá stá, nú'a ha, rá ntsøhui, ngue'a gue'a xa t'umbabi pa da go'ma rá ñaxu ngu 'ñena 'nara cøni.¹⁶ Pe nu'bu da 'mú 'ra to'o da ne da ntsanoya de núna dá ma de yá stá ya 'behña, pahú xá hño gue nuje gue'a ma nzaihe, ne yá nzai ma'ra ya cu nú'u 'bui ja ma'ra yá nija Ajuá.

Ya cu bi zi ra Maça Nt'oxi ngu himi 'ñepabi'u

¹⁷ De núna dí op'ahúbya hingui tsa ga ex'aihu ngue'a stá øde de nú'a guí othu ora grí muntshu, hingui othu nú'a xá hño, hønse guí othu nú'a hingui ho ja rá thandi Ajuá.¹⁸ Dí øde gue ora grí muntshu, guí othu ya hegue, ngue'a hinga mahyegui nú'a guí manhu, y dí camfri gue ngu'bu gue'a guí othu.¹⁹ Pe pøde mahyoni da njabú, pa ja da hnequini nú'u to'o hanpa rá mfadi Ajuá, y nú'u to'o hina.²⁰ Ora grí muntshu pa guí nt'oxihu nepu gui tsihu ra Maça Nt'oxi, nú'a guí othu hingui othu pa ra Zidada,²¹ ngue'a nú'a guí haxhu pa guí tsihu, grí 'bet'ohu gui dama tsisehu, ne hinte guí xepabihu nú'u ma'ra ya

cu. Hangue 'ra de gue'ahū guí tuhū ra thuhu, ha nu ma'ra xi grí tithohū. ²² ¿Hanja guí øthū njabū? ¿Ha gue otho ri nguhū habū guí ñūñhū ne guí ntsithehū? ¿Ha gue grí utsabihū rá maça nijā Ajuā? ¿Ha gue hinguí 'betuahū yá tsa nú'ū ma'ra othobi te da zi? Xibya, ¿te guí ne ga xi'ahū? ¿Ha gue ga e'ts'a ri nsuhū? Hina, ngue'ā nūna guí øthū hinxá hño.

Ra Maça Nt'oxi

(Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lc. 22:14-20)

²³ Nugui ya stá u't'a'ihū hanja grí tsihū ra Maça Nt'oxi ngu nú'a bi ñutçagui ra Zidada. Nú'a ra xuui bri da'a, bi gū ra thuhme, ²⁴ nepū bi umba njamađi Ajuā. Ne de gue'ā bi hyeca nura thuhme'a, nepū bi ñena: "Tsihū nuna ra thuhme, ja ra uenda go guehna ma ndo'yo nūna ma da hna'mbabi po rá ngue ri ts'oquihū. Ne ora gui tsihū nuna ra thuhme, 'yøthū ngu 'nara feni de guecagui." ²⁵ Nepū ngu bi uadi bi nt'oxi'ū, ra Jesu bi gū 'nara vaso habū mi po ra vinu, ne bi ñem-babi'ū: "Nuna vinunā, go guehna 'nara nt'udi de nú'a ra 'ra'yo cohi ma ga øt'e co ma ji nú'a ma ga fani. Ora gui tsihū nuna vinunā, 'yøthū ngu 'nara feni de guecagui." ²⁶ Hangue nú'a ra ora guí tsihū ra thuhme ne ra vinu gue'ā ra ora guí udihū de rá du ma Zidadahū asta nú'a ra pa'a stua yopa pengui.

Hanja da za da ts'i ra Maça Nt'oxi ngu ri ho ra Zidada

²⁷ Hangue nugui dí xi'ahū gue nu'a tó'o da zi nú'a ra thuhme'ā ne nú'a ra vinu'ā ne hinda zi ngu rí ñehe, nú'a ra cu'ā ma go da ðadi de rá zi ndo'yo ne de rá zi ji ra Zidada. ²⁸ Hangue cada 'na de gue'ahū, beñhū xá hño 'met'o ua guí 'buhū xá hño co Ajuā pa gui tsihū ra thuhme ne ra vinu. ²⁹ Ngue'ā nu'ā tó'o hinda zi nú'a ra thuhme ne nú'a ra vinu

ngu rí ñehe, ne hinda beni xá hño te ri muui rá du ra Zidada, nú'a ra cu'ā tux-ase ra ts'oqui. ³⁰ Hangue por gue'ā ndunthi de gue'ahū grí hñenihū ne otho ri nzaquihū, ha nehe xa du 'ra de gue'ahū. ³¹ Pe nu'bu ga bensehū de nú'a te stá øthū ne ga ntsø'mhū, nu'bú Ajuā ya hinda pencaguihū nuya ya mfei. ³² Nu'ā bí pencahū ya mfei pa da zocjū pa hinda condenaguihū mahyegui co nú'ū hingyá gamfri.

³³ Hangue ma zi cu'ihū, ora grí muntshū pa gui ñūñhū, ntø'mhū 'na ngu ma'na pa gui ñūñhū mahyegui. ³⁴ Nu'bu 'na de gue'ahū di tsu'ahū ra thuhu, ma'na xá hño ñūñhū 'met'o ja ri nguhū pa nu xcrí muntshū gui 'yøthū ngu nú'a ri ho Ajuā, pa hinda zu'ahū rá mfei'ā. Y de nú'ū ma'ra ya t'øt'e xa nja, nu'ū asta hinga mabū pa ga ñahū de gue'ū.

Ya mfadi ne ra ts'edi nú'ū ri 'racjū ra Maça Nðahi cada 'na de guecju

12 Zi cuhū dí ne gui pahū de nuya mfadi ne ra ts'edi ri 'racjū ra Maça Nðahi cada 'na de guecaguihū. ² Guí pahū xá hño gue nú'bu hinguí camfrithohū rá noya Ajuā ngrí hothohū da zix'ahū to'oraza pa nguí xøcambenihū nú'ū ya c'oi otho yá ts'edi ne hingui ñā. ³ Pe nubyá dí ne gui pahū gue nu'ā tó'o tsanga ra Zidada Jesu, hingui hanpa rá ts'edi ra Maça Nðahi. Ha nu'bu to'o da 'ñena, dí camfri ra Jesu gue go gue'ā ra Zidada, nú'ā ha, hanpa rá ts'edi ra Maça Nðahi.

⁴ Rama'na'ño ya mfadi ne ra ts'edi xa 'racjū ra Maça Nðahi pa ga pepabihū Ajuā, pe ra Maça Nðahi go gue'ā 'natho. ⁵ Y nehe 'rama'na'ño ya 'befi xa 'racjū ra Zidada ga pefihū, pe ra Zidada go gue'ā 'natho. ⁶ Nehe 'rama'na'ño hanja drí mpefihū, pe nu Ajuā go gue'ā ri 'racjū ra ts'edi gathoguihū, pa ga pehū ngu nú'a xa 'racjū'a, y nu Ajuā go gue'ā 'natho. ⁷ Cada 'na de guecju dí hanpahū rá ts'edi

ra Māca Ndāhi pa ga faxhū gatho nū'ū ma'ra. ⁸ Ra de guecju xa 'racju ra ts'edi ra Māca Ndāhi pa ga űahū co ndunthi ra mfādi, ha nu ma'ra de guecju guet'atho ra Māca Ndāhi xa 'racju ra mfādi pa ga udihū te rí bōnga rá noya Ajuā. ⁹ Nu ma'ra de guecju guet'atho ra Māca Ndāhi xa 'racju ndunthi ra jamfri, ha nu ma'ra de guecju guet'atho ra Māca Ndāhi xa 'racju ra ts'edi pa ga øthehū ya da'thi. ¹⁰ Ma'ra de guecaguihū xa t'acju ra ts'edi pa ga øthū ya dānga nt'udi. Ha nu ma'ra de guecju xa t'acaguihū ra ts'edi pa ga manbahū rá noya Ajuā. Ha nu ma'ra de guecju xa t'acaguihū ra ts'edi pa ga pahū xá hño ua de ra Māca Ndāhi űā 'nara ja'i, o hina. Ha nu ma'ra de guecju xa t'acju ra ts'edi pa da za ga űahū de ma'ra ya hñāqui. Ha nu ma'ra de guecju xa t'acju ra ts'edi pa ga pahū te rá 'be mānga nū'a to'o gra űā de ma'na ra hñāqui. ¹¹ Pe go guet'a ra Māca Ndāhi ri 'racju ya mfādi ne ra ts'edi cada 'na de guecaguihū ngu nū'a go da ne'a.

Gathoguihū dí 'nada ra ndo'yohū co ra Zidada Jesucristo

¹² Cada 'na de guecaguihū numa ndo'yohū xi pe'tsa ndunthi ya xeni, pe masque njabū 'nada ma 'baihū dí pe'tshū. Dí njahūbū nehe co ma zi Hmuhū ra Jesucristo, ngue'a nujú ngu go dyá xeni hū de rá ndo'yo'a, pe rá ndo'yo'a 'natho. ¹³ Ngue'a gathoguihū 'bū dyá xodyohū o hindyá xodyohū, 'bū dyá 'begohū o hindyá 'begohū, gathoguihū stá nxistehehū pa dá 'nada ra ndo'yohū co rá ts'edi ra Māca Ndāhi, ne gathoguihū 'nat'a ra Māca Ndāhi stá hāñhū.

¹⁴ Numa ndo'yohū xi pe'tsa ndunthi ya xeni, hingue 'natho ra xeni pe'tsi. ¹⁵ 'Bū 'nama uahū da 'ñena: “Nuguí hindí 'būi ja ra ndo'yo ngue'a hingo drá 'ye”, pe hingue ngue'a mānga njabū ya hingui 'būi ja ma ndo'yohū. ¹⁶ O nu'bu 'nama guhū da 'ñena: “Nuguí hindí 'būi ja ra

ndo'yo ngue'a hingo drá da”, pe hingue ngue'a mānga njabū ya hingui 'būi ja ma ndo'yohū. ¹⁷ 'Bū gatho ma ndo'yohū dra da, ne di otho ma guhū, nu'bú žhanja da za ga ødehū? 'Bū gatho ma ndo'yohū dra gu, ne 'bū di otho ma xiñuhū, nu'bú žhanja da za da nja ma fahāhū? ¹⁸ Pe Ajuā bi hñuscaguihū gatho ya xeni de ma ndo'yohū pa hinte da 'yøtcahū ra 'bedi. Y bi hñuts'i ngu nū'a go bi ne'a. ¹⁹ Nu'bu di 'nada ra xeni ma ndo'yohū, ne di 'nada rá 'befi, nu'bú hindri xøgue ma 'baihū. ²⁰ Pe numa ndo'yohū masque pe'tsa ndunthi ya xeni, pe 'nada ra 'bai pe'tsi.

²¹ Numa dahū hingui tsa da 'ñemba ma 'yehū: “Nugui hindí hoñ'aua.” Nixi ma űaxuhū hingui tsa da 'ñemba ma uahū: “Nugui hindí hoñ'aua.” ²² Hina, hinda za da 'ñutsa'ū, ngue'a nū'ū ya xeni de ma ndo'yohū ri hnequi ngu hinte ri muui, go gue'ū ma'na ø't'a ra 'bedi. ²³ Ha nuya xeni de ma ndo'yohū nū'ū dí beñhū gue otho yá nsu, nū'ú go gue'ū ma'na xi dí japamasuhū. Y nū'ū ya xeni ngu ra 'betsa 'bū da hnequitho, nū'ú go gue'ū dí hethū pa da hnequi xá hño. ²⁴ Pe nuya xeni de ma ndo'yohū ri hnequi mahotho, nū'ú hinga mahyoni ga hethū pa da hnequi xá hño. Njabū Ajuā bi hyoga ma ndo'yohū gue nū'ū ya xeni mi otho yá nsu go gue'ū ma'na da nja yá nsu, ²⁵ pa njabū da mpefi mahyegui gatho ya xeni de ma ndo'yohū, ne gatho'ū da mfats'i 'na ngu 'na. ²⁶ Hangué 'bū ga tsama'ñuhū 'nara xeni de ma ndo'yohū, gatho ma ndo'yohū tsama'ñū nū'a ra űgui'a. Y nu'bu 'nara xeni de ma ndo'yohū hānga 'nara hoga hño, nu'bú gatho ma ndo'yohū ri johya.

²⁷ Nuju go guecju rá ndo'yoguihū ma zi Hmuhū ra Jesucristo, y cada 'na de guecaguihū dí 'nara xeni hū de rá ndo'yo'o'a. ²⁸ Ajuā bi hñuxa ja rá nija 'rama'na'ño ya mefi: Nu'a xi rá mudi bi hñuxa ya apostol. Nurá ñoho bi hñuxa nū'ū

to'o da manbabi rá noya'a. Nurá hñu bi hñuxa ya xahmate. Nepu de gue'a bi hñuxa nú'u to'o øt'a ya danga nt'udi, nepu nú'u to'o øthe ya da'thi. Nepu bi hñuxa nú'u to'o faste ja rá 'befi'a, nepu bi hñuxa nú'u to'o ri su gatho nú'u ya 'befi'u, nepu bi hñuxa nú'u to'o da za da ña de ya hñaqui nú'u hingui fadi. ²⁹Nde nu'bú, ¿ha gue gatho ya cu go ya apostol? O ¿ha gue gatho xa t'umbabi ra 'befi pa da manbabi rá noya Ajuá? O ¿ha gue gatho pe'tsa ra 'befi dega xahmate? O ¿ha gue gatho da za da 'yøt'a ya danga nt'udi? ³⁰O ¿ha gue gatho xa t'umbabi ra ts'edi pa da 'yøthe ya da'thi? O ¿ha gue gatho da za da ña de ya hñaqui hingui fadi? O ¿ha gue gatho da za da baði da ma te manganá nú'a to'o ña de ya hñaqui hingui fadi? Hina, hinga gatho da za. ³¹'Yøthu 'nara ts'edi pa da za gui pe'tshu ya mfadi ne ra ts'edi nú'u ma'na ya dangui pa guí pepu Ajuá. Pe nubyá ma ga u't'ahu hanja grí 'buhu co 'nara hoga'mui nú'a ma'na xá hño de gatho.

Ra hmate

13 'Bu nugui gra ña co 'raya noya xi mahotho, o gra ña ngu 'nara enxe, pe 'bu hindí pe'tsa ra hmate, nu'bú gra nja ngu 'nara 'bixfani nsøctho ri 'nohni o ngu 'nara t'egui nsøctho zuni. ²O 'bu gra pe'tsa gatho ra ts'edi pa ga manba rá noya Ajuá, ne gra paði gatho nú'u ya t'øt'e xi xá hñei de rá noya'a, ne gra pe'tsa gatho ra mfadi, ne xi gra pe'tsa ndunthi ra jamfri asta da za ga japi da mponga 'nara t'øhø, pe 'bu hindí pe'tsa ra hmate, nu'bú hinte rá 'mecagui. ³Nehe 'bu ga umbabi ya hyoya gatho nú'a dí pe'tsi, ne asta ga unga ma ndo'yo da ts'at'i, pe nu'bu hindí pe'tsa ra hmate, nu'bú hinte ri muui nú'a dí øt'e.

⁴Nu'a tó'o pe'tsa ra hmate, tseta gatho nú'a da 'ñepabi; xi ra hoja'i co yá miqu'eiu, ne hini hyøcua nú'a te pe'tsi'u; hingrá 'ñets'i, ha nixi hini ndan-

gui de ma'ra. ⁵Nu'a tó'o pe'tsa ra hmate hinto xaxi, hini nsu sehe, hingrá cue ne hingui ete. ⁶Nu'a tó'o pe'tsa ra hmate hini johya 'bu ri nts'oca 'nará miqu'eiu, ngue'a nu'a nzantho ri johya hønse de ra hño. ⁷Nu'a tó'o pe'tsa ra hmate tseta gatho nú'a t'øtuabi, camfri gatho nú'a xá hño, nzantho tøm'i de ra hño, ne tseta gatho ya ts'othogui.

⁸Nura hmate hinhya'mu ma da uadi, pe nura mfadi dí pe'tshu pa dí mamfa rá noya Ajuá, nu'a ha, ma da zø ra pa da 'ñotho. Nehe ma da uadi ra mfadi dí pe'tshu pa xa za stá ñahu de ma'ra ya hñaqui hingui fadi. Ne ma da zø ra pa ya hinda 'yøtcahu ra 'bedi gatho nú'a ra mfadi dí pe'tshu. ⁹Ngue'a 'na tui nú'a stá padihu hangue hinxa za stá mañhu gatho nú'a xa ma Ajuá. ¹⁰Pe nu xcrá 'buhu co nú'a to'o rá meti ra mfadi, nu'bú ha, ja ma ga pahuni gatho nú'a hinxa za stá pahua.

¹¹Nú'bu ndrá notsi ndí ña ngu ña ya batsi, ha ndí pe'tsa ya mfeni ngu rá mfeni ya batsi, pe ya de ndá ndanga ja'i, ya dá tsopu nú'a ra 'mui ndí pe'tsi dega batsi. ¹²Hangué njabutho nehe numa mfadi dí pe'tshu de guecua ja ra ximhai hini xøgue, nja ngu nú'a to'o ri yot'a rá hmi dega xuui ja ra hñe, pe hini hnequi xá hño. Pe nu xcrá 'buhu mahyegui co Ajuá, gue'bu ma xi ga pahu xá hño gatho, njabu ngu xa bacaguihu xá hño Ajuá. ¹³Nura jamfri ne ra hoga nthø'mate ne ra hmate, guehya ri hñu ma da nja pa nzantho. Pe nu'a ma'na xi ra dangui de gatho, ra hmate.

Ya hñaqui hingui fadi

14 Hangué xi da 'yøthu 'nara ts'edi pa gui pe'tshu ra hmate, nehe hyoñhu nú'u ya mfadi ne ra ts'edi ri unga ra Maca Ndañi. Y de gatho nuya mfadi'u, ma'na go gui hyoñhu ra mfadi pa gui manbahá rá noya Ajuá. ²Ora ña 'nara cu de 'nara hñaqui nú'a hingui fadi, padihu gue nú'a ra cu'a ña co Ajuá, hingui ña

co yá mija'iuui ngue'a nu'ú hingui pađi nú'a mañ'a. Nu'á ña co rá ts'edi ra Maca Ndahi, ne ma de nú'a hingui pađi ya ja'i. ³Pe nura ora manba rá noya Ajuá 'nara cu de rá hñaquí'a, ña njabu pa da zofo ya cu, pa da te yá jamfri, ne pa da nupabi yá mfeni, ne pa da hñu'mba yá mui. ⁴Nura ora ña 'nara cu co 'nara hñaquí nú'a hingui fađi, nuse'a'q ma'na rí te rá jamfri. Pe nu 'nara cu manbabi rá noya Ajuá de rá hñaquí'a, nú'á ri japi ma'na da te yá jamfri gatho ya cu.

⁵Nugui ga nehma ga øde gui ñahu de ma'na ra hñaquí nú'a hingui fađi. Pe ma'na dí ne ga øde gui ñahu de rá noya Ajuá. Ngue'a nu'a tó'o manba rá noya Ajuá, ma'na ri muui nú'a ma que nú'a to'o ña co 'nara hñaquí hingui fađi. Xá hño to'o da ña co 'nara hñaquí hingui fađi, pe nú'bu di 'bui to'o da 'ra'tsa nú'u ya noya de nú'a ra hñaquí'a, pa njabu ma'na da te yá jamfri ya cu. ⁶Zi cuhu, nu'bu nugui ga mabu pa ga zo'ahu co 'nara hñaquí nú'a hingui pahu, ¿te 'be da za gui pahu njabu? Nu'a ma'na xá hño pa gue'ahu, ga u't'ahu ngu nú'a xa 'ñutcagui Ajuá, ne ma'ra ya t'øt'e mahyoni gui pahu, ne ga zo'ahu de rá noya Ajuá, ne ma'ra ya hoga nt'udi.

⁷Nuya 'bida ngu ra thuza o ra arpa, 'bu hingui zani xá hño, nu'bu ¿hanja da za da fađi te ma thuhu'a pei? ⁸O nu'bu ra corneta hinda ña xá hño pa da t'umbabi ra seña ya soldado 'yo ja ra tuhni, ¿ha di bađi'u te ra ora da muđi da ntuhni? ⁹Dí njahubu nehe, 'bu nuju hinda ñahu ngu yá hñaquí nú'u to'o dí zofohu, hinda za da bađi'u nú'a te dí mañhu, ne hinte ri muui nú'a dí mañhu. ¹⁰De guecua ja ra ximhai xi ja ndunthi ya hñaquí, y cada 'na to'o pađi nú'u ya hñaquí'u, pađi xá hño te ma. ¹¹Nu'bu nugui ga øde 'nara ja'i da ña de ma'na ra hñaquí nú'a hinda pađi, nu'bu pa guequi ga beni gue nú'a ra ja'i'a hinga mengu, ngue'a hinda pađi nú'a ra hñaquí gra ña'a. Ne pa gue'a

da beni gue hinda mengu nehe, ngue'a nixi gue'a hingui pađi nú'a te dí ma. ¹²Dí pađi gue xi guí hoñhu ya mfađi ne ra ts'edi nú'u ri unga ra Maca Ndahi, hangue 'yøthu ra ts'edi gui hoñhu nú'u ya mfađi ne ra ts'edi nú'u da za da japi da te yá jamfri ya cu.

¹³Hangue nu'a tó'o ña de ma'na ra hñaquí nú'a hingui fađi, dá 'yapabi Ajuá da umbabi ra mfađi pa da za da 'ra'tsi nú'a ma pa da fađi te ma. ¹⁴Nu'bu nugui dí apabi Ajuá co 'nara hñaquí nú'a hinda pađi, njabu dí xocambeni Ajuá, pe hingui tsa ma'na dí te ma mfađi ngue'a nixi dí pađi nú'a dí ma. ¹⁵Nu'bu, ¿te da za ga øthu? Da za ga aphu Ajuá co 'nara hñaquí nú'a hinda pahu, pe nehe da za ga apabihu Ajuá co ma hñaquehehu pa da zo ma mfenihu xá hño nú'a dí mañhu. Ga tutuabihu Ajuá co 'nara hñaquí nú'a hinda pahu, pe nehe ga tutuabihu Ajuá co ma hñaquehehu pa da zo ma mfenihu xá hño nú'a dí mañhu. ¹⁶Ngue'a 'bu ga xocambenihu Ajuá co nuya hñaquí hinda pahu, nu'bu nu'a tó'o hingui øde nuya hñaquí'u hingui tsa da xocambeni Ajuá mahyegui con guecju, ngue'a hingui pađi te rí bøni nú'a te dí mañhu. ¹⁷Nu'bu dí xocambenihu Ajuá njabu, nuju dí mañhu ra hño, pe nu'u tó'o øcaguihu hinda tetuah yá jamfri ngue'a hingui pađi te rí bøni nú'a dí mañhu. ¹⁸Nugui dí umba njamađi Ajuá ngue'a ma'na dí ña ndunthi que gue'ahu co ya hñaquí nú'u hingui fađi. ¹⁹Pe de ja ya hmunts'i, ma'na xá hño ga manga cøt'a ya noya de ma hñaquí pa da fađi te dí ma, pa njabu da za ga utuabi ya cu de rá noya Ajuá, que ga manga 'ret'a 'mo ya noya de ma'na ra hñaquí hingui fađi ne hinda za da zo yá mfeni ni 'nara noya nú'u ya cu.

²⁰Zi cuhu, nuri mfenihu odi nja ngu yá mfeni ya batsi. Njahu ha ngu ya zi batsi hingui øt'a ya ts'oqui. Pe dá nja ndunthi ri mfenihu ngu rí 'ñep'ahu, ngue'a ya gyá

danga ja'ihũ. ²¹ Ajuã bi zofu ya ja'i de Israel co nuya ya noya xa t'ofu ja ra Maça T'ofu ne ena njaua: "Ma ga pehn'ahũbu 'raya ja'i hindya mengu pa da zo'ahũ de ma'na'ño ra hñãqui ngue'a hindri ñã ngu grí ñãhũ, pe masque njabu hingui ma gui 'yøtcaguihũ ma ts'ofu." ²² Hanguê nura ora dí ñãhũ co ya hñãqui hingui fãdi, gue'a ngu 'nara nt'udi pa nú'u hingyã gamfri. Pe nura ora dí manbahũ rá noya Ajuã, dí umfu ra ts'ofu de rá hmãte Ajuã nú'u to'o camfri, pe nu'u tó'o hingui ne da gamfri, hingui ne nehe da hñãnga nú'a ra ts'ofu'a. ²³ Nu'bu ja ri hmunts'ihũ gathu'ihũ guí ñãhũ co ya hñãqui nú'u hingui fãdi, nepũ da zøhø 'ra nú'u hints'a di patua rá noya Ajuã, o da zøhø 'ra nú'u hindya gamfri, çha gue hinda 'ñe-na'u gue xcá 'be ri mfenihũ? ²⁴ Pe nu'bu nú'ju dí muntshũ ne dí manbahũ rá noya Ajuã ne da zøhø 'na hindra gamfri, o 'na hints'a di patua rá noya Ajuã, nu'bú co nú'a da 'yøde di hmã, da unse nguenda de yá ts'oqui. ²⁵ Nu'bú nú'u ya ja'i'u da badi te gra 'mũ yá coraso, ne nu'ú 'bestho da ndandiñãhmu ne da xøcambeni Ajuã. Nepũ nu'ú da 'ñeñ'a'ihũ, xi majuanĩ Ajuã 'bui con gue'ahũ.

Beñhũ gui 'yøthũ gathu xá hño ngu rí 'ñehe

²⁶ Nu'bú zi cuhũ, çte da za gui 'yøthũ ora grí muntshũ? 'Ra de gue'ahũ gui tuthũ ya jahñã, nu ma'ra de gue'ahũ gui nxahnatehũ, nu ma'ra de gue'ahũ gui mañhũ nú'a xa 'ñu't'ahũ Ajuã. Nu ma'ra de gue'ahũ gui ñãhũ de ya hñãqui nú'u hingui fãdi, ha nu ma'ra de gue'ahũ gui mañhũ te rí bõnga nú'u ya noya'u. 'Yøthũ gathu pa ma'na da te ri jamfrihũ. ²⁷ Nu'bu gui ñãhũ de ya hñãqui hingui fãdi, da za gui ñãhũ hõnse yoho o hñu de gue'ahũ, pe 'rama'na gui ñãhũ, ne da 'mũhni 'na nú'a to'o da 'ra'tsi pa da fãdi te rí bõnga nú'u ya noya'u. ²⁸ Y nu'bu dí jo'oni to'o da 'ra'tsa nú'u ya noya'u,

nu'bú nú'u to'o ne da ñã de 'nara hñãqui hingui fãdi, odi ñã ja ra hmunts'i, ma'na xá hño dá ñãseui Ajuã. ²⁹ Y nú'u to'o manbabi rá noya Ajuã, dá ñã hõnse yoho o hñu, y nú'u to'o øde nú'a te mañ'u, dá hñuxa nt'øde xá hño pa da badi ua gue'a mã o hina. ³⁰ O nu'bu 'nara cu manbabi rá noya Ajuã, ne 'bu Ajuã da umbabi ra mfãdi ma'na ra cu di 'bũhni, nu'bú, nú'a to'o mi ñã ra mũdi, ya odi sigui da ñã, pa njabu da za da ñã nehe nú'a ma'na ra cu. ³¹ Nu'u tó'o xa t'umba ra mfãdi pa da manbabi rá noya Ajuã, da za da manbabi, hõnse gue 'rama'na da ñã hã, pa njabu gathu nú'u ya cu di øde da za da batua xá hño rá noya Ajuã, ne ma'na da za da te yá jamfri. ³² Nu'a tó'o manba rá noya Ajuã, go padise ua rí 'ñepi da ñã o hina. ³³ Ngue'a Ajuã ri ho ga øthũ ma hmunts'ihũ ngu rí 'ñehe, ne di o rá 'ñu nú'a ga øthũ.

Mahyoni ga øthũ ngu xa nzai øt'a ja yá hmunts'i gathu nú'u ma'ra ya cu. ³⁴ Ogui hopabihũ ya 'behñã da 'mai ne da manba rá noya Ajuã ja ya hmunts'i, ngue'a pa gue'u otho ra nsequi da 'yøt'a njabu. Dá hñoga'ñøde hã, ngu manganá rá ley Ajuã. ³⁵ Nu'bu ya 'behñã ne da 'yøt'a 'nara nt'ani, dá 'yamba yá dame ja yá nguse, ngue'a hini hnequi xá hño 'bu 'nara 'behñã da 'mai ne da ñã madetho de ja ra hmunts'i.

³⁶ Bensehũ gue nurá noya Ajuã hingo pa gue'asehũ, ne hingo ja xa nexpu pa go gui 'yøt'asehũ nú'a guí nehũ. ³⁷ Nu'bu nu'ahũ xi majuanĩ guí hanpahu rá ts'edi ne rá mfãdi ra Maça Ndahi pa gui manbahũ rá noya Ajuã, nu'bú ma gui padihũ xá hño gue nuya noya dí op'ahũ go guehya 'raya hmãnda xa 'bepcagui ma Zidadahũ ga xi'ahũ. ³⁸ Pe nu'a tó'o hinda ne da gamfri núna dí mã, nixi gue'a hinda ma da jamfribi nú'a da mã nehe.

³⁹ Hanguê ma zi cu'ihũ, 'yøthũ 'nara ts'edi pa gui manbahũ rá noya Ajuã, ne ogui hacuahũ nú'u ya cu ñã de ya hñãqui

nú'x hingui fədi. ⁴⁰Ne 'yøthu gatho xá hño ngu rí 'ñehe.

Ra Zidada Jesucristo bi yopa nte de ra du

15 Ha nubyá zi cuhə, dí ne ga yopa ben'ahə de nú'a ra maça hoga noya ya stá xi'ahə. Y nu'ahə xcá hñanihə ne xcá camfrihə xá hño. ²Y po nuna ra hoga noya stá xi'ahə, ya xcá mpøhøhə. Hangue sigui gui camfrihə, ngue'a hinda 'meditho nú'a ri jamfri xcá pe'tshə, ngue'a nú'a dá xi'ahə gue'a majuani.

³Nugui dá u't'ahə ngu nú'a bi t'utcgui nehe. Nú'a ra nt'udi xi ra dangui dá u't'ahə, dá xi'ahə gue ra Zidada Jesucristo go gue'a bi du pa bi hñasca ma ts'oquihə, ngu xqui nt'ofu ja ra Ndaxjua T'ofu gue njabə mi ma da thogui'a. ⁴Nehe dá xi'ahə gue nu'a bi t'agui, pe rá hñupa'a bi yopa nte de ja ra du, ngu xqui nt'ofu nehe. ⁵Ne 'mefa de ya xqui yopa nte'a de ja ra du, bi nthəi ra cu Pedro pa bi hyandi. Nepə 'mefa bi hyanda gatho nú'x ma'ra yá nxadi. ⁶Y de gue'a, 'na'qui xqui munts'a thogui cat'a nthebe ya cu, y gatho'x bi hyandi nehe'a. Y ndunthi de gue'x tetho asta núbya dí op'a'ihə, ha nu ma'ra ya xa du. ⁷Nepə 'mefa bi hyandi nehe ra zi cu Cobo. Nepə gatho nú'x ma'ra ya apostol bi hyandi'a.

⁸Y 'mefa de gatho'x dá handi nehega, bi hnequi ja ma 'ñu'a, masque nugui ndrí nja ngu 'nara zi ñaxca bətsi. ⁹Nú'x ma'ra ya apostol xi ma'na ya dangui yá nsu de guecagui, ngue'a nugui, ni ts'x hiní 'ñepcagui da t'engagui gue drá apostol, ngue'a xi stá ø'tua ra nts'o'mui ya gamfri. ¹⁰Pe nugui dí padi gue Ajuə xi ra dangui rá hməte pa guecagui, ngue'a nú'a ra 'mui ndí pe'tsa ma'met'o ya hinga gue'a dí pe'tsbya. Ngue'a Ajuə bi patca ma 'mui ne bi 'racagui 'nara 'ra'yo 'mui. Y nú'a bi 'yøt'e con guecagui hinxa 'meditho, ngue'a nugui ma'na stá mpefi

de gue nú'x ma'ra ya apostol. Pe hingo de ma ts'edise stá ø't'a nú'a ra 'befi'a, nu Ajuə xi ra dangui rá hməte con guequi, go gue'a xa 'yøt'a gatho nú'a ra 'befi'a. ¹¹Nu'bu nugui dí zo'ahə o nú'x ma'ra ya apostol, guet'a ra noya dí mañhe mahyegui, ne go guet'a xcá camfrihə.

Ma da yopa nte nú'x xa du

¹²Nuje stá xi'ahe gue ra Zidada Jesucristo bi yopa nte de ja ra du. Nu'bu, çhanja 'ra de gue'ahə guí eñhə gue ya hinda za da yopa nte nú'x tu? ¹³Nu'bu hinda za da yopa nte ma'na'qui nú'x tu ngu guí mañhə, nu'bu nixi ra Zidada Jesucristo hinxa yopa ntehmə 'bu. ¹⁴Y nu'bu hinxa yopa nte ma zi Hmuhə ra Jesucristo, nu'bu hinte dri muuihmə nú'a dí u't'ahe, nixi hinte dri muui nú'a xcá camfrihə 'bu. ¹⁵Nu'bu hinda za da yopa nte nú'x tu, nu'bu hingue majuani nú'a gra mahmahe de nú'a xa 'yøt'a Ajuə. Nuje dí mañhe nú'a majuani gue Ajuə bi 'yøt'e pa bi yopa nte ma Zidadahə ra Jesucristo de ja ra du, pe 'bu hinga majuani gue Ajuə ri japi da yopa nte nú'x xa du, nu'bu njabə hinxa japi xa yopa ntehmə ra Zidada Jesucristo. ¹⁶Nu'bu nú'x xa du hinda ma da yopa nte, nu'bu nixi nuse ra Zidada Jesucristo hinxa yopa ntehmə 'bu. ¹⁷Nu'bu Ajuə hinxa japi xa yopa nte ma zi Hmuhə ra Jesucristo de ja ra du, nu'bu nuri jamfrihə hinte dri muuihmə, ne gri duda ri ts'oquihə nehe. ¹⁸Nu'bu di njahməbə, nu'bu gatho nú'x xa du masque xa gamfri ma zi Hmuhə ra Jesucristo, nu'x xa 'medihmə. ¹⁹Nu'bu nsøc-tho núbya dí tehəua ja ra ximhai dí tømhu ya hño da 'racjə ra Zidada Jesucristo, ne nurá ñoho ra te ya hinte dí tømhu ga hañhə de gue'a, nu'bu nuju xi dyá huecatehə de gatho ya ja'i ngue'a hinte dí tømhu.

²⁰Pe nu'a xi majuani, nura Zidada Jesucristo bi yopa nte de ja ra du, ne go gue'a xi rá mudi bi nuhu de gatho

nú'u xa du. ²¹ Po rá ts'oqui 'natho ra 'ñøhø, hangue gatho ya ja'i pe'tsi te da du. Pe 'natho ra 'ñøhø nehe nú'a to'o bi 'yøt'e pa da yopa nte ma'na'qui nú'u tu. ²² Ngue'a nujá yá bətsiguihə ra Adá, hangue dí tuhə nehe ngu bi du'a, ngue'a por nú'a ra ts'oqui bi 'yøt'e'a hangue bi nja ra du. Pe nubya ya drí 'nathohə co ma zi Hmuhə ra Jesucristo, hangue ma ga yopa ntehu nehe ngu bi nja'a. ²³ Ma zi Hmuhə ra Jesucristo go gue'a xi rá mudi bi yopa nte de gatho, ngu xqui 'ye'mba Ajuə. Nepu núju stá camfrihə'a, nu stua yopa pengui'a ma ga yopa ntehu nehe 'mefa con gatho nú'u ma'ra xa gamfri. Go gue'a xa 'ye'mba Ajuə nehe. ²⁴ Y de gue'a ma da nja ra ngaxhmai, nu sta uadi ma zi Hmuhə ra Jesucristo da huatua yá hmanda gatho nú'u ri ndə ne gatho yá nsu'u ne yá ts'edi'u. Numa zi Hmuhə ra Jesucristo ma da ndə, nepu da yopa 'yent'ua ja rá 'ye Ajuə rá Dada ma'na'qui nú'a ra hmanda xqui t'ent'ua ja rá 'ye. ²⁵ Ngue'a numa Zidadahə ra Jesucristo pe'tsi ma da ndə asta hinda hyandi gue ya xi bi ntəte de gatho yá ncontra. ²⁶ Y nu'a rá ngəts'i ra ncontra ma dra huati, go gue'a ra du. ²⁷ Ja ra Maça T'ofu ma gue Ajuə bi 'yent'ua ja rá 'ye ma zi Hmuhə ra Jesucristo gatho nú'a te ja ne nú'u 'bui nuni mahets'i ne nuua ja ra ximhai. Pe nu habə ena gue gatho bi t'ent'ua ja rá 'ye, dí pahə gue Ajuə ra Dada hingui 'bui de ja rá hmanda ma zi Hmuhə ra Jesu, ngue'a nura Dada go xa umbabi ra ts'edi'a. ²⁸ Y nu sta uadi da ntəte ra Zidada Jesu de gatho ya hmanda, nu'bú nu'a ma da 'mui nehe ja rá hmanda rá Dada nú'a to'o xa 'yent'ua ja rá 'ye gatho nú'a te ja ne nú'u 'bui, pa njabə Ajuə ra Dada go gue'a ma da manda gatho.

²⁹ Nu'bu hinda yopa nte nú'u xa du ngu guí mañhə, nu'bú çpa te ri nxisetehe 'ra por nú'u xa du? 'Bu xi majuani hingui

tsa da yopa nte nú'u tu, nu'bú çhanja 'ra ri nxisetehe por gue'u?

³⁰ Nuje nu'araza ra ora da za ga thəm-frihe ga thohe 'nara ts'othogui. Pe nu'bu hinda yopa nte nú'u tu, nu'bú hinte ri muui gra 'yohe njabə. ³¹ Nugui xi majuani hyastho thongagui pa da thogui. Dí xi'ahə njabə zi cuhə ngue'a dí padi gue xi guí camfrihə xá hño ma zi Hmuhə ra Jesucristo. ³² Xi stá ntun'be nuya ts'ojə'i de guecua Efeso. Ha nu'bu stá øt'a njabə pa ma hñose de guecua ja ra ximhai, xi'bu xa hyogaguihəma, nu'bú çte dí təhəga 'bu hinda yopa nte nú'u tu? Nu'bú, ma'na xá hño ga ena ngu enga 'ra: "Ma ga ñuñhə ne ma ga ntsithehə, cabə rixudi ndaməni ma ga tuhə."

³³ Oxqui hophə to'o da hya'ahə, ngue'a nu'a tó'o da ntsixui ya ts'ojə'i, da japi da nts'oqui nehe. ³⁴ Xi da pe'tshə 'nara hoga mfeni xá hño ngu rí 'ñehe. 'Yohə xá hño, oguí øthə ya ts'oqui. Dí ma njabə ngue'a 'ra de gue'ahə nixi xcá camfrihə Ajuə. Dí xi'ahə njaua pa xəma da nja ri tsahə de nú'a guí øthə.

Hanja ma da yopa nte nú'u xa du

³⁵ Tsa 'ra de gue'ahə guí 'ñeñhə: Nú'u xa du, çhanja da za da yopa nte? ÇTengu nú'a ra ndo'yo da me'tsi'u 'bu? ³⁶ Pøde nu'ahə otho ri mfenihə. ÇHa gue hingui pahə gue nú'a ra nda guí pothə, mahyoni 'met'o da 'ya, nepu ja da c'onts'a nú'a ra 'ra'yo 'bai gá ndəpo? ³⁷ Ora guí pothə ra trigo o ma'na ra nda, nú'a guí pothə gue'a 'nara ndatho, pe nu sta c'onts'i ya dra ndəpo. ³⁸ Pe nu Ajuə go gue'a ri japi da nte nú'a guí pothə ne ri umbabi rá 'bai cada 'nara nda ngu nú'a xa 'ye'mbi. ³⁹ Njabə nehe numa ngøhə hinga mahyegui ngu yá ngø ya mbo'ni, y 'na'ño yá ngø ya ts'int's'u nehe. Y ya huə 'na'ño nehe yá ngø'u. ⁴⁰ Njabə nehe nú'u bí 'bu mahets'i 'na'ño yá 'bai, ha núju dí 'buhəua ja ra ximhai 'na'ño ma 'baihə con gue'u, y 'rama'na'ño yá

hotho'u con guecjū. ⁴¹Nehe nura hyadi 'na'ño rá ñot'i, ha nura zana 'na'ño rá ñot'i nehe. Nehe 'na'ño yá ñot'i ya tsø, ne cada 'na de gue'u 'rama'na'ño gra yot'i'u. ⁴²Nehe ma ga njahubu nu xcrá yopa ntehū de ja ra du. Numa ndo'yo dí hahūbya ma da nt'agui ja ra hai ne da 'ya, pe de gue'a nura ndo'yo'a ma da yopa nte ma'ra'yo y ya hinhya'mū ma da du. ⁴³Nubyá hini hnequi xá nsunda nuna ma ndo'yohū ma da nt'agui, pe nu sta yopa nte ma'ra'yo ha, ma da hnequi xi strá nsunda. Nuna ma ndo'yohū hingui ja rá ts'edi ma da nt'agui, pe nu sta yopa nte ma'ra'yo, ya di ja rá ts'edi. ⁴⁴Ma da du nuna ma ndo'yo dí hahūbya, pe nu xcrá yopa ntehū ma ga pe'tshū ma'na'ño ma ndo'yohū. Nubyá dí hahū nuna ndo'yo ngue'a dí 'buhūua ja ra ximhai, pe nu xcrá yopa ntehū ma ga pe'tshū ma'na ra ndo'yo ngue'a ma ga 'buhūni mahets'i.

⁴⁵Xa nt'ofu ja ra Maça T'ofu ne ena njaua: Nú'a ra mudi 'ñøhø go gue'a ra Adá, nú'a Ajuá bi umbabi rá te, y 'mefa bi zøhø ma'na ra 'ñøhø mi ngu ra Adá, pe nuse'a umba ra 'ra'yo te ya ja'i, y go gue'a ma Zidadahū ra Jesucristo. ⁴⁶'Met'o bi t'acjū 'nara ndo'yo de guecua ja ra ximhai, nepū 'mefa ma dí t'acjū 'nama 'ra'yo ndo'yohū nuni mahets'i. ⁴⁷Nu'a xi ra mudi 'ñøhø bi 'mui, Ajuá bi hyoqui de guecua ja ra ximhai dega hai, ha nu'a rá ñoho ra 'ñøhø bi nja'iuu ngu ra Adá, nu'a bá ehe de mahets'i. ⁴⁸Ngu bi nja ra Adá bi thoqui dega hai nuua ja ra ximhai, necjū nehe drí nhyax-hū'a. Ha nura Zidada ra mengu mahets'i, hangue necjū ma grá menguhūni ne ma grá hñá'tsuahū rá 'bai'a. ⁴⁹Njabū ngu drí hñats'ihūbya ngu rá 'bai ra Adá xa thoqui dega hai, njabū nehe ma grá hñats'ihū ngu rá 'bai ma Zidadahū nú'a bí 'bui mahets'i.

⁵⁰Dí xi'ahū zi cuhū gue hinda za ga cūthū nuni mahets'i habū bí manda Ajuá co nuna ma jihū ne nuna ma ndo'yohū dí hahūbya. Ngue'a nuna ndo'yo dí hahūbya ma da nhyai ne hingui tsa da nte pa nzantho. ⁵¹Nubyá ma ga xi'ahū nú'a bi xica Ajuá ne hinxcá pathū, gue hinga gatho ya ja'i de ra ximhai ma da du, pe gatho mahyegui ma dra patca ma 'baihū. ⁵²Masectho ma da njabū, ngu 'na ts'ant'i ma dahū, nú'a ra ora sta 'be ra trompeta de Ajuá de rá ngats'i ra ximhai. Nu stí nt'øde nú'a ra trompeta'a gatho nú'u ya cu xa du ante da yopa 'ñehe ma Zidadahū ra Jesu, ma da yopa nte'u co 'nara 'ra'yo ndo'yo nú'a hinhya'mū ma da nts'oqui. Y núju gra 'būthūua ja ra ximhai, 'bestho ra ora'a da mpadi ma 'baihū nehe. ⁵³Ngue'a mahyoni da mpadi nuna ma ndo'yo dí hahū ma da nhyai, pa ga pe'tshū 'nara ndo'yo nú'a hinhya'mū da nts'oqui. Ha nuna ma ndo'yo dí hahū núna ma da du, mahyoni da mpadi co ma'na ra ndo'yo nú'a hinhya'mū da du. ⁵⁴Ha nu stí njabū ma ndo'yohū da mpadi co ma'na ra ndo'yo nú'a hinhya'mū da nts'oqui ne hinhya'mū da du, nu'bú ma da nja ngu nú'a huxa ja ra Maça T'ofu habū ena njaua: "Nura du bi 'bedi ne bi nhuati pa nzantho." ⁵⁵Ne ena: "¿Habū jabya rá ts'edi ra du? ¿Habū jabya gatho nú'a mi øt'e?" ⁵⁶Ra ts'oqui go gue'a ri jacjū ga tuhū, ne ra ndaxjua ley go gue'a ri umba ra ts'edi ra ts'oqui. ⁵⁷Pe nubyá, ga umfū njamadi Ajuá ngue'a numa Zidadahū ra Jesucristo go gue'a bi 'yøt'e pa dá tapabihū ra du.

⁵⁸Hangué nubyá, ma zi hmāca cu'ihū, xi da camfrihū xá hño con gatho ri muihū. Xi da mpefihū nzantho ja rá 'befi ma Zidadahū, ngue'a nu'ahū ya guí pahū gue hinda ma da 'meditho gatho nú'a ra 'befi xa 'racjū'a pa ga pefihū.

Ra mfats'i hmunts'i pa ma'ra ya gamfri

16 Nubya ma ga xi'ahū de nú'a ra mfats'i guí muntshū pa guí pem-pahū ya cu me Jerusale. 'Yøthū nehe ngu nú'a stá 'bepa ya cu me Galacia da 'yøt'e. ²Tat'a domingo cada 'na de gue'ahū 'uecjū 'na tui nú'a xcá tahaḥū, ngu nú'a rá ndunthi bi 'ra'ahū Ajuā. Ne gui haḥhū ja ra niḡa pa ja da hmunts'ini, pa njabū nu xcrá mabū hingue ja ra ora'a gui munts'a ri mfats'ihū. ³Ne de ante ga mabū, dí ne gui huanhū 'raya cu pa nu xcrá tsømbū ga umbabi'ū 'nara he'mi pa da hñā'tsua nú'ū ya cu me Jerusale nú'ū to'o ma dua ts'ocua nú'a ra mfats'i'a. ⁴Ha nu'bu ga handi gue xá hño ga ma nehe, ga me'be'ū.

Ra apostol Pablo ri hñoqui pa da ma dua c'a'tsa ya gamfri

⁵Stá beni nehe ga ma ga c'a'tsa ya cu nuni Macedonia, hangue 'met'o ma ga 'rani de guehni. ⁶Stá beni ga 'bui con gue'ahū ndunthi ya pa, y 'bu da zahma, ga 'bui con gue'ahū asta hinda thogui ya pa de ya tse, nepū de gue'a da za gui faxcahū ne gui nexcaguihū nu habū grá ma. ⁷Núbya xcrá mabū, hindí ne hønse ga hant'a'ihū ne 'bestho ga thogui. Nu'a dí ne, ga 'bui con gue'ahū 'raya pa 'bu njabū rá paha ra Zidada. ⁸Pe ma ga cohi de guecua Efeso asta da zø ra pa de ra Pentecosté. ⁹Ngue'a nu de guecua xi xa xogui ya gosthi pa ga manbabi rá noya Ajuā, ne ndunthi ya xa gamfri. Pe nehe 'bui ndunthi ya ncontra.

¹⁰Ne nu'a dí xi'ahū, nu sta zømbū ra cu Timu, suhū xá hño pa da 'mūi te rá 'ñenthō ne hinda du rá mūi, gue'a ne'a pepabi Ajuā ngu dí pepabi nehe. ¹¹Hangue por gue'a oxqui ma grí 'ñenithohū de gue'a. Y nu stua pengui'a, bá nets'ihū co ra johya pa da 'ñe da c'ascagui ma'na'qui, gue'a ngui dí

tø'mi da zøhø'a co nú'ū ma'ra ya cu ma dua 'ñoui.

¹²Ha nura zi cu Polo xi stá bantebi da mabū ne da meui núyū ma'ra ya cu dua tsøñ'ahū. Pe hinxa ne xa mabū. Bi xiqui gue ma da mabū da c'a'ts'ahū nú'a ra pa'a da nja rá luga.

Ra nzenjua pehna ra apostol Pablo mi uadi ra carta

¹³Xi da nsuhū de yá ts'o'befi ra ts'on-dahí, ne xi da pe'tshū 'nara jamfri. Oxqui tsuhū nú'ū to'o ri utsa'ihū, 'yøthū ra ts'edi pa gui 'yøthū nú'a xá hño. ¹⁴Gatho nú'a gui 'yøthū, 'yøthū co ra hmāte.

¹⁵Zi cuhū, ya guí pahū gue nura zi cu Teba ne con gatho yá ja'i de rá ngu, go gue'ū xi ya mūdi gamfri de guepū Acaya. Ne guí pahū gue nú'ū de yá pahase xa 'mūi pa da maxa ya cu. ¹⁶Dí bante'ihū gui 'yøtehū nú'ū ya zi cu'ū, ne nú'ū ma'ra to'o pepabi Ajuā ngu'ū. 'Yøtehū nehe nú'ū ma'ra to'o fax'ahū ja rá 'befi Ajuā ne gatho nú'ū to'o pepabi'a. ¹⁷Xi drí johya ngue'a bi zøhø de guecua ra cu Teba ne ra cu Nato ne ra cu Acaico, ngue'a xa 'yøtcagui nú'a hinxa za xcá øthū. ¹⁸Nuyū ya cuyū xi bi hñubga ma mūi ngu xa hñup'a ri mūihū nehe. Numansuhū nuya cuyū ngue'a go guehyū 'rayá hoga mefi Ajuā.

¹⁹Nuya cu de guecua Asia ri fat'ajua'ihū. Nehe ra zi cu Aquila ne ra zi nju Prisila xi pehn'ahū ndunthi ra nzenjua, nú'ahū guí 'buhū co ra Zidada ngu nja nehe'ū. Nehe pehn'ahū ndunthi ra nzenjua nú'ū ya cu ri munts'i ja yá ngu'ū. ²⁰Ne ri fat'ajua'ihū gatho ya cu de guecua. Ne nzenjuahū 'na ngu ma'na co 'nara nthūfi dega hmāte.

²¹Nugui drá Pablo, de ma 'yese dí op'a'ihū nuna nzenjua.

²²Nehe dí xi'ahū, nu'ū tó'o hini maḡi ma Zidadahū ra Jesucristo, dá t'eqe pa da zūtua rá cue Ajuā. Ra Zidada ya ma da zøhø.

²³Y nubyá, ma Zidadahũ ra Jesu- hm̄ate de ja rá thuhu ma Zidadahũ ra Je-
cristo da max'a'ihũ. ²⁴Dí p̄hn'ahũbũ ma sucristo. Njabũ gue'a.

RÁ ÑOHO RA CORINTIO

RÁ ÑOHO RÁ CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO BI 'YOPABI YA GAMFRI ME CORINTO

Ra apostol Pablo opabi ya gamfri me Corinto

1 Núgui drá Pablo rá apostolgui ma zi Hmuhú ra Jesucristo. Ajuá go rá paha'a pa bi hñuxcagui dega apostol. Nugui co ra cu Timoteo dí op'a'ihé nuna carta, nú'ahú gyá gamfrihú guí 'buhubú Corinto, ne pa gathó nú'ú ma'ra ya gamfri 'bú ja ma'ra ya hnini de guepú ja ra hai Acaya. ²Ajuá ma Dadahú ne ma zi Hmuhú ra Jesucristo da jap'a'ihú ne da max'ahú pa gui 'buhú te rá entho.

Ra apostol Pablo bi thogui ya nt'utsate

³Ga xocambenihú Ajuá nurá Dada ma zi Hmuhú ra Jesucristo, ngue'a go gue'a ma Dadahú nú'a peshahú ra nthecate ne go gue'a nzantho hubga ma muihú. ⁴Nú'á hubga ma muihú ora dí thohú ya ts'othogui, pa njabú nujú da za ga hu'mbahú yá mui nú'ú ma'ra to'o thogui ya ts'othogui nehe, ngu bi hñubga ma muihú nehe Ajuá. ⁵Njabú ngu ma zi Hmuhú ra Jesucristo bi thogui ndunthi ya ts'othogui, njabú nehe dí sufrihú por gue'a, pe por gue'a dí hñhú ndunthi ra humú nehe. ⁶Hangué nuje xi dí thohé ya ts'othogui pa njabú nu'ahú da za gui hñhú ra humú ngu nú'a dí hñhe ne pa da za gui mpòhòhú. Nuje Ajuá hubga ma muihe pa njabú nu'ahú nehe da za gui hñhú nuna ra humúina ora guí thohú ya ts'othogui nehe, pa njabú da za gui tsethú. ⁷Nuje xi dí camfrihe gue nu'ahú ma gui tsethú nuya ts'othogui ngu stá tsethe, ngue'a dí pahé gue nura ora guí

thohú ya ts'othogui, ra ora'a guí hñhú ra humú ngu nú'a dí hñhe nehe.

⁸Zi cuhú, dí nehe gui pahú de nuya ts'othogui dá thoguihe de guehni Asia. Gue'u 'raya ts'othogui xi ya dangui, ya mi otho ma ts'edihe pa ga tsethe, ya nixi ndi tòmhe gue stá yopa ntehe ma'na'qui. ⁹Nuje ya ndí njahe ngu 'raya ja'i nú'ú xa t'e'mbi pa da tho. Dá thohé njabú pa ma'na dá padihe gue Ajuá go gue'a ñangaguihe de ya ts'othogui, ngue'a de guecsehe hinte tsa ga øthe, y nu'á ja rá ts'edi pa da japi da yopa nte nú'ú ya xa du. ¹⁰Ajuá go gue'a bi ñangaguihe de nú'ú ya danga ts'othogui habú ma xa thogaguihe, y asta nubya ri sigui ri ñangaguihe, ne dí tòmhe gue ma da sigui da ñangaguihe. ¹¹Nu'á ma da sigui da ñangaguihe 'bú gui faxcahe gui 'yaphú'a por guecje. Y nu'bú ndunthi ya cu apabi Ajuá por guecje, nu'bú 'mefa ndunthi ma da umba njamadi'a por nú'a xa 'yòt'e'a con guecje por yá nt'adi'ú.

Hanja himbi ma 'bestho ra apostol Pablo pa Corinto

¹²Co 'nara johya ne co 'nara mfeni xá nt'axi dí xi'ahe gue nuje stá 'yohe xá hño ja yá thandi ya ja'i de gathó ya hnini habú stá 'yohe, ne ma'na ndunthi gá handgahe nu ndá 'búhebú. Co rá mfat-s'i Ajuá nzantho stá 'yohe xá nt'axi ja rá thandi'a, ngue'a nú'á xa 'racje ra ts'edi pa dá øthe njabú, hingo de ma mfenisehe dá øthe. ¹³Gathó nuya noya dí op'ahe de ja ma cartahé go guehna da za gui hñe'tihú ne gui padihú, ne dí tòmhe gue gui padihú xá hño. ¹⁴Ya guí pahú teraza de nú'a stá xi'ahe gue nu stí yopa menga ma Zidadahú ra Jesu nuua ja ra ximhai, ma gui esca ma nsuhe ngu nuje ma ga e'ts'ahe ri nsuhú nehe, ne dí tòmhe gui pahú ma'na xá hño de guehna.

¹⁵Nugui ndí humamú gue nguí numahñoguihú, hangué por gue'a ndí beni stá c'a'ts'ahú de ndá ecua

Macedonia, ngue'a ndí beni gue xcá johyahmahü 'bu stá thopü pa xa za stá c'a'ts'ahü yo'qui. ¹⁶Nu nduá ehe pa nuua Macedonia, dá behmā gue de má 'ñu stá gathmābū Corinto pa stá tsōñ'ahmahü, y ndí beni nehe gue nura pa stá ma de guecua, stá yopa gathmābū ma'na'qui, y de guepū xcá nexcahmahü pa stá thogui asta ja ra hai Judea. ¹⁷Xi nu de ndá xi'ahü gue ga mabū, ¿ha gue gá beñhü gue ndí ma ga ha'ahü? O ¿ha gue guí beñhü gue dí øt'a ngu nú'a øt'a nú'u hingyá gamfri? Ngue'a nú'ú go gue'u øt'a njabū, ts'u da 'ñena ha, ts'u da 'ñena hina. Pe nugui hindí njabū. ¹⁸Ajuā pađi gue nuje hinda za ts'u ga eñhe ha, ts'u ga eñhe hina. ¹⁹Nugui co ra cu Silvano ne ra cu Timoteo nzāntho stá xi'ahe rá noya ra Zidada Jesucristo rá T'u Ajuā, y nurá noya'a, hingue ts'u da 'ñena ha, ts'u da 'ñena hina. Nu'á nzāntho øt'a nú'a mā. ²⁰Ngue'a gatho nú'a xqui ñatcahū Ajuā, bá pehna rá T'u pa go bi 'yøt'e'a, pa bi nja gatho ngu nú'a xqui ñagui. Hangu po ra Zidada Jesucristo dí xøcambenihu Ajuā, ne dí eñhü, “Njabū gue'a”. ²¹Nu Ajuā go gue'a bi 'yøt'e pa dá 'buhü co ma zi Hmuhü ra Jesucristo, ne go xa 'racjü ra ts'edi pa ga pøphü'a. ²²Ne xa 'racjü ra Maça Nðahi pa da 'müi ja ma corasohü, go gue'a 'nara seña gue yá metiguihü'a. Y nú'á go gue'a 'nara müdi japi dí hañhü de guecua ja ra ximhai de dí t'acjü ma'ra ya japi nuni mahets'i.

²³Pe nugui hindá catbū Corinto ngu ndí behmā, ngue'a ndí tsu stá zo'ahü nts'edi y njabū xcá uhü. Ajuā pađi xá hño gue dá beni njabū, ne dí unga ma te 'bū hindí mānga majuani. ²⁴Hindí ne ga mabū pa go ga xi'ahü nda'na' gui camfrihü pa go da ua'a ga mā, ngue'a nu'ahü ya xcá camfrihü xá hño rá noya Ajuā. Høñse nu'a dí ne, ga nup'a ri mfenihu pa ma'na gui johyahü.

2 Hangu nugui hindá ne dá gat'ibū ga tsōñ'ahü, ndí tsu xi'bū stá ja'ahü xa du ri müihü. ²Ngue'a nu'bū nugui ga ja'ahü da du ri müihü, nu'bú ¿to'o ja da hñubga ma müiga? Ngue'a 'bū go stá ja'ahü xa du ri müihü, ya hinxá za xcá hñubga ma müihü. ³Ne guet'atho ngu nú'a ya stá op'ahü, dá xi'ahü nú'a mahyoni gui 'yøthü, pa njabū 'bū stá mahmābū hinxá jacjü da du ma müi, ngue'a nu'ahü rí 'ñep'ahü gui jacjü ga johya. Y nugui ndí camfri gue gatho nu'ahü de xcá hyandgahü stá johya, ne'ahü xcá johyahü nehe. ⁴Y nu ndá op'ahü ra müdi, dá op'ahü co ndunthi ra dumüi asta ndí zoni, pe hingue pa ndí ne da du ri müihü nehe, hønse dá op'ahü pa gui pahü hangü rá ndangui nura hmāte dí pe'ts'ahü.

Ra pumbate pa nú'a ra cu xqui 'yøt'a 'nara ts'oqui

⁵Nubyá, nú'a ra cu bi jaqui bi du ma müi, hingue hønsegui, ne'ahü nehe, masque hinga gatho'ihu bi du ri müihü de gue'a. ⁶Y ya da zatho nú'a gá ø'tu-ahü nura cu'a. ⁷Nubyá, nu'a gui 'yøthü, pumbahü'a ne hñu'mbahü rá müi, nu'bū hina, xi'bū da 'uegue de rá jamfri co ra dumüi. ⁸Y dí xi'ahü nehe, gui 'ñu'tuahü gue grí mađihü'a. ⁹Rá müdi dá op'ahü pa gui tsüihü nura cu'a pa njabū ga pađi ua gui 'yøthü gatho nú'a dá 'bep'ahü gui 'yøthü. ¹⁰Hangue nubyá, nu'a tó'o gui pumbahü, necagui ga pumbabi'a. Y po rá ngue'ahü ya stá pumbabi nura cu'a ja rá thandi ma Zidadahü ra Jesucristo, ngue'a ja ra uenda go xa 'yøtqui te xa 'yøtqui nehe. ¹¹Ma ga øthü njabū pa hinda daçjü ra Satá, ngue'a ya dí pa-tu-ahü tengü yá ts'o'befi'a.

Bi du rá müi ra apostol Pablo nuni Ntroa

¹²De ndá tsønga ja ra hnini Ntroa pa dá mānba rá noya ra Zidada Jesucristo,

xi bi xo ya gosthi pa dá zofo ndunthi ya ja'i, y ndunthi de gue'u bi gamfri ra Zidada. ¹³Pe nuni xi bi du ma mui ngue'a mi jo'oni nuni ra cu Tito. Hangué dá 'ñedi 'bestho nú'u ya cu ya mengu de guehni pa duá ehe pa guecua Macedonia pa ja dá nth'e'beuani.

Co rá mfats'i ma Zidadahu ra Jesucristo ga ntátehu

¹⁴Nujá ga umfá njamádi Ajuá ngue'a nú'á nzantho faxcahu pa dí tátehu ngue'a dí 'buhú co ma Zidadahu ra Jesucristo. Nehe Ajuá faxcaguihu pa dí mañhu ra maça noya de ra Zidada Jesucristo pa haburaza da fadi de gue'a. Y nura maça noya dí mañhu nja ngu 'nara hoga ñuni xi tse rá ñuni. ¹⁵Y nujá nehe dí njahu ngu 'nara hoga ñuni ngue'a dí mañhu de ma Zidadahu ra Jesucristo, y nú'a dí mañhu gue'a ri ho Ajuá. Ne dí zofohu nú'u ma da mpòhò ne nú'u hinda mpòhò. ¹⁶Y nú'u hinda ma da mpòhò, hini ho nú'a dí mañhu, ngue'a pa gue'u, gue'a ngu 'nara ñuni dega du. Pe pa nú'u to'o da mpòhò, go gue'a 'nara hoga ñuni dega te pa nzantho. Nu'bú ¿to'o ja da za da manba rá noya Ajuá de guese 'na? ¹⁷Pe nuje co rá mfats'i Ajuá dí manbahe rá noya'a ngue'a yá 'mehnguihe'a ne dí mañhe con gatho ma muihe ja rá thandi'a, ne dí hanpahe rá ts'edi ma Zidadahu ra Jesucristo. Hindí njahe ngu ma'ra manba rá noya Ajuá co ra nthate, hõnse pa da dá ra boja.

Ra apostol Pablo ma de ra 'ra'yo cohi

3 Xibya ¿ha gue guí beñhu gue go dí mansehe de ma hoga'muihe pa gui yopa camfriguihe ngue'a dí mañhe njabu? ¿Ha gue mahyoni ga u't'ahe 'nara he'mi habu di ma tengu ma 'befihe? O ¿ha gue mahyoni gui 'racje 'nara he'mi 'met'o habu di ma tengu ma 'befihe pa njabu da gamfriguihe ma'ra ya cu? Ma'ra ha, øt'a njabu. ²Pe nuje hina,

hinga mahyoni ga øthe njabu, ngue'a nu'asehu guí njahu ngu 'nara he'mi xa t'ofò habu he'ta ya ja'i tengu ma 'befihe, ne ja ri hñecni gue xi majuani yá 'mehnguihe Ajuá. Y nura t'ofò'a ya xa t'ofò ja ma mfenihe. ³Nu'ahu guí njahu ngu 'nara he'mi bi 'yofo ma Zidadahu ra Jesucristo, ngue'a nú'á bi mpefi ja ri corasohu nu ndá zo'ahu de gue'a. Guehna 'nara he'mi xa t'ofò co rá Maça Ndahi Ajuá nú'a te, hingue xa t'ofò dega tinta, ne xa t'ofò ja ri mfenihu, hingue xa t'ofò ja 'raya xingdo.

⁴Dí camfri gue núna dí mañhe guehna majuani ngue'a nura ts'edi dí hahe rí 'ñehe de Ajuá ne go xa 'racje ra Zidada Jesucristo. ⁵Nuje hingui tsa ga eñhe gue go dí pe'tsasehe ra ts'edi, ngue'a gatho nú'a rá hoga 'befi Ajuá dí øthe, Ajuá go ri 'racje ra ts'edi. ⁶Nehe go gue'a bi hñuxcaguihe pa ga udihe nú'a ra 'ra'yo cohi bi 'yøt'e, ne bi 'racje ra mfadi pa dí udihe ngu rí 'ñehe. Nuna 'ra'yo cohina, ma de ra 'ra'yo te ri 'racju po ra Maça Ndahi, y hingui nja ngu nú'u ya hmanda xqui t'ofò ja rá ley ra Moise, ngue'a nú'a xqui t'ofò ja nura ley'a ma gue nu'a tó'o hinda 'yøt'e nú'a ma, ma da ncondena pa da du, pe nuna ra 'ra'yo cohi ma gue co rá ts'edi ra Maça Ndahi da za ga pe'tshu ra te pa nzantho.

⁷Nurá ley ra Moise nú'a bi t'ofò ja ya xingdo, mi tsa da condena pa da du to'o hinda 'yøt'a nú'a ma, y nu de mi t'umba ra Moise xi bi huexca rá hmi co rá hyats'i Ajuá, y nuya me Israel himi tsa da hyan-dua rá hmi co nura hyats'i'a. Pe nura hyats'i mi huexca ja rá hmi, 'ramats'u bi 'medi. ⁸Hangué 'bu xmá nsunda nú'a ra hyats'i mi huexca ja rá hmi ra Moise, ¿xi hmaha rá nsunda ra hyats'i xa 'racju ra Maça Ndahi po ra 'ra'yo cohi bi 'yøt'a ma Zidadahu ra Jesucristo! ⁹Nu'bu ra ley xi xmá nsunda masque mi tsa da condena pa da du to'o hinda 'yøt'a nú'a ma, ¿xi hmaha rá nsunda ra 'ra'yo cohi,

ngue'a go gue'a xicaguihu gue Ajuá xa punga ma ts'oquihu pa ga 'buhú xá hño ja rá thandi'a! ¹⁰ Ngue'a rá mudi, ra ley xi xmá nsunda, pe nubyá nuna ra 'ra'yo cohi ma'na xi xá nsundabya. ¹¹ 'Bu nura ley mi ja rá nsunda ne bi uadi bi thogui, xi hmaha rá nsunda nuna ra cohi hinhyamú ma da uadi!

¹² Nuje dí pahe xá hño gue nura 'ra'yo cohi ma da nja pa nzantho, hangue haburaza dí mañhe de gue'a co ndunthi ra ts'edi. ¹³ Hindí njahe ngu ra Moise, ngue'a nu'á mi co'ma rá hmi co 'nara velo pa njabu ya me Israel himi tsa da hyandi da 'medi nú'a ra hyats'i xá nsunda mi ja ja rá hmi'a. ¹⁴ Pe nu'ú xi bi megui yá mfeni, y asta núbya mapaya ora he'ta ra ndaxjua t'ofu hinguí padi te rí bñni nú'a ma, ja ra uenda xra jutua yá mfeni co 'nara velo. Ha nura velo'a, pa da za da thacuabi de ja yá mfeni'u, mahyoni da gamfri ma Zidadahu ra Jesucristo. ¹⁵ Pe asta mapaya ya me Israel hinxa baditho te rí bñni rá ley ra Moise ora he'ti'u, ngue'a hada nú'a ra velo pa jutua yá mfeni pa hinda badi te rí bñni ra ley. ¹⁶ Pe nu'bu nú'u da gamfri ra Zidada, nu'bu da thacua nú'a ra velo xa jutua yá mfeni. ¹⁷ Y nú'a ra Zidada'a go gue'a ra Maça Ndahi, y nu'a tó'o pe'tsa ra Maça Ndahi ja rá coraso ya hinguí 'bui ja rá hmanda ra ndaxjua ley. ¹⁸ Pe núju stá camfrihu, ya hindí pe'tshu nú'a ra velo mi jutca ma mfenihu. Nujú ri hnequí rá nsunda ma Zidadahu ja ma 'muihu, nja ngu 'nara hñe ri yot'i. Ne 'na pa ngu 'na pa dí handuahu rá nsunda'a, y 'ramats'u rí mpadi ma 'muihu asta hinga 'buhú 'nara 'mui ngu rá 'mui ma Zidadahu, y nurá Maça Ndahi ma Zidadahu go gue'a patca ma 'muihu.

4 Nuje hinxa zabiguihe ga ø'tuahe rá 'befi Ajuá ngue'a nu Ajuá go gue'a xa 'racje nuna 'befina po rá nthecate. ² Y gatho nú'a dí pefihe hindí pefihe mant'agui nixi dí mpefihe co 'nara 'betsa.

Hindí udihe co 'raya nthate, nixi dí patuahe rá noya Ajuá. Nu'a dí øthe, dí mañhe nú'a majuani de ja yá thandi ya ja'i. Y njabu da za da hyandgahe gatho ya ja'i gue dí pefihe 'nara 'befi xá hño ja rá thandi Ajuá. ³ Nu'u tó'o hinxa mpøhø ne hinguí ne da gamfri rá noya Ajuá dí mañhe, go gue'a hinguí tso ja yá mfeni te rí bñni rá noya'a, ngue'a hada ra velo pa jutua yá mfeni. ⁴ Nu'ú xa go'tua yá mfeni ra ts'ondahi nú'a dí nda de guecua ja ra ximhai, pa hinda yot'a ja yá mfeni rá noya Ajuá nú'a utcahu rá nsunda ma Zidadahu ra Jesucristo, nú'a xi xá nsunda rá 'mui'a ngu rá 'mui Ajuá rá Dada. ⁵ Nú'a dí xi'ahe, hindí xi'ahe pa go gui camfrihu ma Zidadahu ra Jesucristo. Y nuje hñse dyá 'begohe de gue'ahu po rá ngue ra Zidada Jesu. ⁶ Nu mi hyoca ra ximhai Ajuá bi 'ñena: "Dá nja ra ñot'i ja ra 'bexuui." Y nu Ajuá go guet'a xa yotca ma mfenihu nehe, pa njabu bi za dá handuahu rá nsunda'a nú'a bi 'ñe bi 'ñutcahu ma Zidadahu ra Jesucristo co rá 'mui.

Ga 'buhú po ra jamfri

⁷ Nujú dí njahu ngu 'nara ts'øe dega dohmi xa t'ø'te dega 'me'tsboja, dí pe'tsuahu rá noya Ajuá pa dí mañhu. Y dí njahubu pa da hnequí gue nura ts'edi dí pe'tshu go xa 'racju Ajuá, hingo de ma ts'edisehu. ⁸ Nuje masque haburaza t'ut-saguihe, pe Ajuá go gue'a ñangaguihe. Ha masque ya hindí pahe te ga øthe, pe Ajuá nzantho faxcahe pa hinda du ma muihe. ⁹ Masque ri dengage ya ja'i pa te da 'yøtcahe, pe Ajuá hinguí hegasehe. Masque ya ja pa da hyoje ya ja'i, pe Ajuá ri suje pa hinte ga thohe. ¹⁰ Nzantho t'øtcahe ngu bi t'ø'tua ra Zidada Jesu y asta himbi tho, pe nu'á bi yopa nte de ra du, y nubyá go gue'a ri ñangaguihe de ya ts'othogui, y njabu ri hneca rá ts'edi ja ma 'muihe. ¹¹ Nuje mientras dí tehe, 'na pa ngu 'na pa dí thoguihe njabu y

asta da za da thogaguihe po rá ngue ma Zidadahũ ra Jesucristo. Dí thohe njabu pa da hnequi ja ma 'mũihe gue ra Zidada Jesu bi yopa nte ne ri ñangaguihe de ja ya ts'othogui. ¹²Nuje dí thohe ya ts'othogui ne asta da za da thogaguihe, pa njabu nu'ahũ da za gui pe'tshu ra te pa nzantho.

¹³Nuje dí pe'tshe ra jamfri ngu mi pe'tsa nú'a to'o bi 'yofo njaua ne bi 'ñena: “Nugui dá camfri Ajuã da maxqui, hangue por gue'a dá ma gue nu'á xi majuani ja rá ts'edi.” Necje dí camfrihe Ajuã, hangue hindí tsuhe ga manbahe rá noya'a. ¹⁴Ngue'a nuje dí pahe gue nu Ajuã to'o bi japi bi yopa nte de ra du ma Zidadahũ ra Jesu, go guet'a ma da jacju ga yopa ntehe nehe de ra du ngue'a dí 'bũhũ co ma Zidadahũ ra Jesu, ne da zixcahũ, nguje ngu'ahũ, pa grá 'bũhũni ja rá thandi'a. ¹⁵Gatho nuya ts'othogui stá thohe, stá thohe njabu po rá ngue'ahũ, ne pa da gamfri ma'ra ya ja'i nehe, pa njabu gathoguihũ ga umfũ njamadi Ajuã, y njabu ma'na da hnequi rá nsunda'a.

¹⁶Hangue hinga 'be ma ts'edihũ pa ga pepũ'a, masque 'yo rí the ma nzaquihũ, pe numa 'ra'yo tehũ 'na pa ngu 'na pa 'yo rí nja rá ts'edi. ¹⁷Nuya ts'othogui dí thohũbya, 'bestho ma da thoguitho y hingyá dangui ngu rá ndangui nú'a ra johya ma dí t'acju, ngue'a po nú'a dí thohũbya ma dí t'acju 'nara danga johya nu xcrá tsõnhũ nuni habũ xá nsunda, y nura johya'a xi dra dangui ne hinhya'mu ma da uadi. ¹⁸Hangue hinda 'yoda ma mfenihũ ya t'õt'e nú'u dí hanthũ de guecua ja ra ximhai, ngue'a gatho'u ma da uadi da thogui. Go dá 'yoda ma mfenihũ nú'u ya hño bí ja mahets'i nú'u hini hnequi, ne hinda ma da uadi da thogui.

5 Nuna ndo'yo dí hahũbya nja ngu 'nara ngu ma da nhuati. Y nu stí zõ

ra pa da nhuati, dí pahũ gue Ajuã ya xuá hyogahũ 'nara 'ra'yo 'mũni nuni mahets'i, nú'a hinxa hyoca ra ja'i, ne hinhya'mu ma da nhuati. Y nú'a ra 'ra'yo 'mũni'a go gue'a 'nama 'ra'yo ndo'yohũ ma dí t'acju. ²Xi majuani, de núbya dí hahũ nuna ndo'yo, xi dí thohũ ndunthi ya dumũ, hangue ga nehmahũ ya gra 'bũmahũ nuni mahets'i co ma'na ma 'ra'yo ndo'yohũ. ³Nuni ma grá pe'tshu ma'na ra 'ra'yo ndo'yo, hingue ma dí 'muse ma tehũ nsi ra ndo'yo. ⁴Núju dí 'bũthũua ja ra ximhai xi tu ma mũihũ ngue'a dí hahũ nuna ndo'yo. Ga nehmahũ ga tsohũua nuna ra ndo'yo dí hahũ, pe hingue pa ya hinga pe'tshu nuna ma ndo'yohũ, hõnse pa ma grá hãnhũ 'nara 'ra'yo ndo'yo nú'a ma dí t'acju, pa njabu ya hinhya'mu ga tuhũ. ⁵Nuse Ajuã go gue'a bi hñuxcahũ pa da 'racju 'nara 'ra'yo ndo'yo, ne bi 'racju ra Mãca Ndãhi pa da za ga padihũ gue xi majuani ma da 'racju nú'a xa ñatcahũ.

⁶Hangue nujú dí t'õmhũ ne dí camfrihũ gue ma da njabu. Ne dí pahũ gue mientras dí 'bũhũua ja ra ximhai co nuna ndo'yona, hingui tsa grá 'bũhũ 'nadbũ co ma Zidadahũ nuni mahets'i. ⁷Dí t'õmhũ gue ma da njabu ngu núna dí camfrihũ, hingue po nú'a dí hanthũ, pe po ra jamfri nú'a dí pe'tshũ. ⁸Hangue po nuna ra jamfrina, ya ga nehmahũ ga tuhũ pa ga tsohũua nuna ra ndo'yo dí hahũ pa grá 'bũhũ 'nadbũ co ma Zidadahũ nuni mahets'i. ⁹Hangue nujú dí õthũ ra ts'edi ga 'bũhũ xá hño ja rá thandi'a nuua ja ra ximhai ne nuni mahets'i nu xcrá 'bũhũ con gue'a, pa nu'á da hopca ma 'mũihũ. ¹⁰Ngue'a pe'tsi ma grá 'bahũni ja rá thandi ma Zidadahũ ra Jesucristo pa da hñabgahũ nguenda 'na ngu 'na ua stá õthũ ra hño nuua ja ra ximhai, ua hina. Ne cada 'na de guecju ma da 'raca ma thahahũ ngu nú'a rí 'ñepcahũ.

Ra apostol Pablo ma gue da za ga 'buhú xá hño co Ajuá

¹¹ Dí tsuphe rá cue ra Zidada, hangue dí øthe ra ts'edi dí zoföhe ya ja'i pa da gamfri'u. Ajuá patca xá hño ma 'muihe, ne dí tømhe gue ne'ahu ya guí patcahe tengü ma 'muihe. ¹² Pe nuje, hindí mansehe tengü ma 'muihe pa njabü gui camfrigihe. Dí mañhe njabü pa nu'ahu go da za gui mañhü tengü ma 'muihe. Nu'bú ha, da za te gui thätuahü nú'u ya ja'i ri ñexase gue 'bui xá hño pe yá 'baitho, ngue'a hingui 'bui xá hño de yá coraso. ¹³ Nu'bü núje stá 'be ma mfenihe ngu guí mañhü 'ra de gue'ahu, dí njahebü ngue'a dí pephe Ajuá con gatho ma ts'edihe. Pe hina, ngue'a nuje ri xø ma mfenihe, ne dí njahebü pa ga u't'ahe hanja grí 'yohü xá hño. ¹⁴ Numa Zidadahü ra Jesucristo xi ri macjü'a, hangue ringue'a dí pephe'a. Nujú dí pahü gue nu'á bi du pa ya hingo ga tuhü, ha nu mi du'a, ja ra uenda dá tuhü mahyegui con gue'a. ¹⁵ Nu'á bi du po rá nguecjü pa njabü núju dí tehübya ya hinga ma ga 'buhü de ma pahasehü, ma ga 'buhü pa ga ø'tuahü rá paha nú'a to'o bi du po ma ts'oquihü y nehe bi yopa nte pa guecjü. ¹⁶ Hangue nubya ya hindí jamasuhe te gatho pe'tsa ra ja'i pa ga pãhe te gra 'mui, ngu ndí øthe ma'met'o, asta nehe ma Zidadahü ra Jesucristo dá hycuahe ya meximhai, pe nubya ya hindí øthe njabü. ¹⁷ Nu'a tó'o xa gamfri ra Zidada Jesucristo go gue'a ya xa yopa 'mui ma'ra'yo, nurá ndaxjua 'mui ma'met'o ya bi uadi bi thogui, y nubya ya pe'tsa 'nara 'ra'yo 'mui.

¹⁸ Gatho gue'a bi 'yøt'a Ajuá. Go gue'a bi punga ma ts'oquihü po rá du ra Zidada Jesucristo pa bi za dá 'buhü xá hño con gue'a. Ne núje yá 'mehnguihe'a bi 'racje ra 'befi pa ga xiphe ya ja'i de nura pumbate ri uñ'a. ¹⁹ Ajuá bá pehna ra Zidada Jesucristo pa bi umbabi ra pumbate ya

ja'i, pa da za da 'mui'u xá hño con gue'a, y nu'á ya hinda ma da benbabi yá thai de yá ts'oqui'u. Ha nuje, bi 'racje ra 'befi pa ga xipabihe ya ja'i de nura pumbate ri uñ'a pa nu'á da za da 'mui xá hño con gue'a. ²⁰ Hangue núje yá 'mehnguihe ra Zidada Jesucristo dí zo'ahe, ja ra uenda go zo'asehü Ajuá, hangue dí bante'ihe de rá thuhu ma Zidadahü ra Jesucristo gui 'yaphü ra pumbate Ajuá pa njabü da za gui 'buhü xá hño con gue'a. ²¹ Numa Zidadahü ra Jesucristo himi tu ni 'nara ts'oqui'a, pe po rá nguecjü Ajuá bi 'yøt'e pa go gue'a bi hñasca gatho ma ts'oquihü ja rá zi ndo'yo'a. Ajuá bi 'yøt'a njabü pa bi za bi ma gue ya hinte ma ts'oqui dí tuhü ngue'a dí camfrihü ra Zidada Jesucristo.

6 Hangue núje yá 'mehnguihe Ajuá dí bante'ihe gue hinda 'meditho nuna ra mpøhø xa 'ra'ahü Ajuá po rá hñoja'i. ² Ngue'a Ajuá bi manga ja ra Maca T'ofone bi 'ñena:

Nú'a ra pa dá pehn'a ra mpøhø, gá hongagui ne dá øt'a'i ri t'adi.

Y nú'a ra pa dá ne dá ñañ'a'i, gá hongama mfats'i, y dá fax'a'i.

Ha nubya nuguí dí xi'ahü gue nubya guepya ya pa da za gui hyoñhü Ajuá pa gui mpøhøhü.

³ Nuje hinto dí ø'tuahe ni 'nara nts'o'mui, pa njabü hinto da ñama'ñü de rá 'befi Ajuá nú'a xa 'racje. ⁴ Nu'a dí øthe, dí udihe 'nara hoga'mui pa da hnequi gue yá hoga mefiguihe Ajuá. Hangue dí tsetathohe gatho nú'a dí thohe, ya ts'othogui, ra nhyoya, ne ya dumui. ⁵ Stá tsethe ya mfei, xa jocje fadi, xa nabgahe ya mundo ja'i. Stá thohe ra nzabi, stá 'ñathãhe, stá thohe ra thuhu. Ne gatho dá tsetathohe. ⁶ Dí 'yohe co ma mfenihe xá nt'axi. Dí patuahe xá hño rá noya Ajuá. Dí tsetathohe nú'a øtcahe ya ja'i ne dí pe'tsuahe ra t'equ'e'i. Ne dí 'yohe ngu utcahe ra Maca Ndahi, ne xi dí pe'tsuahe ra hmãte ya ja'i, hingue dí

manthe. ⁷Dí manbahe rá noya Ajuá, ne gatho nú'a dí øthe, dí øthe co rá ts'edi'a. Co rá ts'edi'a dí 'yohe xá hño pa da za ga ntatehe ne ga ñanbahe rá noya'a. ⁸'Raya i'qui xi ri numahñoguihe ya ja'i, ha nu ma'ra ya i'qui ri numa'ñuguihe. 'Raya i'qui esca ma nsuhe, ha nu ma'ra ya i'qui ñama'ñu de guecje. 'Ra pecaguihe gue dyá c'uambahe, pe masque ri jaje njabu ya ja'i pe nuje hindí tsaya dí mañhe nú'a majuani. ⁹'Ra ø'te gue ngu hingui paçe, pe Ajuá go gue'a paçe xá hño. 'Raya i'qui ya 'ñena da thogaguihe, pe hina, 'yø'ta Ajuá dí tethohe. Stá thohe ndunthi ya ts'othogui pe asta nubya hinstá tuhe. ¹⁰'Raya i'qui xi xa du ma muihe, pe ja rí hñuse ma muihe co nú'a ra johya ri 'racje ra Zidada. Masque dí thohe ra nhyoya, pe ndunthi to'o stá zohe pa xa hñanga ya hño de Ajuá. Masque 'ñena hinte dí pe'tshe, pe Ajuá hã pe'tsa gatho nú'a dí hoñhe, hangue njabu hinte ri 'betcahe.

¹¹Ma zi cu'ihu gyá menguhu Corinto xi drí ma'áhe, hangue stá xi'áhe gatho nú'a stá beñhe, ne hinte dí cøn'áhe. ¹²Xi drí ma'áhe con gatho ma muihe, pe nu'ahu higrí maçe con gatho ri muihu. ¹³Núgui dí zo'ahu dí nja ngu 'nara dada zofo yá batsi, hangue dí tø'mi gui coscahu ra hmate.

Nuju rá nijaguihu Ajuá nú'a te

¹⁴Nubyá dí xi'ahu, ogui ntsixhu co nú'u hinyá gamfri. Ngue'a çhanja da za da 'mui 'nabhu ra hñoja'i co ra nts'o'mui? Ne çhanja da za da 'mu mahyegui ra ñot'i ne ra 'bexuui? ¹⁵Ne çhanja da za da me'tsa 'nadra mfeni ra Zidada Jesucristo co ra Satá? Ne çhanja da za da me'tsa 'nadra mfeni ra gamfri ne nú'a higrá gamfri? ¹⁶Ne çhanja da za da nja ya c'oi ja rá nija Ajuá? Hina, hinda za. Nugui dí xi'ahu njabu ngue'a nuju go rá nijaguihu Ajuá nú'a te, ngu bi 'ñena'a ja ra Maca T'ofó:

Nugui ma ga 'bui con gue'ahu, ne ma ga 'yo habu gri 'yohu; nugui go dri Ajuaguihu, ha nu'ahú go dua hnini'ihu.

¹⁷Hangue Ajuá bi 'ñena nehe ja ra Maca T'ofó:

'Ueguehu de nú'a ø't'a ya ts'oja'i pa hingui tenbahu nuyá ts'ot'ø't'e ø't'e'u, ena njabu ma Zidadahu;

ne oxqui øthu nú'a xá nts'o, pa njabu da za gui 'buhu con guequi, ha nugui con gue'ahu.

¹⁸Ne go dri dadaguihu,

y nu'ahu dua t'uihu ne dua t'ixu'ihu, njaua xicju Ajuá ma Hmuhu nú'a to'o pe'tsa gatho ra ts'edi.

7Ma zi cu'ihu, guehya ya dangá hña'ti xa ñatcahu Ajuá, hangue mahyoni ga 'ueguehu de gatho ya ts'oqui de ma mfenihu ne de ma ndo'yohu. 'Na pa ngu 'na pa ga t'axca ma mfenihu ne ga 'yohu co rá ntsu Ajuá.

Ra apostol Pablo bi johya de hanja bi ñobri ya cu me Corinto

²jOgrí utsaguihe! Xi da maçe, ngue'a ni 'na de gue'ahu hinstá ø't'áhe ni 'nara nts'o'mui, nixi hinstá ø't'áhe, ne nixi hinstá ha'áhe pa ga han'áhe te ga han'áhe. ³Hingo 'nara nts'ui núna dí xi'ahu, ngue'a ja juadi dá xi'ahu gue xi drí ma'áhu con gatho ma mui, nubya y asta ma du. ⁴Dí camfri gue guí øthu nú'a dá xi'ahu, hangue dí e'tsa ri nshu, y masque dí thogui ndunthi ya ts'othogui, pe nu'ahu guí hubga ma muihu ne xi drí johya ndunthi por gue'ahu.

⁵Desde ndá tsøhe de guecua Macedonia, himbi za dá 'buhe xá hño, ngue'a xi ndí thohe ndunthi ya ts'othogui, haburaza mi 'bui nú'u to'o mi utsaguihe po rá noya Ajuá, ne xi mi tu ma muihe por gue'ahu. ⁶Pe Ajuá nú'a hu'mba yá mui nú'u to'o tu yá mui, bi hñubga ma muihe ngue'a bá pencahe ra cu Tito pa da zønje. ⁷Xi dá johyahe nu mi 'ñe bi

zønje, ne bi xicje gue xi mri johya de gue'ahũ, hangue ma'na bi hñubga ma mũihe. Ne bi xicje gue guí nehmañũ gui hyandgahe. Ne bi xicje gue xi xa du ri mũihu por nú'a xcá øtcañũ. Ne bi xicje gue xi guí øthũ ra ts'edi pa gui 'yøthũ nú'a dá xi'ahũ. Hangué ma'na xi dá johyahe.

⁸Dí pađi gue numa carta dá pehn'ahũbi bi ja'ahũ bi du ri mũihu, nequi bi duhma ma mũi nehe. Pe nugui hinfí yohna ma mfeni, ngue'a dí handi gue nú'a ra carta'a bi ja'ahũ bi du ri mũihu masque 'raya zi patho. ⁹Hangué nubyá drí johya co nú'a ma carta dá pehn'ahũbi ngue'a bi ja'ahũ gá tu ri mũihu pa njabũ gá øthũ nú'a dá xi'ahũ, hingue dá johya ngue'a gá thohũ ya dumĩ. Xa du ri mũihu, pe gá ñobrihũ, y njabũ gá øthũ ngu nú'a ri ho Ajuã. Hangué odi tu ri mũihu de nú'a dá op'ahũ ngue'a hinte gá jahũ. ¹⁰Nu'ũ tó'o tu yá mũi de yá ts'oqui ne da 'uegue de gue'ũ pa go da 'yø'tua rá paha Ajuã, nu'ũ go gue'ũ ma da mpøhø ne hinhyamũ da beni gue go 'nara ñũ nú'a ra dumĩ bi thogui. Pe nu'ũ tó'o da du yá mũi de yá ts'oqui ne hinda 'uegue de gue'ũ, go gue'ũ ma da 'medi ja ra du pa nzantho. ¹¹Nu'ahũ hã, gá tu ri mũihu ne gá ø'tuahũ rá paha Ajuã, ne gá ntsø'mhũ ngue'a hinxqui tsũithohũ nú'a ra cu bi 'yø't'a ra ts'oqui. Hangué xi gá 'yøthũ ra ts'edi pa gá 'yøthũ nú'a dá xi'ahũ. Gá mañhũ gue hinhyamũ gá tehẽhũ nú'a ra cu'a. Gá ncuehũ de nú'a bi 'yø't'e, ne gá ntsuhũ ngue'a hinte xqui xiphũ, ne 'mefa gá zofohũ'a pa bi ñobri. Nubyá guí ne gui hyandgahũ, ngue'a ya xcá 'yø'tuahũ'a ngu nú'a mri 'ñepi. Nubyá hã, dí pađi gue hinte guí tuhũ de nú'a ra t'ø't'e bi nja. ¹²Hindá op'ahũ hønse po rá ngue nú'a xqui 'yø't'a nú'a ra cu, nixi por nú'a to'o bi t'ø'tua ra ts'oqui. Nugui dá op'ahũ pa gui dama 'yøthũ nú'a dá xi'ahũ, pa njabũ da zo ri mfenihũ gue xi guí ne

gui 'yøtcaguihũ ja rá thandi Ajuã nú'a dí xi'ahũ. ¹³Hangué nubyá xcá hubga ma mũihũ.

Ne ma'na xi stá johyahe ndunthi ngue'a nuni ra cu Tito gá hu'mbahũ rá mũi nehe, hangué xi bi johyani. ¹⁴Nugui xi stá e'ts'a ri nsuhũ ja rá thandini, ne hinstá 'be ma tsa de nú'a stá xipabini de gue'ahũ, ngue'a gatho bi njabũ ngu nú'a dá ma. Gatho nú'a stá xi'ahũ go gue'a majuani, ne nú'a stá xipabini. ¹⁵Ha nuni xi ri ma'ahũ, ngue'a benthogue nú'a ra pa'a bi mabũ bi zøn'ahũ gá umfũ ntsaya co ndunthi ra t'equ'ei ne ra hmãte, ne gá 'yøthũ nú'a bi xi'ahũ. ¹⁶Hangué nubyá ma'na xi drí johya ngue'a dí pađi gue guí øthũ gatho nú'a stá xi'ahũ.

Unga ri mfats'ihũ con gatho ri pahahũ

8 Nubyá zi cuhũ dí ne ga xi'ahẽ gue Ajuã po rá hñoja'i xa umba ra ts'edi pa xa 'yø't'a 'nara danga 'befi gatho nú'ũ ya cu ri munts'i habũraza de guecua Macedonia. ²Nú'ũ masque xa thogui ndunthi ya ts'othogui ne xi nts'edi tho ra nhyoya, pe xi ja yá johya'ũ. Hangué masque hyoya'ũ, pe con gatho yá paha xa unga 'nara danga mfats'i dega boja pa da mats'i ma'ra ya cu. ³Nugui dí pađi xá hño nú'a dí xi'ahũ, gue nu'ũ bi unga yá mfats'i con gatho yá mũi asta habũ bi zũpa yá ts'edi, ne bi uni'ũ masque mi ø'tuahmã ra 'bedi'ũ. ⁴Y asta mi acje ra favo ga umfe nsequi'ũ pa da munts'a nú'a ra mfats'i'a ne da 'racje pa ga ha'tsuahe nú'ũ ya cu xi tho ra nhyoya nuni Jerusale. ⁵Y hingue hønse bi unga yá mfats'i dega boja'ũ, nehe bi 'yø't'a ma'na ndunthi de nú'a hinduí tømhe, ngue'a ma'na xi bi du'tsua yá mũi da mepabi Ajuã, ne da 'yø't'a ngu nú'a dá xiphe, ngu nú'a bi xicje Ajuã. ⁶Hangué nuni ra cu Tito ya dá xiphe da mabũ Corinto pa da ben'ahũ gui sigui gui munts'a ri mfats'ihũ nú'a ya xcá fuhũ xcá muntshũ ngu nú'a bi xi'ahũni nura mũdi. ⁷Nu'ahũ xi

xcá pønga ri hmihũ ngue'a xi ja ndunthi ri jamfrihũ, ne xi guí pahũ gui ñũdihũ xá hño rá noya Ajuá, xi ja ri mfaðihũ, xi guí øthũ xá hño nú'a manga rá noya Ajuá, ne xi grí maçe nehe. Nubyá, pa ma'na gui pønga ri hmihũ nehe, xi da sigui gui muntshũ nú'a ra mfats'i.

⁸Pe nugui hindí ja'ahũ gui 'yøthũ. Høñse dí xi'ahũ nú'a øt'a ya cu de guecua Macedonia, pa 'bũ gui 'yøthũ njabũ nehe, nu'bú ha, da hnequi gue xi majuani ja ri hmatehũ. ⁹Nu'ahũ ya xcá patuahũ tengu rá hñoja'i ma Zidadahũ ra Jesucristo. Nú'á masque go rá meti gatho ya hño de mahets'i, pe bi 'ñe bi nhyoyaua ja ra ximhai po rá nguecju, pa njabũ bi za bi 'racju gatho ya hño de mahets'i pa dua metihũ.

¹⁰Nugui njabũ dí beni ga xi'ahũ, gue xá hño pa gue'ahũ gui sigui gui muntshũ nú'a ra mfats'i gá fuhũ gá muntshũ majeya. Nu ngá fuhũ gá uñhũ'a, gá uñhũ con gatho ri mũihũ. ¹¹Hangué nubyá con gatho ri mũihũ juahũ gui uñhũ nú'a ra mfats'i xcá fuhũ xcá muntshũ. Uñhũ asta habũ da zũ ri ts'edihũ. ¹²Ngue'a nu'bu gui unga ri mfats'ihũ con gatho ri mũihũ ne asta habũ da zũ ri ts'edihũ, nu'bú ha, gue'a ri ho Ajuá. Ajuá hingui a'ahũ nú'a hingui tsũ ri ts'edihũ.

¹³Hindí xi'ahũ gui umfu ra mfats'i ma'ra pa go gui nhyoyahũ. ¹⁴Nu'a dí xi'ahũ, núbya ja te guí pe'tshũ, da za gui faxhũ ma'ra to'o hingui pe'tsi, pa njabũ ra pa'a hingo gri pe'tshũ, ne 'bũ go di pe'tsi'u, nu'ú da za go da max'ahũ nehe. Njabũ gui mfaxhũ 'na ngu ma'na pa hinte gui 'behũ. ¹⁵Gui njahũ ngu bi nja ya me Israel nu mi menpabi Ajuá te da zi'u, ngu ena ja ra Maça T'ofó: "Nu'a tó'o bi go ndunthi, hinte bi bonguabi; ha nu'a tó'o ts'utho bi go, himbi 'bepabi nehe."

Ra Tito ne nú'u ma'ra ri ñouu

¹⁶Dí umba njamadi Ajuá ngue'a nu'á bi xocua rá mfeni nuni ra cu Tito pa rí dagui rí du por gue'ahũ ngugui. ¹⁷Nuní bi 'yøde ma nt'adihe gue da mabũ dua c'a'ts'ahũ, ne ma da ma de rá paha sehe ngue'a xi rí dagui rí du por gue'ahũ.

¹⁸Nehe dí penhebũ ma'na ra cu pa da meuni. Nuni ra cu xi xa t'e'tsua rá nsu ja gatho ya nija, y gatho ya cu ma gue nuní xi manba xá hño rá noya Ajuá. ¹⁹Y hingue høñse ñamahño'u de guehni, nehe bi hñuts'ini pa ga mahe Jerusale ga tsohe nú'a ra mfats'i dí muntshũ. Y núna dí øthũ guehna pa rá nsunda Ajuá, ne pa da badi nú'u ya cu ma ga ha'tsuahũ ra mfats'i, gue nu'ahũ xi guí faxhũ'u con gatho ri mũihũ. ²⁰Y nuje xi drí jamasuhe nuna boja ma ga haxhe pa hinto da ñama'ñũ de guecje. ²¹Nuje nzantho dí øthe ra ts'edi pa ga suhe gatho ya t'øt'e xá hño ngu rí 'ñehe. Y hingue høñse ja rá thandi Ajuá dí øthe njabũ, nehe ja yá thandi ya ja'i.

²²Nehe dí penhebũ ma'na ra cu pa da meuni nuni ra cu Tito co nuni ma'na ra cu, ngue'a stá hanthe ndunthi ya i'qui gue xi xa supabi yá 'befi Ajuá con gatho rá mũi. Y nubyá xi ne da mabũ dua c'a'ts'ahũ ngue'a camfrini gue nu sta zombũ ma gui 'yøthũ xá hño ngu rí 'ñehe. ²³Ha nu'bu to'o da 'yan'ahũ de nuni ra cu Tito, xipabihũ gue drí mpe'be mahyegui ja rá 'befi Ajuá ne go guehni stá penpũ pa da max'ahũ. Ha nuyũ má yoho ya cu, go xa mehna ya nija de guecua. Y nuya cuyũ ri hnequi ja yá 'mũi rá nsunda ra Zidada Jesucristo. ²⁴Hangué 'ñutuahũ 'nara hoga hmate nuya cuyũ, pa njabũ da badi gatho ma'ra ya cu gue xi majuani ja ri hmatehũ ngu nú'a stí xipabi'u de gue'ahũ.

Ra mfats'i hmunts'i pa ma'ra ya cu

9 Ma zi cu'ihü, ya hinga mahyoni ga yopa op'ahmahü pa ga ben'ahu de nú'a ra mfats'i ma ga umfü ya cu, ²ngue'a ya stá pat'a ri hoga pahahü. Xi stá e'ts'a ri nsuhü ngue'a stá xipabi ya cu de guecua Macedonia de nú'a ri hoga paha guí pe'tshü, nú'ahü gyá menguhübü Acaya. Ne stá xipabi gue nu'ahü de majeya gá fuhü gá muntshü ra mfats'i. Y co nuri hoga paha guí pe'tshü xcá nuphu yá mfeni ndunthi ya cu de guecua Macedonia. ³Pe masque'a, dí pehn'ahübü nuyü ya cu pa da ben'ahu gui sigui gui muntshü nú'a ra mfats'i ngu nú'a stá xipabi ma'ra ya cu de gue'ahü, pa da njabü ngu nú'a stá xipabi'ü. ⁴Dí xi'ahü njaua ngue'a xi'bü ga me'bebü 'raya cu de guecua Macedonia ha nu xcrá tsøñhebü di othotho ra mfats'i de nú'a stá ma gue ya xcá muntshü. Nu'bú ha, ja ga 'behni ma tsahe, hinga hønseguihe, ne'ahü nehe. ⁵Hangué dá beni gue ante ga mahebü, mahyoni ga pehn'ahübü da 'met'o nuyü hñu ya cu da ma da ben'ahu de nú'a ra mfats'i xcá mañhü gui uñhü. Nuyü ya cuyü guehyü ma da max'ahü gui muntshü nú'a ra mfats'i'a. Y dí nehe gui uñhü con gatho ri müihü, hingue dí nehe gue nu xcrá tsøñhe ja ga ja'ahe pa gui uñhü, dí nehe gue nu xcrá tsøñhe, ya dí ja.

⁶Beñhü núna ma ga xi'ahü: Nu'a tó'o da mot'a 'na tui, gue'a 'na tui da xofo, pe nu'a tó'o da mot'a ndunthi, ma da xofo ndunthi nehe. ⁷Hangué bensehü ja ri mfenihü nú'a ma gui uñhü, y gue'a gui uñhü'a. Pe uñhü con gatho ri pahahü, ne ogrí hyøcjü nú'a guí uñhü, ngue'a Ajuá xi ri maði nú'u to'o ri unga 'nara mfats'i con gatho yá paha. ⁸Ajuá ja rá ts'edi pa da jap'ahü ne da xup'ahü gatho nú'a te guí pe'tshü, pa njabü hinte da 'yø't'ahü ra 'bedi, y njabü ma'na da xup'ahü pa da za gui faxhü nú'u ma'ra to'o hingui

tsupabi. ⁹Nu'bü gui øthü njabü, nu'bú ha, guí øthü ngu nú'a xa t'ofu ja ra Maca T'ofu habü ena:

'Nara hoja'i con gatho rá müi xi hecuabi ya hyoya ndunthi ya hño,

y nurá hñoja'i'a hinhya'mu da 'medi.

¹⁰Ajuá 'racjü ya nda pa ga pothu, ne ri japi da nte pa da nja te ga tsihü. Nehe go gue'a da xup'a'ihü nú'a ra mfats'i guí uñhü, pa njabü ma'na da nja nú'a te gui uñhü. ¹¹De nú'a ra mfats'i ma gui uñhü, ma'na ma da xup'ahü pa ma'na da za gui uñhü. Y gatho nú'a ri mfats'ihü ma ga ha'tsuahe ya cu, nu stí hñani'ü ma da umba njamadi Ajuá po nú'a ri mfats'ihü. ¹²Y njabü hingue hønse ma gui umfü nú'a te ø'tua ra 'bedi'ü, pe nu'ü ma da umba ndunthi njamadi Ajuá de gatho núna xcá 'yøthü con gue'ü. ¹³Y nu sta hñanga nú'a ri mfats'ihü, ma da xøcambeni Ajuá'ü ngue'a ma da baði gue xi xcá camfrihü rá noya ra Zidada Jesucristo ne guí øtehü. Nehe da xøcambeni'ü Ajuá ngue'a guí umfü ri mfats'ihü con gatho ri müihü. Y nú'a guí øthü gue'a 'nara hño pa gatho ya cu. ¹⁴Y nuya cu'ü ma da 'yapabi Ajuá ndunthi por gue'ahü, ne da me'ts'ahü ra hmäte ngue'a Ajuá xa 'ra'ahü ra ts'edi pa guí uñhü ri mfats'ihü. ¹⁵¡Ga umfü njamadi Ajuá ngue'a bá pencahü rá hmäca T'ü, y guehna 'nara 'baha ma'na xi ra ðangui de gatho!

Rá ts'edi nú'a mri hñä ra Pablo ngue'a mrá apostol

10 Núgui drá Pablo dí zo'a'ihü co ra t'equ'e'i ne ra hmäte nú'a ri 'racagui ma Zidadahü ra Jesucristo. 'Ra de gue'ahü guí eñhü gue ora dí 'bui con gue'ahü xi drá hoja'i, pe nú'bü dí 'bui yabü de gue'ahü, guí eñhü gue hindí tsu pa te ga xi'ahü. ²Pe nugui dí xi'ahü oxqui jacjü ga zo'ahü nts'edi nu xcrá 'bui con gue'ahü, ngue'a stá beni ga tsú'ahü 'ra de gue'ahü nú'ahü xcá mañhü gue dí mpefihe de ma mfenisehe, hingue de

nú'a 'bepcahe Ajuá. ³Xi majuañi nuje dyá ja'ithohe otho ma ts'edihe pa ga ntunhe co ra nts'o. Nuje drí ntunhe pe co nú'a ra ts'edi ri 'racje Ajuá. ⁴Y nú'a dí hahe pa ga ntuhnhe hingue ngu nú'a há ya meximhai, ngue'a nú'a dí hahe, dí hanpahe rá ts'edi Ajuá xa 'racje pa ga huatuahe yá 'befi ra ts'ondahi. ⁵Y con gue'a há, dí co'tuahe yá ne nú'u to'o hingui pa Ajuá ne xi ri 'ñets'i gue xi ja yá mfañi pe hinga gue'a nú'a ma, ne u'ta ma'ra ya ja'i pa hinda gamfri nehe. Nuje dí zofohe ya ja'i da hyepu ya mfeni de nuna ra ximhai pa da nhyoga 'yode de ma Zidadahu ra Jesucristo. ⁶Y nu xcri hñañhu nuna ra ts'ofu dí 'ra'ahe, ma ga hambahe nguenda nú'u hinda ne da 'yotcahe.

⁷Nu'ahú hingui huxhu nguenda xá hño tengu gra 'múi 'nara ja'i pa gui camfribihu, nguetho nu'ahú guí camfrihu hõnse de nú'a ri hnequi. Nú'ahú guí pahú gue rá meti'ihu ma Zidadahu ra Jesucristo, pahú gue necje yá metiguihe nehe'a. ⁸Nugui hindí ntsa ga ma de nú'a ra ts'edi bi 'racje Ajuá pa dá zo'ahe, ngue'a nú'a bi 'racje nura ts'edi'a pa ga zo'ahe pa ma'na da nja ri jamfrihu, hingo pa da 'me ri jamfrihu. ⁹Ne nugui hindí ne gui 'ñeñhu gue dí ne ga pi'ahu co numa carta dí pehn'ahubu. ¹⁰'Ra de gue'ahu guí eñhu gue nú'bu dí 'bui yabu de gue'ahu xi dí tsú'ahu co ya carta dí pehn'ahu, nepu guí mañhu nehe gue nú'bu dí 'bui con gue'ahu othogui ra ts'edi pa ga tsú'ahu. Ne guí mañhu gue nixi pa ga ña hindí pañi. ¹¹'Bu nú'ahu guí mañhu njabu, pahú xá hño gue ngu nú'a dí op'ahu nú'bya hindí 'bui con gue'ahu, njabu nehe ga ot'e nu xcrá 'bui con gue'ahu.

¹²Nuje hindí njahe ngu nú'u 'yobu xi ri 'ñexa sehe. Nu'ú ri hñecua sehe 'na ngu ma'na, ngue'a ya 'bemfeni. ¹³Pe nuje hindí njahe ngu'u, hõnse nu'a dí ot'he, dí mañhe nú'a majuañi stá pefihe, ngue'a Ajuá go xa 'racaguihe nuna ra 'befina, ne

bi hñuxcaguihe pa dá mahebú Corinto dá zo'ahe de rá noya'a. ¹⁴Hingrá nt'ets'i nú'a dí mañhe gue go rá mudiguihe dá mahebú dá ha'ts'ahe rá noya ma Zidadahu ra Jesucristo, ngue'a nú'a xi majuañi dá mahebú. ¹⁵Hindí 'ñexhe gue go stá pefihe nú'a xa mefi ma'ra, hõnse nu'a dí nehe gue ma'na da nte ri jamfrihu, pa njabu ma'na da ndangui rá 'befi Ajuá nú'a xa 'bepcahe ga pehe con gue'ahu. ¹⁶Nehe dí tømhe gue 'mefa ma ga zofohe ma'ra ya ja'i de nú'u ma'ra ya hnini thogui de ri hñinihu habu hinxa nt'odetho rá noya Ajuá, pa njabu hinda t'ena gue drí 'ñexhe co nú'a ya xa mefi ma'ra.

¹⁷Nu'bu to'o da 'ñets'i de nú'a te xa mefi, dá 'ñets'i 'bu xa mefi co rá ts'edi Ajuá. ¹⁸Nu'bu 'nara ja'i di 'ñexase de nú'a xa mefi, hinte ri muui rá nt'ets'i. Pe nu'bu go Ajuá e'tsua rá nsu'a, nu'bú ha, ri muui nú'a rá 'befi'a.

Ra apostol Pablo ne nú'u ya 'ñet'a apostol

11 ¡Xama hinda zot'a ri muihu de nú'na dí xi'ahubya, masque gui beñhu gue dí nja ngu 'nara 'bemfeni ngue'a ma ga ma de nú'a stá ot'e, pe osta zot'a ri muihu! ²Nugui dí tagui dí tu por gue'ahu ne dí ne xi gui 'buhu xá hño ngu nú'a ne Ajuá, ngue'a nugui go rá mudigui dá zo'ahu de ma zi Hmuhu ra Jesucristo pa gá camfrihu'a. Ne dí ne gui 'buhu xá hño ja rá thandi'a, gui njahu ngu 'nara nxutsi xá nt'axi ma dra dapabi ja rá 'ye nú'a to'o ma da 'yot'e drá dame. ³Pe nugui dí tsu dra t'u't'ahu pa dra ts'oc'a ri mfenihu ne gui 'ueguehu de nura hoga hmate guí pe'tsuahe ra Zidada Jesucristo. Dí tsu gui njahu ngu ra Eva bi hyat'a ra ts'ondahi nú'bu bi mpunga qu'eña. ⁴Ngue'a nu'ahu 'bestho guí camfrihu nuto pabu zo'ahu de ma Zidadahu ra Jesu pe de ma'na'ño ra mfeni, hingo ngu nú'a stá xi'ahu. Ne guí camfrihu

nuto zo'ahũ de rá Maca Ndahi Ajuã, pe hingui u't'ahũ ngu nú'a stá u't'ahe. Ne guí camfrihu nuto zo'ahũ de ma'na ra noya hinga mahyegui co nú'a ra maça noya stá xi'ahe, gatho xi guí camfrihu 'bestho. ⁵Pe nugui dí camfri gue ma'na dí pe'tsa ra nsu que nú'u ri 'ñet'a apostol. ⁶Masque hindí paði ga m̄anga ya noya mahotho ngu mañ'u, pe dí paði gue nú'a dí ma gue'a majuañi ngu xcá 'yõhu stá ma, ngue'a nzantho stá zo'ahũ co ra m̄aði nú'a xa 'racagui Ajuã.

⁷¿Ha gue 'nara ts'ocate dá øt'e ngue'a hindá han'ahũ nú'a ra boja nguí 'racju nu ndá zo'ahũ de rá noya Ajuã? ¿Ha gue bi u ri mfenihu hõnse ngue'a gá handgahũ dá mpefi pa dá tsudi nú'a te mi 'becagui pa bi za dá zo'ahũ de rá noya Ajuã? ⁸Nu'a ra mfats'i dá hani, dá hani de ma'ra ya nija pa bi za dá mabũ dá zo'ahũ de rá noya Ajuã. ⁹Y nu nduá 'bupũ con gue'ahũ, hindá ne dá xuhña'ihu ni 'na de gue'ahũ de nú'a te mi øtca ra 'bedi, ngue'a nuya zi cu de guecua Macedonia go gue'u bi hñascabu nú'a te mi øtca ra 'bedi. Nugui xi dá øt'a ra ts'edi pa hindá xuhña'ihu, ne nzantho ma ga øt'a njabũ. ¹⁰Nugui dí m̄anga nú'a majuañi ngu nú'a bi 'ñutcagui ma Zidadahũ ra Jesucristo ga øt'e, y dí xi'ahũ gue hinda za to'o da jacagui ga hanbabi yá boja ya cu de guepũ Acaya nsøcta por ngue'a dí manba rá noya Ajuã. ¹¹¿Te guí beñhu? ¿Ha gue guí beñhu gue dí utsa'ihu ngue'a hindá han'ahũ ri mfat-s'ihu? Hina, hindrí utsa'ihu. Ajuã paði gue xi drí ma'a'ihu.

¹²Nugui ma ga sigui ga øt'a ra ts'edi pa hinga han'ahũ ni 'nara mfats'i, pa njabũ hinda 'ñenga nú'u ma'ra 'yobũ ri 'ñet'a apostol gue nú'a øt'u, gue'a dí øthe nehe. ¹³Nu'ú 'yobũ ri 'ñet'a apostol de ra Zidada Jesucristo ne ri 'ñet'a m̄efi de Ajuã, pe hinga majuañi, ngue'a go ya hyate. ¹⁴Y hinga 'yõhu de nú'a øt'a nú'u ya c'uamba ja'i, ngue'a asta ra Satá nehe

ri 'ñet'a enxẽ de Ajuã. ¹⁵Hangue hinga 'yõhu gue nuyá m̄efi ra ts'ondahi ri 'ñet'a m̄efi de Ajuã. Pe nuya m̄efi'u ma da gu'tuabi Ajuã ngu nú'a xa 'yõt'e'u.

Nú'a bi thogui ra Pablo ngue'a mrá apostol

¹⁶Ma'na'qui dí yopa xi'ahũ: Oxqui ma guí beñhu gue xi stá 'be ma mfeni ngue'a dí ma de nú'a stá øt'e, pe nu'bũ njabũ guí beñhu, ua beñhu. Pe 'racju nsequi ga 'ñexa ts'u ngu ri 'ñexa nú'u ma'ra. ¹⁷Núna dí ma, dí manse de guecsehe, hinga gue'a xa 'ñutca hmaha ma Zidadahũ, ne dí nja ngu 'nara 'bemfeni drí 'ñexase. ¹⁸Ngue'a ndunthi ya ja'i xi ri 'ñets'i co ya t'øt'e nú'u jaua ja ra ximhai, hangue nequi ma ga 'ñexa ts'u. ¹⁹Nu'ahũ guí behmahũ gue xi ja ri m̄adihu, pe hinga majuañi ngue'a grí ho guí 'yõthu nú'a xi'ahũ nú'u xi ya 'bemfeni. ²⁰Nu'ahũ hingui tsøt'a ri m̄uihu de nú'a xi'ahũ nú'u ya ja'i'u, masque ri ja'ahũ guí pepabihu ne a'ahũ ya boja, ne masque ha'ts'a'ihu gatho nú'a guí pe'tshũ, ne masque ri 'ñet'a nda'u pa da za da manda'ihu, ne ñama'ñũ de gue'ahũ, pe xcá hoptahũ pa xa njabu'u. ²¹Nugui dí m̄anga majuañi gue nuje hinhya'mũ stá beñhe ga øt'ahe njabũ ngu nú'a øt'ahũ nú'u ri 'ñet'a apostol, hangue 'ra de gue'ahũ guí eñhu gue hinte ma fadihe.

Pe nugui hindí tsu ga 'ñets'i ngu ri 'ñets'i nú'u ya 'ñet'a apostol, masque guí beñhu gue dí nja ngu 'nara 'bemfeni. ²²¿Ha gue nu'ú ñaca ebreo? Nequi dí ñaca ebreo. ¿Ha gue nu'ú ya me Israel? Nequi drá me Israel. ¿Ha gue nu'ú xquí 'ñehe desde yá ja'i ra Abrá? Nequi ja stí 'ñehni nehe. ²³¿Ha gue nu'ú mañ'u gue yá m̄efi ra Zidada Jesucristo? Nugui ha, go rá m̄efigui. Nubyá dí ña 'ñena 'nara 'bemfeni ngue'a dí m̄anga njabũ. Nugui ma'na stá mpefi que gue'u, ne ma'na xra fetc'agui que gue'u, ne ma'na ndunthi

ya i'qui xa jocagui ja ya fadi, y ndunthi ya i'qui stá c'ot'i ya pa xa thogagui. ²⁴ Cut'a ma i'qui bi metc'agui ya xodyo, y cada ra inqui mi fetc'agui, mi 'racagui 'natema'ret'a ne guto ya mfei. ²⁵ Hñu'qui bi hnabgagui co ya za. 'Na'qui ya ma xa thogagui co ya nc'ahni. Hñu'qui bi yui nuya motsa habu ndí pa, ne de guehni 'na'qui dá o mbo ra dehe 'na pa ne 'na xuui. ²⁶ Xi stá 'yo ndunthi. Stá 'raxa ja ya dathe xá nts'uni. Stá c'ot'i de yá 'ye ya dacate, ne stá c'ot'i de ja yá 'ye ma miqu'ei'be nú'u ya xodyo ne de ja yá 'ye ya ja'i hingyá xodyo. Stá thogui ya ts'othogui ja ya hnini ne ja ya mbonthi ne ja ra ndehe. Ne xuá nts'uni pa guequi nura ora ndí 'ño'be nú'u mri 'ñet'a cu. ²⁷ Stá thogui ndunthi ya nzabi ngue'a xi stá mpefi ndunthi. Stá 'ña'thā. Stá tho ra thuhu ra nduthe. Stá tho ra tse ne stá tho ra 'ñāhe.

²⁸ Hingue hõnse ndí thogui gatho nuya ya ts'othogui'u, nehe ndí tho ya dumai ngue'a mi oda ma mfeni de gue'ahū ne de gatho ma'ra ya gamfri. ²⁹ 'Bu 'nara cu otho ndunthi rá jamfri, ja ra uenda gue nequi dí njabu nehe. 'Bu 'nara cu da t'ut'i pa da 'yot'a 'nara ts'oqui, nugui xi ri u ma mfeni ne tsot'a ma mui co nú'u ya 'yu'tate. ³⁰ Nu'bu mahyoni ga 'ñets'i, ma ga mā gatho nú'a stá thogui habu xa hnequi gue de guecsehe hinte xa za stá ot'ase. ³¹ Nu Ajuā rá Dada ma zi Hmuhu ra Jesucristo xá nsunda pa nzantho, nu'á go gue'a padí xá hño gue majuañi nú'a dí mā. ³² Nu ndá 'bui de guehni Ndamasco mi 'bui 'nara gobierhnu de guehni nú'a xqui hñuxa ra nda Arena. Nura gobierhnu'a go gue'a bi manda da thøbgagui ja ya gosthi hnini pa dra jugaguih mā. ³³ Pe nuya cu bi 'yenc'agui ja 'nara danga 'bøts'e ne bi tonsc'agui ja 'nara ventana mi ja ja ra jado nú'a mi cot'a maxøgue ra hnini, ne ja bi cabgaguini'u pa njabu bi za dá c'ot'i de rá 'ye ra gobierhnu.

Ya thedi ne ya nt'udi nú'u bi 'ñutua ra apostol Pablo ra Zidada Jesucristo

12 Hiní 'ñepcagui ga 'ñets'i, pe mahyoni ga ot'e njabu. Pe nubyá ma ga xi'ahu de nú'u ya thedi stá handi xa 'ñutcagui ra Zidada. ² Ma ga xi'ahu ngu 'ñena ma'na ra cu bi t'utua nú'u ya thedi'u, pe hina, ngue'a nugui go bi t'utcagui'u. Nú'a ra cu'a ya ot'a 'ret'amagoho njeja bi ts'ixa asta xi mahets'i. Hõnse gue hindí padí ua bi ts'it-s'i co rá ndo'yo, ua hõnse rá ndahi bi ts'itsuabi. Hõnse Ajuā go gue'a padí. ³ Nugui dí padí nú'a ra cu bi ts'its'i asta xi mahets'i, hõnse hindí padí ua bi ts'its'i con gatho rá ndo'yo o hina, hõnse Ajuā go gue'a padí xá hño. ⁴ Nu'á bi ts'ixa mahets'i nuni habu bá øde 'raya noya nú'u xá nsunda asta hingui tsa da mā, ngue'a Ajuā hinxa umba nsequi pa da mā. ⁵ Nugui dí e'tsua rá nsu nú'a ra cu'a, pe hingui tsa ga 'ñets'i de guecse. Nu'a ga ot'e, ga mā gatho nú'a stá thogui habu di hnequi gue de guecsehe hinte xa za stá ot'ase. ⁶ Pe nu'bu ga neh mā ga 'ñets'i de nú'a te stá ot'e, pøde ni 'na hinto ma da 'ñengagui gue stá 'be ma mfeni, ngue'a ga mānga nú'a majuañi. Pe hinga 'ñets'i, ngue'a da t'esca ma nsu ne da t'engui gue xi drá dangui pe hina. Nu'a dí ne, dí ne gui patcahu xá hño tengu ma 'mui ngu nú'a guí handasehu ne guí øsehū.

⁷ Y pa hinga dāma 'ñets'i de gatho nú'a xa 'ñutcagui ra Zidada, bá 'bencagui 'nara ts'o uguí xi xá 'ñu ngu 'nara nsuni. Dí padí xá hño gue nura Satá go gue'a bá hā nuna uguina pa ga tsama'ñu ne pa hinga 'ñets'i. ⁸ Hñu'qui stá apabi ra Zidada da hñagah mā nuna ts'o uguí. ⁹ Pe nu'á bi 'ñengagui: “Nugui dí 'bui con gue'i pa ga fax'a'i y ya hinte ma'na guí honi, ngue'a nura ora otho ri ts'edi, gue'a ra ora ma'na ri hnequi ma ts'edi ja ri 'mui,” njabu bi 'ñengagui. Hangue xi drí johya ngue'a otho ma ts'edi, ngue'a

njabu tsa da hnequi ja ma 'múi rá ts'edi ra Zidada Jesucristo. ¹⁰Hangue nugui drí johya ga pepabi ma Zidadahu ra Jesucristo masque otho ma ts'edi, ne nongagui ya ja'i, ne dí tho ra nhyoya, ne t'utsagui, ne dí tho ya dumai, ngue'a nura ora otho ma ts'edi, gue'bu ma'na dí hanpa rá ts'edi Ajuá.

Ra apostol Pablo rí dagui rí du po ra nija Corinto

¹¹Nugui dí nja ngu 'nara 'bemfeni ngue'a dí manse de nú'a te stá øt'e, pe go ri ts'oquihu pa dí øt'a njabu. Ngue'a nu'ahu go mri 'nep'ahmahu xca 'ñescahu ma nsu, pe go guí e'tsuahu yá nsu nú'u ri 'ñet'a apostol nú'u manse gue xi ya dangui'u pe hingo ma'na ya dangui que guequi, masque hinte drí muui. ¹²Nu ndá ha'ts'ahubu rá noya Ajuá, ja bi hnequibu gue xi majuani go guequi 'nadrá apostol co nú'u ya hoga nt'udi ne ya milagro gá hyanthú dá øt'e co rá ts'edi Ajuá, ne xi dá tseta ya nt'utsate. ¹³Nugui nzantho stá jamasu'ihu mahyegui ngu stá jamasu ma'ra ya nija nehe. HøNSE nu'a stá øt'ahu, nú'a hindá ne dá han'a'ihu nú'a ra mfats'i ngú 'racjhmahu, ngue'a hindá ne ga xuhña'ihu. ¡Pe nu'bu guí beñhu gue gue'a 'nara nts'o'múi dá øt'ahu, dí a'ahu ra pumbate!

¹⁴Y nubyá ya drí hñoqui pa ga mabu ga c'a'ts'ahu, y con guehna i'quina, ya rá hñu'qui dí pabu. Y nu xcrá tsømbu hindí ne ga xuhña'ihu. Ngue'a nu'ahu go dí hoñ'ahu, hingo dí hongá nú'a te guí pe'tshu, ngue'a 'nara dada go gue'a rí 'ñepi da munts'a ra boja pa da zocua yá batsi, hingue nuya batsi go da munts'a ra boja pa da zocua yá dada. ¹⁵Nugui con gatho ma johya ma ga tegue gatho nú'a te dí pe'tsi, ne masque dá thegue gatho ma nzaqui nehe, ngue'a dí ne gui 'buhú xá hño co Ajuá. ¿Ha gue ma gui utsaguihu ngue'a ma'na dí ma'ahu?

¹⁶Nu'ahu guí pahú xá hño gue hindá ne ga xuhña'ihu, pe 'ra de gue'ahu guí mañhu gue 'nadrá hyate, ne guí mañhu gue nugui stá ha'ahu pa stá han'ahu te stá han'ahu. ¹⁷Xi nú'u ya cu stá pen'ahubu, ¿ha gue stá penpu pa da hya'a'ihu pa da hñan'ahu nú'a te guí pe'tshu? ¹⁸Dá pen'ahubu nuni ra cu Tito co nú'a ma'na ra cu pa dua c'a'ts'ahu. ¿Ha gue xa hya'ahu? ¿Ha gue hingue 'nat'a dí beñhe ne 'nat'a ra 'befi dí pehe?

¹⁹Zai da ne gui beñhu gue go dí da'ahu nguenda de nú'a te stá pefi, pe hina, nu Ajuá ra Dada go gue'a drí dapa nguenda de nú'a te dí øt'e, ne guehna dí ma ja rá thandi'a de rá thuhu ma zi Hmuhu ra Jesucristo. Y gatho núna stá xi'ahu, ma zi hmadi cu'ihu, stá xi'ahu pa njabu ma'na da nte ri jamfrihu. ²⁰Nu xcrá tsømbu, dí tsu xi'bu hingri øthu ngu nú'a dí nega, o xi'bu hingo gra øt'e ngu nú'a go guí nehú. Dí tsu gri pe'tshu ya tsúi, o gri nehú gui nsehéhu, gri ncuehu, gri pe'tshu ya hegue, gri njútsua nc'uambahu, gri nõñhu 'na ngu ma'na, gri 'ñets'ihu, ne ya hinga 'na gri øthu. ²¹Nu xcrá yopa mabu dí tsu ga 'be ma tsa ja rá thandi Ajuá por nú'a gri øthu, y pøde da daqui ga nzoni ngue'a ndunthi de gue'ahu ya maya'bu guí øthu ya ts'oqui, y hinxca ñobrihu pa gui hyehubu ya ts'ot'øt'e, ne guí siguihu grí hñuxhu ya 'behña nú'a hingue xi ri 'behñahu, ne guí øthu nú'a go guí nehú.

Ra apostol Pablo benba ya gamfri da ño xá hño ne penpa ya nzenjua

13 Con guehna i'qui ma ga mabu, ya rá hñu'qui dí tsøñ'ahu. Y nu xcrá tsømbu ma ga hamp'ahu nguenda ngu nú'a manga ra ley habu ena: Pa da za da jamfri gue xa nja te xa 'yøt'a 'nara ja'i nú'a hñapabi, mahyoni dí 'buhni yoho o hñu nú'u to'o damajuani gue xi majuani xa 'yøt'e nú'a te hñapabi. ²Nu ndá mabu rá ño'qui, dá xi'ahu gatho'ihu nú'ahu xca øthu ya ts'oqui, gue nu xcrá mabu rá

hñu'qui ma ga hamp'ahũ nguenda gatho nú'a xcá øthu. Y núbya hindí 'bũitho con gue'ahũ dí yopa ben'ahũ ne gatho nú'u ma'ra guí 'bũhubũ, gue ma ga hamp'ahũ nguenda ngu nú'a ya stá xi'ahũ. ³Nu'bú hã, ma gui pahũ gue go ra Zidada Jesu-cristo ri 'racagui ra ts'edi pa ga zo'ahũ. Y nu'á go gue'a pe'tsa ra ts'edi pa da pa't'a ri 'mũihũ, nehe pa da castiga'ihũ. ⁴Nu'á masque bri pont'i ne bi thopa rá zi ndo'yo nú'a mi otho rá ts'edi, pe co rá maça ts'edi Ajuã bi japi bi yopa nte de ra du'a. Nuje nehe otho rá ts'edi ma ndo'y-ohẽ ngu rá zi ndo'yo. Pe dí pahẽ gue dí 'bũhe con gue'a, hangue Ajuã ri 'racje ra ts'edi pa ga zo'ahẽ.

⁵Bensehũ ja ri mfenihũ ua xi majuañi guí camfrihũ xá hño ra Zidada Jesu o hina. Hangue bensehũ xá hño. Nu'ahũ go guí paschũ ua 'bui ra Zidada Jesucristo ja ri corasohũ o hina, pa gui pahũ ua hingrí 'ñet'a gamfrihohũ. ⁶Ne nuje dí tømhe gui pahũ xá hño gue nuje hindyá 'ñet'a apostolhe. ⁷Nuje xi dí aphe Ajuã pa gui 'yohũ xá hño ja rá thandi'a. Dí nehe gue gui 'yohũ xá hño, pe hingue pa da hnequi gue dyá hoga apostolhe. Nu'a dí nehe, dí nehe gui 'yohũ xá hño masque dá t'enje gue dyá 'ñet'a apostolhe. ⁸Ngue'a nuje

hingui tsa ga øthe 'nara t'øt'e nú'a dri ncontraui nú'a majuañi. Nuje dí øthe ra ts'edi pa nzantho go da ntate nú'a majuañi. ⁹Masque nuje xa t'acje ra ts'edi pa ga castigahma'ihe, pe ga johyahe 'bũ nu'ahũ gui 'yohũ xá hño. Nuje hindí tsayahe dí apabihe Ajuã pa xi gui 'yohũ xá hño ja rá thandi'a. ¹⁰Dí op'ahũ nuna carta núbya ante ga mabũ ga tsøn'ahũ, pa nu xcrá tsømbũ ya xcá øthũ ngu nú'a dí ne, pa ya hinga tsú'ahũ co nuna ra ts'edi xa 'racagui ra Zidada. Y nuna ts'edina xa t'aqui pa ga zo'ahũ pa ma'na da nte ri jamfrihũ, hingue pa ga ja'ahũ gui 'bẽ ri jamfrihũ.

¹¹Nubyá, zi cuhũ, núna ma ga xi'ahũ ya go guehna rá ngats'i. Xi da johyahũ ne 'yohũ xá hño, dá hñu ri mũihũ, ne 'bũhũ te rá entho ne co 'nada ra mfeni. Ajuã ri maçaguihũ ne hubga ma mũihũ pa ga 'bũhũ te rá entho, nú'a go gue'a da 'mũi con gue'ahũ. ¹²Ne nzenjuahũ 'na ngu ma'na co 'nara nthũfi dega hmãte. ¹³Nehe ri fat'ajuã'ihũ gatho ya cu de guecua Macedonia.

¹⁴Y nubyá, ma zi Hmuhũ ra Jesucristo da max'a'ihũ, y Ajuã ra Dada da su'ahũ co rá hmãte, ne da 'mũi ra Maça Ndañi nzantho con gue'ahũ. Njabũ gue'a.

RA GALATA

RÁ CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO NÚ'A BI 'YOPABI YA GAMFRI ME GALACIA

Ra apostol Pablo opabi ya gamfri me Galacia

1 Núgui drá Pablo drá apostol. Hingo ya ja'i xa hñuxcagui, nixi xa mencagui. Numa zi Hmuhu ra Jesucristo ne Ajuá ma Dadahu go gue'u xa hñuxcagui pa dyá 'mehnigui'u pa ga mąnga nú'a ra maça noya xa 'racagui'u. Ma zi Hmuhu ra Jesucristo go gue'a xqui du y Ajuá ma Dadahu go gue'a bi 'yøt'e pa bi yopa nte ma'na'qui. ²Nugui ne gatho ma zi cu 'buiua con guequi dí op'ahe nuna carta nú'ahú grí muntshubu ja ya nija Galacia. ³Ajuá ma Dadahu ne ma zi Hmuhu ra Jesucristo da max'ahú ne da jap'a'ihu. ⁴Ajuá ma Dadahu go rá paha'a gue ma zi Hmuhu ra Jesucristo bi unga rá te pa bi hñasca ma ts'oquihu ne pa bi ñangaguihu de nuna ts'oximhai mapaya. ⁵Ajuá go gue'a rí 'ñepi dra nsunda pa nzantho! Njabu gue'a.

Otho ma'na ra maça noya pa da za da mpøhø ya ja'i

⁶Ajuá bi zoncahu pa ga 'buhu xá hño con gue'a po nú'a bi 'yøt'a ma zi Hmuhu ra Jesucristo po rá hñoja'i'a. Y nubyá guí ne gui 'ueguehu de gue'a pa gui tenhu ma'na'ño ra jamfri hingue ngu nú'a mąnga ra maça noya. Y nugui xi drí 'yø ngue'a 'bestho guí ne gui 'ueguehu. ⁷Xi majuaní otho ma'na ra maça noya. Pe de gue'ahubu 'bui 'raya ja'i nú'u ri ts'oc'a ri mfenihu. Nú'ú xi nehma da patua rá maça noya ma Zidadahu ra Jesucristo. ⁸Pe nuya ja'i'u hinda ma da mpont'ui rá cue Ajuá. Ha nu'bu nuje

nehe ga patuahe hmaha rá noya Ajuá ne ga u't'ahe ma'na ra jamfri nú'a di 'na'ño de nú'a ya stá u't'ahe, nu'bú necje hinga ma ga mponthe rá cue Ajuá. O 'bu 'nara enxe dua ehe de mahets'i ne da ne da 'yøt'a njabu nehe, nu'bú nú'a nehe hinda ma da mpont'ui rá cue Ajuá. ⁹Dí yopa xi'ahu nú'a ya stá xi'ahu: 'Bu da 'mui 'na to'o da zo'ahu de ma'na ra jamfri nú'a di 'na'ño de nú'a ya stá u't'ahe, nú'a ra ja'i'a hinda ma da mpont'ui rá cue Ajuá.

¹⁰Ya guí pahú xá hño gue nugui hindí ma njabu pa da numahñogui ya ja'i. Dí mąnga njabu pa da hyandgagui xá hño Ajuá. Hindí øt'a ra ts'edi pa ga pønga ma hmi co ya ja'i, ngue'a 'bu go ga pønga ma hmi co ya ja'i, nu'bú ya drá 'bego de gue'u y ya hindrá 'bego de ra Zidada Jesucristo.

Hanja bi za bi mepa Ajuá ra apostol Pablo

¹¹Ma zi cu'ihu, dí ne gui pahú gue nú'a ra maça noya dá xi'a'ihu hingo rá noya 'nara ja'i. ¹²Nú'a ra maça noya dá u't'ahu go gue'a bi 'ñutcagui ra Zidada Jesucristo. Hingo bi 'ñutcagui ya ja'i nú'a ra maça noya dí ma, y nixi dá hani de gue'u.

¹³Nu'ahu gá patcahu ma 'mui ma'met'o nú'bu ndá pe'tsta ra jamfri mahyegui co ya xodyo. Nugui xi ndí ø'tua ndunthi ra nts'o'mui nú'u to'o mi camfri Ajuá, ne ndí ne hmaha stá ho gatho. ¹⁴Nugui hønsegui go ma'na dá tenba yá jamfri ya xodyo de ma'ra ma compa nú'u myá xodyo nehe, ngue'a xi dá øt'a ra ts'edi pa dá tenba yá nzai ndu ma xitahe ne ndu ma dadahe. ¹⁵Pe nugui ante ga 'bui, Ajuá ya xqui huancagui. Y nu mi zø ra ora de nú'a xqui beni Ajuá, nú'a bi zocagui con gatho rá hñoja'i. ¹⁶Ajuá ma Dadahu bi zocagui pa dá camfribi rá maça T'u. Bi zocagui pa bi za dá zofo nehe nú'u hingyá xodyo. Y pa dá nzote, hingue

'met'o dá anba 'nara ja'i. ¹⁷Nixi dá ma Jerusale pa stá ña'be 'met'o nú'u ya myá apostol 'met'o de guequi. Nu'a dá øt'e, dá ma ja ra hai Arabia. Nepu de guehni dá pengui pa Damasco.

¹⁸Ha nu mi thogui hñu njeya de dá camfri, nu'bú ha, ja dá ma Jerusale pa duá c'a'tsa ra cu Pedro, y dá 'bu'beni'a 'net'ocut'a. ¹⁹Hinto ma'ra ya apostol dá nu de guehni. Hønse ra apostol Cobo nú'a rá cu ra Zidada, go gue'a dá nu'beni'a. ²⁰Ajuá go gue'a pa'di gue higrá nc'uamba nú'a dí op'ahu.

²¹'Mefa dá ma pa ja ra hai Siria, y ja ra hai Cilicia. ²²Y asta ra pa'a himi pa-caguitho nuya cu xqui gamfri ra Zidada Jesucristo nuni Judea. ²³Nu'ú hønse xqui 'yøde gue nuguí ma'met'o ndí ø'tua ra nts'o'mui ya cu, pe nubyá dí ña de ra jamfri, masque ma'met'o ndí ne hmaha stá huata nuna jamfrina. ²⁴Hangue nuya cu'u xi bi xocambeni Ajuá ngue'a bi ba'di'u gue nuguí ya stí camfri ma Zidadahu ra Jesucristo.

Nú'u ma'ra ya apostol bi ncompauí ra apostol Pablo

2 Y mi thogui 'ret'amagoho njeya de dá ma dá c'a'tsa ra cu Pedro nuni Jerusale. Ñepubyá dá yopa mani ma'na'qui pa dá ña'be ya apostol. Dá me'be ra cu Berhna, ne dá tsixa ra cu Tito nehe. ²Dá mani ngue'a njabu bi xicagui Ajuá. Y ja dá ña'beni ya apostol nú'u myá nda de ra nija pa bi ba'di'u xá hño nú'a ra maça noya dí xipabi nú'u ya ja'i hingyá xodyo. Dá øt'a njabu pa himbi 'meditho ma 'befi nú'a stí pefi ne astabya dí pefi. ³Ha nú'u ya apostol'u bi 'ñena gue haha xá hño nú'u ya noya dá xipabi'u. Hangue nu'ú bi 'ñena gue hahá xá hño gue hinda me'tsa ra seña ra cu Tito ngu øt'a ya xodyo gue pe'tsa ra seña ja yá ndo'yo. Nura cu Tito hingrá xodyo, pe ra me

Grecia ha, y hinxa thu'tsua ra seña ja rá ndo'yo. ⁴Nú'á himbri japi da me'tsa ra seña, masque 'raya 'ñet'a gamfri mi ne'u gue xa thu'tsua ra seña hmaha'a. Nú'u ya 'ñet'a gamfri mi cut'a ja ra nija y 'na'ño ra mfeni mi beni. Mi ne da ba'di'u ua ndí tenhe rá ley ra Moise ua hina. Pe ra Zidada Jesucristo ya xqui pøngaguihe de nura ley'a. Pe nu'ú ha, mi tenthro ra ndaxjua ley, y bi yut'i ja ra nija ngue'a mi nehma'u xa jacje stá yopa penjhmahe ja ra ndaxjua ley. ⁵Pe nuje ni ts'u hindá øthe nú'a mi mañ'u. Hindá yopa tenhe ra ndaxjua ley. Y dá øthe njabu pa nú'ahu hingyá xodyohu da za gui sigui gui camfrihu nú'a ra maça noya dá xi'ahu nú'a ma gue ga mpøhøhu ngue'a stá camfrihu ra Zidada Jesu.

⁶Nú'u ya apostol myá nda de ra nija hinte ma nt'utuate bi 'ñutcagui'u. Pa guequi hinte ja 'bu ya myá apostol'u 'met'o de guequi 'bu hina, ngue'a ja rá thandi Ajuá gatho ya ja'i mahyegui. ⁷Nuya apostol'u bi ba'di xá hño gue Ajuá xqui mencagui ga zofo nú'u hingyá xodyo, ngu ra cu Pedro nehe xqui 'behni da zofo ya xodyo. ⁸Nu'a ra Zidada bi maxa ra cu Pedro pa bi zofo ya xodyo, go guet'a ra Zidada bi maxcagui nehe pa dá zofo nú'u hingyá xodyo.

⁹Nuya apostol bi ba'di gue Ajuá xqui 'raca ra ts'edi pa dá ma dá zofo nú'u hingyá xodyo. Hangue nura cu Cobo ne ra cu Pedro ne ra cu Xuua nú'u ya apostol myá nda de ra nija, bi 'racje yá 'ye pa nuguí ne ra cu Berhna dá mip'yehe con gue'u. Gue'a 'nara nt'udi pa dá ncompahe con gue'u. Dá cohe 'nara cohi gue nuguí co ra cu Berhna ga me'be ga zohe nuya ja'i hingyá xodyo, ha nu'ú da ma pa da zofo ya xodyo. ¹⁰Nú'u ya apostol nsøtho bi xicje gue ga sigui ga beñhe nú'u ya zi cu hyoya. Hangue nuguí dí øt'a ra ts'edi pa dí fats'i'u.

Ra apostol Pablo bi zui ra apostol Pedro

¹¹ Ñepu nuje dá penje ma'na'qui pa Antioquía. Y 'mefa ra cu Pedro bi mani bá ntsonte. Hangué ja dá yopa nth'e'beni ma'na'qui con gue'a. Y nuni ja dá tsuini'a ngue'a mi ne da yopa dena ra ndaxjua ley ma'na'qui. ¹² Nurá müdi ha, mi øt'e xá hño, mi ñuni co ya cu hingyá xodyo. Pe 'mefa bi zønini ma'ra ya cu myá xodyo xqui mehna ra cu Cobo. Ha nu mi zonga nuya cu'u, ra cu Pedro bi 'yøt'a ñohmi ne bi müdi bi 'uegue de nú'u ya cu hingyá xodyo pa ya himbi ñuni con gue'u. Bi 'yøt'a njabu ngue'a mi tsu te da ma nú'u ya cu mi tenba yá nzai ya xodyo. ¹³ Ha nu'u ma'ra ya cu nú'u myá xodyo bi 'yøt'a ñohmi mahyegui co ra cu Pedro, hangué asta ra cu Berhna bi cadi'u pa bi ñohmi ne'a. ¹⁴ Pe nu ndá handi gue nu'ú bi 'yøt'a ñohmi ne himbi dena xá hño rá noya Ajuá, dá xipabi ra cu Pedro ja yá thandi gatho ya cu, ne dá embi: "Nu'í grá xodyo, pe ya gá camfri ra Zidada Jesu y ya hinguí tenhmaha ra ndaxjua ley. Nu'bú ¿hanja guí nehma gue da dena ra ndaxjua ley nú'u ya cu hingyá xodyo?"

Ya xodyo ne gatho ngu ma'ra ma da mpøhø nú'bu da gamfri ra Zidada Jesu

¹⁵ Nugaguiui dyá xodyoui desde dá 'buhu. Nu ma'met'o nzantho ndí øt'ui nú'a manga ra ndaxjua ley, ne hindá njauí ngu nú'u hingyá xodyo hindi dena ra ndaxjua ley, nú'u enga ya xodyo gue nu'ú ya 'yøt'ats'oqui gá ja'i'u. ¹⁶ Pe rá ngats'i dá padiui gue nu'a tó'o da gamfri ra Zidada Jesucristo ya hingui tu ra ts'oqui, hingue ngue'a da 'yøt'a ngu nú'a manga ra ndaxjua ley. Hangué nugaguiui stá camfriui ra Zidada Jesucristo ne ya hinte dí tuui, ngue'a dí camfriui ra Zidada Jesu, hingue ngue'a dá øt'ui

ngu nú'a manga ra ndaxjua ley. Ra Maça T'ofø ena gue ni 'na hinda za to da t'embigüe ya hingui tu ra ts'oqui masque da 'yøt'a gatho nú'a manga ra ndaxjua ley.

¹⁷ Nugaguiui stá camfriui ra Zidada Jesu ne ya hinte dí tuui. Nubyá dí njauí ngu nú'u hingyá xodyo ngue'a ya hindrí denui ra ndaxjua ley. Hangué ya xodyo engaguiui gue dyá 'yøt'ats'oqui gá ja'i'ui. Nu'bú ¿ha gue ri 'bepcaui ra Zidada Jesu ga øt'ui ya ts'oqui ngue'a ya hindrí denui ra ndaxjua ley? ¿Hina, hingui tsa! ¹⁸ Pe 'bu ga yopa tenui nú'a ra ndaxjua ley ya stá tsohuihu, nu'bú ha, ga yopa tuxui ra ts'oqui ma'na'qui. ¹⁹ Ma'met'o nugui ndí 'bui ja rá hmanda ra ndaxjua ley. Pe ra ndaxjua ley himbi za bi pøhøgui. Hangué nubyá ya dá 'uegue de gue'a, y nubyá dí pepabi Ajuá. ²⁰ Nu mri pont'a ra Zidada Jesu, ja ra uenda nequi ja bri pontcaguini nehe. Hangué ya hindí 'bui de ma paha sehe. Nubyá go ra Zidada Jesu 'bui ja ma coraso. Y ya dí 'bui po ra jamfri nú'a dí pe'tsuabi rá T'u Ajuá nú'a to'o bi macagui ne bi unga rá te por guecagui. ²¹ Nugui hinstá utsabi rá danga hmate Ajuá. Nu'a po rá danga hmate bá pehna rá T'u pa bi du ne pa njabu bi pøhøguihu. Pe nu'bu stá mpøhø hmahahu ngue'a dá tenhmahu ra ndaxjua ley, nu'bú hinte dri muui hmahá rá du ra Zidada Jesu.

Ra ndaxjua ley y ra jamfri

3 ¿Xi gyá 'bemfenihu nú'ahu gyá me Galaciahu! ¿Hanja xcá hophu to'o xa 'yu't'a'ihu pa guí ne gui 'ueguehu de nú'a majuani ne gui tenhu ra ndaxjua ley! Y nu'ahu ya xa t'u't'ahu xá hño pa te bi du ra Zidada Jesucristo nú'a bri pont'i. ² Dí ne gui xicaguihu: ¿Hague gá hañhu ra Maça Ndahi ngue'a gá øthu nú'a manga ra ndaxjua ley? Hina. Nura Maça Ndahi gá hañhu ngue'a gá camfrihu ra maça noya nú'a gá ødehu. ³ ¿Hanja xcá 'be ri mfenihu? Nu'ahú ya xcá cuthu ja rá 'ñu Ajuá po rá ts'edi

ra M̄aca Ndahi. Nde nu'bu', ¿ha gue guí beñhu da za gui neh̄u nura 'ñu'a co ri ts'ediseh̄u? ⁴ ¿Ha gue da njab̄utho gatho nú'a xcá thoguih̄u? ¡Hina, ngue'a nugui dí camfri gue hinda njab̄utho! ⁵ Ajuá ri 'ra'ah̄u ra M̄aca Ndahi, ne xi u't'a'ih̄u ndunthi ya nt'udi. ¿Ha gue øt'a njabu ngue'a guí øth̄u ra ts'edi pa gui 'yøth-mah̄u nú'a m̄anga ra ndaxjua ley? Hina. Nu'á øt'a njabu ngue'a guí camfrih̄u ra m̄aca noya nú'a gá ødeh̄u.

⁶ Ndu ra Abrá nehe bi gamfri Ajuá. Hangue por gue'a Ajuá bi m̄a gue ra Abrá ya hinte ma ts'oqui mi tu. ⁷ Hangue p̄ah̄u gue nu'u tó'o pe'tsa ra jamfri go gue'u hinte ma ts'oqui tu, y go gue'u yá b̄atsi ndu ra Abrá ngue'a camfri ngu mi camfri'a. ⁸ Maya'bu Ajuá xqui beni gue hingue h̄onse nuje dyá xodyohe ya hinte ma ts'oqui ga tuxhe, pe nú'ah̄u nehe hingyá xodyoh̄u, 'bu gui camfrih̄u ngu mi camfri nehe ra Abrá, nu'bu' ne'ah̄u ya hinte ma ts'oqui gui tuxh̄u. Hangue de maya'bu Ajuá bi xipa ra Abrá ra m̄aca noya ne bi 'ñembi: “Po rá ngue'i ma ga j̄api gatho ya ja'i 'bu ja rá nḡuni ra ximhai.” Njabu m̄anga ra M̄aca T'ofu. ⁹ Hangue nu'u tó'o pe'tsa ra jamfri go gue'u njapi mahyegui co ra Abrá nú'a to'o bi me'tsa ra jamfri.

¹⁰ Pe nu'u tó'o hu yá m̄ui gue ma da mp̄øh̄ø ngue'a øt'a nú'a m̄anga ra ndaxjua ley, nu'ú hinda ma da mpon-t'ui rá cue Ajuá, ngue'a hingui 'bui ni 'na nú'a to'o tsa da 'yøt'a gatho nú'a m̄anga ra ndaxjua ley. Y ra M̄aca T'ofu enga njaua: “Nu'a tó'o hingui øt'a gatho nú'a xa t'ofu ja ra ley, hinda ma da mpon-t'ui rá cue Ajuá.” ¹¹ Nehe dí padih̄u gue nu'u tó'o ri dena ra ndaxjua ley, Ajuá hinda 'ñembi gue ya hinte ma ts'oqui tu, ngue'a nu'ú hingui pe'tsa ra jamfri. Y ra M̄aca T'ofu ena gue nu'a tó'o pe'tsa ra jamfri, ya hinte ma ts'oqui tu, y nu'á pe'tsa 'nara 'ra'yo te. ¹² Pe nu'a tó'o ri dena ra ndaxjua ley hingui pe'tsa ra jam-

fri. Nú'á mahyoni da 'yøt'e hm̄ah̄a gatho nú'a m̄anga ra ndaxjua ley pa da za da me'tsa hm̄ah̄a ra te pa nzantho, ngue'a ra M̄aca T'ofu enga njaua: “Nu'a tó'o da 'yøt'a gatho ngu nú'a m̄anga ra ley, go gue'a da zudi ra te ngue'a xa 'yøt'e gatho ngu ri manda.”

¹³ Pe ma Zidadah̄u ra Jesucristo go gue'a bi ñangaguih̄u de rá cue Ajuá nú'a m̄anga ra ndaxjua ley gue da zudi nú'a to'o hingui øt'e gatho nú'a xa t'ofu ja nura ley'a. Bi ñangaguih̄u de rá cue Ajuá ngue'a go gues'e'a bi zudi rá cue Ajuá nú'a mri 'ñepcahm̄ah̄u go xa z̄uc̄ju. Nu'á bi zudi rá cue Ajuá nu mi du ja ra pon-t'i, ngue'a ja ra M̄aca T'ofu xa t'ofu njaua ne ena: “Nu'a tó'o da du ja 'nara za, go gue'a ya bi zudi rá cue Ajuá.” ¹⁴ Ra Zidada Jesucristo bi du pa bi ñangaguih̄u de rá cue Ajuá. Bi njabu pa hingue h̄onse núje dyá xodyohe bi za dá h̄añhe ra j̄api nú'a xqui h̄ñ̄a'tuabi ra Abrá. Nehe nú'ah̄u hingyá xodyoh̄u bi za gá h̄añh̄u nú'a ra j̄api'a. Nehe bi za dá h̄añh̄u ra M̄aca Ndahi nú'a xqui h̄ñ̄a'tuabi nú'u to'o da gamfri ra Zidada Jesu.

Ra ndaxjua ley y rá h̄ñ̄a'ti Ajuá

¹⁵ Zi cuh̄u, nubyá nurá cohi Ajuá bi go-hui ra Abrá ma ga hyecuabih̄u ngu rá cohi 'nara ja'i. 'Bu 'nara ja'i xa 'yøt'a 'nara cohi ne ya bi t'øt'e ngu nú'a ra cohi bi nja, nu'bu' nura cohi'a ni ts'u hingui tsa to da huati nixi da pati, masque nura cohi'a go bi 'yøt'a 'nara ja'i. ¹⁶ Nde nubyá, Ajuá bi gohui 'nara cohi ndu ra Abrá co rá 'roho, y bi ñ̄a'tuabi 'nara h̄ñ̄a'ti. Ajuá himbi 'ñemba ra Abrá: “Nú'u ri 'roho”, y nixi bi m̄a de gatho yá 'beto yá mbong'бето ra Abrá. Nu Ajuá bi m̄a de 'nada rá 'roho ra Abrá, hangue bi 'ñena: “Nuri 'roho.” Y nubyá dí p̄ah̄u gue nura 'roho'a go gue'a ra Zidada Jesucristo. ¹⁷ Nubyá ma ga xi'a'ih̄u xá h̄ño te rí b̄onga nú'a dá m̄a de rá cohi 'nara ja'i. Ajuá bi gohui 'nara cohi ra Abrá nú'a mi

e da cumpli ra Zidada Jesucristo. Y de mi gohi ra cohi bi thogui goho nthebe ne 'natema'ret'a njeja, ñepu ja bi thoca ra ndaxjua ley. Hangué nura ndaxjua ley hinguí tsa da huata nura cohi'a pa go da njabutho nú'a ra hña'ti xqui ña'ti Ajuá. ¹⁸Pe nu'bú nú'u ya japi xqui ña'ti Ajuá go di ehe hmaha de ja ra ndaxjua ley, nu'bú nuya japi'u ya hindi ehe de ja ra hña'ti. Pe ra Abrá bi hñanga ra japi ngue'a njabu xqui ña'tuabi Ajuá, hingué bi hñanga ra japi ngue'a bi 'yot'a nú'a manga ra ndaxjua ley.

¹⁹Nu'bú ¿pa te bi t'unga ra ley? Ra ley bi t'uni pa bi za dá padihu nda'a gue'a ra ts'oqui. Nú'a ra ley'a bi muui asta nú'a ra pa bi zohø ma Zidadahu ra Jesucristo nú'a ra 'roho to'o xqui t'umba nú'a ra hña'ti xqui ñagui Ajuá. Nura ndaxjua ley bi t'uni njaua: Ajuá bá pehna yá enxe pa bi umba ra ley ra Moise. Ha nura Moise go gue'a bi hñanga ra ley, ñepu bi umba ya ja'i. ²⁰Pe nura cohi himbi t'uni ngu bi t'unga ra ley. Nura cohi go Ajuá sehe bi hyoqui co ra Abrá ne bi xipse de ra hña'ti. Hinto bi 'mande de gue'u ngue'a go guese Ajuá bi 'yot'e, y nu'á 'natho.

Nú'a bi 'yot'a ra ndaxjua ley

²¹Nu'bú, ¿ha gue nura ley ri ncontraui nurá hña'ti Ajuá bi ña'tua ra Abrá? Hina, hinguí tsa. Nura ndaxjua ley himbi t'uni pa da 'racju ra te ma'ra'yo. Nu'bú xa t'uni hmaha 'nara ley nú'a xa zahma xa 'racju ra 'ra'yo te, nu'bú xa zahma gue ya hinte gra tuhmahu ngue'a ndí denhu nura ley'a. ²²Pe nura ndaxjua ley hindi pøhø ya ja'i. Nu'á ena gue gatho ya ja'i pe'tsi te da duxa yá ts'oqui. Bi manga njabu ra ndaxjua ley pa bi za dá hñahu nú'a ra japi bi ñagui Ajuá ngue'a dí camfrihu ra Zidada Jesu, hingué ngue'a dá øthu nú'a manga ra ndaxjua ley.

²³Pe ante da zø ra Zidada Jesu pa dá camfrihu'a, nujú ndí 'buhu ja rá hmanda ra ndaxjua ley, y ja dá 'buhuni

asta mi zohø ra Zidada Jesu nú'a xqui hñuxa Ajuá pa da 'ñehe. ²⁴Hangué nura ndaxjua ley bi nja ngu 'nara 'bemú bi suju hmaha asta ra pa bi zohø ra Zidada Jesucristo. Bi suju ra ley pa 'mefa bi za dá camfrihu ra Zidada Jesu, y hangué nubyá ya hinte dí tuhø. ²⁵Ha núbya mi zohø ra Zidada Jesu, ya hingo bi suju ra ley.

²⁶Nubyá gathoguihu ya yá batsiguihu Ajuá ngue'a dí camfrihu ra Zidada Jesucristo. ²⁷Nujú stá nxistehehu ngue'a dí camfrihu ra Zidada Jesu, y nubyá ya dí 'buhu ngu gra 'mui'a. ²⁸Nubyá ya hinguí thahni to'o ra xodyo, to'o hingrá xodyo, to'o ra 'bego, to'o hingrá 'bego, nixi to'o ra 'ñøhø, nixi to'o ra 'behña, ngue'a gathoguihu ya dí 'nathohu ngue'a dí camfrihu ra Zidada Jesucristo. ²⁹Nujú dí 'nathohu co ra Zidada Jesucristo, hangué necju dyá 'rohohu de ra Abrá, y go ma metihu nehe nú'a ra japi bi ña'ti Ajuá.

4 Nubyá ma ga nhyecuahú ngu 'nara batsi nú'a bi ts'ocuabi rá tsogui. Nu'á masque go rá meti gatho nú'a bi ts'ocuabi, 'bu hinguí tsøsta yá jeya pa da manda sehe rá tsogui, nú'á ja ra uenda ngu 'nara 'bego ngue'a hindi manda sehe. ²Nura batsi'a 'bui ja yá hmanda nú'u to'o su'a ne nú'u to'o supabi nú'a bi ts'ocuabi. Nu'á ma da manda asta da zøxa yá jeya nura batsi'a ngu nú'a bi manga rá dada ra batsi. ³Necju nehe, ante da zohø ra Zidada Jesu ndí njahu ngu nú'a ra batsi himi tsøsta yá jeya, ja ra uenda ndyá 'begohu ndí pepu yá 'befi ya ndaxjua jamfri de ra ximhai. ⁴Pe 'mefa bi zø ra pa de nú'a xqui beni Ajuá. Ñepu nu'á bá pehna rá T'u pa bi 'ñe bi mbatsi ja 'nara 'behña ne bi 'mui. Nehe bi 'ñe bi 'mui ja rá hmanda rá ley ra Moise. ⁵Bi 'ñe bi 'mui ja rá hmanda rá ley ra Moise pa bi za bi zigaguihu de rá hmanda nura ley'a pa njabu ya hinga 'megohu ja nura ley'a. Bi 'ñe bi mbat-

siua ja ra ximhai pa njabu Ajuá bi za bi jabatsiguihu.

⁶Y nubyá nujú ya dyá batsihu de Ajuá y nu'á go gue'a ma Dadahu. Y ya stá hãñhu ra Măca Ndahi nú'a bá pencahu Ajuá pa bi 'mui ja ma corasohu. Hangue nubyá co rá ts'edi ra Măca Ndahi dí emfu Ajuá: "¡Nu'i go gue'i ma zi Dada'ihel!"
⁷Hangue nujú ya hindí njahu ngu 'nara 'bego hingui t'umbra ra tsogui. Ya dyá batsihu de Ajuá y go ma metihu nú'a ra tsogui bi ñaguí Ajuá. Nu'á go gue'a bi 'racjă nú'a ra tsogui'a ngue'a dí camfrihu ra Zidada Jesucristo.

**Ra apostol Pablo unga ra ts'ofa pa
hinto da yopa 'megô ja yá
hmanda ya ndaxjua jamfri**

⁸Nu'ahu ma'met'o xi majuani hingui páhu Ajuá. Ngúí pephu nú'u hingo gue'u Ajuá majuani. ⁹Pe nubyá ha, ya gá páhu Ajuá. Nú'á go gue'a 'met'o bi ba'ahu ne bi zohnahu pa gá páhu'a. Nu'bú ¿hanja guí ne gui yopa penju ja yá ndaxjua jamfri ra ximhai nú'u hingui pe'tsa ra ts'edi pa da pøhøguihu ne hinte ri muui? ¿Hanja guí ne gui yopa 'megohu de nuya jamfri'u? ¹⁰Nu'ahu xi grí jamasuhu ya pa, ya zana, ya jeya, ne guí øthu ma'ra ya ngo pa guí eñhu gue njabu da za gui mpøhøhu. ¹¹Nugui dí tsu da njabutho nura 'befi stá pefi con gue'ahu.

¹²Zi cuhu dí bante'ihu gue gui 'ueguehu de ra ndaxjua ley ngu stá njaga. Ngue'a nugui stá tsopu ra ndaxjua ley pa stá nja ngu ngúí njahu hingui tenhmahu ra ndaxjua ley. Nu ndá zo'ahu de rá noya Ajuá, nu'ahu xi gá numahñoguihu. ¹³Nu'ahu guí páhu gue rá mudi dá zo'ahu de ra măca noya ngue'a ndrî hñeni, hangue rá ngue'a dá 'bupu pa dá zo'ahu. ¹⁴Hingá utsaguihu nixi gá cuju masque numa hñeni mi xuhña'ihu. Gá 'racjă ntsaya ha, ja ra uenda 'nará enxé Ajuá xqui zøhø. Ne ngúí øthu ra uenda gue go

gá umfu ntsaya ra Zidada Jesucristo. ¹⁵¿Habu bi ma nú'a ra hmăte ngúí pescahu? Nugui drî damajuani gue xi ngúí macaguihu asta nu'bu xa za hmaha pøde xcá haihu hmaha ri dahu pa xcá 'racjmahu. ¹⁶Nu'bú ¿te bi ja? ¿Hanja grí utsaguihu bya? ¿Ha gue grí utsaguihu bya ngue'a dá xi'a'ihu nú'a majuani?

¹⁷'Yobu 'ra to'o rí dagui rí du por gue'ahu, pe hingue pa ri hñohu. Nu'a ne'u, ne gue da 'uec'a'ihu de guecje, pa njabu go gui tenhu'u. ¹⁸Nzantho xá hño to'o da nu por gue'ahu pe nú'bu da nu pa ri hñohu. Nugui xi grá tagui grá tu por gue'ahu, masque ya hindí 'bui con gue'ahu. ¹⁹Ma zi cu'ihu, ja ra uenda ma batsi'ihu ngue'a dá zo'ahu de rá noya Ajuá. Nurá mudi ndá zo'ahu xi dá sufri, ja ra uenda dá tho ya ugui ngu nja 'nara 'behña thogui yá ugui. Dá thogui njabu pa bi za gá 'buhu ma'ra'yo. Y nubyá xi yopa tu ma mui ma'na'qui ngue'a dí ne xi gui camfrihu xá hño ra Zidada Jesucristo con gatho ri muihu. ²⁰¿Hindí padi te ga øt'e con gue'ahu, hangue ga ne hmaha gue nú'bya 'bestho ga 'bui con gue'ahu pa ga zo'ahu ngu nú'a guí hoñhu!

**Ra Sara ne ra Agar ri
nyecuabi nú'u yoho ya cohi**

²¹Nú'ahu guí ne gui tenhu ra ndaxjua ley, xicju: ¿ha gue hingui páhu nú'a mangu ra Ndaxjua T'ofa? ²²Ja ra Ndaxjua T'ofa mangu njaua: Ra Abrá bi me'tsa yoho yá t'u. 'Na mrá t'u rá 'bego ra Abrá, ha nu'a ma'na mrá t'u nurá 'behña'a, y nura 'behña'a himrá 'bego. ²³Nurá batsi ra 'bego bi 'mui ngu xi rá 'bui gatho ma'ra ya batsi, hingue bi 'mui dega hña'ti. Pe nurá batsi nú'a himrá 'bego bi 'mui dega hña'ti. ²⁴Nuya yoho ya nana ga hyecuahu ngu nú'u yoho ya cohi bi 'yøt'a Ajuá co ya ja'i. Nú'a ra 'behña mrá thuhu ra Agar go gue'a mrá

'bego. Nú'á gue'a ri nhyecuauí nú'a ra cohi de rá ley ra Moise bi gohi Ajuá co ya xodyo nuni ja ra t'øhø Sinaí. Y nu'u tó'o ri dena nú'a ra cohi'a go gue'u 'mego ja rá hmanda ra ndaxjua ley ngu bi 'mego nehe ra Agar co rá batsi ja rá hmanda ra Abrá. ²⁵ Ra Agar gue'a 'nara nt'udi de ra t'øhø Sinaí nuni Arabia. Nehe go gue'a 'nara nt'udi de ra Jerusale mapaya nuni habu yá hai ya xodyo, ngue'a nuya xodyo ri dena nura cohi de ra ndaxjua ley nú'a bi hoca Ajuá ja ra t'øhø Sinaí, y go gue'u bi 'mego ja rá hmanda nú'a ra ley'a. ²⁶ Pe ra Sara nú'a ra 'behña himrá 'bego go gue'a 'nara nt'udi de nú'a ra Jerusale bí ja nuni maña mahets'i. Y gatho núju dí camfrihu go dyá menguhu de guehni. Hangue hindyá 'begohu ja rá hmanda ra ndaxjua ley. ²⁷ Nu ja ra Māca T'ofó bi mangu njaua maya'bu de ra Sara ne ra Agar, ne ena:

Johya nú'i hincá nda'thi, nixi hinxá 'mú ri batsi;
 mafi co ra johya ne con gatho ri múi, nú'i hincá thogui ya uguí ngu thogui nú'u to'o 'bu yá batsi.

Ngue'a nú'i hinguí 'buhui ri dame bya, pe ña'tsi ma'na ma gui pe'tsa ri batsi que nú'a to'o 'buhui ri dame bya.

²⁸ Hangue núju zi cuhu go guecju yá batsiguihu Ajuá ngue'a njabu bi ñagui'a, ngu ra Isaac nehe bi 'múi ngue'a njabu xqui ñagui Ajuá. ²⁹ Ra Ismae bi 'múi ngu xi 'bui gatho ya batsi, y nu'á xi bi utsa ra Isaac nú'a bi 'múi dega hñá'ti. Nepya mapaya njabu. Núju stá yopa 'buhu ma'ra'yo co rá ts'edi ra Māca Ndahi, jacju hmaha nú'u to'o ri dena ra ndaxjua ley pa necju hmaha ga tenhu ra ndaxjua ley ngu teni'u. ³⁰ Pe ¿te mangu ra Māca T'ofó? Ra Abrá bi sipi gue da guui rá 'bego co rá batsi, ngue'a nurá t'u ra 'bego himbi za bi ts'ocua ra tsogui. Nurá t'u ra Sara nú'a himrá 'bego, nu'á ha, go bi ts'ocua ra tsogui. ³¹ Hangue zi cuhu, dí njahu ngu rá batsi nú'a himrá

'bego, hindí njahu ngu rá batsi nú'a mrá 'bego.

Ra apostol Pablo unga ra ts'ofó pa hinto da yopa menga ja ra ndaxjua ley

5 Ra Zidada Jesucristo go gue'a bi pøngaguihu de ra ndaxjua ley pa ya hinga 'buhu ja rá hmanda nura ndaxjua ley'a. Hangue ma ga zedihu pa hinga yopa 'megohu ja rá hmanda nura ndaxjua ley'a.

² Yøhu, núgui drá Pablo dí xi'ahu gue nu'bu da thu'ts'aihu ra seña, nu'bú ya hinda za te gui hañhu de ra Zidada Jesucristo. ³ Hangue osta ma da thu'ts'aihu ra seña, ngue'a nu'bu da thu'ts'aihu pe'tsi te gui 'yøthu nehe gatho ma'ra ya hmanda nú'u mangu ja ra ndaxjua ley. Guehna dí yopa xi'aihu. ⁴ 'Bu guí beñhu gue hingui ma gui tuhu ra ts'o-qui ja rá thandi Ajuá ngue'a grí denhu ra ndaxjua ley, nu'bú ya xcá 'ueguehu de ra Zidada Jesucristo, ne ya xcá 'ueguehu de ra mpøhø nú'a bi 'racaguihu Ajuá po rá danga hmäte pescaguihu. ⁵ Pe hinga ma ga mpøhøhu ngue'a drí denhu ra ndaxjua ley. Hina. Nujú dí tømhu gue hinte ma ga tuhu ja rá thandi Ajuá ngue'a dí camfrihu ra Zidada Jesu ne ngue'a ra Māca Ndahi 'bui ja ma corasohu. ⁶ Núju dí camfrihu ra Zidada Jesucristo, hinte ri muui 'bu xa thuscaguihu ra seña o hina. Numa jamfrihu ri hnequi ja ma 'muihu po nuya hoga 'befi dí øthu dega hmäte, nu'á ha, go gue'a ri muui.

⁷ Nu'ahu nguí camfrihu hmaha xá hño. Nu'bú ¿hanja guí hophu to'o da 'yu't'ahu pa guí ne gui 'ueguehu de rá māca noya ra Zidada Jesu ñepu gui tenhu ra ndaxjua ley? ⁸ Ajuá bi zohnahu pa xcá camfrihu, y hingo gue'a bi 'yu't'aihu pa guí ne gui 'ueguehu de ra māca noya ñepu gui tenhu ra ndaxjua ley. ⁹ Nú'u to'o u't'ahu, gue'u nja ngu ra ixcajuni, ngue'a "co 'na zi tui ra ixcajuni da japi da ixca gatho ra juni". ¹⁰ Pe nuguí dí camfri gue nu'ahu,

co rá mfats'i ra Zidada, hingui ma gui camfrihu ma'na'ño de nú'a stá xi'ahú. Y nu'ú tó'o ri ts'oc'a ri mfenihu ma da duxa ra ts'oqui, dá ngu'a dá ngu ra ja'i.

¹¹ Zi cuhu, nu'bu nugui gra udi thoho hmaha nú'a ra seña ot'a ya xodyo, nu'bú hindri utsagui hmaha'u. Pe nu'ú xi ri utsagui ngue'a dí ma gue ga mpòhòhu nsòtho ngue'a dí camfrihu gue ra Zidada Jesu bí du ja ra pont'i pa bi pòhòguihu. ¹² jNugui xi dí nehma da 'uegue de gue'ahú nú'ú to'o ri ts'oc'a ri mfenihu!

¹³ Zi cuhu, nujá xa zoncahu Ajuá pa ya hinga 'megohu ja ra ndaxjua ley. Pe hingue ngue'a hindí 'megohu ja ra ndaxjua ley ma ga othu nú'a go ga nehu. Hina. Nu'a ga othu ha, ga mádihu 'na ngu ma'na, ne ga mfaxhu 'na ngu ma'na. ¹⁴ Da za ga cumplihu gatho nú'a manga ra ndaxjua ley 'bu ga othu nuna hmandana, ena: "Madi ri miqu'eiu ne su ngu grí nsu sehe." ¹⁵ Pe nu'bu drí 'ñutsahu ne drí ntunhu 'na ngu ma'na, nu'á ha, ma ga nhuatihu 'na ngu ma'na.

Yá 'befi nú'a to'o ot'tua rá paha rá ndo'yo, y yá 'befi nú'a to'o ot'tua rá paha ra Mäca Ndähi

¹⁶ Dí xi'ahú gue ga 'yohu ngu nú'a utcahu ra Mäca Ndähi. Ha nu'bu ga 'yohu ngu nú'a utcahu ra Mäca Ndähi, hinga ma ga umbabihu rá paha ma ndo'yohu. ¹⁷ Ngue'a nurá paha ma ndo'yohu ri ncontraui rá paha ra Mäca Ndähi, y nurá paha ra Mäca Ndähi ri ncontraui rá paha ma ndo'yohu. Nuri yohoya ri ntuhni ja ma mfenihu, hangue rá ngue'a hingui tsa ga othu nú'a dí beñhu ga othu. ¹⁸ Pe nu'bu dí 'buhu ja rá hmanda ra Mäca Ndähi, ya hingo dí 'buhu ja rá hmanda ra ndaxjua ley.

¹⁹ Nu'a tó'o ot'tua rá paha rá ndo'yo, faditho nuya ts'o'befi ot'e: ra zinga medinthati, xi ra 'ñe'behña, ot'a ra nts'udi, ne ot'a gatho nú'a go da ne.

²⁰ Nura ja'i'a xocambeni ya c'oi ne camfri ra nt'ete, ra 'yatsate ne ra 'yot'atuhni, nzantho ne go da nsehe, ra cue, ra nehmya, ri ho to da ntsanoyau, ra 'yu'tate ne 'ueca ya ja'i. ²¹ Ri hyöca ya t'ot'e, ra hyote, ra tixfani, ne ot'a ya ts'ot'ot'e ora ri ti, ne ot'a ma'ra ya ts'ot'ot'e nguyatho. Dí xi'ahú ma'na'qui ngu ya stá xi'ahú gue nu'ú tó'o xi ri ho da 'yot'a nuya t'ot'eya, hinda za da 'mü nuni mahets'i habü bí manda Ajuá.

²² Pe nu'bu ga 'yohu ngu nú'a utcahu ra Mäca Ndähi, nu'bú ga pe'tshu ra hmate, ra johya, ra hoga'mui, ra nts'etuete, ra t'equ'e, ra hoga paha, ra jamfri, ²³ ra hñoja'i, ra ntsuni. Guehya gatho ri 'racju ra Mäca Ndähi. Y nura ley hingui xicju gue hinga othu nuya t'ot'eya. ²⁴ Núju ya stá camfrihu ra Zidada Jesu-cristo, ya hindí umfü rá paha ma ndo'yohu ngue'a ya stá pont'ihu ma ndo'yohu, y nubyá ya stá tsohubu ya ts'omfeni ndí pe'tshu. ²⁵ Nubyá nura Mäca Ndähi go gue'a 'bui ja ma corasohu. Hangue ma ga 'yohu ngu nú'a utcahu'a.

²⁶ Hinga ma ga 'ñets'ihu, y nixi ga nxastehu 'na ngu ma'na, y nixi ga hyöcuahu nú'a pe'tsa ma'ra ma cuhu.

Ga mfaxhu 'na ngu ma'na

6 Zi cuhu, nu'bu 'nara cu sta damfri da 'yot'a 'nara ts'oqui, núju dí 'yohu ngu nú'a utcahu ra Mäca Ndähi, ma ga zofohu nura cu'a co ra hmate pa da yopa mengui. Ga jamasuh de guecsehehu nehe, pa hinga othu 'nara ts'oqui nehe. ² Ma ga mfaxhu 'na ngu ma'na ga hñäca 'bats'ihu, pa njabu ga othu nú'a ri mandaguihu ma Zidadahu ra Jesucristo gue ga mádihu 'na ngu ma'na.

³ Pe nu'bu 'nara cu ri 'ñets'i gue xi ma'na ra dangui que ma'ra, nura cu'a ri hñat'a sehe, ne hinga majuani ra dangui ngu beñ'a. ⁴ Hangue cada 'na de guecju ga hanthu xá hño nú'a dí pefihu. Nu'bú ha, da za ga johyahu de nú'a gra 'buhu,

hingue ga 'ñets'ihũ ga eñhũ gue ma'na dí 'bũhũ xá hño que ma'ra. ⁵Ngue'a cada 'na ri hñase rá 'bats'i, ne ma da dādise.

⁶Nu'a tó'o t'utuabi rá noya Ajuã, mahyoni da umba 'nara hoga mfats'i nú'a to'o utuate.

⁷Hinda ma da hyacjũ ma mfenihũ. Ajuã hingui tsa to dí 'ñeni. Gatho nú'a ga pothũ, gue'a ma ga xofohũ. ⁸Nu'bu núju ga umfũ rá paha ma ndo'yohũ ne ga øthũ ya ts'oqui, nu'bú ga xofohũ ra du pa nzantho. Pe nu'bu ga ø'tuahũ rá paha ra Maça Nđahi ne ga øthũ ra hñoja'i, nu'bú ga xofohũ ra te pa nzantho. ⁹Hangue hinga tsayahũ ga øthũ ra hñoja'i, gue'a ma da zø ra pa ga hãnga ma sofohũ, nú'bu hinxa zabiguihũ. ¹⁰Hangue núbya ja ma ts'edihũ, gatho ya ja'i ga ø'tuabihũ ra hño, ma'na nuya gamfri.

**'Nara ñã'tsa ts'ofó ne
ra nzenjua pa ya cu**

¹¹Hyanthũ hangu yá ndangui ya letra dí op'ahũbya co ma 'ye sehe. ¹²Nú'ũ to'o ri manda da thu'ts'ahũ ra seña, go gue'ũ ne da pønga yá hmi co ya xodyo. Nu'ú da nehma gue da thu'ts'ahũ ra seña pa njabũ hinda t'utsa'ũ. Ngue'a 'bu da mañ'ũ gue ga mpøhøhũ nsøctho 'bu

ga camfrihũ gue ra Zidada Jesu bi du ja ra pont'i pa bi pøhøguihũ, nu'bú da t'utsa'ũ. ¹³Pe nixi gue'ũ, masque thu'tsua ra seña ja yá ndo'yo, pe hingui øt'a gatho nú'ũ ma'ra ya hmanda mãnga ja ra ndaxjua ley. Pe nu'ú da nehma gue ne'ahũ da thu'ts'a'ihũ ra seña pa njabũ da johya'ũ gue'a ya gui 'yøthũ ngu øt'ũ. ¹⁴Pe nugui ga johya nsøctho gue'a ma Zidadahũ ra Jesucristo bi du ja ra pont'i pa bi pøhøguihũ, hingue ga johya de ma'ra ya t'øt'e. Nu mi du'a ja ra pont'i, ja ra uenda nequi dá tuga, y nubyá ya stá tsopũ gatho ya t'øt'e de ra ximhai, y pa guequibya ya hinte ri muui nuya t'øt'e'ũ. ¹⁵Núju dí camfrihũ ra Zidada Jesucristo, hinte ri muui 'bu xa thuscaguihũ ra seña o hina. Numa 'ra'yo 'mũihũbya hã, go gue'a ri muui. ¹⁶Y nú'ahũ guí camfrihũ nehe ngu núna dí ma, Ajuã da hñup'a ri mũihũ ne da me'ts'ahũ ra huecate. Y núju dí camfrihũ go guecjũ majuaní rá hniniguihũ Ajuã.

¹⁷Pa rí 'ñepũ hindí ne to da tsøtca ma mũi, gue'a nugui dí hã ja ma ndo'yo ya seña de ya mfei bi t'aqui gue'a dí pepabi ra Zidada Jesu.

¹⁸Ma Zidadahũ ra Jesucristo da max'a'ihũ, zi cuhũ. Njabũ gue'a.

RA EFESIO

RÁ CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO NÚ'A BI 'YOPABI YA GAMFRI ME EFESO

Ra apostol Pablo opabi ya gamfri me Efeso

1 Núgui drá Pablo rá apostolgui ma zi Hmuhú ra Jesucristo. Ajuá go rá paha'a pa bi hñuxcagui dega apostol. Dí op'ahú nú'ahú zi cuhú guí 'buhúbu Efeso guí camfrihu ma zi Hmuhú ra Jesucristo ne yá meti'ihu Ajuá. ² Ajuá ma Dadahú ne ma zi Hmuhú ra Jesucristo da jap'ahú ne da max'ahú pa gui 'buhú te rá ñenthó.

Ajuá xa japi nú'u to'o xa gamfri ra Zidada Jesucristo

³ Ga xocambenihú Ajuá ma Dadahú nú'a to rá Dada nehe ma zi Hmuhú ra Jesucristo, ngue'a nú'á xa 'racjú gathó nú'u ya japi ja pa guecjú ngue'a dí 'nathohú co ma zi Hmuhú ra Jesucristo, ja ra uenda ya dí 'buhú con gue'a nuni mahets'i. ⁴ Ante da hyoca nuna ra ximhai, nu'á ya xqui huancahú pa ga 'nathohú co ma zi Hmuhú ra Jesucristo, pa njabú strá nt'axiguihú ne hingra pe'tshú ni 'nara ts'oqui ja rá thandi'a. ⁵ Ante da hyoca ra ximhai, nu'á ya xqui hñuxcahú po rá danga hmáte pa bi jabatsiguihú'a. Hangue bá pehna ma zi Hmuhú ra Jesucristo pa bi njabú ngu nú'a xqui hñuxcahú. Gue'a rá paha'a, hangue bi beni njabú da 'yot'e. ⁶ Nú'á po rá hñoja'i bá pencahú rá hmáca T'ú pa bi jabatsiguihú, pa njabú nujú xi ga e'tsuahú rá nsu po nú'a ra hñoja'i pescaguihú. ⁷ Ngue'a po rá hñoja'i bá pehna rá hmáca T'ú pa bi manga rá ji ja ra pont'i, y njabú bi gutca ma thaihú'a, ne bi pungahú gathó ma ts'oquihú ngue'a ya dí 'nathohú con

gue'a. ⁸ Nehe ngue'a ra dangui rá hñoja'i pa guecaguihú hangue bi 'racjú ndunthi ra mfeni ne ra mfadi, ⁹ pa bi za dá pahú nú'a himi fadi ma'met'o nú'a xqui beni da 'yot'e'a de rá paha sehé. Y go bi hñuxa ma zi Hmuhú ra Jesucristo pa go da 'yot'e gathó ngu nú'a xqui beni maya'bu. ¹⁰ Nú'á go gue'a ma da nda de gathó nú'u bí 'bu mahets'i ne nú'u 'bucua ja ra ximhai. Go gue'a xqui beni Ajuá da 'yot'e. Y ma da njabú nú'a ra pa'a ngu xa beni Ajuá da nja.

¹¹ Ajuá bi huancahú desde rá mudi pa dyá batsiguihú'a pa da 'racjú gathó ngu nú'a xqui beni da 'racjú ngue'a dí 'nathohú co ma Zidadahú ra Jesucristo. Gue'a xqui beni da 'yot'e Ajuá, ne nu'á ot'e ngu nú'a xa beni ne ngu nú'a ri ho'a da 'yot'e. ¹² Ajuá bi 'yot'a njabú pa núje dyá mudi gamfrihe de ma zi Hmuhú ra Jesucristo ga e'tsuahe rá nsu'a, pa njabú ma'ra da nsunda'a nehe. ¹³ Y nu'ahú nehe ya xcá 'yotuahú rá noya'a nú'a xicjú hanja da za grá mpohohú, ne xcá camfrihú. Hangue nubyá guí 'nathohú nehe co ma Zidadahú ra Jesucristo ne guí e'tsuahú rá nsu Ajuá nehe. Ne ra Māca Ndāhi 'bui ja ri corasohú nehe, ngu nú'a xqui ñatcahú Ajuá da 'racjú. Y nú'á go gue'a 'nara seña gue ya yá batsiguihú Ajuá ngue'a 'bui ja ma corasohú. ¹⁴ Nehe ngue'a ra Māca Ndāhi 'bui con guecjú dí pahú gue Ajuá ma da 'racjú nehe gathó nú'a xa ñatcahú da 'racjú nu stí zixcahú de nuna ra ts'oximhai pa ma grá 'buhú 'nadbú con gue'a. Gathó gue'a da 'yot'a Ajuá pa ma'na dra nsunda'a ne da t'e'tsua rá nsu.

Ra apostol Pablo apa Ajuá pa da umba ra mfadi ya gamfri

¹⁵ Nuguí stá øde gue xcá camfrihú ma Zidadahú ra Jesucristo, nehe stá øde de nú'a ra hmáte guí pe'tsuahú gathó nú'u ma'ra yá batsi Ajuá. ¹⁶ Hangue desde dá øde njabú, cada dí apa Ajuá por gue'ahú,

hindí tsaya ga umbabi njamadi'a por gue'ahũ. ¹⁷Ajuã ma Dadahũ go guesẽ'a xá nsunda ne go gue'a bá pẽhna ma zi Hmuhũ ra Jesucristo pa bi 'ñutcaguihu tengu rá 'mũi'a, dí apabi gue da 'ra'ahu ra mfadi ne ra hoga mfeni co rá ts'edi ra Maça Ndahi, pa ma'na da za gui pahũ'a. ¹⁸Nehe dí apabi'a da xoc'a ri mfenihũ pa gui pahũ xá hño gue dí tømhu ga 'buhũ con gue'a ngue'a bi zoncahũ pa dyá metiguihũ'a. Nehe dí apabi pa gui pahũ tengu yá nsunda nuya hño xa ñatcahũ da 'racjũ ngue'a yá batsiguihũ'a. ¹⁹Nehe dí apabi'a pa gui pahũ hangũ rá ndangui rá ts'edi'a. Y nura ts'edi'a gue'a faxcahũ núju stá camfrihũ'a. ²⁰Y guet'a rá danga ts'edi Ajuã bi japi bi yopa nte ma zi Hmuhũ ra Jesucristo ne bi japi bi nangui de habũ xqui nt'agui. Nepũ bá umba rá hudi ja rá 'ñei'a nuni mahets'i. ²¹Nehe bi hñuts'i'a pa da ndã de gatho ya ndã, ne de gatho nú'u to'o hã ra ts'utbi ne ra ts'edi ne ra hmanda nuua ja ra ximhai ne nuni mahets'i. Nehe bi umba 'nara nsu nú'a xi ra dangui de gatho ma'ra ya nsu nú'u ja ne nú'u ma da nja. ²²Nehe bi hñuts'i pa da ndã de gatho nú'a te ja ne nú'u 'bui. Nehe bi thuts'i'a pa go dra ñaxu de ra nija, y nuju go guecjũ rá nijaguihũ'a. ²³Ha núju rá nijaguihũ'a go guecjũ rá ndo'yoguihũ nehe, hangue con guecjũ ri nxøgue rá ndo'yo'a, ne dí ohũ ja rá 'ye'a, ne o ja rá 'ye gatho nú'a te ja ne nú'u 'bui.

Nú'u tó'o xa gamfri, xa mpøhø po rá hñoja'i Ajuã

2 Nu'ahũ xqui 'medihũ hmaha ma'met'o ja ya ts'oqui ne nguí øthu ya nts'o'mui, pe Ajuã ya xa 'ra'ahũbya 'nara 'ra'yo te. ²Nu'ahũ nguí øthu ya ts'oqui ngue'a ngrí denbahũ rá 'mui ra ximhai, ne nguí ø'tuahũ rá paha ra ndã de ya ts'ondahi nú'a ri mpefi ja yá mfeni nú'u hingui øta Ajuã. ³Ma'met'o gathoguihũ ndí 'buhũ nehe ngu gra

'mũ'u, ne ndí ø'tuahũ yá ts'onc'at'i ma ndo'yohũ, ne ndí øthu gatho nú'a ndí benga ja ma mfenihũ xá nts'o. Hangue nujú hõnse rá cue Ajuã ndí tømbahũ xa zucjũ ngu nú'a ma da zudi nú'u hingyá gamfri. ⁴Pe Ajuã xi ra dangui rá nthecate ne rá hmate pa guecaguihũ. ⁵Hangue ngu bi japi bi yopa nte ma zi Hmuhũ ra Jesucristo, njabũ nehe bi 'racjũ ma 'ra'yo tehũ, ngue'a ya stí 'mehmahũ ja ma ts'oquihũ, ja ra uenda ya stí tuhmahũ. Hangue po rá hñoja'i Ajuã bi pøhøguihũ. ⁶Nehe ngu bi guxa ma zi Hmuhũ ra Jesucristo de habũ xqui nt'agui, njabũ nehe bi guxcahũ, ne ja ra uenda ya dí hudihũ co ma zi Hmuhũ nuni mahets'i, ngue'a ya dí 'nathohũ con gue'a. ⁷Bi 'yøtcahũ njabũ pa nuya pa bra 'ñepũ ma da fadi tengu rá ndangui rá hñoja'i bi mescahũ, ne tengu ra hño bi 'yøtcahũ ngue'a bá pẽhna ma zi Hmuhũ ra Jesucristo pa bi pøhøguihũ. ⁸Ajuã po rá hñoja'i bi pøhøguihũ ngue'a dá camfrihũ, y hingue de guecsehũ, nu Ajuã go guesẽ bi 'yøt'a gatho pa bi pøhøguihũ. ⁹Hinto xa mpøhø po 'nara hoga 'befi xa 'yøt'e, pa njabũ hinda za to da 'ñets'i. ¹⁰Ajuã go gue'a bi hogaguihũ ma'ra'yo ngue'a ya dí 'nathohũ co ma zi Hmuhũ ra Jesucristo. Y bi hogaguihũ ma'ra'yo pa da za ga øthu gatho nú'a xá hño ngu nú'a xqui beni Ajuã maya'bu ga øthu.

Nú'u ya xodyo ne nú'u hingyá xodyo ya bi mádi po ra Zidada Jesucristo

¹¹Hangue por gue'a nú'ahũ hingyá xodyohũ oguí pumfrihũ gue desde maya'bu gatho nú'u ya ja'i himyá xodyo mi 'bui yabũ de Ajuã, ne nixi himi pe'tsa ra seña ja yá ndo'yo ngu pe'tsa ya xodyo. Hangue nuya xodyo xi bi øtsa'ihũ ne bi hñump'ahũ gue gyá ja'ihũ dega 'ñaseña, masque nura seña'a go 'nara ja'itho nú'a to øt'e. ¹²Ma'met'o nguí 'buhũ yabũ de ma zi Hmuhũ ra Jesucristo, ne nguí

'buhu 'nambu de ya me Israel nú'u to'o ya xodyo. Nu'ahu himri 'ñep'ahmahu nú'a ra cohi bi 'yøt'a Ajuá co ya me Israel, nixi hingo mri metihu nú'a xqui hñá'tuabi'u. Nixi te nguí tømahmahu ngu nú'a guí tømhubya, ne nixi nguí pahmahu Ajuá. ¹³Ma'met'o nu'ahu nguí 'buhu yabu de Ajuá, pe nubyá ya gá jonihu con gue'a ngue'a ma zi Hmuhu ra Jesucristo bi manga rá ji po rá ngue'ahu ne ya guí 'nathohu con gue'a. ¹⁴Núje dyá xodyohe ne nú'ahu hingyá xodyohu, po rá du ma zi Hmuhu ra Jesucristo bi huata nú'a ra nthaquí dega nt'utsate xqui 'uegahu. Y bi 'yøt'e pa dá 'nada ra hninihu ne pa dá mádi'hu. ¹⁵Nu mi du ja ra pont'i'a, gue'bu bi huata nú'a ra nt'utsate, ngue'a gue'bu bi hñacua rá ts'edi ra ndaxjua ley con gatho yá hmanda ne yá nzai. Hangue de nú'u yoho ya hnini, nu'á bi hyoca 'nada ra hnini ngue'a ya bi 'natho con gue'a. Hangue ya bi za bi mádi'u. ¹⁶Nu mi du ja ra pont'i'a, gue'bu bi huata nú'a ra nt'utsate mi pe'tsa nú'u yoho ya hnini'u. Hangue nubyá bi za bi mádi'u ne bi za bi mádi'u nehe co Ajuá, ngue'a ya bi 'nada ra ndo'yo'u co ra Zidada Jesucristo.

¹⁷Hangue numa zi Hmuhu ra Jesucristo bi 'ñehe pa bi zocaguihu ne bi xicju gue ya bi za dá mádi'hu co Ajuá, nú'ahu nguí 'buhu yabu de gue'a ne núje dyá xodyohe ndí 'buhe guetbu de gue'a. ¹⁸Y nubyá ngue'a ma zi Hmuhu ra Jesucristo bi du por guecju, gathoguihu ngu ya xodyo ngu nú'u hingyá xodyo da za ga jonihu co Ajuá ma Dadahu co rá ts'edi ra Maca Ndahí nú'a xa t'acju mahyegui. ¹⁹Hangue por gue'a nu'ahu ya hinguí 'na'ñohu nixi gyá nzøhøhu, ngue'a nubyá ya gyá menguhu de ja rá hnini Ajuá nehe, ne yá batsi'ihu nehe'a ngu gatho ma'ra ya gamfri. ²⁰Y mahyegui ya dí 'buhu ja rá nija Ajuá. Nurá nija Ajuá nja ngu 'nara ngu thoqui. Numa zi Hmuhu ra Jesucristo nja

ngu ra mudi do xa 'begui pa bi thoqui ra nija, y núje dyá apostolhe ne nú'u ma'ra yá 'mehni Ajuá go guecje dí njahe ngu dyá mudi jadohe, ha nu'ahu guí njahu ngu ya do ri he'tsa nú'a ra jado. ²¹Y ngu 'nara ngu rí bøts'e mahyegui yá jado, y nura mudi do go gue'a ri ndude gatho rá hñu ra ngu, njabu necju rá nijaguihu Ajuá 'yo grá ntehu. Ne dí 'yohu co 'nada ra mfeni co ma zi Hmuhu ra Jesucristo, y nú'a go gue'a ri 'racju ra ts'edi pa núju rá nijaguihu Ajuá ga 'buhu strá nt'axi. ²²Ngu'ahu nguje dí 'nathohu co ma zi Hmuhu ra Jesucristo ne go grá 'yo grá ntehu mahyegui con gatho ma'ra ya gamfri pa drá maca nijaguihu Ajuá habu da za da 'múi rá Maca Ndahí Ajuá.

Ra apostol Pablo bi thuts'i pa da xipa rá noya Ajuá nú'u to'o himyá xodyo

3 Hangue ringue'a dí apabi Ajuá por gue'ahu, núgui drá Pablo dí jot'ua fadi ngue'a dí pepabi ma zi Hmuhu ra Jesucristo, ne ngue'a dí zo'ahu de gue'a, nú'ahu hingyá xodyohu. ²Pøde ya guí padihu gue Ajuá po rá hñoja'i xa 'becpagui pa ga xi'ahu de rá maca noya'a. ³Nú'a go guese'a bi xicagui pa go dá padi nú'a mi beni'a, y nú'a bi xicagui himi faditho. Y go gue'a ya stá op'ahu masque co 'na yoho ya noya ja nuna cartana. ⁴Y nu xcrí hñe'thu, ma da zo ri mfenihu gue Ajuá go bi xicagui nú'a mi beni go da 'yøt'a ma zi Hmuhu ra Jesucristo. ⁵Y nú'a bi xicagui hinto xqui baði ma'met'o. Pe nubyá ha, po rá Maca Ndahí Ajuá stá pahe nú'a mi beni'a, núje dyá 'mehnihe de gue'a ne dí mamfe rá noya'a. ⁶Ne guehna nú'a bi xicagui Ajuá gue nú'u hingyá xodyo ya da za da mbatsi de Ajuá nehe, mahyegui ngu ya xodyo. Hangue núje dyá xodyohe ne nú'ahu hingyá xodyohu ya dí 'nada ra ndo'yohu co ma zi Hmuhu ra Jesucristo. Ne gathoguihu go ma metihu nú'u yá hñá'ti Ajuá ngue'a dí 'nathohu co ma

zi Hmuhũ ra Jesucristo ne dí camfrihũ ra maça noya. ⁷Y nú'a ra maça noya'a go xa hñuxcagui Ajuã pa ga xi'ahũ'a. Gue'a ra maça 'befi bi 'racagui Ajuã po rá hño-ja'i co rá ðanga ts'edi. ⁸Pa guequi dí beni gue hinte drí muui de gatho ma'ra ya cu. Pe Ajuã po rá hñoja'i bi 'racagui nuna ra hoga 'befi pa ga xi'ahũ nú'ahũ hingyá xodyohũ de gatho ya ðanga japi nú'u drí t'acjũ ngue'a dí camfrihũ ma zi Hmuhũ ra Jesucristo. Xi ndunthi'u, ne hinda za ga pahũ hangu yá ndunthi'u. ⁹Y Ajuã xa 'bepcagui ga xipabi gatho ya ja'i nú'a xqui beni maya'bu ne hinxqui 'ñuditho. Nehe go guet'a Ajuã bi hyoca gatho nú'a te ja ne gatho nú'u 'bui. ¹⁰Nú'a mi beni Ajuã hinxqui 'ñudi maya'bu, pe nubyá ha, ya xa 'ñutcaguihũ núju rá nijaguihũ'a. Y po rá nguecjũ, asta nuya enxẽ nú'u bí ha ra ts'edi nuni mahets'i ya paði nehe'u nú'a xqui beni Ajuã. ¹¹Ngu nú'a xqui beni Ajuã maya'bu gue'a bi nja, y numa zi Hmuhũ ra Jesucristo xqui thut-s'i pa go gue'a da 'ñehe da 'yøt'a nú'a xqui beni Ajuã. ¹²Núju dí 'nathohũ co ma zi Hmuhũ ra Jesucristo hangue dí pe'tshũ ra nsequi ga ñahũ co Ajuã nsí ra ntsu ni ra ntsa ngue'a dí camfrihũ'a. ¹³Hangue oguí tu ri mũihũ ngue'a dí tho ya ts'othogui por gue'ahũ. Nu'a gui 'yøthũ, johyahũ, ngue'a nú'a dí thogui go 'nara hño pa gue'ahũ.

Rá hmate ma zi Hmuhũ ra Jesucristo

¹⁴Hangue ringue'a drí ndandiñahmu ja rá thandi Ajuã ma Dadahũ nú'a to'o rá Dada ma zi Hmuhũ ra Jesucristo. ¹⁵Go guet'a rá Dada nehe gatho nú'u to'o camfri ne 'bucuoatho ja ra ximhai ne nú'u ya bí 'bui nuni mahets'i. ¹⁶Go gue'a ma Dadahũ nú'a to'o xi ja ndunthi yá japi pa da 'racjũ, dí apabi da 'ra'ahũ ndunthi ra ts'edi po rá Maça Nðahi'a. ¹⁷Nehe dí apabi gue da zedi ri jamfrihũ pa da 'mũi xá hño ri corasohũ ngue'a ja guehni 'bui ma zi Hmuhũ ra Jesucristo, ne pa

gui 'buhũ xá hño ja rá hmate Ajuã, nja ngu ya 'yuzã ri cuna mbo ra hai. ¹⁸Nehe dí apabi Ajuã pa da za gui pahũ xá hño hangu rá ndangui ne rá nsunda rá hmate ma zi Hmuhũ ra Jesucristo, ngu dí apabi da baði nehe gatho ma'ra ya gamfri. ¹⁹Dí apabi pa gui patuahũ rá hmate'a, masque nurá hmate ma'na ra ðangui que ma mfenihũ. Nehe dí apabi Ajuã gue xi da 'yoda ri mfenihũ'a, pa njabu da za gui hñañhũ gatho nú'a ne da 'ra'ahũ'a, ne gui 'buhũ ngu gra 'mũi'a.

²⁰Nubyá drá nsunda Ajuã nú'a to'o ha ra ts'edi pa ma'na xi da 'yøt'a ndunthi de gatho nú'a dí aphũ ne nú'a dí beñhũ ngue'a nu'a xi ja rá ts'edi, y nurá ts'edi'a ri mpefi ja ma corasohũ. ²¹¡Núju rá nijaguihũ Ajuã ne drí 'nathohũ co ma zi Hmuhũ ra Jesucristo, nzantho ga nsundahũ Ajuã desde nubyã y pa nzantho! Njabũ gue'a.

Dí 'nathohũ po ra Maça Nðahi

4 Nuguí dí jot'ua fadi po rá noya ma zi Hmuhũ, hangue hñuxhũ nt'øde xá hño núna dí xi'ahũ. Dí bante'ihũ gue gui 'yohũ xá hño ngu rí 'ñehe ngue'a Ajuã xa zohn'ahũ pa dyá batsi'ihũ'a. ²Ogrí 'ñets'ihũ. Mpe'tsuahtũ ra t'equ'e'i 'na ngu ma'na, ne ntsetuahũ 'na ngu ma'na, ne máðihũ 'na ngu ma'na. ³Nu'ahũ guí 'nathohũ ngue'a ra Maça Nðahi 'bui ja ri corasohũ, hangue 'yøthũ ra ts'edi pa gui pe'tshũ 'nada ra mfeni ne gui 'buhũ co ra hoga'mũi. ⁴Nujú dí 'nada ra ndo'yohũ co ma zi Hmuhũ. 'Nada ra Maça Nðahi 'bui ja ma corasohũ. Ajuã xa zonc-ahũ pa ga pe'tshũ 'nada ra nthø'mate. ⁵'Nada ma zi Hmuhũ dí xøcambenihũ. 'Nada ra jamfri dí pe'tshũ. 'Nada ra sistehe stá hañhũ. ⁶'Nat'a Ajuã 'bui, ne go gue'a ma Dadahũ ne ra Dada de gatho nú'u ma'ra to'o camfri'a. Y nú'a go gue'a ri manda de gatho, ne go gue'a 'bui con guecjũ, ne 'bui ja ma corasohũ cada 'na de guecjũ.

⁷ Cada 'na de guecjü ma zi Hmuhü ra Jesucristo xa 'racjü 'nara 'befi pa ga pehu y nehe bi 'racjü ra mfädi ne ra ts'edi pa ga pehu nú'a ra 'befi xa 'racjü. ⁸ Hangué bi nja ngu nú'a manga ja ra Maca T'ofó habü ena:

Ma zi Hmuhü bi ntäte de nú'a to'o xqui ntätehma, nepü bi yopa mengui pa mahets'i,
ne de guehni bá pempa ra ts'edi ya ja'i pa bi umba yá 'befi cada 'na.

⁹ ¿Te rí böni da 'ñena nú'a ra noya ena gue ma zi Hmuhü “bi yopa mengui pa mahets'i”? Ne da 'ñena gue nu'á mbi 'bu mahets'i nepü bá çai pa guecua ja ra ximhai. ¹⁰ Y nú'a bá çai pa guecua ja ra ximhai, go guet'a bi yopa menga mahets'i pa da manda gathó nú'a te ja ne nú'u 'bui. ¹¹ Nú'á bi 'racjü ma 'befihü ne bi 'racjü ra mfädi ne ra ts'edi pa ga mpehu ja rá 'befi'a. Bi hñuxcaguihu 'ra dega apostol, ma'ra pa da mamba rá noya Ajuá, ma'ra pa da zofo ya ja'i, ma'ra pa da ma'yo ja ya nija, y nu ma'ra pa da nxahnate ja ya nija. ¹² Hangué numa zi Hmuhü njabü bi hñuxa nú'u ya mfi'u co 'rama'na'ño yá 'befi bi umbi pa da maxa gathó ma'ra ya cu, pa njabu nehe nú'u ma'ra ya cu da mfi nú'a ra 'befi xa t'umbi. Nú'á bi 'yot'a njabü pa ma'na da te rá nija. ¹³ Hangué njabü drí mfaxhü 'na ngu ma'na, asta hinga camfrihu xá hño co 'nada ra mfeni, ne asta hinga pahü xá hño ma zi Hmuhü ra Jesucristo rá T'u Ajuá, ne asta hinga 'buhü xá hño ngu gra 'mu'a. ¹⁴ Ya hinga njahu ngu ya bätši rí maua rí mani pa go ga tenhü ma'ra ya nt'utuate nú'u xa bense ya ja'i ja yá ts'omfeni ne utcaguihu 'ñena xi majuani nú'a udi pa da hyacjh-mahü. ¹⁵ Nu'a mahyoni ga øthü, ga sigui ga tenhü nú'a xi majuani co ndunthi ra hmate, pa njabü ma'na ga 'buhü xá hño ngu gra 'mü ma zi Hmuhü ra Jesucristo nú'a to ra ñaxu de ra nija. ¹⁶ Nura nija nja ngu rá ndo'yo 'nara ja'i ri mpefi

mahyegui. Numa zi Hmuhü ra Jesucristo go gue'a ra ñaxu de gathó, ne go gue'a 'racjü ra ts'edi pa ga pehu nú'a ra 'befi xa 'racjü'a. Ha nujú drí mpefihü mahyegui ne drí mfaxhü 'na ngu ma'na ne drí mádihu 'na ngu ma'na. Hangué njabü ma'na rí te rá nija Ajuá.

Ga 'buhü 'nara 'ra'yo 'müi ngue'a dí camfrihu ra Zidada Jesucristo

¹⁷ Dí 'bep'ahü de rá thuhu ma Zidadahü, ne dí xi'ahü gue oguí 'yohü ngu gra 'ño nú'u hingyá gamfri, ngue'a gathó nú'a bengá ja yá mfeni'u hinte ri muui, ¹⁸ ne xa zo ra 'bexuui ja yá mfeni. Nu'ú hinxa ne xa badi nú'a majuani ngue'a xi xá me yá coraso, hangué hingui pe'tsa ra 'ra'yo te ngu nú'a ri 'racjü Ajuá. ¹⁹ Ni ts'u otho yá tsa, hangué xi xa 'ñent'a ja ya ts'oqui pa da 'yot'a gathó nú'a go da ne'u con gathó yá paha. ²⁰ Pe numa Zidadahü ra Jesucristo hinxa 'ñu't'ahü gui 'yothü njabü. ²¹ Ngue'a xcá 'yøhu de gue'a ne xa t'u't'ahü nú'a majuani ngu nú'a bi 'ñudi'a. ²² Hangué por gue'a 'uehu de nú'a ri ndaxjua 'müihu guí pe't-shü, ngue'a xi xá nts'o nú'a ra 'müi'a, ngue'a nuri ts'omfenihü go gue'u ha'ahü pa gui nts'ocjü. ²³ Ne 'buhü co 'nara 'ra'yo mfeni xá nt'axi. ²⁴ Nehe 'buhü 'nara 'ra'yo 'müi, ngue'a Ajuá ya bi yopa hyoc'ahü ma'ra'yo pa gui 'buhü ngu gra 'müi'a, pa njabü xi majuani da za gui 'yohü xá hño co 'nara mfeni strá nt'axi.

²⁵ Hangué por gue'a hyehübu ya ne'uamba, mañhü nú'a majuani 'na ngu ma'na, ngue'a gathoguihu ya dí 'nada ra ndo'yohü.

²⁶ Nu'bu gui ncuehu, oxcrí øthü 'nara ts'oqui co ra cue, ne oxcrí ncuehu ya'a, ²⁷ pa njabü hinda dā'ahü ra ts'ondahi.

²⁸ Nu'a tó'o ra be, ya odri mpe. Ma'na xá hño dá gu 'nara 'befi ne da mpefi xá hño, pa njabü da za da mats'i nú'u to'o hingui tsupabi.

²⁹Pa gui ñahũ, oguí ñahũ co ya ts'onoya, ñahũ xá hño pa da za gui nuphu yá mfeni nú'u to'o da 'yø'ahũ. ³⁰Ne oguí japhũ da du rá mui rá Măca Ndahi Ajuă nú'a to'o 'bui ja ma corasohũ, ne go gue'a 'nara seña gue ya yá batsiguihu Ajuă, ne nu'á ri sugaguihu asta hinda zixcaguihu Ajuă pa mahets'i pa grá 'buhuni con gue'a.

³¹Nu'bu te da t'ø't'a'ihũ, osti tsøt'a ri muihu. 'Bu to da xax'ahũ, oxqui ncuehu nixi gui má'tihu ne nixi gui ntsanihu, ne oxqui øthu ma'ra ya ts'ot'øt'e. ³²Nu'a mahyoni gui 'yøthu, gui nhyoja'ihu 'na ngu ma'na ne gui má'dihu 'na ngu ma'na, ne mpumbahu 'na ngu ma'na, ngu Ajuă xa pun'ahũ por nú'a bi 'yøt'e ra Zidada Jesucristo.

Hanja rí 'ñepi da 'mui nú'u to'o yá batsi Ajuă

5 'Yøthu ra ts'edi gui tembahũ rá 'mui Ajuă, ngue'a gyá hmăca batsihu de gue'a. ²'Buhũ co 'nara hmăte, ngu bi macaguihu ma zi Hmuhũ ra Jesucristo ne bi du por guecju. Bi unse rá te pa bi tho pa bi gutca ma thaihu, y nurá du'a bi hñani Ajuă ngu 'nara 'baha nú'a yuni xá cuhi ne bi ho'a.

³Nújũ dyá gamfrihu hinga hñuxhu 'nara 'behña nú'a hingo ma 'behñahũ, nixi ga øthu ma'ra ya ts'onc'at'i de ma ndo'yohũ, nixi ga øthu ra nduste co ra ts'onc'at'i dí pe'tshũ, y nixi ga beñhu pa ga mañhu de nuya ts'ot'øt'eya. ⁴Hinga mañhu ya noya dega 'betsa, nixi ga 'ñant'ũhu co ya noya xá nts'o, nixi ga thøta ma nehũ te ga mañhu, ngue'a hindí 'ñepcahu ga øthu njabu. Nu'a ga øthu, ga xøcambenihu Ajuă. ⁵Ya guí pahũ gue nu'u tó'o xi ya 'ñeja'i hingui tsa da yut'a ja rá hmanda Ajuă ne de ma zi Hmuhũ ra Jesucristo, nixi nú'u ma'ra to'o øt'a ma'ra yá ts'onc'at'i, ne ya nduste hingui tsa da yut'a ja rá hmanda Ajuă. Nura nduste ma'na go ri madi ra ximhai que

Ajuă. ⁶Hangue oto sta hyacju da 'ñenju gue rá cue Ajuă hinda zæcju 'bu ga øthu nuya ts'oquiya, ngue'a majuaní rá cue Ajuă ma da zadi nú'u to'o hingui øt'e'a. ⁷Hangue hinga ntsixhu co nú'u to'o øt'a nuya ya ts'ot'øt'e.

⁸Ma'met'o ndí 'buhũ ja ra 'bexuui dega ts'oqui, pe nubyá ya dí 'buhũ ja ra ñot'i ngue'a stá camfrihu ma zi Hmuhũ ra Jesucristo. Hangue ma ga 'yohũ ngu rí 'ñepcahu ngue'a ya dí 'buhũ ja ra ñot'i. ⁹Nu'a tó'o ya 'bu ja ra ñot'i øt'e nú'a xá hño, ne 'yo ngu rí 'ñehe, ne mąnga nú'a majuaní. ¹⁰Hangue ma ga øthu ra ts'edi pa ga pahũ ga øthu gatho nú'a ri ho Ajuă.

¹¹Y hinga tembahũ yá 'mui nú'u to'o 'yo ja ra 'bexuui dega ts'oqui, ngue'a nú'a øt'e'u hinte ri muui. Nu'a ga øthu, ga zofohũ'u pa hinda sigui da 'yøt'a njabu. ¹²Ngue'a asta 'nara 'betsa 'bu ga mañhu nú'a øt'e mant'agui nú'u to'o 'bu ja ra 'bexuui. ¹³Pe 'bu dra yot'i co ra ñot'i nuya ts'ot'øt'e øt'u, nu'bú ha, da hnequi te rá 'be gatho øt'e'u, ngue'a co ra ñot'i ri hnequi gatho. ¹⁴Hangue xa t'ena njaua: Nuhu, nú'í guí aha,

nangui de habũ xa t'ac'a'i habũ xa t'agui nú'u xa du, y ma zi Hmuhũ ra Jesucristo go gue'a da yo't'a ri mfeni pa gui 'bui ja rá ñot'i'a.

¹⁵Beñhu xá hño hanja grí 'buhũ. 'Buhũ co ndunthi ra hoga mfadi, oguí 'buhũ ngu nú'a gra 'mu nú'u hinte yá fadi. ¹⁶Oguí 'yohũbu grí 'beta ri orahu, nza ntho 'yøthu nú'a xá hño, ngue'a xi xá nts'o ya pa dí 'buhũbya. ¹⁷Ogrí hñegui thohũ, 'yøthu ra ts'edi pa gui pahũ nda'a go rá paha Ajuă. ¹⁸Ogrí ntihu, ngue'a nura nti ma'na da ja'ahũ gui 'yøthu ya t'øt'e xá nts'o. Nu'a gui 'yøthu, 'yøtu ahũ rá paha ra Măca Ndahi. ¹⁹Hñũmba muihu 'na ngu ma'na gui tuthũ ya salmo ne ya jahña ne ma'ra ya măca thuhu. Tutuahũ Ajuă ne xøcambenihu'a con gatho ri muihu. ²⁰Nzantho umfu njamadi Ajuă

ma Dadahü de gatho nú'a da 'ñep'ahü de ja rá thuhu ma zi Hmuhü ra Jesucristo.

**Ra hoga'mui ja yá ngu
nú'u to'o xa gamfri**

²¹ Ñøtuahü 'na ngu ma'na co rá ntsu Ajuá.

²² Nu'ahü 'behñahü medinthatihü, 'yøta ri damehü, y ja ra uenda go guí øthu ra Zidada Jesucristo. ²³ Ngue'a nura 'ñøhø go gue'a ra ñaxu de rá 'behñá, nja ngu ma Zidadahü ra Jesucristo go gue'a ra ñaxu de ra nija, ngue'a go gue'a xa pøhø ra nija, y nura nija go gue'a rá ndo'yo'a. ²⁴ Nja ngu ra nija øta ma Zidadahü ra Jesucristo, njabü nehe mahyoni gui njahübü 'behñahü, gui 'yøta ri damehü de gatho nú'a da xi'ahü.

²⁵ Y nu'ahü 'ñøhøhü medinthatihü, maði ri 'behñahü, nja ngu ma Zidadahü ra Jesucristo ri macaguihü núju rá nijaguihü'a, ne bi unse rá te pa bi za bi pøhøguihü. ²⁶ Bi du pa bi 'uegaguihü de ma ts'oquihü. Bi xuga ma corasohu co ra dehe, y nura dehe'a go gue'a rá noya'a. ²⁷ Nu'a bi xuga ma corasohu pa drá nijaguihü'a strá nt'axi. Bi 'uegaguihü de ma ts'oquihü ne de gatho ma nts'o'muihü, pa nu sta 'ñehe da zixcaguihü pa grá 'buhü con gue'a, ya hinga tuhü ni 'nara ts'oqui ngue'a ya strá nt'axiguihü. ²⁸ Nja ngu ma Zidadahü ri macaguihü núju rá ndo'yoguihü'a, njabü nehe nu'ahü 'ñøhøhü rí 'ñepi gui maði ne gui su ri 'behñahü ngu grí suse ri ndo'yohü. Nu'a tó'o ri su rá 'behñá, gue'a ngu ri suse rá ndo'yo. ²⁹ Hinhya'mü to'o ri utsasë rá ndo'yo. Cada 'na ri su rá ndo'yo ne ri umbabi te da zi, ngu ma Zidadahü ra Jesucristo ri sugaguihü núju rá nijaguihü'a, ³⁰ ngue'a go guecju rá ndo'yoguihü'a, ne cada 'na de guecju go dyá xenihü de rá ndo'yo'a. ³¹ Hangue ja ra Maca T'ofø ena gue ra 'ñøhø da zogui rá dada ne rá naná pa go da 'muhui

rá 'behñá y de ri yoho'u ya da 'natho. ³² Nuna nt'utuatená xi ra dangui, ne ma de ra Zidada Jesucristo ne de rá nija'a. ³³ Hangue nu'ahü suhü ri 'behñahü ngu grí suse ri ndo'yohü. Y nu'ahü 'behñahü, umfü ra t'equ'ei ri damehü.

6 Nu'ahü batsihü, 'yøta ri dadahü ne ri nanahü ngue'a guí camfrihü ra Zidada y gue'a rí 'ñepi gui 'yøthu. ² 'Yøthu ngu mangan ja rá noya Ajuá habü ena: "Umba ra t'equ'ei ri dada ne ri naná ne gui su." Nuna guehna ra maði hmanda ri 'ñoui 'nara hñá'ti. ³ Y nura hñá'ti'a go gue'a nú'a "gui 'bü co 'nara johya, ne gui 'bü ndunthi ya jeya nuua ja ra ximhai."

⁴ Ha nu'ahü dadahü ne nanahü, oxqui japhü da ncue ri batsihü; zofohü co ya hoga ts'ofø, ne 'ñutuahü rá noya ma Zidadahü.

⁵ Nu'ahü 'begohü, 'yøta ri hmuhü de nuua ja ra ximhai co ndunthi ra ntsu, ne co ndunthi ra t'equ'ei, ne con gatho ri muihü. 'Yøthu ra uenda gue go guí pephü ma zi Hmuhü ra Jesucristo. ⁶ Mpehü xá hño, pe hingue hønse ra ora hant'a ri hmuhü pa gui pønga ri hmihü con gue'u. 'Yøthu ngu rá paha Ajuá con gatho ri muihü, ne pepabihü ri hmuhü ngu rí 'ñepi gui 'yøthu ngue'a gyá 'begohü nehe de ma zi Hmuhü ra Jesucristo. ⁷ 'Yø'tuahü xá hño yá 'befi ri hmuhü co 'nara hoga paha. 'Yøthu ra uenda gue go guí pephü ma Zidadahü, hingo guí pephü 'nara ja'i. ⁸ Beñhü gue ma Zidadahü ma da 'racju ma thahahü ngu nú'a stá øthu, ngu ra 'bego ngu nú'a hingrá 'bego.

⁹ Nehe nu'ahü hmuhü, suhü xá hño ri 'begohü. Ogrí pidihü'u. Beñhü gue ngu'u ne ngu'ahü bí 'bü 'nari Hmuhü nuni mahets'i nú'a to'o hingui huahna ya ja'i.

**Ga hñehü co nú'a ra he xa 'racju
Ajuá ngu ri hñe 'nara soldado**

¹⁰ Nubyá zi cuhü, zedihü co nú'a ra ts'edi xa 'ra'ahü ma Zidadahü. ¹¹ Ngu ri

hñe 'nara soldado pa da ma ja ra tuhni, njabũ nehe ma ga hehũ ra he nú'a xa 'racaguihũ Ajuã, pa hinda za da ðaçjũ ra ts'ondahi co yá nthate. ¹²Ngue'a numa ncontrahũ hingo 'nama mija'ihũ. Nujú drí ntunhũ co ya ts'ondahi nú'ũ ri nhyaxa maña ja ra ndahi, ne co nú'ũ ya ndã de ya ts'ondahi nú'ũ ri manda ja ra 'bexuui jaua ja ra ximhai. ¹³Hangue ngu ri hñe 'nara soldado, ga hñehũ njabũ nehe co nú'a ra he xa 'racjũ Ajuã, pa njabũ nura ora da ne da hyacjũ ra ts'ondahi hinda za da ðaçjũ, nujú go ma ga taphũ'a ne ga 'buhũ ngu nzantho, ne hinda za te da 'yøtcahũ. ¹⁴Hangue ma ga zedihũ. Nja ngu 'nara soldado ri ngut'a rá ngut'i pa da nja rá ts'edi ora 'yo ja ra tuhni, njabũ nehe ga camfrihũ nú'a majuani pa da za ga zedihũ. Ne ngu ri su rá coraso co nú'a ra nthaqui hã ja rá tiña, njabũ nehe ga nsuhũ pa ga 'yohũ xá hño pa hinte ga thohũ. ¹⁵Ngu ri su yá ua 'nara soldado pa da za da 'ño xá hño ja ra tuhni, njabũ necjũ ma ga hñocjũ pa da za ga maha haburaza ga mañhũ ra maça noya nú'a udi ra hoga'mui. ¹⁶Nehe ngu 'nara soldado ri hña rá nthaqui ja rá 'ye pa da ntaqui, necjũ mahyoni ga pe'tshũ ra jamfri pa ga ntacjũ de yá nthate ra ts'ondahi. ¹⁷Ne ngu ri su rá ñaxu 'nara soldado co ra fũi dega bøjã pa hinte da ja, njabũ nehe da za ga ntacjũ gue'a dí pahũ gue ma zi Hmuhũ ra Jesucristo ya xa pøhøguihũ. Nehe nja ngu 'nara soldado dri hña rá mahuai, ma xi ga patuahu xá hño rá noya Ajuã pa ga mañhũ,

go gue'a ra mahuai ri 'racjũ ra Maça Ndahi. ¹⁸Ne de gatho núna di øthũ, nzantho ga aphũ Ajuã. Ga aphũ co rá ts'edi ra Maça Ndahi pa da maxcahũ de gatho nú'a da 'ñehe, ne nzantho ga ndømhũ ne hinga tsayahũ ga aphũ Ajuã, ne ga aphũ por gatho ma'ra ya gamfri nehe. ¹⁹Nehe 'yaphũ Ajuã por guequi, pa nu xcrã ñã, ga ñã nsi ra ntsu ni ra ntsa, ne go gue'a da 'raca ya noya pa ga mamba rá noya'a ngu nú'a xa 'ñutcagui, nú'a hinxqui fãdi. ²⁰Nugui rá 'mehnigui Ajuã pa ga mamba nuna rá maça noya'a, masque núbya dí ofadi pe dí mamba rá noya. Hangue 'yaphũ Ajuã pa ga mamba rá noya'a ngu rí 'ñepqui ga ma nsinque ra ntsu.

Ya nzenjua pehna ra apostol Pablo mi uadi ra carta

²¹Pa gui pahũ de ma 'befi ne te gra 'bui de guecua, nuni ra cu Tiquico go guehni ma da xi'ahũ gatho. Nuni ma zi cuhũ go guehni 'nará hoga mefi ma Zidadahũ. ²²Dí pehn'ahubũ pa da xi'ahũ te gra 'buehea ne pa da hñup'a ri muihũ.

²³Ajuã ma Dadahũ ne ma zi Hmuhũ ra Jesucristo da jap'ahũ ne gatho ma'ra ya cu pa gui 'buhũ te rá 'ñientho, ne da max'ahũ pa gui mpe'tsua hmatehũ 'na ngu ma'na ne pa gui pe'tshũ ndunthi ra jamfri. ²⁴Ajuã da japabi gatho nú'ũ to'o ri maði ma zi Hmuhũ ra Jesucristo co 'nara hmate nú'a hinhya'mũ da uadi. Njabũ gue'a.

RA FILIPENSE

RÁ CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO NÚ'A BI 'YOPABI YA GAMFRI ME FILIPO

Ra apostol Nsan Pablo mi ofadi bi 'yopabi ya gamfri me Filipo

1 Núga drá Pablo ne ra cu Timu, yá 'begoguihe ma zi Hmuhu ra Jesucristo, dí op'a'ihe nuna carta gatho'ihu zi cuhu guí 'buhubu ja ra hnini Filipo, ne guí camfrihu ma zi Hmuhu ra Jesucristo, ne gatho'ihu gyá ndahu de ra nija ne nú'ahu gyá mastehu. ² Ajuá ma Dadahu ne ma zi Hmuhu ra Jesucristo da jap'a'ihu ne da max'ahu pa gui 'buhu te rá ñenthó.

Ra apostol Nsan Pablo apabi Ajuá po ya gamfri

³ Ora dí beni de gue'ahu dí umba nja-madi Ajuá por gue'ahu. ⁴ Y ora dí apabi Ajuá, dí apabi co ndunthi ra johya pa cada 'na de gue'ahu, ⁵ ngue'a desde gá camfrihu rá maça noya Ajuá asta nubya, xcá faxcahu pa xa ntunga nura maça noya'a. ⁶ Nuga dí camfri gue nu Ajuá to'o xa mudi xa pa't'a ri 'mũihu, ma da sigui da 'yot'a njabu pa sta yopa penga ma Zidadahu ra Jesucristo ya gri 'buhu xá hño ja rá thandi'a. ⁷ Y xá hño nú'a stá beni de gue'ahu, ngue'a xi dí pe'ts'ahu ndunthi ra hmáte, y ngue'a xi guí faxcahu co nú'a ra 'befi xa 'racagui Ajuá pa dí ñanga ra maça noya ne pa dí ma gue go gue'a majuani, masque dí ofadi o dí 'bai ja yá thandi ya nda. ⁸ Ajuá padi xá hño gue nuga nts'edi dí beñ'ahu co nuna hoga hmáte xa 'racju ma Zidadahu ra Jesucristo. ⁹ Dí apabi Ajuá pa ma'na da zi'ta ri hmátehu, ne ma'na gui pe'tshu ra hoga mfadi pa gui pahu ma'na xá hño nda'a gue'a ri ho Ajuá. ¹⁰ Njabu da za gui pahu

gui huanhu nzantho nú'a xá hño, ne gui pe'tshu 'nara te strá nt'axi, y njabu hinto da za te da ma de gue'ahu nu stí yopa menga ma Zidadahu ra Jesucristo nuua ja ra ximhai. ¹¹ Njabu dí t'omi gue ra Zidada Jesucristo da 'yot'e pa da hneca ya hoga 'befi ja ri tehú. Y nú'a ra hoga 'befi da hnequi ja gue'ahu go gue'a ngu 'nara hoga sofo pa rá nsunda Ajuá, pa njabu ma'na da t'e'tsua rá nsu'a.

De ga 'bucua, nzantho ga ot'e nú'a go rá paha ra Zidada Jesucristo

¹² Ma zi cu'ihu dí ne gui pahú xá hño gue gatho nú'a xa t'otcagui gue'a ma'na xa umba ra ts'edi ra maça noya. ¹³ Hangue gatho nuya soldado 'bucua habu ja ra ts'utbi, ne gatho ma'ra ya ja'i, padi gue nuga xa jocagui fadi po rá ngue ra Zidada Jesucristo. ¹⁴ Y hangue por guehna ndunthi ya cu ma'na xa gu ra ts'edi pa xa mambabi rá noya Ajuá nsinque ra ntsu, ne ma'na xa nja yá jamfri ja ra Zidada.

¹⁵ Nuga dí padi xá hño gue 'ra de gue'u ña de ra Zidada Jesucristo ngue'a ri hyoca nú'a dí pefi, ngue'a nu'ú ne go da uadi nú'a da mañ'u. Pe nú'u ma'ra ha, mambabi rá noya Ajuá co yá mfeni xá nt'axi. ¹⁶ Pe nu'u t'ó'o ri hyoca nú'a dí pefi, mamba rá noya ra Zidada Jesucristo pa yá hñose'u ne pa da t'embi gue go ma'na ri mpefi'u. Nu'ú ot'a njabu hñonse pa ma'na da hyondga ra 'ñu núbya de dí oua ja ra fadi. ¹⁷ Pe nu'u ma'ra ha, mamba rá noya Ajuá co ndunthi ra hmáte ngue'a padi'u gue nuga dí 'bucua pa ga ñambabi rá maça noya Ajuá. ¹⁸ Pe hinte rí 'yot'uabi de nú'a gra ña'u. 'Bu mañ'u con gatho yá mui o hina, pe xi drí johya ngue'a ma'na rí ntunga rá noya ra Zidada Jesucristo.

Ne ma xi ga johya ndunthi, ¹⁹ ngue'a nuga dí padi gue núna dí thogui ma ga pøni xá hño, ngue'a guí faxcahu guí aphu Ajuá por gueque, y nurá Maça Ndahi

ma Zidadahü ra Jesucristo ri 'racagui ra ts'edi. ²⁰ Nuga hindí ne ga ntsa, dí ne ga ña con gatho ma jamfri, ngu xi stá nja nzantho. Ne dí ne ma'na da hnequi rá ts'edi ra Zidada Jesucristo ja ma 'mui, hinte rí 'yø'tuabi 'bü ga tu o ga sigui ga nte. ²¹ Ngue'a nuga 'bü ga sigui ga 'bücua ja ra ximhai, gue'a pa ga ø't'e nú'a go rá paha ra Zidada Jesucristo, y nu'bü ga tu, ma grá hānga ma thāhā. ²² Pe nu'bü ga sigui ga 'bücua ja ra ximhai, ga mpefi pa da gamfri ma'ra ya ja'i, hangue hindí pađi nda'a ga beni, ua ma'na xá hño ga sigui ga nte, o ma'na xá hño ga tu. ²³ De ri yoho hindí pađi nda'a ga beni. Nu'a dí nehma, ga ma de guecua pa ma ga 'bü'be ra Zidada Jesucristo nuni mahets'i, ngue'a pa gueque gue'a ma'na xá hño de gatho. ²⁴ Pe dí pađi gue ma'na xá hño pa gue'ahü ga sigui ga 'bücua. ²⁵ Hangue dí pađi gue ma ga sigui ga 'bücua con gue'ahü pa da za ga fax'ahü pa ma'na da nte ri jamfrihü ne ma'na gui johyahü. ²⁶ Hangue nu xcrí yopa hyandgaguihü ga yopa 'büi con gue'ahü, ma xi gui xøcambenihü ma Zidadahü ra Jesucristo ngue'a ma ga 'büi ma'na'qui con gue'ahü.

²⁷ 'Yøthü ra ts'edi gui 'yohü xá hño ngu nú'a mąnga rá noya ra Zidada Jesucristo. Y njabü tsa ga mabü ga c'a'ts'ahü o hina, pe ya ga øde gue gri 'bühü xá hño co 'nada ra mfeni ne gri mpefihü mahyegui co ndunthi ra ts'edi pa gui ñañhü nú'a ra jamfri xcá hñānihü de ra maça hoga noya. ²⁸ Ne oxquí hophü da pi'ahü nú'u to'o ri utsa'ihü, ngue'a nu stí hyandi'u gue hingri tshü, njabü da bađi'u gue ma da 'medi'u, pe nu'ahü gui pahü gue co rá ts'edi Ajuā xa pøhø'ihü. ²⁹ Ngue'a Ajuā bi hñux'ahü hingue hønse pa gui camfrihü ma zi Hmuhü ra Jesucristo, nehe pa gui thohü ya nt'utsate po rá ngue'a, y nú'a guí thohü gue'a 'nara dąnga hño pa

gue'ahü. ³⁰ Guí pahü gue nuga ne nu'ahü mahyegui drí ñāmbahü rá noya Ajuā, y ya gá pahü xá hño gatho nú'a stá thogui pa dá ñani'a, ne ya xcá øhü te gatho dí thoguibya.

**Ra Zidada Jesucristo bi 'ñe
bi nja'i, ne 'mefa Ajuā bi
umba 'nara nsu xi ra dąngui**

2 Nu'ahü xa nup'a ri mfenihü numa zi Hmuhü ra Jesucristo, ne xa hup'a ri muihü co rá hmāte'a, ne ra Maça Ndāhi 'büi con gue'ahü, ne xa t'a'ahü ra hmāte ne ra huecate. ² Hangue 'bühü co 'nada ra mfeni ne co 'nada ra hmāte, pa njabü hā, gui hubgahü ma mui pa ga johya. ³ Ote guí øthü pa ri hñosehü, nixi pa gui pōnga ri hmihü. Ne ogrí 'ñexasehü. Nu'a gui 'yøthü, 'ñe'tsuahü yá nsu ma'ra. ⁴ Oguí hoñhü ra hño pa gue'asehü, hyoñhü pa ma'ra nehe.

⁵ Beñhü ngu bi benga ma zi Hmuhü ra Jesucristo himbi 'ñets'i. ⁶ Ngue'a nu'á masque go gues'e'a Ajuā, pe bá tsopø rá nsu nú'a mbi pe'tsa nuni mahets'i masque mri mandani'a mahyegui co rá Dada. ⁷ Pe bá tsogui rá nsu pa bi e bi nja'i nuua ja ra ximhai, ne asta bi nja ngu 'nara 'bego, ne bi me'tsa rá 'bai ngu rá 'bai 'nara ja'i. ⁸ Y ya de mi 'bücua, bi 'mui ngu himri 'ñepi da 'muhma, y bi 'yø'tua nú'a go rá paha rá Dada asta xi bi du, ne nurá du'a xi xmá nts'o, ngue'a bi du ja 'nara pont'i. ⁹ Hangue Ajuā bi umba 'nara nsu xi ra dąngui, ne bi hñu'mba 'nará thuhu nú'a ma'na ja rá nsu de gatho ya thuhu. ¹⁰ Pa njabü ma da ndandiñāhmu ne da xøcambenibi rá thuhu ra Zidada Jesu maxøgue gatho nú'u bí 'büi mahets'i ne nú'u 'bücua ja ra ximhai ne nú'u 'büi rí nga'ti de ra ximhai. ¹¹ Y gatho'u ma da 'ñena gue ra Jesucristo go gue'a ma zi Hmuhü pa ma'na dra nsunda Ajuā ra Dada.

**Nu'u tó'o xa gamfri go gue'u nja ngu
'nara ñot'i ri yot'a ja ra ximhai**

¹²Ma zi cu'ihu, ngu gá nhyoga'yødehu nu ndá 'bui con gue'ahu, dí ne nehe núbya dí 'bui yabu de gue'ahu gue ma'na gui 'ramanuhu gui nhyoga'yødehu. 'Yøthu xá hño gatho nú'a rí 'ñepi gui 'yøthu ngue'a xcá mpøhøhu, ne nsuhu ja rá thandi Ajuá. ¹³Ngue'a Ajuá go gue'a ri 'ra'ahu ra ts'edi ne ya hoga mfeni pa gui 'yøthu nú'a xá hño, ngu nú'a ne'a.

¹⁴Gatho nú'a gui 'yøthu, 'yøthu nsinque gui nøntehu ne nsinque gui ntsanoyahu, ¹⁵pa hinto da zú't'ahu ni 'nara ts'oqui. 'Buhu xá hño co ri mfenihu strá nt'axi, ngue'a yá batsi'ihu Ajuá, masque guí 'buhu madetho de ya ts'o'mui gá ja'i nú'u hinxá nt'axi yá mfeni. Nuni ja da hnecni ri hoga'muihu ngue'a nu'ahu guí njahu ngu ya tsø ri yot'a ja ra 'bexuui, ¹⁶ne guí mañhu ra hoga noya dega te pa nzantho. Nu'bu gui 'buhu xá hño ngu núna dí xi'ahu, ma ga johya ndunthi nu stua yopa penga ra Zidada Jesucristo, ngue'a gue'bu ma ga paði gue gatho nú'a stá pefi hinxá ma 'medi, ma da hneca ra hoga sofo nú'a stá pefi ja gue'ahu. ¹⁷Ha nu'bu ga tu po rá ngue'ahu, guehna ngu 'nara hña'ti dí umbabi Ajuá mahyegui co ri jamfrihu. Nu'bu ga johya ngue'a dí paði gue dí uñhu mahyegui ma hña'tihu, y njabu ga johyahu mahyegui. ¹⁸Hangué johyahu nehe, pa ga pe'tshu 'nada ra johya.

Ra Timoteo ne ra Epafrodito

¹⁹Dí beni ga pempu 'bestho ra cu Timu dua c'a'ts'ahu 'bu njabu rá paha ma Zidadahu, pa nu stua pengui'a da xicagui de gue'ahu, pa njabu da hñu ma mui, ne ga johya. ²⁰Ngue'a hønse ra cu Timu go gue'a 'nada ra mfeni dí pe'tshe, ne dí tagui dí tuhe por gue'ahu. ²¹Ngue'a gatho nú'u ma'ra ya cu oda yá mfeni

de yá 'befi pa yá hñose'u, hingo oda yá mfeni de rá 'befi ra Zidada Jesucristo. ²²Y nu'ahu guí patuahu rá 'mui ra cu Timu. Nú'a xi faxcagui pa dí mamba rá noya Ajuá, nja ngu 'nara t'u faxa rá dada ja rá 'befi. ²³Hangué dí beni ga pempu pa dua c'a'ts'ahu, hønse dí tø'mi ga paði te grá ma de núna dí thoguiua. ²⁴Dí camfri gue co rá mfats'i Ajuá necagui ga mabu 'bestho ga c'a'ts'ahu.

²⁵Nehe dí beni gue mahyoni ga pempu nehe ra cu Epafrodito, guehni 'nama hoga compa de ja ra 'befi pa dí ñambaheua rá noya Ajuá. Nuni ra cuni go guehni uá penhu pa e bi maxcagui. ²⁶Y xa beni ndunthi de gue'ahu pa da mabu, ne xi tu rá mui ngue'a bi baði gue gá pahu bi hñeni. ²⁷Xi majuani bi hñeni nts'edi asta ya mi ma xa duhma, pe Ajuá bi me'tsa ra huecate de guehni, y hinga hønsemi, necagui nehe, bi mesca ra huecate, ngue'a 'bu xa duhmani, nu'bu ma'na xa du ma mui. ²⁸Hangué por gue'a xi dí ne ga pempu pa gui johyahu nu xcrí hyanthu ma'na'qui, y necá ga johya nehe. ²⁹Nu xcrí hyanthu da zømbuni, xi da johyahu ndunthi, ngue'a guehni 'nama cuhu de ja rá thuhu ma Zidadahu, ne xi da umfu ra hmate, ne numahñobihu gatho ma'ra yá 'mehni Ajuá di nguni. ³⁰Ngue'a núni ya mi ma da du hmaha po rá 'befi ra Zidada Jesucristo. Nuni himbi jamasu de ya ts'othogui, hangué e bi mefi 'nara 'befi nú'a himbi za go gá pefihu ngue'a guí 'buhu yabu de guecua.

'Yohu xá hño ngu rí 'ñepi

3Y nubyá zi cuhu, johyahu ja rá thuhu ra Zidada. Pa gueque hingui tsabigui ga xi'ahu ma'na'qui de nú'a ya stá op'ahu, y xá hño ga ben'ahu ngue'a go pa ri hñohe. ²Nsuhu de nú'u ya ts'o-ja'i hingui øt'e nú'a xá hño ne ri manda da thu'tsua ra seña ja rá ndo'yo 'na, ngu manga ra ndaxjua ley. ³Ngue'a nujú go

gucaguihu dí pe'tshu ra seña xi majuani ja ma corasohu ngue'a stá camfrihu Ajuá ne dí nsundahu'a po rá ts'edi ra Maca Ndahi ne drí johyahu ngue'a yá metiguihu ra Zidada Jesucristo. Hindí camfrihu gue nú'a ra seña thu'tsua ja rá ndo'yo 'na gue por gue'a ma da mpòhø 'na. ⁴Nuga da zahma ga beni gue ma ga mpòhø co ma hoga 'befi ne ma hñoja'i stá øt'e de ma ts'edi sehe, asta ma'na da za ga beni ndunthi que ma'ra ya ja'i. ⁵Ngue'a rá hñato ma pa de stí 'bui, bi thusca nú'a ra seña ja ma ndo'yo ngue'a drá me Israel, stí 'ñehe de yá ja'i ndu ra Benjami, drá xodyo ngue'a ma dada ma nana myá xodyo. Y nuga ndí øt'a gathu ngu nú'a manga ja rá ley ya xodyo, ngue'a ndrú fariseo. ⁶Xi ndí øt'a gathu yá ley ya xodyo, hangue xi ndí øt'tua ra nts'o'mui nú'u ya cu xqui gamfri ra Zidada Jesucristo. Y mi jo'o to'o da 'ñena gue hinduí øt'a gathu ngu nú'a manga ra ley. ⁷Gathu nuya ya t'øt'e ndí øt'a ma'met'o, pa gucagui xi mri muui ndunthi, pe nú'ya ndá camfri ra Zidada Jesucristo, dá paði gue nú'a ndí øt'a ma'met'o hinte ri muui. ⁸Y xi majuani gathu ya t'øt'e nú'u ja ja ra ximhai, pa gucagui hinte ri muui'u, dí ut'a ra uenda ngu ya paxi dá fòtbu pa go dá paði ra Zidada Jesucristo. Stá tsopu gathu pa go dá paði ma zi Hmuhu ra Jesucristo, ⁹ne pa bi za dá 'natho'be'a, y njabu dí 'bui xá hño ja rá thandi Ajuá. Y hingue ngue'a dí øt'a ngu nú'a manga ra ndaxjua ley dí 'bui xá hño ja rá thandi Ajuá, nuga dí 'bui xá hño ja rá thandi'a ngue'a dí camfri ra Zidada Jesucristo. Hangue por gue'a Ajuá handgagui gue xá nt'axigui ngue'a stá camfri. ¹⁰Nubyá nu'a dí ne, dí ne ma'na ga paði ra Zidada Jesucristo. Dí ne ga pa-tua rá ts'edi de nú'a ra 'ra'yo te bi me'tsi de mi yopa nte'a de ja ya du, ne dí ne ga nja ngu bi nja'a himbi maði rá te, bi thogui ya ts'othogui ne asta bi du. ¹¹Dí ne ga njabu masque ga tu, pa njabu ga

pe'tsa 'nara 'ra'yo te nehe ngu nú'a ra te bi me'tsi nu mi yopa nte de ja ya du'a.

Ga øthu ra ts'edi pa ga tsønhu asta rá ñani nuna ra 'ñu drí nehu

¹²Pe hindí ena gue ya xi dí 'bui xá hño ngu núna dí ma, dí paði gue drí 'betho pa ga 'bui xi xá hño, pe nuga dí sigui dí øt'a ra ts'edi pa ga tsudi nú'a ra hoga'mui xi xá hño ngu nú'a bi ne ra Zidada Jesucristo ga tsudi nu mi zæcagui ra mudi'a. ¹³Zi cuhu, nuga hindí ena gue ya dí pe'tsa nú'a ra hoga'mui'a, pe nu'a dí ne, ga pumfri gathu nú'a ya stá øt'e, ne ga øt'a ra ts'edi ga sigui ga hongu nú'a ra hoga'mui asta hinga tsudi. ¹⁴Ne dí øt'a ra ts'edi pa ga tsøni asta rá ñani nuna ra 'ñu drí nehi asta hinga hanga nú'a ra thaha xpá mæcaguihu Ajuá nuni mahets'i, nú'a xa ñatcahu da 'racju ngue'a dí camfrihu ma zi Hmuhu ra Jesucristo.

¹⁵Gathoguihu núju xa ze ma jamfrihu, mahyoni ga beñhu ngu nú'a ja juadi dá ma. Pe 'bu hinguí beñhu ngu dí bengá, Ajuá da 'ñu't'ahu pa gui beñhu ngu dí bengá. ¹⁶Pe nu'a mahyoni ga øthu, ga teñhu nú'a ya stá pahu.

¹⁷Ma zi cu'ihu, 'yøthu ngu nú'a xcá hyanthu dí øt'e, ne hyanthu nú'u ma'ra to'o øt'e ngu nú'a dí øt'e, pa njabu gui 'yøthu ngu øt'u nehe. ¹⁸Ngue'a ngu stá xi'ahu ndunthi ya 'mi'qui ne dí xi'ahu ma'na'qui co ndunthi ra dumui asta taqui dí zoni, xi 'bui ndunthi nú'u ri 'ñet'a gamfri, pe co yá ts'o'befi ri hnequi gue ri utsabi rá du ra Zidada Jesucristo. ¹⁹Pe nú'u ya ja'i'u hinda ma da mpont'ui rá cue Ajuá. Nuyá ts'onc'at'i'u go gue'u ja ra uenda ngu yá zidada'u, ne ri johyatho'u da 'yøt'a ya ts'ot'øt'e nú'u ri japi da 'be yá tsa. Nu'ú oda yá mfeni ya t'øt'e de guecua ja ra ximhai. ²⁰Pe nujú oda ma mfenihu ya t'øt'e de mahets'i ngue'a ya dyá menguhu de guehni, ne dí tømhu nehe gue ja dí 'ñehni ma zi Pøhøtehu, y nú'a go gue'a ma Zidadahu ra Jesucristo.

²¹Nú'á go gue'a ma da patca nuna ma 'bahiú dí hahúbya pa da za ga 'bahú ngu rá 'bai'a xá nsunda. Nu'á ma da patca ma 'bahiú co nú'a ra danga ts'edi pe'tsi pa ri manda gatho ya t'øt'e de guecua ja ra ximhai ne mahets'i.

Johyahú nzantho ngue'a guí camfrihú ma Zidadahú

4 Hangué por gue'a ma zi hmáca cu'ihú, xi da sigui gui 'buhú xá hño co nú'a ra jamfri xcá hñañhú de ma Zidadahú. Nu'ahú xi dí ma'ahú ne dí ne ga hant'ahú ma'na'qui, ngue'a por gue'ahú xi drí johya, ne po ri jamfrihú ma ga hanga 'nara thaha.

²Dí bantebi na nju Evodia ne ra nju Sintique da mpumbabi pa da 'múi'u co 'nada ra mfeni ngue'a ri 'natho'u co ra Zidada. ³Y nú'i ma hoga mfats'i'i de ja rá 'befi Ajuá, dí bante'i gui faxesa nú'u ya nju pa da mpumbabi, ngue'a go gue'u bi maxcagui ndunthi de ndí 'yobú ndí manga ra máca noya co ra cu Mente ne gatho nú'u ma'ra ya cu mri mpefi con guecagui. Nú'ú ya xpá t'opa yá thuhu'u nuni mahets'i ja ra libro dega te.

⁴Xi da johyahú nzantho ja rá thuhu ra Zidada, ne dí xi'ahú ma'na'qui: ¡Xi da johyahú! ⁵'Buhú nzantho co ra hñoja'i pa da badi gatho ya ja'i gue nu'ahú xi gyá hoja'ihú. Ma Zidadahú ya ma dua yo pengui 'bestho.

⁶Ne ote guí tu ri muihú. Nu'a gui 'yøthú, xipabihú gatho Ajuá, ne 'yapabihú te gatho øt'ahú ra 'bedi, nehe umfú njamadi de gatho nú'a te da 'ñe'ahú. ⁷Nu'bu gui 'yøthú njabu, Ajuá da 'ra'ahú 'nara humú nú'a xi ra dangui asta hingui tsa to da badi, y nuna humúina da sup'a ri corasohú ne ri mfenihú ngue'a guí 'buhú co ra Zidada Jesucristo.

Dá 'yoda ri mfenihú nú'a xá hño

⁸Nubyá ma zi cu'ihú, dá 'yoda ri mfenihú gatho nú'a majuani, ne nú'a xá

nsunda, ne nú'a xá hño, ne gatho nú'a xá nt'axi, ne ra hñogaja'i, ne nú'u ya t'øt'e hma gue xá hño. Dá 'yoda ri mfenihú nú'a guí pahú gue xá hño, ne nú'a rí 'ñep'ahú.

⁹'Yøthú ngu nú'a dá u't'ahú ne nú'a gá pahú ndí øt'e, ne nú'a gá 'yøhu dá xi'ahú, ne nú'a gá hyanthú ndí øt'e. 'Yøt'ehú njabu y nu Ajuá da 'múi con gue'ahú ne da 'ra'ahú ra humú.

Ya gamfri me Filipino pempa ra mfats'i ra apostol Pablo

¹⁰Drí johya ndunthi ja ra Zidada ngue'a nubyá ya xcá yopa benju, ne xcá faxcahú. Hingue xqui pumfriguihú, hønse ngue'a himi tsa hanja gui faxcahú. ¹¹Nuga hindí manga njabu ngue'a te øtca ra 'bedi, nuga stá padi ga johya co nú'a dí pe'tsi. ¹²Stá padi ga tseta ra hñoaya, ne stá padi ga 'bui co ra hño. Stá padi de gatho, ra hniña o ra thuhu, ne 'bu di ja o di otho. ¹³Co nú'a ra ts'edi di 'racagui ra Zidada Jesucristo, nuga gatho da za ga tseti nú'a da 'ñepqui. ¹⁴Pe xi xcá øtcahú ra hño ngue'a gá faxcaguihú ja ma ts'othogui.

¹⁵Ngu guí pahú nú'ahú guí 'buhúbu Filipino, nu de ndá fudi da manga ra máca noya, ne de ndá pømbú Macedonía, bi njo'o ma'ra to'o bi 'racagui ra mfats'i, hønse nuri nijahú nguí pencahú ra mfats'i dega jamadi ngue'a stí xi'ahú rá noya Ajuá. ¹⁶Ne de nduí 'bu ja ra hnini Tesalonónica, hingue 'na'quitho gá pencahú ra mfats'i pa nú'a te ndí honi. ¹⁷Nuga hindí ja po nú'a ra mfats'i gá 'racju. Nuga dí ja pa gui hañhú nú'a ra thaha da 'ra'ahú Ajuá. ¹⁸Nuga ya stá hani nú'a ri mfats'ihú asta ma'na ndunthi de nú'a ndí honi, nú'a gá pencahú co ra cu Epafrodito, y con gue'a asta pongui. Nú'a gá pencahú gue'a ngu 'nara 'baha yuni xá cuchi nú'a xcá umfú Ajuá, ne nu'á ri ho'a. ¹⁹Ajuá ma Dadahú da 'ra'ahú gatho nú'a gui hyoñhú, ngue'a

go gue'a tsa da 'racju gatho ya hño xá nsunda por nú'a bi 'yøt'a ra Zidada Jesucristo. ²⁰ ¡Drá nsunda pa nzantho Aju ma Dadahu! Njabu gue'a.

**Ra nzengua pehna ra apostol
Pablo mi uadi ra carta**

²¹ Dí peñ'ahubu ra nzengua de rá thuhu ra Zidada Jesucristo gatho nú'ahu

gyá gamfrihu me Filipo. Nehe peñ'ahubu ra nzengua gatho nuya cu dí 'bu'beua. ²² Nehe peñ'a'ihubu ra nzengua nuya gamfri pepabi ra Cesa ra danga nda de guecua Nroma, ne gatho ma'ra ya cu 'bui de guecua.

²³ Ma Zidadahu ra Jesucristo da jap'ahu gatho'ihu. Njabu gue'a.

RA COLOSENSE

RÁ CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO NÚ'A BI 'YOPABI YA GAMFRI ME COLOSA

Ra apostol Pablo opabi ya gamfri me Colosa

1 Núgui drá Pablo rá apostolgui ma zi Hmuhú ra Jesucristo. Ajuá go rá paha'a pa bi hñuxcagui dega apostol. Nugui ne ra cu Timu ²dí op'a'ihe nuna carta nú'ahú ma zi cu'ihú guí 'buhubú ja ra hnini Colosa, guí camfrihú ma zi Hmuhú ra Jesucristo, ne yá batsi'ihú Ajuá. Ajuá ma Dadahú da jap'a'ihú ne da max'ahú pa gui 'buhú te rá entho.

Ra apostol Pablo apabi Ajuá pa da japí ya gamfri

³Ajuá ma Dadahú go gue'a rá Dada nehe ma zi Hmuhú ra Jesucristo dí apabihe por gue'ahú ne nzantho dí umfe njamadi'a ⁴ngue'a stá øhe de ri jamfrihú guí pe'tsuahú ma zi Hmuhú ra Jesucristo ne de nú'a ra hmáte guí pe'tsuahú gatho nú'ú ma'ra yá batsi Ajuá, ⁵ngue'a guí tøm'hú ma gui 'buhú nuni mahets'i habú xuá hyoqui Ajuá pa gue'ahú. Nu'ahú guí pe'tshú ra hoga nthø'mate gue'a xcá 'yøhú ra mąca noya nú'a mąnga majuaní, ne xcá camfrihú. ⁶Nú'a ra mąca noya xcá 'yøhú xa si'ahú, rí ntungui gatho rá nguni ra ximhai, ne rí gamfri ndunthi ya ja'i. Gue'a ngu 'nara hoga sofo ri unga rá noya Ajuá de haburaza de ra ximhai, ngu bi nja de guerpú Colosa nu ngá 'yødehú bi si'ahú de nú'a bi 'yøt'a Ajuá po rá hñoja'i, ne gá pahú gue go gue'a xi majuaní nú'a bi si'ahú. ⁷Gue'a bi 'ñu't'a'ihú numa hmąca cuhú ra Epafra, guehni 'nará hoga mefi ma Zidadahú ra Jesucristo stá 'ño'be ja rá 'befi Ajuá, ne bi zo'ahú de rá noya Ajuá.

⁸Nuni go guehni bi xicaguihe de nú'a ra hoga hmáte guí pe'tshú ngue'a xcá camfrihú.

⁹Desde nú'a ra pa'a dá øhe njabu, hindí tsayahe dí apabihe Ajuá por gue'ahú, pa da 'ra'ahú 'nara hoga mfeni pa gui patuahú xá hño nda'a go rá paha'a, ne da 'ra'ahú ra mfiadi pa gui pahú xá hño gatho nú'a u't'ahú ra Mąca Nđahi, ne gui pahú nda'a xá hño guí 'yøthú. ¹⁰Dí apabihe gue nzantho guí 'yøthú ngu nú'a rí 'ñep'a'ihú guí 'yøthú ngue'a guí camfrihú ra Zidada, ne gui 'yøthú ngu nú'a ri ho'a, pa njabu da xup'a ri hoga 'befihú, ne ma'na guí pahú'a. ¹¹Nehe dí apabihe gue da 'ra'ahú ndunthi rá mąca ts'edi'a pa da za gui tsethú gatho nú'a da 'ñep'a'ihú, ne gui tsethú co ra johya ne ra pacencia. ¹²Ga umfú njamadi Ajuá ra Dada ngue'a nu'a xa 'racjú ra ts'edi pa ga 'buhú ja rá mąca ñot'i'a, ngu nú'a xa umbabi gatho ma'ra yá batsi'a. ¹³Ajuá go gue'a bi pøngaguihú de ja ra 'bexuui habú ndí 'buhú ja rá hmanda ra ts'oqui, y bi hñuscaguihú ja rá hmanda rá hmąca T'ú, go gue'a ma zi Hmuhú ra Jesucristo. ¹⁴Nú'a go gue'a bi manga rá ji ne bi du pa bi pungaguihú gatho ma ts'oquihú ne pa bi pøhøguihú.

Dí 'buhú xá hño ja rá thandi Ajuá po rá du ma zi Hmuhú ra Jesucristo

¹⁵Ajuá hingui hnequi, pe bá ehe rá T'ú nú'a mahyeguiuí rá 'mui, ne xa thandi ne xa 'ñutcahu tengú rá 'mui rá Dada. Nu'a ya mi 'bui ante da nja gatho nú'a jabya, ne go gue'a ra ndá de gatho. ¹⁶Y Ajuá bi 'yent'ua rá 'ye'a pa go bi hyoqui gatho nú'a ja ne 'bui nuni mahets'i ne nuua ja ra ximhai, gatho nú'a ri hnequi ne nú'a hini hnequi, gatho nú'ú to'o ri manda ne ri ndá, nú'ú ja yá ts'atbi ne yá ts'edi, gatho go bi hyoc'a, ne gatho pa rá nsunda'a. ¹⁷Nú'a ya mi 'bui ante da nja gatho nú'a jabya, ne gatho go o ja rá 'ye pa ri

su'a. ¹⁸ Ha nú'a nehe go ra ñaxu de ra ni-ja. Y nura nija nú'u to'o camfri'a, ne nu'ú go gue'u rá ndo'yo'a. Y nu'á umbabi'u ra 'ra'yo te nú'u to'o camfri'a. Nu'á go rá mudi bi yopa nte de ja ya du, pa go bi nda'a de gatho. ¹⁹ Ajuá go rá paha pa bi mahyeguiui rá 'múi ne rá ts'edi ma zi Hmuhú ra Jesucristo. ²⁰ Nehe Ajuá go rá paha pa bá pehni'a pa njabu por nú'a bi 'yøt'e'a da za da yopa hogui gatho nú'a xqui ts'oqui nuua ja ra ximhai ne nuni mahets'i. Po rá ngue'u bi manga rá ji ja ra pont'i'a ne ja bi duni, pa nu'ú bi za bi mádi'u co Ajuá ne bi za bi 'múi xá hño ja rá thandi'a.

²¹ Nu'ahu ma'met'o nguí 'buhu yabu de Ajuá ne ngrí utsahu'a ja ri mfenihu, ngue'a nguí øthu ya ts'ot'øt'e, pe nubyá Ajuá xa 'yøt'e pa gá mádiu con gue'a ne gá 'buhu xá hño ja rá thandi'a. ²² Ngue'a Ajuá bá pehna rá T'u y nú'a gue'a ra Zidada Jesucristo bi e bi nja'i pa bi tho ja ra pont'i, pa njabu da za gui 'buhu strá nt'axi ja rá thandi Ajuá, ne ya hinte ma ts'oqui gui tuhu, ne njabu hinto da 'be't'a ri tsahu ja rá thandi'a. ²³ Hangue mahyoni gui siguihu co nú'a ra hoga jamfri xcá hañhu, ne gui zehu ngu ya 'yuza ri cuna mbo ra hai, ne nzantho gui tømhu nú'a ra nthø'mate xa si'ahu ne ma gui hañhu ngue'a xcá camfrihu ra maça noya nú'a gá ødehu. Nuna ra maça noyana xa nt'øde maxøgue rá nguni ra ximhai, y núgui drá Pablo xa thuxcagui pa ga xanga nuna ra maça noyana.

Ra apostol Pablo bi t'umbabi ra 'befi pa da su ya gamfri

²⁴ Xi drí johya ngue'a dí tho ya thogui po rá ngue'ahu. Dí sufri ngu bi sufri ma zi Hmuhú ra Jesucristo, pa ga thogui nuya thogui hinxa njatho po rá ngue rá nija, y nú'a go rá ndo'yo'a. ²⁵ Nugui 'nadrá mefi ja rá nija Ajuá xa hñuxcagui pa ga xi'ahu gatho ngu nú'a manga rá noya'a. ²⁶ Ajuá bi hñuxcagui pa ga xi'ahu

nú'a xqui beni'a desde maya'bu ne hinto xqui badi, pe nubyá ha, xa 'ñutcahu núju yá batsiguihu'a. ²⁷ Ajuá gue'a rá paha bi 'ñutcahu nú'a xqui beni'a ne hinxqui fadihma, pa njabu da badi gatho ya ja'i ja ra ximhai tengu rá ndangui nú'a xqui beni Ajuá da 'yøt'e. Y nú'a xqui beni'a go gue'a gue ma zi Hmuhú ra Jesucristo 'bui ja ma corasohu, y hangue dí tømhu ga 'buhu pa nzantho ja rá nsunda'a.

²⁸ Núje yá mefiguihe Ajuá, haburaza dí mañhe de ma zi Hmuhú ra Jesucristo, ne dí umfe ra hoga ts'ofu gatho ya ja'i, ne dí utuahe'u co nú'a ra hoga mfaði xa 'racaguihe Ajuá, pa njabu to gatho da gamfri'a da te yá jamfri pa da za da 'mu'u ngu gra 'mu ma zi Hmuhú ra Jesucristo. ²⁹ Hangue por guehna xi drí mpefi con gatho ra ts'edi nú'a xa 'racagui ra Zidada Jesucristo.

2 Nubyá, dí ne gui pahú gue nugui xi dí apabi Ajuá con gatho ma ts'edi por gue'ahu ne por nú'u ya cu bí 'bui ja ra nija Laodicea, ne por gatho nú'u ma'ra ya cu hinstá mpaði'be. ² Dí apabi Ajuá gue da nup'a ri mfenihu, ne pa gui 'buhu co 'nada ra hmate, ne pa da 'ra'ahu ra hoga mfaði pa ma'na gui pahú xá hño ma zi Hmuhú ra Jesucristo nú'a bi 'ñe bi 'yøt'a nú'a xqui beni Ajuá ne hinxqui fadihma, ne ja dá paðihu. ³ Ngue'a ja guehni ja ma zi Hmuhú ra Jesucristo ja jani gatho ra hoga mfaði ne ra hoga mfeni. ⁴ Dí xi'ahu njabu pa hinda za to da hya'ahu co 'raya noya nú'u xi ri nt'øde mahotho pe hinga majuani. ⁵ Masque nugui hindí 'buihya con gue'ahu, pe dí ja ra uenda dí 'bui con gue'ahu ngue'a oda ma mfeni de gue'ahu, y xi drí johya ngue'a dá øde gue guí øthu gatho nú'a xá hño, ne xi xcá zedi ri jamfrihu nú'a guí pe'tsuhú ma zi Hmuhú ra Jesucristo.

⁶ Hangue 'buhu xá hño co ma zi Hmuhú ra Jesucristo ngu nú'a xa t'u't'ahu nu ngá camfrihu. ⁷ Njahú ngu ya 'yuza xa cuna mbo ra hai, xi da

nt'athu con gue'a, ne dá ze ri jamfrihu ngu nú'a xa t'u't'ahú. Ne umfu njamadi Ajuá nzantho.

Dí pe'tshú 'nara 'ra'yo te ngue'a dí camfrihu ra Zidada Jesucristo

⁸ Xi da nsuhú, oxqui hophú da hya'ahu nú'u ya c'uamba ja'i 'yobú xi'ahú nú'a te bense de yá mfeni hõnse pa da hya'ahú, ngue'a nu'ú hingui udi ngu nú'a bi 'ñudi ra Zidada Jesucristo, nu'ú udi hõnse nú'a xa bense yá mija'iuí de yá mfenise ne xa 'ñudi.

⁹ Ja ma zi Hmuhú ra Jesucristo ja bi hnequini gatho tengú rá 'mui Ajuá ngue'a nu'á mahyeguiuí rá 'mui'a.

¹⁰ Y nu'ahú ya xcá tshú gatho ra te maxøgue, ngue'a ya guí 'nathohú co ma zi Hmuhú ra Jesucristo nú'a ri manda gatho nú'u to'o pe'tsa ra ts'edi ne nú'u to'o pe'tsa ra ts'utbi. ¹¹ Nu ngá 'nathohú co ma zi Hmuhú ra Jesucristo, gue'bu gá hañhú ra seña ja ri corasohú ngue'a Ajuá bi 'uec'a'ihú de ja ra ts'oqui. Y nú'a ra seña gá hañhú hingue ngu nú'a ra seña øt'a ya xodyo gue hõnse ri seña bitho rá ndo'yo 'na. Nuna ra seña gá hañhú, gá hañhú ja ri corasohú ngue'a gá camfrihu ma zi Hmuhú ra Jesucristo. ¹² Ngue'a nu ngá nxistehéhu, ja ra uenda gá nt'aguihu co ma zi Hmuhú ra Jesucristo ne gá yopa ntehu ma'na'qui con gue'a, ngue'a xcá camfrihu gue Ajuá ja rá ts'edi pa bi japi bi yopa nte ma zi Hmuhú ra Jesucristo de ra du. ¹³ Nu'ahú ma'met'o xqui 'meh-mahú ja ra ts'oqui, mi ja ra uenda ya xcá tuhmahú, ne hinguí pe'tshmahú nú'a ra seña ja ri corasohú, pe nubyá Ajuá bi 'yøt'e pa gá yopa ntehu ma'ra'yo ngue'a ya guí 'nathohú co ma zi Hmuhú ra Jesucristo, ne bi pun'a'ihú gatho ri ts'oquihu. ¹⁴ Ajuá ya xa putca gatho ma ts'oquihu, ngue'a xi 'nandyá 'yøt'ats'oquihu hindá øtehu ngu nú'a manda ja rá ley'a, hangue ma xa mencahmahú ja ra nidu. Pe gatho nuya ts'oqui ndí tuhú, go ma

zi Hmuhú ra Jesucristo bi gut'a gatho ja ra pont'i. ¹⁵ Ne mi du ma zi Hmuhú ra Jesucristo ja ra pont'i, gue'bu bi ntate de gatho yá ts'edi ya ts'ondahi ne yá hmanda'u, ne njabú bi 'betua yá tsa'u ja yá thandi gatho ya ja'i, ne bi zixa nts'ahni'u.

Hyoñhú ya hoga hño bí ja nuni mahets'i

¹⁶ Ostí ma da du ri muihu 'bu nõñ'ahú ya ja'i ngue'a hinguí øthu ngu yá nza-i'u, o de nú'a guí tsihu, o ngue'a hinguí øthu ya ngo ngu yá nzai ya xodyo, ne ngue'a hinguí øthu ya ngo dega tat'a zana ne de ya pa dega tsaya. ¹⁷ Ngue'a gatho nú'a mi øt'a ya xodyo go 'nara nt'uditho de ma zi Hmuhú ra Jesucristo hinxqui zøtho, pe nu mi zøhø'a, ja bi uahni gatho yá ts'edi de nú'a mi øt'a ya xodyo. ¹⁸ Oxqui hophú to'o da hya'ahú da xi'ahú gue hinte ma gui tahahú ngue'a hinguí øthu ngu øt'u, ngue'a nú'u ya hyate ja'i ri 'ñet'a hoja'i ne asta ri nsunda ya enxé nehe, ne ma te gatho xa hyandi dega thedi, ha ne gue hinte xa hyandi, ne xi ri 'ñets'i de yá mfenise. ¹⁹ Nu'ú hinguí camfri ma zi Hmuhú ra Jesucristo nú'a to'o ra ñaxu de rá nija'a. Y nurá nija'a gue'a rá ndo'yo, ha nujú go dyá xenihu de rá ndo'yo'a ne dí hamphu rá ts'edi'a pa ga ntehu, y njabú rí te rá nija'a ngu nú'a xa bengá Ajuá.

²⁰ Nu'ahú ja ra uenda xcá tuhú mahyegui co ma zi Hmuhú ra Jesucristo ne xcá 'ueguehu de nú'a ri bense de ja yá mfeni ya ja'i. Nu'bú çhanja guí øthu ngu yá nzai'u, 'ñena hingyá gamfrihu? çHanja guí øthu ngu nú'a ri 'bep'a'ihú'u? ²¹ Ngu nú'a eñ'u: "Oguí thañhú núná, oguí tsihu nú'á, oguí juxhu co ri 'yehú." ²² Gatho nuya ya hmandaya ma hõnse de nú'u ma da uadi da thogui, ne hinte ri muui ngue'a go 'raya hmandatho nú'u xa zanse ya ja'i pa da 'ñudi'u. ²³ Nu'a tó'o da 'yøt'a

nuya ya hmanda, ri hnequi ngu øt'a xá hño ngue'a øt'e co ra hñoja'i ne ndunthi ra søcambeni, ne asta da japi da sufri rá ndo'yo, pe nuya ya hmanda hinte ma ts'edi umbi pa da zama rá ndo'yo.

3 Nu'ahü ja ra uenda gá yopa ntehu mahyegui co ma zi Hmuhü ra Jesucristo nu mi yopa nte'a de ra du, hangue hyoñhü nú'u ya hoga hño bí ja nuni mahets'i habü bí 'bü'a ne bí hudi ja rá 'ñei Ajuá rá Dada. ²Dá 'yoda ri mfenihü de ya t'øt'e nú'u bí ja nuni mahets'i, hingue de nú'u ya t'øt'e jaua ja ra ximhai. ³Ngue'a nujú ngu 'ñena dá tuhu mahyegui co ma zi Hmuhü ra Jesucristo ne dá yopa ntehu con gue'a, hangue ja ra uenda ya dí 'bühü 'nadbü con gue'a nuni habü bí 'bü Ajuá ra Dada. ⁴Ne nu stua yopa pengui, ma ga hnequihü mahyegui con gue'a strá nsunda ngue'a 'nada ma tehu con gue'a.

'Ueguehu de ri ndaxjua 'müihü ngue'a ya guí pe'tshü ra 'ra'yo 'müi

⁵Hangue 'uehü de gatho ya ts'oqui nú'u jaua ja ra ximhai. Oxqui ntsinga medinthatihü, ne oxqui pe'tshü ra ts'onc'at'aja'i, nixi ma'ra ya ts'onc'at'i, nixi oxqui øthü ma'ra ya ts'o'befi. Ne oxqui c'at'ihü ra boja ne ma'ra ya hño de ra ximhai, ngue'a 'bü guí øthü njabü, nu'bú go grí nsundahü'u, hingo grí nsundahü Ajuá. ⁶Por nuya ts'ot'øt'eya ma da zátua rá cue Ajuá gatho nú'u to'o ya ts'o'yøde. ⁷Ne'ahü ja nguí ohunih-má ja nú'u ya ts'ot'øt'e'u. ⁸Pe nubyá ya guí pe'tshü ma'na ra 'ra'yo 'müi, hangue nehe hyehübü gatho nú'u ma'ra ya ts'ot'øt'e, ngu ra nt'utsate, ra cue, ra nts'o'müi, ra ts'ante ne ma'ra ya ts'onoya. ⁹Oguí mpetua nc'uambahü 'na ngu ma'na, ngue'a nú'a ri ndaxjua 'müihü ya xcá hehübü. ¹⁰Nubyá ya xa mpata ri 'müihü, ne 'yo grí patuahü rá 'müi Ajuá nú'a to'o xa 'ra'ahü ra 'ra'yo te, asta xi ma gui 'bühü ngu rá 'müi'a.

¹¹Y ja nú'a ri 'ra'yo 'müihü xcá pe'tshü, nuni hingui fadi ua ra griego ua ra xodyo, ua pe'tsa ra seña ja rá ndo'yo o hina, ua ra mengu ua ra nzøhø ja'i, ua ra 'bego ua hingrá 'bego, ngue'a ma zi Hmuhü ra Jesucristo gatho o ja rá 'ye'a, ne nu'a 'bü mahyegui con gatho.

¹²Ajuá xi ri ma'a'ihü ne xa huahn'ahü pa dyá meti'ihü'a. Hangue nubyá dá nja ri nthecatehü, ne 'yøthü ra hñoja'i, ogyá 'ñets'ihü, dá nja ri t'equ'eihü, ne ri pacenciahü. ¹³Ntsetuahü 'na ngu ma'na, ha nu'bü 'na de gue'ahü to'o da 'yøt'ahü 'nara nts'o'müi, pumbahü, ngu bi pun'ahü nehe ra Zidada. ¹⁴Pe nu'a ma'na mahyoni, nura hmate gui pe'tshü, ngue'a go gue'a ri jacjü ga 'nathohü pa ga 'bühü co 'nada ra mfeni. ¹⁵'Bühü co nú'a ra hoga'müi xa 'ra'ahü Ajuá ja ri corasohü, ngue'a Ajuá bi zohn'ahü pa gui 'bühü co 'nara hoga'müi ngue'a guí 'nada ra ndo'yohü co ma Zidadahü. Ne nzantho umfü njamädi Ajuá de gatho nú'a da 'ñe'ahü.

¹⁶Dá 'yoda ri mfenihü rá noya ma zi Hmuhü ra Jesucristo. 'Ñutuahü ne nupa mfenihü 'na ngu ma'na co nú'a ra hoga mfadi xa t'a'ahü. Ne tuthü ya salmo ne ya jahña ne ma'ra ya mäca thuhu. Tutuahü Ajuá ne umfü njamädi'a con gatho ri corasohü. ¹⁷Gatho nú'a guí 'yøthü o nú'a guí mañhü, 'yøthü gatho pa rá nsunda ma zi Hmuhü ra Jesucristo, ne ja rá thuhu'a umfü njamädi Ajuá ra Dada.

Nú'a rí 'ñepi da 'yøt'a ya gamfri pa da 'müi xá hño co yá miqu'eiu

¹⁸Nu'ahü 'behñahü, 'yøta ri damehü ngu rí 'ñepi gui 'yøthü ngue'a gyá gamfrihü de ma Zidadahü. ¹⁹Nu'ahü 'ñøhøhü, mädi ri 'behñahü ne ogyá ts'o'müihü con gue'u. ²⁰Nu'ahü batsihü, 'yøta gatho nú'a da xi'a ri dada ri nanahü, ngue'a guehna ri ho ra Zidada. ²¹Ha nu'ahü dadahü, oguí tsühü nts'edi ri batsihü pa hinda du yá müi'u. ²²Ha

nu'ahũ 'begohũ, 'yøtehũ ri hmuhũ nuua ja ra ximhai gatho nú'a da 'bep'a'ihũ, ne hingue hõnse ra ora hant'ahũ xi grí mpehũ pa gui pønga ri hmihũ con gue'u, pephũ con gatho ri muihũ ngue'a guí tsuhũ Ajuã. ²³Ne gatho nú'a guí pehũ, pehũ con gatho ri pahahũ, jahũ ra uenda go guí pephũ ra Zidada, hingue nuya ja'i. ²⁴Ya guí pahũ gue numa Zidadahũ ra Jesucristo ma da 'ra'a ri thãhãhũ ngue'a go guí pephũ'a. ²⁵Pe nu'a tó'o ø't'a ra nts'o'mui, ra Zidada da gu'tuabi ngu tengu nú'a xa 'yøt'e, ne hinda ma da nja ra nsũqui.

4 Nu'ahũ hmuhũ, manda ri 'begohũ ngu rí 'ñepi, ngue'a guí pahũ gue ne'ahũ guí pe'tshũ 'nari Hmuhũ nehe nuni mahets'i.

²Oguí tsaya gui 'yapabihũ Ajuã con gatho ri muihũ, ne umfũ njamãdi'a ngue'a ø't'a'ihũ ri nt'adihũ. ³'Yapabihũ por guecje, pa da xogahe ya gosthi pa da za ga mãñhe de gatho nú'a xa 'yøt'a ra Zidada Jesucristo ngu nú'a xqui beni Ajuã ne hinxqui fãdihmã, pe Ajuã ya xa 'ñutcahũ. Ne ngue'a go dí mã de gue'a, hangue dí jot'ua fadi. ⁴'Yapabihũ Ajuã pa da za ga manganã xã hño de gue'a ngu rí 'ñepcagui ga mã.

⁵Jamasuhũ hanja gui 'yohũ, 'yohũ co ndunthi ra mfãdi ja yã thandi nú'ũ hingyã gamfri. Ogrí 'beta ri orahũ, zofohũ'ũ de rá noya Ajuã. ⁶Ñãhũ co ndunthi ra t'equ'e'i ne ra hmãte, ne beñhũ xã hño hanja grí thãtuahũ cada 'na nú'ũ grí ñãuihũ.

Ya nzenjua pehna ra apostol Pablo mi uadi ra carta

⁷Nuni ma hmãca cuhũ ra Tiquico guehni 'narã hoga mefi Ajuã stã mpehe mahyegui, y nu sta zømbũ dua c'a't-s'ahũ, ma da xi'ahũ gatho nú'a te dí thoguiua. ⁸Hangue pa gue'a dí peh-n'ahũbũ pa da xi'ahũ tengu gra 'muihe de guecua ne pa da nup'a ri mfeniũ.

⁹Ma da meui nehe ma zi hoga cuhũ Onesimo, nuni ja ra mengu de guepũ ngu guí pahũ. Nuyú ma da xi'ahũ gatho nú'a dí thoguihe de guecua.

¹⁰Ne ri fat'ajuã'ihũ ra zi cu Aristarco nuni drí ncompa'beua ja ra fadi, ne ri fat'ajuã'ihũ ra zi cu Marco nuni rá primo ra cu Berhna. Nu'ahũ ya xa si'ahũ gue ma da mabũ da c'a'ts'ahũ ra cu Marco, ne sta zømbũ umfũ ra tsaya co ndunthi ra hmãte. ¹¹Nehe ri fat'ajuã'ihũ nuni ra cu Jesu xa thu'mbabi nehe ra Justo. De gatho ya xodyo nú'ũ xa gamfri hõnse nuyũ ya cuyũ faxcagui pa dí mãmbahe rá noya Ajuã de guecua, pa njabũ ndunthi to'o xa yũt'i ja rá hmãnda Ajuã, y go guehyũ xi ri hubga ma mui. ¹²Ne ri fat'ajuã'ihũ ra cu Epafra, guehni 'narã mefi nehe ma zi Hmuhũ ra Jesucristo, nehni ra mengu de guepũ. Nuni nzantho apabi Ajuã con gatho rá mui pa hingui 'ueguehũ de ri jamfrihũ ne pa gui 'yohũ xã hño ja rá thandi Ajuã ne gui 'yø'tuahũ nzantho ngu nú'a go rá pahã'a. ¹³Nugui go dí damajuani xã hño de guehni, ngue'a nzantho tagui tu por gue'ahũ, ne por ya cu ya me Laodicea, ne nú'ũ ya me Yerapoli. ¹⁴Ri fat'ajuã'ihũ nehe ra cu Luca, nuni ra medico xi ra hmãdi, ne ra cu Dema.

¹⁵Fat'ajuãhũbũ ts'ũ gatho ya cu nú'ũ ya me Laodicea, ne fat'ajuãhũbũ ra cu Nimfa, ne gatho nú'ũ ya cu ri munts'i ja rá ngu'a pa ri xøcambeni Ajuã. ¹⁶Nu xcri juahũ gui hñe'thũ nuna ra carta, pempabihũ nú'ũ ya cu ya me Laodicea, pa da hñe'ti nehe'ũ. Ha nú'a dá pempabi'ũ da men'a'ihũ pa gui hñe'thũ nehe. ¹⁷Nehe xipabihũ ra cu Arquipo gue da mefi xã hño nú'a ra 'befi xa umbabi ra Zidada, asta hinda juatbi gatho.

¹⁸Núgui drã Pablo de ma 'yese dí op'ahũ nuna ra nzenjua. Oxqui pumfriguĩhũ gue dí oua ja ra fadi. Ha nubyã, Ajuã da jap'a'ihũ. Njabũ gue'a.

RÁ MŪDI RA TESALONICENSE

RÁ MŪDI CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO BI 'YOPABI YA GAMFRI ME TESALONICA

Ra apostol Pablo ne yá compa opabi ya gamfri me Tesalonica

1 Núga drá Pablo, ne ra cu Silvano ne ra cu Timu, dí pehn'a'iehebu nuna ra carta, nu'ahú gyá gamfrihú guí 'buhúbu Tesalonica ne guí 'buhú co Ajuá ra Dada ne co ra zi Hmu Jesucristo. Ajuá ma Dadahú ne ma zi Hmuhú ra Jesucristo da jap'a'ihú ne da max'ahú pa gui 'buhú te rá 'ñentho.

Ra hoga'mui mi udi ya gamfri me Tesalonica

²Dí aphe Ajuá por gue'ahú ne nzántho dí umfe njamádi'a por gatho'ihú. ³Nú'bu dí aphe Ajuá ma Dadahú, nzántho dí beñhe ra 'befi de ri jamfrihú ne ri 'befihu dega hmáte, ne dí beñhe de gatho nú'a guí tsethú ngue'a guí tømhu da 'ñehe ma zi Hmuhú ra Jesucristo. ⁴Ma zi cu'iehe yá hmádi'ihú Ajuá, dí páhe gue xa huahn'a'ihú Ajuá. ⁵Nura máca hoga noya dá xi'ahe hindá xi'a'iehe hõnse dega noya, dá xi'ahe co rá ts'edi ra Máca Ndáhi, nehe dí camfrihe gue go guehna xi majuáni. Nu'ahú gá páhu tengu ma 'muihe nú'bu duá 'buehebu con gue'ahú pa ri hñohú.

⁶Ya guí tenga ma 'muihe, nehe guí tembahú rá 'mui ra Zidada Jesu. Gá hññhú rá noya Ajuá co ndunthi ra nt'ut-sate, pe nehe co ra johya nú'a xa 'ra'ahú ra Máca Ndáhi. ⁷Hangue gatho ya cu me Macedonia ne ya cu me Acaya bi den'a ri 'muihú. ⁸Por gue'ahú bi ntunga rá noya ra Zidada hingo sehe Macedonia nixi sehe Acaya; nehe haburaza fadi gue guí camfrihú Ajuá. Nde nubyá, ya hindí pe'tshe te ga máñhe, ⁹ngue'a ya

ja'i ri mpede hanja bi za dá cethe ra maca noya con gue'ahú. Nehe máñ'u gue gá tsohubu ya c'oi nú'u hingo gue'u Ajuá pa gui pepabihú Ajuá nú'a te y go gue'a Ajuá xi majuáni. ¹⁰Nehe guí tømbahú rá T'u Ajuá nu stí 'ñehe de mahets'i. Ajuá go bi 'yøt'e pa bi yopa nte'a de ja ya du, ne go gue'a ra Zidada Jesu nú'a to'o ñan-gaguihú de rá cue Ajuá ma da 'ñehe.

Rá 'befi ra apostol Pablo nuni Tesalonica

2 Zi cuhú guí páhu gue himbi 'meditho ma 'befihe nú'bu dá hats'ahebu rá noya Ajuá. ²Masque bi sicje ndunthi ya ts'onoya nuni Filipino ne bi hñabgagui-heni ngu guí páhu, pe Ajuá bi 'racje ra ts'edi pa dá xi'ahe ra maca noya, hindá ntsahe nixi dá ntsuhe, masque ndí thohe ya nt'utsate. ³Dá zo'a'iehe de nú'a xi majuáni, hindá zo'a'iehe dega ts'o-qui nixi dega nthate. ⁴Ajuá bi hyandi gue mi 'ñepcaguihe ga máñhe ra maca noya ne bi 'bepcahe ga máñhe. Hangue gue'a dí máñhe, hingo pa go da t'ø-tua yá paha ya ja'i, hõnse pa go da t'ø-tua rá paha Ajuá nú'a to'o patca ma mfenihú. ⁵Hindá ha'ahe co 'raya hoga noya mahotho, ngu guí páhu, nixi hindá ha'ahe dega nc'at'aboja, Ajuá go pádi. ⁶Ne hindá nehe to'o da 'ñesca ma nsuhe, nixi nu'ahú nixi ma'ra, masque mri 'ñepcaguihe hmahá ngue'a dyá 'mehnihe de ra Zidada Jesucristo. ⁷Nu'a dá øthe, ndí pe'ts'ahe ra hmáte ngu 'nara nana su yá zi batsi. ⁸Nts'edi xi stá ma'ahe, hangue hingue nsøtho dá 'ra'ahe rá hoga noya Ajuá, nehe xa za stá uñhe ma tehe po rá ngue'ahú ngue'a xi drí ma'ahe. ⁹Zi cuhú, nu ndá xi'a'iehe rá noya Ajuá, guí páhu gue ndí mpefihe ma pa ra xuui co ndunthi ra nzabi pa hindá øt'a'iehe ra xuhñá ni 'na de gue'ahú.

¹⁰Guí páhu ne Ajuá pádi gue nu ndá 'buehebu dá 'yohe xi xá hño ne dá nhy-oja'iehe con gue'ahú nú'ahú gyá gam-

frihũ, ne hindá øthe nú'a xá nts'o hangue himbi za to bi c'ascahe. ¹¹Ne guí pahũ hanja ndí zo'a'ihe ne ndí nup'ahe ri mfenihũ cada 'na de gue'ahũ, ngu 'nara dada zofo yá b̂atsi. ¹²Ndí 'bep'ahe gue gui 'yohũ ngu rí 'ñep'a'ihũ ngue'a Ajuã xa zohn'a'ihũ pa gui 'buhũ ja rá m̂aca hnini ne ja rá nsunda'a.

¹³Nuje nzantho dí umfe njamaði Ajuã ngue'a gá øhũ ra m̂aca noya nú'a dá xi'afe ne gá pahũ gue go gue'a rá noya Ajuã ne hingo rá noya 'nara ja'i. Ne majuãni go gue'a rá noya Ajuã, ne ri mpefi ja ri corasohũ nú'ahũ gyá gamfrihũ. ¹⁴Nu'ahũ, zi cuhũ, xcá thoguihũ ya nt'utsate mahyegui ngu xa thogui ya cu de yá nija Ajuã nuni Judea, nú'ũ 'bui co ra Zidada Jesucristo. Xa utsal'ihũ ya mengu ri haihũ mahyegui ngu ya xodyo xa utsal'ia ya cu nuni Judea. ¹⁵Nuya xodyo go gue'ũ bi hyo ra Zidada Jesu, nehe bi hyo sehe yá badi'ũ, y necje bi guje. Hingui øt'e'ũ nú'a rá paha Ajuã ne ri utsal'ũ gatho ya ja'i. ¹⁶Mi hagaguihe hmaha ga zofohe ya ja'i nú'ũ hinga'yá xodyo pa hinda mpøhø'ũ. Njabũ ya xodyo xi bi 'yøt'a ya ts'oqui asta habũ bi za, ne rá ngats'i rá cue Ajuã ya xa zudi'ũ pa nzantho.

Ra apostol Pablo xi mi ne da ma da c'a'tsa ya gamfri me Tesalonica

¹⁷Nujũ zi cuhũ ya pe'tsa ya pa hin-stá nuhũ, pe de ma corasohe dí beñ'ahe. Hangue xi ndí nehmahe ga nuhũ. ¹⁸Ndí nehmahe stá mahebũ ga c'a'ts'ahũ pe ra Satá himbi hocje. Nuga drá Pablo ndunthi ya 'mi'qui dá ne ga mahmabũ. ¹⁹Nde, ¿te rá 'be'a' dí tømhe, nda'a ma johyahe, ne hanja da thuscahe ra corona nu sta 'ñehe ma Zidadahũ ra Jesucristo? ¿Ha gue hingue por gue'ahũ? ²⁰Por gue'ahũ ma da t'esca ma nsuhe ne ma ga johyahe.

3 Ya himbi za dá tømhe ma'ra ya pa pa dá pahe te gri 'buhũ, hangue dá

beñhe ga coheni Atena. ²Ha numa zi cuhũ ra Timu dá pehn'a'ihebũ. Gue'a 'nará mefi Ajuã ne ma mfats'ihe ja rá 'befi ra Zidada Jesucristo. Dá pehn'a'ihebũ'a pa da nup'a ri mfenihũ pa ma'na da zedi ri jamfrihũ, ³pa da njo'o ni 'na de gue'ahũ to'o da ntsu de ya nt'utsate guí thohũ. Nu'ahũ guí pahũ gue pa guehna dí 'buhũua. ⁴Nu nduá 'buehebũ con gue'ahũ dá xi'a'ihe gue mi pe'tsi te ga thohũ ya nt'utsate ngu ya xa t'øt'e ne ya guí pahũ. ⁵Por gue'a nuga ya himbi za dá tøm'ma ma'ra ya pa, hangue dá pehn'ahubũ ra mefi pa dá padi te gra 'mũ ri jamfrihũ, xi'bu xqui hya'ahũ ra ts'ondahi y nu'bú nú'a ma 'befihe xa 'medithoho hmaha.

⁶Ra cu Timu ya bá pengui de guepũ ne ja rí zøhø, hangue go bá hancahe'a ra noya de ri jamfrihũ y de ri hmatehũ. Nzantho guí bengaguihe co ra hmate ne xi guí nehmahũ ga nuhũ mahyegui ngu dí nehmahe nehe ga hant'a'ihe. ⁷Zi cuhũ, nu ndá pahe te gra 'mũ ri jamfrihũ xi bi hũu ma muihe, masque dí thohe ya nt'utsate ne ya ts'othogui. ⁸Nubyá ha, xi dí johyahe ndunthi ngue'a xi majuãni guí 'buhũ xá hño co ra Zidada. ⁹Nde nu'bú, otho con te ga ju'tuabihe Ajuã por gatho nú'a ra johya dí pe'tshe ja rá thandi'a ngue'a guí 'buhũ xá hño con gue'a. ¹⁰Ajuã dí aphe ma pa ra xuui con gatho ma muihe gue da 'racje nsequi ga nuhũ pa ma'na da nxøgue ri jamfrihũ.

¹¹Ajuã ma Dadahũ ne ma zi Hmuhũ ra Jesucristo da zixcahe pa ga tsøn'a'ihe. ¹²Ma zi Hmuhũ da 'yøt'e pa ma'na da zi'ta ri hmatehũ pa xi gui m̂adihũ 'na ngu ma'na ne xi gui m̂adihũ gatho ma'ra, mahyegui ngu nuje dí m̂a'a'ihe. ¹³Ne da max'a'ihũ pa gui zedihũ, ne gui 'ueguehũ de ya ts'oqui pa da njo'o to'o da c'a'ts'ahũ ja rá thandi Ajuã ma Dadahũ nu stí 'ñehe ma zi Hmuhũ ra Jesucristo con gatho nú'ũ to'o xa gamfri'a.

Ra hoga'mui gue'a ri ho Ajuā

4 Nubyá zi cuhū, dí bante'ihe ne dí zo'a'ihe de rá ts'edi ra Zidada Jesu gue ma'na gui 'yohū xá hño ngu dá ut'ahe, njabū ngu ne Ajuā.

²Ya guí pāhū nuya hmāda dá 'bep'ahe de rá ts'edi ra Zidada Jesu. ³Nurá paha Ajuā gue da t'axca ri mfenihū. Oxqui hñuxhū co ya 'behñā nú'ū hingo xi ri 'behñāhū, nixi ya 'behñā hinda hñuxui ya 'ñøhø nú'ū hingo xi yá dāme. ⁴Cada 'na de gue'ahū gui pāhū hanja gui pe'tsa ri 'behñāhū, hingue gui pe'tshū dega ts'oqui, gui 'ñøtehu 'na ngu ma'na. ⁵Oxqui pe'tshū ra ts'onc'at'ajā'i ngu øt'a ya 'ñāgamfri ja'i nú'ū hinxa bā Ajuā. ⁶Oxqui øt'uahū ni 'nara 'ññ ri cuhū nixi gui hyathū de nuya t'øt'eya, ngue'a Ajuā go gue'a unga ra nju'ti de gatho nuya, ngu ya stá xi'a'ihe ne stá zo'a'ihe ndunthi. ⁷Ajuā xa zoncahū pa da nt'axca ma mfenihū hingue pa ga øthū ya ts'oqui. ⁸Nu'ā tó'o ri ũtsa nuna ra noya, hingo ũtsa 'nara ja'i, pe ũtsa Ajuā nú'ā to'o 'racjū rá Māca Ndāhi.

⁹Hingo mahyoni ga op'a'ihe pa gui mādi ri cuhū, ngue'a Ajuā ya xa 'ñu't'a'ihū gue gui mādihū 'na ngu ma'na. ¹⁰Ne majuāni ya guí øthū njabū con gatho ya cu 'bū gatho rá ngūni Macedonia. Pe dí zo'a'ihe zi cuhū gue ma'na da zi'ta ri hmātehu. ¹¹'Yøthū ra ts'edi pa gui 'būhū 'nara hoga'mui. Mpefihū sehe co ri 'yehū ngu nú'ā stá 'bep'a'ihe, ¹²pa da ñamāhño de gue'ahū nuya 'ñāgamfri ja'i, ne pa hinte gui 'behū.

Rá yo'ehe ra Zidada

¹³Zi cuhū, dí ne ga xi'ahe de nú'ū xa du pa gui pāhū ne pa hinda du ri muihū ngu nú'ū ma'ra hinte tø'mi. ¹⁴Nde, 'bū dí camfrihū gue ra Zidada Jesu bi du ne bi yopa nte ma'na'qui, nu'bú nehe dí camfrihū gue Ajuā dua tsi co ra Zidada Jesu

nu stí 'ñehe'ā nú'ū to'o bi du ne mi camfri ra Zidada Jesu.

¹⁵Dí xi'ahe rá noya ra Zidada, gue nújū gra 'buthūua ja ra ximhai asta ra pa da 'ñehe ra Zidada, hingo ma ga 'bet'ohū de nú'ū ya xa du. ¹⁶Pe ra Zidada ma dua çai de mahets'i co 'nara hmafi dega hmāda, ne co 'nara noya de 'nara nda'enxe mahets'i, ne co rá nzūni ra trompeta de Ajuā. Nu'bú nú'ū ya cu ya xa du ante da 'ñehe ra Zidada Jesu, nu'ú 'met'o da yopa nte'ū. ¹⁷Nepū nújū gra 'buthūua ja ra ximhai, 'bestho da guxc-ahū mahyegui con gue'ū pa māñā ja ya guui pa ga ma ga nthēhū ra Zidada māñā ja ra ndāhi, ne njabū ma ga 'būhū nza-ntho co ra Zidada. ¹⁸Hanguē hñū'mba muihū 'na ngu ma'na co nuya noyaya.

5 Zi cuhū, hingo mahyoni ga op'a'ihe pa ga xi'ahe de nuya pa xa 'ñepū ne ha'mū ma da nja nuya t'øt'eya. ²Ngue'a nu'ahū ya guí pāhū xá hño gue nu sta dat'a ra pa da 'ñehe ra Zidada, nura pa'ā ma da nja ngu øt'a ra be dega xuui. ³Nura pa sta 'ñenga ya ja'i gue ja ra hmetho ne ra hoga'mui, nu'bú sta dām-fri'ū da 'ñe 'nara nhuati pa gue'ū ngu yá ũgui 'nara 'behñā, ne hinda mpon-t'ui'ū. ⁴Pe nu'ahū zi cuhū ya hinguí 'būhū ja ra 'bexuui, hangue nura pa'ā hinda ma da za'ahū ngu 'nara be. ⁵Gath-o'ihū guí 'būhū ja ra ñot'i ne guí 'būhū dega pa. Nuju ya hindí 'būhū ja ra xuui nixi ja ra 'bexuui. ⁶Hanguē hinga āhū ngu ma'ra, ga ndø'mhū nzantho, ne di ja ma mfenihū. ⁷Nuto āhā, āhā 'bū nxuui, ne nuto ri ti, ri ti dega xuui. ⁸Pe nuju dí 'būhū dega pa ne di ja ma mfenihū. Ga hñehū co ma hehū dega jamfri y dega hmāte pa hinte ga jahū. Njabū ga hñehū ngu ri hñe nú'ū to'o 'yo ja ra tuhni. Ne ga pe'tshū ra nthø'mate pa ga mpøhøhū ngu 'nara nthāqui ja ma ñāxuhū. ⁹Ajuā hinxa hñuxcahū pa da zūcju rá cue'a, xa hñuxcahū pa ga mpøhøhū por ma Zidadahū ra Jesucristo. ¹⁰Nú'ā bi du por guecju

pa da za ga 'buhū con gue'a masque gra 'buthūua o ya stá tuhū. ¹¹ Hanguē hñu'mba muihū ne nupa mfenihū 'na ngu 'na ngu ya guí øthū.

**Ra apostol Pablo umba ra
ts'ofo ya gamfri**

¹² Zi cuhū, dí bante'ihe gue gui pe't-suahū ra t'equ'ei nú'u brí mpefibū ja rá 'befi ra Zidada ne su'ahū ne zo'a'ihū. ¹³ Pe'tsuahū ndunthi ra hmate po yá hoga 'befi. 'Buhū co 'nara hoga'mui 'na ngu 'na. ¹⁴ Nehe dí bante'ihe zi cuhū gue gui zohū ya cu nú'u ya dahñei, gui nupa yá mfeni nú'u to'o tu yá mui, gui faxhū nú'u to'o ts'utho yá jamfri, ne gui tsetu-ahū gatho.

¹⁵ Jamasuhū gue hingui co'tshū ra nts'o'mui co ra nts'o'mui. 'Yøthū nzantho ra hño 'na ngu ma'na nehe con gatho ya ja'i.

¹⁶ Johyahū nzantho. ¹⁷ Ja guetbú gui 'yaphū Ajuā. ¹⁸ Umfū njamādi Ajuā de gatho nú'a da 'ñehe, ngue'a gue'a rá paha Ajuā pa gue'ahū nú'ahū guí 'buhū co ra Zidada Jesucristo.

¹⁹ Oxqui haçuahū rá ts'edi ra Maça Ndahi. ²⁰ Oxqui utsahū nú'a te u't'ahū nú'u ñā de rá noya Ajuā. ²¹ Pahū nda'na nú'a xá hño, ne teñhū'a. ²² 'Uehū de gatho nú'a xá nts'o.

²³ Ajuā hubga ma muihū, ne go gue'a da t'axca maxøgue ri mfenihū, pa da 'be'tsi xá hño ri hoga ndāhilihū ne ri mfenihū ne ri ndo'yohū, pa hinto da c'a'ts'ahū nu sta 'ñehe ma Zidadahū ra Jesucristo. ²⁴ Hingui pata rá mfeni nú'a to'o xa zohn'a'ihū, ne go gue'a da 'yø't'e.

**Ra apostol Pablo ja rá ngats'i
rá carta ri yopa zengua ya
gamfri ne apa Ajuā por gue'u**

²⁵ Zi cuhū, 'yaphū Ajuā por guecje.

²⁶ Fat'ajuahūbū gatho ya cu co 'nara nthūfi dega hmate.

²⁷ Dí 'bep'a'ihū nts'edi de rá thuhu ma Zidadahū gue gui hñe'tuabihū nuna ra carta gatho ya cu.

²⁸ Ma Zidadahū ra Jesucristo da max'a'ihū. Njabū gue'a.

RÁ ÑOHO RA TESALONICENSE

RÁ ÑOHO RÁ CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO NÚ'A BI 'YOPABI YA GAMFRI ME TESALONICA

Ma'na'qui ra apostol Pablo ne yá compa opabi ya gamfri me Tesalonica

1 Núga drá Pablo, ne ra cu Silvano ne ra cu Timu, dí pehn'a'ihēbu nuna ra carta nu'ahū gyá gamfrihū guí 'buhūbu Tesalonica ne guí 'buhū co Ajuā ma Dadahū ne co ma zi Hmuhū ra Jesucristo. ²Ajuā ra Dada ne ra zi Hmu Jesucristo da jap'a'ihū ne da max'a'ihū pa guí 'buhū te rá 'ñēntho.

Ajuā ma da castiga nuya 'yōt'ats'oqui nu sta yopa zōhō ra Zidada Jesucristo

³Zi cuhū, pe'tsi te ga umfe nzantho njamādi Ajuā por gue'ahū ngu rí 'ñēpc-ahē ga othe ngue'a xi rí te ri jamfrihū ne gatho'ihū ma'na rí zi'ta ri hmātehū 'na ngu ma'na. ⁴Hanguē nuje dí e'ts'a'ihē ri nsuhū ja yá nija Ajuā ngue'a xi ra dangui ri jamfrihū masque guí thohū ya ts'othogui ne ya nt'atsate. ⁵Pe gatho nuya thogui guí thohū, ja ri hnečni gue Ajuā o't'a nú'a xá hño ne ma da 'yōt'a ra hoga ts'utbi, ngue'a por nuya ts'othogui-ya Ajuā da za da mā gue rí 'ñēp'a'ihū guí 'buhū habū bí manda'a, ne por gue'a grí sufrihū.

⁶Ajuā o't'a nú'a xá hño da co'tsuabi nú'u to'o ri utsa'ihū. ⁷Nehe nú'ahū t'ut-sa'ihū, Ajuā o't'a nú'a xá hño da 'ra'a'ihū ra tsaya mahyēgui con guecje nu stua pengui de mahets'i ra Zidada Jesu co ya enxe nú'u hampa rá ts'edi'a. ⁸Nu stí 'ñē-heua'a, ma da hnequi 'nara dānga tsibi ja rá nthets'i. Ma da 'ñēhe pa da castiga nú'u to'o hingui pā Ajuā nixi hingui o'tu-abi rá maça noya ma Zidadahū ra Jesucristo. ⁹Nu'ú ma da gut'a yá thai ja ra

nidu pa nzantho, ne hinda za da 'mū'u ja rá thandi ra Zidada habū ja rá nsunda ne rá ts'edi. ¹⁰Nura pa stí 'ñēhe'a, gatho ya cu nú'u to'o camfri'a ma da 'yō ne da nsunda'a. Ne'ahū ma guí 'yōhū ne guí nsundahu'a ngue'a gá camfrihū nú'a dá xi'a'ihē.

¹¹Por guehna nzantho dí aphe Ajuā gue da max'a'ihū pa guí 'buhū ngu rí 'ñēp'a'ihū ngue'a xa zohn'a'ihū'a, ne dí aphe gue da nup'a ri mfenihū co rá ts'edi'a pa guí 'yōthū co 'nara johya gatho nú'a xá hño ne pa guí 'yōthū ya 'befi dega jamfri, ¹²pa njabū da hnequi rá nsunda ma Zidadahū ra Jesucristo ja ri 'mūihū ne da t'e'ts'a ri nsuhū po rá hñoja'i Ajuā ne ra Zidada Jesucristo.

Ma da hnequi ra 'yōt'ats'oqui gá ja'i

2 Núbya zi cuhū dí ne ga xi'ahē de rá yo'ehe ma Zidadahū ra Jesucristo nu xcrá muntshū con gue'a. ²Dí bante'ihē zi cuhū gue hingui ntsuhū nixi to guí hophū da 'uec'a'ihū de ri hoga mfenihū ne da 'ñēñ'ahū gue ra Zidada ya bá yopa pengui, nixi dega thedi, nixi dega noya, nixi dega hē'mi nú'a di mā gue go stá penhe, ne nú'u di mā gue rá pa de rá yo'ehe ra Zidada ya bi zōhō. ³Oxqui hophū ni 'na tui to da hya'ahū ne da 'ñēñ'ahū gue nura pa ya bi zōhō. 'Met'o ma da nanga ndunthi to'o da ñā ncontra de Ajuā, ne da hnequi nú'a ra 'ñōhō dega 'yōt'ats'oqui ma da ma ja ra nidu. Nepū 'mefa de gue'a ma da zōhō ra Zidada. ⁴Nura 'yōt'ats'oqui gá ja'i'a ma da ma ncontra de Ajuā ne da 'ñēxa sehe, ne da ne da hñamba yá luga gatho nú'u t'embi gue go gue'u Ajuā, nú'u ri nsunda ya ja'i, asta hinda hñudi ja rá ndānija Ajuā, ne da mañ'a gue go gue'a Ajuā.

⁵¿Ha gue hingui beñhū gue nú'bu ndí 'bui con gue'ahū dá xi'a'ihū de guehna? ⁶Nu'ahū guí pahū te rá 'be'a hinxā hopi da hnequitho nura 'yōt'ats'oqui gá ja'i'a. Ma da hnequi asta nú'a ra pa da zō rá

ora. ⁷Nura ts'oqui ya ri mpefi mant'agui, hõnse tømabya da thaca nú'a to'o hingui hopi da hnequi. ⁸Nu'bú gue'bu da hnequi nú'a ra ts'oja'i, ne ra Zidada ma da hyo'a co 'nara noya da ma, ne da ma da huati co rá nsunda nu sta 'ñehe'a. ⁹Nu sta hnequi nura ts'oja'i'a dri hñampa rá ts'edi ra Satá ne ma da 'ñudi ndunthi ya nt'udi ne da 'yõt'a ndunthi ya milagro dega nthate. ¹⁰Ne ma da hyat'i co ya nthate xi xá nts'o nú'u to'o ma da ma ja ra nidu. Nu'ú mi tsa da mpøhø hmaḥa pe himbi ne bi gamfri nú'a xi majuaḥi hangue ma da ma ja ra nidu. ¹¹Hangue ringue'a Ajuḥa da pu'tua yá mfeni'u pa da gamfri nuna ra ne'uambana. ¹²Pa njabu da duxa ra ts'oqui nuto gatho himbi ne bi gamfri nú'a majuaḥi, nú'u to'o ma'na bi ho ra ts'oqui que nú'a majuaḥi.

Ajuḥa xa huancahu pa ga mpøhøhu

¹³Pe nuje rí 'ñepcahe gue nzantho ga umfe njamaḥi Ajuḥa por gue'ahu zi cuhu yá hmaḥi'ihu ra Zidada, nguetho Ajuḥa bi huahn'a'ihu ante da hyoca ra ximhai pa gui mpøhøhu. Ne gá mpøhøhu ngue'a ra Maça Ndaḥi bi 'uec'a'ihu de ya ts'oqui, ne xcá camfrihu nú'a majuaḥi. ¹⁴Pa guehna bi zohn'a'ihu Ajuḥa por nura maça noya stá xi'a'ihe pa da hnequi rá nsunda ma Zidadahu ra Jesucristo ja ri 'mūihu.

¹⁵Hangue ringue'a zi cuhu oxqui 'ueguehu. Pe'tshu xá hño ya nt'utuate nú'u stá u't'a'ihe dega noya o nú'a stá op'ahe. ¹⁶Ajuḥa ma Dadahu bi maçaguihu ne bi huegaguihu hangue bi 'racju ra humi pa nzantho ne bi 'racju 'nara hoga nthø'mate. ¹⁷Nú'á ne ma zi Hmuhu ra Jesucristo da nup'a ri mfenihu ne da ja'ahu gui 'yohu xá hño de nú'a guí øthu ne nú'a guí mañhu.

Ra apostol Pablo xipa ya cu gue da ora por gue'u pa njabu ma'na da ntunga rá noya Ajuḥa

3 Nubyá zi cuhu dí a'a'ihe gui 'yaphu Ajuḥa por guecje pa da dama ntunga rá noya Ajuḥa haburaza, ne da jamfri ngu xcá camfrihu. ²Nehe 'yaphu Ajuḥa gue da ñangaguihe'a de ya 'yõt'ats'oqui gá ja'i nú'u øt'a ya nts'o'mui, ngue'a hinga gatho pe'tsa ra jamfri. ³Masque njabu, nu Ajuḥa hingui pata rá mfeni, nú'á da ja'ahu gui zedihu ne da ñañ'a'ihu de ra nts'o. ⁴Dí camfrihe gue guí øthu nú'a stá 'bep'ahe ne ma gui sigui gui 'yøthu njabu ngue'a Ajuḥa ri 'ra'ahu ra ts'edi. ⁵Ra Zidada Jesu da xoc'a ri mfenihu pa gui pe'tshu rá hmate Ajuḥa ja ri corasohu, ne pa gui tsethu ngu bi zeta ra Zidada Jesucristo.

Ya cu rí 'ñepi da mpefi

⁶Zi cuhu, dí 'bep'a'ihe de rá thuhu ma Zidadahu ra Jesucristo gue gui 'ueguehu de gatho nú'u ya cu xa mpunga dahñei ne hingui 'yo ngu nú'a dá u't'a'ihe. ⁷Nu'ahu ya guí pahu gue rí 'ñep'a'ihu gui tenga ma 'mūihe. Nuje hindá ndahñeihe nu ndá 'buhubu. ⁸Nixi to'o bi 'uinjethoho. Nu'a ndí øthe, ndí mpefihe ma pa ra xuui co ndunthi ra nzabi pa himbi 'me te dá tsihe, ne pa hindá øt'a'he ya xuhña. ⁹Hingue himrí 'ñepcaguihe pa gui 'racaguihe te ga tsihe. Dá øthe njabu pa da za gui 'yøthu ngu nú'a dá øthe. ¹⁰Ngue'a nú'bu nduá 'buehe con gue'ahu dá 'bep'ahe gue nu'a tó'o hinda ne da mpefi hinda ñuni nehe. ¹¹Dí xi'ahe nuna ngue'a dí øhe gue 'ra de gue'ahu ya xcá mpunga dahñeihe ne hingui ne te gui pehu, hõnse guí 'yohubu grí hñøthu habu hindí 'ñepi gui hñøthu. ¹²Nuya cu'u to'o øt'a njabu, dí 'bephe ne dí zohe de rá ts'edi ma Zidadahu ra Jesucristo gue da mpefi te rá 'ñentho pa njabu da dāha nú'a da zi.

¹³Zi cuhũ odi tsabi'ihũ gui 'yøthũ ra hño. ¹⁴Nu'a tó'o hinda 'yøtcaguihe nú'a dí mañhe ja nuna ra carta, mañhũ to gue'a ne ogrí ntsixhũ'a pa njabũ da ntsa. ¹⁵Pe oguí utsahũ. Umfũ ra ts'ofu ngu rí 'ñepi 'nara cu.

**Ra apostol Pablo ja rá ngats'i rá
carta apa Ajuã por ya cu**

¹⁶Nubyá, ra Zidada nú'a 'racjũ ra humũi, nzantho da 'ra'ahũ 'nara humũi

de nú'a te gatho da 'ñeche. Ra Zidada da 'mũi con gatho'ihũ.

¹⁷Núga drá Pablo dí op'ahũ ra nzen-gua co ma 'ye seche, guehna 'nara seña ja gatho nú'ũ ya carta dí ofo. Njaua dí ofo. ¹⁸Ma Zidadahũ ra Jesucristo da max'a'ihũ gatho. Njabũ gue'a.

RÁ MŪDI RA TIMOTEO

RÁ MŪDI CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO BI 'YOPABI RA TIMOTEO

Ra apostol Nsan Pablo opabi ra Timoteo

1 Núgui drá Pablo rá apostolgui ra zi Hmu Jesucristo. Ajuá ma Dadahú ne ma zi Hmuhú ra Jesucristo go gue'ú bi huancagui pa drá apostol. Ajuá go gue'a bi pøhøguihú, y ra zi Hmu Jesucristo go gue'a dí tø'mhú. ²Dí op'a'i nu'i Timu dí ja ra uenda gue ma t'ú'i ngue'a go dá zo'a'i de ra jamfri. Ajuá ma Dadahú ne ma zi Hmuhú ra Jesucristo da jap'a'i, da me'ts'a ra nthe cate, ne da max'a'i pa gui 'bui te rá ñenthó.

Ra ts'ofó pa ya gamfri pa hinda dena ya nt'utuáte nú'ú hinga majuani

³Ante ga ehe de guepú Efeso pa nuua Macedonia, dá bante'i gue gui cohibú pa gui zofo nú'ú 'raya cu 'bui de guepú udi ma'na'ño ra jamfri de nú'á stá padihú, gui hacuabi'ú gue ya hinda sigui da 'ñudi nú'á udi'ú. ⁴Nixi hinda sigui da mąnga nú'ú ya 'bede xa zanse ya jal'i de maya'bú, nú'ú xi xcra matho ne hingui o rá 'ñu nú'á mą. Ngue'a nú'ú ya cu udi nuya nt'utuáte'ú, udi hõnse pa da ntsanoya'ú, hingui uti ya cu de rá noya Ajuá pa ma'na da nte yá jamfri'ú.

⁵Dí 'bep'a'i gue gui zofo ya cu pa da me'tsa 'nara coraso xá nt'axi ne 'nara hoga mfeni ne 'nara jamfri hingue maxøts'etho, pa njabú da za da me'tsa 'nara hoga hmáte. ⁶'Raya cu ya xa 'uegue de nuya hoga t'øt'e, hangue nubyá hõnse mąnga ya noya hinte ri muui. ⁷Nu'ú ne hmahá gue da nxahnate de ra ndaxjua ley, y mą gue go gue'a xi majuani nú'á mañ'ú masque nixi padi nú'á mañ'ú.

⁸Hahá, nura ndaxjua ley xá hño, pe nú'bu da t'øt'e ngu nú'a bi beni Ajuá. ⁹Ga pahú gue himbi thuxa ra ley pa ya hoja'i. Ra ley bi thuts'i pa ya ts'o'yøde ne ya 'ñaqu'equ'e'i, pa ya ts'oja'i ne ya 'yøt'ats'oqui, pa nú'ú hingui tsu Ajuá ne ya 'ñagamfri, pa nú'ú to'o ho yá dada ne yá nana, ne pa ma'ra pa ya hyote. ¹⁰Nehe pa nú'ú to'o ya 'ñeja'i, pa nú'ú ya 'ñøhø ri hñuxui yá mi 'ñøhøui, ne pa nú'ú ya 'behña ri hñuxui yá mi 'behñauí, pa nú'ú to'o pe ya jal'i, pa ya c'uamba, pa nú'ú to'o hõxa ra thai rá miqu'eui, nehe pa gatho nú'ú to'o øt'a ya ts'ot'øt'e nú'ú xicju Ajuá gue hingui ho ga øthú'ú. ¹¹Gatho guehna mąnga rá maça noya Ajuá nú'a to'o xá nsunda. Nuna go guehna ra maça noya bi t'acagui pa ga mą.

Ra jamadı po rá nthe cate Ajuá

¹²Nugui dí umba njamádi ma Zidadahú ra Jesucristo ngue'a bi 'raca ra ts'edi pa ga pepabi. Bi hyandi gue xá hño ga pepabi, hangue bi hñuxcagui pa ga pepabi'a. ¹³Nugui ma'met'o xi ndí ña-ma'ñú de ra Zidada Jesu y ndrí utsa, nehe xi ndrą ts'o'mui co ya gamfri. Pe nu'á bi mesca ra nthe cate ngue'a hindí padi hmahá nú'a ndí øt'e nguetho hinstí camfri thoho'a. ¹⁴Pe nurá hmáte Ajuá xi ra dangui pa guequi. Nú'á bi xoga ma mfeni pa dá camfri ra Zidada Jesucristo ne pa bi za dá pe'tsua rá hmáte'a.

¹⁵Nuna noya ma ga xi'a'i go guehna majuani, hangue rí 'ñepi gue gatho ya jal'i da gamfri: gue ra Zidada Jesucristo bi 'ñeheua ja ra ximhai pa da pøhø ya 'yøt'ats'oqui, y nugui ma'na go ndrą 'yøt'ats'oqui. ¹⁶Pe masque ndrą 'yøt'ats'oqui, nura Zidada Jesucristo bi mesca ra nthe cate, pa núgui 'nandrą dąnga 'yøt'ats'oqui da hnequi ja ma 'mui gue Ajuá bi zetca ma nts'o'mui ne bi pun-gagui. Bi 'yøt'a njabú con guequi pa njabú da hyanda ma'ra ne da gamfri'ú

pa da me'tsa ra te pa nzantho. ¹⁷Hangue nú'a 'nat'a Ajuá rí 'ñepi dra sɔcambeni ne dra nsunda pa nzantho. Go gue'a 'nat'a Ajuá nú'a hindí hanthú, go gue'a pe'tsa gatho ra mfadi, go gue'a ra Nda de maya'bu, de nubya ne pa nzantho, nehe go gue'a 'bui pa nzantho ne hinhya'mu da du. Njabu gue'a.

¹⁸Ma zi t'u'i Timu, dí 'bep'a'i gue gui pe rá 'befi Ajuá ngu rí 'ñehe, ngu 'nara soldado pe xá hño rá 'befi ja ra tuhni. Ne dí ben'a'i de nú'a bi mangan ra Māca Ndahi gue ma gui pefi, pa njabu da za gui sigui gui pe xá hño rá 'befi Ajuá. ¹⁹Nehe su ri jamfri ne strá nt'axi ri mfeni. Nu 'ra bi ts'oca yá mfeni hangue xa 'be yá jamfri. ²⁰'Ra de gue'u go gue'a ra Imeneo ne ra Jandro nú'u dá ent'ua ja rá 'ye ra Satá pa da badi gue hinda ñama'ñu de rá noya Ajuá.

Hanja da za dra t'apabi Ajuá

2 Rá mudi dí 'bep'a'ihu gue gui orahu por gatho ya ja'i. Gui 'yaphu Ajuá da mats'i'u, ne gui umfu njamadi'a. ²Gui 'yaphu Ajuá po ya danga nda ne por gatho nú'u ha ra ts'utbi, pa njabu da za ga 'buhu 'nara 'mui te rá 'ñentho, ne pa da za ga pe'tsuahu rá ntsu Ajuá ne ga 'yohu ngu rí 'ñepcahu ne hinte ga jahu. ³Nuna go guehna xá hño, ne go guehna ri ho Ajuá ma Pøhøtehu. ⁴Nú'á ne gue gatho ya ja'i da mpøhø ne da badi'u nú'a xi majuani. ⁵'Nat'a Ajuá 'bui, nehe 'bui 'natho nú'a to'o 'bande de Ajuá co ya ja'i, y nú'á go gue'a ra Zidada Jesucristo nú'a to'o bá e bi nja'iuu ja ra ximhai. ⁶Nu'á bi unse rá te pa bi du pa bi gu'tua yá thai gatho ya ja'i. Ha nu mi zø ra ora, bi t'unga nt'øde pa bi fadi gue nu'á bi du pa bi pøhø ya ja'i. ⁷Y pa gue'a bi thuxcagui dega apostol pa ga mamba rá māca noya Ajuá. Hindí hate, dí mangan majuani. Bi thuxcagui pa ga nxahnate de ya ja'i nú'u hinyá xodyo pa ga utuabi'u de ra jamfri nú'a majuani.

⁸Dí ne gue haburaza ra luga habu ri munts'a ya cu, gatho ya 'ñøhø da guxa yá 'ye da 'yapabi Ajuá co yá mfeni strá nt'axi, ne hindri ncue, nixi da nehmya. ⁹Nehe dí ne gue gatho ya 'behña da jamasu pa da hñe ngu rí 'ñehe. Hinda hñe dega nt'ets'i. Hindí ne gue da 'ñeña dega nt'ets'i, nixi da 'ñets'i co ra oro, ni co ya do mahotho, nixi co ya he nú'u xi xá madi. ¹⁰Nu'á dí ne gue da 'yøt'e'u, dá 'yøt'a ya hoga 'befi ngu rí 'ñepa 'nara hoga 'behña nú'a 'yo ja rá ntsu Ajuá. ¹¹Ya 'behña dá 'yødetho rá noya Ajuá ja ra nija pa da badi, ne dá 'yøt'e ngu nú'a da sipabi. ¹²Hindí ne gue go ya 'behña da xahna ya 'ñøhø ja ya hmunts'i, nixi hingo ma'na da manda'u que ya 'ñøhø. Dá 'yøstho. ¹³Ngue'a Ajuá bi hyoqui rá mudi ra Adá, nepu ra Eva. ¹⁴Y hingo ra Adá bi thát'i. Nura 'behña go gue'a bi thát'i, hangue bi dagui ja ra ts'oqui. ¹⁵Hangue nubya 'bui yá bātsi co ndunthi ya ugui, pe ya 'behña da mpøhø 'bu hinda 'uegue de yá jamfri, 'bu da me'tsa ra hmāte, 'bu da 'ño strá nt'axi, ne 'bu da 'mui ngu rí 'ñepi.

Nú'a rí 'ñepi da 'yøt'a ya ma'yo de ya nija

3 Nuna noyanā guehna majuani: 'bu to'o beni da mepa Ajuá dega ma'yo gue'a 'nara hoga 'befi ne. ²Pa to da ma'yo mahyoni di 'bui xá hño y di otho te di hmā de gue'a. Dra medinthati co 'nada ra 'behña. Di su rá mfeni, di 'yo co ndunthi ra mfadi ne di pe'tsa ra t'equ'e'i. Di pa da unga ntsaya, di pe'tsa ndunthi ra mfadi pa da 'ñutuute. ³Hindra ti, hindra 'yøt'atuhni, mahyoni di ja rá hmāte, hindra zøt'amui. Hindra nduste pa da dāha ra boja dega nthate, nixi da ne da me'tsa ndunthi ra boja. ⁴Di padi da manda xá hño rá ngu, ne di padi da zofo yá bātsi ngu rí 'ñepi pa da 'yøt'e'u. ⁵Ngue'a nu'a tó'o hingui padi da manda rá ngu, nu'bú çhanja da za da manda

rá nija Ajuā? ⁶Hinda za da ma'yo 'nara 'ra'yo gamfri, ngue'a xi'bu da 'ñets'i'a ne njabu da ncondena ngu bi nja ra ts'ondahi. ⁷Mahyoni di udi 'nara hoga'mui pa njabu nehe nú'u hingyá gamfri da ñamahño de gue'a, pa njabu hinda 'be rá tsa nixi da zo ja rá 'ye ra ts'ondahi.

Nú'a rí 'ñepi da 'yot'a ya maste de ya nija

⁸Nehe 'nara maste de rá nija Ajuā mahyoni dra 'ñequ'ei, hindi ñā maxot-s'etho, hindra ti, hindra nduste pa da dāhā ra boja dega nthate. ⁹Di camfri xá hño nú'a ra jamfri xa t'utcahu co rá mfeni strá nt'axi. ¹⁰Nehe mahyoni 'met'o dra tsapabi pa da fadi ua da 'ño xá hño ua hina. 'Bu da 'ño xá hño ne hinto da c'a'tsi, nu'bú hā, da za dra maste ja ra nija. ¹¹Nehe nú'u ya 'behñā pepabi Ajuā mahyoni di pe'tsa ra hoga'mui. Hindra guxa nc'uamba. Di su rá mfeni, ne nza-ntho di ot'e gatho nú'a xá hño. ¹²Nura maste dra medinthati co 'nada ra 'behñā. Nehe di pađi da manda xá hño rá ngu ne yá batsi. ¹³Nu'a tó'o faste xá hño ja rá 'befi Ajuā, gue'a da t'e'tsua rá nsu, ne ma'na da nja rá ts'edi pa da ñāui ma'ra ya ja'i de ra jamfri pe'tsua ra Zidada Jesucristo.

Ra jamfri nú'a xa t'utcahu nú'a hinxqui fadi maya'bu

¹⁴Zi cu Timu, dí ne 'bestho ga mabu ga c'a'ts'a'i, pe dí op'a'i nuna carta ¹⁵pa 'bu hingá 'me ga mabu, ma gui pađi hanja da za gui mpefi xá hño ja rá nija Ajuā nú'a te. Nu ja rá nija Ajuā ja jani nú'a majuāni ne ja hmani nú'a majuāni. ¹⁶Majuāni xi ra dangui nú'a ra jamfri xa t'utcahu nú'a hinxqui fadi ma'met'o, ne ena: Ajuā bi 'ñehe bi nja'i; y ra Māca Ndahi bi 'ñudi gue majuāni go gue'a rá T'u Ajuā. Nehe ya enxe bi hyandi'a.

Nú'u ya ja'i hingyá xodyo bi ts'ofa de gue'a.

Nepu haburaza ya ja'i ja ra ximhai bi gamfri'a.

Y nu'á bi ts'its'i pa mahets'i pa ja rá nsunda'a.

Nú'u to'o da 'uegue de ra jamfri

4 Ra Māca Ndahi xa mā xi xá hño ne ena gue nuyá ngats'i ya pa 'raya cu ma da 'uegue de ra jamfri ngue'a ma da hñuxa nt'ode nú'a di mangu ya hyate ja'i nú'u di udi ya nt'udi dega ts'ondahi.

²Nú'u ya yohmi ja'i ma da mangu ya nc'uamba ne da ts'oca yá mfeni. ³Nuya ts'oja'i'u ma da hñacuabi ya ja'i pa hinda nthati. Ne da hñacuabi pa hinda zi 'raya nzaqui, masque gatho ya nzaqui go bi hyoca Ajuā pa ga tsihu co ra jamādi núju dyá gamfrihu ne stá pahu nú'a majuāni.

⁴Ngue'a gatho nú'a bi hyoca Ajuā, gatho xá hño. Hingui ho te ga utsahu, hõnse ga umfu njamādi Ajuā ora te dí tsihu. ⁵Ngue'a rá noya Ajuā ena gue gatho ya nzaqui xá nt'axi. Hangue ga aphu Ajuā da japi gatho nú'a te dí tsihu, y njabu xá nt'axi nú'a dí tsihu.

Rá hoga mefi ra Zidada Jesucristo

⁶Bu gui 'ñutua ya cu gatho nú'a dí xi'a'i, ne 'bu gui pađi xá hño ra māca noya nú'a mā de ma jamfrihu ne ra hoga nt'utuante nú'a xcá teni, nu'bú ma xi gui hñoga mefi de ra Zidada Jesucristo. ⁷Ogrí ho gui 'yode nuya ts'o'bede de ra ximhai ngu nú'u mangu ya 'ñāmfeni ja'i. 'Yot'a ra ts'edi pa ma'na gui 'bui 'nara hoga'mui. ⁸Ngue'a nu'a tó'o japi da 'ñānga rá ndo'yo pa da nja rá ts'edi, hõnse 'na tui ri muui rá 'befi. Pe nu'a tó'o ot'a ra ts'edi pa da 'mu 'nara hoga'mui, nurá 'befi'a ma'na ri muui, ngue'a hingue hõnse nuua ja ra ximhai ma da muui rá 'befi'a, nehe ma da muui ja rá ñoho ra 'mui. ⁹Nuna noya stá xi'a'i go guehna majuāni, hangue rí 'ñepi

gue gatho ya ja'i da gamfri. ¹⁰Y hangue por gue'a xi drí mpefihú ne dí thohú ya ts'othogui ngue'a dí camfrihú 'nat'a Ajuá nú'a te. Y nú'a go gue'a ra Pøhøte pa gatho ya ja'i, pe ma'na pa nú'u to'o camfri'a.

¹¹Nudi nuya ya noya dí xi'a'i, ne manda da t'øt'e. ¹²Oto di dintstho nú'a guí ma ngue'a grá basja'itho. Nu'i 'ñudi ra hoga'mui pa gue'a da 'yøt'a ya cu nehe. Nura hoga'mui gui 'ñudi, nú'a gui mą́a ya hoga noya, gui 'ñequ'ei, gui pe'tsa ra hmą́e, gui pe'tsa ra jamfri, ne strá nt'axi ri mfeni. ¹³Mientra ga mabu, 'yøt'a ra ts'edi pa gui hñe'tuabi ra Maca T'ofu ya cu, pa gui zofu'u ne gui 'ñu-tuabi'u. ¹⁴Jamasu nú'a rá 'befi Ajuá bi t'a'a'i nú'a bi manga ra Maca Nđahi gui pefi nu ndá hu'ts'ahe ma 'yehe núje dyá ndahe de ra nija.

¹⁵Pefi gatho nuya t'øt'eya. Ja da mpefini con gatho ri mui, pa gatho ya cu ne ma'ra ya ja'i da hyandi gue rí te ri jamfri ne ri mfadi ja rá 'befi Ajuá. ¹⁶Xi da nsu sehe, ne jamasu de nú'a guí udi. Oguí tsaya gui 'yøt'a njabu, ngue'a nu'bu gui 'yøt'a njabu, nu'bú gui mpøhø ne da mpøhø nú'u to'o da 'yøde'i.

Nú'a rí 'ñepi da 'yøt'a ya gamfri

5 Oguí tsui ya zi ndaxjua. Umba ra ts'ofu, ja ra uenda ri dada. Y nuya bą́tsa'ñøhø umba ra ts'ofu, ja ra uenda ri cu. ²Ha nuya zi tia umba ra ts'ofu, ja ra uenda ri nana. Nehe ya bas'behña umba ra ts'ofu co ri mfeni xá nt'axi, ja ra uenda ri nju.

³Xipa ra nija da mats'i ya viuda nú'u xi majuani ya viuda ne jo'o to'o da mats'i. ⁴Nu'bu 'nara viuda 'bui yá bą́tsi o 'bu yá 'beto, nuyá bą́tsi o yá 'beto go yá uenda da su'u, hingo ra nija. Mahyoni gue nuyá bą́tsi o nuyá 'beto da badi da hñoja'i co ya mengu ja rá ngu ne da co'tsuabi yá dada yá nana de xa tede, ngue'a gue'a xá hño ne gue'a ri ho Ajuá. ⁵Nú'a xi ma-

juani ra viuda ne 'bu sehe, nú'a jo'o to ri su, hønse tømababi rá mfats'i Ajuá, ne nzantho ma pa ra xuui apabi Ajuá, ne api da mats'i'a. ⁶Pe nu'a ra viuda øt'e nú'a go da ne, ne hingui 'batho, nú'a hiní 'ñepi da t'umba ra mfats'i, ngue'a masque te, pe ja ra uenda ya xa du. ⁷Be-pabi ya cu da 'yøt'a núna dí op'a'i nehe, pa hinda nja te da hma de gue'u. ⁸'Bu 'nara cu hini jamasu nú'u ja te yá njau, ne ma'na nú'u ya mengu ja rá ngu, nura cu'a hinte ri muui rá jamfri, ne ma'na xá nts'o nú'a øt'e que 'na nú'a hingrá gamfri.

⁹Nú'a ra lista habu thu'tsua yá thuhu nú'u ya viuda pepa Ajuá ne t'umba ra mfats'i, nuni mahyoni ja gui hñu'tsuahuni yá thuhu hønse nú'u ya viuda ya pe'tsa thogui hñu'rate njeya, ne bi me'tsa 'nada rá dame. ¹⁰Nehe hñu'tsuahu yá thuhu ya viuda nú'u thandi ne fadi gue pe ya hoga 'befi, ne bi tede xá hño yá bą́tsi, padi da unga ntsaya ja yá ngu, ne bi xucua yá ua nú'u ya cu mí tsonga ja yá ngu, ne bi mats'i nú'u mi tho ya ts'othogui, ne xa badi xa mefi gatho ya hoga 'befi.

¹¹Pe nu'u ya viuda ya bas'behñatho, oguí hu'tsuahu yá thuhu ja ra lista, ngue'a ma da zø ra pa da ne da yopa nthati 'ra de gue'u, y njabu ya hinda za da mepabi Ajuá ja ra nija. ¹²Y njabu da hnøma'ñu de gue'u ngue'a bi 'uegue de nú'a ra cohi bi me'tsi. ¹³Nehe da nzai gue hinte dyá 'befi ngue'a da nengu. Y hingue hønse dya dą́hñei, nehe dya me'bede ne da hñøt'e habu hiní 'ñepi, ne da ma nú'a hiní 'ñepi da mahma. ¹⁴Hangue nugui dí ne gue da nthati nuya viuda ya bas'behñatho, ne da me'tsa ya bą́tsi, ne da badi da su yá ngu. Njabu ha, hinda nja te da manga ma ncontrahu de guecju. ¹⁵Dí xi'a'i njabu ngue'a 'raya viuda ya xa 'uegue de rá 'ñu Ajuá ne xa deni ra Satá.

¹⁶ Hangue 'bu 'nara cu o 'nara nju di pe'tsa 'nara viuda ja rá ngu, dá su pa hinda t'apabi ra mfsats'i ja ra nija, pa njabu nura nija da me'tsa ndunthi te da umba nú'x xi majuañi ya viuda ne jo'lo to'lo da mats'i.

¹⁷ Nubyá nuyá mefi Ajuá nú'x ri manda xá hño ja ra nija, xi da hnu xá hño por gue'x, ma'na nú'x to'lo mamba rá noya Ajuá ne utuate. ¹⁸ Ngue'á ra Mäca T'ofó ena njaua: "Oxqui tu'tua rá ne nú'a ra ndamfri net'a ra trigo ja ra era." Nehe enga njaua: "Nu'a tó'lo ri mpefi rí 'ñepi da t'umba rá thaha."

¹⁹ 'Bu da 'mui 'na to'lo da ñapabi 'nará mefi Ajuá, oxqui camfri 'bu da njo'lo yoho o hño pa da damajuani. ²⁰ Pe nu'bu 'nará mefi Ajuá xi majuañi øt'a ya ts'oqui, tsui nts'edi habu da 'yøde gatho ya cu, pa njabu da ntsu nehe nú'x ma'ra. ²¹ Dí 'bep'a'i gue gui 'yøt'a njabu mahyegui con gatho yá mefi Ajuá. Hingui hñamtho nú'x to'lo gui 'yøt'ua ra ts'utbi. Nehe padi 'met'o xá hño nú'a te xa nja pa njabu gue'a gui mañ'a. Njabu dí 'bep'a'i ja rá thandi Ajuá ne ja rá thandi yá enxe Ajuá nú'x xa thahni pa da mepabi'a. ²² Oxqui hu'tsua ri 'ye 'bestho nú'x to'lo ne da mepabi Ajuá, ngue'a xi'bu hingui 'yo xá hño, y njabu da hma gue guí fats'i thoho'u ja yá ts'oqui. Pe nu'í, 'bui nzantho strá nt'axi'i.

²³ Ya oguí tsi nsøctho ra dehe. Tsi 'na tuqui ra vinu dega obxi por nú'a ra umui tsu'i.

²⁴ Jamasu 'met'o nú'x to'lo guí hu'tsua ri 'ye pa da mepabi Ajuá, ngue'a 'ra ri hnequi yá ts'oqui ante dra sũcua ra uenda, pe nu ma'ra asta hinda thamba nguenda ja da hnequi yá ts'oqui. ²⁵ Nehe njabu nú'x to'lo øt'a ya hoga 'befi. 'Raya hoga 'befi ri hnequi 'bestho. Ha nu ma'ra da hnequi asta 'mefa, ngue'a hingui tsa da gohitho mant'agui ya hoga 'befi.

6 Gatho nú'x to'lo 'mego, dá umba ndunthi ra t'equ'ei yá hmu, pa njabu hinda hnøma'ñu rá thuhu Ajuá nixi da hnøma'ñu ma jamfrihu. ² Nu'x tó'lo pe'tsa yá hmu ha ya gamfri, odri dintstho nú'a xipa yá hmu hønse ngue'a nuyá hmu gue go ya gamfri nehe. Dá mepabi ma'na xá hño ngue'a go ya hmaði gamfri nú'x to'lo hocuabi yá 'befi. 'Ñudi núna dí op'a'i ne njabu gui nzote.

Con basta ra jamfri di johya 'na co nú'a te pe'tsi

³ Nu'bu 'nara ja'i udi ma'na ra nt'utu-ate ne hingo udi rá hoga noya ma Zidadahu ra Jesucristo, ne hingo ri deni nú'a ra nt'utuate nú'a di ma de ma jamfrihu, ⁴ nura ja'i'a ra 'ñets'i ne hinte rá fadi. Xa 'be rá mfeni ngue'a ri ho to da ntsanoyau ne da ntsuiui. Y nuni ja fuhni ra nduste, ya hnecatuhni, ya ts'ante, ya nt'ensfeni. ⁵ Nu'x tó'lo ri ntsanoya njabu, gue'x xa ts'oca yá mfeni ne hingui padi nú'a majuañi, ne di 'ñet'a gamfri pa da dahá ra boja. Pe nu'í, 'uegue de gue'u. ⁶ Haha, numa jamfrihu xi ri muui ndunthi, pe nehe ga johyahu co nú'a dí pe'tshu. ⁷ Ngue'a núju ndá tsøhuua ja ra ximhai hinte duá hahu, y nehe hinda za te ga haxhu de guecua. ⁸ Hangue ga johyahu gue hindrí 'be te ga tsihu nixi te ga hehu. ⁹ Ngue'a nu'x tó'lo ne da memati, tagui ja ya ts'oqui ne thát'i pa da 'yøt'a nú'a xá nts'o, ne pe'tsa ya ts'onc'at'i hinte ri muui, ne honse ra 'ñu. Hangue gue'a da japi da nhuati'u ne da 'medi. ¹⁰ Ngue'a nura hmate de ra boja ja bí ehni ndunthi ya ts'oqui. 'Raya cu xi xa maði ra boja, hangue xa 'uegue de yá jamfri ne xa thogui ndunthi ya dumui.

Ntuhni xá hño ja ra hoga tuhni dega jamfri

¹¹ Pe nú'i rá mefi'i Ajuá, 'uegue de gatho nuya ts'ot'øt'eya. Go da tena ra hoga'mui, ra hñoja'i, ra jamfri, ra hmate,

ra pacencia, ne ra ts'etuate. ¹²Ntuhni xá hño ja ra hoga tuhni dega jamfri. Su ra te pa nzantho nú'a bi 'ra'a Ajuá nu mi zohna'i'a, ne gá damajuani de gue'a ja yá thandi ndunthi ya ja'i. ¹³Dí 'bep'a'i ja rá thandi Ajuá nú'a to'o ri umba yá te gatho nú'a te 'bui. Y nehe dí 'bep'a'i ja rá thandi ra Zidada Jesucristo nú'a to'o bi mą́nga majuani ja rá thandi ra Pilato. ¹⁴Guehna dí 'bep'a'i gue gui su xá hño nú'a xra 'bep'a'i pa hinto da c'a't-s'a'i, asta ra pa da yopa pengaua ma Zidadahú ra Jesucristo. ¹⁵Ngue'a nu sta zø ra ora, Ajuá dua yopa pehna ra Zidada Jesucristo dua ehe. Ajuá go gues'e'a xá nsunda, ne go gues'e'a ri manda. Go gue'a ra danga Nda de gatho ya nda, ne go gue'a ra Hmu de gatho ya hmu. ¹⁶Go gues'e'a ya mi 'bui ne nzantho da 'mui. Go gue'a 'bu ja ra ñot'i nú'a xi tsedi, ne hinhya'mu to xa hyandi'a nixi hingui tsa to da hyandi. ¡Nú'á ja rá ts'edi pa nzantho, ne go gue'a rí ñepi dra nsunda pa nzantho! Njabu gue'a.

¹⁷'Bepabi nuya memati de nuua ja ra ximhai gue odri 'ñets'i, nixi odi pe'tsua ra jamfri ra boja nú'a hate. Dá me'tsua ra jamfri Ajuá nú'a te ne xi ri 'racju gatho nú'a te dí hoñhu pa ga johyahú. ¹⁸Nuya memati'u 'bepabi da 'yøt'e xá hño ne xi da mefi ndunthi ya hoga 'befi. Nu'a te da uni, dá uni con gatho yá mui ne con gatho yá paha. ¹⁹Y njabu da munts'a 'nara thaha'u pa rá ñoho ra 'mui, ne njabu da su ra te pa nzantho.

Yá ngats'i ya noya nú'u bi 'bempa ra Timoteo

²⁰Nde nubyá, nu'i zi cu Timu, su ra maça noya nú'a xra 'bep'a'i gui ma. Ne oxqui øde ya ts'o'bede nú'u hinte ri muui, nixi oxqui 'yøde nú'u to'o ri ntsanoya, nú'u mā gue pe'tsa 'nara hoga mfadi hmaha. ²¹Y nu'u tó'o xa dena nú'a ra mfadi'a, ya xa 'uegue de ra jamfri.

Ajuá da max'a'i. Njabu gue'a.

RÁ ÑOHO RA TIMOTEO

RÁ ÑOHO RÁ CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO NÚ'A BI 'YOPABI RA TIMOTEO

Ma'na'qui ra apostol Nsan Pablo opabi ra Timoteo

1 Núgui drá Pablo, rá apostolgui ra Zidada Jesucristo. Ajuá go gue'a rá paha pa bi hñuxcagui drá apostolgui'a ne bi mencagui ga mā de ra te pa nzantho nú'a bi ña'ti da umbi gatho nú'u to'o da gamfri ra Zidada Jesucristo. ²Nú'i zi cu Timu ma hmāca t'u'i ja ra jamfri, dí op'a'i. Ajuā ma Dadahū ne ma Hmuhū ra Jesucristo da jap'a'i, da me'ts'a ra nthecate, ne da max'a'i pa gui 'bui te rá 'ñentho.

Ra apostol Nsan Pablo xipa ra Timoteo da mā de ra Zidada Jesucristo

³Ajuá dí api ma pa ra xuui, ne ra ora'a nzantho dí beñ'a'i, ne dí umba njamādi'a por gatho nuya japi 'ra'a'i. Y nehe go gue'a dí pepabi co ma mfeni xá nt'axi, ngu mi pepabi nehe ndu ma mbøxita xi maya'bu. ⁴Y nura ora tso ma mfeni de gue'i nú'a ra pa'a gá nzoni nú'bu dá nhyeguiui, ga nehma ga hant'a'i pa njabū ma'na ga johyaga. ⁵Nehe dí beni de ri hoga jamfri guí pe'tsi nú'a bi me'tsa 'met'o ri ngande ra nju Loida ne ri māma ra nju Eunice, y dí padi xá hño gue ne'i go guet'a ra jamfri guí pe'tsbya.

⁶Hanguē por gue'a dí zo'a'i gue gui 'yot'ra ra ts'edi pa gui pefi xá hño nú'a ra 'befi bi 'ra'a Ajuā gui pefi nu ndá hu'ts'a ma 'ye. ⁷Ngue'a Ajuā bi 'racjū 'nara ts'edi pa ga zedihū, pa da nja ma hmātehū, pa ga su ma mfenihū, hingue pa ga ntsuhū. ⁸Hanguē oxqui ntsa gui mā gue guí camfri ma Zidadahū, nixi

oxqui ntsa gui mā gue dí ntsixhū núgui dí jot'ua fadi ngue'a dí mamba rá noya ra Zidada. Nu'a gui 'yot'e ha, manga ra māca noya masque gui tho ya ts'othogui ngu dí thoguiga, ne Ajuā da 'ra'a ra ts'edi pa gui tseti. ⁹Nú'á go gue'a bi pøhøguihū ne bi zoncahū pa ga 'buhū strá nt'axi. Bi pøhøguihū po rá dānga hmāte bi mescaguihū, y hingo por ma 'befisehū bi pøhøguihū. Go gue'a rá mfeni sehe pa bi pøhøguihū, ngue'a ante da hyoca ra ximhai ya mi beni dua pehna ra Zidada Jesucristo pa da pøhøguihū. ¹⁰Y nu mi zøhøua ja ra ximhai numa Pøhøtehū ra Zidada Jesucristo, ja gue'bu bi hnequi nú'a ra dānga hmāte Ajuā pescaguihū pa bi pøhøguihū. Ra Zidada Jesucristo go gue'a bi ntāte de ra du, ne bi 'racjū ra te pa nzantho nú'a hinhya'mū da uadi. Y nurá noya Ajuā go gue'a xicjū de gue'a.

¹¹Y nugui go bi thuxcagui pa ga manga nú'a ra māca noya'a. Nehe bi thuxcagui dega apostol pa ga zofo nú'u ya ja'i hingyá xodyo, ne pa ga utuabi'u rá noya Ajuā. ¹²Y hanguē por gue'a dí thogui nuya ts'othoguiya. Pe masque dí ofadi, hindí 'be ma tsa, ngue'a dí padi nú'a to'o stá camfriga, ne dí padi xá hño gue nu'á ja rá ts'edi pa da supca ma te nú'a stá ent'ua ja rá 'ye asta ra pa'a da yopa pengui.

¹³Nu'i oxqui pumfri nú'a stá xi'a'i, pa njabū gue'a gui 'ñudi nehe, ngue'a go gue'a 'nara hoga nt'utuante. Ne gui 'ñudi co ra jamfri ne ra hmāte nú'a ri 'racjū ra Zidada Jesucristo. ¹⁴Su nehe nú'a ra māca noya xa t'ent'a ja ri 'ye co rá ts'edi ra Māca Ndahi nú'a 'bu ja ma corasohū.

¹⁵Nu'i guí padi gue nuya cu de guepū Asia bi zogaguiua sehe. 'Ra de gue'u go nura cu Figelo ne ra cu Ermogene. ¹⁶Pe nura cu Onesiforo nú'á himbi ntsu bi e bi c'ascaua ja ra fadi ne ndunthi ya 'mi'qui bi hñubga ma mui. Y ra Zidada go gue'a da mats'i ne gatho nuya mengu ja rá ngu'a. ¹⁷Ngue'a nu mí zøcua

Nroma nura cu'a, nú'á bi ja bi hyongagui asta himbi zucagui. ¹⁸ Hangue ra Zidada da me'tsua ra nthe cate nura pa'a da nja ra nsuca uenda. Nu'i guí padi xá hño gue nu ndá 'buhubu Efeso xi bi maxcaguihu nú'a ra zi cu'a.

'Nara hoga soldado de ra Zidada Jesucristo

2 Nu'i Timu ma zi t'u'i ja ra jamfri, xi da zedi ja rá 'befi Ajuá co nú'a ra ts'edi 'racaguihu ra Zidada Jesucristo. ² Gatho nú'a dá u't'a'i ja yá thandi ma'ra ya cu, 'ñutuabi nehe nú'u ma'ra ya hoga cu pa nehe da badi'u, y njabu da 'ñutuabi nehe nú'u ma'ra ya cu.

³ Nehe tseta ya ts'othogui ngu 'nara hoga soldado de ra Zidada Jesucristo. ⁴ Nu 'nara soldado hõnse nú'a ra 'befi xa t'umbi gue'a tsa da mefi. Hingui tsa da mefi ma'na ra 'befi. 'Bu da mefi ma'na ra 'befi, hinda põnga rá hmi co nú'a to'o bi umba rá nsu dega soldado. ⁵ Nehe nura 'ñeni 'bu hinda 'ñeni ngu rí 'ñehe, hinte ma thahá da t'umbi. ⁶ Nehe 'nara mot'i mahyoni 'met'o da mpefi pa da za da xofo nú'a bi mot'i. ⁷ Beni xá hño nú'a dí op'a'i, y ra Zidada go gue'a da 'ra'a ra mfa'di de gatho.

⁸ Dá 'yoda ja ri mfeni ra Zidada Jesucristo nú'a bá e bi 'múi de rá ji ndu ra Davi, ne bi du, nepu bi yopa nte ma'na'qui, ngu manganá noya Ajuá y dí ma nehe. ⁹ Dí tho ya thogui ngue'a dí mamba rá noya Ajuá, ne asta dí jot'a fadi ngu 'nara ts'oja'i. Pe nurá noya Ajuá, nu'á hingui jot'i. ¹⁰ Nugui dí tseta gatho nuya ts'othogui pa njabu nú'u xa huahna Ajuá da za da gamfri ra Zidada Jesucristo ne da mpõhõ'u, ne da 'múi pa nza-ntho ja rá nsunda Ajuá.

¹¹ Nuya ya noya dí op'a'i go guehya xi majuani, ne ena: 'Bu stá tuhú co ra Zidada Jesu, nehe ga 'buhú con gue'a;

¹² 'Bu ga tsethu ya ts'othogui, nehe ma ga mandahu con gue'a.

'Bu ga cõnihua, nehe da gõngaguihua.

¹³ 'Bu núju hindí õthu nú'a dí mañhu, nu'á ha, nzantho õt'e gatho nú'a ma, ngue'a nu'á hingui pata rá mfeni.

Rá 'befi rá hoga mefi Ajuá

¹⁴ Benbabi ya cu nuya noya dí op'a'i. 'Bepabi'u ja rá thandi ra Zidada gue hinda ntsanoya, ngue'a hinte ri muui, hõnse pa da ts'ocua yá mfeni nú'u to'o øde. ¹⁵ 'Yõt'a ra ts'edi gui nhyoga mefi pa da 'ñotho hanja gui ntsa, ne gui mamba xá hño rá noya Ajuá nú'a manga majuani, pa njabu da za gui 'bui xá hño ja rá thandi Ajuá. ¹⁶ 'Uegue de nú'u hingui o rá 'ñu nú'a ma y nixi hinte ri muui nú'a mañ'u, ngue'a nu'u tó'o õt'a njabu ma'na rí duxa ya ts'oqui. ¹⁷ Y nú'a mañ'u da ts'ocua yá mfeni ya cu, nja ngu ra cance di ntsini maxøgue ja rá ndo'yo 'na. 'Ra to'o õt'a njabu go gue'a ra Imeneo ne ra Fileto. ¹⁸ Nu'ú go gue'u ya xa 'uegue de nú'a majuani, ne mañ'u gue ya xa nuhu nú'u xa du, ne ri ts'ocua yá jamfri ma'ra. ¹⁹ Pe nu'u tó'o majuani 'bui ja rá nija Ajuá hinda ma da ts'ocua yá jamfri, ngue'a ra Mäca T'ofõ engá njaua: "Ra Zidada padi to'o gatho yá meti'a." Nehe ena: "Dá 'uegue de ya ts'oqui gatho nú'u to'o di xõcambenibi rá thuhu ra Zidada Jesucristo."

²⁰ Y nurá nija Ajuá gue'a ngu 'nara dangá ngu habu ja ndunthi ya traste, 'ra dega oro, 'ra dega t'axi, 'ra dega za, ha nu ma'ra dega dohmi. Nu'u xá hño, gue'u ma'na thoni'u ne ma'na ri muui. Ha nu'u hints'u xá hño, hints'u thoni ngue'a hini muui. ²¹ Hangue njabu nehe ya cu, 'bu da 'uegue de gatho nú'a xá nts'o, nu'bú ri muui y thoni pa ya hoga 'befi, ne strá nt'axi ne strá hño pa da mepabi ra Zidada. Nehe di 'bui pa da mefi gatho ya hoga 'befi.

²² Hangue nu'í oxqui tenba yá nts'o'mui ya basja'i. Go da tena ra hñoja'i, ra jamfri, ra hmate, ne ra hoga'mui mahyegui co nú'u ma'ra ya cu ri xocambeni ra Zidada co yá mfeni xá nt'axi. ²³ Nehe oxqui øt'e ngu nú'a øt'a nú'u ya necio ri ntsanoya ne hinte yá fadi, ngue'a ja fuhni ya tsui. ²⁴ Y nu 'nará mefi ra Zidada hiní 'ñepi dra necatsui. Dra hoja'i con gatho ha, ne di paði da nxahnate, ne gatho tsetatho. ²⁵ Nehe co ndunthi ra hñoja'i da umba ra ts'ofu nú'u to'o 'na'ño ma. Xama Ajuá da xocua yá mfeni'u pa da ñobri ne pa da e da baði nú'a majuani. ²⁶ Ne da c'ot'i de yá 'ye ra ts'ondahi nu habu ø'u pa ø'tua rá paha'a.

Nú'a ma da 'yøt'a ya 'ñagamfri de yá ngats'i ya pa

3 Oxqui pumfri gue nuyá ngats'i ya pa ma da hnequi 'raya pa xá nts'o. ² Ngue'a ya ja'i dri nsu sehe, xi da ne da me'tsa ndunthi ra boja, dya 'ñets'i, dya c'at'i, dya zante, dya ts'o'yøde co yá dada, dya ts'oc'baha, dya 'ñaqu'equ'ei. ³ Hindi ja yá hmate, dya zamui di otho yá nthecate, dya guxa nc'uamba, hindi tsa da zama yá mfeni pa hinda 'yøt'a ya ts'oqui, dya ts'o'muija'i, ne di utsa gatho nú'a xá hño. ⁴ Dya betetho'u, hindi tsu te da 'yøt'e o te da ma. Nu'ú ma'na da ne da 'yøt'a ya t'øt'e xá nts'o que da maði Ajuá. ⁵ Dri 'ñet'a hoja'i pe hindi pe'tsa ra ts'edi pa da 'ñudi ra hñoja'i.

Hangue nu'í gui 'uegue de gue'u. ⁶ Go guehya ya ja'i cut'a ja ya ngu pa cadi ya 'behña nú'u ri zutho, pa da gamfribi nú'a xipabi'u. Nuya 'behña'u xi tuxa ndunthi ya ts'oqui, ne pe'tsa ndunthi ya ts'on-c'at'i. ⁷ Nzantho ri nxadi nú'a sipi, pe hinhya'mu da za da baði nú'a majuani. ⁸ Nuya ja'i'u nzantho ri nøt'a thoho ora sipa rá noya Ajuá, nja ngu ra Jane ne ra Jambre bi nø'tuabi ra Moise. Gue'u ya ja'i'u xi xa ts'oca yá mfeni ne hingui

pe'tsa nú'a ra jamfri xi majuani. ⁹ Nuya ja'i'u ya hinda ma da hyat'a ma'ra ya ja'i, ngue'a gatho ya ja'i ma da batuabi yá necio, ngu bi nja nú'u yoho ya 'ñøhø bi nø'tuabi ra Moise.

Yá ngats'i yá noya ra apostol Nsan Pablo nú'u bi mempa ra Timoteo

¹⁰ Pe nu'í xcá tena ma nt'utuate, xcá tenga ma 'mui, xcá patca ma mfeni ne ma jamfri, xcá tena ma pacencia ne ma hmate, ne xcá paði gatho nú'a stá tseti. ¹¹ Xcá paði de ya nt'utsate ne de ya ugui dá thogui nuni Antioquia, nuni Iconio, nuni Listra. Pe de gatho nuya thogui'u Ajuá bi ñangagui. ¹² Xi majuani, nu'a tó'o camfri ra Zidada Jesucristo ne xi ne da 'mui 'nara hoga'mui, nu'a da thogui ya nt'utsate. ¹³ Pe nuya ts'oja'i ne ya hyate ma'na rí ma xá nts'o. Nu'ú 'yo hate ne thát'i. ¹⁴ Pe nu'í oxqui 'uegue de nú'a xcá paði, ngue'a ya guí paði xá hño gue go gue'a majuani ngue'a guí paði nú'u to'o bi 'ñu't'a'i. ¹⁵ Y desde gá mbatsi gá paði ra Māca T'ofu nú'a xicju de ra Zidada Jesucristo pa da za ga camfrihu ne njabu ga mpøhøhu. ¹⁶ Gatho ra Māca T'ofu, Ajuá go bi unga ra mfeni pa bi t'ofu. Hangue xá hño ra Māca T'ofu pa da 'ñutuate, pa da ntsute, pa da unga ra ts'ofu, ne pa da 'ñudi ra hñoja'i, ¹⁷ pa njabu nú'u to'o xa gamfri Ajuá da nxøgue yá mfaði ne da baði da mefi ya hoga 'befi.

4 Dí 'bep'a'i ja rá thandi Ajuá ne ja rá thandi ra Zidada Jesucristo, go gue'a ma da hña'mba nguenda gatho ya ja'i nú'u di te ne nú'u ya hindi te nu stua yopa ehe pa da nda. ² Guehna dí 'bep'a'i gue gui mamba rá noya Ajuá, ne gui ja gui 'yøt'e nzantho. Unga ra ts'ofu, ntsute ne nzote con gatho ri hñoja'i, ne gui 'ñutuate. ³ Ngue'a ma da zø ya pa gue ya ja'i hinda ne da 'yøde nura hoga nt'utuate. Nu'ú ma'na da ho da 'yøde nú'a hinxá hño, hangue ma da hyonga 'raya xahnate nú'u di ma ngu nú'a di ho da

'yøde'u. ⁴ Nu'ú ya hinda ne da 'yøde nú'a xi majuani. Ma da 'uegue'u pa da yopa dena ya 'bede nú'u xa zanse ya ja'i. ⁵ Pe nu'í, xi da su ri mfeni de gatho nú'a da 'ñehe, ne gui tseta ya dumai. 'Yøt'a ra ts'edi pa gui mamba rá noya Ajuá, ne gui pefi gatho nú'a ra 'befi xa t'a'a'i.

⁶ Ngue'a nugui ya bi zø ra ora pa ga unga ma te. Ya bi zø ra ora ga tsocua nuna ximhai. ⁷ Ya stá øt'a ra ts'edi pa stá ntate ja ra hoga tuhni. Ya stá juata nú'a ra 'befi bi t'aqui, ne stá su nú'a ra jamfri bi t'utcagui. ⁸ Hangue nubyá bí 'bescagui 'nara thaha nú'a ma da t'umba gatho nú'u to'o ri hñoja'i. Ha nú'a ra thaha'a ma go da 'raca ra Zidada nú'a ra pa da yopa 'ñehe. Nú'á go gue'a ra hoga nzaya. Y hingo pa hønsegui nura thaha'a, nehe pa gatho nú'u to'o tøm'babi rá yo'ehe'a.

Ra apostol Nsan Pablo xipa ra Timoteo te da 'yøt'e

⁹ Nde nubyá, 'yøt'a ra ts'edi gue 'nitho gui 'ñe gui c'ascagui. ¹⁰ Ngue'a ra cu Dema xa zogagui seheua ne bi ma pa Tesalonica, ngue'a nu'á ma'na bi ho nuna ra ximhai. Ha nura cu Crecente bi ma pa Galacia y nura cu Tito bi ma pa Dalmacia. ¹¹ Hønse ra cu Luca dí 'bø'beua. De má 'ñu gui tsincabø ra cu Marco ngue'a xi xá hño'a pa da maxcagui ja ra 'befi. ¹² Y nura cu Tiquico dá penpø pa Efeso. ¹³ Nu xcrí ehe gui hancabø ma pat'i duá tsopø Ntroa ja rá ngu ra cu Carpo. Ne gui hancabø ya libro. Nehe oxqui ma gui pumfri gui hancabø nuya libro dega xifri.

¹⁴ Ra Jandro nú'a ra huiti xi xa 'yøtca ndunthi ra nts'o'mui. Ra Zidada go gue'a ma da gu'tuabi de nú'a xa 'yøt'e. ¹⁵ Hangue ne'i nsu ndunthi de gue'a, ngue'a nu'á xi ri nøt'atho de nú'a dí mañhu.

¹⁶ Nurá mudi bi zonca ra ts'utbi pa bi xuga ra uenda, ni 'na hinto bi maxcagui, ngue'a gatho bi hyegagui sehe. Ajuá da punduabi'u. ¹⁷ Pe ra Zidada himbi hyegagui sehe. Nú'á go bi 'raca ra ts'edi pa dá ma xá hño gatho nurá noya'a, ne pa bi 'yøde gatho nú'u ya ja'i hingyá xodyo. Hangue njabø ra Zidada bi ñangagui pa dá c'ot'i de rá ne ra zate. ¹⁸ Nehe ma da ñangagui de gatho nú'a xá nts'o, ne ma da zixcagui pa ga ma ga 'bø nuni mahet-s'i habø bí manda'a. ¡Nú'á go gue'a dra nsunda pa nzantho! Njabø gue'a.

Rá ngats'i rá carta ra apostol Nsan Pablo ri yopa zenjua ya gamfri ne apa Ajuá por gue'u

¹⁹ Fat'ajuabø ra nju Prisca ne ra cu Aquila ne gatho ya mengu rá ngu ra cu Onesiforo. ²⁰ Nura cu Rasto bá cohi nuni Corinto, y nura cu Trofimo dá tsogui nuni Mileto ngue'a bi hñeni. ²¹ 'Yøt'a ra ts'edi gui ja gui 'ñehe ante da dagui ya tse. Fat'ajuá'i ra cu Eubulo, ra cu Pudente, ra cu Linu, ra nju Claudia ne gatho nuya cu 'bøiua.

²² Ra Zidada Jesucristo da 'mui con gue'i. Ajuá da max'a'ihø. Njabø gue'a.

RA TITO

RA CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO NÚ'A BI 'YOPABI RA TITO

Ra apostol Nsan Pablo opabi ra Tito

1 Núgui drá Pablo rá 'begogui Ajuá ne rá apostolgui ra Zidada Jesucristo nú'a bá pencagui pa ga mąnga ra noya de ra jamfri, pa da gamfri nú'u xa huahna Ajuá. Ne bá pencagui pa ga utuabi'u nú'a majuani ngu nú'a dí camfrihu, pa njabu da 'mui'u xá hño ja rá thandi Ajuá, ² ne da me'tsa ra nthø'mate de ra te pa nza-ntho nú'a bi ñatcaguihu Ajuá ante da hyoca ra ximhai. Nu'á pe'tsi da njabu ngue'a Ajuá hinhya'mu hate. ³ Ha nu mi zø ra pa, Ajuá ma Pøhøtehu bi 'ñudi nú'a xqui ñatcaguihu por nuna maça noya bi 'bepcagui ga ma. ⁴ Nu'i zi cu Tito, dí op'a'i nuna carta, dí ja ra uenda gue ma t'u'i ngue'a go dá zo'a'i de nuna ra jamfri dí pe'tshu. Ajuá ra Dada ne ra zi Hmu Jesucristo numa Pøhøtehu da jap'a'i ne da max'a'i pa gui 'bui te rá 'ñenthø.

Nú'a rá 'befi ra Tito nuni Creta

⁵ Nu ndá tsoc'abü Creta, dá tsoc'a'i pa gui juata nú'a ra 'befi ri 'bedi, ne pa gui hñuxa ya cu pa da nda cada 'nara nija de ya hnini habü ri munts'a ya cu ngu nú'a dá 'bep'a'i. ⁶ Nuya cu'u mahyoni di 'yo xá hño ne di jo'o to'o da c'a'tsi, ne 'nada rá 'behña di pe'tsi, ne dya gamfri gathø yá batsi, ne di jo'o to'o da ma gue yá batsi te yá maña'u ne ya ts'o'yøde'u. ⁷ Ngue'a ya ma'yo de ya nija di supabi rá 'befi Ajuá, hangue mahyoni di 'yo xá hño pa hinto da c'a'tsi. Hindra 'ñets'i, hindra cue, hindra ti, hindra necatuhni, ne hinda ne da dahá ra boja dega nthate. ⁸ Nu'a di øt'e, mahyoni di padi da unga ntsaya nzantho, ne dri ho nú'a xá hño, ne di 'yo co ndunthi ra mfadi, di 'yo ngu

ri 'ñehe, di øt'e ngu nú'a ri ho Ajuá, ne dri nsu sehe. ⁹ Nu'á mahyoni di padi da su nura hoga noya nú'a mąnga majuani ngu nú'a bi t'utuabi, pa njabu da za da zo ma'ra co ra nt'utuante nú'a majuani ne da badi da datuabi nehe nú'u ma'ra to'o di ña de ma'na'ño ra mfeni.

¹⁰ Ngue'a 'bui ndunthi ya ts'o'yøde mąnga ya noya hinte ri muui, ya hyate. Ma'na øt'a njabu nú'u ya xodyo tenda yá jamfri. ¹¹ Nuya ja'i'u mahyoni da jo'tua yá ne ngue'a udi nú'a hiní 'ñepi da 'ñudi, ne habü udi'u ri ts'ocua yá mfeni maxøgue nú'u to gathø 'bui ja ra ngu. Nu'ú øt'a njabu hønse pa da data ra boja.

¹² Nuya me Creta, 'na de yá badi'u bi ma de yá mengu rá haise ne bi 'ñena: "Ya me Creta nzantho xi ya c'uamba. Xi ya ts'o'mui ngu ya zate, ne ya ts'o'y-o'u, ne xi ya dahñei." ¹³ Nú'a bi mąnga nura badi'a gue'a xi majuani. Hangue ringue'a xi da zofo nts'edi nuya cu pa da gamfri xá hño nú'a majuani. ¹⁴ Nehe xipi gue hinda hñuxa nt'øde ya 'bede nú'a xa bensehe ya xodyo, nixi nú'a ri manda de yá mfeni sehe nú'u ya ja'i hingui camfri nú'a majuani.

¹⁵ Pa nú'u to'o xá nt'axi yá mfeni, gathø ya t'øt'e xá nt'axi pa gue'u. Pe pa nú'u to'o xá nts'o yá mfeni ne hingyá gamfri, gathø ya t'øt'e xá nts'o pa gue'u, ngue'a xá nts'o yá mfeni ne hingui tsa da badi nda'a ra hño nda'a ra 'ñu. ¹⁶ Nu'ú ma gue pa Ajuá, pe co yá ts'o'befi dri hnequi gue hina, ngue'a ya ts'o'mui ne ya ts'o'yøde, ne hingui tsa da 'yøt'e nú'a xá hño.

Ra hoga nt'utuante

2 Pe nu'í, nu'a gui ma, ma ngu nú'a udi ra hoga nt'utuante. ² Zofo nuya zi tio pa hinda nti, dya 'ñequ'e'i, ne da 'ño co ndunthi ra mfadi, da 'mui xá hño ja ra jamfri, da me'tsa ra hmate, ne da zeta nú'a da 'ñepi. ³ Nehe ya zi tia da 'ño xá hño co ra t'equ'e'i, hindya guxa

nc'uamba, hindya tixfani, da 'ñudi nú'a xá hño. ⁴Da 'ñutuabi ya bäs'behña gue da mađi yá dame ne yá batsi. ⁵Da 'ñutuabi gue da 'ño co ndunthi ra mfadi, da 'ño strá nt'axi yá mfeni, da bađi da su yá ngu, dya hoja'i, ne da 'yöte yá dame. Mahyoni da 'yöt'a njabu pa ni 'na hinto da ñama'ñu de rá noya Ajuá.

⁶Nehe zofo ya batsa'ñöhø gue da 'ño co ndunthi ra mfadi. ⁷Ne'i nzantho gui 'yo xá hño pa njabu nu ma'ra da 'yöt'a nehe ngu guí øt'e. Ora gu' utuate, 'ñudi nú'a xi majuani, ne 'ñudi ngu rí 'ñehe. ⁸Nehe gui mąnga ya hoga noya nú'u hinda za to da c'a'ts'a'i. 'Bu gui njabu da 'beta yá tsa nú'u to'o ri utsaguihu, ne hinda za da ñama'ñu de guecju.

⁹Nehe zofo ya 'bego gue da 'yöta yá hmu, ne nzantho da mefi con gatho yá mui nú'a dra 'bepi. Hindya dađi. ¹⁰Hinda bepi rá hmu, da supa nú'a te pe'tsa rá hmu, pa njabu ya 'bego nzantho da 'ñe'tsua rá nsu rá noya Ajuá ma Pøhøtehu.

¹¹Ajuá ya xa 'ñudi rá hñoja'i pa gatho ra meximhai da za da mpøhø. ¹²Ne co rá hñoja'i'l'a utcahu gue ga 'ueguehu de ya ts'oqui ne de yá ts'onc'at'i ra ximhai, ne utcahu ga 'buhu ngu rí 'ñehe de dí 'yohua nuya pabya, ne ga 'yohu co ndunthi ra mfadi, ne ga øthu nú'a xá hño ja rá thandi'a. ¹³Nehe utcahu ga ndø'mhu co ra johya nú'a ra pa da yopa 'ñehe ma zi Pøhøtehu ra Jesucristo co rá nsunda, ngu nú'a xa ñatcaguihu. Y nú'a go gues'e'a Ajuá ja rá dąnga ts'edi. ¹⁴Nu'a go gue'a bi unsehe rá te pa bi ñangaguihu de gatho nú'a xá nts'o. Bi du'a pa bi xugaguihu de gatho ma ts'oquihu pa dyá metiguihu'a, nehe pa ga ja ga øthu nú'a xá hño.

¹⁵Nuna guehna gui ma, ne gui nzote y gui ntsute. Ne gui ma con gatho ra ts'edi nú'a xa 'ra'a Ajuá pa hinto da 'ñena gue hinte ri muui nú'a guí ma.

Nú'a rí 'ñepi da 'yöt'a ya gamfri

3 Nehe bembabi ya cu gue da 'yöta ya nda ne gatho ma'ra nú'u to'o ha ra ts'atbi, hinda nø'tuabi, ne di 'bai pa da 'yöt'a gatho nú'a xá hño. ²Hinda ñama'ñu de ni 'nayá miqu'eiui, hindya necatuhni, di ja yá hmäte, ne xi da nhyoja'i con gatho yá miqu'eiui.

³Ngue'a nujü ma'met'o ndyá 'ñamfenihu, ndyá ts'o'yødehu, hinduí øtehu Ajuá. Stí 'medihu ja ya ts'oqui. Ndí pe'tshu ndunthi ya ts'onc'at'i ne ya ts'ojohya de ra ximhai. Ndí 'buhu ja ra nts'o'mui ne ndí hyøcuahe nú'a te mi pe'tsa ma'ra. Ndyá nt'utsahu ne ndrí 'ñutsahu 'na ngu ma'na. ⁴Pe Ajuá ma zi Pøhøtehu bi 'ñutcahu rá hñoja'i ne rá dąnga hmäte nú'a pescahu. ⁵Hangue nu'a bi pøhøguihu. Hingue bi pøhøguihu por ma hoga 'befihu nú'a stá øthmahu. Nu'a bi pøhøguihu ngue'a bi huegaguihu ne bi xugaguihu de ma ts'oquihu nu ndá yopa 'buhu ma'ra'yo, ne bi 'racju ra Maca Ndađi pa bi patca ma 'muihu. ⁶Ajuá bá pencaguihu rá Maca Ndađi con gatho rá ts'edi ngue'a ma zi Hmuhu ra Jesucristo bi pøhøguihu. ⁷Hangue po rá dąnga hñoja'i Ajuá ya hinte ma ts'oqui dí tuhu, ne dí tømhu ra te pa nzantho nú'a bi ñatcahu.

⁸Nuya noya dí ma go guehya majuani, hangue dí ne ja guetbu gui ma pa da ja da 'yöt'e'u xá hño gatho to'o xa gamfri Ajuá. Go guehya ya noya xá hño, go 'nara hño pa gatho ya ja'i. ⁹Oxqui hu'tsua nt'øde nuyá noya ya 'bemfeni gá ja'i, nixi nuyá 'bede xa zanse'u de maya'bu. Oxqui mpamhyau'i nixi gui ntsanoyau de rá ley ra Moise, ngue'a gatho nuya 'bede'u hinte rí hñaqui y nixi hinte ri muui.

¹⁰'Bu 'na to'o 'ueca ya cu ne ya xcá zofo yo'qui o hñu'qui ne hinxa ne xa 'yøde, 'ueque'a. ¹¹Ngue'a nu'í guí pađi gue nú'a ra ja'i'a ya xa 'uegue de nú'a

majuani ne øt'a ya ts'oqui, hangue po rá mfeni sehe'a ya xa ncondena.

Ra Tito sipi da mats'i 'raya cu

¹²Nu xcrá pehn'abu ra cu Artema o ra cu Tiquico, gui ja gui 'ñeche 'bestho pa Nicopoli pa ja grá ntheuini, ngue'a stá beni gue ja ma grá 'buhni nuya pa sta dagui ya tse. ¹³Bá nexa ra cu Sena nú'a ra pønjya, ne ra cu Polo, ne umbabi'u gatho nú'a te da 'yø'tua ra 'bedi má 'ñu. ¹⁴Nehe numa zi cuhü bí 'bui de

guepu gui zofo pa da nzai da mpefi xá hño, hingue da 'mutho, pa njabu da za da mfaste'u habu mahyoni.

**Rá ngats'i rá carta ra apostol
Nsan Pablo ri yopa zenjua ya
gamfri ne apa Ajuá por gue'u**

¹⁵Ri fat'ajuá'i gatho núyü dí 'bu'beua. Nehe fat'ajuabu gatho nú'u ma hmaca cuhü ja ra jamfri. Ajuá da jap'a'ihü grí gathohü. Njabu gue'a.

RA FILEMÓN

RÁ CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO NÚ'A BI 'YOPABI RA FILEMÓN

Ra apostol Nsan Pablo opabi ra Filemón

1 Núga drá Pablo dí jot'ua ja ra fadi po rá ngue ma zi Hmuhu ra Jesucristo. Zi cu Fili, ma zi hm̄a cu'ihē ne ma com-pa'ihē de ja rá 'befi Ajuā, núga ne ra cu Timu dí op'a'ihē nuna carta. ²Dí p̄m-pabihe ra nzengua gatho ya cu nú'u ri munts'ibū ja ri ngu. Nehe dí p̄mpahe ra nzengua ra nju Apia, ne ra cu Arquipo, go gue'a faxcahe pa dí ñambahe rá noya Ajuā. ³Ajuā ma Dadahū ne ma zi Hmuhu ra Jesucristo da jap'a'ihū ne da max'ahū pa gui 'buhū te rá 'ñēntho.

Rá jamfri ne rá hm̄ate ra Filemón

⁴Ora dí apa Ajuā, nzantho dí beñ'a'i nehe, ne dí umba njam̄adi'a ⁵ngue'a dí øde de nú'a ra hm̄ate ne ra jamfri guí pe'tsua ma Zidadahū ra Jesu, ne de ra hm̄ate guí pe'tsua gatho nú'u xa gamfri Ajuā. ⁶Nehe dí apabi Ajuā por nú'u to'o xa gamfri ngue'a xa hyant'a'i ri jamfri, pa da hñani'u gatho nú'u ya japi ri 'racju ra Zidada Jesucristo. ⁷Nu'i ma zi cu'i, xi xcá jaqui ga johya ne xcá hubga ma mui, ngue'a dí øde tengu ri hm̄ate, asta ma'ra ya cu xcá nupa yá mfeni.

Ra apostol Nsan Pablo apa 'nara favo ra Filemón pa ra Onesimo rá nzai'beho

⁸Núga rá apostolgui ra Zidada Jesucristo, hangue dí h̄a ra ts'edi pa ga 'bep'a'ihm̄a gui 'yøt'e nú'a rí 'ñep'a'i, ⁹pe nu'a ga øt'e, ma'na xá hño ga a'a'i 'nara favo co ra hm̄ate. Núga drá Pablo ya drá daqu'e'i y dí jot'ua ja ra fadi po rá

ngue ra Zidada Jesucristo, ¹⁰dí bante'i po ra cu Onesimo, núni ri 'b̄egohm̄a, ya bi gamfri Ajuā ngue'a dá zofo de guecua ja ra fadi, y dí øt'a ra uenda gue ma t'u ngue'a bi gamfri nú'a dá xipi.

¹¹Ya pa xa thogui, nuni ra Onesimo himrá hoga 'b̄ego himi pep'a'i ngu rí 'ñehe, pe nubyá h̄a, go 'nara hoga 'b̄ego pa gue'e ne pa gueque nehe. ¹²Dí pen'a'ibū pa da yopa 'm̄p̄u ma'na'qui, hangue numahño, ja ra uenda go gueque dá tsømbū, ngue'a xi drí madini. ¹³Nuga ga neh̄m̄a ga ts̄ami pa da m̄p̄caguiua ja ra fadi, pa nú'a go gui pepcahm̄a, go da m̄p̄cani núbya de dí oua fadi po rá ngue ra m̄a noya. ¹⁴Pe hindí ne ga øt'a njabū nsinque ri n̄seq̄ui, ngue'a hindí ja'i gui faxqui, pe 'bū gui faxqui, dí ne gue de ri pahase. ¹⁵Pøde Ajuā bi 'yøt'e pa bi 'ba't'a'i 'raya pa ra Onesimo, pa njabū da yo menga ja ri ngu pa gui 'buhui pa nzantho, ¹⁶ya hingue ngu 'nadra 'b̄egotho, nubyá ya go 'nara hm̄a cu. Nugá xi dí madini, pe nu'i ma'na rí 'ñep'a'i gui m̄adi ngue'a nubyá hingo hønse ri 'b̄egotho, nehe go ri cu de ja ma Zidadahū.

¹⁷Nu'bū grí macagui ngu 'nara hoga compa ja rá 'befi Ajuā, nu'bū nu sta zømbū ra cu Onesimo, xi da numahño, 'yøt'a ra uenda gue go guecagui dá tsømbū. ¹⁸Bū xa 'yøt'a'i 'nara nts'o'mui, o 'bū tu'a 'nara thai, go da tsogagui de ma uenda. ¹⁹Núga drá Pablo dí huxa ma thuhu co ma 'yese gue go ma ga ju't'a'i. Nugá hinga ma ga eñ'a'i gue go guí tucagui ngue'a go dá xi'a'i rá noya Ajuā. ²⁰Hangue dí bante'i gui 'yøt'a núna dí xi'i, ngue'a guí camfri ra Zidada Jesucristo, pa njabū gui jaqui ga johya, ngue'a dí ncuhu ja ra Zidada Jesu.

²¹Dí op'a'i ngue'a dí padi xá hño gue xi grá hoga'yøde, ne dí padi gue ma'na ndunthi ma gui 'yøt'e que núna dí xi'a'i. ²²Y nehe dí ne ga xi'a'i gui hoqui habū ga tsaya, ngue'a dí tøm̄i gue nú'a xcá

'yaphu Ajuḡ ma da 'yøt'e pa ga mabu ga tsøñ'ahu.

**Rá ngats'i rá carta ra apostol
Nsan Pablo ri yopa zengua ya
gamfri ne apa Ajuḡ por gue'u**

²³ Peñ'a'i ra nzengua ra cu Epafra níni jot'ua fadi nehe mahyegui con gueque

po rá ngue ra Zidada Jesucristo. ²⁴ Nehe peñ'a'i ra nzengua ra cu Aristarco, ne ra cu Dema, ne ra cu Luca, nuyḡ go guehyḡ faxcagui ja rá 'befi Ajuḡ.

²⁵ Ma Zidadahu ra Jesucristo da jḗp'a'ihu guí gathohu. Njabu gue'a.

RA EBREO

RA CARTA NÚ'A BI 'BEMPA YA EBREO

Ajuḗ bá pehna rá T'ḗ pa bi zocaguihḗ

1 Maya'bu Ajuḗ bi zofu ndu ma xitahu ndunthi ya 'mi'qui de 'rama'na'ño ya modo. Go yá 'mehni bi xipabi rá noya 'na hangutho pa go bi zofu'ḗ ndu ma xitahu. ²Pe nubýá de yá ngats'i ya pa, Ajuḗ bá pehna rá T'ḗ pa bi zocaguihḗ. Ajuḗ bi 'yent'ua ja rá 'ye'a pa bi hyoca mahets'i ne ra ximhai ne gatho nú'a te ja, ne xa dapabi'a gatho nú'a te ja pa rá meti'a. ³Y nurá nsunda rá T'ḗ Ajuḗ gue'a rá nsunda rá Dada nehe, y nurá 'múi rá T'ḗ Ajuḗ gue'a rá 'múi Ajuḗ ra Dada. Gatho ya t'ot'e nú'ḗ bí ja mahets'i ne nú'ḗ jaua ja ra ximhai o ja rá 'ye ra T'ḗ, ne nu'á ri su'ḗ co rá ts'edi rá noya. Go gue'a bi du pa bi xugaguihḗ gatho ma ts'oquihḗ, nepu bi ma mahets'i ne bá hudi ja rá 'ñei de habu bí hudi Ajuḗ rá Dada to pe'tsa gatho ra ts'edi.

Rá T'ḗ Ajuḗ ma'na ḥa ra ts'edi que ya enxe

⁴Rá T'ḗ Ajuḗ ma'na ḥa ra ts'edi que ya enxe, ne Ajuḗ bi hñu'mbabi'a 'nara thuhu ma'na ja rá nsu que nú'a pe'tsa ya enxe. ⁵Ajuḗ hinhya'mu xa 'ñembabi 'nara enxe ngu nuna ra noya bi xipa rá T'ḗ, bi 'ñembi:

Nu'i go gue'e ma T'ḗ'i,
ne nubýá ri hnequi ja yá thandi ya ja'i
gue go ri Dadagui.

Ajuḗ hinhya'mu bi ma de 'nara enxe:
Nuga go gueque drá Dadagui'a,
ne nú'a go di gue'a ma T'ḗ.

⁶Ha nu mbá pehna Ajuḗ rá 'ra T'ḗ ja ra ximhai, bi 'ñena njaua:

Gatho ya enxe dá nsundabi ma T'ḗ.

⁷Y de ya enxe Ajuḗ bi 'ñena njaua:

Ya enxe nú'ḗ pepcagui ne dí pehni, dí
japi da nja ngu ra ndahi,
ne dí japi da nja ngu 'nara tsibi.

⁸Pe Ajuḗ bi 'ñemba njaua rá T'ḗ:

Nu'i grá Ajuḗ, ma gui nda pa nzantho;
ne nuri hmanda gue'a 'nara hmanda
dega hoga ts'utbi.

⁹Xi grí ho 'bu t'ot'a ra hño, pe hingrí ho
'bu t'ot'a ra nts'o'mui;

hangue por gue'a núga ri Ajuagui stá
hux'a'i,

ne stá 'ra'a ndunthi ra johya que gatho
ma'ra nú'ḗ to'o 'bui con gue'e.

¹⁰Nehe Ajuḗ bi 'ñemba njaua rá T'ḗ:

Nu'i grá zi Hmu, go gue'e gá hoca ra
ximhai de mi othotho gatho nú'a te
ja;

ne go gue'e gá hoca mahets'i.

¹¹Gatho'ḗ ma da uadi, pe nu'í ma gui
'bui pa nzantho.

Gatho'ḗ ma da thegue ngu thegue 'nara
dutu;

¹²ma gui pants'i'ḗ ngu 'nara he,
ne ma gui pati'ḗ ngu 'raya zehe.

Pe nu'í go di gue'atho pa nzantho,
y nuri te hinhya'mu ma da uadi.

¹³Ajuḗ hinhya'mu bi 'ñembabi ni 'nara
enxe ngu nuna ra noya bi xipa rá T'ḗ, bi
'ñembi:

Hñudiua ja ma 'ñei,

asta hinga tsogui ri ncontra rí nga'ti ri
ua.

¹⁴Gatho ya enxe go dega ndahitho ne
pepabi Ajuḗ, xuá mehni pa da mepabi
gatho ya nthahni nú'ḗ ma da mpøhø.

Jamasuhḗ ra mpøhø

2 Hangue por gue'a mahyoni ga huxhu
nt'øde de nú'a stá ødehḗ, pa njabu
hinga 'ueguehḗ de nú'a dí camfrihḗ.

²Nú'a ra ley bi manda Ajuḗ maya'bu po
ya enxe bi fadi gue go gue'a majuani,
ne Ajuḗ bi castiga ngu mri 'ñepi nuto
bi 'yot'a ya ts'oqui ngue'a himbi ne bi
'yøte'a. ³Nu'bú ḡhanja da za ga mponthḗ
rá cue Ajuḗ 'bu núju hindí huxhu nt'øde

xá hño nuya hoga noya xi di muui ndunthi ne xicju hanja da za ga mpøhøhu? Nuya hoga noya dega mpøhø go rá mudi bi manse ra Zidada Jesu, nepu nú'u to'o xi bi 'yøde nuya noyaya bi xicju gue go gue'a majuani. ⁴ Nehe Ajuá bi damajuani mahyegui co nú'u to'o bi xicaguihu nuya ya noya, ngue'a bi 'ñudi 'raya nt'udi, ne bi 'yøt'a ya danga milagro ne ma'ra ya danga 'befi, ne bi 'racju ra ts'edi de ra Maça Ndahi ngu tengu rá paha Ajuá pa ga pepu'a cada 'na de guecju.

Ra Zidada Jesucristo bi 'ñe bi nja'i ngu núju yá cuguihu

⁵ Nehe Ajuá hinxa hñuxa ya enxé pa go da ndá ja nú'a ra 'ra'yo ximhai ma ga xi'ahu. ⁶ Nu'a xa 'yøt'e, xa hñuxa ya ja'i pa go da ndá'u, ngu manga 'na xeni de ja ra Maça T'ofó ne ena:

Nu'i Ajuá ma Dada'i, ¿te ri muui ra ja'i de ra ximhai pa guí beni de gue'a?

¿Te ri muui'a pa guí ne gui fats'i?

⁷ Go 'raya patho ma'na xcá umba yá nsu ya enxé que gue'a,

ne 'mefa gá umba ra nsu xi ra dangui ngu nú'a ra nsu t'umbabi 'nara ndá.

Ne xcá hñuts'i pa da manda ya t'øt'e nú'u xcá hoqui;

⁸ xcá hñuts'i'a pa da manda gatho.

Njabu Ajuá xa hñuxa ya ja'i pa da manda gatho nú'a te ja ja ra ximhai ne himbi gotho ni 'nara t'øt'e nú'a himbi t'ent'ua ja yá 'yε'u. Pe nubyá hinxa hnequitho gue ya ja'i dri ndá de gatho ya t'øt'e.

⁹ Pe dí pahú gue nura Zidada Jesu há, ri ndá de gatho ya t'øt'e. Pe po 'raya patho ma'na bi nja yá nsu ya enxé que gue'a, y njabu bi du po rá ngue gatho ya ja'i po rá hñoja'i Ajuá. Pe nubyá ya xa t'umba 'nara nsu dega ndá, ngue'a bi sufri ne bi du por guecju.

¹⁰ Ajuá bi hyoca gatho ya t'øt'e pa rá nsunda'a, ne ri su. Hangué bi 'ñepi bi mehna ra Jesu pa bi sufri, pa njabu bi nhyoga pøhøte pa da za da zixa gatho

nú'u yá batsi Ajuá pa da 'muhui'u ja rá nsunda'a. ¹¹ Ra zi Hmu Jesu go gue'a ri t'axca ya ja'i de yá ts'oqui. Y nú'a ne nú'u to'o xa t'axqui, 'nada yá Dada. Hangué ra zi Hmu Jesu rá T'u Ajuá hindi ntsa da 'ñena gue go gue'u yá cu. ¹² Hangué enga ja ra Maça T'ofó:

Nú'u ma cu ma ga xipabi de gue'e, y con gue'u ma ga tu't'ahe ya jahña ja ra hmunts'i.

¹³ Nehe ena:

Ma ga huxa ma jamfri ja Ajuá.

Nehe ena:

Ja dí 'bucua co nuyú yá batsi Ajuá xa 'yentc'a ja ma 'ye.

¹⁴ Nuyá batsi Ajuá go ya meximhai pe'tsa ra ji co ra ndo'yo, hangue ra Zidada Jesu bi 'ñe bi nja'i nehe ngu'u pa bi za bi du, ne co nú'a rá du bi thogui'a bi za bi huatua rá ts'edi ra ts'ondahi nú'a to'o mi há ra ts'edi de ra du. ¹⁵ Y njabu bi za bi 'be ra ntsu nú'u to'o nzantho mi tsu ra du. ¹⁶ Dí padihu gue ra Zidada Jesu himbi 'ñehe pa e da mats'i ya enxé. Nu'a bi 'ñehe pa e bi maxcaguihu núju stí 'ñehehu de yá ja'i ndu ra Abrá.

¹⁷ Y pa bi za bi maxcaguihu, mahyoni bi thogui gatho ngu nú'a dí thoguihu núju yá cuguihu'a. Hangué ja rá nthecate con guecju, ne bi nhyoga ndá gá macja de guecju ja rá 'befi Ajuá, ngue'a po nú'a ra du bi thogui, Ajuá bi za bi punga ma ts'oquihu. ¹⁸ Y nubyá nu'a tsa da maxa nú'u to'o tho ya thogui, ngue'a nuse'a bi sufri ne bi tho ya thogui nehe.

Ra Zidada Jesu ma'na ja rá nsu'a que ra Moise

3 Hangué ma zi maca cu'ihu, nú'ahu xa zohna'ihu Ajuá pa gui maha mahets'i, xi da beñhu ra Zidada Jesucristo nú'a rá 'mehni Ajuá pa bi 'ñutcahu nú'a dí camfrihu, nehe go gue'a ma ndá gá macjahu de ma jamfrihu. ² Ajuá go bi hñuts'i'a pa da ndá gá macja, y nu'a xi pepabi xá hño, nja ngu ra Moise bi me-

pabi xá hño nu mí supa gatho rá hnini Ajuá. ³Y ra Zidada Jesu ma'na rí 'ñepi da nja rá nsu que ra Moise, nja ngu nú'a to'o hoca 'nara ngu, ma'na ja rá nsu'a que ra ngu. ⁴Ngue'a 'nara ngu, 'bui to'o xa hyoqui, pe nu Ajuá go gue'a bi hyoca te gatho ja. ⁵Xi majuani ra Moise mi gue'a 'nara hoga 'bego mi supa rá hnini Ajuá, y nú'a mrá 'befi'a mri damajuani de nú'a mi ma da mąnga Ajuá 'mefa. ⁶Pe ra zi Hmu Jesucristo go gue'a ra nda de rá hnini Ajuá, gue'a go gue'a rá T'u'a, y nu'á nzantho øt'a rá 'befi xá hño. Y nujú go rá hniniguíhu Ajuá 'bu xi ga suhu ma jamfrihu asta rá ngats'i ra pa, ne xi ga tømhu co 'nara johya nú'a ra nthø'mate dí pe'tshu.

Ra tsaya pa rá hnini Ajuá

⁷Ra Mąca Nđahi bi 'ñena ja ra Mąca T'lofo:

'Bu núbya gui 'yøhu, nú'ahü zo'ahü Ajuá,

⁸osti megui ri corasohü ngu bi nja nú'u ya ja'i mri 'ñoui ra Moise ja ra mbonthi

ne bi nø'tuabi Ajuá y bi tsø'tua rá müi.

⁹Nehe bi 'ñena Ajuá: Ndu ri dadahu xi mi mfadagui'u,

masque xqui hyanda ya dąnga nt'udi stí øt'a ja yá thandi de nú'u ñote njeya bi 'ñø'u ja ra mbonthi.

¹⁰Hangue por gue'a bi tsøtca ma müi'u, ne dá ena: "Nuya ja'i'u nzantho 'yo 'nambu yá mfeni,

ne hinxa ne'u xa 'yøt'a ngu nú'a stá xipabi."

¹¹Hangue bi tsøtca ma müi'u, ne dá jurabi

gue hinda ma da ntsaya'u con gueque ja ma tsaya.

¹²Ma zi cu'ihu, jamasuhü gue ni 'na de gue'ahü hinda nts'oca ri mfenihu po ra 'ñajamfri nú'a da ja'ahü gui 'ueguehu de Ajuá nú'a te. ¹³Nu'a gui 'yøthu, 'na pa ngu 'na pa gui nupa mfenihu 'na ngu

ma'na de núbya zocju Ajuá, pa ni 'na de gue'ahü hinda hya'ahü ya ts'onthate de ya ts'oqui ne da ja'ahü da megui ri corasohü. ¹⁴Ngue'a 'bu ga siguihu ga camfrihu asta rá ngats'i ra pa, ne hinga 'ueguehu de nú'a stá camfrihu desde rá mudi, nu'bú há, ga johyahu ga 'buhu mahyegui co ra Zidada Jesucristo pa nzantho.

¹⁵Beñhu nú'a ra xeni habü ena:

'Bu núbya gui 'yøhu, nú'ahü zo'ahü Ajuá,

osti megui ri corasohü ngu bi nja nú'u ya ja'i mri 'ñoui ra Moise ne bi nø'tuabi

Ajuá y bi tsø'tua rá müi.

¹⁶¿To'o nú'u bi 'yøde rá noya Ajuá nepü bi nø'tuabi? ¿Ha gue hingo gue'u nú'u bá pønga de Egipto, nú'u bá tsi ra Moise? Haha, go gue'u.

¹⁷Ne ¿xi con to'o bi bø rá cue Ajuá gatho nú'u ñote njeya? ¿Ha gue hingue co nú'u bi 'yøt'a ya ts'oqui,

hangue ja bi du de guehni ja ra mbonthi ne ja bi gohini yá ndo'yo'u? Haha, go gue'u.

¹⁸Ne ¿xi to'o nú'u bi ma Ajuá gue xi majuani hinda ma da ntsayau Ajuá ja rá tsaya? ¿Ha gue hingo nú'u bi nts'o'yøde? Haha, go gue'u.

¹⁹Hangue dí pahü xá hño gue nu'ú himbi za bi ntsayau Ajuá ja nú'a rá tsaya gue'a himbi ne bi gamfri'u.

4 Nubyá jatho nú'a ra tsaya xquí hñá'-tuabi nú'u ya ja'i mri 'ñoui ra Moise,

y go gue'a ri ñatcaguihu Ajuá. Hangue mahyoni xi ga nsuhü pa ni 'na de guecaguihu hinga 'behu nú'a ra tsaya'a.

²Ngue'a nú'a ra hoga noya bi sipabi nú'u ya ja'i'u hinte bi muui pa gue'u gue'a himbi gamfri'u.

³Pe núju dyá gamfrihu há, ma ga cuthü ja rá tsaya Ajuá pa ga tsayahü con gue'a, pe nú'u to'o mri 'ñoui ra Moise, himbi ntsaya'u ja rá tsaya Ajuá, gue'a Ajuá bi 'ñena:

Nú'u ya ja'i'u bi tsøtca ma müi, ne dá jurabi

gue hinda ma da ntsaya'u con gueque ja ma tsaya.

Nu'ú himbi yut'i ja rá tsaya Ajuá masque ya mi ja nú'a ra tsaya'a desde mi uadi bi hyoca ra ximhai, hangue ja bi ntsaya'a. ⁴Ngue'a ja ra Māca T'ofoma mā de rá yoto ma pa, habu ena njaua:

Rá yoto ma pa Ajuá hinte ma 'befi bi 'yot'e, ngue'a ya xqui ua gatho rá 'befi, hangue bi ntsaya.

⁵Ne ma'na ra xeni de ra Māca T'ofoma ena: Nú'u ya ja'i'u hinda ma da ntsaya'u con gueque ja ma tsaya.

⁶Nú'u t'ó'o rá mudi bi 'yode ya hoga noya himbi yut'i'u habu da ntsaya'u con gue'a, ngue'a myá ts'o'yode'u, hangue nubya jatho ra hñá'ti pa to da yut'i da ntsaya con gue'a. ⁷Ngue'a Ajuá bi hñuxa ma'na ra pa pa to da yut'i da ntsaya con gue'a, y nú'a ra pa bi mā go guepya ya paya. De ya xqui thogui ndunthi ya jeya Ajuá bi zocaguihu po yá noya ndu ra Davi. Nu'á bi mā ja ra Māca T'ofoma ja nú'a ra xeni habu stá māñhu, ne ena:

'Bu núbya gui 'yøhu, nú'ahu zo'ahu Ajuá,

osti megui ri corasohu.

⁸'Bu ra Josue xa zixhma nú'u mri 'ñoui ra Moise pa xa ntsayahma'u, nu'bú Ajuá hinxa yopa mahma de ma'na ra pa.

⁹Hangue dí pahu gue jatho 'nara tsaya pa gatho rá hnini Ajuá, 'nara tsaya hin-hya'mu ma da uadi. ¹⁰Ngue'a nu'u t'ó'o ya xa yut'a ja nú'a ra tsaya'a, ya tsaya de gatho yá 'befi, ngu bi ntsaya Ajuá de gatho rá 'befi'a. ¹¹Hangue nujú ga øthu ra ts'edi pa ga cuthu ja nú'a ra tsaya'a. Xi ga nsuhu gue ni 'na de guecju hinga nts'o'yodehu ngu nú'u mri 'ñoui ra Moise, hangue himbi za bi yut'a habu mi ne Ajuá xa ntsayauihma'u.

¹²Ma ga nsuhu, ngue'a rá noya Ajuá ja rá te, ne pe'tsa ndunthi rá ts'edi, ne patc-ahu asta mbo ma mfenihu. Nu'á ma'na ja rá ts'edi que nu'araza ra huai dega yo filo. 'Nara huai tsa da yut'a ja ya tōcandoyo ne tsa da hyeca ya ndoyo, pe nurá noya Ajuá ma'na ja rá ts'edi, nú'a tsa

da xenga gatho ya mfeni pa da japi da hnequi gatho nú'a bengá ja rá mfeni 'na, ne hanja ne da 'yot'e nú'a beni da 'yot'e. ¹³Ajuá handi ne padi gatho nú'a dí øthu ne dí beñhu, ngue'a nú'a gatho go xa hyoqui ne padi gatho nú'a te ja. Ne hinda za te da t'acuabi nixi te da jømbabi'a, ngue'a nú'a ya padi gatho, y go gue'a ma ga daphu nguenda de gatho nú'a stá øthu.

Ra Zidada Jesu go gue'a ra nda gá macja

¹⁴Ra Zidada Jesucristo rá T'u Ajuá gue'a ma dangá nda gá macjahu y bi ma bí 'bui ja rá thandi Ajuá. Hangue por gue'a mahyoni ga siguihu xá hño ja ma jamfrihu. ¹⁵Ngue'a numa nda gá macjahu padi gue otho ma ts'edihu ora dí thohu ya ts'othogui o ra ora ne da thacju pa ga øthmahu 'nara ts'oqui, hangue nú'a pescahu ra nthe cate, ngue'a ne'a bi thogui njabu ngu nú'a dí thohu nehe, pe nu'á hinhyamu bi 'yot'a 'nara ts'oqui. ¹⁶Hangue hinga ntsuhu ga joñhu ja rá thandi Ajuá nú'a ra hoja'i, ne ga xiphu gatho nú'a dí thoguihu, y nú'a da huegaguihu, ne da maxcaguihu ora dí homfu rá mfats'i, ngue'a nú'a xi ra dangui rá hñoja'i pa guecaguihu.

5 Cada 'nara nda gá macja de ja ra ndaxjua ley xa thahni de ja ya ja'i, ne xa thuts'i pa da mepabi Ajuá po rá ngue ya ja'i. Nu'ú xa thuts'i pa da umbabi Ajuá nú'u ya 'baha haxa ya ja'i, ne gatho ya hñá'ti dega mbo'oni nú'u umbabi Ajuá pa da pumba yá ts'oqui. ²Nú'u ya nda gá macja ja yá ts'oqui nehe. Hangue por gue'a tsa da zofo co ra nthe cate nuya ja'i øt'a ya ts'oqui ne hingui padi nú'a øt'e'u. ³Hangue ya nda gá macja pe'tsi da hyo ya mbo'oni pa da umba Ajuá, hingue hønse pa yá ts'oqui ya ja'i, nehe pa yá ts'oqui de guese'u.

⁴Y hingui tsa de guese 'na da gu ra nsu dega nda gá macja. Ngue'a Ajuá go

huanse'a nú'a to'o da me nú'a ra 'befi'a, njabũ ngu ra Aarón, Ajuá go bi huanse'a. ⁵Ra Zidada Jesucristo bi njabũ nehe. Nu'á himbi hñuxase rá nsu dega ndá gá macja, nu Ajuá go gue'a bi umbabi nú'a ra nsu'a. Xqui 'ñembabi ja ra Maca T'ofó: Nu'i go gue'e ma T'u'i; ne nubyá ri hnequi ja yá thandi ya ja'i gue go ri Dadagui.

⁶Nehe ja ma'na ra xeni de ra Maca T'ofó, Ajuá bi xipabi rá T'u, bi 'ñembi: Nu'i go gue'e grá macja pa nzantho ngu bi macja ra Melquisede.

⁷Nu de mi 'bũca ra Zidada Jesucristo ja ra ximhai, bi 'yapabi Ajuá rá Dada nú'a mi tsahmá xa ñani'a pa hinxa duhmá. Xi mi apabi rá Dada con gatho rá mui asta mi zoni'a. Y nurá Dada bi 'yøtua rá nt'adi'a, ngue'a ra Jesu nzantho mi ø'tua gatho rá paha rá Dada. ⁸Pe nu'á masque go guese'a rá T'u Ajuá, pe ma'na mi 'yo mi padi da 'yø'tua rá paha Ajuá po nú'a bi sufri. ⁹Hangue nu de mi padi da 'yø'tua gatho rá paha'a, nu'bú nu'á bi za bi pøhø nú'u gatho to'o øte'a. ¹⁰Y Ajuá bi umbabi ra nsu dega ndá gá macja ngu bi macja ra Melquisede.

Xá nts'o pa to'o da 'uegue de rá jamfri

¹¹Dí pe'tsa ndunthi te ga xi'ahũ de guehna, masque xá hñei ga xi'ahũ xá hño ngue'a hincá nehũ da zo ja ri mfenihũ xá hño rá noya Ajuá. ¹²Ya ø'ta ndunthi ya pa xcá camfrihũ. Y nubyá ya go gri xahnatehũ hmahá pa ma'ra, pe hinxa za te xcá 'yøthũ. Nu'ahũ mahyoni to da yopa 'ñu't'ahũ ma'na'qui nú'u ya mudi nt'utuete hingui hei de ra Maca T'ofó. Xcá yopa njahũ ngu ya batsi nú'u tsutho, otho yá ts'edi. ¹³Hangue mahyoni da t'u't'a'ihũ co ya noya hingui hei, ngu ra t'ũca batsi nú'a hõnse ra 'ba tsi, ne hingui padi da zi ma'ra ya nzaqui, ngue'a nu'ahũ hinguí pahũ tengu ra hoga te de ja rá noya Ajuá. ¹⁴Pe nú'u ma'ra ya nzaqui, gue'u pa ya danga ja'i, njabutho

nehe nú'u ya nt'utuete ma'na xá hñei gue'u pa nú'u to'o ya ja yá mfeni xá hño pa da badi nda'a ra hño nda'a ra 'ñũ.

6 Hangue hinga ñahũ hmahá de nuya ya mudi nt'utuete de ra jamfri de ra Zidada Jesucristo, ma ga ndanga ja'ihũ ja ma jamfrihũ. Ya hinga yopa mañhũ gue mahyoni ga ñobrihũ de gatho nuya 'befi tsixcachũ ja ra du, y gue mahyoni ga camfrihũ Ajuá. ²Nixi ga yopa mañhũ de nura sistehe, nixi de nú'a dí hu'tsuahũ ma 'yehũ nú'u xa gamfri, nixi de nú'a ma da yopa nte nú'u xa du, nixi de ra nsũca uenda nú'a ma da nja rá ngats'i ra pa, pa da hñanga cada 'na rá njut'i pa nzantho. ³Nu'a ga øthũ, co rá mfts'i Ajuá, ma'na ga pahũ nú'a da maxcachũ pa ma'na da nte ma jamfrihũ.

⁴Nu'u tó'o ya bi hñani ra hyats'i de rá noya Ajuá, ne xa badi tengu nú'a ra 'baha dega te bí ja mahets'i, ne xa badi tengu ra japi ri unga ra Maca Ndahi, ⁵ne xa badi tengu ra hño de rá noya Ajuá, y co nuya danga nt'udi xa hyandi xa badi'u tengu rá nsunda nú'a ra te ma da nja 'mefa, ⁶pe masque gatho nuya bi badi'u, nu'ú himbi ne bi sigui, hangue bi 'uegue'u de rá 'ñũ Ajuá, y ya njabũ hinda za da yopa mengui pa da ñobri'u. Ngue'a go gue'u ngu ri yopa pont'ua rá T'u Ajuá co yá 'ye sehe'u, ne ri 'betua rá tsa ja yá thandi ya ja'i. ⁷Gatho ya ja'i nja ngu ra hai ri 'ñuni co nura 'ye 'uá. 'Bũ nú'a ra hai da umbabi 'nara hoga sofo nú'a to'o pefi'a, nu'bú ja ri hnequini rá japi Ajuá. ⁸Pe nu'bu nú'a ra hai da unga 'nara sofo dega 'mini ne dega ts'ondapo, nu'bú hinte ri muui'a, hõnse ra ts'one tø'mi ne ra tsibi pa da nzø.

Ra nthø'mate nú'a faxcaguihũ pa hinga 'ueguehũ de nú'a dí camfrihũ

⁹Pe nu'ahũ, ma zi hmadi cu'iehe, masque stá xi'ahe gatho nuya noyaya, dí pahẽ xá hño gue nu'ahũ hincá 'uehũ de rá 'ñũ Ajuá ngu xa nja nú'u ma'ra.

Dí camfrihe gue ma gui hñāñhũ gatho ya japi de ra mpøhø. ¹⁰ Ajuā xi ra ho-ja'i, hinda ma da pumfri de nuri 'befihũ xcá pefihũ dega hmāte ja rá thuhu'a. Xcá faxhũ ya cu y astabya guí sigui guí faxhũ'u. ¹¹ Pe nu'a xi dí nehe, dí nehe gue cada 'na de gue'ahũ mahyegui ngu guí øthũ ra ts'edi guí faxhũ ma'ra ya cu, nehe guí øthũ ra ts'edi guí pe'tshũ xá hño asta rá ngats'i ra pa nú'a ra nthø'-mate guí pe'tshũ, pa njabũ gui hñāñhũ nú'a guí tømhu. ¹² Hindí nehe da zũ'ahũ ra ndāhñei. 'Yøthũ ngu bi 'yøt'a nú'u bi gamfri xá hño ne bi døm'i asta himbi hñāni nú'a xqui ñā'tua Ajuā.

¹³ Ajuā, nu mi ñā'tuabi ya japi ra Abrá, bi jurase da umba nú'a bi ñā'tuabi. Himbi jura de ma'na, bi jura de rá thuhuse'a, ngue'a go guese'a ra dangui de gatho ma'ra. ¹⁴ Hangué nu'á bi 'ñena: "Ma xi ga jap'a'i pa da nxānda ndunthi ri 'beto ne ri mbong'beto." ¹⁵ Ra Abrá bi døm'a ndunthi ya pa asta himbi hñānga nú'a xqui hñā'tuabi. ¹⁶ Ya ja'i di jura co 'nara thuhu nú'a padi gue ma'na ra dangui de gue'u, pa da jamfri nú'a mañ'u, ne njabũ hinda za to'o da 'ñembi gue hinga majuañi nú'a mañ'u. ¹⁷ Hangué por gue'a Ajuā bi jurabi nú'u to'o xqui ñā'tua ra hñā'ti, pa da 'ñu-tui'u gue nu'á hinda ma da pata nú'a xqui beni. ¹⁸ Hangué ga pahũ gue nú'a ra hñā'ti bi ñātcāhũ Ajuā ne nú'a bi jura'a, gue'u yoho ya noya hinda za da mpadi, ngue'a Ajuā hingui tsa da nhyate de nú'a xa mā. Hangué co nú'u ya noya'u Ajuā 'racjũ 'nara dānga humui núju stá joñhũ con gue'a pa da sugaguihũ, ne dí tømhu ga hñāñhũ nuna ra hñā'ti dega hoga nthø'-mate bi 'racjũ'a. ¹⁹ Y nuna nthø'matena faxcahũ ndunthi pa hinga 'ueguehũ de Ajuā. Nja ngu nú'a ra bøjā rá thuhu ra ancla di t'ent'a ja ra ndehe pa tsama ra barco pa hinda 'uegue de habũ 'bai'a, njabũ nehe numa nthø'matehũ xa zøni asta ra Māca Luga habũ bí 'bũ Ajuā.

²⁰ Nuni ja bí 'buhni nehe ra Zidada Jesu. Nú'á bi 'met'o de guecju pa bi xogahũ ra 'ñu, ne pa bi ndā gá macja pa nzantho ngu bi ndā gá macja ra Melquisede.

Ra Zidada Jesu bi thuts'i dega macja ngu bi macja ra Melquisede

7 Nura Melquisede mrá ndā de ra hnini Salé, ne mrá macja de Ajuā nú'a bí 'bui mahets'i. Bi ma bá thādi ra Abrá pa bá japi nu de ya mbá pengui bá ntunhui 'raya ndā ne bá ntāte'a. ² Nepũ nura Abrá bi umba ra Melquisede 'nara 'ret'a parte de gatho nú'a bá hānga ja ra tuhni. Nura thuhu Melquisede ne da 'ñena "ra hoga ndā", y nura noya Salé ne da 'ñena "ra hoga'mui". Hangué nura Melquisede mrá hoga ndā ne mrá ndā dega hoga'mui. ³ Nú'á hingui mānga ja ra Māca T'ofø to'o mrá dada nixi to'o mrá nānā, y nixi habũ bá ehe. Nehe hingui mā de rá 'bui, nixi hingui mā ua bi du. Hangué go gue'a 'nara nt'udi de rá T'u Ajuā nú'a to'o ra macja pa nzantho.

⁴ Pahũ gue nura Melquisede xi mrá dangui rá nsu. Hangué nura Abrá nú'a mrá dada de ya xodyo bi umba ra Melquisede 'nara 'ret'a parte de gatho nú'a bá hānga ja ra tuhni. ⁵ Nú'u yá t'u ra Leví bi thuts'i dega macja bi hmandabi ngu mānga rá ley ra Moise gue da 'yapabi gatho ya ja'i de ra hnini 'nara 'ret'a parte de ra nthebe, y gatho ra hnini mi ncu con gue'u, ngue'a gatho ya ja'i de ra hnini mahyegui co ya macja bá ehe de ra Abrá. ⁶ Masque nura Melquisede hinte myá njauí nuya Levita, pe nura Abrá bi umbabi ra Melquisede 'nara 'ret'a parte de ra nthebe, ha ra Melquisede bi japa ra Abrá nú'a to'o ya xqui ñā'tuabi yá japi Ajuā. ⁷ Y dí pahũ xá hño gue nu'a tó'o ri unga ra japi, ma'na ra dangui rá nsu que nú'a to'o hāni. ⁸ Ya Levita mi t'umbabi 'nara 'ret'a parte de ra nthebe, pe bi du'u. Ha ra Melquisede nehe'a bi t'umbabi 'nara 'ret'a parte de ra nthebe,

pe nu'á ja ra uenda tetho, ngue'a hingui m̄anga ja ra M̄aca T'ofu ua bi du. ⁹Ra Leví ne gatho yá t'ú nú'ú bi macja mi t'umbabi'ú ra 'ret'a parte de ra nthebe, ne da za ga mañhu gue nehe'ú bi umbabi ra Melquisede ra 'ret'a parte de ra nthebe nú'bu mi øt'a njabu nehe ra Abrá. ¹⁰Masque ra Leví himi 'buitho nu mi ma ra Melquisede bá thadi ra Abrá, pe ja ra uenda ya mi 'bui'a, ngue'a nu'á mi 'buitho ja rá ndo'yo ra Abrá.

¹¹Ya Levita mi utuabi ya me Israel te mi mahyoni da 'yøt'e pa da 'yøt'a nú'a mi m̄anga ra ley, ngue'a nu'ú go myá macja'ú. 'Bu co yá 'befi ya Levita mi tsa da 'muhm̄a xá hño ya me Israel co Ajuá, nu'bú ya himi mahyoni xa thuxhm̄aha ma'na'ño ra macja. Pe bi thuts'i ma'na'ño ra macja, y nura macja'a bi thuts'i dega macja ngu bi macja ra Melquisede, hingue ngu ra Aarón. ¹²'Bu da mpadi ya macja, mahyoni da 'bata ra ley nehe. ¹³Bi m̄anga ja ra M̄aca T'ofu gue ma Zidadah̄u ra Jesucristo mi ma da macja ngu bi macja ra Melquisede. Ra Zidada Jesucristo hinte myá njauí ya Levita, y nú'ú mi ja te yá njauí'a hinhya'm̄u xqui macja'ú. ¹⁴Ngue'a xa fadi xá hño gue numa Zidadah̄u bá ehe de yá ja'i ra Judá. Ne ra Moise nu mi m̄a de ya macja, hinhya'm̄u bi m̄a gue da 'mui ya macja de yá t'ú ra Judá.

¹⁵Nu mi thuxa ma'na'ño ra macja nú'a di ngu ra Melquisede, nu'bú ma'na bi fadi gue nuya Levita mi pe'tsi te da 'bati. ¹⁶Nura macja'a himbi thuts'i ngu m̄anga ja ra ley gue mahyoni di ja te dyá njauí ra Leví pa da za da macja, pe nu'á bi thuts'i ngue'a pe'tsa rá te nú'a hinhya'm̄u da uadi. ¹⁷Hangué Ajuá bi m̄a de gue'a ne bi ñena:

Nu'i go gue'e grá macja pa nzantho, ngu bi macja ra Melquisede.

¹⁸Bri 'bata ra ndaxjua ley nú'a mi ja, ngue'a bi ñotho rá ts'edi ne hinte bi mfaste, ¹⁹ne himbi za bi patua yá mfeni

ya ja'i pa bi 'mui xá hño co Ajuá. Pe nubyá dí pe'tshu 'nara hoga nthø'mate ma'na xá hño, ngue'a po ra Zidada Jesucristo da za ga 'buhu xá hño co Ajuá.

²⁰Ajuá bi jura nu mi hñuxa ra Zidada Jesucristo dega macja. ²¹Nu mi thuxa ya Levita dega macja, himbi 'mui to'o mri jura por gue'ú. Pe nu mi thuxa ra Zidada Jesucristo ha, Ajuá bi jura por gue'a, ngue'a ja ra M̄aca T'ofu bi 'ñena njaua:

Ajuá bi jura, ne hinda pata nú'a bi mañ'a ne bi ñena:

“Nu'i go gue'e grá macja pa nzantho, ngu bi macja ra Melquisede.”

²²Hangué ra Zidada Jesucristo go ra ndá gá macja ne bí 'bui ja rá thandi Ajuá, hangue dí pah̄u xá hño gue ma da t'øt'e nú'a ra cohi dí pe'tshu co Ajuá, nú'a ma'na xá hño que nú'a ra m̄udi. ²³Ja ra ndaxjua ley mi mahyoni da mpadi ya macja ngue'a nzantho mi tu'ú. ²⁴Pe nura Zidada Jesu go gue'a 'bui'bya pa nzantho, y hinhya'm̄u dra patua rá nsu dega macja. ²⁵Hangué nu'á tsa da pøhø pa nzantho gatho nú'ú to'o ri joni co Ajuá po rá thuhu'a, ngue'a nu'á go gue'a 'bui pa nzantho pa da 'yapabi Ajuá por gue'ú.

²⁶Hangué ra Zidada Jesu gue'a ra dangá ndá gá macja ndí hoñhu, ngue'a xá nt'axi, higrá hyate, himbi 'yøt'a ni 'nara ts'oqui masque xi bi 'ñouiua ya 'yøt'ats'oqui, ne 'mefa bri 'ueque de gue'ú, ne bri ts'its'i pa mañā mahets'i habu bi t'umba rá nsu. ²⁷Nu'á hinga mahyoni da hyo ya mbo'oni hyastho ngu mi øt'a ya ndá gá macja ja ra ndaxjua ley. Nu'ú 'met'o mi ho ya mbo'oni pa dra s̄ucua yá ts'oqui de gues'e'ú, nepu 'mefa mi ho ya mbo'oni pa dra s̄ucua yá ts'oqui ma'ra ya ja'i. Pe ma Zidadah̄u ra Jesucristo hingui njabu, ngue'a nu'á 'na'quitho bi unse rá te pa da x̄ucua yá ts'oqui ya ja'i. ²⁸Nuya ndá gá macja mi thuts'i ngu m̄anga ra ley, myá 'ñøhø dega 'yøt'ats'oqui. Pe 'mefa de ra ley,

Ajuá bi jura ne bi hñuxa rá T'ü pa bi ndá gá macjá, nú'á bi nhyoga ndá gá macjá pa nzantho.

**Ma zi Hmuhü ra Jesu go gue'a
bi maxcahü pa dá hññhü
ya hññ'ti de ra 'ra'yo cohi**

8 Nú'a xi dí ne ga xi'ahü go guehna núna ma ga ma, gue dí pe'tshü 'nama ndá gá macjahü nú'a bí hudi nuni mahets'i ja rá 'ñei de habü bí hudi Ajuá ra Dada to'lo pe'tsa gatho ra ts'edi. ²Go gue'a pe ra 'befi dega macjá nuni mahets'i habü bí ja nú'a ra Maca Luga bi hyocse Ajuá, hingo bi hyoca ya ja'i. ³Gatho ya ndá gá macjá xa thuts'i pa da umba Ajuá ya 'baha ne da hyo ya mbo'oni pa da umbabi'a, hangue ne ma Zidadahü ra Jesucristo mi pe'tsi da uni te da uni nehe. ⁴Nu'bü nú'a di 'bucua thoho hmahá ja ra ximhai, hindi tsa da macjá'a de guecua, ngue'a ya 'buiua ya macjá nú'u ri unga ya 'baha ngu mangan ja rá ley ra Moise. ⁵Nuya macjá 'buiua pe ra 'befi dega macjá pe nú'a pefi'u gue'a 'nara nt'uditho de nú'a bí t'ot'a nuni mahets'i. Hangue Ajuá xqui xipabi ra Moise ante da müdi da hyoca ra nija dega carpa, ne xqui 'ñembabi: "Beni gui 'yot'a gatho ya t'ot'e ngu nú'a dá u't'a'i nuni ja ra t'øhø Sinaí." ⁶Pe numa ndá gá macjahü bí ot'a 'nara 'befi nú'a ma'na xá nsunda, ngue'a po nú'a bi 'yot'e'a, Ajuá bi 'yot'a 'nara cohi con guecju nú'a ma'na xá hño que nú'a mi ja ja ra ndaxjua ley, y nuna 'ra'yo cohina bi müdi co ma'ra ya hññ'ti ma'na xá hño.

⁷Nu'bü nú'a ra müdi cohi xa böni xá hño hmahá, nu'bú ya himi mahyoni xa njahma nuna ma'na ra cohi. ⁸Pe Ajuá bi hyandi gue hinxmá hño nú'a mi ot'a ya ja'i co nura müdi cohi, hangue Ajuá bi ma de gue'u ja ra Maca T'ofu, ne bi 'ñena njaua:
Núga drá Ajuá dí ena: Ma da zø ra pa ra ora

ga pe'tsa 'nara 'ra'yo cohi co ya me Israel ne ya me Judá.

⁹Hingá ngu nú'a ra cohi dá pe'tsua ndu yá xita'u nu ndá pe'tsua ra ntheate de duá tsi de Egipto; nu'ú himbi 'yot'a nú'a ra cohi dá pe'tsi con gue'u,

hangue nugá dá hepü'u, njabu ena Ajuá.

¹⁰Nuna guehna ra cohi ma ga pe'tsi co ya me Israel nu sta thogui ya pa de ra müdi cohi, njabu ena Ajuá:

Ma ga huxa 'nara 'ra'yo mfeni ja yá mfeni'u pa da 'yotca ma hmanda.

Y numa ley ma da 'müi ja yá coraso'u pa njabu nura ley'a ma da 'yot'e'u con gatho yá paha.

Nepü ma da badi'u gue go drá Ajuá de gue'u,

y nu'ú go ma hnini'u.

¹¹Nuya pa'u ni 'na hinda 'ñutuabi rá miqu'eiu

y nixi 'nará cu, pa da 'müi con gueque, ngue'a gatho'u mahyegui ma da 'müi con gueque,

ngu ya dangui ngu ya notsi.

¹²Ngue'a ma ga pumbabi'u yá ts'ot'ot'e, ne hinhya'mü ma ga yopa benbabi yá ts'oqui.

¹³Nu mi ma Ajuá de nura 'ra'yo cohi, nu'bú nu'á ya bi zogui dega ndaxjua nura müdi cohi. Hangue nú'a ya bi ts'ogui dega ndaxjua, ne 'yo rí ndaxjua, nú'á 'bestho ma da 'medi.

**Ra Maca Luga habü mi ja ra
søcambeni nuua ja ra ximhai, ne
nú'a bí ja mahets'i**

9 Ja nura müdi cohi mi ja ya hmanda pa hanja da søcambeni Ajuá, nehe mi ja 'nara nija nuua ja ra ximhai. ²Nú'a ra nija'a xqui thoqui dega carpa, y made-tho de nura nija xqui jot'i co 'nara xüni dutu mrá thuhu ra cortina. Nura müdi ngu mi thu'mbi ra Maca Luga, ne ja mi jani ra mfoxyo, ne ra mexa habü mi cuxa

ya thuhme nú'ú mi thuts'i ja rá thandi Ajuá. ³Y de mbo habú mi jot'i co nú'a ra cortina'a, ja mi jani nú'a rá ñoho ra ngu mi thu'mbi ra Măca Luga Xá Nsunda. ⁴Ne mbo de guehni ja mi jani ra ata dega oro pa ja mi ts'atni ra t'uts'i, ne ja mi jani ra caha de ra cohi nú'a mi tu ra oro maxøgue, y de mbo ra caha'a ja mi jani ra t'úca ts'øe dega oro habú mi 'be'tsa ra maná. Nehe ja mi 'be'tsini de mbo ra caha nurá ts'út'o ra Aarón xqui 'roho. Ne ja mi 'be'tsini nú'ú ya xingdo habú mi nt'ofó nú'ú 'ret'a ya mandamiento de ra mudi cohi. ⁵Y maña de ra caha'a ja mi tøhni yoho ya enxé xqui thoqui dega oro, y nuni ja guehni mri hnequi rá nsunda Ajuá. Nuya enxé mi co'ma co yá hua nú'a ra caha dega oro habú mi joxa ra ji pa ra pumbate. Y ya dá gue'a dá xi'ahú, ngue'a nubyá hinda za ga xi'ahú gatho de guehna.

⁶Y ya de mi ja gatho nuya t'øt'eya, nuya macja nzantho mi cut'a ja ra mudi ngu pa mi pe yá 'befi dega macja. ⁷Pe nurá ñoho ra ngu hønse ra ndá gá macja mi cut'ini 'na'quitho ra jeya. Y nura ora mi cut'ini'a, gue'bu mi haxa ra ji dega mbo'oni pa mi umbabi Ajuá, pa 'met'o dra sucuabi yá ts'oqui'a, nepu pa yá ts'oqui ya ja'i. ⁸Con guehna utcahu ra Măca Ndahi gue nú'a ra Măca Luga Xá Nsunda hinxqui xoguitho pa to da yut'ini nú'bu mi t'øt'etho ra søcambeni ja ra mudi ngu. ⁹Nú'a ra nija'a dega carpa gue'a 'nara nt'udi pa núju dí xøcambenihu Ajuá núbya mapaya. Nuni ja t'uni ya 'baha ne tho ya mbo'oni ngu manga ra ndaxjua ley. Pe hinga co nuya t'øt'e'u da za da t'axca yá mfeni nú'ú to'o øt'a ya søcambeni njabu. ¹⁰Ngue'a nuya søcambeni'u gue'u hønse dega hñuni, ne dega ts'ithe, ne dega nsuqui. Nú'ú ya hmada mi øt'u gue'u hønse pa mi t'axca yá ndo'yo. Nú'ú ya hmada'u bi nja rá ts'edi asta nú'a ra pa bri pata ra ndaxjua

cohi pa bi nja 'nara 'ra'yo cohi nú'a ma'na xá hño.

¹¹Y nubyá ya xa zøhø ra Zidada Jesucristo y go gue'a ra ndá gá macja de gatho nú'ú ya hoga t'øt'e øt'a nura 'ra'yo cohi jabya. Nú'a ra Măca Luga Xá Nsunda nú'a bí ja nuni mahets'i habú bí 'bui dega macja ma Zidadahu, hingo xa hyoca ya ja'i y gue'a ma'na xá hño que habú mi øt'a yá søcambeni ya macja nuua ja ra ximhai. ¹²Ra Zidada Jesucristo 'na'quitho bi yut'a nuni ja ra Măca Luga Xá Nsunda mahets'i. Ne himbi unga yá ji ya t'axi, nixi ya t'untfani, ngue'a nu'a go bi unse rá maca ji, pa njabu da za da unga ra mpøhø pa nzantho. ¹³Ma'met'o co ra jintfani ne ra ji'yo ne rá 'bospi ra t'untfani nú'a mi ts'at'a ja ra ata, mi hnaxa nú'ú ya ja'i xqui nts'oqui pa mri yopa t'axca yá ndo'yo, pa da 'mui xá hño ma'na'qui. ¹⁴Pe nubyá, xi ma'na ndunthi di muui rá ji ra Zidada Jesucristo! Ngue'a nu'a po rá ndahi'a nú'a pe'tsi pa nzantho, bi unse rá te ngu 'nara hñ'a'ti pa Ajuá, y nsinque ni 'nara ts'oqui mi tu. Y njabu nurá ji'a xugaguihu gatho ma mfenihu pa hinga siguihu ga øthu ya 'befi nú'ú da za da zixcahu ja ra du, y njabu da za ga pepabihu Ajuá nú'a te.

¹⁵Hangué po rá du ma Zidadahu ra Jesu bi nja ra 'ra'yo cohi, pa njabu gatho nú'ú to'o bi zohna Ajuá da hñanga pa nzantho gatho nú'a xa ña'tuabi Ajuá'u ngu 'nara tsogui. Ngue'a ra Zidada Jesucristo bi du pa njabu Ajuá bi za bi pumbabi yá ts'oqui nú'ú to'o mi 'bui ja ra ndaxjua cohi. ¹⁶Dí pahú gue pa da muui 'nara tsogui, mahyoni 'met'o da du nú'a to'o tsogui ra tsogui. ¹⁷Pe hinte di muui nú'a ra tsogui 'bu tetho nú'a to'o tsogui ra tsogui. ¹⁸Hangué nu mi t'øt'e ra mudi cohi mi mahyoni da hñ'a'ma ra ji pa bi mudi. ¹⁹Ra Moise nu mi hñ'e'ta gatho ya hmada de ra ley pa bi 'yøde gatho ya ja'i, bi gu 'nará 'ye 'nara ndapo rá thuhu ra isopo, ne mi thu'ta ja rá ñani co ra

thenga xi'yo, ne bi thint'a ja ra jintfani ne ra ji'yo nthants'i co ra dehe, nepu bi naxa habu mi nt'ofu ra ley, nepu bi naxa gatho ya ja'i. ²⁰Nu mi 'yot'a njabu ra Moise bi 'ñena: “Nuna go guehna ra ji pa da mudri ra cohi nú'a bi 'yot'a Ajuá con guecju.” ²¹Nehe bi naxa ra ji ja ra nija dega carpa ne gatho ja ya t'ot'e mi jani pa mri mpefi ja rá 'befi Ajuá de mbo nú'a ra nija'a. ²²Hangue mangan ra ley gue casi gatho mahyoni da nt'axqui co ra ji, y nu'bu hindra hñ'a ma ra ji hinda za da thaca ya ts'oqui.

**Ra Zidada Jesu bi unse rá
te'a 'na'quitho pa bi
hñaca gatho ya ts'oqui**

²³Hangue co yá ji ya mbo'oni mi pe'tsi dra t'axca ra nija dega carpa ne gatho ya t'ot'e mi jani, nú'ú gue'u 'nara nt'udi de nú'a bí ja mahets'i. Pe gatho nú'a bí ja mahets'i ma'na di muui que nuya t'ot'e'u. Por gue'a mi mahyoni da nt'axqui nú'a bí ja mahets'i co ma'na ra ji nú'a ma'na di muui que yá ji ya mbo'oni. ²⁴Ngue'a ra Zidada Jesucristo himbi yut'a ja 'nara maca luga nú'a xa hyoca ya ja'i, gue'a nú'a ra luga habu mi cut'a ya macja pa da hñaxa ra ji gue'a 'nara nt'uditho de nú'a bí ja mahets'i. Ra Zidada Jesucristo bi yut'a ja ra Maca Luga nuni mahets'i, y nuni ja bí 'buhni'a ja rá thandi Ajuá pa bí adi por guecju. ²⁵Nu'á himbi manga rá ji ndunthi ya 'mi'qui. Pe nú'a ra ndá gá macja nuua ja ra ximhai tat'a jeya mi cut'a ja ra Maca Luga Xá Nsunda ne mi haxa ra ji, pe hingo rá jise'a. ²⁶Nu'bu ra Zidada Jesucristo mi pe'tsi xa manga rá ji ndunthi ya 'mi'qui, nu'bu mi pe'tsi xa du hmaha ndunthi ya 'mi'qui desde mi thoca ra ximhai. Pe nu'a bi 'yot'e'a, de yá ngats'i ya pa bá ehe ja ra ximhai pa bi unse rá te'a 'na'qui thoho pa bi hñaca gatho ya ts'oqui. ²⁷Ajuá xa hñuts'i gue pe'tsi te da du 'na'qui nuya ja'i, nepu de gue'a

da th'a mba nguenda'u. ²⁸Njabu nehe ra Zidada Jesucristo 'na'quitho bi du pa bi hñ'a'tsua yá ts'oqui ya ja'i. Y nurá ño'qui ma da menguiua ma'na'qui, ma da mengui pe ya hingue pa da yopa hñ'a'tsua yá ts'oqui ya ja'i, gue'a 'na'quitho bi 'yot'e. Nu'á ma da mengui hõnse pa da zixa nú'u to'o t'omi'a.

10 Ra ndaxjua ley mi gue'a 'nara nt'uditho de nuya japi mi ma da nja 'mefa. Nura ley'a hingo xi mi gue'a majuaní. Nura ley'a co nuyá ji ya mbo'oni mi tho nzantho tat'a jeya himbi za bi t'axca yá ts'oqui ya ja'i pa xa za xa 'mui xá hño co Ajuá. ²'Bu majuaní co yá ji ya mbo'oni xa za xa xucua yá ts'oqui gatho, nu'bu ya hinxa sigui xa thohma ya mbo'oni, nu'bu co 'na'quithohma. 'Bu xi majuaní xa t'axca yá ts'oqui nú'u to'o mi hopa ya mbo'oni Ajuá, nu'bu ya hinxa behma'u gue mi tuda yá ts'oqui. ³Pe co nuya mbo'oni mi ho'u tat'a jeya, ma'na mi beni'u de yá ts'oqui mi tu, ⁴gue'a hinda za da thaca ya ts'oqui co ya jintfani nixi co ya ji'yo.

⁵Hangue nu mi zõhõ ma zi Hmuhu ra Jesu nuua ja ra ximhai bi 'ñembabi Ajuá njaua:

Ma Dada'i, nu'i hingá ne gá hani yá ji ya mbo'oni nixi ma'ra ya 'baha; hangue gá hogagui co ma ndo'yo.

⁶Nixi gá ho nú'u ya mbo'oni tho pa da ts'at'i, nixi nú'u tho pa da hñaca ya ts'oqui.

⁷Hangue nugá dá ena: “Ajuá ma Dada'i, stá eheua pa ga ø't'a'i ri paha, ngu nú'a xa t'ofu ja ra Maca T'ofu gue ga ø't'e.”

⁸Rá mudri, ra Zidada Jesu bi 'ñena: “Nu'i hingá ne gá hani yá ji ya mbo'oni nixi ma'ra ya 'baha, nixi hingá ne nú'u ya mbo'oni tho pa da ts'at'i, nixi nú'u tho pa da hñaca ya ts'oqui. Hingá ho gatho nuya t'ot'eya.” Njabu bi ma ra Zidada, y gatho nuya t'ot'e'u gue'u ri manda nura ndaxjua ley. ⁹Nepu bi 'ñena: “Ajuá ma

Dada'i, stá eheua pa ga ø't'a'i ri paha.” Nú'u ya noya bi m̄anga ma zi Hmuhu ra Jesu ne da 'ñena gue nu'á bi 'ñe bi hñaca nú'u tho ya mbo'oni pa go bi unse rá te'a pa da x̄ucua yá ts'oqui ya ja'i. ¹⁰ Hangue go rá paha Ajuá pa bi x̄agaguihu ngue'a 'na'quitho bi unga rá ndo'yo ma Zidadahu ra Jesucristo pa gathoguihu.

¹¹ Gatho ya macja de ya xodyo hyastho mi pe yá 'befi dega macja, mi ho ya mbo'oni nzantho y guet'u ya hñá'ti mi uni nzantho. Mi sigui mi ø't'a njab'u masque co nuya mbo'oni mi ho'u hin-hya'mu bi za bi x̄uca ya ts'oqui. ¹² Pe nura Zidada Jesucristo 'na'quitho bi unse rá te pa bi x̄uca ya ts'oqui pa nzantho. Nepu de mi uadi bi 'yøt'a njab'u bi ma bá hudi ja rá maça 'ñei Ajuá. ¹³ Y nubyá ja bí 'buhnitho tøm'i asta hinda 'mui gatho yá ncontra de nga'ti ja yá ua'a. ¹⁴ Ngue'a nu'á bi unga rá te 'na'quitho pa njabu bi t'axca yá mfeni pa nzantho nú'u to'o xa x̄ucua bi yá ts'oqui. ¹⁵ Nehe ra Maça Ndahi damajuani de guehna, ne ena:

¹⁶ Nu sta thogui ya pa de ra mudi cohi ma ga pe'tsa ma'na ra 'ra'yo cohi con gue'u, njabu ena Ajuá:

Ma ga huxa ma ley ja yá coraso'u pa njabu nura ley'a ma da 'yøt'e'u con gatho yá paha.

Nehe ma ga huxa 'nara 'ra'yo mfeni ja yá mfeni'u pa da 'yøtca ma hmanda.

¹⁷ Nehe ena:

Hinhya'mu ma ga yopa benbabi yá ts'oqui nixi yá ts'ot'øt'e.

¹⁸ Hangue nu'a tó'o ya bri punduabi yá ts'oqui, ya hingue mahyoni da hyo ya mbo'oni pa da th̄acua yá ts'oqui.

Ga jonihu ja rá thandi Ajuá pa ga aphu te ga aphu

¹⁹ Hangue zi cuhu, dí pahu xá hño gue nubyá da za ga cuthu ja ra Maça Luga Xá Nsunda nuni mahets'i ngue'a bi manga

rá ji ra Zidada Jesu por guecju, hangue hinga ntsahu nixi ga ntsuhu ga joñhu ja rá thandi Ajuá pa ga aphu te ga aphu. ²⁰ Ngue'a ma Zidadahu ra Jesucristo po rá ndo'yose bi xogaguihu 'nara 'ra'yo 'ñu pa da za ga cuthu ja ra Maça Luga Xá Nsunda nuni mahets'i, ngue'a nu mi du'a bi ntanga nú'a ra x̄uni dutu mi cot'a ra Maça Luga Xá Nsunda nuni ja yá nija ya xodyo, y nura x̄uni dutu'a gue'a 'nara nt'udi de rá ndo'yo ra Zidada Jesucristo nú'a bri sanbabi. ²¹ Ra Zidada Jesu go gue'a ma nda gá macjahu, ne go gue'a ri sugaguihu gatho núju rá hniniguihu Ajuá. ²² Hangue ma ga jonihu co Ajuá con gatho ma muihu, ne con gatho ma jamfrihu, ne co ma mfenihu strá nt'axi, ngue'a go guese ma Zidadahu ra Jesucristo xa naxcasehu rá ji pa njabu ya hinte ma ts'oqui dí tuhū, ja ra uenda xa s̄uga ma ndo'yohu co 'nara dehe xi xá nt'axi. ²³ Hinga 'ueguehu de nú'a stá camfrihu nixi de nú'a ra nthø'mate dí pe'tshu, y hinga d̄ahuhū, ngue'a Ajuá xa ñatcaguihu nú'a dí tømhu, y nu'á hinda pata rá noya. ²⁴ Ne ga beñhu hanja da za ga nupa mfenihu 'na ngu ma'na pa ga mádihu ne pa ga øthu ya hoga 'befi. ²⁵ Ne hinhya'mu ga 'ueguehu de ma hmunts'ihu, masque 'ra xa nzai hingui pa. Nujú, nu'a ga øthu, ga nzofohu 'na ngu ma'na. Y nubyá ma'na mahyoni ga øthu njabu ngue'a dí hanthu ya 'bui guetbu ra pa de rá yo'ehe ma Zidadahu ra Jesucristo. ²⁶ Bu stá padihu xá hño te m̄anga rá noya Ajuá ne dí siguihu dí øthu ya ts'oqui, ya otho ma'na con te da za da put'a ma ts'oquihu. ²⁷ Bu ga sigui ga øthu ya ts'oqui, ya hinte dí tømhu. Nu'a dí tømhu, hõnse 'nara castigo xi xá nts'o de rá cue Ajuá, ne ra tsibi nú'a ma da tsat'i ne da huata gatho nú'u to'o yá ncontra Ajuá. ²⁸ Nu'bu 'nara ja'i bi nts'o'yøde de rá ley ra Moise, ne 'bu mi 'bui yoho o hñu to'o bi damajuani de nú'a xqui 'yøt'e, nú'a ra ja'i'a mi pe'tsi

te da du nsinque to da huequi. ²⁹ ¡Xihma nú'a to'o ri utsabi rá T'u Ajuá! Handi ngu hinte di muui nú'a ra ji bi mfani pa bi nja ra 'ra'yo cohi, ne con gue'a ra ji'a bi sucua rá mfeni nú'a ra ja'i'a, ne da zani ra Maça Ndahi nú'a utcahu rá hmate Ajuá. ¿Ha gue hinguí beñhu gue nura ja'i'a ma'na rí 'ñepabi dra dangui rá castigo? ³⁰ Nujú dí pahú gue Ajuá bi 'ñena: “Nuga go ma uenda ga øt'a ra ts'utbi, ne ga ju'tuabi ngu rí 'ñepabi.” Nehe bi 'ñena'a: “Nuga ma ga ha'mba nguenda ma hnini.” ³¹ ¡Xi xá nts'o pa 'nara 'yøt'ats'oqui nu sta zo ja rá 'ye Ajuá nú'a te!

³² Nu'ahu, beñhu de nurá müdi gá pahú rá noya Ajuá gá tsethu gathu nuya thogui gá thohu. ³³ Ra de gue'ahu mi ts'añ'ahu ne xi mi t'utsa'ihu ja yá thandi ya ja'i. Ha nu ma'ra de gue'ahu gá ma gá faxhu nú'u mi thogui ya ts'othogui. ³⁴ Gá faxhu nú'u mi ofadi. Nehe gá johyathohu nu mi than'ahu nú'a te nguí pe'tshu, ngue'a guí pahú gue guí pe'tshu nuni mahets'i ma'ra ya hño ma'na xá hño nú'u hinda ma da than'ahu. ³⁵ Hangué ogrí 'be ri jamfrihu, ngue'a con gue nura jamfri'a ma dí t'a'ahu 'nara danga thaha. ³⁶ Mahyoni gui tsethu ne gui 'yø'tuahú rá paha Ajuá, pa da 'ra'a'ihu nú'a xa ña't'a'ihu'a. ³⁷ Ngue'a Ajuá manga ja ra Maça T'ofó ne ena:

Ya mero da zøhø nú'a to'o ma da 'ñehe. Ya ts'uttho ya pa ri 'bedi pa da zøhø'a.

³⁸ Nu'a tó'o 'bui xá hño con gueque ma da me'tsa ra te po ra jamfri.

Pe nu'bu da 'uegue de gueque, hindrí ho njabu.

³⁹ Pe nujú ma ga pe'tshu ma jamfrihu pa ga mpøhøhu, hingue ma ga 'ueguehu pa ga 'medihu.

Ra jamfri

11 Co ra jamfri dí pahú gue xi majuañi ma ga hañhu nú'a dí tømhu. Nehe co ra jamfri dí pahú xá hño gue xi majuañi ja nú'a hingui hnequi.

² Ajuá bi ñamahño de ndu ma xitahu ngue'a nu'ú bi me'tsa ra jamfri.

³ Po ra jamfri dí pahú gue Ajuá bi ma pa bi nja mahets'i ne ra ximhai. Hangué gathu nuya t'øt'e dí hanthúbya, ma'met'o mi othotho, pe 'mefa bi thoqui de nú'a hinhya'mu xqui hnequi.

⁴ Po ra jamfri ra Abé bi hyo 'nara mbo'oni pa bi umbabi Ajuá dega 'baha, y nura 'baha'a gue'a ma'na xá hño que nú'a bi unga ra Caí. Y Ajuá bi 'ñudi gue ra Abé mi 'bui xá hño ngue'a bi hñanba nú'a rá 'baha bi uni. Masque ya xa du ra Abé, pe gue'a zocaguihu thoho, ngue'a nú'a rá jamfri bi me'tsi'a utcaguihu bya.

⁵ Po ra jamfri ra Enoc bi ts'ixa mahets'i ne hinxu du. Bi thoniua'a pe himbi ts'udi ngue'a Ajuá ya xqui zits'i pa mahets'i. Pe ante da ts'its'i'a de guecua bi hma gue bi 'yøt'e nú'a ri ho Ajuá. ⁶ Pe nu'a tó'o hingui pe'tsa ra jamfri hingui tsa da 'yøt'a nú'a ri ho Ajuá, ngue'a nu'a tó'o ne da joni co Ajuá pe'tsi da gamfri gue 'bui Ajuá, ne da gamfri gue ma da hñani 'nara hño nú'a to'o da hyoni'a.

⁷ Ra Noé bi gamfri nú'a bi xipabi Ajuá de nú'a mi ma da nja, masque ni 'nara seña hinxqui hyandi de nú'a ra danga nzøthe bi ñu'tsa ra ximhai. Pe ra Noé bi 'yøde nú'a bi 'bepabi Ajuá, hangué bi hyoca ra arca pa bi yat'i con gathu ya mengu de rá ngu, pa njabu himbi jat'i'u ja ra dehe. Y co nú'a bi 'yøt'e ra Noé po ra jamfri, ja bi hneçni gue nu'a mi 'bui xá hño que gathu nuya 'yøt'ats'oqui bi du ja ra dehe. Y Ajuá bi ma gue ra Noé ya hinte ma ts'oqui mi tu ngue'a xqui gamfri'a.

⁸ Po ra jamfri ra Abrá bi 'yøte Ajuá nu mi xipabi gue da zogui nú'a ra hai habu mi 'bui'a pa da ma da 'múi ja nú'a ra hai mi ma da t'umbi dega tsogui. Hangué ra Abrá bi ma, masque himi paði habu mri ma. ⁹ Po ra jamfri bi 'múi ngu 'nara nzøhø nuni ja ra hai habu xqui ña'tua Ajuá. Ja bi hyocni rá ngu dega carpa, ne ja bi 'muñni co ra Isaac ne ra Cobo,

nehe ja bá hocni'ú yá ngu dega carpa, y nehe bi 'muhni'ú ngu 'raya nzøhø, masque gathø'ú xqui hñã'tuabi nú'a ra hai'a. ¹⁰Ra Abrá mi tø'mi gue da ma da 'múi nuni ja ra dahni habu nthoqui xá hño y hinda za to da huati. Y go guesè Ajuã bi beni hanja da hyoca nura hnini'a, y go bi hyocse'a.

¹¹Nehe ra Sara hinxqui za xqui me'tsa ra bãtsi, nu'á bi gamfri gue Ajuã himi tsa da pata rá noya nú'a xqui xipabi'a, hangue po nú'a ra jamfri'a bi t'umba ra ts'edi pa bi 'múi 'nará bãtsi masque ya mrá zi tia. ¹²Hangue ra Abrá masque nehe ya mrá zi ndaxjua, pe bi 'múi 'nará t'ú, y co nú'a ra t'ú'a bi nxãnda ndunthi ya ja'i, y nubya ya hingui tsa to da mede, ngu yá ndunthi ya tsø, ne ngu rá ndunthi ra 'bomu nú'a 'bonga ja rá hyo ra ndehe.

¹³Ra Abrá ne gathø yá ja'i bi du, y himbi hñani nú'a xqui hñã'tuabi'ú de ante da du. Pe nu'ú bi gamfri Ajuã gue ma da umbabi 'mefa gathø nú'a xqui ñã'tuabi'ú, hangue nu'ú bi dø'mi co ra johya. Hangue njabu mi mañ'ú gue ngu myá ne'ñu ngue'a himi ma da nzangua ja ra ximhai. ¹⁴Nu'ú tó'o mangu njabu, ma gue hongá ma'na ra hai pa habu da 'múi'ú. ¹⁵Nu'bu nú'ú mi behmahã nú'a ra hai de habu bá ehe ra mudi, nu'bú xa zahmã xa mengui'ú pa guehni. ¹⁶Pe nu'ú mi hongá ma'na ra hai ma'na xá hño, y nura hai mi hoñ'ú go gue'a nú'a bí ja mahets'i. Hangue Ajuã hindi ntsa pa da ma gue go gue'a ra Ajuã de gue'ú, ne nu'á xa hoca 'nara hnini pa gue'ú.

¹⁷Po ra jamfri ra Abrá bi 'yøte Ajuã nu mi tsapi ua xi mi ja rá jamfri. Hangue bi zixa ra Isaac nú'a rá 'ra t'ú pa xa hyohmã pa xa umba Ajuã ngu 'nara 'baha, masque Ajuã xqui ñã'tuabi gue de ra Isaac mi ma da nxãnda ndunthi ya ja'i, ne xqui ñ'embi: ¹⁸“Go dri 'beto yá bãtsi ra Isaac.” ¹⁹Ra Abrá mi camfri gue Ajuã ja rá ts'edi pa xa japi xa yopa nte ra Isaac. Y ra Abrá bi 'yøt'a ra uenda gue bi yopa

nte ra Isaac ngue'a ya mi 'bui pa da du, pe Ajuã bi ñani'a ne bi umbabi ra Abrá ma'na'qui.

²⁰Po ra jamfri ra Isaac bi japabi nú'ú yoho yá t'ú, 'na mrá thuhu ra Cobo y nu ma'na ra Esaú, masque ya japi mri 'betho da nja. ²¹Po ra jamfri ra Cobo nu ya de mi ma da du bi japabi nú'ú yoho yá t'ú ra Jose, y nú'a ra ora mri japabi mi xøcambeni Ajuã, xqui ntø'tse co rá bordo. ²²Ra Jose nu de ya pa da du bi ma co ra jamfri gue ya me Israel mi pe'tsi da bøni de Egipto. Ne bi xipabi'ú gue ra pa'a da bøni de guehni'ú, da hñã'tsua rá ndo'y-o'a pa da nt'agui habu mi ma da 'múi'ú.

²³Po ra jamfri nu mi 'múi ra Moise, rá dada ne rá nanã himbi zu nú'a ra danga ndã de Egipto, masque nu'á xqui manda pa da tho ya zi t'uca ts'unt'ú. Nu'ú bi hyandi gue ra Moise mrá zi hoga ts'unt'ú, hangue bi 'ñãgui'ú hñu nzãna. ²⁴Po ra jamfri, nu de ya mi ndangui ra Moise, ya himbi ne'a bi t'embabi gue go mrá nanã nurá t'ixu ra ndã de Egipto. ²⁵Ra Moise ma'na bi ho bi sufri mahyegui co rá hnini Ajuã que xqui gohi ja rá ngu ra ndã pa xa johyahmã co nuya ts'ot'øt'e nú'ú da uadi ne da thogui. ²⁶Nú'á bi gamfri gue nu'bu da thogui ya nt'atsate ngu nú'ú mi ma da thogui ra Zidada Jesucristo, nu'bú mi ma da t'umbabi ma'na ndunthi ya danga hño de gathø nuya hño mi ja nuni Egipto, ngue'a nú'á mi tø'ma 'nara hoga thãhã nú'a mi ma da umbabi Ajuã. ²⁷Po ra jamfri ra Moise bi bøni de Egipto ne himbi zupabi rá cue nú'a ra ndã de guehni. Ne bi sigui co nú'a xqui beni da 'yøt'e ngue'a mi camfri gue mi 'ñouí Ajuã masque himi handi.

²⁸Po ra jamfri ra Moise bi 'yøt'a nú'a ra ngo dega pascua, bi manda bi tho ya deti, y nuyá ji'ú bi hnãxa ja ya gosthingu pa njabu nu mi thogui rá enxè Ajuã pa da hyo yá mudi t'ú de cada 'naya ngu de Egipto, bi thoguitho ja yá ngu ya me Israel, y hinte bi ja'ú. ²⁹Po ra jamfri ya

me Israel bi 'raxa ja ra ndehe rá thuhu ra Thenga Ndehe. Bi hyegue ra dehe pa bi net'i ra 'yonhyai ne bi thogui'u, y de mi ma da thogui njabu nú'u ya me Egipto, bi jat'i gatho'u.

³⁰ Po ra jamfri ya me Israel bi thexa yoto ma pa gatho ja rá nthets'i ra hnini de Jericó mi jot'i dega danga jado. Y co yá jamfri'u bi daguise ya jado. ³¹ Ra Raab mi 'nara ts'o'behña'a, pe co rá jamfri'a himbi tho ngu bi tho gatho nú'u ya 'ñagamfri mi 'buhni ja ra hnini Jericó, ngue'a nura Raab xqui umba ntsaya nú'u to'o xqui 'met'o da c'a'tsa nú'a ra hai'a.

³² ¿Te ja ma'na ga ma? Hinga juadi ga ma, 'bu ga ma de ra Gedeó, de ra Barac, de ra Samsó, de ra Jefte, de ra Davi, de ra Samue, ne de ma'ra yá 'mehni Ajuá.

³³ Nú'ú go gue'u co ra jamfri bi ntáte'u de ma'ra ya hnini, y bi 'yot'a ra hoga ts'utbi, y bi hñañ'u nú'a ra mfats'i xqui ña'tua Ajuá. Co ra jamfri hinte bi ja nú'u bi t'ent'ua ya zate. ³⁴ Nehe hinte bi ja nú'u bi t'ent'a ja 'nara tsibi xi mi zø nts'edi. Nehe ma'ra himbi za to bi hyo'u co ra mahuai. Po ra jamfri mi t'umbabi ra ts'edi ora mi othobi'u. Himi tsu'u nura ora mi 'yo ja ra tuhni, hangue mi japi mi nest'ihí gatho yá ncontra. ³⁵ Po ra jamfri 'raya 'behña bi hyandi gue bi yopa nte 'ra de yá ja'i xqui du.

Ha nu ma'ra bi t'ø'tuabi ndunthi ya ts'ot'ø't'e pa xa ncøhma de Ajuá, pe masque bi tho'u himbi ncøni, ngue'a bi gamfri'u gue mi ma da yopa nte'u pa da me'tsa 'nara te ma'na xá hño. ³⁶ Nu ma'ra bi zeta ya nt'atsate ne ya mfei, ha nu ma'ra asta bi njot'a fadi ne bri that'i co ya cadena. ³⁷ Nu ma'ra bi tho dega nc'ahni. Nu ma'ra bi thecuabi madetho yá ndo'yo. 'Ra bri tsapi pa xa 'uehma de yá jamfri. Ha nu ma'ra bi tho co ra huai. Ha nu ma'ra mri maua mri mani mi he ya xifri dega deti ne dega t'axi ngue'a mi otho te da hye, ne xi mi thogui ra nhoyá, ya ugui, ne

ma'ra ya ts'othogui. ³⁸ Masque nú'ú go mri 'ñepabi 'raya t'ø't'e ma'na xá hño que gatho nú'u ja ja ra ximhai, pe nu'ú mi naxni ja ya mbonthi ne ja ya t'øhø, ne mri 'ñagui ja ya ma'ye ne ja ya hñado.

³⁹ Gatho nú'u to'o bi sufri njabu, hma xá hño de gue'u ngue'a bi gamfri xá hño Ajuá. Pe nu'ú himbi za bi hyanda gatho nú'a xqui ña'tuabi Ajuá, ⁴⁰ ngue'a Ajuá xqui beni de guecju nú'ju dyá gamfrihu, gue da 'racju 'nara japi ma'na xá hño que nú'a bi hñani'u, pa nú'u ya 'bet'o gamfri da dø'mi pa njabu ngu'u ne nguju ga hññu mahyegui gatho nú'a xa ñatcahu Ajuá, ne ga 'buhú xá hño ja rá thandi'a.

Ga huxa ma thandihú ja ra Zidada Jesu

12 Hangue nujú dí pahú gue bi 'múi ndunthi nú'u to'o bi gamfri, y nú'ú utcahu gue xi bi 'ño xá hño ja yá jamfri. Hangue ma ga tsohubu gatho nú'a hindi hocaguihu ga ø'tuahú rá paha Ajuá. Nehe ga 'ueguehu de ra ts'oqui drí duhu, pa njabu hinda zamgahu. Ga njahu ngu nú'u pa ra taha dega 'rihi, ga tsethu gatho asta ga tsøñhu habu drá maha. ² Ma ga huxa ma thandihú ja ma Zidadahu ra Jesucristo nú'a xa 'racju ma jamfrihu, ne go gue'a faxcaguihu pa ga camfrihu xi xá hño. Nú'a xi bi sufri ja ra pont'i, pe himbi jamasu gatho nuya nt'atsate de nú'a ra du dega 'betsa bi thogui'a, ngue'a mi padi gue 'mefa de gatho nú'a xqui thogui mi ma da me'tsa ndunthi ra johya. Hangue nubyá ya bí hudi ja ra 'ñei de habu bí hudi Ajuá rá Dada.

³ Beñhu de gatho nú'a bi zeta ra Zidada Jesu, pa hinda zabi'ihu de nú'a guí thohú, nixi da du ri muihu. Nu'a bi zeta gatho ya ts'ot'ø't'e bi 'yø'tuabi ya 'yø't'ats'oqui gá ja'i. ⁴ Nu'ahu, masque grí ntunhu nzantho co ra ts'oqui, pe ni 'na de gue'ahu hinxá tho'ahu. ⁵ ¿Ha gue ya xcá pumfrihu nú'a ra ts'ofó bi 'ra'ahu

Ajuḗ nú'ahḗ gyá bātsihḗ de gue'á? Ja ra Māca T'ofó engā njāua:

Ma zi t'á'i, ogrí ũtsabi rá ts'ofó Ajuḗ, nixi hinda du ri mui nú'bu tsu'a'i'á.

⁶Ngue'á Ajuḗ zofó nú'á to'ó madí'á, nehe ri castiga nú'á to'ó ri jabātsi nú'bu hinda 'yót'e xá hñó'á.

⁷Ogrí ũhḗ rá ts'ofó Ajuḗ. Nu'á ri su'a'ihḗ ngue'á gyá bātsihḗ de gue'á. Dí pahḗ gue gathó ya dada haḗcuabi nú'á ra maña dí pe'tsa yá bātsi, ¿ha ngue ha? ⁸Gathó ya bātsi t'umba ra ts'ofó 'bu hingui øde. Hangue 'bu Ajuḗ hingui 'ra'ahḗ ra ts'ofó, nu'á hingue xi gyá bātsihḗ de gue'á.

⁹Nú'bu ndyá notsihḗ, numa dadahḗ mi tsucaguihḗ 'bu hinduí øtehu, y nujú ndí umfu ra t'equ'eí. Nu'á ¿hanja hingo ma'na ga umfu ndunthi ra t'equ'eí nú'á ma Dadahḗ bí 'bu mahets'i, pa njabḗ da nja ma tehu nzanthó? ¹⁰Nú'bu ndyá notsithohḗ, numa dadahḗ bi 'racju ra ts'ofó po 'raya zi pathó y ngu nú'á bi ne'á. Pe nu Ajuḗ ri 'racju ra ts'ofó pa ma hñohḗ pa nzanthó, pa njabḗ ga 'buhḗ xá nt'axi ngu 'bu'á. ¹¹Xi majuaní, ni 'nara jā'i hindi johya nura ora di ncastiga. Tu rá mui, ha. Pe nu'á tó'ó da hñāngā ra ts'ofó, 'mefa ma da me'tsa 'nara hoga te ne da 'mui te rá 'ñenthó.

Xá nts'ó ma da thogui nú'á to'ó hingui ne da 'yøde rá noya Ajuḗ

¹²Hangue nú'ahḗ guí tu ri muihḗ, dá nuhu ri mfenihḗ ne 'yóthḗ ra ts'edí pa gui siguihḗ co Ajuḗ. ¹³Ne 'yohḗ xá hñó, pa njabḗ nú'á ya cu hingui 'yo xá hñó ja rá 'ñu Ajuḗ, da 'ñó xá hñó, ne da zé yá jamfri.

¹⁴'Yóthḗ gathó nú'á da za pa gui 'buhḗ 'nara hoga'mui con gathó. Nehe nsuhḗ pa strá nt'axi ri tehu, ngue'á nú'á hinstrá nt'axi yá te, hinda ma da hyandi Ajuḗ.

¹⁵Nsuhḗ xá hñó pa ni 'na de gue'ahḗ hingui 'behḗ nú'á ya jāpi ri 'racju Ajuḗ. Y nsuhḗ pa hinda te ya ts'omfeni madethó de gue'ahḗ, pa hinda ts'ocua yá mfeni

gathó ma'ra, ngu 'nara ts'ondapo xá nju. ¹⁶Nu'á ma gui 'yóthḗ, gui jamasuhḗ pa ni 'na de gue'ahḗ hingui hñuxhḗ co ya 'behñā nú'á hingo xi ri 'behñāhḗ, nixi ya 'behñā hinda hñuxui ya 'ñóhø nú'á hingo xi yá dame. Nehe jamasuhḗ gue ni 'na de gue'ahḗ hingui ũtsahḗ gathó nú'á di muui ja rá thandi Ajuḗ, ngu bi 'yót'a ra Esaú bí unga rá jāpi hñense po 'nara hñuni bí t'umbabi, y nura jāpi'á xqui umbahmā Ajuḗ ngue'á gue'á mrá mudi t'á de ra Isaac. ¹⁷Guí pahḗ gue ra Esaú nu mi nehma da yopa hñāngā ra jāpi de rá dada, ya himbi za bi t'umbi ma'na'qui. Masque xi bi nzoni ra Esaú, pe ya himbi za bi pata ra cohi pa xa yopa t'umba nura jāpi'á.

¹⁸Nujú hindí njahḗ ngu nú'á ya me Israel nu mi umbabi Ajuḗ nura ley. Nu'á bi zoni asta ra t'øhø Sinaí nú'á tsa to da net'i. Nura t'øhø'á mi zø, ne mi jani ra 'bexuui ne ra bunthi. ¹⁹Nu'á bi 'yøde nú'á ra trompeta bi nzani, nehe bi 'yøde rá noya Ajuḗ mi zofó'á. Nu mi 'yøde'á nura noya'á, bi bantebi'á ra Moise pa da xipabi Ajuḗ gue ya hinda sigui da zofó njabḗ'á. ²⁰Ngue'á himbi za bi zeta nú'á ra hmānda bi xipabi'á Ajuḗ ne bi 'ñena: "Asta 'nara mbo'oni, 'bu da net'a nuna t'øhōnā, pe'tsi da tho co ya nc'ahni o co ra lansa." ²¹Xi mi unga ra ntsu nú'á mri hnequini, asta ra Moise bí 'ñena nehe: "Asta ri 'raca ra huat'i co ra ntsu."

²²Pe nujú nu de dá camfrihḗ Ajuḗ ya stá jonihḗ ja nú'á ra t'øhø rá thuhu Sion habḗ bí ja rá hnini Ajuḗ nú'á te, y nú'á go gue'á ra Jerusale nú'á bí ja mahets'i habḗ bí 'bu ya 'motho dega enxé. ²³Nú'á xa munts'i pa brí nsunda Ajuḗ. Ne stá muntshuni con gathó ma'ra ya bātsi de Ajuḗ nú'á ya xa t'opa yá thuhu nuni mahets'i mahyegui con guecju, y stá hañihḗ yá jāpi Ajuḗ ngu t'umba nuya mudi t'á. Ne stá tsøhḗ ja rá thandi Ajuḗ nú'á to'ó ra Nzaya de gathó. Stá tsøhøhḗ habḗ bí 'bui nú'á bi hñojā'i, nú'á ya xa zit-

s'i Ajuá pa da 'múi xá hño ja rá thandi'a pa nzantho. ²⁴Ne stá jonihũ ja ra Zidada Jesu nú'a to'o po rá du bi nja ra 'ra'yo cohi, y stá mpøhøhũ po rá ji bi mfani nú'a utcaguihũ nú'a ma'na xá hño que rá ji nú'a ra mbo'oni bi hyo ra Abé dega hñã'ti.

²⁵Por gue'a jamasuhũ gui 'yøtehu Ajuá nú'a zo'a'ihũ. Nú'u to'o himbi 'yøte rá noya Ajuá nú'a bi mǎnga ra Moise nuua ja ra ximhai, nu'ú himbi mpon-t'ui rá cue Ajuá. Xigaguihũ, 'bũ hinga øtehu nú'a bá ehe de mahets'i pa e bi zocaguihũ, ma'na hinga mponthu rá cue Ajuá. ²⁶Ajuá co rá noya bi japi bi mbi ra hai nú'a ra pa bi unga ra ley. Pe nubyá ena njaua: "Ma ga japi da mbi ra hai ma'na'quitho, nehe mahets'i ma ga japi da mbi." ²⁷Nu mi 'ñena "ma'-na'quitho", xicju gue ma da 'medi gatho nuya t'øt'e xa hyoqui ne ri mpadi, pa go da gohi nú'u ya t'øt'e hingui tsa da mpadi. ²⁸Hangué ma ga umfũ njamadi Ajuá gue nurá hnini'a habũ ma ga maha hingui tsa da mpadi. Ma ga pepũ Ajuá co ndunthi ra t'equ'e'i ne co ndunthi ra ntsu ngu nú'a ne'a. ²⁹Ngue'a Ajuá ma da huata gatho ya ts'oqui, nja ngu 'nara tsibi ri huata gatho nú'a ja.

Hanja da za ga øthu nú'a ne Ajuá

13 Siguihũ gui mpe'tsua hmætehu 'na ngu ma'na. ²Ne oxqui pumfrihũ gui umfũ ntsaya nú'u tsøñ'ahũ ja ri nguhũ, ngue'a bi njabũ 'ra bi umba ntsaya 'raya enxé masque himi padi'u ua myá enxé.

³Ne oxqui pumfrihũ ya 'yofadi, 'yøthu ra uenda gue go guí ohũ fadi. Nehe oxqui pumfrihũ nú'u thogui ya nt'utsate, ngue'a ne'ahũ guí 'yotheua ja ra ximhai.

⁴Gatho'ihũ cumplihũ nura cohi gá pe'tshũ nu ngá nthatihũ. Xi da nsuhũ pa hingui ts'oca ri nthatihũ, ngue'a Ajuá ma da hñã'mba nguenda nú'u ya zinga medinthati ne nú'u ya 'ñe'behñã.

⁵Odi oda ri mfenihũ ra boja. Dá hñu ri muihũ co nú'a ya guí pe'tshũ. Ngue'a Ajuá ena: "Hinhya'mũ ga tsoc'athohũ, nixi ga hec'athohũ." ⁶Hangué co ma jamfrihũ da za ga eñhũ:

Ajuá go gue'a faxcagui; hangué hinga tsu ni 'nara ja'i de nú'a beni te da 'yøtcagui.

⁷Oxqui pumfrihũ nú'u ri ma'yohũ bi zo'ahũ de rá noya Ajuá. Pahũ xá hño de yá te'u ne de yá hoga 'befi. Tenhũ nú'a ra jamfri xa me'tsũ.

⁸Ra Zidada Jesucristo go guet'a de mande, de nubya, ne pa nzantho.

⁹Hangué oxqui hophũ to da zix'a'ihũ pa gui tenhũ ma'ra ya nt'utuate nú'u 'na'ño. Ma'na xá hño ga hoñhũ rá mfats'i Ajuá que ga tenhũ ya nzai dega hñuni nú'u t'øt'e pa Ajuá, ngue'a nuya hñuni'u hingui faxa nú'u to'o ri deni'u pa da za da 'múi xá hño co Ajuá.

¹⁰Ya macja de ya xodyo nú'u pepabi Ajuá ja yá nija'u, ho ya mbo'oni pa umbabi Ajuá dega hñã'ti, nepũ nura ngø go tsi'u. Pe nura hñã'ti bi t'øt'e por guecju, 'na'ño. Y nuya macja'u, pa gue'u hinte ri muui nú'a ra hñã'ti bi t'øt'e por guecju 'bũ sigui'u ho ya mbo'oni dega hñã'ti.

¹¹Nuyá ji nuya mbo'oni tho, haxa ya ndá gá macja pa mbo ra Măca Luga Xá Nsunda pa da hñaca ya ts'oqui. Y nuyá ngø nuya mbo'oni'u ts'at'a møte ra hnini. ¹²Hangué nehe ra Zidada Jesu bi du møte ra hnini pa bi xugaguihũ co rá măca ji'a. ¹³Hangué ma ga tenhũ ra Zidada Jesu, ne ga tsohũ gatho ma ndaxjua jamfrihũ, ga øthu ra uenda gue necju ya stá pøñhũ de ra hnini pa ga sufrihũ ra nt'utsate mahyegui co ra Zidada Jesu.

¹⁴Ngue'a nujú hindí pe'tshũ 'nara hnini de guecua ja ra ximhai habũ ga 'bũhũ pa nzantho. Nujú dí hoñhũ 'nara hnini nú'a ma da hnequi 'mefa. ¹⁵Hangué po rá thuhu ma zi Hmuhũ ra Jesucristo ma ga xøcambenihũ Ajuá nzantho. Nuna søcambenina guehna ngu 'nara hñã'ti pa

Ajuá nú'a rí ñepi ga umfá co ma nehá.
¹⁶Nehe oxqui pumfrihú gui 'yø'tuahú ra hño ma'ra, ne gui faxhú nú'u to'o hinte pe'tsi. Nu'bu gui 'yøthú njabú, gue'a ngu 'nara hñá'ti guí umfá Ajuá, y nú'á gue'a ri ho'a.

¹⁷'Yøte ri ma'yohú. 'Yøthú nú'a da xi'a'ihú'u, ngue'a go gue'u ri su'a'ihú ne go gue'u pe'tsi ma da dapa nguenda Ajuá. 'Yøtehú'u pa da za da mpefi co ra johya, hingue co ra dumú. Nu'bu co ra dumú ri mpefi'u, nu'bu hinte ma gui hãñhú.

¹⁸'Yaphú Ajuá por guecje. Nuje dí camfrihe gue dí 'buhe xá hño, ne dí nehe gue nzantho ga 'yohe xá hño de gatho nú'a dí øthe. ¹⁹Y nehe xi dí bante'ihú gui 'yaphú Ajuá pa 'nihi ga pengui ga tsøñ'ahú.

**Rá ngats'i ra carta habú 'benpabi ra
 nzengua ya gamfri ne
 t'apa Ajuá por gue'u**

²⁰Ajuá nú'a unga ra hoga'mú bi japi bi yopa nte de ja ya du ma zi Hmuhu

ra Jesucristo, nú'á go gue'a ma danga Ma'yohú, y po rá ji'a bi nja nú'a ra cohi pa nzantho. ²¹Ajuá da 'ra'ahú ra ts'edi pa gui 'buhú xá hño pa da za gui 'yø'tuahú rá paha'a, ne pa njabú co rá mfat-s'i ma Zidadahú ra Jesucristo gui 'buhú ngu nú'a ne'a. ¡Drá nsunda ra Zidada Jesucristo pa nzantho! Njabú gue'a.

²²Dí bante'ihú zi cuhú, gue osti tsabi'ihú gui 'yødehú xá hño nuna ra ts'ofó dí 'ra'ahú, ngue'a himbi za dá xi'ahú gatho nú'a ndí ne ga xi'ahú. ²³Ne dí ne ga xi'ahú gue ma zi cuhú ra Timu ya bi bøni de ja ra fadi. 'Bú 'nihi da zøhø de guecua'a ga mē'bebú pa ma ga c'a'ts'a'ihe.

²⁴Fat'ajuahúbú gatho nú'u to'o su'a'ihú, ne gatho nú'u ma cuhú de ra jamfri. Ne ri fat'ajuá'ihú ya cu me Italia.

²⁵Ajuá da max'a'ihú guí gathohú. Njabú gue'a.

RA SANTIAGO

RA CARTA NÚ'A BI 'YOFO RA SANTIAGO

Ra Santiago opabi ya gamfri nú'u xa bõni de yá hai ne haburaza 'bui'u

1 Núga drá Yego dí pepabi Ajuá ne ra zi Hmu Jesucristo. Dí zengua'ihu gatho nú'ahu xcá ehehu de nú'u 'ret'a-mayoho yá t'u ra Israel, xcá põñhu de ri haihu ne haburaza guí 'buhú.

Ra mfadi nú'a bí ehe de Ajuá

²Ma zi cu'ihu, xi da johyahú ora guí thohú ya thogui. ³Ngue'a guí padihu gue nura ora guí thohú ya thogui gue'bu ma'na da ze ri jamfrihu pa ma'na gui tsethu. ⁴Hangue osta zabi'ihu gui tsetihu, pa njabu ma'na da nja ri jamfrihu, ne hinte gui 'bedihu pa xi gui 'buhú xá hño ja rá thandi Ajuá.

⁵Bu 'na de gue'ahu grí 'behú ra mfadi, 'yaphú Ajuá y nú'á da 'ra'ahu, ngue'a nu'á umba gatho nú'u to'o da 'yapabi'a ne uni ndunthi, ne hingui uni dega cue. ⁶Pe nuto adi ra mfadi, dá 'yadi co ra jamfri, hinda dũhu. Ngue'a nu'a tó'o di dũhu, nurá mfeni'a nja ngu ra dehe nú'a ent'a ra ndáhi rí maua rí mani. ⁷Hangue nu'a tó'o njabu rá mfeni, odi hu rá mũi gue da ma da hñani te da hñani de Ajuá. Nú'á hinte ma da hñani'a. ⁸Ngue'a nu'a tó'o di yohna rá mfeni, hingui pãdi nda'a da 'yõt'e.

⁹Bu 'nara gamfri hinte pe'tsi ne othobi ni 'nara nsu, dá johya'a ngue'a Ajuá e'tsuabi rá nsu. ¹⁰Ha nu'bu 'nara gamfri pe'tsa ndunthi ya hño, dá johya'a 'bu da badi gue nú'a pe'tsi hinte di muui ja rá thandi Ajuá. Ngue'a nuya rico tu, nja ngu yá dõni ya ndapo, hinte tseti'u. ¹¹Nurá dõni ra ndapo, sta c'onts'a ra hyadi ne sta pat'i, da 'yot'a rá 'bai, ne da hyø

yá dõni, ya ja bi uahni gatho ra dõni, y ya hingui hnequi mahotho. Njabu thoho 'nara rico co rá nsu ne yá ndunthi yá hño, di mpefi y sta ðamfri da uadi gatho.

Ya ts'othogui ne ya ts'omfeni

¹²Njapi nú'a to'o tseta ya thogui, ngue'a nu'bu da zeti, Ajuá ma da umbabi ra te pa nzantho ngu 'nara corona dega thaha nú'a xa ña'tui da umba nú'u to'o di maði'a. ¹³Bu 'na benga 'nara ts'omfeni pa te da 'yõt'e, odi ma gue nú'a ra ts'omfeni beni'a gue xqui 'ñehe de Ajuá, ngue'a Ajuá hingui beni ni 'nara ts'omfeni y nixi japa 'nara ja'i da benga 'nara ts'omfeni. ¹⁴Pe rá ts'onc'at'i cada 'na ja ehenu ya ts'omfeni ne di hñat'ase'a, y go gue'u japi da 'yõt'a ya ts'oqui. ¹⁵Bu rá ts'onc'at'i 'na japi da beni te da 'yõt'e xá nts'o, nepu da 'yõt'a nú'a beni, nu'bú ya xa 'yõt'a 'nara ts'oqui, ne nura ts'oqui'a japi da 'medi.

¹⁶Hangue ma zi hmãdi cu'ihu, oguí hopa ri mfenihu da hya'a'ihu. ¹⁷Ajuá nú'a bí 'bui mahets'i, nú'a to'o bi hyoca ra hyadi ne ra zana ne ya tsø, go gue'a di 'racju gatho ya hño. Ra hyadi ne ra zana ne ya tsø di mpadi, pe Ajuá hinhyamú xa pata rá 'mũi y nixi hinhyamú ma da pati. ¹⁸Ajuá po rá paha sehe bi 'yõt'e pa dá mbatsihu de gue'a nu ndá camfrihu rá noya nú'a majuani. Y njabu go guecaguihu dyá mudi sofohu de nú'u bi hyoca Ajuá.

Ra jamfri nú'a majuani

¹⁹Hangue ma zi hmãdi cu'ihu, hñuxhu nt'øde xá hño nú'a guí ødehu. Beñhu xá hño nú'a ma gui mañhu, ne oguí ncuehu 'bestho. ²⁰Ngue'a 'bu 'nara ja'i xi ri ncue, hingui tsa da 'yõt'a nú'a ri ho Ajuá. ²¹Hangue tsohubu gatho ya ts'ot'øt'e ne gatho nú'a xá nts'o. Camfrihu con gatho ri mũihu rá noya Ajuá nú'a ya xa 'bot'i ja ri corasohu. Nura noya'a ja rá ts'edi pa da pøhø'ihu.

²²Yøthũ nú'a xi'ahũ rá noya Ajuã, hingue hønse gui 'yødehũ, ngue'a nu'bu hingui 'yøt'e hũ nú'a guí ødehũ, njabu guí hñat'asehũ. ²³Ngue'a nu'a to da 'yøde rá noya Ajuã ne hinda 'yøt'a nú'a ma, nu'bú nja ngu 'nara ja'i nú'a di yot'a rá hmi ja ra hñe. ²⁴Ha ngu bi uadi bi yot'a rá hmi, 'bestho bi pumfri mi tengu rá hmi. ²⁵Pe nuto da hñuxa nt'øde nú'a te manganá rá noya Ajuã ne hinda pumfri, ne da 'yøt'e nú'a ma, nu'bú Ajuã da japi. Rá noya Ajuã nja ngu 'nara ley nú'a dí øthũ co ma pahahũ pa da nja ma hoga tehũ.

²⁶'Bu 'na de gue'ahũ guí beñhũ gue guí pepñũ Ajuã, ne hingui handa nú'a guí mañhũ, guí hu ri muñhũ gue guí pepñũ xá hño Ajuã, pe hina. ²⁷Nuna guehna ra hoga 'befi nú'a ri ho Ajuã ma Dadahũ: Gue nu 'na da maxa ya hyoya batsi nú'u jo'o yá nanã ni yá dada, ne nuya hyoya viuda, ne da nsu pa hinda nts'oqui co ya ts'ot'øt'e de ra ximhai.

Hinga xúcjũ nú'u to'o ga numansuhũ

2Ma zi cu'ihũ, 'bu majuani guí camfrihũ ma zi Hmuhũ ra Jesucristo xá nsunda, ogui xúcjũ 'met'o nú'u to'o guí numansuhũ. ²Nu'bu da yut'i habũ guí øt'a ri hmunts'ihũ 'nara ja'i xi dri hñe xá hño y dri hñã ya mfo'ye dega oro, ha nehe da yut'a 'nara hyoya di he ya zi zedutu, ³y nú'a to'o dri hñe xá hño go guí umfũ ntsaya co ra t'equ'e'i ne guí 'ñembabihũ: "Yøtcahe ra mate grí 'ñecua guí hñudi", ha nura zi hyoya guí 'ñemfũ: "Nu'í ja da 'bahmabũ", o guí 'ñemfũ, "Ja da hñupũ ja ra hai." ⁴¿Hanja guí øthũ njabũ gue guí ha'mdahũ nú'u to'o guí numansuhũ? Hingui ho nú'a ri mfeni gue guí xúctahũ ya ja'i.

⁵Ma zi hmadi cu'ihũ, 'yødehũ: ¿Ha hingui pahũ gue go Ajuã xa huahna ya hyoya nuua ja ra ximhai pa go gue'u da hñani ya japi de mahets'i po yá jamfri? Nehe go gue'u xa huahna Ajuã pa

da ma dí 'mahuini habũ bí manda'a, nehe xa hñã'tuabi gue da 'mahuini gatho nú'u to'o ri madi'a. ⁶Pe nu'ahũ guí numañhũ ya hyoya, ha nuya rico go guí numansuhũ. Pe ¿ha gue hingui pahũ gue go ya rico ha'a'ihũ ne tsix'ahũ ja ra ts'atbi? ⁷¿Ha hingo gue'u tsani nurá hoga thuhu ma zi Hmuhũ ra Jesucristo nú'a to'o po rá thuhu'a xa thump'a'ihũ gyá gamfrihũ?

⁸Ra Maça T'ofu ena njaua: "Madi ri miqu'eiu ne guí su ngu grí nsu she." Nu'bu xi majuani guí øthũ nuna ra maça hmanda, nu'bú ha, guí øthũ xá hño. ⁹Pe nu'bu guí xúctahũ hønse nú'u to'o guí madihũ, nu'bú guí øthũ 'nara ts'oqui, y nurá ndaxjua ley ra Moise ma gue guí tuxhũ ra ts'oqui ngue'a hingá øthũ nuna ra maça hmandana. ¹⁰Ngue'a nu'a tó'o øt'a gatho nú'a manga ra ndaxjua ley, pe 'bu da 'medi 'nara hmanda hinda 'yøt'e, nu'bú nura ja'i'a ya bi duxa ra ts'oqui de gatho nú'a manga ra ndaxjua ley. ¹¹Ngue'a Ajuã bi manga ja ra ndaxjua ley ne bi 'ñena: "Oxqui nzinga medinthati", nehe bi 'ñena: "Oxqui hote." Nde'bu, 'bu hingrá zinga medinthati pe 'bu grá hyote, njabu ya hincá øt'e ngu nú'a manga gatho ra ndaxjua ley. ¹²Pe nujá dí camfrihũ ra 'ra'yo ley nú'a dí øthũ co ma pahahũ, hangue ga ñahũ ngu rí 'ñehe ne ga øthũ gatho nú'a xá hño, ngue'a Ajuã ma da hñãbgahũ nguenda ua stá øthũ nú'a manga nuna ra 'ra'yo ley ua hina. ¹³Nú'a ra pa Ajuã ma da hñã'mba nguenda ya ja'i hinda ma da huequi nú'u to'o himbi hueca yá miqu'eiu. Pe nu'u tó'o ri hueca yá miqu'eiu, Ajuã ma da huequi'u nú'a ra pa'a.

'Bu da nja ra hoga jamfri da nja ya hoga 'befi

¹⁴Ma zi cu'ihũ, ¿te di muui 'bu 'nara ja'i da 'ñena gue camfri, pe hingui øt'e nú'a xá hño? ¿Ha gue nú'a rá jamfri'a tsa

da pøhø'a? Hina, hinda za. ¹⁵ 'Bu 'nara cu o 'nara nju otho te da hye ni te da zi, ¹⁶ y 'na de gue'ahū gui 'ñemfū: “Nde, ga nzenguathohū, rí ma te rá 'ñentho y Ajuā da max'a'i”, pe nu'bu hingui umfū nú'a honi nura cu'a, nu'bu hinte bi muui nú'a gá xiphū'a. ¹⁷ Nehe njabū ma jamfrihū. Nu'bu hønse ra jamfri dí pe'tshū ne hindí øthū xá hño, nu'bu hinte di muui nú'a ra jamfri dí pe'tshū.

¹⁸ Da za njaua ga xiphū 'nara cu: “Nu'í hønse guí camfri, y nugá go dí øt'a nú'a xá hño. Guí nehma guí 'ñutca ri jamfri pe hinguí øt'a nú'a xá hño, ha nugá ga u't'a'i ma jamfri ngue'a dí øt'a nú'a xá hño. ¹⁹ Nu'í guí camfri gue 'nat'a Ajuā 'bui, y xá hño guí camfri njabū. Nehe ya ts'ondahi camfri gue 'nat'a Ajuā 'bui, pe nu'ú di huæt'i co ra ntsu. ²⁰ Nu'í grá 'bemfeni. ¿Ha hinguí padi gue hinte di muui ri jamfri 'bu nehe hinguí øt'e xá hño?” ²¹ Ndu ma dadahū ra Abrá bi zixa rá t'ū mrá thuhu ra Isaac pa xa hyohma ja ra ata, hangue Ajuā bi mā gue hinte ma ts'oqui mi tu ra Abrá ngue'a nu'á bi 'yøt'a nú'a bi xipabi Ajuā. ²² Hangue njabū ya dí pahū gue rá jamfri ra Abrá mi peui mahyegui nú'a ra hoga 'befi bi 'yøt'e nehe. Y co nú'a ra hoga 'befi bi 'yøt'e bi 'ñudi gue xi mi ja rá jamfri. ²³ Hangue bi njabū ngu nú'a manga ra Maça T'ofó, ne ena: “Ra Abrá bi gamfri Ajuā, hangue Ajuā bi mā gue ra Abrá ya hinte ma ts'oqui mi tu.” Nehe Ajuā bi mā gue mrá amigo'a.

²⁴ Hangue dí pahū xá hño gue Ajuā mā gue ya hinte ma ts'oqui dí tuhū ngue'a hingue hønse dí camfrithohū, pe nehe dí øthū nú'a xá hño. ²⁵ Nehe ra Raab masque mi 'nara ts'o'behña'a, pe Ajuā bi mā gue ya hinte ma ts'oqui mi tu'a ngue'a xqui 'yøt'e xá hño nu mi umba ntsaya yá 'mehni ra Josue, nehe bi mats'i'ū pa bi bøni pa ma'na ra 'ñū pa bi mengui'ū habū xqui 'ñehe. ²⁶ Hangue njabū numa jamfrihū, 'bu hindí øthū

nú'a xá hño, hinte di muui, nja ngu ma ndo'yohū, 'bu ya xa du, ya hinte di muui.

Ya noya nú'u dí mañhu

3 Ma zi cu'ihū, hinxá hño gue ndunthi de gue'ahū guí ne gui nxahnatehū ja ya nija, ngue'a dí pahū gue ma'na ma da thābgahū ra uenda nújū dyá xahnatehū. ² Ngue'a gathoguihū xi dí øthū ndunthi ya t'øt'e xá nts'o ne hingui tsa da 'mutho ma nehū. Pe nu'bu 'nara cu padi da zama rá ne, nu'bu nura cu'a padi da zama gatho rá ndo'yo nehe, ne xi øt'e gatho nú'a xá hño. ³ Ngu 'nara fani ga hu'tsuahū 'nara frenu pa ga tsambahū rá ne pa da 'yøde, nu'bu da za ga tsambahū gatho maxøgue rá ndo'yo. ⁴ O ngu 'nara barco, masque xi dra dangui ne xi di tse di 'nara bunthi pa da 'yent'i, pe 'nara ja'i da za da 'yet'a nura barco'a co 'nara t'uca bøja, ne da zits'i habū go da ne'a. ⁵ Njabū ma nehū nehe, masque xi ra notsi pe da za da japi da nja ndunthi ya ts'ot'øt'e. Nja ngu 'nara zi xeca tsibi, jhangu rá ndangui hmaha 'nara mboza tsa da nzø! ⁶ Hangue njabū ma nehū, tsa da 'yøt'a ndunthi ya ts'ocate, y nja ngu ra ximhai nehe xi xá nts'o, ngue'a ma nehū ri ts'oga gatho ma ndo'yohū co nú'a te mā. Co ma nehū da za da nts'oca ma hoga'muihū, ne 'bu te dí mañhu xá nts'o, nuya noya'ū bí ehe de ja ra nidu. ⁷ Ra ja'i tsa da max'o gatho nu'araza ra mbanga zu'ue, ngu ya ts'int's'ū, ngu nú'ū ya zu'ue jut'a yá mui ja ra hai, ne ngu nú'ū ya zu'ue 'bui ja ra ndehe, ne ya xa max'o'ū. ⁸ Pe numa nehū hingui tsa ga tsamihū, ngue'a xi xá nts'o, nja ngu rá ne ra qu'eña hote. ⁹ Co ma nehū dí xøcambenihū Ajuā ma Dadahū, y co ma nehū dí tsañhū ma miqu'eihū masque gathoguihū xa hyógaguihū Ajuā ngu rá 'bai'a. ¹⁰ Hangue co ma nehū dí xøcambenihū Ajuā, y co ma nehū dí tsantehū nehe. Ma zi cu'ihū, hindí 'ñepcahū ga øthū njabū. ¹¹ ¿Ha gue da za 'nada ra pøthe da bøhø

ra t'asdehe mahyegui co ra uxcadehe? Hina, hinda za. ¹²Ma zi cu'ihũ, ¿ha gue da za 'na 'bai ra igo da unga ya olivo? ¿O 'nara 'bai gá obxi da unga ya igo? Hina, hinda za. Nixi 'nara pøthe hinguí tsa da bøhø ra ts'ot'he ne ra t'asdehe.

Ra mfadi nú'a majuañi

¹³¿To'o 'na de gue'ahũ ra nimfeni ne ra bamhya? Nu'a tó'o ra bamhya ne ra nimfeni dá 'ñudi rá hoga'mui co ya hoga 'befi, ne hinda 'ñets'i co nura mfadi pe'tsi, ngue'a nu'a tó'o pe'tsa ra hoga mfadi hingrá 'ñets'i. ¹⁴Pe nu'bu gyá ndustehũ ne guí ne gui nsehẽhũ, ogyá 'ñets'ihũ guí 'ñẽnhũ gue xi guí pe'tshũ ra hoga mfadi, ngue'a gue'a 'nara ne'uamba. ¹⁵Ngue'a nú'a ra mfadi guí pe'tshũ gue'a dega ximhai, ne dega ja'i, ne dega ts'ondahi, hingo de Ajuã. ¹⁶Ngue'a nu habũ ja ra nduste ne habũ ne da nsehẽ 'na, nuni ja guehni ja ra tuhni ne gatho ya ts'ot'øt'e. ¹⁷Pe nu'ũ tó'o pe'tsa nú'a ra mfadi bí ehe de mahets'i, gue'ũ xá nt'axi yá mfeni ne hingyá 'yøt'atuhni. Nu'ú ya hoja'i, ya hoga'yøde ne xi ja yá huecate ne nzantho øt'e xá hño. Hingui yohna yá mfeni, nixi hingyá yohmi. ¹⁸Nu'ũ tó'o 'bui te rá 'ñentho, ne hingyá 'yøt'atuhni, nu'ú udi 'nara hoga'mui pa nehe ma'ra da 'mũ 'nara hoga'mui, nja ngu 'nara 'bot'i nú'a 'bot'i pa 'mefa da nja 'nara hoga sofo.

Mahyoni hinga madihu ya ts'ot'øt'e de ra ximhai

4 ¿Hanja grí ntsuihũ ne grí ntuñhũ 'na ngu ma'na? Nu'ahú grí ntuñhũ ngue'a guí pe'tshũ ya ts'onc'at'i y nuya ts'onc'at'i'ũ gue'ũ ja'ahũ guí ntuñhũ. ²Guí nehmañũ te gui pe'tshũ, pe hinguí tsa te gui pe'tshũ, hangue guí ne gui hñotehũ. Gyá ndustehũ pe hinguí tsa guí pe'tshũ nú'a guí nehũ, hangue asta grí ntuñhũ pa guí pe'tshmañũ nú'a guí nehũ. Hingui tsa te gui pe'tshũ ngue'a

hinguí aphũ Ajuã. ³Haha, guí adihũ, pe hinguí t'a'ahũ nú'a guí adihũ ngue'a hinguí adihũ ngu rí 'ñehe. Guí adihũ hønse pa gui johyahũ ja ya ts'ot'øt'e de ra ximhai. ⁴¿Nú'ahũ guí madihu ya ts'ot'øt'e de ra ximhai ne hinguí madihu Ajuã, guí njahũ ngu ra zinga medinthati! ¿Ha hinguí padihu gue 'bũ grí madihu ya ts'ot'øt'e de ra ximhai, nu'bú grí utsahũ Ajuã? Hangue nu'a tó'o xi ne da maði ya t'øt'e de ra ximhai, nú'a ya ri utsa Ajuã. ⁵¿Ha guí beñhũ gue hinte ri muui ra Maça T'ofu nu habũ ena?: “Nurá Maça Ndahi Ajuã bá pehni pa da 'mũ ja ma corasohũ, nú'a go gue'a madiguihũ, y nu'á ne gue xi ga madihu Ajuã.” ⁶Nehe Ajuã go gue'a ri 'racjũ ra danga mfats'i. Nu ja ra Maça T'ofu ena njaua: “Ajuã hinguí faxa nú'ũ to'o ri 'ñets'i ne ri nøt'e, pe nu'ũ tó'o hingyá nøt'e ne hingyá 'ñets'i, nú'ú ha, fats'i.” ⁷Hangue 'yøtehũ Ajuã, ne nøt'uahũ ra ts'ondahi y nú'a da 'uegue de gue'ahũ. ⁸Jonihũ co Ajuã y nú'a da joni con gue'ahũ. Nú'ahũ guí øthũ ya ts'oqui, 'ueguehũ de gue'ũ pa strá nt'axi ri tehũ. Ha nú'ahũ guí yohna ri mfenihũ, ntsømhũ de nú'a guí øthũ, pa njabũ da za da t'axca ri corasohũ. ⁹Ntsømhũ de ri ts'oquihũ, ne dá du ri muihũ de gatho nú'a xcá 'yøthũ, ne nzoñhũ. Nuri thedehũ, dá mpunga ts'oni, y nuri johyahũ, dá mpunga dumui. ¹⁰Ogrí 'ñexhũ ja rá thandi ra Zidada. Ñobrihũ y nu'á go da 'ñex'a'ihũ 'mefa.

Hiní 'ñepi ga 'yøhũ ma cuhũ

¹¹Ma zi cu'ihũ, ogrí nøñhũ 'na ngu ma'na. Nu'a tó'o nøni rá cu o ri 'yø de nú'a te øt'e, nú'a ja ra uenda go nøma'ñũ ra ley ne ri 'yø. Nu'a tó'o ri 'yø ra ley, ya hingo øt'a ngu nú'a manga ra ley, ngue'a ya ri 'ñet'a nzayase. ¹²Ajuã go bi hyoca ra ley y go gue'a ra nzaya. Y nu'á go gue'a tsa da ñanga ya ja'i, nehe tsa da

mehna to da mehna ja ra tsibi. Pe xi'a'i, zto'ol'igie pa gui 'yø ri miqu'eiu?

Hinto padi te da nja rixudi ndamani

¹³Nú'ahu guí eñhu njaua: “Núbya rapaya o rixudi ga maha ja nú'a ra hnini dí mañhu, y ja grá 'buhuni 'na njeja, ne grá ntuquihu ne grá mpahu pa grá tãhãhu ra boja.” ¹⁴Njabu guí beñhu, pe nixi guí padihu te grá haxhu xudi. Nujú hindí pahu hangu ya pa ma ga ntehua, ngue'a dí njahu ngu ra 'bonguui ri hnequi ne hints'u ya'a da 'metho. ¹⁵Hangue ma'na xá hño gui ñeñhu njaua: “Bũ Ajuã gue'a rá paha, ne 'bu da 'racju ra te ne ra nsequi, nu'bú ha, ga øthu gatho nú'a dí beñhu.” ¹⁶Pe nu'ahú grí 'ñets'ihu co ri mfeni sehẽhu. Y nu gatho ri nt'ets'ihu xi xá nts'o. ¹⁷Ne nu'a tó'o padi da 'yøt'e nú'a xá hño pe hingui øt'e, nú'a go gue'a 'nara ts'oqui.

Ra ts'ofu pa ya rico

5 ¡Nú'ahu rihohu 'yødehu! Mamts'onihu ngue'a ma gui thohu ya danga ugui. ²Ma da 'ya gatho nú'a te guí pe'tshu, ne ma da zip'ahu ra zu'ue gatho ri hoga hehu. ³Ma da boxcua gatho ri bojãhu ngu ra t'axi ne ra oro nú'a xcá muntshu ne xcá pe'tstohu, ne ja da hnequini gue hinxá hño nú'a xcá øthu gue xcá pe'tstohu. Ne'ahu ma gui njahũbu ngu ri bojãhu gue ma gui juadihu, y nuri ts'onc'at'ihu pa xcá pe'tshu ri bojãhu, gue'a ngu 'nara tsibi ma da juat'ahu. Ja nuya ya paya xcá muntshu ndunthi ri bojãhu, y ya yá gats'i ya pa. ⁴Ya xa nt'øde yá ts'oni ri mefihu nú'u to'o xa xop'ahu ri huãihu. Nu'ú zoni ngue'a xcá hyathu ne hinxá ju'tuahũ ngu rí 'ñepabi'u. Pe ma Zidadahu nú'a to'o ra ndã de gatho ya enxẽ mahets'i, ya xa 'yøtuabi yá ts'oni nú'u ri mefihu. ⁵Nuua ja ra ximhai guí øthu nú'a go ri pahasehu, ne hinte grí 'behũ, pe guí njahu ngu

'nara mbo'oni nú'a xa hnoqui pa da tho. ⁶Nu'ahú guí hõxhu ra thai nú'u hinte ma thai tu, ne guí hohu'u masque hinte xa 'yøt'e, y nu'á hingui nøt'ahu.

Rí 'ñepi ga tsethu gatho ya ts'othogui ne ga aphũ Ajuã da maxcahu

⁷Pe nu'ahu ma zi cu'ihu, tsethu gatho nú'a da 'ñep'ahu mientras da zøhø ma Zidadahu. Njahũ ngu ra mot'i nú'a tø'ma ra mudi 'ye ne ra 'befa 'ye pa njabu da za da guxa 'nara hoga sofo. ⁸Ne'ahu ndø'mhu, ne zedihu ri jamfrihu ngue'a ya 'nitho ma da zøhø ma Zidadahu. ⁹Ma zi cu'ihu, ogrí hñøxa thaihu 'na ngu ma'na pa hingui tuxhu ya ts'oqui. Beñhu gue ma Zidadahu to'o ra nzaya, ya ts'ũtho ya pa di 'bedi pa da zøhø'a. ¹⁰Ma zi cu'ihu, tsethu gatho nú'a te guí thohu, ngu bi zeta yá 'mehni Ajuã nú'u bi 'mũ maya'bu ne bi mamba rá noya'a. ¹¹Dí pahũ gue Ajuã japi nú'u to'o tseta gatho ya thogui nú'u thogui'u. Stá øhu de ra Job, hangu ya thogui himbi zethma'a. Pe 'mefa Ajuã xi bi japi'a ngue'a Ajuã xi ja ndunthi rá huecate ne ja ndunthi rá hmãte.

¹²Ma zi cu'ihu, jamasuhu oxqui jurahu, nixi por mahets'i, nixi po ra ximhai, nixi por ma'ra ya t'øt'e. Mañhu nú'a majuani; nu'bu ha, guí mañhu “Ha”, y nu'bu hina, “Hina”, pa njabu Ajuã hinda castiga'ihu.

¹³Bũ 'na de gue'ahu grí sufrihu, 'yaphũ Ajuã pa da max'ahu. O 'bu grí johyahu, tuthu ya jahña. ¹⁴Bũ 'na de gue'ahu grí hñenihu, zõnhu ya ndã de ra nija pa da 'yapa Ajuã por gue'ahu, ne da gox'ahu ra aceite de rá thuhu ma Zidadahu. ¹⁵Y 'bu gui 'yadihu con gatho ri jamfrihu, nu'bú gui ñãnihũ y ra Zidada da 'ra'ahu ra nzaqui, y 'bu xcá 'yøthu 'nara ts'oqui, nu'á da puñ'ahu. ¹⁶Hangue njuãnihũ de ri ts'oquihu 'na ngu ma'na, ne mfaxhu 'na ngu ma'na guí 'yaphũ Ajuã da puñ'a'ihu, y pa njabu

nu'á da 'yøthe'ihũ nehe. Ajuã øtuabi rá nt'adi nú'ã to'o 'bũi xá hño con gue'ã ne apabi con gatho rá mũi. ¹⁷ Nura bãdi Elía 'namrá ja'i nehe nguju, y nú'á xi bi 'yapa Ajuã pa hinda 'uã, hangue himbi 'uã hñu njeya made. ¹⁸ Nepũ ma'na'qui bi yopa 'yapabi Ajuã pa da 'uã y bi 'uã, y nu'bú xi bi hogui ndunthi ra sofo ma'na'qui.

¹⁹ Ma zi cu'ihũ, 'bũ 'nara cu da 'uegue de rá noya Ajuã, nepũ 'na de gue'ahũ gui zofohũ'ã pa da yopa mengui, y nu'á da mengui, ²⁰ nu'bú pađihu gue nu'ã tó'o da co'tsa 'nara 'yøt'ats'oqui de ja rá ts'oñu, nu'á bi ñãnga 'nara 'yøt'ats'oqui pa hinda ma ja ra nidu, y Ajuã go gue'ã bi pumbabi yá ts'oqui nú'ã ra 'yøt'ats'oqui'ã masque xi ndunthi yá ts'oqui.

RÁ MUDI RA PEDRO

RA MUDI CARTA NÚ'A BI 'YOFO RA APOSTOL NSAN PEDRO

Ra apostol Pedro opabi nú'u ya gamfri xa nxani haburaza

1 Núgui drá Pedro, rá apostolgui ra Zidada Jesucristo. Dí op'ahú nuna carta nú'ahú gyá gamfrihú xcá pøñhú de ri haihú ne xcá nxañhú haburaza ma'ra ya hai, 'ra de gue'ahú guí 'buhú Mponto, ma'ra Galacia, nu ma'ra Capadocia, nu ma'ra Asia, ha nu ma'ra Bitinia. ²Ajuá ma Dadahú bi huancahú ngu nú'a xqui beni desde rá mudi pa dá camfrihú ma zi Hmuhú ra Jesucristo. Y po rá Măca Ndăhi bi t'axca ma mfenihú pa ga øtehú ra Zidada Jesu co 'nara mfeni xá nt'axi, y co rá măca ji'a xa xuga ma ts'oquihú. Ajuá da jap'a'ihú ndunthi ne da max'a'ihú pa gui 'buhú te rá 'ñenthó.

Ya gamfri pe'tsa 'nara nthø'mate de ra te pa nzantho

³Ga xøcambenihú Ajuá nú'a to'o ma Dadahú ne go gue'a rá Dada ma zi Hmuhú ra Jesucristo. Nú'á xi ja ndunthi rá huecate pa guecaguihú, hangue xa 'racjü 'nara 'ra'yo te. Ne nubyá dí tømhu gue ma ga yopa ntehu gue'a ma zi Hmuhú ra Jesucristo bi du nepü bi yopa nte ma'na'qui'a. ⁴Nehe dí tømhu ga hañhú nú'a ra tsogui bí pescaguihú Ajuá nuni mahets'i nú'a hinda za da nhuati, nixi hinhya'mü da nts'oqui, nixi hinhya'mü ma da 'medi ngu yá xi ya za. ⁵Ajuá xi sugaguihú co rá ts'edi gue'a dí camfrihú'a. Nú'á sugaguihú asta nú'a ra pa da ñangaguihú nuua ja ra ximhai pa dí 'racjü nuni mahets'i gathó nuya japi de ma mpøhøhú nú'u 'bescaguihú ne ma da hnequi rá ngats'i ra pa.

⁶Hangue por gue'a xi drí johyahú masque dí thohúbya ya ts'othogui nuua ja ra ximhai gue'a go gue'a rá paha Ajuá, pe nuya thogui'u 'bestho ma da uadi gue'a 'raya patho ma da njabú. ⁷Nubya dí thohú ya ts'othogui pa ma'na da zedi ma jamfrihú, pa njabú nu stua yopa penga ra Zidada Jesucristo, Ajuá ma xi da 'ñesca ma nsuhú ne da johya'a gue'a xa zedi ma jamfrihú. Nja ngu ra oro 'rani ja ra tsibi pa ma'na da hogui, núju nehe dí thohú ya ts'othogui pa ma'na da zedi ma jamfrihú. Nura oro masque huadi ne thogui, pe 'rani ja ra tsibi pa ma'na da hogui, y numa jamfrihú ma'na ri muui que ra oro.

⁸Nu'ahú grí madihú ma Zidadahú ra Jesucristo masque hincá hyanthú, ne guí camfrihú'a masque nubyá hinguí hanthú'a, hangue xi grí johyahú co 'nara danga johya xi xá nsunda. ⁹Y nurá ngats'i ra pa, gue'a xcá camfrihú, ma gui tsøñhú mahets'i habú ma dí t'a'ahú gathó ya japi de ri mpøhøhú.

¹⁰Maya'bu nuyá 'mehni Ajuá bi ma gue nujú ndí ma ga mpøhøhú po rá hñojã'i Ajuá. Nuya 'mehni'u himbi za bi badi de nuna mpøhø xa 'racjü Ajuá nubya. Nu'ú xi mi øt'a ra ts'edi pa xa badih-mă te rí bonga nú'a bi mañ'u, pe himbi za. ¹¹Nu'ú bi ma ngu nú'a mi xipa rá Măca Ndăhi Ajuá gue ra Zidada Jesucristo mi ma da thogui ya ugui asta rá du, pe 'mefa mi ma da t'umba ra nsunda. Pe nu'ú himbi za bi badi ha'mü mi ma da njabú, nixi hanja mi ma da nja. ¹²Nuya 'mehni'u bi sipi gue himi ma da hyanda nú'a mi mañ'u, pe nujú ha. Pe bi sipabi'u gue mi pe'tsi da nja gathó nú'a mi mañ'u, pe asta 'mefa. Dí pahú gue nuya pabya xa nja gathó nú'a bi mañ'u, ne gue'a ya xa xi'a'ihú nú'u to'o manba rá noya Ajuá ne hanpa rá ts'edi ra Măca Ndăhi nú'a xuá 'behna de mahets'i. Ne nuna mpøhø-nă xi xá nsunda, hangue asta ya enxé da nehma da badi nehe.

Ajuá ne ga pe'tshu 'nara te strá nt'axi

¹³ Hangue beñhu xá hño de nú'a te gatho gui 'yøthu, ne nsuhú xá hño, ne xi da tømhu nú'u ya japi ma da 'ra'ahu Ajuá po rá hñoja'i nu stua yopa penga ma Zidadahu ra Jesucristo. ¹⁴ Nubyá ya yá batsi'ihu Ajuá ne guí øtehu'a, hangue oxqui beñhu gui 'yø'tehu ya ts'ot'øt'e ngu nú'u nguí øthu ma'met'o ante gui camfrihu ra Zidada. ¹⁵ 'Yohu co ri mfenihu strá nt'axi ngu rá nt'axi Ajuá nú'a xa huahn'ahu pa da pøhø'ihu. ¹⁶ Ngue'a Ajuá xicaguihu ja ra Maça T'ofu ne ena: "Buhu xá nt'axi, ngue'a nugui xá nt'axigui."

¹⁷ Ajuá go gue'a ma Dadahu nú'a to'o dí aphu ma nt'adihu, y nú'a go gue'a nehe ma da hñabgahu nguenda de gatho nú'a te stá øthu. Nú'a hinda ma da xéctho nú'u to'o ma da hñámbe nguenda, hangue mahyoni ga 'yohu co rá ntsu Ajuá gatho nú'u ya pa ga 'buhua ja ra ximhai. ¹⁸ Dí pahú gue Ajuá bi 'uegaguihu de ma nts'o'muihu nú'a xqui 'ñutca ndu ma dadahu. Nu'a bi pøhøguihu, pe hingue co ra t'axi nixi co ra oro nú'a juadi ne thogui. ¹⁹ Bi pøhøguihu co rá maça ji ra Zidada Jesucristo nú'a bi mani nu mi tho'a, nja ngu 'nara zi t'uca deti xá nt'axi ne hinte ja. ²⁰ Nú'a de ante da thoca ra ximhai ya xqui t'eque pa da du ne pa da pøhøguihu, pe hinga 'bestho bi 'ñehe, asta nuya pabya ja bi 'ñehe pa bi pøhøguihu. ²¹ Nujú dí camfrihu Ajuá ngue'a bá pencahu'a ra Zidada Jesucristo pa bi du por guecju, y 'mefa de gue'a Ajuá bi japi bi yopa nte ma'na'qui, ne bá umba rá nsunda. Hangue dí camfrihu Ajuá, ne dí tømhu da zixcahu ja rá nsunda nehe.

²² Y stá camfrihu rá noya Ajuá ne ya stá nxøcju de ma ts'oquihu pa xa za stá mpe'tsua hmatehu 'na ngu ma'na, hangue xi ma ga mádihu 'na ngu ma'na con gatho ma muihu. ²³ Nubyá ya stá

yopa 'buhu ma'ra'yo ngue'a ya stá camfrihu rá noya Ajuá nú'a hinhya'mu ma da uadi. Nuna ra te dí pe'tshu de guecua ja ra ximhai ma da uadi da thogui, pe nuna ra 'ra'yo te stá hañhubya hinhya'mu ma da uadi. ²⁴ Ra Maça T'ofu ena njaua: Rá te ra ja'i nja ngu 'nara ndapo, ha nú'a gatho te pe'tsa nura ja'i'a nja ngu 'nara døni.

Nura ndapo da du y nura døni da hyøe, ²⁵ pe nurá noya Ajuá hinhya'mu da uadi. Y nura noya'a go gue'a ra maça noya ya xa si'ahu.

2 Hangue ya hñacju gatho nú'a xá nts'o, ngu ra nthate, ra ñohmi, ra nduste, ra nt'etsate, guehya dí xi'ahu ya hingui 'yøthu. ² Njahú ngu 'nara zi batsi xi tsu ra thuhu dega 'ba, ne ne da zi ndunthi pa da niña, ne'ahu dá zø'ahu ra thuhu de rá noya Ajuá, pa njabu ma'na da ndangui ri jamfrihu, ³ ngue'a nu'ahé ya xcá patuahú rá hñoja'i ra Zidada.

Ra Zidada Jesucristo gue'a ra mudi do bi megui Ajuá ja rá nija nú'a te

⁴ Jonihu co ra Zidada Jesu nú'a to'o ra mudi do bi megui Ajuá ja rá nija'a nú'a te, y nú'a ra nija'a go guecju núju stá camfrihu. Nja ngu nú'a ra mudi do bi utsa ya gado ne bi fote'u, njabu bi t'utsa nehe ma Zidadahu ra Jesucristo asta bi tho ja ra ponza. Pe ja rá thandi Ajuá xi ri muui, ne bi hñuts'i'a dega mudi do. ⁵ Y núju nehe dí njahu ngu 'raya do nú'u t'ets'i ja ra jado pa rí te rá nija Ajuá, y Ajuá go gue'a ra gado. Nujú go guecju dyá macjahú majuañi ngue'a dí pephe'a. Hangue ma ga umfu ma tehu'a ngu 'nara hña'ti, ngue'a gue'a ri ho Ajuá ga umfu de rá thuhu ra Zidada Jesucristo. ⁶ Ngue'a Ajuá mi manga de ra Zidada Jesu ja ra Maça T'ofu, ne ena njaua: Nugui dí pegui ja ma hnini Sion nuna ra mudi do pa ma nija, ngue'a guehna stá huts'i ne xi ri muui ndunthi;

y nuto gatho da gamfri, hinda ma da 'be yá tsa.

⁷ Hangué nújū dí camfrihū ra Zidada Jesu, dí pāhū gue xi xá nsunda, pe nū'ū to'o hingui camfri'a, hingui pādī ua xá nsunda. Ja ra Māca T'ofō mā njaua de ra Zidada Jesucristo, ne ena:

Nú'ā ra do bi fōthmābū 'na lado nuya hyōngu,

nubyā gue'a ra mūdi do de rá nija Ajuā.

⁸ Ra Māca T'ofō sigui mā de ra Zidada Jesucristo ne ena:

Ya ja'i da za da mfe'tse ja nura do'a, ne da dagui.

Y nu'ū tó'o ri mfe'tse, ri mfe'tse ngue'a hingui camfri rá noya Ajuā. Nú'ū ma da dagui pa da 'mēdi ngue'a bi mangu Ajuā da njabū.

Ya gamfri gue'a rá hnini Ajuā

⁹ Pe nujū go guecju rá hniniguihū Ajuā xa huanchū ne xá nt'axiguihū, ne dyá ndā gá macjahū dí pepū Ajuā ra danga ndā, ne dí māñhū de yá danga 'befi nú'ā to'o bá tsicju de ja ra 'bexuui pa ga 'būhū ja rá māca ñot'i'a, y nú'ā go guesē Ajuā.

¹⁰ Ma'met'o himrá hniniguihū Ajuā, pe nubyā hā, ya rá hniniguihū'a. Ma'met'o hinstí tshū ra huocate, pe nubyā hā, Ajuā xa huegaguihū.

Pepū Ajuā co ri tehu

¹¹ Ma zi hmādi cu'ihū, nú'ahū gyá nzōhōhū de guecua ja ra ximhai, dí xi'ahū gue oxqui beñhū ya ts'omfeni de ra ximhai, ngue'a nuya ts'omfeni'ū go gue'ū da za da ts'oc'a ri 'ra'yo tehu. ¹² Y-ohū xá hño ja yá thandi nú'ū hingyá gamfri. Nú'ū ri numa'ñū'ihū, ne eñ'ahū gue gyá ts'ojā'ihū, pe nu sta hyanda ri hoga'mūihū, ne'ū ma da xōcambeni Ajuā nú'ā ra pa'a da thā'mba nguenda'ū.

¹³ Yōtehu gatho nuya ja'i hā ra ts'utbi, ngue'a guí camfrihū ra Zidada. Yōtehu nuri danga ndahū, ¹⁴ ne gatho nuyá mfats'i'a nú'ū xa thuts'i pa da castiga

nú'ū hingui øt'e xá hño, ha nehe pa da ñamahño de nú'ū øt'e xá hño. ¹⁵ Ajuā gue'a rá paha guí 'yøthū gatho nú'ā xá hño, pa njabū guí co'tuahū yá ne nú'ū ya ja'i ñama'ñū de gue'ahū ne hinte yá fādi.

¹⁶ Nubyā ya hinguí 'būhū ja rá hmanda ra ndaxjua ley, pe hingue ngue'a ya hinguí 'būhū ja rá hmanda ra ndaxjua ley ma guí 'yøthū ya ts'ocate. Nubyā ma'na mahyoni guí 'yøthū ra hño, ngue'a gyá 'begohū de Ajuā. ¹⁷ Hangué mahyoni guí umfū ra t'equ'ei gatho ya ja'i ngu rí 'ñepi cada 'na de gue'ū, ne xi guí mādihū gatho ya cu, ne guí 'yohū co rá ntsu Ajuā, ne guí umfū ndunthi ra t'equ'ei ri danga ndahū.

Ra Zidada Jesucristo bi zeta ya ts'othogui, y njabū ga tsethū nehe

¹⁸ Nu'bū nú'ahū guí 'būhū dega 'bego, 'yøta ri hmuhū co ndunthi ra t'equ'ei, hingue hōnse nú'ū ja yá hmāte ne ya hojā'i, nehe nú'ū xi ya ts'o'mūi. ¹⁹ 'Bū guí tsethū gatho ra nts'o'mūi t'øt'ahū masque hinte go xcá øthū, hōnse ngue'a xcá camfrihū Ajuā, nu'bū hā, guí øthū xá hño ja rá thandi Ajuā. ²⁰ Pe nu'bū dra castiga'ihū ngue'a guí øthū nú'ā hingui ho, ne guí tsetathohū, xí njabū, ¿ha gue da t'e'ts'a ri nsuhū? Hina, hinda za. Pe nu'bū guí sufrihū ngue'a guí øthū ra hño ne gatho guí tsetathohū, nu'bū hā, guí øthū xá hño ja rá thandi Ajuā. ²¹ Ajuā bi huanchū pa ga tsethū ya ts'othogui ngu nú'ā bi zeta ra Zidada Jesucristo. Nú'ā xi bi zeta ya ts'othogui nsinque te ma ts'oqui mi tu, hōnse po rá nguecju, hangué rí 'ñepcahū ga tsethū nehe ngu bi zeti'a. ²² Nu'ā hinhya'mū bi 'yøt'a ni 'nara ts'oqui, nixi to bi hyat'i. ²³ Ora mi ts'ani'a, nu'ā himi thādi. Ora mi hna'm-babi, nu'ā himbi nøt'e. Nu'ā mi øt'e, hōnse mi tsocuatho ja rá 'ye Ajuā ngue'a go gue'a pādī da 'yøt'a ra ts'utbi ngu rí 'ñehe. ²⁴ Ma Zidadahū ra Jesu bi hñasca

gatho ma ts'oquihũ nuni ja ra pont'i habũ bi du'a. Bi du'a pa bi 'uegaguihũ de ra ts'oqui pa da za ga 'bũhũ xá nt'axi. Nú'á xi bi thogui 'raya danga ũgui pa go bi hñasca ma ũguihũ. ²⁵ Nujú ndí njahu ngu 'raya deti xqui nxani haburaza, pe nubyá ya stá yopa penguihũ co ma hoga Ma'yohũ nú'a to'o ri supca ma tehũ.

'Nara ts'ofa pa ya medinthati

3 Nú'ahũ 'behñahũ, 'yõta ri damehũ, pa njabũ nu'bu ri damehũ hingyá gamfri, da za da gamfri'u nsinque gui zofohũ, hõnse ngue'a da hyanda ri hoga'muihũ. ² Da gamfri'u ngue'a da hyandi gue guí 'yohũ xá nt'axi, ne ngue'a xi di ja ri t'equ'eihũ. ³ Odi oda ri mfenihũ ra nthoqui de ri stahũ, nixi de nú'a ra oro gui hñuxhũ, ne nixi de nú'a ra he gui hñuxhũ pa da hnequi mahotho'ihũ. ⁴ Nu'a mahyoni gui 'yõthũ, go da beñhũ gui nhyocjũ de mbo ja ri corasohũ co 'nara nthoqui nú'a hinda ma da ts'oqui. Gui hñoja'ihũ ne gui 'bũhũ co 'nara hoga'mui, ngue'a guehna ri ho Ajuã. ⁵ Njahũ nehe ngu bi nja nú'ũ ya hoga 'behñã mi 'bũ maya'bu, xi mri hñoqui xá hño mbo ja yá coraso, mi camfri Ajuã ne mi õta yá dame. ⁶ Ngu ra Sara, xi bi 'yõta rá dame nú'a mrá thuhu ra Abrá, ne xi bi jamasu'a, y asta mi embi gue go mi gue'a rá hmu. Nu'ahũ da za gui njahũ ngu nú'a ra 'behñã'a 'bũ gui 'yohũ xá hño, ne hingui tsuhũ gatho nú'a da 'ñehe. ⁷ Nú'ahũ 'ñõhõhũ, 'bũhũ xá hño co ri 'behñahũ ngu nú'a ri manda Ajuã, ngue'a Ajuã xa 'ra'ahũ 'nada ra te mahyegui con gue'u, ne ngue'a hinga mahyegui yá ts'edi con gue'ahũ. Hangué numansuhũ'u pa njabũ Ajuã da 'yõde nú'a gui 'yapabihũ.

Mahyoni da sufri nú'a to'o õt'a ra hño

⁸ Nubyá, nú'ahũ grí gathohũ, pe'tshũ 'nada ra mfeni, hñũ'mbahũ yá mui nú'ũ to'o tu yá mui, mádihũ 'na ngu ma'na, pe'tshũ ra nthe cate 'na ngu ma'na, ne

oxqui 'ñexhũ 'na ngu ma'na. ⁹ Oxqui õ'tuahũ ra nts'o'mui nú'ũ to'o õ't'ahũ ra nts'o'mui, nixi gui tsañhũ nú'ũ to'o tsañ'ahũ. Nu'a gui 'yõthũ, 'yaphũ Ajuã da japabi'ũ, ngue'a Ajuã xa huahn'a'ihũ pa gui 'yõthũ njabũ, ne pa da jap'a'ihũ'a. ¹⁰ Xa nt'ofa ja ra Maça T'ofa ne ena njaua:

Nu'a tó'o ne da 'mũ 'nara hoga'mui gatho ya pa de rá te,

dá su rá ne pa hinda nhyate, ne hinda mangu ya ts'onoya.

¹¹ Dá 'uegue de ya ts'oqui ne dá 'yõ't'a ra hño.

Dá 'yõ't'a ra ts'edi pa da 'mũ te rá 'ñen-tho, ne hindra necatuhni.

¹² Ngue'a Ajuã ri japa nú'ũ to'o õt'a ra hño,

ne õtuabi yá nt'adi'ũ.

Pe nuya ts'o'mui, hini japabi'a.

¹³ ¿To'o gue'a da 'yõ't'ahũ 'nara nts'o'mui 'bũ guí õthũ ra hño? Jo'o.

¹⁴ Pe nu'bu guí sufrihũ ngue'a guí õthũ ra hño, nu'bu guí njapihũ. Hangué oxqui tsuhũ te da t'õ't'ahũ, nixi da du ri muihũ. ¹⁵ Xõcambenihũ ma Zidadahũ ra Jesucristo ja ri corasohũ, ne gui ja gui pahũ hanja gui thãtuahũ nú'ũ to'o da 'yan'ahũ de ri jamfrihũ. Hãhã, gui thãdihũ, pe co 'nara t'equ'e'i ne hingue dega nt'ets'i. ¹⁶ Hangué 'yohũ xá hño co ri mfenihũ strá nt'axi, pa njabũ da 'be yá tsa gatho nú'ũ to'o ñãma'ñũ de gue'ahũ. Nu'á ñãma'ñũ de gue'ahũ ngue'a guí tenbahũ rá 'mui ra Zidada Jesucristo. ¹⁷ 'Bũ Ajuã go rá paha pa gui sufrihũ, ma'na xá hño gui sufrihũ ngue'a guí õthũ nú'a xá hño, pe hingue gui sufrihũ po 'nara nts'o'mui gui 'yõthũ.

¹⁸ Nehe ra Zidada Jesucristo bi sufri. Nú'á 'na'quitho bi du pa bi hñasca ma ts'oquihũ. Nú'á hinte ma ts'oqui mi tu pe bi du por guecju núju dyá 'yõ't'ats'oquihũ. Bi njabũ pa bi za dá jonihũ co Ajuã. Dí pahũ gue xi majuani bi thopa

rá ndo'yo, pe rá zi ndahi hina. ¹⁹Ha nu mi du, bi ma bá ña ja yá thandi nú'u to'o ya mi jot'a ja ra nidu. ²⁰Ra de gue nú'u ya ja'i'u go gue'u mi 'bui de nú'u ya pa mi 'bu ra Noé. Nuya ja'i'u himbi ne bi 'yøte Ajuá, y nú'bu mi hoca ra arca ra Noé, Ajuá bi me'tsa ndunthi ra pacencia pa 'bu xa ntsø'mahma'u, pe himbi ne. Hangue hønse hñato ya ja'i bi bongui de ra nzøthe ngue'a hønse gue'u xqui 'yøte Ajuá, hangue himbi jat'a ja ra dehe ngue'a bi yut'a ja ra arca. ²¹Ha nu mi nhyaxa ja ra dehe nú'u ya ja'i mi 'bu mbo ra arca, gue'a 'nara nt'udi de nú'a ra sistehe t'øt'ebya. Nura sistehe'a hingo gue'a pa da t'axca ma ndo'yohu, nú'a go gue'a pa da t'axca ma mfenihu, ne go gue'a 'nara nt'udi de ma mpøhøhu. Stá mpøhøhu ngue'a bi du ne bi yopa nte ma Zidadahu ra Jesucristo. ²²Nepu nú'a bi yopa mengui pa mahets'i, ne bí huh-nibya ja rá 'ñei Ajuá. Ne bí o ja rá 'ye gatho ya enxé nú'u ha ra ts'utbi ne ha ra ts'edi.

Pephu Ajuá co nú'a ra mfadi ne ra ts'edi xa 'ra'ahu'a

4 Ra Zidada Jesucristo xi bi sufri, hangue ne'ahu rí 'ñep'ahu gui hñañhu gatho nú'a da 'ñep'ahu ne gui sufrihu ngu bi nja'a. Ngue'a nu'a tó'o xa sufri, go gue'a ya xa 'uegue de ra ts'oqui. ²De gui 'buhua ja ra ximhai, mahyoni gui 'ueguehu de ya ts'oqui, pa njabu da za gui 'yø'tuahú rá paha Ajuá, y hingo gui 'yø'tuahú rá paha ri ndo'yohu. ³Ma'met'o nguí øthu nehe ngu nú'a øtbya nú'u hingyá gamfri. Nguí øthu ya ts'ot'øt'e, nguí beñhu ya ts'omfeni pa nguí øthu gatho nú'a xi xá nts'o, nguí 'yohu ja ra ntixfani ne ja ra nts'o'yo. Nguí øt'atuhnihu habu ngrí ntilhu. Nguí xøcambenihu ya c'oi nú'u ni ts'u hiní 'ñepi dra søcambeni. Pe nubyá ya dá gue'a xcá 'yøthu. ⁴Nubyá nuya ja'i hingyá gamfri hingui tsa da badi

hanja ya hingerí 'ñohu'u ja yá ts'ot'øt'e nú'u øt'e'u, hangue nubyá ñama'ñu'u de gue'ahu. ⁵Pe nuya ja'i'u pe'tsi te ma da dapa nguenda Ajuá nú'a to'o ma da hñá'mba nguenda gatho nú'u te, ne nú'u ya xa du. ⁶Nehe nú'u ya xa du, ne'u ya xqui ts'ofø de rá noya Ajuá, pa njabu masque ya xa du yá ndo'yo'u, ma da yopa me'tsa ma'na ra 'ra'yo te nú'a ma go da umbabise Ajuá.

⁷Ya ts'uttho ya pa ri 'bedi pa da nja ra ngaxhmai, hangue xi da nsuhu xá hño, ne ogui tsayahú gui 'yapabihu Ajuá. ⁸Nu'a xi mahyoni gui 'yøthu, mádihu 'na ngu ma'na, ngue'a co ra hmáte da za gui mpunba ts'oquihu 'na ngu ma'na. ⁹Nehe 'ñumba ntsayahú 'na ngu ma'na ja ri nguhu ne ote gui mañhu. ¹⁰Cada 'na de gue'ahu pehu nú'a ra 'befi xa 'ra'ahu Ajuá co nú'a ra ts'edi ne ra mfadi xa 'ra'ahu, pa njabu da za gui mfaxhu 'na ngu ma'na ne gui nhyoga mefihu de hangutho ya 'befi xa 'ra'ahu Ajuá po rá hñoja'i. ¹¹'Bu 'na xa t'umba ra 'befi pa da nzote, dá nzote xá hño ngu nú'a manganá rá noya Ajuá. Ha nu'bu 'na xa t'umba ra 'befi pa da mfaste, dá mfaste co nú'a ra ts'edi xa umbabi Ajuá. 'Yøthu njabu pa da hnequi rá nsunda Ajuá ja ri 'máihu de rá thuhu ra Zidada Jesucristo, ngue'a nu'a go rá meti ra nsunda ne go ri manda'a pa nzantho. Njabu gue'a.

Ya gamfri mahyoni da sufri

¹²Ma zi hmadi cu'ihu, odi tu ri máihu ngue'a guí tohu ya ts'othogui. Nixi gui beñhu gue ngue'a gyá gamfrihu hinda za gui thohmahú njabu, pe mahyoni gui thohú njabu pa ma'na da zedi ri jamfrihu. ¹³Nu'a gui 'yøthu, johyahú, ngue'a grí sufrihu ngu bi sufri ma Zidadahu ra Jesucristo. Ngue'a nu'bu grí sufrihu, ma xi gui johyahú nu xcrí hyanthu stua yopa penga ra Zidada Jesu con gatho rá nsunda'a. ¹⁴'Bu tsañ'ahu ya ja'i ngue'a xcá camfrihu ma Zidadahu

ra Jesucristo, padihu gue guí njapihu, ngue'a ra Maca Ndahi 'bui con gue'ahu ne fax'ahu. Xi majuaní, nuya ja'i tsani Ajuá, pe pa gue'ahu ri hnequi rá nsunda Ajuá ja ri 'múihu. ¹⁵Pe ni 'na de gue'ahu oxqui sufrihu po 'nara nthote, nixi po 'nara mfe, nixi po 'nara nts'o'múí, nixi por gui hñøthu habu hiní 'ñep'ahu. ¹⁶Pe nu'bu grí sufrihu hønse ngue'a gyá gamfrihu, hinga 'nara 'betsa'a. Xocambenihu Ajuá ha, ngue'a gyá gamfrihu.

¹⁷Ya bi zø ra ora gue rá ts'utbi Ajuá ma dí mudi co ya gamfri. Hangué nu'bu rá ts'utbi Ajuá ma dí mudi con guecaguihu, ¿xihma nú'u to'o ri utsabi rá noya Ajuá, tengu sta thá'mba nguenda'u? ¹⁸Nu'bu ya hoja'i xá hñei pa da mpøhø'u, ¿xihma nú'u ya ts'o'múí ne ya 'yøt'ats'oqui gá ja'i, tengu xi ma da thogui'u? ¹⁹Hangué 'bu dí sufrihu ngue'a dí ø'tuahú rá paha Ajuá, ma ga siguihu ga øthu nú'a xá hño ne ga tsocuatohu gatho ja rá 'ye Ajuá, ngue'a go bi hyogaguihu'a, y nu'á hinda ma da hyegasehu.

'Nara ts'ofu pa ya gamfri

5 Nú'ahu gyá ndahu de ya nija, dí zo'ahubya. Nugui drá nda nehe de rá nija Ajuá, ne dá handi ne dí damajuani de nú'u ya ts'othogui bi thogui ra Zidada Jesucristo. Y ngugui ngu'ahu ma ga 'buhu mahyegui con gue'a ja rá nsunda nú'a ma da hnequi nu stua yopa pengui'a. ²Jamasuhu nú'u ya gamfri xa 'ra'ahu Ajuá gui suhu, ngu 'raya hoga ma'yo xi ri jamasu xá hño yá deti. Suhu con gatho ri pahahu ngu nú'a ri ho Ajuá. Pehu nura 'befi'a con gatho ri múihu, hingue gui mpefihu pa gui tømhu gue da t'a'ahu ra boja. ³Oxqui ma gui ndanguihu de nú'u grí suhu. Nu'a gui 'yøthu, 'yohú xá hño, pa njabu da den'a ri 'múihu'u. ⁴Y nu stua yopa pengui nú'a ra nda de gatho ya ma'yo, ma da 'ra'ahu 'nara thaha xi xá nsunda, ne hinhya'mu da thegue.

⁵Nehe nu'ahu basja'ihu, dí xi'ahu gue gui 'yøtehu ya nda de ra nija. Y gatho'ihu, 'ñøtehu 'na ngu ma'na, ne oxqui 'ñets'ihu nixi gui nøt'ehu, ngue'a rá noya Ajuá ena njaua:

Ajuá hingui faxa nú'u to'o ri 'ñets'i ne ri nøt'e,

pe nu'u tó'o hingyá nøt'e ne hingyá 'ñets'i, nu'ú ha, fats'i.

⁶Hangué ogrí 'ñets'ihu, nixi gui nøt'ehu. Nu'a gui 'yøthu, hanithohu gatho nú'a bí pehn'ahu Ajuá nú'a ha ra ts'edi, pa njabu nu'á ma da 'ñe'ts'a ri nsuhu 'mefa nu sta zø ra ora. ⁷Gatho ri dumuihu go da tsocuahú Ajuá, ngue'a go gue'a ri su'ahu ne hup'a ri múihu.

⁸Xi da nsuhu, ngue'a nura ts'ondahi go gue'a ma ncontrahu ne 'yo gatho ja rá nguni ra ximhai honi to'o da hyat'i. Nu'á nja ngu 'nara dumanthuhu gá zate mafi ne 'yo honi to'o da za. ⁹Hangué dá zedi ri jamfrihu ne gui nø'tuahú ra ts'ondahi. Beñhu gue nuya thogui guí thohú, gue'u thogui nehe nú'u ma'ra ya cu 'bui gatho ja rá nguni ra ximhai. ¹⁰Pe hinga nzantho ma gui thohú ya ts'othogui, hangué odi tu ri múihu, ngue'a Ajuá ra dangui rá hñoja'i pa gue'ahu, y nu'á go gue'a da 'ra'ahu ra ts'edi pa ma'na da nja ri jamfrihu, ne pa gui tsetihu ya ts'othogui, pa njabu gui 'buhu xá hño. Nu'á po rá hñoja'i xa huahn'ahu pa gui 'buhu ja rá nsunda pa nzantho ngue'a guí 'nathohu co ma Zidadahu ra Jesucristo. ¹¹Ajuá go rá meti ra nsunda, ne go ri manda'a pa nzantho. Njabu gue'a.

Ya nzenjua pehna ra apostol Pedro nu mi uadi rá carta

¹²Dí pehn'ahubu nuna carta co nuni ma hoga cuhu ra Silvano. Hinga ndunthi ya noya dí op'ahu, pe dí op'ahu pa ga nup'a ri mfenihu, ne pa ga xi'ahu gue nú'a ra maca noya xcá camfrihu go gue'a xi majuaní rá noya Ajuá, ne go gue'a xi

cju de rá hmäte'a, hangue dí xi'ahũ gui sigui gui camfrihũ xá hño.

¹³Ri fat'ajua'ihũ nuya cu 'bũcua ja ra nija nuua ra hnini xa thu'mbabi Babilonia. Nuyũ guehyũ ya cu xa huahna Ajuũ ngu xa huahn'a'ihũ nehe. Nehe ri fat'ajua'ihũ ra cu Marco núni dí ja ra uenda

gue ma t'ũ. ¹⁴Nubyá, go dí xi'ahũ gui nzenjuahũ 'na ngu ma'na co 'nara nthũfi dega hmäte.

Gui 'bũhũ te rá 'ñentho gatho nú'ahũ guí camfrihũ ma Zidadahũ ra Jesucristo. Njabũ gue'a.

RÁ ÑOHO RA PEDRO

RÁ ÑOHO RA CARTA NÚ'A BI 'YOFO RA APOSTOL NSAN PEDRO

Ra apostol Pedro opabi ya gamfri

1 Núgui drá Simu Pedro, rá 'begogui ra Zidada Jesucristo ne drá apostol de gue'a. Dí op'ahú nú'ahú guí p'e'tshú nú'a ra jamfri xi xá nsunda ngu nú'a dí p'e'tshe nehe, ngue'a Ajuá ma Zidadahú ra Jesucristo nú'a to'o ma Pøhøtehu øt'e gatho nú'a xá hño ne xa 'racju nuna ra jamfri dí p'e'tshú. ²Ajuá da jap'a'ihú ndunthi ne da max'ahú pa gui 'buhú te rá 'ñenhto ngue'a rí te ri mfadihú de Ajuá ra Dada ne ma zi Hmuhú ra Jesucristo.

Te mahyoni da 'yøt'a ya gamfri

³Ajuá co rá maça ts'edi xa 'racju ma 'ra'yo tehú, ne xa 'racju gatho nú'a te dí hoñhú pa da za ga 'buhú xá hño ja ma 'ra'yo tehú, ne xa 'racju ra mfadi pa dá pahú nú'a to'o xa zoncahú po rá nsunda ne po rá ts'edi. ⁴Nú'a po rá nsunda ne rá ts'edi bi 'racju gatho nuya japi xa ñatcahú, nú'ú xi ya ðanguí, ne xi ri muui ndunthi. Y co nú'u ya japi'u faxcahú pa ga 'buhú ngu rá 'múi'a, ne pa ga 'ueguehú de gatho nuya ts'ot'øt'e jaua ja ra ximhai, nú'u bí ehe de yá ts'onc'at'i ya ja'i. ⁵Hangue por gue'a 'yøthú ra ts'edi pa gui 'yohú xá hño, hingue hønse gui camfrithohú. Y hingue hønse gui 'yohú xá hño, mahyoni gui pa'uahú xá hño rá noya Ajuá nehe. ⁶Y hingue hønse gui pa'uahú rá noya Ajuá, mahyoni gui nsusehú nehe. Y hingue hønse gui nsusehú, mahyoni gui tsethú nehe gatho nú'a da 'ñehe de gue'ahú. Y hingue hønse gui tsethú nú'a da 'ñehe de gue'ahú, nehe mahyoni gui 'yøtuahú rá paha Ajuá. ⁷Y hingue hønse gui 'yøtuahú rá paha Ajuá, nehe

mahyoni gui mpe'tsua t'equ'eihú 'na ngu ma'na. Y hingue hønse'a, nehe mahyoni gui mádiuhú 'na ngu ma'na.

⁸Nu'bu gui 'yøthú gatho nuya ya t'øt'eya con gatho ri muihú, nu'bú há, guí pephú xá hño Ajuá, ne hinda ma 'meditho nú'a xcá pahú de ma Zidadahú ra Jesucristo. ⁹Pe nu'bu hingui 'yøthú gatho nuya ya t'øt'eya, nu'bú ja ra uenda gyá godahú, ne otho ri mfenihú, ne ya xcá pumfrihú gue bri suc'a ri ts'oquihú nú'u nguí øthú ma'met'o. ¹⁰Hangue zi cuhú, xi da 'yøthú ra ts'edi pa da hnequi ja ri 'muihú gue xi majuaní bi huahn'ahú Ajuá pa bi pøhø'ihú. Nu'bu gui 'yøthú njabú, nu'bú há, hinhya'mú gui 'ueguehú de gue'a. ¹¹Nehe nu'bu gui 'yøthú njabú, nu'bú Ajuá co rá danga hmäte ma dí 'ra'ahú 'nara hoga tsaya nuni mahets'i, nuni habú ma grá 'buhú pa nzantho co ma Zidadahú ra Jesucristo nú'a to'o bi pøhøguihú.

¹²Hangue por gue'a nugui hinga tsaya ga ben'ahú nuya ya t'øt'eya, masque ya guí pahú, ne ya xi xa zedi ri jamfrihú ja rá noya Ajuá nú'a xa t'u't'ahú. ¹³Hangue mientras dí te, nugui rí 'ñepqui ga nup'a ri mfenihú co ndunthi ra ts'ofó. ¹⁴Ngue'a dí paði gue 'nitho ma ga tsocua nuna ma ndo'yo, ngu bi xicagui ma Zidadahú ra Jesucristo. ¹⁵Nehe ma ga ja ga ben'ahú gatho nú'a stá xi'ahú, pa hinhya'mú gui pumfrihú, masque ya gra jo'oua ja ra ximhai.

Hño de ya apostol bi hyandua rá nsunda ra Zidada Jesucristo

¹⁶Nú'a dá xi'ahe de rá ts'edi ma Zidadahú ra Jesucristo, ne de rá yo'ehe, hingue 'nara 'bedetho xa zana ya ja'i. Nuje dá xi'ahe nú'a dá hanthe ngue'a nucsehe co ma hmi ma dahe dá handuahe rá nsunda'a. ¹⁷Ajuá ra Dada go gue'a bi 'yøt'e pa bi hnequi rá nsunda ma zi Hmuhú ra Jesu ne bi 'ñe'tsua rá nsu, ngue'a nú'a bá ña desde mahets'i ne bi

'ñena: "Nuni go guehni ma hmāca T'ū, ne xi drí johya con guehni." ¹⁸ Nuje dá øhe nuya ya noya bá ehe desde mahets'i ngue'a ndí 'būheni co ma zi Hmuhū ra Jesu nuni ja ra māca t'øhø habū bi pata rá 'bai'a.

¹⁹ Hangué dí pahū gue nú'a bi mānga yá 'mehni Ajuā maya'bū go gue'a ma-juāni. Hangué xá hño hinga pumfrihū nú'a bi mañ'ū, ngue'a nú'a bi mañ'ū gue'a ri yotc'ahū nuua ja ra ts'oximhai, nja ngu 'nara ñot'i ri yot'i ja ra 'bexuui. Pe dí tømhu gue ma da nja ra hyats'i nu sta yot'a ma Zidadahu ra Jesucristo nuua ja ra ximhai. Nú'bú há, gue'bu ma ga pe'tshū maxøgue ra hyats'i'a ja ma corasohū. ²⁰ Mahyoni ga beñhū xá hño gue hingui tsa ga pahū de guecsehū te rí bonga nú'a bi mānga yá 'mehni Ajuā ne bi 'yofo ja ra Māca T'ofó. ²¹ Ngue'a ni 'na xeni de ra Māca T'ofó himbi 'yofo de rá mfenise 'nara ja'i. Pe nuya māca hoga 'mehni de Ajuā mi hanpa rá ts'edi Ajuā ne mi mañ'ū ngu nú'a mi xipa ra Māca Ndāhi.

Ya hyate xahnate

(Juda 4-13)

2 Maya'bū ja ra hnini de Israel mi 'bui 'raya ja'i mi 'ñet'a 'mehni de Ajuā. Nehe núbya mapaya ma da 'mūi 'raya 'ñet'a xahnate madetho de gue'ahū. Nu'ú ma da 'ñu't'ahū mant'agui 'raya nt'udi xá nts'o nú'ū da za da ts'oc'a ri mfenihū. Nehe ma da gøni ra Zidada nú'a to'o bi du pa da pøhøhma'ū. Hangué Ajuā ma da huati 'bestho'ū po yá ts'o'befi'ū. ² Nduñthi to ma da denba nuyá ts'ot'øt'e ma da 'yøt'e. Y po yá ts'o-qui nú'ū bi cadi'ū, ndunthi to'o ma da ñāma'ñū de nú'a ra nt'utuate majuanī, y nú'á go gue'a rá hoga noya Ajuā. ³ Nuya 'ñet'a xahnate'ū po yá nc'at'a boja ma da 'ñu't'ahū 'raya noya nú'ū 'ñena xi majuanī, pe hønse pa da hñān'a ri bojāhū. Pe nuyá castigo'ū hinda ma da mpont'ui,

ngue'a ya maya'bū mi mā Ajuā gue ma da huati'ū, y ya ma da zøhø ra pa pa da njabū.

⁴ Ngu nú'ū ya ts'o'enxe bi 'yøt'a ya ts'oqui maya'bū nehe, Ajuā himbi pumbabi'ū, hangué bi mehni pa ja ra nidu ne bi got'a ja ra 'bexuui, y ja bí jot'ini'ū asta hinda zøhø nú'a ra pa da t'øt'a ra ts'utbi. ⁵ Ajuā himbi pumbabi nehe nú'ū ya ts'oja'i mi 'bui nú'a ra pa'a bi nja ra dānga nzøthe. Hangué co nú'a ra nzøthe'a, Ajuā bi huata gatho ya 'yøt'at-s'oqui gá ja'i mi 'bucua ja ra ximhai. Hønse ra Noé nú'a to'o bi zofó ya ja'i pa xa 'uehma de yá ts'oqui, hønse'a bi ñāni Ajuā mahyegui co nú'ū má yoto ya ja'i. ⁶ Nehe Ajuā bi huata ra hnini Sodoma ne Gomorra, y hønse ra 'bospi bi gohi. Ajuā bi 'yøt'a njabū pa da ntsu nú'ū ma'ra ya ts'oja'i bra 'befa. ⁷ Pe Ajuā bi ñāni ra Lot nú'a mi 'būhni Sodoma. Nú'á mi 'nara hoja'i, y xi mi tu rá mūi ngue'a mi handua yá ts'ot'øt'e nuya ts'oja'i mi 'bui de guehni. ⁸ Nú'a ra hoja'i'a mi 'bū madetho de nuya ts'oja'i. Hangué nzantho xi mri 'ñunga rá mfeni por nú'a mi øde ne mi handi mi øt'a nú'ū ya ts'oja'i de guehni. ⁹ Hangué dí pađihū gue Ajuā ja rá ts'edi pa da ñāni de gatho ya ts'othogui nú'ū to'o ya hoja'i. Nehe ja rá ts'edi pa da 'ueca gatho ya ts'oja'i ne da castiga nú'a ra pa sta 'yøt'a ra ts'utbi'a.

¹⁰ Y ma'na ma dra castiga nú'ū to'o xi ri 'ñent'i pa da 'yøt'a gatho nú'a go da ne, ne ri nø'tuabi gatho nú'ū to'o hā ra ts'utbi, ne hinte tsutho, xi ya necio. Ne hingui tsu pa da ñāma'ñū de nú'ū to'o hā 'nara danga ts'utbi. ¹¹ Pe nuya enxe bí 'bū mahets'i, masque ma'na ja yá ts'edi ne yá nsu que nuya ts'oja'i'ū, pe hin-hya'mū xa manbabi ja rá thandi Ajuā.

¹² Nuya ts'oja'i'ū nzantho ñāma'ñū pe nixi pađi nú'a mā. Ngue'a nu'ú nja ngu ya mbo'ni otho yá mfeni, ne xa 'mūi hønse pa dra ju ne da tho. Nuya ja'i'ū po yá ts'oquise ma da 'medi pa nzan-

tho. ¹³Y ma da hñanga yá thahá po yá ts'o'befi øt'e. Hyastho xi ri johya ja yá ts'onc'at'i. 'Bui con gue'ahü pe hønse ri 'bet't'a ri tsahü. Masque 'bui ne ri ñuni con gue'ahü 'ñena xi ya cu, pe hønse oda ja yá mfeni yá ts'onc'at'i, y ha'ahu eñ'ahü gue xá hño nú'a øt'e.

¹⁴Nzantho oda yá mfeni nú'ü ya ts'o-qui ne da 'yøt'e co ya 'behña. Hingui tsaya da 'yøt'a ya ts'oqui, y hinhya'mü tsü yá nc'at'i. Nuya ja'i'ü cadí nú'ü hingui paði ua ra hño øt'e ua ra 'ñü. Xi ya c'at'aboja. Pe hinda ma da mpont'ui rá cue Ajuá. ¹⁵Nú'ü xa 'uegue de rá 'ñü Ajuá, ne xa denba rá nts'o'mui ra Balaam nú'a mrá t'ü ra Beor. Nura Balaam xi mi nehma da dahma ra boja co yá ts'o'befi. ¹⁶Hangue Ajuá bi zui'a po nú'a mi beni da 'yøthma. 'Nara pa Ajuá bi japi bi ña nurá burru ngu ña 'nara ja'i, ne bi zofo ra Balaam. Hangue njabu ra Balaam bri japi bi pumfri nú'a ra ts'omfeni mi beni'a.

¹⁷Nuya hyate ja'i'ü nja ngu 'nara pøthe nú'a xa xa. Nehe nja ngu ya guui ri du ra bunthi. Ya xa t'equ'eü pa da ma da 'mü ja ra nidu habü bí ja 'nara danga 'bexuui pa nzantho. ¹⁸Nú'ü manga ya danga noya, pe hinte ri muui nú'a man'ü. Y co yá ts'ot'øt'e cadí nú'ü ya 'ra'yo gamfri ya xqui 'ueguehma de ja ya ts'oqui, cadí pa da 'yøt'e ngu nú'a øt'e'ü. ¹⁹Nehe xipabi gue da za da 'yøt'a gatho nú'a go da ne'ü, ngue'a ya hinto ri manda'ü. Pe go guese'ü ya 'bego de ra ts'oqui, hangue hingui mandase'ü, ngue'a 'bü 'nara ja'i da 'bedi, go gue'a da 'mego de nú'a to'o da dapabi. ²⁰Xi majuani, 'bü 'nara ja'i xa badi ma Zidadahü ra Jesucristo nú'a to'o bi pøhøguihü, ne xa 'uegue de ya ts'oqui, pe 'mefa da yopa mengui da 'yøt'a ya ts'oqui pa go da ntate ra ts'oqui, nu'bü nura ja'i'a ya ma'na strá nts'o pa gue'a que rá müdi ante da gamfri. ²¹Ma'na xá hño hinxa batuahma rá 'ñü Ajuá, que nú'a bi badi ne bi yopa menga ma'na'qui ja ra ts'o-

qui ne bi 'uegue de rá maça noya Ajuá nú'a xqui sipabi. ²²Nura ja'i'a bi nja ngu ra tsat'yo ne ra ts'üdi hma ne t'ena: "Ra tsat'yo bi yopa zi nú'a xqui zogui, y nura ts'üdi xmá nt'axihma, pe bi yopa nxa ja ra bøhai."

Ma Zidadahü ya ma da zøhø

3 Ma zi hmädi cu'ihü, nuna guehna rá ñoho ra carta dí op'a'ihü. Nu'a rá müdi ra carta dá op'ahü ja guehni dá ben'ahü nú'a xcá paðihü, ne dá nup'a ri mfenihü. Y nepya dí yopa ben'ahü de gue'a pa njabu hingui pumfrihü nú'a xcá paðihü. ²Dí ben'ahü nú'a bi manga yá maça 'mehni Ajuá maya'bü, nehe dí ben'ahü nú'a bi manga ma Zidadahü nú'a to'o bi pøhøguihü. Y nú'a go gue'a bá pencahe núje dyá apostolhe pa dá xi'a'ihe nú'a bi man'a.

³Paü gue nuyá ngats'i ya pa ma da 'mü 'raya 'yøtbuhla gá ja'i nú'ü dya zistema ne di øt'a nú'a go da ne'ü. ⁴Nu'ü ma da 'ñena: "¿Habü ja nú'a bi manga ra Jesu gue ma da yopa 'ñehe?" Nu'ü ma da 'ñena gue ya hinda ma da 'ñehe ma Zidadahü, ngue'a ma da 'ñeñ'ü gue desde mi 'bü ndu ma xitahü asta mapaya, desde mi thoca ra ximhai guet'atho ngu nzai. ⁵Nuya ja'i'ü ya hinda ma da ne da gamfri gue Ajuá go gue'a bi hyoca mahets'i ne ra ximhai desde maya'bü, ne hindi camfri gue hønse co rá noya Ajuá bi ma bi nja 'bestho ra ximhai, mi o mbo ja ra dehe, ne ja bi bøhøni. ⁶Nepü nura ximhai'a 'nara pa bi go'ma ra dehe ne bi nhuati'a. ⁷Pe nubyá nura ximhai ne mahets'i ja mapaya, Ajuá xa 'ye'mbabi da tsøgue. Y de da zø ra ora da nzø, Ajuá ri su hmaha, y nú'a ra pa'a da nja ra nsuca uenda ne dra huata gatho ya ts'o'mui gá ja'i.

⁸Pe nu'ahü, ma zi hmädi cu'ihü, oxqui pumfrihü gue pa ma Zidadahü, nu'a 'na pa gue'a ngu 'na 'mo njeya, ha nu'a 'na 'mo njeya pa gue'a ngu 'na patho.

⁹Ra Zidada hinxa pumfri da 'yøt'a nú'a xa ñatcahú gue ma da yopa 'ñehe, ngu m̄anga 'ra gue ya xa pumfri. Hina, hinxa pumfri. Pe nu'á pescahú ra pacencia, ne hingui ne'a gue ni 'nara ja'i hinda 'medi. Nú'á ne gue gatho da ñobri.

¹⁰Pe dí pahú gue nura Zidada ma da yopa 'ñehe, y sta d̄amfri ya ja'i ma da zø ra pa de rá yo'ehe ngu ra ora tsøhø 'nara be. Nu'bú mahets'i ne gatho nú'u te bí jani ma da nhuati co ra tsibi asta dri ñuni. Nehe nuna ximhai ma da zat'i con gatho nú'u te jaua.

¹¹Hangue nu'ahú, mahyoni gui 'yohu xá hño ne gui pepabihú Ajuá, ngue'a gatho nú'a jaua ja ra ximhai ne mahets'i ma da nhuati gatho. ¹²Hangue xi da ndø'mhú, ne gui dama mpefihú ja rá 'befi Ajuá pa 'nihil dua yopa pengui ma Zidadahú. Y nú'a ra pa'a gue'bu ma da zat'a mahets'i ne da nhuati, nehe gue'bu ma da zat'a gatho nú'u te jaua. ¹³Pe Ajuá xa m̄a gue ma da yopa hyoca mahets'i ne ra ximhai ma'ra'yo nú'a habú ma da nja hønse ra hño, ne hinhya'mú ma da nja ra ts'oqui. Hangue nujú dí tø'mhú gue ma da njabú.

¹⁴Hangue ma zi hm̄adi cu'ihú, de gui tø'mhú da zø ra ora da yopa 'ñehe ra Zidada, 'yøthú ra ts'edi pa strá nt'ax-

i'ihú pa hinto da ñap'ahú nu sta 'yøt'a ra nsuca uenda ra Zidada, pa njabú gui 'buhú xá hño ja rá thandi'a. ¹⁵Pahú gue ma Zidadahú pescahú ndunthi ra pacencia, hangue hinxa 'ñehetho ngue'a tø'mi gue da mpøhø ndunthi ya ja'i. Nehe ma zi cuhú ra Pablo co nura mf̄adi xa umbabi Ajuá, ya xa 'yop'ahú de rá yo'ehe ma Zidadahú, ngu núna dí op'ahú nehe. ¹⁶Y ja nú'a ra carta bi 'yop'a'ihú'a, ne gatho nú'u ma'ra ya carta xa 'yofo'a, mahyegui nú'a m̄a. Y 'raya xeni de nuya t'ofu'xi xá hñei pa da zo rá mfeni 'na. Hangue nú'u hingui patua rá noya Ajuá ne nú'u ri yohna yá mfeni, 'na'ño ra mfeni beni'u de nú'a m̄anga yá t'ofu ra cu Pablo, nehe de nú'a m̄anga nú'u ma'ra ya xeni de ra M̄aca T'ofu. Hangue nu'ú pe'tsi te da 'medi.

¹⁷Ma zi hm̄adi cu'ihú, ya gá pahú nú'a stá xi'ahú te ma da nja. Hangue nsuhú pa hinda ca'ahú nú'u ya ts'oja'i, ngue'a nu'bu da ca'ahú, ma gui 'ueguehú de ri jamfrihú. ¹⁸'Yøthú ra ts'edi pa ma'na gui padihú ma Zidadahú ra Jesucristo nú'a to'o bi pøhøguihú, ne pa gui pe'tshú ma'na ndunthi rá hm̄ate ja ri corasohú. ¡Nu'á rí ñepi ga nsundahú nubya ne pa nzantho! Njabú gue'a.

RÁ MŪDI RA XUUA

RA MŪDI CARTA NÚ'A BI 'YOFO RA APOSTOL NSANJUA

Ya noya dega te

1 Ma ga xi'ahũ de ma zi Hmuhũ ra Jesucristo nú'a to'o go guese rá Noya Ajuũ ne ri unga ra 'ra'yo te. Nú'á ya mi 'bui desde rá mudi, y go guet'a dá hanthe ne dá ødehe nú'a te bi ma, dá nhyandahmihe con gue'a ne dá thanihe'a. ²Nú'á mbi 'buhui Ajuũ ra Dada, nepũ bá e bi nja'iuua ja ra ximhai ne bi za to bi hyandi. Y go guecsehe dá hanthe, ne nubyá dí damajuanihe de gue'a nú'a to'o nzantho ja rá te. ³Nú'á dá hanthe, ne nú'a dá øtuahe rá noya, go gue'a dí xi'ahũ, pa nu'ahũ nehe gui padihũ'a ngu nuje dá pahe'a, ne pa njabũ ga 'buhũ mahyegui co 'nada ra mfeni co Ajuũ ma Dadahũ ne ra zi Hmu Jesucristo rá T'ũ. ⁴Hangue dí op'a'ihũ nuya noyaya pa xi ga johyahu mahyegui.

Ajuũ go gue'a ra ñot'i

⁵Nuje dí xi'ahũ nú'a bi xicje ma Zidadahũ ra Jesucristo, gue Ajuũ xá nt'axi nja ngu 'nara hyats'i ri yot'i, ne habũ 'bui'a otho ra 'bexuui. ⁶'Bũ dí eñhũ gue dí 'nada ra mfenihũ co Ajuũ, pe 'bũ dí 'yohũ ja ra 'bexuui ne dí øthũ ya ts'oqui, nu'bú 'nadyá c'uambahũ ngue'a hindí øthũ nú'a xá hño. ⁷Pe 'bũ dí 'yohũ ja ra hyats'i ngu nja'a 'bui ja ra hyats'i, nu'bú dí pe'tshũ 'nada ra mfeni, y co rá ji ma zi Hmuhũ ra Jesucristo rá T'ũ Ajuũ xugaguihũ gatho ma ts'oquihũ.

⁸'Bũ dí eñhũ gue hindyá 'yot'ats'oquihũ, dí nhyat'asehũ ne hinxa yut'a ja ma mfenihũ nú'a majuani. ⁹'Bũ ga daphũ ma ts'oquihũ Ajuũ, nu'á da pungaguihũ, ne da xugaguihũ gatho ma ts'oquihũ, ngue'a nu'á øt'e gatho nú'a xá

hño ne øt'e gatho nú'a ma. ¹⁰'Bũ dí eñhũ gue hinstá øthũ ya ts'oqui, nu'bú ja ra uenda dí ec'uambahũ Ajuũ, y rá noya'a hinxa yut'a ja ma mfenihũ.

Ma zi Hmuhũ ra Jesucristo go gue'a ñangaguihũ

2 Ma zi bats'i'ihũ, dí op'a'ihũ nuya ya noya pa hingui 'yøthũ ni 'nara ts'oqui. Pe 'bũ 'na de guejũ ga øthũ 'nara ts'oqui, ma zi Hmuhũ ra Jesucristo da ñangaguihũ ja rá thandi Ajuũ ra Dada, ngue'a nu'á hinte ma ts'oqui tu. ²Nu'á bi unse rá te ngu 'nara hñã'ti pa bi gutca ma ts'oquihũ; y hingue hønseguihũ, nehe gatho ya ja'i de ra ximhai bi gu'tua ya ts'oqui.

³'Bũ dí øtehũ nú'a ri manda Ajuũ, nu'bú hã, majuani stá pahũ'a. ⁴Nu'a tó'o ena gue padi Ajuũ, pe hønse mantho, ne hingui øt'e nú'a ri manda Ajuũ, nu'bú nú'á go gue'a 'nara c'uamba, ne hingui padi nú'a majuani. ⁵Pe 'bũ núju dí øtehũ nú'a manga Ajuũ, nu'bú xi majuani dí madihũ'a, ne njabũ dí padihũ gue dí 'buhũ xá hño con gue'a. ⁶'Bũ dí eñhũ gue dí 'buhũ co ra Zidada Jesucristo, nu'bú rí 'ñepcahũ ga tembahũ rá 'mui.

Ra 'ra'yo hmanda

⁷Ma zi cu'ihũ, nura hmanda dí op'a'ihũ hinga 'nara 'ra'yo hmanda. Gue'a 'nara ndaxjua hmanda nú'a xcá padihũ desde ra mudi gá camfrihũ, gue gui mádi hũ 'na ngu ma'na. ⁸Go guet'atho rá hmanda Ajuũ dí yopa xi'ahũ, pe nubyá gue'a ngu 'nara 'ra'yo hmanda, ngue'a rá hmate ra Zidada Jesu himi fãdi ma'met'o, ne nixi ri hmatehũ himi fãdi. Nubyá dí padi gue guí mádi hũ 'na ngu ma'na ngu bi macaguihũ ra Zidada Jesu, ngue'a nu'á ya 'yo rí yot'a ri mfenihũ ne ya hingui 'buhũ ja ra 'bexuui.

⁹Nu'a tó'o ena gue 'bui ja ra ñot'i pe utsa rá cu, gue'a 'buta ja ra 'bexuui. ¹⁰Nu'a tó'o madi rá cu 'bui ja rá ñot'i

Ajuá, ne ni 'nara t'ət'e hinda zú rá ts'edi pa da 'ueque de rá 'ñu Ajuá. ¹¹Pe nu'á tó'o ət̄sa rá cu, gue'a 'bui ja ra 'bexuui. Nú'á 'yo ja ra 'bexuui ne hingui p̄adi habu 'yo ngue'a ra 'bexuui xa pu'tua rá mfeni.

¹²Nu'ahu b̄atsih̄u, dí op'a'ihu pa ga ben'a'ihu gue Ajuá ya xa pun'ahu ri ts'oquih̄u. Xa pun'ahu ri ts'oquih̄u ngue'a xcá camfrihu ra Zidada Jesucristo. ¹³Nu'ahu dadah̄u, dí op'a'ihu nguetho xcá p̄adihu nú'a 'bui nzantho. Nu'ahu b̄atsa'n̄oh̄oh̄u, dí op'a'ihu nguetho xcá nt̄atehu de ra ts'ondahi.

Nu'ahu b̄atsih̄u, dí op'a'ihu nguetho xcá p̄adihu ra Dada. ¹⁴Nu'ahu dadah̄u, dí op'a'ihu nguetho ya xcá p̄adihu nú'a 'bui nzantho. Nu'ahu b̄atsa'n̄oh̄oh̄u, dí op'a'ihu nguetho ja ri ts'edih̄u ne guí p̄adihu xá h̄ño rá noya Ajuá, ne xcá nt̄atehu de ra ts'ondahi.

¹⁵Oxqui m̄adihu ya t'ət'e nú'á ja ja ra ximhai, nixi gui ne gui 'yøth̄u ngu nú'a øt'a ya ts'oj̄a'i. Ngue'a nu'a tó'o ri m̄adi nú'a ja ja ra ximhai, nu'á hingui m̄adi Ajuá ra Dada. ¹⁶Oxqui m̄adihu ya t'ət'e de ra ximhai, ngue'a gatho nú'a ja ja ra ximhai, ngu gatho ya ts'onc'at'i nú'a benga ya ja'i ne nú'a handi, ne ra nt'ets'i, gatho'u go gue'u yá hmanda ra ts'oximhai, hingo gue'a rá hmanda Ajuá. ¹⁷Ra ximhai ma da uadi da thogui, nehe yá ts'onc'at'i ya meximhai. Pe nu'a tó'o øtuabi rá paha Ajuá gue'a ma da 'mui pa nzantho.

Nú'a majuañi ne nú'a go ra nc'uamba

¹⁸Ma zi b̄atsi'ihu, ya xa zøhø ra ora de yá ngats'i ya pa. Y ngu nú'a xa si'ahu gue ma da 'ñehe 'na to'o ma da ncontraui ra Zidada Jesucristo, hangue nubyá dí hanth̄u gue ya 'bui ndunthi de gue'u. Hangue por gue'a dí pah̄u gue ya xa zøhø ra ora de yá ngats'i ya pa. ¹⁹Nú'á go gue'u xa 'uegue de guec̄ju ngue'a himbi gamfri xi majuañi ngu stá camfrihu. 'Bu

nú'u xqui gamfrihma xi majuañi nguju, nu'bú hinxa 'uehma'u de guec̄ju. Nú'á bi 'uegue, y por gue'a stá pah̄u gue majuañi hinyá gamfri ngu nú'á dyá gamfrihu.

²⁰Pe nu'ahu xa t'a'ahu rá Maça Ndañi Ajuá ngu xa t'ac̄je nehe, hangue guí pah̄u gatho nú'a majuañi. ²¹Dí op'a'ihu, hingue dí ena gue hingui p̄adihu nú'a majuañi. Xi majuañi guí p̄adihu xá h̄ño. Ne guí p̄adihu gue ni 'nara nc'uamba hingui m̄anga majuañi. ²²¿To'o ra c'uamba? ¿Ha gue hingue nú'a to'o ma gue ma zi Hmuhu ra Jesu hingo ra Cristo nú'a bá pehna Ajuá? Nu'a tó'o ri ncontraui ra zi Hmu Jesucristo go gue'a ma gue Ajuá hingo rá Dada ra zi Hmu Jesucristo, ne ma gue nu'á hingo rá T'u Ajuá. ²³Nu'a tó'o ma gue ma zi Hmuhu ra Jesu hingo rá T'u Ajuá, nu'á nehe hingui camfri nú'a bi manga ra zi Hmu Jesu de rá Dada. Ha nu'a tó'o damajuañi gue ra zi Hmu Jesu go rá T'u Ajuá, nu'á ha, go gue'a xa batuabi rá Dada.

²⁴Hangue nu'ahu dá 'yoda ri mfenih̄u xá h̄ño de nú'a xcá p̄adihu desde rá m̄adi. 'Bu da 'yoda ri mfenih̄u xá h̄ño, nu'bú ma gui 'buh̄u xá h̄ño co ra T'u ne co ra Dada. ²⁵Y ma zi Hmuhu ra Jesucristo go gue'a xa ñatcaguihu da 'rac̄ja ra te pa nzantho.

²⁶Dí op'a'ihu ngue'a dí ne ga xi'ahu te øt'e nú'u to'o ne da hya'a'ihu. ²⁷Pe nu'ahu xcá han̄ihu ra Maça Ndañi nú'a xa 'ra'ahu ra Zidada Jesucristo, ne nu'á 'bui con gue'ahu, y hingue mahyoni ma'na to da 'ñu't'a'ihu nú'a majuañi, ngue'a nura Maça Ndañi go gue'a u't'a'ihu. Go gue'a manga majuañi, hingui m̄anga ra nc'uamba. Hangue 'buh̄u xá h̄ño co ma Zidadah̄u ngu nú'a u't'a'ihu ra Maça Ndañi.

²⁸Hangue nubyá ma zi cu'ihu, 'buh̄u xá h̄ño co ma Zidadah̄u pa nu stí 'ñehe xi da 'ñesca ma nsuh̄u dí gathoh̄u ne hinga 'be ma tsah̄u. ²⁹Dí pah̄u gue nu'á øt'e nú'a xá h̄ño, hangue nehe dí pah̄u gue

gatho nú'u to'o yá meti'a ət'e xá hño nehe.

Núju dyá gamfrihu yá batsiguihu Ajuá

3 Benihu gue Ajuá xa mađiguihu ndunthi, ne xa hñubgaguihu yá batsiguihu'a. Y majuani go guecju yá batsiguihu'a. Y nu'u tó'o hinxa gamfri Ajuá, hingui camfri'u gue yá batsiguihu Ajuá ngue'a nu'ú hinxa bađi Ajuá ma Dadahu. ²Ma zi hmadi cu'ihu, nubyá ya yá batsiguihu Ajuá. Hönse nu'a hinxa sicaguihu, nú'a tengu ma ga 'buhu 'mefa. Pe nu'a dí pađihu gue nu stí 'ñehe ma zi Hmuhu ra Jesucristo ma ga 'buhu ngu rá 'múi'a, ngue'a ma ga handuabihu rá 'múi. ³Hangué núju dí tømhu gue ma ga 'buhu ngu rá 'múi ma zi Hmuhu ra Jesucristo, ma ga əthu ra ts'edi pa ga 'buhu xá nt'axi ngu ra zi Hmu Jesu 'bui xá nt'axi.

⁴Bu dí əthu ya ts'oqui, ya hindí ət-tuahü rá hmanda Ajuá, ngue'a nu'a tó'o ət'a ya ts'oqui, hingui ət'tua yá hmanda Ajuá. ⁵Guí pađihu gue ma Zidadahu ra Jesu bá e bi nja'iuá ja ra ximhai pa bi putca gatho ma ts'oquihu. Nu'á hinte ma ts'oqui tu. ⁶Nu'a tó'o 'bui xá hño co ma Zidadahu ra Jesucristo, hingui ət'a ya ts'oqui. Ha nu'a tó'o xi ət'a ya ts'oqui hinxa bađi to'o gue'a ra Zidada Jesucristo nixi hinxa gamfri'a. ⁷Ma zi batsi'ihu, oxqui hophu to'o da hya'ahu. Ngue'a nu'a tó'o ət'e xá hño go gue'a xá nt'axi rá coraso ngu rá nt'axi ma zi Hmuhu ra Jesucristo. ⁸Nu'a tó'o xi ət'a ya ts'oqui, ya go rá meti ra ts'ondahi. Ngue'a ra ts'ondahi go gue'a bi futa ra ts'oqui desde maya'bu, ne ri siguitho ət'e. Hangué ringue'a bá e rá T'u Ajuá bi nja'iuá pa bi huatua yá 'befi ra ts'ondahi.

⁹Nu'a tó'o xa yopa 'múi ma'ra'yo ya hingui ət'a ya ts'oqui ngue'a nurá 'múi'a ya ngu rá 'múi Ajuá, ne ya hingui tsa da sigui da 'yot'a ya ts'oqui ngue'a ya

xa yopa 'múi de Ajuá. ¹⁰Hangué njaua da za ga pađihu ndañ'u yá batsi Ajuá ne ndañ'u yá batsi ra ts'ondahi, ngue'a nu'a tó'o xi hingui ət'e xá hño ne nixi hingui mađi yá cu, nú'á hingo rá batsi Ajuá.

Ga máđihu 'na ngu ma'na

¹¹Nguetho guehna rá hmanda Ajuá stá ətəhu desde rá mudi nu ndá camfrihu, gue ga máđihu 'na ngu ma'na. ¹²Hinga ətəhu ngu bi 'yot'a ra Caí nú'a mrá batsi ra ts'ondahi. Nu'á bi hyo rá cu. ¿Y pa te bi hyo'a? Ngue'a nurá cu mi ət'a xá hño, ha nura Caí mi ət'a nú'a xá nts'o.

¹³Ma zi cu'ihu, oxqui 'yøhu 'bu ya meximhai da ətsa'ihu. ¹⁴Nujú stá yopa 'buhu ne ya hindí njahu ngu ma'met'o stí 'medihu. Ne dí pađihu gue ya stá yopa 'buhu ngue'a dí mađihu ma cuhu. Ngue'a nu'a tó'o hingui ma rá cu, nu'á xa 'meditho. ¹⁵Nu'a tó'o ətsa rá cu, ja ra uenda bi hyo, ne dí pahü gue 'nara hyote hinxa yopa 'muitho ne hingui pe'tsta ra te pa nzantho. ¹⁶Ra Zidada Jesucristo bi 'ñutcahu nda'a ra hmäte majuani ngue'a nu'á bi du por guecju. Nehe nujú dí 'ñepi ga tuhu po rá ngue ma cuhu. ¹⁷Nu'a tó'o tsupabi ne hingui faxes rá cu nú'a 'be-pabi, nu'á otho rá hmäte ne nixi hingui mađi Ajuá. ¹⁸Ma zi cu'ihu, hingui ho ga máđihu hönse dega netho. Nujú mahyoni ga máđihu con gatho ma mfenihu ne ga mfaxhu.

Hinga ntsuhu ga jonihu ja Ajuá pa ga aphu te ga aphu

¹⁹Ne 'bu majuani ja ma hmätehu, njabu ga pahü gue majuani drí denihu nú'a majuani, y ga pahü nehe gue dí 'buhu xá hño ja rá thandi Ajuá. ²⁰Pe 'bu ga tu ma muihu gue hindí 'buhu xá hño ja rá thandi Ajuá, nu'bú Ajuá da hñubga ma muihu ngue'a nu'á pađi gatho, ne patca ma mfenihu. ²¹Ma zi hmadi cu'ihu, 'bu dí beñhu ja ma corasohu gue dí 'buhu xá hño ja rá thandi

Ajuā, nu'bú hinga ma ga ntsuhū ga jonihū ja gue'a ne ga aphū te ga aphū. ²²Ne nu'araza ma t'adi ga aphū'a, nu'á da 'racju nguetho dí øthū nú'a di manda'a, ne dí øthū ya t'øt'e ngu di ho'a. ²³Ne nu'á bi manda ga camfribihū ra zi Hmu Jesucristo rá T'u, ne ga mádiuhū 'na ngu ma'na ngu xqui manda nehe ma zi Hmuhū ra Jesucristo. ²⁴Y nu'a tó'o ø-tuabi yá hmanda Ajuā, nu'á 'bui xá hño co Ajuā, ne Ajuā 'bui con gue'a. Ajuā bi 'racju ra Maça Ndāhi nú'a utcaguihū gue Ajuā 'bui con guecju.

Rá Maça Ndāhi Ajuā ne ra ndāhi nú'a rá ncontra ma zi Hmuhū ra Jesucristo

4 Ma zi hmadi cu'ihū, oxqui camfrihū gatho nú'a da si'ahū. Padihū xá hño ua go gue'a xi majuañi xa mā Ajuā, pa go gue'a gui camfrihū. Ngue'a ndunthi ya hyate badi 'yo ja ra ximhai, nu'ú 'yobu mā gue ñā co rá ts'edi ra Maça Ndāhi, pe nuya noya mañ'u hingo mahyegui ngu nú'a mā Ajuā. ²Ma ga xi'ahū hanja da za gui padihū nú'a to'o ñā co rá ts'edi ra Maça Ndāhi. Nuto mā gue ma zi Hmuhū ra Jesucristo rá T'u Ajuā bi 'ñe bi nja'i, nú'ú go gue'u hampa rá ts'edi ra Maça Ndāhi. ³Pe nu to'o mā gue ma zi Hmuhū ra Jesucristo hingo rá T'u Ajuā bi 'ñe bi nja'iuā ja ra ximhai, nú'ú hingui hampa rá ts'edi ra Maça Ndāhi. Nú'ú hampa rá ts'edi nú'a to'o ma da 'ñehe da ncontraui ra zi Hmu Jesucristo. Ya xcá 'yødehū ma da 'ñehe ja ra ximhai nú'a ra ncontra'a, y ya 'yo rí mpefi nú'u to'o hampa rá ts'edi'a.

⁴Ma zi cu'ihū, yá batsiguihū Ajuā, ne ya stá ntatehū de ya hyate ja'i, ngue'a Ajuā to'o 'bui con guecju ma'na ja rá ts'edi'a que nurá ncontra'a to'o di manda ya ts'o'mui ja'i ja ra ximhai. ⁵Nuya hyate ja'i pepabi nú'a to'o di manda ya ts'o'mui ja'i ja ra ximhai, hangue mā de nú'a ja ja ra ximhai, ne ya ts'o'mui ja'i de ra ximhai øde nú'a te mañ'u. ⁶Pe nu-

jú yá batsiguihū Ajuā, y gatho nú'u to'o padi'a, nu'ú øtcaguihū nú'a dí mañhū. Ha nu'u tó'o hingyá batsi Ajuā, hingui ne da 'yøtcaguihū. Hangue ringue'a tsa ga pahū to'o mangua nú'a majuañi, ne to'o mangua nú'a hinga majuañi.

Ajuā xi ra mate

⁷Ma zi hmadi cu'ihū, ga mádiuhū 'na ngu ma'na, ngue'a Ajuā ri maçaguihū. Nu'a tó'o madi rá miqu'eiuui, go gue'a ya rá batsi Ajuā, ne nu'á padi xá hño Ajuā. ⁸Nu'a tó'o utsa rá miqu'eiuui, nu'á hingui padi Ajuā, ngue'a rá 'mui Ajuā xi ra mate nzantho. ⁹Ajuā bi 'ñutcaguihū gue xi majuañi nu'á madiguihū ngue'a bá pehna rá 'ra T'u ja ra ximhai pa da 'racju ra 'ra'yo te. ¹⁰Ma ga xi'ahū nda'a ra hmate majuañi: Nujū hinstí madihū Ajuā, pe nu'á xi madiguihū, hangue bá pencahū rá T'u nú'a bi unga rá te pa bi gutca ma ts'oquihū.

¹¹Ma zi hmadi cu'ihū, Ajuā xi bi madiguihū asta habū bi za. Hangue nu-jú dí 'ñepcaguihū ga mádiuhū 'na ngu ma'na. ¹²Ni 'nara ja'i hinhya'mū xa hyanda Ajuā. Pe 'bu ga mádiuhū 'na ngu ma'na, nu'bú hā, Ajuā 'bui con guecju, y njabu ma'na ga pahū tengū rá hmate'a. ¹³Nujū dí pahū gue dí 'buhū co Ajuā ne Ajuā 'bui con guecju nguetho nu'á xa 'racju rá Maça Ndāhi. ¹⁴Nuje stá hanthe rá T'u Ajuā bá pehna Ajuā ra Dada pa da pøhø ya meximhai, ne dí dama-juañihe njabu. ¹⁵Bu 'na to'o da dama-juañi gue ma zi Hmuhū ra Jesu go gue'a rá T'u Ajuā, Ajuā 'bui con gue'a ne nu'á 'bui co Ajuā.

¹⁶Ya dí pahū gue ri maçju Ajuā, ne gue'a dí camfrihū ngue'a nu'á 'bui con guecju. Nurá 'mui Ajuā xi ra mate nzantho, y nu'a tó'o madi rá miqu'eiuui, go gue'a 'bui co Ajuā ne Ajuā 'bui con gue'a. ¹⁷Dí madihū Ajuā ne dí madihū ma miqu'eihū, hangue hinga ntsuhū nú'a ra pa'a de ra nsuca uenda, ngue'a numa

'm̄ih̄ua ja ra ximhai gue'a ngu rá 'm̄i ma zi Hmuh̄u ra Jesu. ¹⁸'B̄u dí m̄adih̄u Ajuá con gatho ma m̄ih̄u, hinga ntsuh̄u nú'a da 'yotcah̄u'a. Ngue'a nura ntsu go gue'a rá 'ñoui ra castigo, y nu'a tó'o tsu ra nsuca uenda, tsu ngue'a hinxa m̄adi Ajuá.

¹⁹Ajuá go rá m̄adi bi m̄adiguih̄u, hangue nujú go dí m̄adih̄u'bya'a. ²⁰Nu'a tó'o ena gue ri m̄adi Ajuá, pe nu'á utsa rá cu, nu'á go 'nara c'uamba. Ngue'a 'b̄u 'na utsa rá cu nú'a xa nhyandahmiui, nu'bú ¿hanja da za da m̄adi Ajuá nú'a hinxa hyandi? ²¹Nuna go guehna ra hmanda xa xicju Ajuá ga øth̄u: Nu'a tó'o m̄adi Ajuá, mahyoni nehe da m̄adi rá cu.

Stá nt̄ateh̄u de ya ts'ot'øt'e de ra ximhai

5 Nu'a tó'o camfri gue ma zi Hmuh̄u ra Jesu go gue'a ra Cristo nú'a bá pehna Ajuá, nú'á go gue'a rá batsi Ajuá. Y nu'a tó'o ri m̄adi Ajuá ra Dada, go gue'a da m̄adi nú'u to'o yá batsi Ajuá nehe. ²'B̄u majuani dí m̄adih̄u Ajuá, ne 'b̄u dí ø'tuah̄u yá hmanda'a, nu'bú dí p̄adih̄u gue dí matuah̄u yá batsi Ajuá. ³Ngue'a 'b̄u dí ø'tuah̄u yá hmanda Ajuá, nu'bú xi majuani dí m̄adih̄u'a, ne nuyá hmanda Ajuá hingui hei ga ø'teh̄u. ⁴Ngue'a nu'a tó'o rá batsi Ajuá xa d̄apa gatho ya ts'ot'øt'e de ra ximhai. Nujú stá nt̄ateh̄u de ya ts'ot'øt'e de ra ximhai ngue'a dí camfrih̄u Ajuá. ⁵¿To'o xa d̄apa ya ts'ot'øt'e de ra ximhai? Nu'a tó'o camfri gue ma zi Hmuh̄u ra Jesu go gue'a rá T'u Ajuá, go gue'a xa d̄apa ya ts'ot'øt'e de ra ximhai.

Nú'u to'o damajuani de rá T'u Ajuá

⁶Ra Zidada Jesucristo bá eheua ja ra ximhai, bi nxistehe ne bi na'ma rá ji bi du. Hingue hønse bi nxistehe, pe nehe bi du'a. Ha nura M̄aca Nd̄ahi xicju de gue'a ne nu'á m̄anga majuani. ⁷Nuni mahets'i 'b̄ui h̄nu nú'u to'o 'nat'a m̄a gue ma zi Hmuh̄u ra Jesucristo go rá

T'u Ajuá. 'Na go ra Dada, ma'na go gue'a nú'a to'o xa thu'mbabi gue go gue'a ra Noya, ha nu ma'na go rá M̄aca Nd̄ahi Ajuá. Gatho'u 'nat'a m̄a. ⁸Nehe nuua ja ra ximhai rá M̄aca Nd̄ahi Ajuá utcaguih̄u gue ma zi Hmuh̄u ra Jesucristo go gue'a rá T'u Ajuá. Y nu mi nxistehe'a, Ajuá bi m̄a gue go rá T'u'a. Ne dí m̄añh̄u gue go gue'a rá T'u Ajuá, ngue'a bi na'ma rá ji ne bi du po rá nguecju. Gatho dí m̄añh̄u mahyegui gue ma zi Hmuh̄u ra Jesucristo go gue'a rá T'u Ajuá. ⁹'B̄u ga camfrih̄u nú'a damajuani ya ja'i, ma'na mathoni ndunthi ga camfrih̄u nú'a m̄anga Ajuá ra Dada, ngue'a nú'á go guese'a m̄a gue ma zi Hmuh̄u ra Jesu go gue'a rá T'u'a. ¹⁰Nuto camfribi rá T'u Ajuá, nu'á ya xa b̄adi ja rá coraso nú'a majuani. Pe nu'a tó'o hingui camfri Ajuá, ja ra uenda ec'uamba'a, ngue'a hinxa gamfri nú'a bi m̄añ'a de rá T'u. ¹¹Ne nuna guehna nú'a xa xicaguih̄u Ajuá, gue bi 'racju 'nara 'ra'yo te nú'a da nja pa nzantho. Dí pe'tsh̄u nura 'ra'yo te'a ngue'a rá T'u Ajuá 'bui ja ma corasoh̄u. ¹²Nu'a tó'o 'b̄ui co rá T'u Ajuá, pe'tsa ra 'ra'yo te; pe nu'a tó'o hingui 'b̄ui co rá T'u Ajuá, hingui pe'tsa ra 'ra'yo te.

Ya ngaxa noya dega ts'ofu

¹³Dí op'a'ih̄u pa da za gui p̄adih̄u gue guí pe'tsh̄u ra te pa nzantho nguetho guí camfrih̄u gue ma zi Hmuh̄u ra Jesucristo go gue'a rá T'u Ajuá.

¹⁴Y núju dyá gamfrih̄u da za ga aph̄u Ajuá nú'a ga ne ga aph̄u, y nu'b̄u gue'a rá paha'a, nu'bú da 'yøde ma nt'adih̄u. ¹⁵Y 'b̄u øde ma nt'adih̄u, nu'bú da 'racaguih̄u nú'a dí aph̄u.

¹⁶'B̄u gui p̄ah̄u gue 'nara cu xa 'yøt'a 'nara ts'oqui, ne 'b̄u nú'a ra ts'oqui'a hinda japi da 'medi pa nzantho, da za gui 'yapabih̄u Ajuá por gue'a, y Ajuá da japi da ñobri. Ja 'nara ts'oqui nú'a japi da 'medi pa nzantho nú'a to'o øt'e'a. Nú'á

hindí xi'ahũ gue gui 'yaphũ Ajuã por gue'a. ¹⁷ Cada ra 'mi'qui 'nara ja'i øt'e nú'a hingo rá paha Ajuã, nu'á øt'a 'nara ts'oqui. Pe hinga gatho ya ts'oqui japi da 'medi pa nzantho nú'a to'o øt'e.

¹⁸ Dí padihũ gue nu'a tó'o rá batsi Ajuã, hinguí siguí øt'a ya ts'oqui, ngue'a rá T'ũ Ajuã su'a pa hinte da za da 'yø'tu-abi ra ts'ondahi.

¹⁹ Ne dí padihũ gue nuju yá metiguihũ Ajuã, ha nuya ts'oja'i ja ra ximhai o ja rá 'ye ra ts'ondahi.

²⁰ Ne dí padihũ gue rá T'ũ Ajuã xa 'ñe-heua ja ra ximhai. Y nu'á bi 'ñutcaguihũ pa ga padihũ to'o gue'a Ajuã majuani. Dí 'bũhũ co Ajuã nú'a majuani ngue'a dí 'bũhũ co ma zi Hmuhũ ra Jesucristo nurá T'ũ'a. Nú'á gue'a Ajuã majuani ne 'racaguihũ ra te pa nzantho. ²¹ Ma zi batsi'ihũ, oxqui ma gui camfrihũ ni 'nara c'oi nú'ũ t'embí gue go gue'ũ Ajuã, nixi gui xøcambenihũ. Høñse Ajuã bí 'bũi mahets'i go gue'a gui xøcambenihũ. Njabũ gue'a.

RÁ ÑOHO RA XUUA

RÁ ÑOHO RA CARTA NÚ'A BI YOFO RA APOSTOL NSANJUA

Nú'a majuañi ne ra hmañe

1 Núga drá Xuua ya drá ndaxjua, dí op'a'i co ri batsi nú'i ma zi nju'i, xa huahn'ahũ Ajuã. Dí mañi'ihũ ngue'a nujũ mahyegui dí teñhũ nú'a majuañi. Ne hingue hõnsegui dí ma'ahũ, nehe gatho nú'u to'o xa bañi nú'a majuañi ri mañi'ihũ, ngue'a nu'ahũ guí pañihũ nú'a majuañi. ²Nu'ahũ dí mañi'ihũ ngue'a gathoguihũ dí pañihũ nú'a majuañi ne hinhya'mũ ma ga pumfrihũ'a. ³Ajuã ra Dada ne ma zi Hmuhũ ra Jesucristo rá T'ũ, ma da jap'a'ihũ ne da me'ts'ahũ ra nthecate, ne da max'ahũ pa gui 'bũhũ te rá ñenthõ ngue'a guí camfrihũ nú'a majuañi ne grí mañihũ Ajuã.

⁴Dá johya ndunthi nú'a ra ora dá nth'e'be 'ra de nuri batsi nú'u 'yo xá hño ngu nú'a bi xicaguihũ Ajuã ra Dada gue ga 'yohũ. ⁵Nubyá ma zi nju'i, xi dí ne ga xi'a'i gue pe'tsi ga mañihũ 'na ngu 'na. Dí op'a'ihũ nuna ra ndaxjua hmanda nú'a stá õdehũ desde ra muñi ndá camfrihũ. ⁶Ne ¿hanja da za ga mañihũ 'na ngu 'na? Ga øthũ gatho nú'a xicjũ Ajuã ga øthũ, nu'bũ njabũ da za ga mañihũ 'na ngu 'na. Ne go gue'a bi sicjũ desde ra muñi ndá camfrihũ gue nzañthõ ga mañihũ 'na ngu 'na.

Ya hyate

⁷Guehna dí xi'ahũ ngue'a ndunthi ya hyate 'yo'u haburaza ja ra ximhai. Nu'ũ ma gue himbi njã'i ra Zidada Jesucristo nú'a rá 'mehni Ajuã. Pe nu'u tó'o ma njabũ gue'u ya hyate ne yá ncontra ra Zidada Jesu. ⁸Nsusehũ pa hintõ da hya'a'ihũ, pa hingui 'bethũ nú'a ra 'befi xcá 'yõthũ, pa njabũ gui hañhũ ra thãhã nú'a ne da 'ra'ahũ Ajuã.

⁹Nu'a tó'o hingui õte nú'a manga Ajuã, nu'ã hingui camfri nú'a bi 'ñudi ma zi Hmuhũ ra Jesucristo, ne nu'ã hingui pañi Ajuã. Pe nu'a tó'o camfri nú'a bi 'ñudi ma zi Hmuhũ ra Jesucristo, nu'ã pañi ra Dada ne ra T'ũ. ¹⁰Nu'bũ 'nara ja'i da zõñ'a'ihũ ne da xi'ahũ 'nara nt'udi nú'a hinxa 'ñudi ma zi Hmuhũ ra Jesucristo, oxqui ma gui umfũ ntsaya ja ri nguhũ, nixi gui zenguahũ y nixi gui 'ñemfũ: "Ajuã da max'a'i." ¹¹'Bũ 'na to'o da zengua 'na de nuya ja'i'ũ o da 'ñembi: "Ajuã da max'a'i", go gue'a dí mfaxui yá ts'o'befi nuya ja'i'ũ.

Ya ngaxa noya

¹²Dí pe'tshmañ ndunthi te ga xi'ahũ, pe hõnse dí xi'ahũ nuya ya noya dí op'a'ihũ, ngue'a dí beni ga tsõñ'a'ihũ ne ga hñandahmihũ pa ga ñahũ, pa njabũ xi ga johyahũ.

¹³Peñ'a'ihũ ya nzengua yá batsi ri cu nú'a to'o xa huahna Ajuã nehe. Njabũ gue'a.

RÁ HÑU RA XUUA

RÁ HÑU RA CARTA NÚ'A BI 'YOFO RA APOSTOL NSANJUA

Mi hm̄a xá hño de ra Gayo

1 Núga drá Xuua ya drá ndaxjua, dí op'a'i ma zi hm̄adi cu Gayo nú'i dí ma'i ngue'a mahyegui dí camfrihu nú'a majuani.

²Ma zi cu'i, dí apa Ajuá da bõni xá hño gatho nú'a guí øt'e. Ngu ri coraso 'bui xá hño co Ajuá, njabu nehe dí ne gui 'bui xá hño ja ri te. ³Dá johya ndunthi nu mi zøhøua 'raya cu ne bi xicagui'u gue xi guí 'yo xá hño ne guí øt'e nú'a majuani ngu nú'a ri manda Ajuá. ⁴Nú'u to'o xa gamfri nú'a dá uti, nú'ú dí øt'a ra uenda gue ma batsi, ne xi dí johya ndunthi nura ora dí øde gue ri sigui øt'e nú'a majuani ngu ri manda Ajuá.

⁵Ma zi cu'i, nu'í guí øt'e 'nara hoga 'befi ngue'a guí umba ra mfats'i ya cu masque hinguí padi'u. ⁶Nura ora ndí munts'ihēua ja ra nija, nuya cu bi zøhøua bi metcahe de nú'a ra hm̄ate xcá umbabi'u. Xá hño gui sigui gui fats'i'u ne gui umbi'u nú'a mathoni pa da 'ño da mamba rá noya Ajuá, ngue'a nu'ú pepabi Ajuá. ⁷Nu'ú xa zoguí yá ngu ne 'yo zofo ya ja'i de ma zi Hmuhu ra Jesucristo, ne hinxa hñani'u ni 'nara mfats'i de nú'u hingingá cu. ⁸Por gue'a nuju mathoni ga faxh'u. Ga mfaxh'u 'na ngu ma'na pa da ntunga rá noya Ajuá.

Rá nts'o'mui ra Diótrefe

⁹Dá peñ'a'ihubu 'nara carta ja ri hmunts'ihū, pe nura cu Diótrefe nú'a

to'o di 'ñets'ise pa da nda de ya cu ja ri nijahu, hingui ne da 'yøt'e nú'a dí mañhe. ¹⁰Hangue nu xcrá mabū ga tsøñ'a'ihu, ma ga xi'a'ihu ja ri hmunts'ihu te øt'a ra cu Diótrefe. Nu'á nønje ne ma nú'a hinga majuani pa hinda 'yøtcaguihe ya cu. Nú'á ne gue go da t'øte'a. Ne hinga hønse'a øt'e, nehe hingui umba ntsaya nú'u ya cu tsøñ'a'ihu, ne haçuabi ya cu gue hinda umba ntsaya nehe'u. Nu'a tó'o ri unga ntsaya, ra cu Diótrefe eni de ra nija.

¹¹Ma zi hm̄adi cu'i, oxqui ma guí øt'e ngu øt'a ya ts'o'mui gá ja'i. Ma'na xá hño tamba yá 'mui nú'u to'o øt'e xá hño. Nu'a tó'o øt'e xá hño, gue'a rá batsi Ajuá, ha nu'a tó'o hingui øt'e xá hño, hinxa baði Ajuá.

Hm̄a mi øt'e xá hño ra Demetrio

¹²Numa cuhu ra Demetrio, gatho ya cu ña xá hño de gue'a, ngue'a nu'á øt'e nú'a majuani. Necje nehe, dí mañhe gue nu'á øt'e xá hño. Ne guí padi gue nú'a dí mañhe gue'a majuani.

Ya ngaxa noya

¹³Ja ndunthi te ga xi'i, pe hindí ofoua gatho. ¹⁴Ngue'a dí beni ga mabu 'bestho pa ga hñandahmihu ne ga ñahu.

¹⁵Ma zi cu Gayo, Ajuá da max'a'i. Gatho ma mpadihu nú'u 'bucua peñ'a'i ra nzungua. 'Yøtca ra mate guí fat'ajuá cada 'nama mpadihu nú'u bí 'bui de guepu. Njabu gue'a.

RA JUDA

RA CARTA NÚ'A BI 'YOFO RA APOSTOL NSAN JUDA

Ra apostol Juda opabi yá nthahni Ajuá

1 Núga drá Juda rá cugui ra Cobo ne rá 'begogui ma zi Hmuhú ra Jesucristo. Dí op'a'ihú gatho nú'ahú xa huahn'ahú Ajuá. Ajuá ma Dadahú xi ri mađi'ihú, ne ma zi Hmuhú ra Jesucristo su'a'ihú. ²Ajuá da me'ts'ahú ndunthi ra nthecate ne ra hmáte, ne da max'ahú pa gui 'buhú te rá 'ñenthó.

Nú'u to'o udi ya ne'uamba

(2 Pedro 2:1-17)

³Ma zi hmáđi cu'ihú, ndí beni ga op'a'ihú hmahá de nú'a stá camfrihú pa ga mpòhòhú. Pe nubyá dí beni mathoni ga op'a'ihú pa ga xi'ahú gue oxqui hophú to'o da 'uec'a'ihú de nú'a xcá camfrihú. Gui njahú ngu 'nara hoga soldado, xi gui ñanihú nú'a xcá camfrihú, nguetho Ajuá ya xa 'yentc'a ja ma 'yehú nuna ra jamfri dí pe'tshú núju yá metiguihú'a. ⁴'Raya ts'oja'i ya xa yut'a mant'agui habú 'bui ya cu. Nu'ú ót'a ya ts'o'befi ne eñ'u: "Ajuá xi ja rá nthecate hangue hinte da 'yòtcahú de nú'a dí óthú." Njabú mañ'u, pe hingo majuaní. De maya'bu bi t'ofó gue mi ma da 'múi ya ts'oja'i ngu'u, ne Ajuá xa 'ye'mbi pa da castiga'u. Nú'u ya ts'oja'i'u gue'u cõnga Ajuá ma Hmuhú ne ma Zidadahú ra Jesucristo.

⁵Dí ne ga ben'a'ihú de nú'a ya guí pađihú, gue Ajuá bi ñanga ya me Israel pa bi bõni'u de Egipto, pe 'mefa nu'u himbi ne bi gamfri'a, bi huati'u. ⁶Nehe dí ne ga ben'a'ihú de nú'u ya enxé mbi 'bu mahets'i ne bi nts'o'yòde ngue'a nu'ú mi ne ma'na ra ts'edi xa t'umbi pa da ndá, ne bi zogui'u yá maca 'múi habú mi

'bui'u. Hangue Ajuá bi mehni'u pa ja ra 'bexuui habú that'i co ya tócbõja asta ra pa'a Ajuá da hñá'mba nguenda ne da castiga'u. ⁷Nehe dí ne ga ben'a'ihú nú'a te bi tho ya me Sodoma ne ya me Gomorra, ne ma'ra ya hnini guetbu de gue'u. Nuya ja'i mengu de guehni bi nts'o'yòde nehe ngu ya ts'o'enxe. Nuya ja'i'u toraza mi hñuxui'u, y nuya 'ñòhò mri hñuxui yá mi'ñòhòui, ha nuya 'behñá mri hñuxui yá mi'behñáui. Hangue Ajuá bi mem-pabi'u ra tsibi pa bi zat'i'u. Guehna 'nara nt'udi pa gatho nuju, hinga nts'o'yòdehú pa hindra castigaguihú ja ra tsibi nú'a zò pa nzantho.

⁸Nuya ts'oja'i to'o xa yut'a ja ya hmunts'i, gue'u ri nhyecuauí ngu nú'u ya ts'o'enxe ne nú'u ma'ra ya ts'oja'i. Hingui tsama yá mfeni, 'ñena 'ui'thá, ne ri ts'onga yá ndo'yo co ya ts'ot'ót'e ót'e. Hingui ne'u to da manda, ne ñama'ñú de yá enxé Ajuá nú'u to'o há ra ts'edi. ⁹Pe nurá danga enxé Ajuá nú'a rá thuhu ra Migue himbi 'yòt'e ngu ót'e'u. Nu mi ntsanoyauí ra ts'ondahi pa himbi hopi bi hñá'tsua rá ndo'yo ndu ra Moise, himbi ne bi zui de nú'a xqui 'yòt'e'a, nu'a bi 'yòt'e, bi zofó co ya noya xá hño, ne hõnse bi 'ñembabi: "Ra Zidada go gue'a da hñan'a nguenda." ¹⁰Pe nuya ts'oja'i'u ótbuhlatho de nú'a hingui pađi'u. Hinte yá fađi nja ngu ya mbo'oni. Nu'ú ót'e nu'araza go da ne'u, hangue njabú ma'na rí nts'ocse'u.

¹¹¡Tengu ya ts'othogui ma da thogu-i'u! Nú'ú gue'u ya ts'o'yòde ngu ra Caí nú'a to'o himbi ne bi 'yòt'a nú'a bi ma Ajuá. Nehe nu'ú nja ngu ra Balaam nú'a to'o mi ót'a nú'a xá nts'o pa da da ra bo-ja. Nehe nu'ú nja ngu ra Coré nú'a to'o bi nò'tuabi ra Moise. Hangue nú'a ne gatho nú'u to'o mri deni'a, bi dut'a ra hai, bi du'u. ¹²Nuya ts'oja'i'u pa ja ri ngohú, ne ri ñuni con gue'ahú, ne xi ya ts'o'y-o'u, ne ri japi da ts'oca ri ngohú. Nu'ú nja ngu ya guui 'ñena ma da 'uai, pe dí

duda ra ndāhi, njabũtho nuya ts'ojā'i di hyatc'ua di hyat'ni. Nú'ú nja ngu ya 'bai gá fruta thø'mi da unga ra fruta pe otho. Njabũtho'u. Nu'ú nja ngu ya 'bai gá fruta xa du, xra c'atsi con gatho yá 'yu. Nu'ú mā gue ma da 'yøt'a ndunthi, pe hinte øt'e. ¹³Nú'ú gue'u nja ngu ra ndehe 'y-onga ra ndāhi asta rá fũgui tsøni ja ra ñanthe ne ja bí tsohni yá paxi. Njabũ ri hnequi yá ts'o'befi'u. Nehe nu'ú nja ngu ya tsø xa ponga yá 'ñu ne xa 'medi'u ja ra 'bexuui. Njabũ nehe nuya ts'ojā'i'u ma da 'medi pa nzantho.

¹⁴Nura Enoc go gue'a rá 'beto de yá 'beto ra Adá asta rá cut'a, maya'bu bi mā de nuya ts'ojā'i, ne bi 'ñena: "Yøhu gue ma da 'ñepu ra Zidada co ya 'motho gá enxé. ¹⁵Ma da 'ñehe pa da hñā'mba nguenda gatho ya meximhai, ne pa da castiga ya ts'ojā'i de ya ts'ot'øt'e xa 'yøt'e'u, ne ma da castiga nú'u ya nõnte xa nõnga Ajuā." ¹⁶Nuya ja'i'u te yá zeya, y hinte ri ho'u. Nú'ú øt'e nu'araza ra ts'o-qui go da ne'u, te yá 'ñets'i, y xi ho'ta ya jā'i pa ne te da t'umbi'u.

Ra ts'ofo pa ya gamfri pa da jamasu te øt'e'u

¹⁷Pe nu'ahú ma hmādi cu'ihu, beñhu nú'a bi mǎnga ma'met'o nuya apostol nuyá 'mehni ma Zidadahũ ra Jesucristo. ¹⁸Nu'ú bi xi'ahũ gue ma da 'mui nú'u to'o da 'ñøtbuhlatho de Ajuā nu de yá ngats'i ya pa. Nú'ú hønse ri ho da 'yøt'a yá ts'onc'at'i. ¹⁹Ne 'ueca ya cu, ne hingui øt'e'u ngu nú'a ri manda Ajuā, hønse øt'e nú'a go da ne'u. Nu'ú hingui 'buhui ra Māca Ndāhi.

²⁰Pe nu'ahũ ma hmādi cu'ihu, dá nja ri ts'edihũ de nú'a ra māca jamfri xcá hānihũ xá nsunda, ne 'yapabihũ Ajuā ngu nú'a da 'ñu't'a'ihũ ra Māca Ndāhi. ²¹Nsusehũ pa gui 'buhũ xá hño ja rá hmāte Ajuā. Hñu'mba muihũ. Tømhũ nú'a ra te ma da t'a'ahũ pa nzantho ngue'a ma Zidadahũ ra Jesucristo bi yo rá mui con gue'ahũ.

²²Zohũ nú'u to'o ri dāhũ. 'Ñutuahũ pa ma'na da badi'u nú'a majuaní ne da gamfri'u xá hño. ²³Nehe zohũ nú'u ma'ra øt'a ya ts'oqui pa ya hinda sigui da 'yøt'e, ja ra uenda 'na guí hanthũ xa zo ja ra tsibi ne gui dāma jucju. Huequihũ nú'u to'o xi 'bui ja yá ts'oqui, ne zohũ'u. Pe jamasuhũ pa hinda ja'ahũ gui 'yøthũ ya ts'oqui nehe. Utsabihũ yá nts'o'mui'u, 'yøthũ ra uenda ngu 'nara ts'odutu ni pa to da dat'i.

Ya ngaxa noya dega jāhñā

²⁴Ajuā ja rá ts'edi, nu'a da su'a'ihũ pa hingui 'ueguehũ de nú'a xcá camfrihũ. Ma da 'bap'a'ihũ ja rá thandi'a habũ da za gui hyanduahũ rá nsunda'a ngue'a ya hinte ma ts'oqui gri tuhũ, ne xi ma gui johyahũ ndunthi. ²⁵Nubya ne pa nzantho ga nsundahũ Ajuā nú'a to'o bi pøhøguihũ ngue'a bá pēhna ma Zidadahũ ra Jesucristo pa bi du po rá nguecju. Ajuā xi ra dangui'a, ne xi ja rá ts'edi ne hā ra ts'utbi, ne ri manda'a desde rá mudi, asta nubya, ne pa nzantho. Njabũ gue'a.

RA APOCALIPSI

*RA LIBRO NÚ'A BI 'YOFO RA
APOSTOL NSANJUA DE NÚ'A TE BÁ
HANDI NE BÁ ØDE NUNI MAHETS'I*

**Ra Zidada Jesucristo bi 'ñutua ra
apostol Xuua gatho nú'a te ma da nja**

1 Nuna ra noyana bi ma Ajuá ra Dada, bi xipabi ma zi Hmuhá ra Jesucristo pa njabu nehe'a bi 'ñutcaguihu núju dí pepabihu'a. Nú'á bi 'ñutcaguihu nú'u ya t'òt'e ma da nja 'bestho. Hangue bá pehna rá enxe pa bi 'ñutcagui núga drá Xuua dí pepabi'a. ²Nuga dí damajuani de rá noya Ajuá ne de nú'a xa xicagui ra Zidada Jesucristo, ne de gatho nú'a stá handi.

³Njapi nú'u to'o da hñe'ti ne nú'u to'o da 'yòde nuya ya noya de nú'a ma da nja, ne da 'yòt'a nuya ya t'òt'e xa t'òfo, ngue'a ya ma da nja gatho.

**Ra apostol Xuua opabi ya gamfri nú'u
ri munts'a gatho nú'u yoto ya nija**

⁴Núga drá Xuua dí op'a'ihu nú'ahu gyá gamfrihu grí muntshu gatho nú'u yoto ya nija nuni Asia. Ajuá nú'a 'bui, ne nzantho xa 'múi, ne ma da 'múi pa nzantho, da jap'a'ihu ne da max'ahu pa gui 'buhá te rá 'ñenthó. Nehe da jap'a'ihu nú'u yoto ya ndáhi 'bui ja rá thandi Ajuá habu bí hudi'a. ⁵Nehe da jap'a'ihu ra Zidada Jesucristo nú'a to'o nzantho manganá nú'a majuani. Nú'á go gue'a xi rá mudi bi yopa nte de gatho nú'u xa du, y nú'á di manda gatho nú'u ya ndá de ja ra ximhai. Nú'á macaguihu y co rá ji'a xa xugaguihu ma ts'oquihu. ⁶Ne xa hñuxcaguihu'a ngu dyá ndáhu ne ngu dyá macjáhu pa ga pepabihu Ajuá rá Dada. ¡Drá nsunda'a ngue'a ja rá ts'edi pa nzantho! Njabu gue'a.

⁷¡Páhu gue nu'á ma da 'ñehe ja ya guui, y gatho ya ja'i ma da hyandi'a! Nehe di 'buhni nú'u to'o bi suni'a pa bi du, hangue nehe'u ma da hyandi'a. Gatho ya ja'i de gatho rá nguni ra ximhai ma da nzoni co ra dumui nu stí hyandi da zòhò'a. Ma da njabu, njabu gue'a.

⁸“Nuga go gueque rá mudigui ne asta rá gats'i, ngu ya letra fudi desde ra A asta ra Zeta”, njabu ena Ajuá nú'a 'bui, ne nzantho xa 'múi, ne ma da 'múi pa nzantho. Go gue'a pe'tsa gatho ra ts'edi.

**Ra apostol Xuua bi hyanda ra
Zidada Jesucristo xá nsunda**

⁹Núga drá Xuua ri cuguihu, ne mahyegui drí sufrihu ya ts'othogui. Pe da za ga tsethu ngue'a mahyegui ma mfenihu co ra Zidada Jesucristo nú'a to'o faxcaguihu pa da za ga 'buhá con gue'a habu di ndá'a. Nuga ndí 'bui ja 'nara zi hai rá thuhu Patmo, nura hai'a o madetho de ra ndehe. Ja guehni bá ts'ogagui, ja ra uenda ndí jot'a fadi, ngue'a ndí mambabi rá noya Ajuá ne ndí damajuani de ra Zidada Jesucristo. ¹⁰'Nará pa ra Zidada, dá handa 'nara thedi bi 'ñutca ra Māca Ndáhi, ne dá øde 'nara noya de mòte ma xutha ngu rá nzani 'nara trompeta, ¹¹ne mi ena:

—Nuga go gueque rá mudigui ne asta rá gats'i, ngu ya letra fudi desde ra A asta ra Zeta. 'Yofó ja 'nara he'mi gatho nú'a guí handi, nepu gui pehni pa Asia nuni habu bí ja nú'u yoto ya nija, nu'a rá mudi rá thuhu ra Efeso, nepu Esmirna, nepu Pergamo, nepu Tiatira, nepu Sardi, nepu Filadelfia, nepu Laodicea.

¹²'Mefa dá mpunts'i pa dá handi to'o nú'a mi zocagui. Y nu ndá mpunts'i, dá handa yoto ya mfoxyo dega oro mi jani. ¹³Y madetho de nú'u yoto ya mfoxyo dá handa 'nara 'ñòhò mi 'bahni ngu nú'a bi 'ñe bi nja'i. Mi he 'nara he xmá ma, y asta mi tsonga ja yá ua, ne mi ngut'a 'nara ngut'i dega oro, y asta mi tsonga

ja rá tiñá. ¹⁴Ha nuyá stá xi xmá nt'axi ngu ra t'axa xi'yo o ngu ra tse. Nuyá da mi zø 'ñena ra tsibi. ¹⁵Nuyá ua asta mri huexqui ngu 'nara hoga c'ast'a bõja rá thuhu ra bronse xa t'ent'a ja ra tsibi ne xá coní. Nurá noya mri nt'øde nts'edi 'ñena ri nhyahni ra nzøthe. ¹⁶Ne mri hñá ja rá 'yε ra 'ñei yoto ya tsø, y de ja rá ne mi pønga 'nara mahuai dega yo filo. Nurá hmi mi yot'i co rá nsunda sehe'a 'ñena mi zø ra hyandi con gatho rá ts'edi.

¹⁷Nu ndá handi'a, 'bestho ra ora'a dá tagui ja yá ua, ne dá hødu, y nu'á bi dun-gagui co rá 'yε ra 'ñei ne bi 'ñengagui:

—Oguí tsu, nuga go gueque rá mudigui ne asta rá gats'i. ¹⁸Nuga dí te. Dá tuhma, pe nubýá stá yopa nte pa nzantho. Ne go drí manda nú'u xa du ne dí hã ya nsoqui de habu jot'i'u. ¹⁹'Yofogatho nú'a xcá hyandi, ne nú'u jabya, ne nú'u ma da nja 'mefa de guehya. ²⁰Nú'u yoto ya tsø xcá hyandi ndí hã ja ma 'ñei, ne nú'u yoto ya mfoxyo dega oro xcá hyandi, ma ga xi'i te rí bõni'u: nú'u yoto ya tsø gue'u yoto ya enxε de nú'u yoto ya nija, ha nú'u yoto ya mfoxyo xcá hyandi go gue'u nú'u yoto ya nija.

Ya noya pa nú'u yoto ya nija, y rá mudi Efeso

2 Yopabi njaua nú'a ra enxε de ra nija nuni Efeso, ne 'ñembabi: “Nú'a to'o hã ja rá 'yε ra 'ñei nú'u yoto ya tsø, go gue'a nú'a to'o 'bu madetho de nú'u yoto ya mfoxyo dega oro, nu'á bi manganja njaua: ²Nuga dí paði de gatho nú'a guí øthú, xcá mpefihú ndunthi, ne xi xcá tsethú gatho ya ts'othogui, ne hinxá ntsixhú ya ts'o'mui gá ja'i, ne nú'u to'o ena gue go gue'u yá 'mehni Ajuá pe hinga majuañi, xcá unga nguenda nú'a te øt'e'u gue hinga majuañi yá 'mehni Ajuá, ngue'a gue'u 'raya c'uamba ja'i.

³Xcá sufrihú ne xcá tsethú ne xcá mpefihú ndunthi po rá ngueque ne hinxa zabi'ihú. ⁴Pe stá unga nguenda gue hingerí macaguihú ngu gá macaguihú rá mudi. ⁵Hangué beñhú hangu rá ndunthi gá macaguihú rá mudi. Nubyá ñobrihú, ne pefihú ya hoga 'befi ngu rá mudi. Nu'bu hingui ne gui ñobrihú, 'bestho ma ga mabu ne ga hac'ahú ri mfoxyohú de habu ja'a, nú'á gue'a ga hac'ahú nú'a ra 'befi stá 'ra'ahú. ⁶Xá hño gue xcá utsahú yá ts'o'befi ya nicolaita ngue'a nequi drí utsa'u nehe. ⁷Nu'a tó'o ne da 'yøde, dá 'yøde nú'a manga ra Maca Ndahi pa zofo ya nija. Y nu'a tó'o da ntate de nú'a hingui ho, ga umba nsequi da zipabi rá fruta nú'a ra 'bai gá za bí 'bai nuni mahets'i habu bí 'bu Ajuá. Nura 'bai gá za'a ri umba ra te pa nzantho nú'a to da zipa rá fruta.”

Ya noya pa nú'a ra nija rá thuhu Esmirna

⁸Nehe 'yopabi nú'a ra enxε de ra nija Esmirna, y xipabi njaua: “Nú'a to'o gue'a rá mudi ne asta rá gats'i, nú'a to'o bi du pe bi yopa nte, go gue'a bi xicagui gue ga xi'ahú njaua: ⁹Nuga dí paði ri 'befihú ne hanja xa t'utsa'ihú. Gyá hyoyahú dega boja, pe gyá ricohú co Ajuá. Nú'u ya ja'i ri 'ñet'a xodyo, dí paði gue nu'ú xa ñama'ñu de gue'ahú, ngue'a gue'u 'raya ja'i de ra Satá. ¹⁰Oguí tshú de nú'a te ma gui thoguihú. Pañhú gue ra ts'ondahi ma da got'ahú fadi 'ra de gue'ahú pa ja da hneñi ua xi ja ri jamfrihú. 'Ret'a ma pa ma gui thoguihú nú'u ya ts'othogui'u. Pe dá zedi ri jamfrihú asta ri duhú, y nuga ma ga 'ra'ahú ra te pa nzantho ngu 'nara corona dega thahá. ¹¹Nu'a tó'o ne da 'yøde, dá 'yøde nú'a manga ra Maca Ndahi pa zofo ya nija. Y nu'a tó'o da ntate de nú'a hingui ho, hinda ma ja ra nidu habu bí ja rá ñoho ra du.”

**Ya noya pa nú'a ra
nija rá thuhu Pergamo**

¹² Nehe 'yopabi nú'a ra enxé de ra nija nuni Pergamo, 'yopabi njaua: "Nú'a to'o hā ra mahuai dega yo filo, nú'a gue'a xi'ahu njaua: ¹³ Nuga dí pađi ri 'befihu ne dí pađi habu guí 'buhū. Guí 'buhū habu ri manda ra Satá, pe masque ja guí 'buhūni, nu'ahú xcá camfriguihu xi xá hño, ne hinxcá cōngaguihu, nixi nu mi tho ra Antipa nú'a bi damajuani xá hño de gueque. Nu'á bi tho nuni habu guí 'buhū, habu ri manda ra Satá. ¹⁴ Pe nuga dí pađi gue 'bui 'ra de gue'ahu to'o camfri nú'a te mi udi ra Balaam, y nuga hindrí ho njabu. Ra Balaam bi 'ñutua ra Balac hanja bi za bi japa ya me Israel da 'yot'a ya ts'oqui. Bi 'ñutuabi'u da zi nú'u ya ngø t'umbi dega hñ'a'ti nuya c'oi, nehe bi 'ñutuabi da hñuxui nu'araza ra 'behña. ¹⁵ Ne 'bui 'ra de gue'ahu nú'u to'o camfribi yá nt'utuete ya nicolaita, nú'u ya nt'utuete'u gue'u drí utsa nehe. ¹⁶ Hangue ñobrihu ne 'ueguehu de gue'u. Nu'bu hina, 'bestho ma ga mabu pa nú'u to'o øt'a njabu ma ga castiga co nú'u ya noya pōnga de ja ma ne, gue'a ngu 'nara mahuai dega yo filo. ¹⁷ Nu'a tó'o ne da 'yøde, dá 'yøde nú'a mangua ra Maça Ndađi pa zofo ya nija. Y nu'a tó'o da ntate de nú'a hingui ho, ma ga umbi da zi nú'a ra maná xa t'agui, ne ga umba 'nara zi t'axa do, y de ja nú'a ra t'axa do'a xa t'ofu 'nara 'ra'yo thuhu, y hōnse nú'a to'o ma da hñani'a, go gue'a ma da bađi te di bōnga nú'a ra thuhu di huxni."

**Ya noya pa nú'a ra
nija rá thuhu Tiatira**

¹⁸ Nehe 'yopabi nura enxé de ra nija nuni Tiatira, 'yopabi njaua: "Rá T'u Ajuā nú'a to'o zø yá da ngu 'nara tsibi ne di huexca yá ua ngu 'nara bronse xá coní, gue'a mā njaua: ¹⁹ Nuga dí pađi te gatho guí øt'ehu, ne tengu rá ndangui ri

hmatehu ne ri jamfrihu, ne grí mfaxhu 'na ngu ma'na, ne hinxcá tsayahū guí øthu ya hoga 'befi. Nehe dí pađi gue nú'a ri 'befihu ma'na xa ndunthibya que rá madi. ²⁰ Pe dí pađi gue guí øt'ehu ma'ra ya t'øt'e nú'u hindrí ho. Guí hoptahu nú'a ra 'behña rá thuhu ra Jesabe da hyat'a nú'u to' pepcagui, ngue'a nu'á ena gue go gue'a 'nara 'mehni de Ajuā, pe hinga majuani, ngue'a nu'á 'nara hyate. Nu'á utuabi nú'u to'o pepcagui gue da hñuxui nu'araza ra 'behña, nehe utuabi da zi nú'u ya ngø t'umbi dega hñ'a'ti nuya c'oi. ²¹ Nú'a ra 'behña'a stá tsocuabi 'raya pa pa da ñobri, pe hinxa ne xa ñobri de nú'a ra ts'o'befi pefi. ²² Pahū gue nú'a ra 'behña'a ma ga japi da 'menga ja ra mfidi co 'nara hñeni, pa da thogui ndunthi ya ugui. Nehe ma ga japi da thogui ya ts'othogui gatho nú'u to'o xa hñuxui'a 'bu hinda ñobri'u nehe de yá ts'o'befi'u. ²³ Nura 'behña'a nehe ma ga japi da du yá batsi. Y njabu da bađi gatho ya nija gue go gueque dí patuabi yá mfeni ne yá coraso gatho ya ja'i, hangue ngu rá 'befi cada 'nara ja'i, gue'a ma da njabu rá njut'i nehe. ²⁴ Ha nu'ahu guí 'buhubū Tiatira ne hinxcá camfrihu nuya ya ts'ont'utuete hinga majuani, y nixi hinxcá ne xcá pahū nú'a ra nt'utuete'a, ngue'a nú'u to'o udi mañ'u gue gue'a rá nt'utuete ra Satá, y mañ'u gue xi xá hñei pa to da bađi, dí xi'ahu gue oxqui øthu nú'u ya ts'oqui stá xi'ahu; y hinte ma'na drí 'bep'ahu. ²⁵ Nu'a gui 'yøthu, siguihu co nú'a xcá camfrihu asta hinga yopa pengui. ²⁶ Y nu'u tó'o da ntate de nú'a hingui ho, ne da 'yøt'e nú'a ra 'befi stá manda asta rá gats'i, nuga ma ga umbabi ra ts'edi pa da ndā ja gatho ya hai de ra ximhai, ²⁷ njabu ngu xa 'raca ra ts'edi ma Dada pa ga ndā. Ne nu'ú ma da ndā con gatho ra ts'edi, ja ra uenda di hā 'nara ts'ut'o dega bōja pa da huata ya hnini de gatho ya hai de ra ximhai asta hinda gohi ngu 'raya dohmi xa dehmi.

²⁸Y nuga ga umbabi'u nú'a ra hyats'i ngu rá hyats'i ra haxatsø. ²⁹Nu'a tó'o ne da 'yøde, dá 'yøde nú'a mangan ra Maca Ndaḥi pa zofo ya nija."

Ya noya pa nú'a ra nija rá thuhu Sardi

3 Nehe 'yopabi nú'a ra enxé de ra nija nuni Sardi, 'yopabi njaua: "Nú'a to'o pe'tsua nú'u yoto yá ndaḥi Ajuá, ne nú'u yoto ya tsø, mangan njaua: Nuga dí paḍi ri 'befihu, ri hnequi gue guí tehú, pe xcá tuhú de ja ra ts'oqui. ²Nuhuhú pa gui nsuhú, ne 'uehú de ja ra ts'oqui, ne ma'na dá nja ri jamfrihú nú'a ya mi ja pa xcá 'behmahú, ngue'a stá paḍi gue hingui ho ri 'befihu ja rá thandi ma Dada. ³Hangué beñhú de nú'a xcá hãñhú. Camfrihú'a xá hño, ne ñobrihú. Nu'bu hingui nsuhú, xcrí ðamfrihú ga tsømbú ngu ra ora tsønga 'nara be. ⁴Pe 'bui 'ra de gue'ahú núbu Sardi nú'u to'o hinxa hopi da ts'oca yá jamfri co nú'u ya ts'o'befi guí øthú, nú'ú gue'u xa su yá t'axa he nú'u he pa hinxa nts'oni. Go gue'u ma ga 'ño'be ne ga nhyehe mahyegui dega t'axa he ngue'a dí 'ñepi da hñe njabu'u. ⁵Y nu'u tó'o da ntáte de nú'a hingui ho, ma da hñe dega t'axi, y hinga ma ga haçuabi yá thuhu de ja ra libro habú huxa yá thuhu nú'u to ma da me'tsa ra te pa nzantho, nehe ga xipa ma Dada ne yá enxé'a gue dí paḍi'u. ⁶Nu'a tó'o ne da 'yøde, dá 'yøde nú'a mangan ra Maca Ndaḥi pa zofo ya nija."

Ya noya pa nú'a ra nija rá thuhu Filadelfia

⁷Nehe 'yopabi nú'a ra enxé de ra nija Filadelfia, 'yopabi njaua: "Nú'a to'o gue'a Ajuá xá nsunda ne hønse go gue'a øt'a gatho nú'a majuañi, nú'a to'o gue'a ngu rá mpøte ndu ra Davi pa da ndá, go gue'a hã ra nsoqui, hangue gatho nú'a ra gosthi da xoqui'a, hinda za to da got'i, y gatho nú'a ra gosthi da got'i, hinda za to da xoqui, nu'á ena njaua: ⁸Nuga

dí paḍi ri 'befihu, ne stá xoc'ahú 'nara gosthi pa gui zofohú ma'ra, y hinda za to da got'i. Ngue'a masque hingui pe'tshú ndunthi ra ts'edi, pe xcá 'yøthú nú'a mangan ma noya, ne hinxcá ntsuhú xcá mañhú de gueque. ⁹'Bui 'ra ena gue ya xodyo, pe hinga majuañi, nu'ú hate, ngue'a nu'ú go gue'u yá ja'i ra Satá. Pahú gue nuga ma ga haçuabi'u yá nt'ets'i pa da ndandiñahmu ja ri uahú, pa da baḍi'u gue drí ma'ahú. ¹⁰Ngue'a nu'ahú xcá tsethú gatho nú'a te xcá thohú ngu nú'a dá xi'ahú, hangue nuga ma ga su'ahú pa hingui thohú nuya ts'othogui ma da nja maxøgue ja ra ximhai. Ma da 'ñehe nú'u ya ts'othogui'u pa dra tsapi gatho ya ja'i 'bu ja ra ximhai, pa ja da hnecni to'o nú'u ma da zeti, to'o hina. ¹¹Beñhú gue nuga ma ga ehe 'bestho. Siguihú gui camfriguihú xá hño, pa ni 'na hinda za to da hñan'a ri thahãhú. ¹²Y nu'u tó'o da ntáte de nú'a hingui ho, ga japi da nja ngu 'nara 'røts'e de ja ra maca luga habú 'bu ma Dada, y hinhya'mú da bøni de guehni. Nehe ga opabi rá thuhu Ajuá ma Dada ja gue'u, ne rá thuhu de rá hnini'a. Nura hnini'a go gue'a ra 'ra'yo hnini de Jerusale nú'a dua çai de mahets'i po rá ts'edi'a. Nehe ja ga ofo ma 'ra'yo thuhu ja nuto xa ntáte, ngue'a go dua meti'u. ¹³Nu'a tó'o ne da 'yøde, dá 'yøde nú'a mangan ra Maca Ndaḥi pa zofo ya nija."

Ya noya pa nú'a ra nija rá thuhu Laodicea

¹⁴Nehe 'yopabi nú'a ra enxé de ra nija Laodicea, 'yopabi njaua: "Go gueque dí mangan nú'a majuañi y nixi drí mpadi, go gueque rá mudigui de gatho nú'a bi hyoca Ajuá ma Dada, dí xi'ahú njaua: ¹⁵Nuga dí paḍi ri 'befihu gue hingri ut-saguihú y nixi grí macaguihú. ¡Dí ne gue strá tse'ahú o strá pa'ahú! ¹⁶Ngue'a guí njahú ngu ra dehe nú'a hinxa pa nixi xá tse pe xá ndumapa, hangue dá gohi njabu. ¹⁷Ngue'a nu'ahú guí eñhú gue

gyá rícohú, ja ri bojáhú, ne hinte ø't'ahú ra 'bedi. Pe huecate'ihú ngue'á hinte guí pe'tshú, gyá hyoyahú, hinguí pahú gue de ja rá thandi Ajuá ngu gyá godahú ne gyá c'axfanihú. ¹⁸ Hangue dí xi'ahú tamgahú ra oro nú'a xa 'ranga ja ra tsibi, pa njabú gui nricohú. Tamgahú ya he dega t'axi pa gui hñehú ne hingui ntsahú ngue'á gyá c'axfanihú. Nehe tamgahú ra 'ñethi pa gui coxa ja ri dahú pa njabú gui hyanthú. ¹⁹ Nuga dí tsui ne dí japi da tho ya úgui gatho nú'u to drí mađi. Hangue beñhú hanja gui 'yøthú ra hño, ne ñobrihú. ²⁰ Nehe pahú gue nuga dí 'ba ja ra gosthi dí zote. Nu'a tó'o da 'yøtca ma noya ne da xoga ra gosthi, nuga ga cut'i ne ga nt'oxi con gue'a, ha nu'á con gueque. ²¹ Nu'a tó'o da ntate de nú'a hingui ho, ga umba nsequi da hñudi con gueque habú gra hudí, njabú ngu stá ntate nehe, ne dí hu'be ma Dada habú bí hudí. ²² Nu'a tó'o ne da 'yøde, dá 'yøde nú'a manga ra Maca Nđahi pa zofo ya nija.”

**Gatho nú'u to'o bí 'bu
mahets'i ri xøcambeni Ajuá**

4 'Mefa de dá handa nú'u ya t'øt'e, dá handi nuni mahets'i 'nara gosthi mi xogui. Ne dá yopa øde nú'a ra noya xqui zocagui desde rá mudí, y nu mi ña bi nt'øde ngu mrá nzani 'nara trompeta, y bi 'ñengagui:

—Bá pøts'e grí 'ñecua pa ga u't'a'i núyu te ma da nja 'mefa.

² Y 'bestho nura ora'a ra Maca Nđahi bi 'ñutqui dega thedi 'na mi hudí ja 'nara hudí nuni mahets'i, ³ y nú'a to mi huhni mri hnequi ngu 'nara t'axa do nú'a t'embi ra jaspe, nehe mri hnequi ngu 'nara thenga do rá thuhu ra cornalina, xi mi huexqui nts'edi. Y de ja rá nthets'i nú'a ra hudí'a mi 'bahni 'nara 'bejri asta mi huexqui, ne mi hnequi ngu 'ñena 'nara c'angdo rá thuhu esmeralda. ⁴ Nuni thoho ja rá nthets'i nú'a ra hudí

dá handi mi jani má 'natemagoho ya hudí, y de ja nuya hudí'u dá handi mi huhni 'natemagoho ya nda mri hñe dega t'axi ne mi hu'tsa yá corona dega oro. ⁵ Y nú'a ra hudí mi ja madetho, ja mi pønini ya huei, ne ja mri nt'ødeni ya ñuni ne ya ngani. Nehe mi zøni yoto ya ñot'i dega tsibi, gue'u yoto yá ndahi Ajuá. Nuya ñot'i'u mi nhyandui nú'a ra hudí mi ja madetho. ⁶ Nura hudí'a mri nhyandui nehe ngu 'nara ndehe dega xito mi hnequitho nú'a te mi ja mbo.

Nehe guetbu de nura hudí'a ne ja rá nthets'i mi 'bahni goho ya da'enxe xi mi pe'tsa ndunthi yá da ja yá hmi ne de rí møte. ⁷ Nu'a rá mudí ra da'enxe mri hnequi ngu 'ñena 'nara zate. Nu'a rá ñoho ra da'enxe mri hnequi ngu 'nara ndamfri. Nu'a rá hñu ra da'enxe mri hnequi rá hmi ngu rá hmi 'nara ja'i. Ha nu'a rá ngoho ra da'enxe mi ngu 'nara nxani ri nhyats'i. ⁸ Y gatho nú'u goho ya da'enxe, mi pe'tsa 'rato yá hua cada 'na de gue'u, y de mbo yá hua ne de møte mi pe'tsa ndunthi yá da. Y ma pa ra xuui himi tsaya mi ena'u:

Xá nsunda'i, ma maca Ajuá'ihē ne ma Hmu'ihē,

nu'i guí pe'tsa gatho ra ts'edi,
nu'i go gue'e guí 'bui, ne nzantho xcá
'bui, ne ma gui 'bui pa nzantho.

⁹ Y nú'u ya da'enxe'u ngu da nsunda ne da 'ñe'tsua rá nsu ne da umba njamađi nú'a to'o mi hudí ja rá hudí, nú'a to'o 'bui pa nzantho, ¹⁰ nehe nú'u 'natemagoho ya nda mi huhni mi ndandiñahmu'u ne mri xøcambeni nú'a mi hudí ja nú'a ra hudí mi ja madetho, nú'a to'o 'bui pa nzantho, ne mi haça yá corona ne mi huxa ja rá ua nú'a to mi hudí ja nura hudí'a, ne mi ena'u:

¹¹ Ma Hmu'ihē ne ma Ajuá'ihē,
rí 'ñepi dra nsunda'i, ne da t'e'ts'a ri nsu,
ne da hma gue go grá nda,
ngue'a go gue'e gá hoca gatho nú'a te ja,
y po ri paha bi njabu.

**Ra 'bants'a he'mi, ne ra T'uca
Deti nú'a rá T'u Ajuá**

5 Nepu dá handa 'nara 'bants'a he'mi mi hā ja rá 'ye ra 'ñei nú'a to hudi ja rá hudi, ne xqui t'ofó de mbo ne de mōte, ne xqui seyo co yoto ya seyo. ²De guehni dá handa 'nara enxé xi mi ja rá ts'edi ne mi ñā nts'edi mi ena:

—¿Ha gue di 'bui to'o di pe'tsa ra nsequi da xø'tsa ya seyo ne da tants'a ra 'bants'a he'mi?

³Pe mi jo'o ni 'na de gue nú'u bí 'bu mahets'i nixi de nú'u mi 'bucua ja ra ximhai, nixi de nú'u xa du, himbi za to bi tants'a nú'a ra 'bants'a he'mi, nixi himbi za to bi hyandi'a. ⁴Nuga xi dá nzoni ngue'a himbi ts'udi ni 'na nú'a to'o mri 'ñepi da tants'a nú'a ra 'bants'a he'mi'a pa da hñe'ti y nixi pa da hyandi. ⁵Nepu 'na de nú'u ya ndā bi 'ñengagui:

—Oguí zoni, 'bui 'na xi ja rá ts'edi ngu 'nara zate, nú'a xqui 'ñehe de yá ja'i ra Judá ne de ra ndā Davi. Nú'a hā, go gue'a xa ntāte, hangue nú'a go dí 'ñepabi da xø'tsa nú'u yoto ya seyo pa da za da tants'a nú'a ra 'bants'a he'mi.

⁶Nepu de guehni dá handi madetho de nú'a ra hudi 'nara T'uca Deti nú'a rá T'u Ajuá, mi hnequi ngu xqui tho, mi 'bahni madetho de nú'u goho ya da'ensexé ne de nú'u ya ndā. Y nú'a ra T'uca Deti'a mi pe'tsa yoto yá ndāni ne yoto yá da. Y nú'u yoto yá da mi pe'tsi, gue'u nú'u yoto yá ndāhi Ajuá nú'u xa mehni ja gatho rá nguni ra ximhai. ⁷Nú'a ra T'uca Deti'a bi joni pa bi hñānga nú'a ra 'bants'a he'mi mi hā ja rá 'ye ra 'ñei nú'a to'o mi hudi ja rá hudi. ⁸Y nu mi hñānga nú'a ra he'mi'a, nú'u goho ya da'ensexé ne nú'u 'natemagoho ya ndā, bi ndandiñahmu'u ja rá thandi ra T'uca Deti. Gatho nú'u ya ndā mi hā ya arpa ne ya njuapi dega oro mi ñuts'i co ra t'uts'i; nura t'uts'i'a gue'a yá sōcambeni ya gamfri. ⁹Nehe mi tuti'u 'nara 'ra'yo thuhu mi ena:

Nu'i go dí 'ñep'a'i gui hñānga ra 'bants'a he'mi, ne gui xø'tsa nú'u yoto ya seyo pe'tsi,

ngue'a nu'i go bi tho'a'i ne xcá tangaguihe co ri maça ji, pa njabu bi za gue Ajuá bi 'yøt'caguihe yá metiguihe'a

núje stí 'ñehehe de gatho ya 'mui gá ja'i, ne de gatho ya hñāqui, ne de gatho ya hñini, ne de gatho ya hai de maxøgue ra ximhai.

¹⁰Ne xcá hñuxcahe dega ndā ne dega macja de ja rá 'befi Ajuá, nehe ma ga ndāhe ja ra ximhai.

¹¹Nepu dá øde 'ra mi ñā, y de guehni dá handa ya 'motho ya enxé, ya 'mo dega 'motho, ne xqui got'atho de habu mi hudi Ajuá, ne habu mi 'bu nú'u goho ya da'ensexé ne nú'u ya ndā, ¹²ne mi ñā'u nts'edi, ne mi ena:

Ra T'uca Deti nú'a bi tho, dí 'ñepi da ndā, ne dí 'ñepi da hñāni gatho ya hño, ne ra mfādi, ne ra ts'utbi, ne dí 'ñepi'a dra t'e'tsua rá nsu, ne dra nsunda, ne dra sōcambeni.

¹³Nehe dá øde bi ñā gatho nú'u to bí 'bu mahets'i ne ja ra ximhai, ne de nja'ti ra ximhai, ne de ja ra ndehe, ne de mbo ra ndehe, gatho mi ena'u:

Drá sōcambeni Ajuá nú'a to'o hudi ja rá hudi, nehe drá sōcambeni ra T'uca Deti.

Drá t'e'tsua rá nsu, ne drá nsunda, ne dá hma gue pe'tsa ra ts'edi pa nzantho ne pa nzantho.

¹⁴Nepu nú'u goho ya da'ensexé mi ena:

—¡Njabu gue'a!

Y nú'u 'natemagoho ya ndā bi ndandiñahmu ne bi xōcambeni'u nú'a to'o 'bui pa nzantho.

Nú'u yoto ya seyo

6 'Mefa dá handa ra T'uca Deti ora mi xø'tsa 'na de nú'u ya seyo, ne dá øde

'na de nú'ɥ goho ya dǎ'enxe bi ñǎ nts'edi ngu 'nara ngani, ne bi 'ñengagui:

—¡Bá ehe pa gui hyandi!

² Nepu de guehni dá handa 'nara tǔgue mri tǔgue 'nara t'axfani, y mi hǎ 'nara flecha pa ra tuhni, ne bi t'umbabi 'nara corona. Y nu'ǎ bi ma ja ra tuhni, y nza_ntho bi ntǎte.

³ Nu mi xǔ'tsa rá ñoho ra seyo nú'a ra T'uca Deti, dá øde rá ñoho ra dǎ'enxe bi 'ñengagui:

—¡Bá ehe pa gui hyandi!

⁴ Ne de guehni bi bǔni 'nara tǔgue mri tǔgue 'nara thenga fani, ne bi t'umba ra ts'edi pa da japi da nja ya tuhni ja ra ximhai, ne da japi da nhyose ya ja'i, ne bi t'umba 'nara dǎnga huai.

⁵ Nu mi xǔ'tsa rá hñu ra seyo ra T'uca Deti, dá øde rá hñu ra dǎ'enxe bi 'ñengagui:

—¡Bá ehe pa gui hyandi!

De guehni dá handa 'nara tǔgue mri tǔgue 'nara 'bofri, ne mi hǎ 'nara mbexo.

⁶ Ne dá øde 'nara noya madetho de habu mi 'ba nú'ɥ goho ya dǎ'enxe, mi ena:

—'Na huada ra trigo o hñu huada ra cebada da 'ba pa rá thǎhǎ 'nara memapa. Pe oguf huata ya 'bai gǎ olivo nixi ya uǎ'obxi.

⁷ Nu mi xǔ'tsa rá ngoho ra seyo nú'a ra T'uca Deti, dá øtuabi rá noya rá ngoho ra dǎ'enxe, bi 'ñengagui:

—¡Bá ehe pa gui hyandi! ⁸ Nepu de guehni dá handa 'nara tǔgue rá thuhu ra Du mri tǔgue 'nara c'ast'a fani, ne mri 'befa 'na nú'a xqui 'ñehe de habu 'bui nú'ɥ xa du. Bi t'umba ra ts'edi pa da hyo 'na de goho parte ya ja'i nú'ɥ 'bu ja ra ximhai, pa da hyo dega huai, ne dega thuhu, ne dega ts'ohñeni, ne co ya mbǎnga zu'ue 'yo ja ra ximhai.

⁹ Nu mi xǔ'tsa rá ncút'a ra seyo nú'a ra T'uca Deti, de nja'ti ra ata dá handa nú'ɥ ya ja'i xqui tho po rá noya Ajuǎ ngue'a mi damajuani'ɥ de yǎ jamfri. ¹⁰ Y mi ñǎ nts'edi ne mi ena:

—Nu'i Ajuǎ ma Hmu'ihe, xǎ nsunda'i ne guí øt'a gatho nú'a guí ma, ¿asta ha'mu ma gui hñǎmba nguenda ya meximhai ne gui co'tsuabi de nú'a xa 'yøtcahe gue bi hyogaguihe?

¹¹ Nepu nu'ú bi t'umbabi ya t'axa he, ne bi t'embabi gue da dǔmahma asta hinda zǎdi ra 'bede de nú'ɥ ya cu xqui mpǔhui mahyǔgui, ngue'a ri 'betho da tho ma'ra ngu xqui tho'ɥ.

¹² 'Mefa dá handi nu mi xǔ'tsa rá 'rato ra seyo nú'a ra T'uca Deti, ne bi nja 'nara dǎnga mbimhai, ne bi 'mǔxui nura hyadi ngu 'nara 'bohe dega behe, ne bi thenga ra zǎnǎ ngu ra ji. ¹³ Nuya tsø bi dagui ngu ora ta yǎ fruta 'nara 'bai gǎ igo nú'ɥ hingui tǎ, sta nja ra bǔn-thi. ¹⁴ Ha nu mahets'i bi 'ñotho, ngue'a bi mpants'i ngu 'nara 'bants'a he'mi, ne gatho ya t'øhø ne ya t'uca hai o madetho ja ya ndehe bi 'medi de habu mi ja.

¹⁵ Y nú'ɥ mi 'bui dega ndǎ ja ra ximhai, ne nú'ɥ mi pǔ'tsa ndunthi ra nsu, ne ya rico, ne nuya ndǎ gǎ soldado, ne nú'ɥ to mi ja yǎ ts'edi, bi ma'ɥ bá 'ñagui ja ya ma'ye. Nehe ya 'bego ne nú'ɥ himyǎ 'bego, gatho'ɥ bi ma bá 'ñagui. ¹⁶ Gatho nú'ú mi emba ya t'øhø ne ya do:

—Yøt'ehǔ gui cobgahe pa ga 'ñaguihe de rá thandi Ajuǎ nú'a to hudi ja rá hudi, ne de rá cue ra T'uca Deti pa hinte da 'yøtcahe.

¹⁷ Ngue'a ya bi zø ra pa da hneca rá cue Ajuǎ, ne jo'o to'o da za da zeti.

Bri seyo 'raya ja'i de ya me Israel

7 'Mefa de gue'a dá handa goho ya enxe mi 'bai 'na cada rá ñǎni ra ximhai pa mi tsami nú'ɥ goho ya ndǎhi pa hinda mbu ja ra hai nixi ja ra ndehe y nixi da hmǎna ni 'nara 'bai gǎ za. ² Nehe dá handa ma'na ra enxe xqui 'ñe de bǔxhyadi, ne mi hǎmpa rá seyo Ajuǎ nú'a te, ne bi 'ñembabi nts'edi nú'ɥ goho ya enxe to xqui t'umba ra ts'edi pa da japi da nja

ya ts'othogui ja ra hai ne ja ra ndehe, ne bi ñembabi'a:

³—Ote xqui ø'tuahma ra hai ne ra ndehe nixi ya 'bai gá za ngue'a ri 'bedi ga seyohe nú'u to pepabi ma Ajuah.

⁴Ne bi sicagui hangu yá ndunthi nú'u xcrí seyo, mi tsøxa 'na nthebe ne ñotemagoho 'mo de gatho nú'u ya ja'i xqui 'ñehe de ya ja'i de Israel. ⁵De nú'u xqui 'ñehe de ya ja'i ra Judá, mi tsøxa 'ret'amayoho 'mo nú'u xcrí seyo, y de nú'u xqui 'ñehe de ya ja'i ra Rubé, mi tsøxa 'ret'amayoho 'mo, y de nú'u xqui 'ñehe de ya ja'i ra Gad, mi tsøxa 'ret'amayoho 'mo, ⁶y de nú'u xqui 'ñehe de ya ja'i ra Aser, mi tsøxa 'ret'amayoho 'mo, y de nú'u xqui 'ñehe de ya ja'i ra Neftalí, mi tsøxa 'ret'amayoho 'mo, y de nú'u xqui 'ñehe de ya ja'i ra Manase, mi tsøxa 'ret'amayoho 'mo, ⁷y de nú'u xqui 'ñehe de ya ja'i ra Simiu, mi tsøxa 'ret'amayoho 'mo, y de nú'u xqui 'ñehe de ya ja'i ra Leví, mi tsøxa 'ret'amayoho 'mo, y de nú'u xqui 'ñehe de ya ja'i ra Isacar, mi tsøxa 'ret'amayoho 'mo, ⁸y de nú'u xqui 'ñehe de ya ja'i ra Sabuló, mi tsøxa 'ret'amayoho 'mo, y de nú'u xqui 'ñehe de ya ja'i ra Jose, mi tsøxa 'ret'amayoho 'mo, y de nú'u xqui 'ñehe de ya ja'i ra Benjami, mi tsøxa 'ret'amayoho 'mo.

Ra apostol Xuua bi hyanda 'nara hmunts'a ja'i xqui hñe dega t'axi

⁹Mefa de guehna dá handa 'nara danga hmunts'a ja'i nixi himi tsa to da mede. Nuya ja'i'u xqui 'ñehe de gatho ya hnini, ne de gatho ya hai, ne de gatho ya hñaqui, ne de gatho ya 'mui gá ja'i. Mi 'bai'u ja rá thandi Ajuá habu mi hudi'a ne ja rá thandi ra T'uca Deti, mi hñe'u dega t'axi, ne mi ha ya denthi. ¹⁰Ne mi ñá nts'edi, mi ena'u:

Ajuá ma Dadahu nú'a to'o hudi ja rá hudi,
ne ra T'uca Deti,
go gues'e'u bi za bi pøhø ya ja'i.

¹¹Nehe gatho nú'u ya enxé mi 'bai ja rá nthets'i ra hudi ne habu 'bu nú'u ya ndá ne nú'u goho ya da'enxe, bi ndandiñahmu asta bi megui yá hmi manjuantho ja ra hudi ne mi xøcambeni Ajuá, ¹²ne mi eñ'u:

¡Njabu gue'a! Drá søcambeni Ajuá ma Dadahu, ne drá nsunda, ngue'a go gue'a ja rá mfadi.

Nehe dá t'umba ra jamadi ne dá t'e'tsua rá nsu, ngue'a nu'a ja rá ts'edi, ne go gue'a ja rá ndá.

Dá njabu pa nzantho ne pa nzantho. Njabu gue'a.

¹³Nepu 'na de nú'u ya ndá bi 'yan-gagui ne bi 'ñengui:

—Xi núyu 'bahni ri hñe dega t'axi, çto'oyu ne habu xqui 'ñeheyu?

¹⁴Nuga dá thadi ne dá embabi:

—Nuga hindí padi, nu'i go guí padi.

Nu'bá nu'a bi 'ñengagui:

—Nuyu go guehyu xqui 'ñehe de nuni habu mbi ja ya ts'othogui ne xuá t'axca yá he co rá ji ra T'uca Deti. ¹⁵Hangu nubyá nuyá 'bai ja rá thandi Ajuá habu hudi'a, ne pepabi ma pa ra xuui nuua ja ra maca luga habu 'bu'a. Y nu Ajuá hudi ja rá hudi 'bui con guehyu ne ri suyu.

¹⁶Y ya hinhya'mu ma da zu ra thuhuyu ngu nú'bu mbá 'bu ja ra ximhai, nixi ra nduthe, nixi ra pahyadi, nixi ma'ra ya ts'othogui. ¹⁷Ngue'a nuni ra T'uca Deti 'bai habu hudi Ajuá, go guehni ra ma'yo pa da suyu ne da 'ñutuabiyu habu ja ya pøthe de ra dehe dega te. Y nu Ajuá ma da hñu'mba yá mui ne da ducuabi yá guida de ja yá da.

Ra apostol Xuua bi hyanda rá yoto ra seyo ne 'nara njuspi dega oro

8 Nepu de bi xø'tsa nú'a rá yoto ra seyo ra T'uca Deti, bi nja ra hmetho y 'besthó hinte bi nt'øde, ngu made ra ora himbi nt'øde ni 'nara noya nuni mahet-s'i. ²Nepu dá handa yoto ya enxé mi 'bai ja rá thandi Ajuá, ne bi t'umba 'ra 'nara

trompeta. ³Nepu bi zøhø ma'na ra enxé mi ha 'nara njuspi dega oro, ne bi 'mai ja ra ata. Nura enxé'a bi t'umba ndunthi ra t'uts'i pa bi umbabi Ajuá mahyegui co yá søcambeni ya gamfri ja ra ata dega oro mri nhyandui nú'a ra hudi habu mi hudi Ajuá. ⁴Y de ja rá 'ye ra enxé bi bøxa ja rá thandi Ajuá nurá 'bifi ra t'uts'i mahyegui co yá søcambeni nuya gamfri. ⁵Y nura enxé'a bi gá ra njuspi, ne bi hñaca ts'u ra tsibi nú'a mi zø ja ra ata pa bi ñu'tsa rá njuspi, nepu bi føte pa ja ra ximhai. Y nu mi 'yøt'a njabu'a, bi nja ya ngani ne ya huei ne ra mbimhai asta mi ñuni.

Ya trompeta

⁶Nepu nú'u yoto ya enxé mi ha ya trompeta bi nhyoqui'u pa da mist'i'u.

⁷Y nu mi mist'a rá trompeta nú'a ra mudi enxé, bi dagui pa ja ra ximhai ya ndo co ra tsibi mi nthants'i co ra ji. Y nu mi njabu bi zat'a 'na de hñu parte ra hai, ne bi zat'a 'na de hñu parte ya za, ne gatho ya ndapo nú'u xmá nc'ami bi zat'i.

⁸Nu mi mist'a rá trompeta nurá ñoho ra enxé, 'bestho bi zo ja ra ndehe 'na ngu ra danga t'øhø mi zø, ne bi nji 'na de hñu parte ra ndehe. ⁹Ne bi du 'na de hñu parte ya zu'ue nú'u mi 'bu mbo ra ndehe, ne bi yai 'na de hñu parte ya motsa.

¹⁰Nu mi mist'a rá trompeta nurá hñu ra enxé, 'bestho bi dagui de mahets'i 'nara danga tsø ja 'na de hñu parte ya dathe ne ya pøthe. Nura tsø'a mri yot'i ne mi zø, ¹¹y mrá thuhu ra Ajenjo. Ne bi mpunga ajenjo 'na de hñu parte ya dehe, y co rá nju nura ajenjo'a bi ju'tsa ya dehe, ne bi du ndunthi ya ja'i co rá nju nura dehe.

¹²Nu mi mist'a rá trompeta nurá ngoho ra enxé, 'bestho bi 'mexuui 'na de hñu parte ra hyadi ne ra zana ne ya tsø. 'Na de hñu parte ra pa bi 'ñotho ra ñot'i de ra hyadi, ne 'na de hñu parte ra xuui bi 'ñotho ra ñot'i de ra zana nixi de ya tsø.

¹³Nepu dá handa 'nara nxuni mri nhyats'i madetho de mahets'i, ne dá øde mi ña nts'edi ne mi ena:

—¡Huecate nú'u to 'bui ja ra ximhai, ngue'a ri 'betho da mist'a yá trompeta má hñu ya enxé!

9 Y nu mi mist'a rá trompeta nurá ncut'a ra enxé, dá handa 'nara tsø xqui dagui de mahets'i pa ja ra ximhai, y nura tsø'a bi t'umbabi ra nsoqui pa bi xoqui ne bi xo'tsua rá ne nú'a ra o'tsi otho habu bí c'a. ²Y nu mi xo'tsa nú'a ra o'tsi'a, bi bøts'e de guehni 'nara 'bifi ngu rá 'bifi 'nara danga ut'i, ne bi juta ra hyadi asta bi 'mexuui co nú'a ra 'bifi mi 'yo ja ra ndahi. ³Y ja ra 'bifi ja mbra ehni 'raya nc'oto, nepu bi nxani'u ja ra ximhai ne bi t'umba ra ts'edi ngu yá ts'edi ya penzu pa da ntsate. ⁴Nuya nc'oto'u bi sipi gue hinda zi ni 'nara c'ama ndapo, nixi ya za. Nu'ú bi sipi gue da za hønse nú'u ya ja'i hingui pe'tsua rá seyo Ajuá ja yá de. ⁵Bi t'umba nsequi da 'yøt'a njabu hønse pa da japi da sufri ya ja'i cut'a zana, pe hingue pa da hyo. Y nuyá hñu yá ne nú'u ya nc'oto ngu rá hñu rá ne 'nara ts'o penzu ora tsa 'nara ja'i. ⁶Nuya pa'u ya ja'i da nehma da du, pe ma da 'ñotho ra du pa gue'u.

⁷Nú'u ya nc'oto'u mi hnequi ngu 'raya fani xa hñoqui pa ra tuhni, y mi hu'tsa ja yá ñaxu'u ngu 'nara corona dega oro, y nuyá hmi mi ngu yá hmi ya ja'i. ⁸Ne xi xmá ma yá sta ngu yá sta ya 'behña, y nuyá ts'i mi ngu yá ts'i ya zate. ⁹Y de ja yá ndo'yo mi pe'tsa 'nara nthaqui ngu dega bøja, ne nuyá mbuni de yá hua mi ngu rá mbuni ya carro nú'u ri gat'a ya fani 'yo ja ra tuhni. ¹⁰Y yá cola mi nja ngu yá cola ya penzu co ya 'bite, y nuyá 'bite mi pe'tsa ra ts'edi pa da japi da sufri ya meximhai cut'a zana. ¹¹Y nú'a ra ts'o'enxé 'bu ja ra o'tsi nú'a otho habu bí c'a go gue'a mrá nda de nuya nc'oto'u. Nura enxé'a dega ebreo rá thuhu ra

Abado, y dega griego ra Apolyo nú'a rí bõni da 'ñena ra hyote.

¹²Nurá mudi ra ts'othogui ya bi uadi, pe ri 'bedi má yoho.

¹³Y nu mi mist'a rá trompeta nurá 'rato ra enxé, 'bestho dá øde 'nara noya mi põni de ja nú'u goho ya ndahi de ra ata dega oro nú'a mi ja de ja rá thandi Ajuá. ¹⁴Y nú'a ra noya'a bi 'ñembabi nú'a rá 'rato ra enxé to mi há ra trompeta:

—Xo'ta nú'u goho ya enxé that'a ja rá hyo ra d̄athe Eufrate.

¹⁵Y bi so'ta nú'u goho ya enxé xqui hñoqui xqui d̄o'mi pa 'bestho ra ora'a da hyo 'na de hñu parte ya ja'i de ra ximhai.

¹⁶Y dá øde hangu yá ndunthi nú'u yá soldado mi t̄ogue yá fani, dá øde gue mi yo nthebe 'mo ya 'mo.

¹⁷Njaua dá handi gatho nú'a bi 'ñutca ra Maca Ndahi dega thedi: Nu'u tó'o mi t̄ogue yá fani, mi há yá nthaquí ja yá tiña, ne xi mi huexqui dega theni ne dega c'anguí ne dega c'ast'i. Ne nuyá ñaxu ya fani mi ngu yá ñaxu ya zate, y de ja yá ne'u mi põni ra tsibi ne ra 'bifi ne ra asufre. ¹⁸Nu'a ra tsibi ne ra 'bifi ne ra asufre mi p̄onga ja yá ne'u, bi japi bi nja ya ts'othogui asta bi du 'na de hñu parte ya ja'i de ra ximhai. ¹⁹Hangue nú'u ya fani'u mi ho ya ja'i co yá ne ne co yá cola, ha nuyá cola mi ngu 'nara qu'eña mi ja rá ñaxu ne mi tsate, y njabu mi ø'-tua ra 'ñu ya ja'i.

²⁰Y nu'u ya ja'i himbi du co nuya ts'othogui'u, himbi ne bi ñobri'u. Bi siguitho bi x̄ocambeni ya ts'ondahi ne nú'u ya c'oi dega oro, dega t'axi, dega bronse, dega do, ne dega za, nú'u hingui handi, nixi øde, nixi ri 'yo. ²¹Nixi himbi ne bi ñobri'u de nú'a mi øt'u, ngu ra nthote, ne ya nt'ete, ne de ra nt'e'behña, ne de ya mfe.

Ra enxé mi há 'nara t'uca libro

10 Nepu dá handa ma'na ra enxé mi pe'tsa ndunthi rá ts'edi bi gai de mahets'i, ne mi pa madetho ja 'nara guui, ne mi ja 'nara 'bejri ja rá ñaxu. Rá hmi xi mri yot'i nts'edi ngu ra hyadi, y nuyá ua mi z̄o ngu ra faspí. ²Ne mi há 'nara zi t'uca libro y bi xo'tsi. De guehni bi 'ba'ma rá ua ra 'ñei ja ra ndehe, ha nurá ua ra ngahá bi 'ba'ma ja ra hai. ³Nepu bi d̄o 'nara hmafi xi nts'edi ngu rá hmafi 'nara zate ora mafi, y nu mi mafi'a bi nt'øde yoto ya ngani. ⁴Y nu ndá øde nuya ngani'u, ndí ma ga ofo nú'a te mi mañ'u. Pe dá øde 'nara noya de mahets'i, bi 'ñengagui:

—Dá gohitho njabu nú'a bi manga nú'u yoto ya ngani, oguí ofo pa hinda fadi.

⁵Nepu 'mefa, nú'a ra enxé dá handi xqui 'ba'ma rá ua ja ra ndehe ne ja ra hai, bi ḡaxa rá 'ye ra 'ñei pa mahets'i, ⁶ne bi jura de rá thuhu nú'a to'o 'bui pa nzantho, nú'a bi hyoca mahets'i ne ra ximhai ne gatho ra ndehe ne gatho nú'a te ja, ne bi 'ñena:

—Ya ts'utho ya pa di 'bedi pa da uadi gatho. ⁷Pe nu stí mudi da mist'a rá trompeta rá yoto ra enxé, nuya pa'u ma da uadi nú'a bi beni da 'yot'a Ajuá ne himi fadi, nú'a bi xipabi yá 'mehni'a nú'u to'o bi mepabi.

⁸Y nú'a ra noya dá øde de mahets'i bi zocagui ma'na'qui ne bi 'ñengagui:

—Grí ma ne gui ju nú'a ra t'uca libro xa xo'tsa ja rá 'ye ra enxé nú'a 'bai ja ra ndehe ne ja ra hai.

⁹Nepu dá ma habu mi 'ba ra enxé ne dá embabi:

—'Racagui ra t'uca libro.

Ne nu'á bi 'ñengagui:

—Ná, ne tsi. Ja ri ne ma gui tsa strá 'ñu ngu ra t'afi, pe nu ja ri mui ma gui tsa strá nju.

¹⁰Nu' bú dá h̄anga ra t'aca libro de rá 'yε ra enxε, ne dá tsi. Ne dá tsa ja ma ne xi xmá 'ñu ngu ra t'afi, pe nu ndá tsi xi xmá nju de mbo ma m̄ui. ¹¹Y nu' á bi 'ñengagui:

—Mahyoni gui yopa m̄anga ma'na'qui nú'a te ma da t'ø'tuabi ya ja'i de gatho ya h̄ñagui ja gatho ya hai, ne ja gatho ya hnini, ne yá nda.

Mi 'bui yoho to bi damajuani

11 Nepu bi t'aca 'nara xithi pa ra t'eni, ne bi t'engagui:

—Grí ma gui 'yeni rá nija Ajuá ne ra ata, ne gui pede nú'u 'buhni ri xocambeni Ajuá. ²Pe nura patio nú'a ja de m̄ote rá nija Ajuá, oxqui eni, ngue'a nura patio'a xa t'umba nú'u ya ja'i hingyá xodyo, y nu'ú ma da net'a ra maça hnini ñotemayoho nzañá. ³Y ma ga pehna nú'u yoho ma 'mehni pa da m̄anga ma noya 'na 'mo ne yo nthebe h̄ñu'rate ma pa, y ma da hye yá he dega behe.

⁴Nú'u ya 'mehni'u gue'u ngu nú'u yo 'bai ya olivo ne ngu nú'u yoho ya mfoxyo 'bai ja rá thandi Ajuá nú'a to'o ra nda de ra ximhai. ⁵'Bu da ne to'o te da 'yø'tuabi'u, da bonga ya tsibi de yá ne'u pa da hyo nú'u yá ncontra. Y njabu da du nú'u to'o da ne te da 'yø'tua'u. ⁶Nu'ú pe'tsa ra ts'edi pa hinda hopi da 'uaj nú'u ya pa ma da xipa ya ja'i de nú'a ma da nja. Nehe pe'tsa ra ts'edi pa da japi da nji ya dehe, ne da japi da nja ya ts'othogui haburaza ja ra ximhai. Y nu'ú da 'yø't'a njabu nú'u ya 'mi'qui da ne'u. ⁷Pe nu stí uadi da m̄anga nú'a te ma da nja, ma da b̄oxa 'nara mbanga zu'ue de ja ra o'tsi nú'a otho habu bí c'a pa da ntunhui'u, y ma da ntate nú'a ra mbanga zu'ue, hangue da hyo'u. ⁸Nuyá ndo'yo'u ma da gohi di 'boni haburaza ja ya 'ñu de ra d̄anga hnini nuni habu bri pont'a ma Zidadahu. Nura hnini'a da za ga hyecuah̄u co ra hnini Sodoma ne de Egipto, y ja rá thandi Ajuá xi xá nts'o

nuya hnini'u. ⁹Ya ja'i de gatho ya hnini, de gatho ya 'm̄ui gá ja'i, de gatho ya h̄ñagui, ne de gatho ya hai, ma da hyan-dua yá ndo'yo nú'u yoho ya 'mehni da 'moni h̄ñu pa made, pe hinda thopi to da 'yagui'u. ¹⁰Y nuya meximhai da joha'u ne da 'ñumba 'baha sehe'u ngue'a ya xqui tho nú'u yoho ya 'mehni to'o xi xqui 'yø't'a ra xuhña pa gatho ya meximhai. ¹¹Pe 'mefa de nú'u h̄ñu pa made, Ajuá bi japi bi yopa nte, nepu bi nangui'u, y nú'u to bi hyandi'u xi bi ntsu. ¹²Nepu bi nt'øde 'nara noya de mahets'i mi ña nts'edi ne bi 'ñembabi nú'u to'o xqui yopa nte:

—Bá pøxhu grí 'ñehuaa.

Nepu ja 'nara guui bi ts'its'i'u pa mahets'i. Y nú'u yá ncontra'u bi hyandi. ¹³Nura ora'a bi nja 'nara danga mbimhai, ne bi yunt'a 'na de 'ret'a parte de ra hnini co nú'a ra mbimhai, ne bi du yoto 'mo ya ja'i, ha nu'u tó'o himbi du xi bi ntsu, ne bi nsunda Ajuá nú'a 'bui mahets'i.

¹⁴Nurá ñoho ra ts'othogui ya bi uadi, pe 'bestho ma da nja nú'a rá h̄ñu.

Rá yoto ra trompeta

¹⁵Y nu mi mist'a rá trompeta nurá yoto ra enxε, 'bestho bi nt'øde 'raya noya de mahets'i mi ña nts'edi, mi ena:

Nubyá gatho nuya hmanda mi ja ja ra ximhai,

ya go o rá 'yε ma Ajuah̄u ne ra Zidada Jesucristo

nuto xa h̄ñuts'i'a pa da nda pa nzantho.

¹⁶Y nú'u 'natemagoho ya nda mi hudi ja yá hudi de ja rá thandi Ajuá, bi ndandiñahmu'u ne bi xocambeni'a, ¹⁷ne mi ena'u:

Nu'i Ajuá ma Hmu'ihe,

go gue'e guí pe'tsa gatho ra ts'edi,

go gue'e guí 'bui, ne nzantho xcá 'bui, ne ma gui 'bui pa nzantho.

Dí 'ra'a'ihe njamadi

ngue'a ya xi gá nda.

¹⁸Ya ja'i de ra ximhai xi xa bə yá cue'u con gue'e,
 pe ya bi zə ra pa pa da hnequi ri cue,
 ne ma gui hñā'mba nguenda gatho nú'u
 xa du,
 ne ma gui umba yá thahā nú'u ri 'mehni
 bi mep'a'i,
 ne gatho ya gamfri, ne gatho nú'u to'o bi
 xəcambeni'i,
 ngu ya notsi ngu ya dangui.
 Nehe ya bi zə ra pa pa gui huata nú'u to
 xa ts'oca ra ximhai.

¹⁹'Mefa de gue'a bi xogui ra maça luga
 nuni mahets'i habu 'bu Ajuā, y ja bi
 hnequini ra arca de ra cohi, ne xi mri
 yot'a ya huēi, ne mri nt'ode ya ngani, ne
 xi bi dagui ndunthi ya ndo ne bi nja 'nara
 mbimhai.

Ra 'behñā ne ra mbānga zu'ue

12 'Mefa bi hnequi ja mahets'i 'nara
 dānga nt'udi, y nú'á mi 'nara
 'behñā mri hñe co ra hyadi ne mi 'bai
 ja ra zana y mi hu'tsa 'nara corona mi
 togue 'ret'amayoho ya tsə. ²Mi da'thi
 ne mi zoni nts'edi co ya ugui ngue'a mi
 ma da 'mui rá bātsi. ³Nepu bi hnequi
 ma'na ra nt'udi ja mahets'i, y nú'á mi
 'nara dānga thenga zu'ue mi ngu 'nara
 qu'eñā. Y mi pe'tsa yoto yá ñaxu ne 'ret'a
 yá ndani y cada 'nará ñaxu mi hu'tsa
 'nara corona. ⁴Y co rá cola bi gat'a 'na
 de hñu parte ya tsə de mahets'i, nepu bi
 fote pa ja ra ximhai. Nepu nura zu'ue'a
 bi 'mai ja rá thandi nú'a ra 'behñā, pa
 ngu da 'mui rá bātsi, da zipabi. ⁵Nepu
 bi 'mui rá bātsi mrá ts'unt'u, y nú'á con
 gatho rá ts'edi ma da nda de gatho ya
 hai, ja ra uenda di hā 'nara ts'ut'o dega
 bəja, y 'bestho bi ts'its'i pa habu bí hudi
 Ajuā. ⁶Y ra 'behñā bi ma bi 'bat'i pa ja
 'nara mbonthi habu xqui hyoca Ajuā pa
 gue'a, pa ja da 'muhni ne ja da t'inini
 pa 'ret'amayoho nthebe hñu'rate ma pa.
⁷'Mefa bi nja 'nara dānga tuhni nuni ma-
 hets'i, y ra ndā gá enxe nú'a rá thuhu ra

Migue, mahyegui co yá enxe'a bi ntunhui
 ra dānga mbānga zu'ue ne yá ts'o'enxe.
⁸Y nura dānga mbānga zu'ue ne yá enxe
 himbi ntate'u y nixi ya himbi thopi dua
 'buhni mahets'i. ⁹Hanguē brá juui ne
 brá fote de mahets'i pa ja ra ximhai
 con gatho yá ts'o'enxe. Nú'a ra dānga
 mbānga zu'ue'a go gue'a ra ndaxjua
 qu'eñā xa thu'mbabi ra ts'ondāhi ne ra
 Satá, ne go gue'a hat'a gatho ya ja'i de
 ra ximhai.

¹⁰Nepu dá ode 'nara noya nuni mahet-
 s'i mi ena:

—Nubyá hā, ya bi zə ra ora de ra
 mpəhə, ngue'a ya bi ntate Ajuā nú'a
 to'o ra ndā ne ja rá ts'edi, y nehe ya
 bi umba rá nsu ma Zidadahū ra Jesu-
 cristo pa da ndā, ngue'a ya xra juui ne
 xra fote de mahets'i pa ja ra ximhai nú'a
 to'o mi mambabi ya cu ma pa ra xuui
 ja rá thandi Ajuā. ¹¹Nehe ya cu ya xa
 ntate de ra ts'ondāhi ngue'a bi mani rá
 ji ra T'uca Deti, nehe xa ntate'u ngue'a
 xa damajuani de rá noya Ajuā, y himi
 tsu da du, ne himbi 'uegue de nú'a bi
 gamfri. ¹²Hanguē johyahū nú'ahu ya guí
 'buhua mahets'i. Pe huecate'ihu nú'ahu
 guí 'buthubu ja ra ximhai ne ja ra ndehe,
 ngue'a ra ts'ondāhi xa juui xqui mabu
 habu guí 'buhū, ne xi ja rá cue ngue'a
 pađi gue ts'ut'ho ya pa ri 'bedi pa dra
 huati'a.

¹³Y nu mbrá fote de mahets'i pa ja
 ra ximhai nú'a ra dānga mbānga zu'ue,
 nu'bú nu'á bi hyonga nú'a ra 'behñā xqui
 'mui rá t'u pa xa 'yot'tua ra nts'o'mui.
¹⁴Pe ra 'behñā bi t'umbabi yoho ya hua
 dega nxuni pa bi za bi nhyats'i, ne bi 'ba-
 tuabi nú'a ra dānga mbānga zu'ue, nepu
 bi ma bá 'bu ja nú'a ra mbonthi habu
 bi t'ini'a hñu njeya made. ¹⁵Nepu nura
 dānga mbānga zu'ue bi zogui ra dehe
 de ja rá ne pa bi nja ngu 'nara dathe.
 Bi 'yot'a njabu'a pa nura dehe'a bi dena
 nú'a ra 'behñā pa xa duts'i hmaha. ¹⁶Pe
 ra hai bi xogui pa bi yui nú'a ra dathe

xqui zogui de ja rá ne nú'a ra danga mbanga zu'ue, y njabu ra hai bi mats'i ra 'behña. ¹⁷ Nepu nú'a ra danga mbanga zu'ue xi bi bō rá cue co nú'a ra 'behña, ne bi ma pa da ntunhui nú'u yá 'beto yá mbong'бето nú'a ra 'behña, nú'u to'o ø'-tuabi yá hmanda Ajuá ne camfri ra Zidada Jesucristo.

Yoho ya ts'ozu'ue

13 Ndí 'bai ja rá ñani ra ndehe y dá handi bi c'onts'i de mbo ra ndehe 'nara mbanga zu'ue mi pe'tsa yoto yá ñaxu ne 'ret'a yá ndani, ne cada 'nará ndani mi togue 'nara corona, y cada 'nará ñaxu xqui t'ofu 'nara thuhu dega ts'one nú'a mi ñama'ñu de Ajuá. ² Nú'a ra zu'ue dá handi, mi hnequi ngu 'nara tigre, yá ua mi ngu yá ua 'nara 'muhu, y rá ne mi ngu rá ne 'nara zate. Nú'a ra danga mbanga zu'ue ngu ra qu'eña mi umbabi rá ts'edi ne ra nsequi pa da ndá ja rá luga'a. ³ Y dá handa 'na de nú'u yá ñaxu xqui ts'eni ngu pa da du, pe bi ñani rá nts'eni, y gatho ya ja'i de ra ximhai bi hyandi ne bi 'yø'u ne bi deni'a. ⁴ Nepu nu'ú bi xocambeni nú'a ra danga mbanga zu'ue ngu ra qu'eña ngue'a xqui umba ra ts'edi nú'a ma'na ra zu'ue. Nehe bi xocambeni'u nú'a ra zu'ue ne mi ena'u:

—¿To'o ngu nuni ra zu'ue? Ne ¿to'o ja rá ts'edi pa da ntunhuini?

⁵ Ne bi t'umba nsequi pa bi nø'te ne pa bi ñama'ñu de Ajuá. Nehe bi t'umbabi ra ts'edi pa bi manda ñotemayoho nza-na. ⁶ Bi njabu, bi ñama'ñu de Ajuá y bi zanbabi rá thuhu, nehe bi zanga ra maça luga habu bí 'bu Ajuá, ne gatho nú'u to'o 'buhni. ⁷ Nehe bi t'umba nsequi pa da ntunhui ya gamfri ne da ntate'a. Ne bi t'umba ra ts'edi pa bi ndá ja gatho ya 'múi gá ja'i, ja gatho ya hnini, ja gatho ya hñaqui, ne ja gatho ya hai. ⁸ Nu'u tó'o ante da thoca ra ximhai bi t'opa yá thuhu ja ra libro habu xa thu'tsua yá thuhu

nú'u to ma da nte pa nzantho, nu'ú hinda ma da xocambeni nura zu'ue'a. Pe nu ma'ra ya ja'i ha, gatho'u ma da xocambeni'a. Nura libro habu huxa yá thuhu nú'u to'o ma da nte pa nzantho go rá meti ra T'uca Deti nú'a bi du.

⁹ Nu'a tó'o ne da badi, dá badi nú'a ma ga ofobya. ¹⁰ Nu'u tó'o tsiste nts'ahni, nehe'u da ts'ixa nts'ahni. Y nu'u tó'o hote co ra huai, nehe'u da tho co ra huai. Hangué nuya gamfri dí 'ñepabi da zedi yá jamfri, pa hinte da 'yø't'e masque da ts'ixa fadi o da tho.

¹¹ Mefa dá handa ma'na ra mbanga zu'ue bi c'onts'i de mbo ra hai mi pe'tsa yoho yá ndani ngu yá ndani 'nara deti, pe rá noya mri nt'øde ngu 'nara danga mbanga zu'ue 'ñena 'nara qu'eña. ¹² Y gatho nú'a mi ø't'e'a, mi ø't'e co nú'a ra ts'edi xqui umbabi nú'a rá mudi ra mbanga zu'ue, ne mri mpefi ja rá thandi'a, ne mi japa gatho ya ja'i de ra ximhai da xocambeni nú'a ra mudi zu'ue nú'a xqui me'tsa 'nara nts'eni ne xqui ñani. ¹³ Nehe mi ø't'a ndunthi ya danga nt'udi, y asta mi japi da dagui ya tsibi de mahets'i pa ja ra ximhai ja yá thandi ya ja'i. ¹⁴ Y co ya nt'udi nú'u xqui thopi da 'yø't'e ja rá thandi nú'a ra mudi zu'ue, mi hat'a ya meximhai. Nepu bi 'bepabi ya ja'i da hyoca 'nara c'oi de nú'a ra mudi zu'ue xqui ts'eni co 'nara mahuai pe himbi du. ¹⁵ Nehe bi t'umba ra ts'edi pa bi japi bi nte nurá c'oi nú'a ra mudi zu'ue, pa bi za bi ña ne pa bi manda da tho gatho nú'u to'o himbi ne bi xocambeni nura c'oi'a. ¹⁶ Nehe bi manda da thu'tsuabi 'nara seña ja yá 'ñei o ja yá de gatho ya ja'i, ngu ya notsi ngu ya dangui, ngu ya rico ngu ya hyoya, ngu ya 'bego ne ngu nú'u hinyá 'bego. ¹⁷ Y nu'u tó'o mi pe'tsa ra hmeya o rá thuhu ra zu'ue o rá numero rá thuhu, hønse'u mi tsa te da dai ne te da pa. Pe nu'u ma'ra, hina. ¹⁸ Pa da za to da badi te dí bonga núna bi t'utcgai, mahyoni di ja ndunthi

rá mfādi pa da za da mede nura numero pe'tsa nura zu'ue, ngue'a nura numero'a gue'a ngu rá thuhu 'nara 'ñōhø, y nura numero'a gue'a 'rato nthebe ne hñu'rate ne 'rato.

Ra thuhu nú'a bi duta nú'u 'na nthebe ne ñotemagoho 'mo ya gamfri

14 'Mefa dá handa ra T'uca Deti mi 'bai ja ra t'øhø nuni Sion, y mi 'bahuini'a 'na nthebe ne ñotemagoho 'mo ya ja'i nú'u xqui t'opabi ja yá de rá thuhu ra T'uca Deti ne rá thuhu Ajuá rá Dada. ²Nepu dá øde 'nara noya nuni mahets'i. Nura noya'a bi nt'øde ngu yá nhyahni ndunthi ya ðathe ne ngu 'nara ngani xi nts'edi, ne ngu 'ra to'o mi pei ya arpa. ³Ne mi tuti'u 'nara 'ra'yo thuhu ja rá thandi Ajuá habu bí hudi'a, ne ja yá thandi nú'u goho ya ða'enxe ne nú'u ya nda. Pe hønse nú'u 'na nthebe ne ñotemagoho 'mo nú'u to bi mpøhø ja ra ximhai bi za bi baði nú'a ra thuhu bi nt'øde, ma'ra hina. ⁴Nú'u 'na nthebe ne ñotemagoho 'mo gue'u hinxa 'muhui ni 'nara 'behña, y nixi mi jo'o yá 'behña. Nu'ú di dena ra T'uca Deti, y peui haburaza pa'a. Nú'ú gue'u bi mpøhø de gatho ma'ra ya ja'i pa ra mudi sofo pa Ajuá ne pa ra T'uca Deti. ⁵Ne nu'ú hinxa mąnga ya nc'uamba nixi hinte ma ts'o-qui pe'tsi ja rá thandi Ajuá.

Ya hoga noya nú'u bi mąnga nú'u hñu ya enxe

⁶Nepu dá handa ma'na ra enxe mi nhyats'i madetho mahets'i, ne mi xipabi ya ja'i de rá noya Ajuá nú'a ma da nja pa nzantho y mą hanja da za da mpøhø 'na. Bá ehe'a pa bi zofo gatho ya 'mui gá ja'i ja yá hñaqui, ja gatho ya hnini ne gatho ya hai maxøgue ra ximhai. ⁷Ne bi 'ñena nts'edi:

—Tsuu Ajuá ne nsundahu'a ngue'a ya bi zø ra ora pa da hñam'ba nguenda ya ja'i. Xøcambenihu nú'a to bi hyoca

mahets'i ne ra ximhai, ra ndehe ne ya pøthe.

⁸Nepu bi sigui ma'na ra enxe bi 'ñena: —Ya bi 'medi ya me Babilonia nú'a ra ðanga hnini, ngue'a xa japabi gatho ya ja'i de ra ximhai da nts'oqui ngu xa nts'o-qui'u, nja ngu 'na to japa ma'na da zi ra vinu asta hinda nti.

⁹Nepu bi sigui rá hñu ra enxe bi ña nts'edi ne bi 'ñena:

—Nu'a tó'o da xøcambeni ra mąnga zu'ue o nú'a rá c'oi, ne da hotho da thu't-sua rá seña ja rá de o ja rá 'ye, ¹⁰hinda za da mpont'ui rá cue Ajuá nú'a tø'mi, y yá mfei'a xi xá nts'o. Nehe ja rá thandi ra T'uca Deti, ne ja yá thandi ya maça enxe, ma da ntsauu ya ugui ja ra tsibi faspi co ra asufre. ¹¹Y ma da c'onts'i pa nzantho nurá 'bifi nú'a ra tsibi'a habu ma da nzø'u, y hinda me'tsa ra tsaya ma pa ra xuui nú'u to da xøcambeni ra mąnga zu'ue o rá c'oi y da hotho da thu'tsua rá hmeya. ¹²Hangu nu'u tó'o yá meti Ajuá, ne ø'tuabi yá hmanda'a, ne camfri xá hño ra Zidada Jesucristo, mahyoni da zedi yá jamfri pa da zeta gatho nú'a da 'ñehe.

¹³Nepu dá øde 'nara noya de mahets'i bi 'ñengagui:

—'Yofo njaua: “Njapi nú'u to tu ne xa gamfri ra Zidada Jesucristo.” Ra Maça Nða'i ena, haħa xi majuani njapi ngue'a ma da ntsaya'u de yá 'befi, ne yá hoga 'befi ma da faði nuni mahets'i.

Ra sofo ja ra ximhai

¹⁴'Mefa dá handa 'nara t'axa guui, y ja nura guui'a mi hudini 'na 'ñena nú'a e bi nja'i, ne mi hu'tsa 'nara corona dega oro, ne mi ha 'nara t'exu xi xmá hño yá ts'i.

¹⁵Nepu bi bøni de ja ra maça luga habu bí 'bu Ajuá ma'na ra enxe bi ña nts'edi ne bi 'ñembabi nú'a to mi hudi ja ra guui:

—Ju ri t'exu bá xa ra trigo ngue'a ya bi zø ra ora de ra sofo ja ra ximhai ne ya bi ñats'i.

¹⁶ Nepu nú'a to mi hudi ja ra guui bi ga'tsa rá t'exu ja ra ximhai pa bi nja ra sofo ja ra ximhai.

¹⁷ Mefa bi bõni ma'na ra enxé de ja ra maça luga nuni mahets'i habu bí 'bu Ajuá, mi ha nehe 'nara t'exu xi xmá hño yá ts'i. ¹⁸ Nepu bi bõni ma'na ra enxé de ra ata, nú'a to mi su ra tsibi, ne bi zofon ts'edi nú'a ra enxé to mi ha ra t'exu, ne bi 'ñembabi:

—Ju ri t'exu, bá heca ya nzudi gá obxi ja ra ximhai, ngue'a ya bi dá.

¹⁹ Nu'bú ra enxé bi ga'tsa rá t'exu ja ra ximhai, ne bi hyeca ya obxi, nepu bi 'yut'a ja ra danga nthema'obxi. Bi 'yot'a njabu ngue'a gue'a 'nara nt'udi de nú'a ma da 'yot'a Ajuá co nú'u ma da mfei co rá danga cue'a. ²⁰ Nura nthema'obxi i'a mi ja môte de ra hnini, y nu mi the'ma ya obxi bi bõni ngu yá ji ja ja'i, y co rá ndunthi ra ji bi 'ño hño nthebe kilometro rá yabu y asta bi zoxa ja yá frenu ya fani.

Ya enxé co nú'u yoto yá ngats'i ya uguí

15 Nepubya, dá handa nuni mahets'i ma'na ra nt'udi xi mrá dangui, y xi dá 'yø. Mi yoto ya enxé mi ha 'ra 'nara mfei pa da mfei ya meximhai, mi gue'u yá ngats'i ya uguí, ngue'a ya gue'a rá ngats'i rá cue Ajuá.

² Nehe dá handa nú'a ra ndehe dega xito mi nthants'i co ra tsibi, ne nú'u to'o xqui ntáte de ra mbanga zu'ue ne rá c'oi, ne himbi xocambeni'u nixi himbi hotho bi thu'tsua rá hmeya ni rá numero de rá thuhu nura zu'ue'a, mi 'bai'u ja nú'a ra ñanga ndehe dega xito, mi ha'u ya arpa nú'u xqui umbabi Ajuá. ³ Nehe mi tuti'u nú'a ra thuhu mi tuta ra Moise nú'a mi pepabi Ajuá, ne go guet'a ra thuhu tuta ra T'uca Deti, ne mi ena'u:

Nu'i Ajuá ma Hmu'ihe, go gue'e guí pe'tsa gatho ra ts'edi.

Xi xá nsunda ne xi ya dangui nú'u ri 'befi guí øt'e.

Y guí øt'e gatho nú'a majuañi ne nú'a xá hño.

Nu'i go gue'e grá nda de gatho ya hai de ra ximhai.

⁴ Ma zi Hmu'ihe, ¿to'o gue'a hinda zu'a'i nú'bu hinda 'yot'e nú'a guí ma?

Ne ¿to'o gue'a hinda xocambeni'i ri thuhu?

Ngue'a hõnse'i grá maça Ajuá, hangue gatho ya ja'i de gatho ya hai de rá nguni ra ximhai da 'ñe da nsunda'i, ngue'a xa hyandi'u gue xi guí øt'e gatho nú'a xá hño.

⁵ Mefa dá handa nuni mahets'i mi xogui nú'a ra maça luga habu 'be'tsa nuya xingdo habu xa t'ofu yá hmanda Ajuá. ⁶ Y nuni ra maça luga'a ja bi bõnini nú'u yoto ya enxé mi ha nú'u yoto ya mfei, ne mi hñe co ya dutu dega linu xi xmá nt'axi ne mi huexqui, ne mi ngut'a 'nara ngut'i dega oro asta mi tsøxa ja yá tiña. ⁷ Nepu 'na de nú'u goho ya da'enxe bi umba gatho nú'u yoto ya enxé 'ra 'nara 'bada dega oro mi ñuts'i co ya uguí nú'u ma da uni Ajuá co rá cue, go gue'a Ajuá to 'bui pa nzantho. ⁸ Nu'bú nuni ja ra maça luga bi ñuxa ra 'bifi nú'a mi ehe de rá nsunda ne rá ts'edi Ajuá. Y himi tsa to da yut'ini asta himbi uadi nú'u yoto ya uguí mri hña nú'u yoto ya enxé.

Rá cue Ajuá ma da zudi nú'u to'o hinxa gamfri

16 Nepu dá øde bi ña 'nara noya xi nts'edi mbo ra maça luga, ne bi 'ñemba nú'u yoto ya enxé:

—Grí maha guí xañhu ja ra ximhai nú'u yá mfei Ajuá xa me'tsa ja nú'u yoto ya 'bada.

² Nu'bú bi ma nú'a ra mudí enxé bá xanga ja ra ximhai nú'a mi 'be'tsa ja nú'a ra 'bada mi ha, hangue nú'u ya ja'i to mi pe'tsa ra hmeya de ra mbanga zu'ue ne mi xocambeni rá c'oi'a, bi c'onts'a ja yá ndo'yo 'raya sasi xi xmá nts'o ne xi xmá 'ñu.

³Nepu rá ñoho ra enxé bá xanga ja ra ndehe nú'a mi 'be'tsa ja nú'a ra 'bada mi ha, y nura ndehe'a bi nji ngu rá ji 'na nú'a xa tho, ne bi du gatho nú'u mi 'bu mbo ra ndehe.

⁴Y rá hñu ra enxé bá xanga ja ya dathe ne ya pøthe nú'a mi 'be'tsa ja nú'a ra 'bada mi ha, nepu nu'ú bi nji'u. ⁵Nepu dá øde nú'a ra enxé mi su ya dehe, mi ena:

—Nu'i ma maça Aju'a i ne ma zi Hmu'i, go gue'e gá 'bui desde ra müdi ne asta nubya guí 'bui. Nu'i hinte guí tugue ngue'a xcá 'yot'a ra ts'utbi xá hño. ⁶Ngue'a xcá castiga núyu to bi mamba yá ji nú'u bi gamfri'i, ne nú'u bi mangan ri noya. Hangué ngu bi 'yot'e'u njabu gá ø'tuabi nehe. Y dí 'ñepi da njabu'u.

⁷Nehe dá øde ma'na ra enxé mi ña mbo ja ra maça luga habu ja ra ata, ne mi ena:

—Nu'i Aju'a ma zi Hmu'i, go gue'e guí pe'tsa gatho ra ts'edi. Guí ø't'a ra hoga ts'utbi ne nú'a majuaní.

⁸Nepu rá ngoho ra enxé bi xanga ja ra hyadi nú'a mi 'be'tsa ja nú'a ra 'bada mi ha, y co rá ts'edi ra hyadi bi zat'a ya ja'i. ⁹Pe masque xi bi zat'a ya ja'i, nu'ú himbi ne bi ntsø'mi de yá ts'oqui, nixi bi nsunda Aju'a. Nu'a bi 'yot'e'u, bi ña-ma'ñu de rá thuhu Aju'a nú'a ja rá ts'edi pa bi mehna nuya ya mfei.

¹⁰Nepu rá ncut'a ra enxé bá xanga nú'a mi 'be'tsa ja nú'a ra 'bada mi ha, bá xanga ja rá hudi nú'a ra mbanga zu'ue, ne bi 'mexuui habu gatho mi nda'a. Y nuya ja'i mi 'bu ja rá hmanda'a asta mi tsa yá jane co ya danga uguí mi thogui. ¹¹Pe himbi ne bi ntsø'mi'u de yá ts'oqui. Nu'a mi ø't'e'u, mi tsani Aju'a nú'a bí 'bu mahets'i, ngue'a mi tsama'ñu ya danga uguí.

¹²Nepu rá 'rato ra enxé bá xanga ja ra danga dathe Eufrate nú'a mi 'be'tsa ja nú'a ra 'bada mi ha, y nura dathe'a bi

'yot'i pa bi nja ra 'ñu pa bá ehe ya nda me bøxhyadi.

¹³Nehe dá handa hñu ya ts'ondahi nú'u mi hnequi ngu 'nara tsan'ue. 'Na bi bøni de ja rá ne ra mbanga zu'ue nú'a ngu 'nara qu'eña, nu'a ma'na bi bøni de ja rá ne nú'a ma'na ra zu'ue mi ja yoto yá ñaxu ne 'ret'a yá ndani, ha nu'a ma'na bi bøni de ja rá ne ra hyate badi. ¹⁴Nú'ú go gue'u ya ts'ondahi mi ø't'a ya nt'udi, ne mi pa'u ja ya nda de gatho ra ximhai pa da munts'i'u mahyegui co yá soldado pa da 'ñø't'a tuhni'u nú'a ra pa da hñanga nguenda Aju'a nú'a to pe'tsa gatho ra ts'edi. ¹⁵Ra Zidada Jesu bi 'ñena: “Pahu gue nuga sta damfri ya ja'i ga tsøhø ngu 'nara be. Xi da johya nú'a to ga tsüdi di ndø'mi ne di he yá he pa hinda 'ño nsinque yá he, nixi hinda ntsa ja rá thandi Aju'a.” ¹⁶Y gatho nú'u ya nda bi munts'i'u ja nú'a ra luga rá thuhu Armagedo de ra hñaquí ebreo.

¹⁷Nepu rá yoto ra enxé bá xanga ja ra ndahi nú'a mi 'be'tsa ja nú'a ra 'bada mi ha, ne bi nt'øde 'nara noya de mbo ra maça luga nuni mahets'i habu mi hudi Aju'a, ne bi 'ñena:

—Nubyá ha, ya xa uadi.

¹⁸Nu'bá bi nja ya huei ne ya ngani ne 'nara danga mbimhai. Y de gatho ya pa xa 'mu ya ja'i ja ra ximhai hinhya'mu xa nja 'nara danga mbimhai ngu nú'a bi nja nura pa'a, ngue'a xi bi nja nts'edi. ¹⁹Y nura danga hnini bi 'yot'a hñu hegue, y gatho ma'ra ya hnini de gatho ra ximhai bi ñunt'i'u, y Aju'a bi beni de ra danga hnini Babilonia gue mi pe'tsi da züdi rá cue'a. ²⁰Y gatho nuya hai mi o madetho de ra ndehe bi go'ma ra dehe, ne ya t'øhø bi 'medi. ²¹Nehe bi dagui ya danga ndo de mahets'i ne bi züdi ya ja'i. Xi myá danta'u, y xi xmá hñu, mi pe'tsa ngu ñote kilo. Ya ja'i mi tsani Aju'a po nuya ndo bá pehni'a, ngue'a nu'a mi gue'a 'nara danga uguí pa gue'u.

Ra ts'o'behñā ma da 'medi pa nzantho

17 Nepu bi 'ñe bi zucagui 'na de nú'u yoto ya enxé mi hā 'ra 'nara 'bada habu mi 'be'tsa yá mfei Ajuā, ne bi 'ñengagui:

—Bá ehe pa ga u't'a'i nú'ā ra castigo ma da t'umbabi nú'ā ra ts'o'behñā bí hudi mañā de ya ndehe. ²Ya ndā de ra ximhai xa 'yøt'a ya ts'o'qui co nú'ā ra ts'o'behñā, nehe xa cadi gatho ma'ra ya ja'i nú'ā ra ts'o'behñā pa xi xa 'yøt'a ya ts'o'qui'u, nja ngu 'na to cadi ma'na pa da japi da zi ra vinu asta hinda nti.

³Nepu ja nú'ā ra thedi bi 'ñutca ra Maça Ndahi, nú'ā ra enxé bi zixcagui ja 'nara mbonhi, y ja dá handini nú'ā ra ts'o'behñā mi tøgüe 'nara thenga zu'ue habu mi huxa ndunthi ya thuhu nú'u mi ñamañu de Ajuā. Nú'ā ra zu'ue'ā mi ja yoto yá ñaxu ne 'ret'a yá ndani. ⁴Y nú'ā ra 'behñā mi he 'nará he mi nthants'a morado co ra theni, y xqui tötua ya oro, ne 'raya hothodo ne 'raya hoga t'axa do yá thuhu ya perhla. Nehe mi hā ja rá 'ye 'nara 'bada dega oro mi ñuts'i de ya t'øt'e xá nts'o ne de yá ts'o'qui nú'ā ra ts'o'behñā. ⁵Y ja rá de xqui t'opabi 'nara thuhu nú'ā hinto bi badi te rí bøni, pe mi ena: “Ra danga Babilonia, go gue'ā ra na-ñā de ya ts'o'behñā, go gue'ā bi 'ñudi da t'øt'e ja ra ximhai gatho nú'ā xá nts'o.”

⁶Nepu dá handa nú'ā ra 'behñā ngu mri ti gue'ā xqui hyo ndunthi yá mfei Ajuā ne nú'u bi dena ra Zidada Jesucristo ne bi damajuani de gue'ā. Ne nu ndá handi'ā xi dá 'yø nts'edi. ⁷Nu'bu' ra enxé bi 'ñengagui:

—¿Hanja guí 'yø? Nuga ma ga xi'i nú'ā hinto xa badi de nú'ā ra ts'o'behñā ne de nú'ā ra zu'ue ri tøgüe'ā, nú'ā pe'tsa yoto yá ñaxu ne 'ret'a yá ndani. ⁸Nú'ā ra zu'ue gá handi mi 'bui, pe nubyá ya jo'o, pe 'mefa ma da c'onts'i de ja ra o'tsi nú'ā otho habu bí c'a, nepu da ma habu da thogui ya ugui pa nzantho, y nuni ja

guehni rá gats'i. Ya meximhai nú'u to'o desde ra mudi ra ximhai hinxqui t'opabi yá thuhu ja ra libro habu huxa yá thuhu nú'u to'o ma da nte pa nzantho, nuya ja'i'u ma da 'yø nu stí hyandi'u da bøts'e nú'ā ra zu'ue de ja nú'ā ra o'tsi'ā, gue'ā nu'ā mi 'bui nepu bi njo'o, pe ma da 'mui ma'na'qui.

⁹Pa da za to da zo rá mfeni núna ma ga ma, mahyoni di ja rá mfadi. Nú'u yoto ya ñaxu, gue'u ngu yoto ya t'øhø habu hudi nú'ā ra 'behñā. ¹⁰Nehe nú'u yoto ya ñaxu gue'u ngu yoto ya ndā. Cut'a de gue'u ya xa thacua yá ts'edi. 'Na go gue'ā ra ndābya, ha nu ma'na hinxā t'umtho rá 'befi, pe nu stí ndā'ā, 'na tui ya pa ma da ndā. ¹¹Nú'ā ra zu'ue mi 'bui ma'met'o pe nubyá ya jo'o, go gue'ā ma da 'na de nú'u yoto ya ndā, pe ja ra uenda go gue'ā ma drá hñato ra ndā, y 'mefa ma da ma habu ma dra huati pa nzantho.

¹²Y nú'u 'ret'a ya ndani xcá hyandi gue'u ngu 'ret'a ya ndā hinxā thuts'itho dega ndā. Pe ma da t'umbabi'u da ndā 'na ora mahyegui co ra mbanga zu'ue. ¹³Nú'u 'ret'a ya ndā 'nadra mfeni ma da me'tsi'u, hangue ma da umba ra ts'utbi nura mbanga zu'ue. ¹⁴Ne da ntuhni'u co ra T'uca Deti, y nura T'uca Deti go gue'ā ma da ntāte, gue'ā go gue'ā ra Hmu de gatho ya hmu, ne ra Ndā de gatho ya ndā. Y nú'u to'o 'bui co ra T'uca Deti ma da ntāte'u, y nú'ú go gue'u xa huahna Ajuā pa da gamfri, y nu'ú xa gamfri xá hño.

¹⁵Nehe bi 'ñengagui ra enxé:

—Nú'u ya dehe xcá hyandi habu hudi ra ts'o'behñā, go gue'u ngu nuya ja'i de gatho ya hñāqui 'bui ja gatho ya hnini ne ja gatho ya hai. ¹⁶Y nú'u 'ret'a ya ndā xcá hyandi co ra mbanga zu'ue, nu'ú ma da utsa ra ts'o'behñā, ne da hñacuabi gatho yá hño, ne da zogui sinque rá he, ne da zipa rá ngø, y nuyá ndo'yo da tsā'tuabi. ¹⁷Ngue'ā Ajuā xa umbabi yá mfeni'u pa da 'yøt'ua rá paha'ā, hangue

'nat'a bi mañ'u pa bi umba ra ts'utbi nú'a ra zu'ue asta hinda nja nú'a xa ma Ajuá. ¹⁸Y nú'a ra 'behña xcá hyandi gue'a ra danga hnini habu 'bui 'na to'o di manda ya nda de ra ximhai.

Ra dāta hnini Babilonia bi yot'e

18 'Mefa de guehna dá handa ma'na ra enxé bi gai de mahets'i, xi mi ja rá ts'edi, ne bi yot'a ra ximhai co rá nsunda. ²Ne bi ña nts'edi, bi 'ñena:

—Ra danga hnini Babilonia ya xa 'bedi rá nsu, nubyá ja 'buhni gatho 'rama'-na'ño ya ts'ondāhi, nehe ja jani yá 'bafi nú'u ya ts'int's'u xá nts'o ne xi t'utsa. ³Ra Babilonia bi cadi ya ja'i de gatho ya hai de ra ximhai pa bi nts'oqui'u, nehe gatho ya nda de ra ximhai xa nts'oqui'u con gue'a, y gatho ya ma ne ya duqui xa nri-co'u co yá ts'ot'ot'e ot'a nura hnini'a.

⁴Ne dá ode ma'na ra noya de mahets'i mi ena:

—Nú'ahu ma hnini'ihu, pōñhu de nura ts'ohnnini'a pa hingui 'yothu ya ts'oqui ngu ot'e'u, ne pa hinda zu'ahu nú'u ya mfei ma da zudi'u. ⁵Ngue'a xi xa ndāngui yá ts'oqui'u y co yá ndāngui asta ya xa zōxa nuua mahets'i, y Ajuá hinxa pumfri de ya ts'ot'ot'e ot'e'u. ⁶'Yot'ut-abihu nura hnini'a ngu nú'a xa 'yot'e'a pa ma'ra, ne co'tsuhu yo'qui rá ndunthi de nú'a xa 'yot'e. Thantshu yo'qui nú'a ma da t'umbi'a ngu nú'a xi xa 'yot'e'a co ma'ra. ⁷Japhu da zama'ñu ne da tho ya ts'othogui ngu nú'a xa 'yot'e'a co rá nt'ets'i ngue'a xi pe'tsa ndunthi ya hño, ngue'a nu'á nja ngu 'nara 'behña ri nda, hangue ena: “Nuga dí hucua drá 'behña dí nda, hinxa du ma dame, nixi hinga ma ga thogui ya dumui.” ⁸Por gue'a 'na patho ma da t'umba ya mfei, y nuya mfei'u go gue'a ra du ne ya dumui ne ra thuhu, ne da zat'a nura hnini'a, ngue'a xi ja rá ts'edi Ajuá ma Hmuhu nú'a to'o da hñāmba nguenda'a.

⁹Ne ya nda de ra ximhai nú'u to'o xa 'yot'a ya ts'oqui co ra hnini'a ne xa johyau ja ya ts'ot'ot'e ot'e'u, nú'u ya nda'u ma xi da nzoni ne ma da du yá mui nu sta hyandua rá 'bifi nú'a ra ts'ohnni ma da zat'i. ¹⁰Nú'u ya nda ma da 'mai yabu ngue'a da ntsu de nú'a ma da nja, ne ma da 'ñena'u:

—¡A, huecate'ihu nú'ahu guí 'buhubu ja ra danga hnini Babilonia! Nu'ahú mi ja ri ts'edihu, pe 'na oratho xa zu'ahu rá castigo Ajuá.

¹¹A ma ne ya duqui de ra ximhai ma da nzoni'u ne da du yá mui de nú'a bi nja co ra hnini'a ngue'a ya ma da njo'o to da dambi nú'a da pa'u. ¹²Mi hats'i'u da pa ja ra hnini'a ya t'ot'e dega oro ne dega t'axi, ne ya hoga do ne ya perhla, ne ya hoga dutu dega linu ne dega seda, ne nú'u ya hoga dutu dega morado ne dega theni. Nehe mi hats'i 'rama'na'ño ya za nú'u yuni xá cuhi, ne ya hoga t'ot'e xa thoqui dega marfi, ya hoga za, ra marmo, ne ya bōja, 'na rá thuhu ra bronse, ha nu ma'na ra yerro. ¹³Mi hats'i nehe ya canela, ya hoga ndapo yuni xá cuhi, ra t'uts'i, ra mirra, ne ya dehe nú'u xi yuni xá cuhi, ra vinu, ra aceite, ra hoga arina, ne ra trigo. Nehe mi tsixa ya mbo'oni, ngu ya deti ne ya fani. Nehe mi tsixa ya carro, ne asta ya 'bego, y gue'u ya ja'i mi pa'u ngu ya mbo'oni. ¹⁴Ya ma ne ya duqui ma da 'ñembabi nú'a ra hnini:

—¡Ya otho'i nú'u ya hoga fruta ngrí ho, y ya gá 'bedi pa nzantho gatho nú'u ya hño ne ya nt'ets'i nguí pe'tshma!

¹⁵Nú'u ya ma ne ya duqui xa nrico ngue'a xa pa yá t'ot'e ja nura danga hnini, ma da 'mai yabu ngue'a ma da zu nú'a ra castigo ma da nja. Ma da nzoni'u ne da du yá mui, ¹⁶ne da 'ñena'u:

—¡A, hyoetho nuni ra dahni! Ngue'a mi ngu 'nara 'behña mi he ya hoga dutu dega linu ne dega morado ne dega theni, nehe xqui nhyoqui dega oro ne dega

hoga do ne dega perhla. ¹⁷ ¡'Na oratho bi uadi gatho yá ndunthi nuyá hño mi pe'tsi!

Nehe gatho nú'u to'o mi manda ya motsa, ne nú'u to'o mi et'i, ne nú'u ma'ra mri mpefini, ne nú'u to'o mi pani, gatho'u ma da 'mai yabú, ¹⁸ y nu sta hyandua rá 'bifi nú'a ra danga hnini ma da zat'i, da ña nts'edi'u ne da 'ñena:

—Mi otho ma'na ra hnini xi mrá dangui ngu nuni.

¹⁹ Nehe da hyøxa ya hai ja yá ñaxu ngue'a da du yá mu'u, ne da nzon'u co ra dumui, ne da ña nts'edi ne da 'ñena:

—¡A, hyøtho nuni ra danga hnini! Ngue'a xi mrá dangui rá tai, y ja xqui nriconi gatho nú'u to mi pe'tsa yá motsa ja ra ndehe. ¡Pe 'na oratho bi zat'a gatho nuni ra hninini!

²⁰ Pe nú'ahu gyá gamfrihu ne gatho nú'ahu yá 'mehni'ihu Ajuá, ne gatho nú'ahu ma'ra guí 'buhu mahets'i, johyahu de nú'a bi nja ja nú'a ra danga hnini, ngue'a Ajuá xa hña'mba nguenda nuya ja'i mi 'buhni, ne xa t'øtuabi'u ngu nú'a xqui 'yø't'a'ihu nehe.

²¹ Nepu 'nara enxé xi mi ja rá ts'edi bi gu 'nara danga do nú'a ma'na xmá hñu que 'nara danga juni, ne bi 'yent'a ja ra ndehe ne bi 'ñena:

—Njaua ma da yui nehe ra Babilonia nú'a ra danga hnini, ne ya hinhya'mu ma da hnequi ma'na'qui. ²² Nixi ya hinhya'mu ma da yopa nt'øde ma'na'qui ya nzuni de ya arpa, nixi de ya thúza, nixi de ya trompeta ja nura hnini'a. Ni 'nara mfe'i de nu'araza ra 'befi hinda yopa 'mui ja nura hnini'a, nixi da yopa mpefi 'nara juni. ²³ Ni 'nara ñot'i ya hinda hnequini, nixi hinhya'mu da nja ma'na'qui ya ngo dega nthati. Nú'u ya ma ne ya duqui to mi mpa ne mi ntai ja nura hnini'a, xi bi nja yá ts'edi ja ra ximhai, y co yá nt'ete nuya mengu de guehni mi hat'a ya ja'i de gatho ya hai de ra ximhai, pe ya bi uadi yá ts'edi'u.

²⁴ Nura hnini'a ya bi hnequi gue go xi tu ra ts'oqui'a de nú'u ya gamfri ne yá 'mehni Ajuá xa tho, ne de gatho nú'u ma'ra xa tho ja ra ximhai.

19 'Mefa dá øde mi ña nts'edi ndunthi ya ja'i nuni mahets'i, mi ena'u:

¡Drá nsunda Ajuá! Ngue'a xá nsunda ne ja rá ts'edi ne bi za bi pøhø ya ja'i.

² Ngue'a nu'a øt'a ra hoga ts'utbi ne nú'a majuani.

Nu'a xa umba ra mfei nura ts'o'behña nú'a mi japa ya ja'i da 'yø't'a ya ts'oqui. Ajuá bi co'tsuabi'a nú'a bi 'yø't'e gue bi hyo nú'u to'o mi pepabi Ajuá.

³ Nepu bi yopa 'ñena'u ma'na'qui:

—¡Drá nsunda Ajuá! Ngue'a hinhya'mu ma da ntsaya da bøxa rá 'bifi nú'a ra hnini bi zat'i.

⁴ Nu'bú nú'u 'natemagoho ya nda ne nú'u goho ya dá'enxe bi ndandiñahmu'u, ne bi xøcambeni Ajuá nú'a bí hudi ja rá hudi, ne mi ena'u:

—¡Njabu gue'a! ¡Drá nsunda Ajuá!

⁵ Nepu bi nt'øde ma'na ra noya de habu mi hudi Ajuá, ne bi 'ñena:

Nsundahu Ajuá,
gatho nú'ahu guí pephu
ne guí tsuh'a,
ngu ya notsi ngu ya dangui.

Ra ngo de rá nthati ra T'uca Deti

⁶ Nepu dá øde 'nara ñahni de 'nara danga hmunts'a ja'i, 'ñena mri nhyahni ndunthi ya dehe, ne 'ñena 'raya ngani, ne mi ena:

¡Drá nsunda Ajuá! Ngue'a nú'a go gue'a ma Hmuhu pe'tsa gatho ra ts'edi, ne go gue'a ra Ndá de gatho ra ximhai.

⁷ Johyahu ne nsundahu'a,
ngue'a ya bi zø ra pa de rá nthati ra T'uca Deti.

Ra navia ya xa nhyoqui,

⁸ ya xa hye nú'a ra hoga dutu xqui t'umbi xá nt'axi y ri huexqui.

Nura t'axa dutu'a gue'a yá te xá nt'axi nú'u to'o xa gamfri Ajuá.

⁹Nepu ra enxé bi 'ñengagui:

—'Yofo nuya ya noya: “Dá johya nú'u to da sipabi pa da ma ra ngo de rá nthati ra T'uca Deti.”

Nehe bi 'ñengagui:

—Nuya guehya yá noya Ajuá, y guehya xi majuañi.

¹⁰Nepu nuga dá ndandiñahmu ja rá ua ra enxé pa ga nsunda'a, pe nu'a bi 'ñengagui:

—Oguí ø't'a njabu, ngue'a necagui ne ma'ra ri cu dyá 'begohu mahyegui de Ajuá, ne dí mañhu rá noya ra Zidada Jesu. Go da xocambeni Ajuá.

Nu'u tó'o mamba rá noya Ajuá gue'u damajuani nehe de nú'a xa ma ra Zidada Jesucristo.

'Nara togue mri tø 'nara t'axfani

¹¹Nepu dá handa mahets'i mi xogui, ne dá handa 'nara togue mri tø 'nara t'axfani, y nú'a ra togue'a xa thu'mbabi 'nara thuhu nú'a rí bõni da 'ñena: Nú'a xa ma, nzantho da 'yø't'e. Ne ma'na ra thuhu rí bõni da 'ñena: Majuañi. Ngue'a nu'a xi ra hoga ndá, ø't'e xá hño, ne ø't'a ya tuhni ngu rí 'ñepi. ¹²Yá da 'ñena mi zø ya tsibi, ne mi hu'tsa ndunthi ya corona, y nehe xqui t'opabi 'nara thuhu nú'a hinto mi pañi te mi ne da ma, hõnse'a go mi pa'a. ¹³Ne mi he 'nara dutu xqui 'bobo co ra ji, y rá thuhu gue'a Rá Noya Ajuá. ¹⁴Ne mri deni'a ndunthi ya memahets'i nú'u ø't'a ya tuhni, mri hñe'u dega hoga linu xi xmá nt'axi, ne mri togue ya t'axfani nehe. ¹⁵Nu'a ra mudi togue mi pøni de rá ne 'nara mahuai dega yo filo. Con gue'a ma da na'mbabi ya ja'i de gatho ya hai de ra ximhai, ne ma da ndá de gue'u con gatho rá ts'edi, ja ra uenda di ha 'nara ts'at'ot dega bõja. Ne ngu 'nara ja'i net'a ya obxi pa da the'mi, njabu'a ma da huata ya ja'i nuto yá ncontra Ajuá nú'a to pe'tsa gatho ra

ts'edi ne pø rá cue con gue'u. ¹⁶Ne ja rá he de ja rá xinthe xqui t'ofu 'nara thuhu ena: “Ra Ndá de gatho ya ndá ne ra Hmu de gatho ya hmu.”

¹⁷Nepu dá handa 'nara enxé mi 'bai ja ra hyadi, ne bi mafi nts'edi pa bi ma'ta gatho ya ts'int's'u di nhyats'i, ne bi 'ñembi'u:

—Bá ehü gui munts'ihü pa gui tsihü nú'a ra danga hñuni ma da 'ra'ahü Ajuá. ¹⁸Ma da t'a'ahü gui tsihü yá ngø ya danga ndá ne ya ndá gá soldado, ne yá ngø nú'u to xi mi jahma yá ts'edi. Ma gui tsihü yá ngø ya fani ne nú'u to mi togue'u. Xi ma gui tsiphü yá ngø gatho ya ja'i, ngu ya 'bego ne nú'u hingyá 'bego, ngu ya notsi ne ya dangui.

¹⁹Nepu dá handa ra mbanga zu'ue ne ya ndá de ra ximhai xqui munts'i'u co yá soldado pa da ntunhui nú'a to mi togue ra t'axfani ne nú'u to mi deni'a. ²⁰Nú'a ra mbanga zu'ue bri ju co nú'a ra hyate bañi to xqui 'yø't'a ya nt'udi ja rá thandi nú'a ra mbanga zu'ue. Co nuyá nt'udi ra hyate bañi xqui hyat'a ya ja'i nú'u xqui thu'tsua rá hmeya nú'a ra mbanga zu'ue ne xqui xocambeni'u rá c'oi'a. Nú'u ri yoho bi t'ent'a ma tetho ja ra ndehe dega tsibi nú'a faspi co ra asufre. ²¹Y nú'a to mi togue ra t'axfani bi hyo nú'u ma'ra to mri dena ra mbanga zu'ue ne ra hyate bañi. Bi hyo'u co nú'a ra mahuai mi pøni de rá ne, y gatho ya ts'int's'u xi bi niñá co yá ngø'u.

'Na 'mo ya jeya

20 Nepu dá handa 'nara enxé bi gai de mahets'i mi ha ra nsoqui de ra o'tsi nú'a otho habu bí c'a, nehe mi ha 'nara danga cadena. ²Ne bi gu ra danga zu'ue nú'a go gue'a ra ndaxjua qu'eñá mi 'bui desde maya'bu, nú'a rá thuhu ra ts'ondahi ne ra Satá. Ne bi dat'i pa 'na 'mo njeja, ³y ngu bi dat'i bi 'yent'a mbo ja nú'a ra o'tsi'a, ne bi got'i ne bi hñu'tsua 'nara seyo pa ya hinda za da hyat'a

ma'ra ya ja'i asta hinda uadi nú'ú 'na 'mo njeya. 'Mefa ma dra thøgue pa 'raya patho.

⁴Nepu dá handa 'raya hudi, y ja mi huhni nú'ú to'o xqui t'umba ra ts'edi pa da 'yøt'a ra ts'utbi. Nehe dá handa nú'ú xqui thecua yá 'yuga ngue'a xqui dama-juani de ra Zidada Jesucristo ne xqui mamba rá noya Ajuá, ne hinxqui xøcam-beni ra mbanga zu'ue nixi rá c'oi'a, nixi hinxqui hopi to da meya'ú ja yá de o ja yá 'ye co rá hmeya ra zu'ue. Dá handi bi yopa nte'ú ne bi nda co ra Zidada Jesucristo pa nú'ú 'na 'mo njeya. ⁵Nú'ú go gue'ú xi ya mudi bi yopa nte de nú'ú xqui du. Y nu'ú ma'ra himbi yopa nte'ú asta himbi zøxa nú'ú 'na 'mo njeya. ⁶Njapi ne xá nt'axi nú'ú to xa yopa nte ra mudi. Y rá ñoho ra du nú'a ma da nja ja ra nidu, hinda za te da 'yøt'ua'bi'ú. Gatho'ú da macja ja rá thandi Ajuá ne ra Zidada Jesucristo, ne da nda'ú co ra Zidada Jesucristo pa nú'ú 'na 'mo njeya.

⁷Y nu sta uadi nú'ú 'na 'mo njeya, ra Satá ma dra thøgue de habu xa jot'i. ⁸Nu'á ma da bøni pa da hyat'a ya ja'i 'bu ja gatho ya hai de ra ximhai. Da ma pa da hyat'a ra Gog ne ra Magog, nú'ú gue'ú yá ncontra ra Zidada Jesucristo, ne da hyat'i'ú pa da munts'i pa da 'ñøt'a tuhni, y nuyá ndunthi'ú ngu rá ndunthi ra 'bomu ja ja ra ñanthe. ⁹Gatho nuya ja'i'ú dá handi bi ma'ú ja rá nguni ra ximhai pa bá thets'i'ú habu mi ja rá hmaca hnini Ajuá ne mi 'bu ya gamfri. Pe Ajuá bi mehna ra tsibi de mahets'i pa bi zat'i'ú. ¹⁰Ne ra ts'ondahi nú'a to mi hat'a ya ja'i bi t'ent'a ja ra ndehe dega tsibi nú'a faspí co ra asufre, habu xqui t'ent'i nehe ra mbanga zu'ue ne nú'a ra hyate badi. Nuni ja guehni ma pa ra xuui da zama'ñu'ú ya uguí pa nzantho.

Ma da nja 'nara nsuca uenda ja rá thandi Ajuá

¹¹Nepu dá handa 'na mi hudi ja 'nara danga hudi xmá nt'axi. Y ngu bi hnequi'a, 'bestho bi 'metho mahets'i ne ra ximhai, y nixi bi fadi habu bi ma. ¹²Nehe dá handi nú'ú xqui du, gue notsi ndanguí mi 'bahni ja rá thandi Ajuá. Nepu bi so'tsa ya libro, y nehe bi so'tsa nú'a ra libro habu huxa yá thuhu nú'ú to'o ma da nte pa nzantho. Y nú'ú to xqui du bi tha'mba nguenda de nuya t'øt'e xqui 'yøt'a ja ra ximhai, y nuya t'øt'e'ú xqui t'ofø ja nuya libro'ú. ¹³Nú'a ra luga habu mi 'bu nú'ú xqui du, nura luga'a xqui da nú'ú mi 'buhni, ra ndehe xqui da nuya ja'i xqui zo de guehni, y ra nt'agui xqui da nú'ú xqui nt'aguini, y cada 'na de nuya ja'i'ú bi tha'mba nguenda de nuya t'øt'e xqui 'yøt'e'ú. ¹⁴Nepu ra nt'agui ne ra luga habu mi 'bu nú'ú xqui du ya bi 'ñøtho, ngue'a bi t'ent'a ja ra ndehe dega tsibi faspí. Y ra castigo ja nuna ndehe dega tsibi go gue'a rá ñoho ra du. ¹⁵Hangué bi t'ent'a ja ra ndehe dega tsibi nú'ú to'o hinxqui t'opabi yá thuhu ja nú'a ra libro habu xqui thu'tsua yá thuhu nú'ú to'o ma da nte pa nzantho.

Ma da nja ma'ra'yo ra ximhai ne mahets'i

21 Nepu dá handi xqui nja ma'ra'yo ra ximhai ne mahets'i, nguetho nú'a ra mudi ximhai mi ja ne nú'a mahets'i bi 'metho'ú. Nehe ya mi otho ra ndehe. ²Núga drá Xuua, dá handa ra maca hnini Jerusale nú'a xqui nja ma'ra'yo. Dá handi bi gai de mahets'i po rá ts'edi Ajuá ne mi hnequi mahotho ngu 'nara navia ya xa hñe pa da nthatui nú'a ma drá dame. ³Ne dá øde 'nara noya de mahets'i mi ña nts'edi, mi ena:

—Ndi, Ajuá 'buhui ya ja'i, y ma da 'múi con gue'ú pa nzantho, y nú'ú go gue'ú rá hnini'a. Ajuá go guese'a ma da

'mähui'u ngue'a go gue'a yá Ajuá'u. ⁴Ne Ajuá ma da ducuabi gatho yá guida'u. Ya hinda nja ra du, ni ya ts'oni, ni ya dumui, nixi ya ugui, ngue'a nuya t'ot'e mi ja ma'met'o, nubyá ya otho.

⁵Nepu nú'a to'o bí hudi mahets'i ja rá hudi bi 'ñena:

—Pađi gue nuga dí japi gatho ya t'ot'e da nja ma'ra'yo.

Nehe bi 'ñengagui:

—'Yofo nú'a stá xi'i, ngue'a nuya ya noya go guehya majuaní ne ma da nja ngu stá ma.

⁶Ne bi 'ñengagui:

—Ya xa t'ot'e. Nuga go gueque rá mudigui ne asta rá gats'i, ngu ya letra fudi desde ra A asta ra Zeta. Nu'a tó'o da zu ra nduthe, ga umbi da zi nú'a ra dehe dega te pøhø ja ra pøthe ne t'untho. ⁷Y gatho ya t'ot'e go dyá meti nú'u to ma da ntate. Nú'ú go yá Ajuagui'u, y nuga go ma batsi'u. ⁸Pe nuya zuse, ya 'ñagamfri, ya ts'oja'i, ya hyote, ya 'ñeja'i, ya 'ñete, ne nú'u to xøcambeni ya c'oi, ne gatho ya c'uamba, gatho'u ma da t'ent'a ja ra ndehe dega tsibi nú'a faspí co ra asufre. Nú'á go gue'a rá ñoho ra du.

Ra 'ra'yo Jerusale

⁹Nepu bi 'ñe bi zucagui 'na de nú'u yoto ya enxe mi ha 'ra 'nara 'bada habu mi 'be'tsa nú'u yoto yá ngats'i yá mfei Ajuá. Ne bi 'ñengagui:

—Bá ecua pa ga u't'a'i ra ñavia nú'a ma da nthatui ra T'uca Deti.

¹⁰Nepu ja nú'a ra thedi bi 'ñutca ra Maça Ndañi, nú'a ra enxe xqui zocagui bi zixcagui ja 'nara danga t'øhø xi xmá hñets'i, ne bi 'ñutcagui ra danga maça hnini Jerusale mi çai de mahets'i po rá ts'edi Ajuá. ¹¹Nú'a ra hnini'a xi mri yot'i co rá nsunda Ajuá, ne ngu 'nara hothodo xi mri huexqui, ngu nú'a ra hoga do rá thuhu jaspe, ngu ra xito nú'a di hya'tsi. ¹²Mi jot'i co 'nara danga jado xi xmá hñets'i, y mi pe'tsa 'ret'amayoho

ya gosthi y mi 'ba 'nara enxe cada ra gosthi. Ja nuya gosthi'u xqui t'ofoni yá thuhu nú'u 'ret'amayoho ya 'mui gá ja'i xqui 'ñehe de nú'u 'ret'amayoho yá t'u ra Israel. ¹³Mi ja hñu ya gosthi de bøxhyadi, y má hñu de yuhyadi, má hñu de mahuifi, y má hñu de mac'angui. ¹⁴Ra jado de nura hnini'a mi pe'tsa 'ret'amayoho ya mudi do, y ja nuya do'u xqui t'ofoni yá thuhu nú'u 'ret'amayoho yá apostol ra T'uca Deti.

¹⁵Nú'a ra enxe to'o ndí ña'be mi ha 'nara t'eni dega oro mri hnequi ngu 'nara xithi pa mi enga nura hnini'a ne rá jado ne yá gosthi. ¹⁶Ra hnini mi mahyegui rá ma ne rá nxidi ne rá hñets'i. Ra enxe bi 'yeni ra hnini co nú'a ra t'eni mi ha, rá ma bi zudi 'natemagoho nthebe kilometro, nehe rá hñets'i ne rá nxidi bi zudi mahyegui. ¹⁷Ne bi 'yeni ra jado y bi zudi hñu'rate ne goho metro, go gue'a ra t'eni pađi ya ja'i, hangue bi cupa ra enxe.

¹⁸Ra jado xqui thoqui dega jaspe, ne ra hnini xqui thoqui 'ra'tho dega oro, y mi hya'tsi ngu ra xito. ¹⁹Nehe ya mudi do de rá jado ra hnini gatho mi tu ya hoga do. Rá mudi ra do mi tu nú'a ra t'axa do rá thuhu ra jaspe, rá ñoho mi tu nú'a ra ixca do rá thuhu ra safiro, rá hñu mi tu nú'a ra c'anga do rá thuhu ra agate, rá ngoho mi tu nú'a ra cuhu do rá thuhu ra esmeralda. ²⁰Rá ncut'a do mi tu nú'a ra do nthants'i ra t'axi co ra theni rá thuhu ra onice. Rá 'rato mi tu nú'a ra do xá ntheni rá thuhu ra coralina. Rá yoto ra do mi tu nú'a ra do xá nc'ast'i rá thuhu ra crisolito. Rá hñato mi tu nú'a ma'na ra c'anga do rá thuhu ra berilo. Rá guto mi tu nú'a ra do xá nc'ast'i nthants'i ra c'angui rá thuhu ra topacio. Rá 'ret'a mi tu nú'a ma'na ra c'anga do rá thuhu ra crisoprasa. Rá 'ret'ama'ra mi tu nú'a ra do ra 'botheni rá thuhu ra jacinto. Ne rá 'ret'amayoho mi tu nú'a ra do ra nzat'a theni rá thuhu ra amatista. ²¹Nú'u 'ret'amayoho ya gosthi xqui thoqui co nú'a ra

t'axa do rá thuhu ra perhla. Cada 'nara gosthi mi gue'a 'nara perhla. Y nura 'ñu de mbo ra hnini mi 'ra'tho dega oro ne mri hya'tsi ngu ra xito.

²²Nuni ja ra maça hnini hindá handini ni 'nara nija, ngue'a go guese Ajuá ma Hmuhú 'buhni nú'a to pe'tsa gatho ra ts'edi. Nehe ja 'buhni ra T'uca Deti. ²³Nehe hinga mahyonini ra hyadi nixi ra zana pa da yot'a ra hnini, ngue'a rá nsunda Ajuá ne ra T'uca Deti go guese'u ri yot'a nura hnini'a. ²⁴Y gatho ya gamfri de maxogue rá nguni ra ximhai ma da 'ño'u ja ra ñot'i'a, nehe ya nda de ra ximhai nú'u xa gamfri ma da zoni ja nura hnini'a, ne da hñaxa yá nsu pa da zogui ja nura hnini'a. ²⁵Ne ya gosthi hinhya'mú jot'i, nehe hinhya'mú ja ra 'bexuui. ²⁶Nehe ya gamfri de maxogue rá nguni ra ximhai ma da hñaxa yá nsu ja nura hnini'a. ²⁷Pe hinda ma da yut'ini nú'u to'o hinxá nt'axi, nixi nú'u to'o øt'e xá nts'o, nixi nú'u mangua ya nc'uamba. Nuni ma da yut'ini hønse nú'u to'o xa t'opabi yá thuhu ja rá libro ra T'uca Deti, habu huxa yá thuhu nú'u to'o ma da nte pa nzantho.

22 Nepu ra enxé bi 'ñutcagui 'nara ðathe xi xá nt'axi y nura dehe'a gue'a ra dehe dega te. Mi hnequitho nú'a te mi ja mbo ngu nja ra xito, ne mi pøni de habu mi hudi Ajuá ne ra T'uca Deti. ²Madetho de rá 'ñu ra hnini ne ja yá ñani ra ðathe mi 'bahni nú'a ra za dega te, ne ri unga yá fruta 'ret'amayoho 'mi'quí ra jeya, tat'a zana uni yá fruta, y nuyá xi ra 'ñethi pa bi ñani nú'u ya ja'i xqui 'ñe de gatho rá nguni ra ximhai. ³Nehe da 'ñiothoni ni 'nara t'øt'e xá nts'o. Nuni ja ma da njani ra hudi habu hudi Ajuá ne ra T'uca Deti, y nu'u tó'o pepabi Ajuá ma da xøcambeni'a. ⁴Nu'ú ma da hyanduabi rá hmi Ajuá, y rá thuhu'a ma da t'ofu ya yá de'u. ⁵Nuni ma da 'ñiothoni ra 'bexuui, nixi hinga mahyoni rá ñot'i ra hyadi nixi ma'na ra ñot'i pa da yot'i nuto gatho ma

da 'muhni, ngue'a Ajuá go gue'a ma da yot'i'u, y nú'ú ma da nda pa nzantho.

'Bui guetbu rá yo'ehe ra Zidada Jesucristo

⁶Nepu ra enxé bi 'ñengagui:

—Nuya ya noya go guehya xi majuaní, ne ma da nja ngu xa hma. Ajuá ma Hmuhú nú'a ri umba ra mfadi yá 'mehni, go gue'a bi mehna rá enxé pa da 'ñutuabi nú'u to pepabi de nuya t'øt'e ma da nja 'bestho.

⁷—jBeñhu gue nuga ma ga ehe 'bestho!

Dá johya nú'a to da hñuxa nt'øde nuna rá noya Ajuá xa t'ofu ja nuna libro.

⁸Nuga go gueque drá Xuua, dá øde ne dá handi gatho nuya t'øt'eya. Y ngu dá juadi dá øde ne dá handi dá ndandiñahmu ja rá ua nú'a ra enxé xqui 'ñutcagui gatho nuya ya t'øt'e pa ga nsunda'a. ⁹Pe nu'á bi 'ñengagui:

—Oguí øt'a njabu, dyá 'begohu mahyegui co nú'u ma'ra ri cu mamba rá noya Ajuá ne nú'u to'o huxa nt'øde nú'a xa t'ofu ja nuna ra libro. Go da xøcambeni Ajuá.

¹⁰Nehe bi 'ñengagui:

—Oxqui agui nuya ya t'øt'e xcá 'yofu ja nuna ra libro, ngue'a ya ma da zøhø ra pa pa da nja nuya ya t'øt'eya. ¹¹Ya ts'o'mui dá sigui da nts'o'mui, nu'u xá nts'o dá sigui da nts'oni, ha nu'u to ya hoja'i, dá sigui da hñoja'i, y nu'u tó'o øte Ajuá, dá sigui da 'yøte.

¹²—Xi majuaní, ma ga ehe 'bestho ne ga ju'tuabi cada 'na ngu nú'a xa mafi. ¹³Nuga go gueque rá mudigui ne asta rá gats'i, ngu ya letra fudi desde ra A asta ra Zeta.

¹⁴Njapi nú'u to'o xa t'axca yá dutu pa da t'umba nsequi da yut'a ja ra maça hnini ne da zipa rá fruta nú'a ra za dega te. ¹⁵Pe ma da gohi rí møte de ra maça hnini nú'u ya 'ñagamfri, ya 'ñete, ya 'ñeja'i, ya hyote, ne nú'u to'o xøcambeni ya

c'oi, ne gatho nú'ũ to'o di ho da m̃anga ya nc'uamba.

¹⁶—Núga drá Jesu, stá p̃ehn'ahũbũ ma enx̃e pa da xi'ahũ gatho nuya ya noya nú'ahũ guí camfriguihũ. Núga drá Hmu de ra nd̃a Davi, y stí 'ñehe de yá j̃a'i'ã. Go gueque dí ngu nú'ã ra haxatsø ri huexqui.

¹⁷Ra M̃aca Nd̃ahi ne ra ñavia nú'ã ma da nth̃atui ra T'ũca Deti eñ'ũ:

—Bá ehe.

Nehe nu'ũ tó'o øde nuna ra noyanã dá 'ñena nehe'ũ:

—Bá ehe.

Nu'ũ tó'o tsũ ra nduthe ne ne da ntsithe, dá 'ñehe da zi ra dehe dega te nú'ã t'untho.

¹⁸Gatho'ihũ dí xi'ahũ gue nu'ũ tó'o da 'yøde nuya ya noya xa t'ofoua ja nuna

ra libro, ne da hñũ'tsa ma'ra ya noya nú'ũ hinxa t'ofoua, p̃ahũ gue Ajuã ma da umba ya mfei nuya j̃a'i'ũ, ngu nú'ũ xa t'ofoua. ¹⁹Nehe nu'ũ tó'o da hñãca 'raya noya de nú'ũ xa t'ofo ja nuna ra libro, Ajuã ma da hñãcuabi nehe yá thuhu nuya j̃a'i'ũ de ja ra libro habũ huxa yá thuhu nú'ũ ma da nte pa nzantho, nehe nuya j̃a'i'ũ hinda yũt'a ja ra m̃aca hnini, nixi da hñanga nú'ũ ya j̃api xa t'ofoua.

²⁰Go ra Zidada Jesucristo nú'ã to'o bi m̃anga nuya ya noya, ne bi 'ñena:

—Xi majuãni ma ga ehe 'bestho.

Y nujú dí th̃adihũ ne dí eñhũ:

—Njabũ gue'ã. ¡Bá ehe, ma Zidada'ihẽ!

²¹Ma Zidadahũ ra Jesucristo da max'ahũ grí gathohũ. Njabũ gue'ã.